
BULETINUL

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

1 / 2015

PUBLICAȚIE ȘTIINȚIFICĂ CU PRESTIGIU RECUNOSCUT DIN DOMENIUL „ȘTIINȚE MILITARE, INFORMAȚII ȘI ORDINE PUBLICĂ” AL CONSILIULUI NAȚIONAL DE ATESTARE A TITLURILOR, DIPLOMELOR ȘI CERTIFICATELOR UNIVERSITARE, INDEXATĂ ÎN BAZA DE DATE INTERNAȚIONALĂ CEEOL

PUBLICAȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI, 2015

Coperta: *Elena PLEȘANU*

(Gravură aquaforte 40 x30 Universitatea Națională de Apărare „Carol I”,
Eugen ILINA, Uniunea Artiștilor Plastici, România)

© Sunt autorizate orice reproduceri fără perceperea
taxelor aferente cu condiția precizării sursei.

Responsabilitatea privind conținutul articolelor
revine în totalitate autorilor.

CUPRINS

- 7** **Editorial - Despre libertatea de exprimare și limitele acesteia în lumea de astăzi**
Col.lect.univ.dr. Alexandru STOICA
-
- 9** **Metode și instrumente în evaluarea capacităților tactice**
Col.prof.univ.dr. Ion ROCEANU
Lt.col.drd. Viorel CUCU
-
- 17** **Sprijinul logistic al structurilor subordonate ministrului apărării naționale dispuse în afara garnizoanei București. Propuneri de eficientizare**
Col.prof.univ.dr. Sorin PÎNZARIU
Col.drd. Constantin PAGNEJER
-
- 23** **Criza din Ucraina schimbă natura relațiilor internaționale**
Drd. Narciz BĂLĂȘOIU
-
- 28** **Intelligence-ul multinațional în fundamentarea deciziilor la nivel NATO**
Cdor.ing. (Av) Stelian TEODORESCU
-
- 35** **Conceptul *Smart Defense* și aeronavele fără pilot uman la bord**
Cdor.conf.univ.dr.ing. Laurențiu-Răducu POPESCU
-
- 49** **Cadrul juridic pentru respectarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor UE**
Consilier juridic drd. Vlad JIPA
-
- 58** **Fenomenul regionalizării între integrare economică și disoluție a statului națiune**
Cpt.lect.univ.dr. Andi Mihail BĂNCILĂ
-
- 65** **Nivelurile sprijinului logistic în operațiile multinaționale conduse de ONU**
Col.prof.univ.dr. Sorin PÎNZARIU
Col. dr. Aurel ILIUȚĂ

- 70** Aspecte legale ale acțiunii în spațiul cibernetic
Lt.col. drd. Virgil Florin TOȘA
-
- 74** Dreptul aplicabil în spațiul Statului Islamic
Col.dr. Roland-Dorian ENE
-
- 83** Apărarea cibernetică – componentă a confruntărilor militare
Lt.col.drd. Valentin MANEA
-
- 90** Considerații privind competențele evaluatorilor CREVAL
(Combat Readiness EVALuation)
Col.drd. Jan-Florin GANEA
-
- 95** Evoluții istorice pentru afirmarea și consacrarea dreptului internațional umanitar
Drd. Constantin Florin MITULEȚU-BUICĂ
-
- 98** Considerente pedagogice privind evaluarea instrucției în forțele aeriene
Lt.col.instr.sup.drd. Pătru PÎRJOL
-
- 103** Model experimental de sistem informatic pentru exerciții de apărare împotriva efectelor armelor biologice și a bioterorismului
Col. (r) medic dr. CS I Viorel ORDEANU
Col.ing. drd. Manuel DOGARU
Biolog specialist drd., CS III Lucia Elena IONESCU
-
- 110** Rusia și Uniunea Europeană – o dilemă geopolitică și geostrategică
Lt.drd. Alexandru CRISTIAN
-
- 115** Protecția juridică a bunurilor cu valoare de patrimoniu cultural și spiritual în situația de conflict armat
Lt.col. (r) ing. Cristian DEME
-
- 119** Liderul și gândirea strategică
Col.conf.univ.dr. Costinel NIȚU
-
- 124** Rolul și importanța doctrinei în contextul paradigmei războiului contemporan
Mr.lect.univ.dr. Marius Valeriu PĂUNESCU

- 132** Corelații ale războiului și factori de influență ai securității statelor
Lt.dr. Răzvan GRIGORAȘ
-
- 139** Noile concepte operaționale și valențele acestora de contracarare a riscurilor și amenințărilor asimetrice de securitate, în operațiile postconflict
Col. Th. Constantin ANDREI
-
- 144** Unele considerații cu privire la generarea capacităților forțelor armate
Lt.col.ec.drd. Marius GHINEA
-
- 148** Modele actuale de comandă și control specifice sistemelor de foc antiaerian
Lt.col.drd. Daniel ROMAN
-
- 154** Tipologia intervenției militare în cadrul conflictului armat
Mr.drd. Adrian DIACONU
-
- 161** Implicațiile sistemelor și tehnologiilor moderne în redefinirea unor noi concepte doctrinare
Lt.col.instr.av.drd. Cristian-Octavian STANCIU
-
- 168** Considerații privind utilizarea tehnologiilor moderne informatice și de comunicații în sistemele militare de instruire și educare din NATO și UE
Col.drd. Daniel BELIGAN
-
- 174** Considerații privind integrarea simulării în procesul de planificare operațională
Mr.lect.univ.dr. Niculai-Tudorel LEHACI
-
- 179** Cooperarea regională și securitatea Regiunii Extinse a Mării Negre în contextul global actual
Ing.drd. Marius ROȘU
-
- 185** Provocări ale învățământului superior militar românesc în etapa integrării depline a țării noastre în NATO și în Uniunea Europeană
Drd. Mihaela POPESCU

- 192** Informațiile din surse deschise – delimitări conceptuale
Col.conf.univ.dr. Ion CĂLIN
-
- 197** Implicarea ONU, NATO, UE și OSCE în asigurarea securității umanității
Asist.univ.dr.av. Anelis-Vanina ISTRĂTESCU
-
- 210** Transformarea organizațională și structurală specifică armei geniu
Lt.col.drd. Laurențiu ARIN
-
- 215** Scenariul militar, cadru conceptual fundamental pentru exercițiile desfășurate la nivel tactic-operativ întrunit
Mr.drd. Dan Lucian PETRESCU
-
- 220** Efecte ale crizelor sociale și politice asupra comunicării actorilor publici cu atribuții în domeniul securității din România postdecembristă
Lect.univ.dr. Luminița CRĂCIUN
-
- 228** Limbaj, publicitate și model cultural
Lect.univ.dr. Maria Magdalena POPESCU
-
- 235** Afganistan – scurt istoric al conflictului
Dr. Ioana-Alina DIMA
-
- 241** Securitatea internațională: aspecte globale și regionale
Psiholog dr. Flavia-Emilia STAN
-
- 247** Teoriile postpozitiviste și influența lor în elaborarea teoriei lumii multipolare
Ec.dr. Mihaela GHEORGHE
-
- 254** Componente spațiale ale structurilor militare – între relocare și reconversie
Arhitect urbanist drd. Florentina IUGAN

EDITORIAL

DESPRE LIBERTATEA DE EXPRIMARE ȘI LIMITELE ACESTEIA ÎN LUMEA DE ASTĂZI

Istoria relațiilor intrastatale și interstatale și istoria relațiilor interumane ne oferă exemplul a nenumărate situații care au generat crize și conflicte cu forme specifice de manifestare, în funcție de intensitatea cu care s-au propagat, de tipul actorilor implicați, de natura obiectului aflat în dispută, de scopul urmărit și, nu în ultimă instanță, de consecințele pe care le-au generat. Evoluția societății a condus la creșterea complexității sistemului de relații dintre diferitele entități sociale și la globalizarea riscurilor și amenințărilor la adresa stabilității regionale și a celei globale.

La scară planetară, lumea contemporană, în ansamblul ei, se află într-un proces de absență a gândirii novatoare, toți încercând să-i învețe pe toți. În vâltoarea lumii actuale, politicienii, diplomații și militarii încearcă să facă același lucru: să schimbe modul de a gândi al oamenilor. Și politicienii, și diplomații, și militarii se confruntă cu aceleași probleme: nu știu nici ce se află în mintea oamenilor, nici cum aceștia vor reacționa atunci când încerci să le schimbi punctele de vedere, concepțiile, tradițiile, obiceiurile și să-i aduci într-o matrice identitară străină de cultura lor.

Ideea acestui editorial a pornit de la mai multe evenimente petrecute în ultima perioadă, care au avut, fiecare în parte, în funcție de nivelul de manifestare, un puternic impact global, național sau chiar sectorial, generând schimbări de comportament, atitudine sau chiar un alt tip de viziune în abordarea rezolvării unor situații problematice.

Aceste evenimente, pe care cu bună știință nu le-am enumerat, au generat o întrebare care este rostită de majoritatea oamenilor ale căror credințe și valori nu le permit să aducă atingere semenilor de care sunt înconjurați: **Putem scrie orice și fără limite de niciun fel?**

Astfel, căutând anumite răspunsuri, dar fără a aborda planul filosofic al problematicii, am apelat mai mult la pragmatismul dat de reglementările internaționale și naționale cu referire strictă la acest domeniu și am ajuns la Convenția pentru Protecția Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, cunoscută și sub denumirea de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un catalog al drepturilor fundamentale elaborat de Consiliul Europei în 1950, care are ca izvor Declarația Universală a Drepturilor Omului, proclamată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948.

În articolul 10 din această Convenție se prevede explicit care sunt limitele libertății de exprimare, în sensul că *„orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”*.

În țara noastră, libertatea de exprimare este garantată prin Constituție. Articolul 30 al Constituției României proclamă că: *„Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile”*.

Dar libertatea de exprimare nu poate fi privită în abstract. Dreptul în sine nu este unul care să opereze la infinit ci, conform principiului **„libertatea ta se oprește acolo unde începe a mea”**, are anumite limite. Pe acestea le găsim tot în textul Constituției: *„Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine”*. Pe de altă parte *„sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri”*.

Până la urmă, exercitarea anumitor drepturi fără a-ți vătăma semenul nu reprezintă decât o chestiune de educație, de înțelegere și de acceptare a lumii care te înconjoară.

Colonel lector univ.dr. Alexandru STOICA

METODE ȘI INSTRUMENTE ÎN EVALUAREA CAPACITĂȚILOR TACTICE

METHODS AND TOOLS FOR THE TACTICAL CAPACITIES ASSESSMENT

Col.prof.univ.dr. Ion ROCEANU*
Lt.col.drd. Viorel CUCU**

Simularea, ca oricare alt instrument, oferă o gamă largă de avantaje în aplicarea ei în diferite domenii. Tehnica simulării este utilizată, în mod frecvent, în mediul militar și reprezintă cel mai eficient mod de testare și de evaluare a diferitelor activități.

Simulation, like any other tool, offers a range of advantages in its application in different areas. Simulation technique is frequently used in the military areas and is the most efficient way of testing and evaluating different activities.

Cuvinte-cheie: modelare; simulare; evaluare; experimentare.

Keywords: modelling; simulation; assessment; experimentation.

Preocupările privind modelarea și simularea acțiunilor militare progresa într-un ritm accelerat, dezvoltând o serie de aplicații informatice ce pot sprijini domenii precum sprijinul operațiilor, repetarea misiunii, instrucția și învățământul, dezvoltarea capacităților și achizițiile. Toate aceste domenii sunt incluse în planul comun de punere în aplicare a Modelării și Simulării (M&S) la nivelul Alianței Nord-Atlantice (*Master Plan*), care au fost preluate de către țara noastră și incluse în Strategia de Modelare și Simulare în perioada 2014-2024.

Tipurile de simulări incluse în strategie care sprijină domeniile M&S sunt: simularea reală, virtuală sau constructivă (LVC).

Atenția noastră în cele ce urmează se îndreaptă spre *simularea constructivă*. Aceasta este recunoscută ca fiind una dintre metodele cele mai eficiente în verificarea și validarea modelelor, fiind totodată o resursă puțin costisitoare.

Simularea constructivă utilizează oameni și sisteme virtuale care acționează într-un mediu

virtual, modelat după cel real, denumit de literatura de specialitate în domeniu – *mediu sintetic*.

Posibilitatea utilizării simulării constructive în diferite domenii militare reprezintă intenția pe care noi dorim să o aducem în atenția celor interesați. Astfel, vom alege două domenii de aplicare ale M&S în mediul militar și vom demonstra utilitatea simulării constructive în sprijinul acestora. *Sprijinul operațiilor și dezvoltarea capacităților* reprezintă domeniile care se identifică cu studiul pe care îl vom prezenta.

Primul domeniu este definit prin totalitatea activităților necesare în *procesul de luare a deciziei, inițierea, sprijinul și încheierea cu succes a operațiilor*. Activitățile care pot fi executate sunt următoarele: dezvoltarea și evaluarea OPLAN, evaluarea diferitelor situații, *deplasarea și dislocarea* precum și susținerea logistică.

Al doilea domeniu propus spre analiză este cel al dezvoltării capacităților. Acesta este definit ca fiind *destinat organizațiilor implicate în validarea doctrinelor, analizei operative în sprijinul definirii și strângerii/grupării de cerințe operaționale, cercetarea tehnologică, dezvoltarea conceptelor și experimentarea*.

Studiul prezentat îmbină elemente din cele două domenii și este realizat prin una dintre metodele de

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: iroceanu@adlunap.ro

**Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: cuviorel@yahoo.com

cercetare cunoscute – *experimentarea*. Tipurile de experimentări cunoscute și utilizate în mediul militar sunt: „colective, demonstrative, de descoperire, de testare a unor ipoteze sau de sine stătător”¹. Pentru studiul nostru am optat pentru ultima variantă – experimentarea de sine stătătoare, întrucât nu am avut la dispoziție o echipă de simulare sau un scenariu realizat pentru un exercițiu în cadrul căruia să putem desfășura cercetarea propusă, activitățile fiind executate în mod individual, substituind astfel rolurile membrilor unei echipe de simulare și de experimentare.

Studiul pe care l-am executat se referă la *evaluarea capacităților tactice de deplasare utilizând modelarea și simularea de tip constructiv*. Activitatea de cercetare în domeniul amintit se bazează pe stabilirea unui algoritm de lucru (figura 1), care pornește de la stabilirea teoretică a activităților planificate și desfășurate în cadrul experimentului, construirea bazei de date, continuate cu desfășurarea propriu-zisă a acestuia și finalizate cu analiza datelor obținute și concluziile reieșite în urma acestora.

FAZELE EXPERIMENTULUI

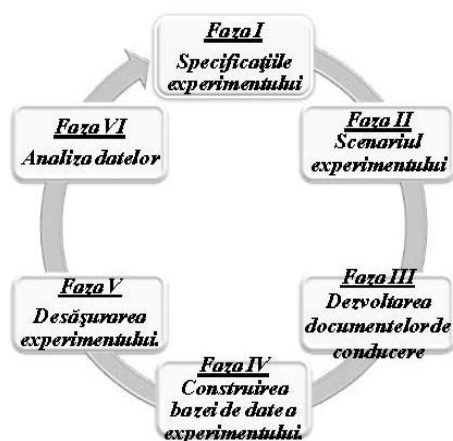

Fig. 1 Algoritm de lucru al experimentului, pe faze

Primele trei faze cuprind documentele de planificare necesare desfășurării oricărui tip de experiment care cuprind următoarele documente: specificațiile experimentului (EXPSPEC), care stabilește cadrul organizatoric, scopul și obiectivele experimentului precum și relația acestuia cu alte activități care pot fi executate pe timpul experimentului. Documentele de conducere se referă la totalitatea documentelor operaționale care se întocmesc pentru executarea acțiunii

militare propuse în desfășurarea experimentului. Scenariul care va sta la baza desfășurării activității este elementul care definește modul de construire a mediului sintetic (harta electronică și sistemele corespunzătoare forțelor din scenariu). Desfășurarea experimentului comportă stabilirea datelor inițiale care vor sta la baza desfășurării experimentului, rularea experimentului și efectuarea capturilor necesare desfășurării analizei. Analiza reprezintă activitatea care poate da sau nu valoare cercetării. Datele obținute trebuie analizate pe baza unor criterii sau comparate cu alte date istorice din domeniul cercetat, iar dacă acestea nu sunt interpretate corect putem obține o serie de rezultate ce pot pune sub semnul întrebării cercetarea în ansamblul ei.

Pentru experimentul pe care îl propunem am stabilit utilizarea sistemului de simulare constructivă – JCATS (*Joint Conflict and Tactical Simulation*), care răspunde cerințelor minime pentru desfășurarea unor astfel de cercetări, fiind la dispoziția Sistemului Național de Apărare și Ordine Publică, administrat de către Ministerul Apărării Naționale prin Centrele de instruire prin simulare desemnate.

În continuarea articolului vom prezenta experimentul realizat. Studiul a fost realizat pe trecătoarea Tihuța din Carpații Orientali, care reprezintă o punte între Moldova și Transilvania, zonă unde au fost executate lucrări de modernizare a infrastructurii. Datele introduse și prezentate în cadrul experimentului au fost obținute din surse deschise (site-uri oficiale ale instituțiilor cu atribuții în domeniu), iar forțele reprezentate în simulare sunt generice și nu coincid cu cele reale.

Scenariul experimentului este următorul:

Brigada mecanizată execută deplasarea din raionul cu centrul pe localitatea Tiha Bârgului în raionul cu centrul pe localitatea Poiana Ștampei, în prima fază, și, ulterior, din Poiana Ștampei în Tiha Bârgăului. Deplasarea se va executa prin trecătoarea Tihuța, combinat (pe roți și pe calea ferată), utilizând astfel toate posibilitățile de care dispune această trecătoare.

Scopul experimentului este de a demonstra și a valida datele privind evaluarea capacităților tactice de deplasare prin trecătoare utilizând modelarea și simularea de tip constructiv.

Ipotezele de plecare sunt următoarele:

- forțele reprezentate în simulare sunt de valoare brigadă (figura 2);

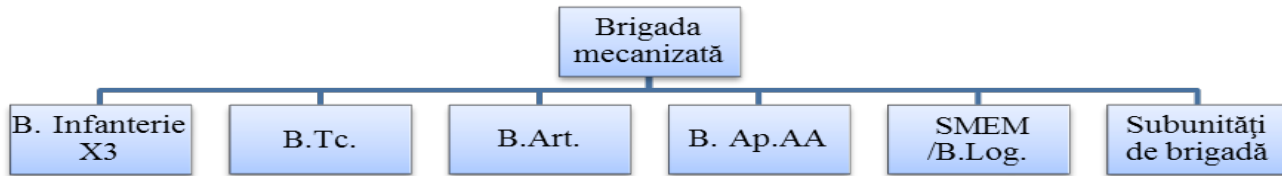

Fig. 2 Organizare structuri generice replicate în simulare

- b) la STARTEX forțele vor fi în raioane, urmând a se încolona cu capul coloanei la punctul inițial (intrarea în trecătoare);
- c) deplasarea se va face combinat: rutier și pe calea ferată;
- d) rularea se va face în primă fază din Mureșenii Bârgăului către Poiana Ștampei și ulterior din Poiana Ștampei spre Mureșenii Bârgăului;
- e) condițiile meteo pe timpul rulării vor fi iarnă-vară.

După stabilirea activităților teoretice este necesar să realizăm mediul sintetic în funcție de scenariul stabilit. Pentru această activitate vom începe cu modelarea mediului geografic stabilit, urmat de construirea sistemelor din cadrul structurilor amintite anterior și finalizat cu verificarea și validarea acestora.

Elementele de bază în construirea hărții electronice vor fi foile de hartă din zona respectivă. Utilizarea acestora în sistemul de simulare sunt condiționate de georeferențierea lor și încărcate în sistemul de simulare JCATS prin meniurile specifice denumite *rastere*. Detaliile de planimetrie sunt reprezentate cu o fidelitate sporită, acestea fiind realizate conform datelor reieșite din hărțile topografice utilizate și augmentate cu informații

din surse autorizate. Astfel, pentru construirea vegetației, a râurilor și a localităților am utilizat hărțile topografice corespunzătoare zonei respective, iar pentru drumuri, calea ferată, lucrări de artă (poduri, viaducte, tuneluri etc.) am folosit date obținute din surse autorizate². Cu ajutorul programului TEREDIT, program dedicat construirii mediului geografic în sistemul de simulare JCATS, a meniurilor și a atributelor specifice am realizat harta vectorială a trecătorii Tihuța (figura 3).

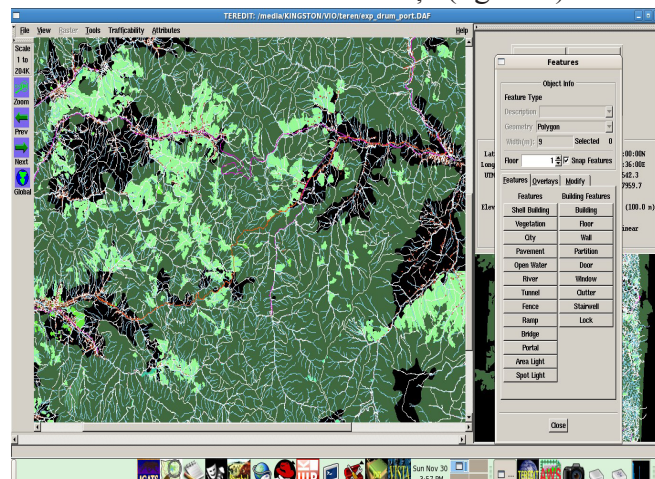

Fig. 3 Harta vectorială a trecătorii Tihuța

Pentru construirea forțelor și mijloacelor simulate am utilizat meniul VISTA al programului de simulare constructivă JCATS.

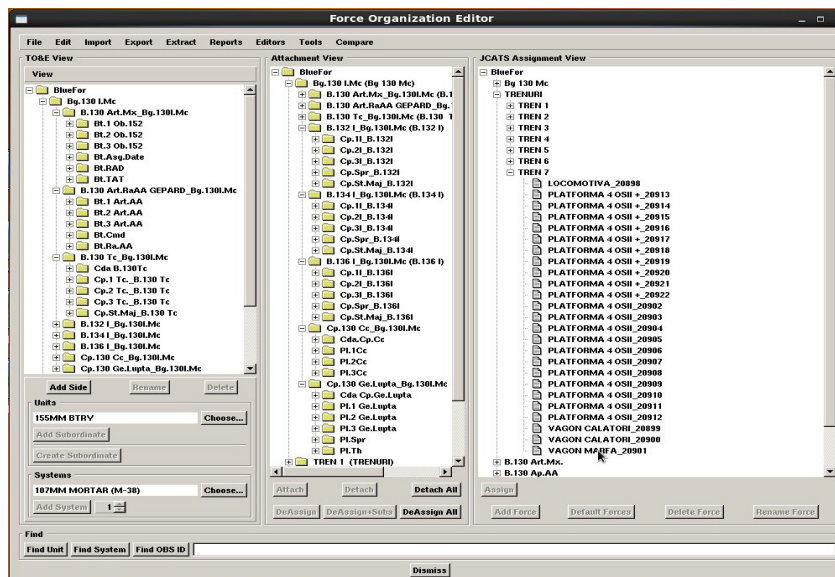

Fig. 4 Editorul JCATS pentru organizarea forțelor

Editorul ne permite construirea subunităților, conform organizărilor și dotărilor dorite, care ulterior vor fi repartizate unei stații de lucru, conform cursului de configurare, care ne avantajează în desfășurarea experimentului nostru. În cazul nostru, am optat pentru repartizarea pe batalioane a stațiilor de lucru, pentru un control mai precis a acestor structuri (figura 4).

La finalul construirii mediului sintetic este necesară validarea modelelor obținute. Acest pas este absolut necesar înainte de începerea simulării. Acum putem aprecia dacă modelul construit este o reprezentare exactă a sistemului real dorit. Acest lucru îl obținem comparând rezultatele sistemului real cu al celui construit, eliminând eventualele discrepanțe, pentru îmbunătățirea modelului.

Înainte de începerea rulării simulării este necesar să stabilim condițiile meteo care stau la baza desfășurării simulărilor. În tabelul 1 sunt prezentate datele meteo pe care sistemul de simulare le poate lua în calcul și au fost obținute de la stația meteo din zona respectivă.

Tabelul 1

Date meteo din zona de desfășurare a experimentului ³

Condiții meteo introduse în sistemul de simulare	Vara	Iarna
Viteza vântului	2,2 m/s	2,1 m/s
Direcția vântului	45 ⁰	270 ⁰
Umiditatea	81%	92%
Temperatura aerului	14,8 ⁰	-3,1 ⁰

Efectele vremii (figura 5) stabilite în sistemul de simulare determină condițiile de traficabilitate pentru zona respectivă.

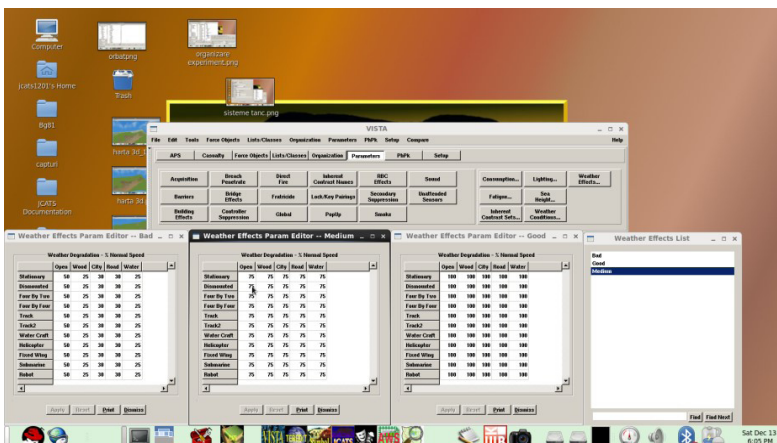

Fig. 5 Efectele vremii asupra sistemelor în simulare

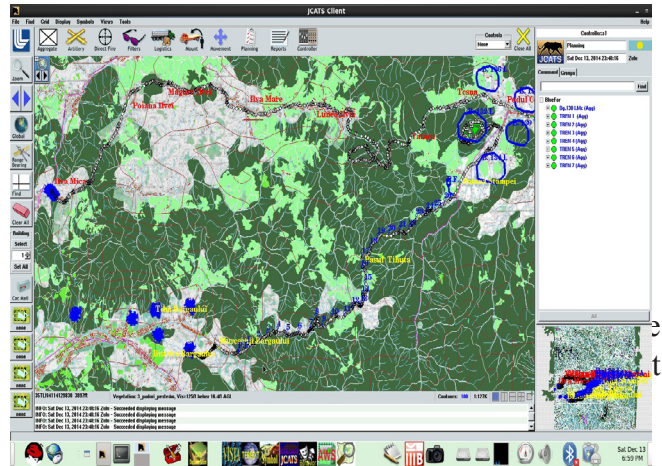

Fig. 6 Poziția forțelor la STARTEX

Experimentul nostru se bazează pe simulări repetate în condițiile prezentate mai jos, astfel:

• **Simularea nr. 1** – Deplasare combinată – vara

S.1.1. Mureșenii Bârgăului-Poiana Ștampei – pe roți Bg.Mc. (-B.Tc.)

S.1.2. Ilva Mică – Floreni – pe calea ferată B.Tc.

• **Simularea nr. 2** – Deplasare combinată – iarna

S.2.1. Mureșenii Bârgăului-Poiana Ștampei – pe roți Bg.Mc. (-B.Tc.)

S.2.2. Ilva Mică – Floreni – pe calea ferată B.Tc.

• **Simularea nr. 3** – Deplasare combinată – vara

S.3.1. Poiana Ștampei – Mureșenii Bârgăului – pe roți Bg.Mc. (-B.Tc.)

S.3.2. Floreni – Ilva Mică – pe calea ferată B.Tc.

• **Simularea nr. 4** – Deplasare combinată – iarna

S.4.1. Poiana Ștampei-Mureșenii Bârgăului – pe roți Bg.Mc (-B.Tc.)

S.4.2. Floreni – Ilva Mică – pe calea ferată B.Tc.

Pe timpul executării simulărilor, metoda de obținere și de colectare a datelor este executarea capturilor pe timpul simulării și utilizarea meniul Replay. În urma analizei inițiale asupra modului de executare a interpretării rezultatelor din simulare am stabilit momentele din timpul simulării care sunt reprezentative pentru atingerea scopului nostru. Pentru aceasta, vom executa capturi obligatorii la punctul inițial (P.I.) și la punctul final

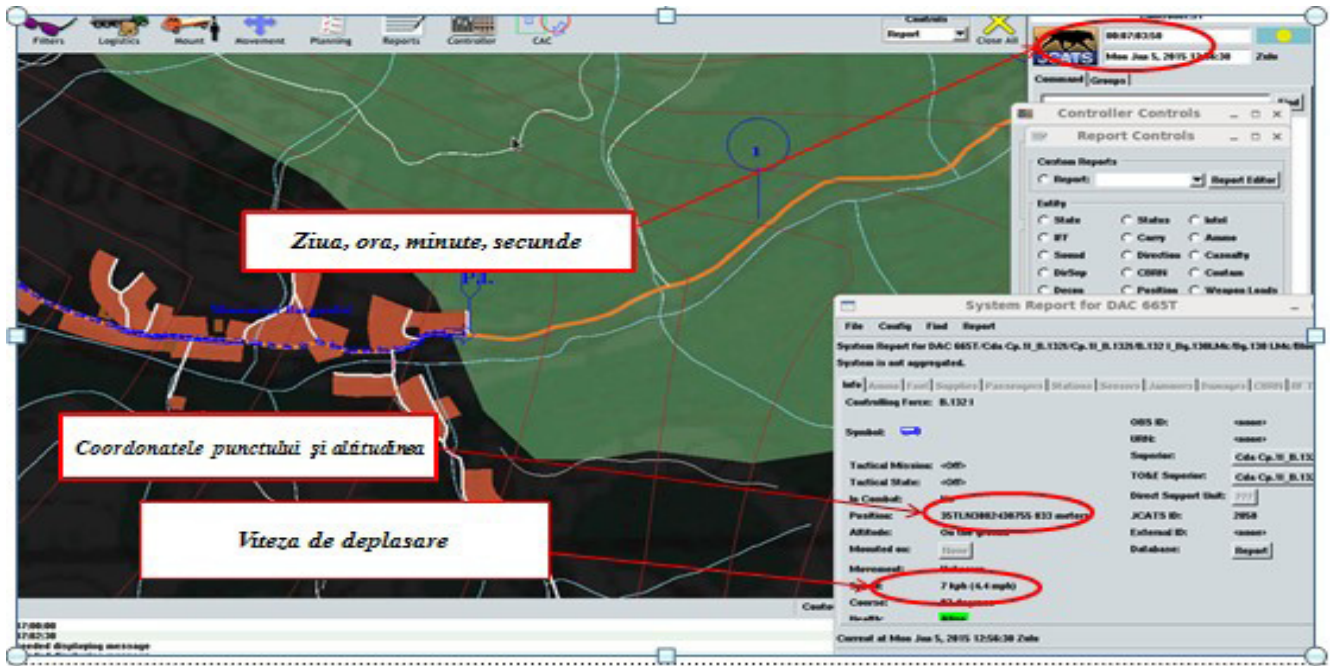

Fig. 7 Obținerea datelor cu ajutorul capturilor din sistemul de simulare

(P.F.). În cazul în care dorim o analiză mai elaborată putem executa și alte capturi precum trecerea prin punctele de coordonare (P.C.), lungimea coloanelor, trecerea prin pas etc. Simulările sunt executate pe structurile organice din cadrul Bg.Mc. (subunități de brigadă și batalioane) în mod independent.

Capturile executate și rapoartele pe care sistemul le oferă pune la dispoziție următoarele informații: ziua, ora, minutele și secunde (pentru timpul astronomic și operativ), coordonatele punctelor (UTM), altitudinea punctului (metri), viteza de deplasare (km/h) – figura 7.

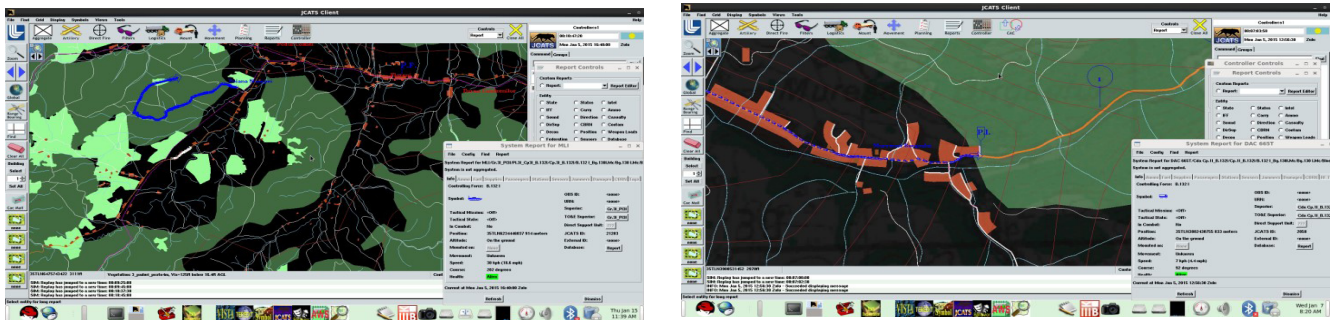

Fig. 8 Trecerea pe la P.I. și P.F. a unei coloane de batalion

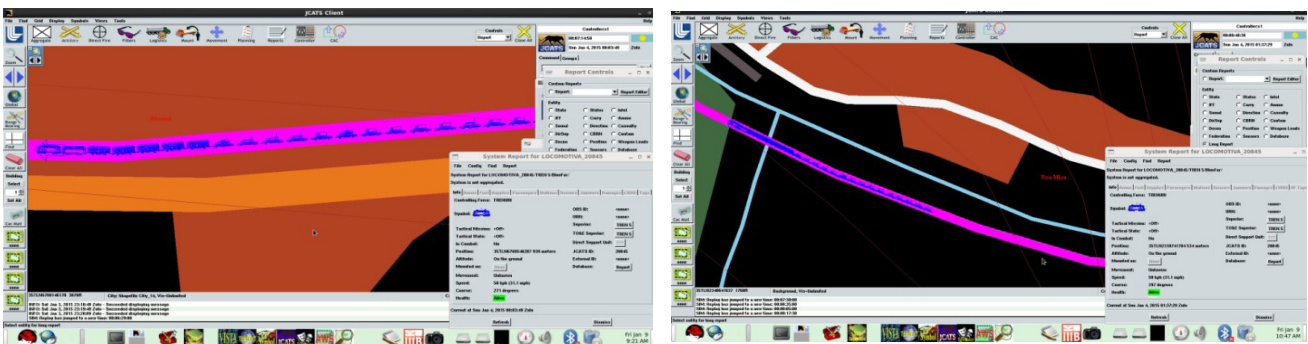

Fig. 9 Trecerea pe la P.I. și P.F. a unui eșalon de transport pe calea ferată

Pe baza celor prezentate anterior am executat un număr de 16 rulări în simulare, cu structurile unei Bg.Mc. pe roți și pe calea ferată, în condiții extreme de stare a vremii (vară și iarnă), iar colectarea datelor a fost realizată conform exemplului de mai jos (figura 8, 9 și tabelul 2, 3).

Analiza datelor obținute în urma executării simulărilor a fost realizată prin interpretarea datelor conform tabelor exemplificate anterior. Din analiza datele prezentate în figura 8 și tabelul 2 au rezultat următoarele (figura 10):

Tabelul 2

Rezultate capturi figura 8

Nr. crt.	Puncte de coordonare	Coloană de batalion				Metoda
		Ora	Viteza (km/h)	Altitudinea (m)	Coordonatele punctului (UTM)	
1.	Punct inițial	07.03	7	833	35TLN3882430755	JCATS <i>Replay</i>
2.	Punct final	10.47	30	938	35TLN6345446900	JCATS <i>Replay</i>

Tabelul 3

Rezultate capturi figura 9

Nr. crt.	Puncte de coordonare	Eșalon transport pe calea ferată				Metoda
		Ora	Viteza (km/h)	Altitudinea (m)	Coordonatele punctului (UTM)	
1.	Punct inițial	07.14	50	939	35TNL6769546207	JCATS <i>Replay</i>
2.	Punct final	08.48	50	534	35TNL2310741784	JCATS <i>Replay</i>

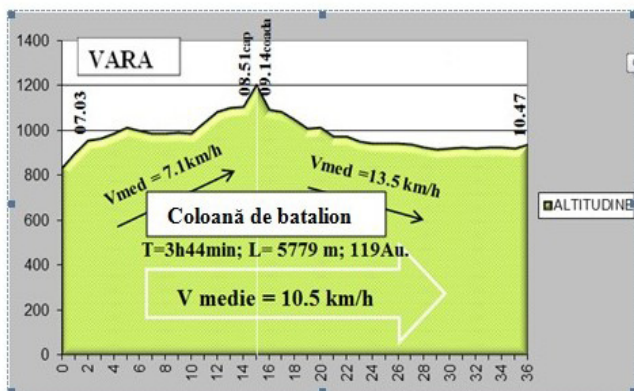

Fig. 10 Valori prelucrate în urma simulărilor pentru o coloană de batalion

- durata de trecere prin trecătoare a batalionului este de 3 h 44 min;
- viteza medie de deplasare este de 10,5 km/h;
- lungimea coloanei este de 5.779 m;
- numărul de autovehicule care au tranzitat trecătoarea este de 119.

Pentru stabilirea vitezelor de deplasare prin punctele de coordonare și a modului de deplasare a batalionului prin trecătoare am întocmit graficul de mai jos (figura 11) din care se poate observa că indiferent de vitezele de deplasare pe care le au sistemele reprezentate în simulare, profilul terenului nu permite viteze mai mari de 30 km/h.

Executarea analizelor pentru toate forțele reprezentate în simulare ne conduce la următoarele concluzii:

- Bg.Mc. (-B.Tc.) execută deplasarea prin trecătoare în 15 h 24 min;

- viteza medie de deplasare a Bg.Mc. este de 20,1 km/h;
- numărul de autovehicule care au tranzitat trecătoarea este de 606;
- capacitatea de circulație pe roți este de 38 de autovehicule /oră și de 912 autovehicule în 24 de ore;
- B.Tc. execută deplasarea prin trecătoare

În concluzie, apreciem: capacitatea tactică de deplasare prin trecătoare, vara, este de o brigadă mecanizată cu plus.

Interpretarea datelor pentru toate structurile simulate au fost identice cu cele prezentate anterior, iar rezultatele obținute sunt prezentate în tabelul 4.

Înainte de formularea concluziilor dorim să evidențiem o serie de aspecte care pot influența

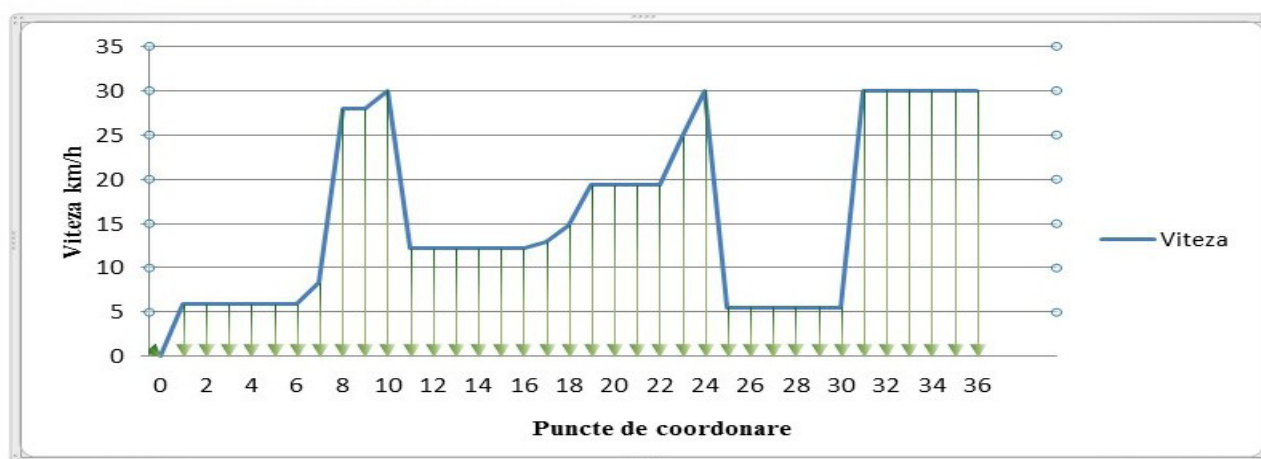

Fig. 11 Variația vitezei de deplasare a unei coloane de batalion prin trecătoare

Tabelul 4

Tabel cu valori comparative ale rezultatelor simulărilor

Nr.crt.	Indicatori de performanță	Din statistici ⁴ Poiana Ștampei - Mureșenii Bărgăului	Din simulare			
			Mureșenii Bărgăului - Poiana Ștampei		Poiana Ștampei - Mureșenii Bărgăului	
			Vara	Iarna	Vara	Iarna
1	Viteza medie de deplasare	17 km/h	20,1 km/h	6,6 km/h	20,5 km/h	8,12 km/h
2	Numărul de autovehicule care execută deplasarea într-o oră	150 ⁵ 75	76 38	34 17	88 44	40 20
3	Numărul de autovehicule care execută deplasarea în 24h	3600 ⁶ 1800	1824 912	816 408	2112 1056	960 480
4	Numărul de trenuri în 24h	-	16	5	17	4
5	Numărul de perechi de trenuri în 24 h	24 trenuri	32	10	34	8
6	Capacitatea tactică de deplasare	1 R. Mc.	1 Bg.Mc. ⁽⁺⁾	1 Bg. Mc. ⁽⁻⁾	1 Bg.Mc. ⁽⁺⁾	1 Bg. Mc. ⁽⁻⁾

- îmbarcat pe trei eșaloane de transport în 4 h 7 min;
- viteza medie de deplasare a trenului este de 44,6 km/h;
  - capacitatea de circulație pe calea ferată a trecătorii în 24 de ore este de 16 trenuri.

precizia datelor obținute și sunt valabile pentru orice domeniu în care utilizăm modelarea și simularea. Acestea pot fi: stabilirea ipotezele de plecare, metodele utilizate, instrumentul utilizat (dacă este calibrat și verificat sau nu) etc.

Ipotezele de plecare al unui experiment sunt elemente care pot duce la concluzii diferite dacă dorim să comparăm rezultatele obținute cu cele existente în literatura de specialitate. Condițiile de stabilire a acestora trebuie să se bazeze pe o serie de aspecte care să respecte anumite standarde. În cazul nostru putem vorbi despre doctrine, principii și tactici care reglementează activitățile desfășurate în cadrul experimentului.

De asemenea, în orice cercetare, metoda utilizată reprezintă un instrument care ne poate conduce la validarea sau invalidarea rezultatelor. În cazul nostru, metoda de obținere a datelor a fost experimentarea, iar instrumentul folosit s-a bazat pe un program informatic care poate modela și simula acțiuni militare. Acesta este un program bazat pe agenți, din seria simulărilor de tip constructiv, care utilizează în algoritmul său și o serie de aspecte referitoare la inteligența artificială.

Experiența acumulată în domeniul modelării și simulării de tip constructiv este, de asemenea, un factor important pentru cel care conduce o activitate de cercetare utilizând simularea, care uneori fără să cunoască anumite limitări sau să înțeleagă modul de realizarea a modelelor utilizate poate conduce la o serie de aspecte care să influențeze modul de desfășurare a experimentului și să altereze datele obținute.

Elementele de comparație prezentate în tabelul 4, care la această dată sunt evidențiate în literatura de specialitate, pot crea o serie de discuții privind rezultatele comparate. Din acest punct de vedere, dorim să aducem în atenție faptul că datele de comparație nu prezintă ipoteze de plecare (dacă măsurătorile au fost efectuate prin plecarea și sosirea în raioane de dispunere) și metodele de calcul prin care acestea au fost obținute, și aici ne referim la efectuarea de măsurători repetate în condiții reale sau aplicarea teoretică a unor formule de marș.

În situația în care ipotezele de plecare în cadrul experimentului sunt diferite, atunci și rezultatele obținute pot fi diferite. Sistemele utilizate (tipul de tehnică) pot genera diferențe în obținerea rezultatelor și compararea acestora.

În concluzie, având în vedere că datele finale prezentate în urma cercetării noastre se bazează pe simulări repetate, utilizând un pachet software autorizat (JCATS) și validat a fi corect, putem aprecia că elementele finale, prezentate în urma cercetării, pot fi considerate valide, respectând o serie de etape

și metode de cercetare și reflectă situația existentă în zona respectivă, iar compararea acestora cu date ce nu prezintă metodele de cercetare, nu pot fi relevante, întrucât condițiile de măsurare nu sunt identice.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 *Dispoziție privind planificarea, desfășurarea și analiza exercițiilor în Armata României*, Statul Major General, București, 2011, p. 155.

2 Datele au fost obținute de pe site-ul ISU Suceava, <http://www.pompierisv.ro>

3 http://tp5.ru/Arhiva_meteo_%C3%AEn_Poiana_Stampei

4 Elementele de comparație au fost întocmite conform *Descrierea geografico-militară a trecătorilor din Munții Carpați*, București, 1965, p. 42.

5 Valoarea este pentru circulația din ambele sensuri.

6 *Idem*.

BIBLIOGRAFIE

Manual de evaluare a operațiilor, SMG-60, Statul Major General, București, 2012.

L-14/4, Instrucțiuni privind planificarea, organizarea, coordonarea, monitorizarea și controlul executării mișcării și transportului pe căile de comunicații feroviare, București, 2007.

Descrierea geografico-militară a trecătorilor din munții Carpați, Marele Stat Major, București, 1965.

JCATS VISTA(Scenario) Editor, version 12.0, Lawrence Livermore National Laboratory, Livermore, California, 2012.

JCATS Terrain Editor User's Guide, version 12.0, Lawrence Livermore National Laboratory, Livermore, California, 2012.

JCATSsimBasic, version 12.0, Lawrence Livermore National Laboratory, Livermore, California, 2012.

JCATS VISTA(Scenario) Editor, version 12.0, Lawrence Livermore National Laboratory, Livermore, California, 2012.

SPRIJINUL LOGISTIC AL STRUCTURILOR SUBORDONATE MINISTERULUI APĂRĂRII NAȚIONALE DISPUSE ÎN AFARA GARNIZOANEI BUCUREȘTI. PROPUNERI DE EFICIENTIZARE

LOGISTICS SUPPORT OF THE MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE SUBORDINATE STRUCTURES, DEPLOYED OUTSIDE BUCHAREST GARRISON. PROPOSALS TO STREAMLINE

Col.prof.univ.dr. Sorin PÎNZARIU*
Col.drd. Constantin PAGNEJER**

Prin structurile sale centrale, Ministerul Apărării Naționale își armonizează întreaga activitate în vederea îndeplinirii cu succes a misiunii de bază, aceea de a conduce activitatea în domeniul apărării naționale, potrivit prevederilor legii și strategiei de securitate națională, pentru garantarea suveranității, independenței și unității statului, integrității teritoriale a țării și democrației constituționale și de a participa cu forțe și mijloace la îndeplinirea misiunilor asumate de România în calitate de membru NATO.

Articolul de față își propune o analiză succintă a activităților desfășurate pentru asigurarea unui sprijin logistic eficient și oportun unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București, avându-se în vedere toate domeniile funcționale ale logisticii.

Eficiența sprijinului logistic al unităților menționate anterior depinde de organizarea optimă a fluxului de informații logistice, precum și de procedurile standardizate existente și utilizate.

Through its central structures, Ministry of National Defense organizes its entire activity to fulfill its main of managing activity in the field of national defense according to the law and national security strategy, in order to guarantee the sovereignty, independence and unity of the state, territorial integrity and constitutional democracy and participate with forces and means in carrying out the tasks assumed by Romania as a member of NATO.

This paper proposes an overview of activities performed to ensure the timely and effective logistics support of the central structures of the Ministry of National Defence subordinate units, deployed outside Bucharest garrison, taking into account all functional areas of logistics.

The efficiency of above-mentioned logistics support units depends on the optimal organization of the flow of logistics information, as well as on existing and used standardized procedures.

Cuvinte-cheie: Ministerul Apărării Naționale; structuri centrale; domenii funcționale; sprijin logistic; eficientizare..

Keywords: Ministry of National Defence; central structures; functional areas; logistics support; streamline.

„Ministerul Apărării este organul de specialitate al administrației publice centrale, care conduce și desfășoară, potrivit legii, activitățile în domeniul apărării țării.

Ministerul Apărării este format din structuri centrale, structuri și forțe subordonate acestora”¹.

În subordinea nemijlocită a ministrului apărării naționale se află structurile centrale,

constituite în entități organizaționale de tipul unor departamente, direcții generale sau direcții, cu anumite denumiri specifice, compuse la rândul lor din entități organizaționale de tip centru, direcție generală, direcție, oficiu, serviciu, secție, birou etc. De asemenea, tot în cadrul acestora pot funcționa structuri specifice, care își desfășoară activitatea în străinătate.

Structurile centrale ale Ministerului Apărării Naționale, subordonate nemijlocit ministrului apărării naționale, sunt:

- a) Departamentul pentru politica de apărare și planificare;

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: sorinpinz@yahoo.com

**Comandamentul logistic întrunit

e-mail: pag0105@yahoo.com

- b) Departamentul pentru relația cu Parlamentul și informare publică;
- c) Departamentul pentru armamente;
- d) Statul Major General;
- e) Secretariatul general;
- f) Direcția generală de informații a apărării;
- g) Direcția management resurse umane;
- h) Direcția financiar-contabilă;
- i) Direcția instanțelor militare;
- j) Corpul de control și inspecție;
- k) Direcția audit intern;
- l) Direcția medicală.

Aceste structuri sunt formate sau au în subordine, după caz, state majore ale categoriilor de forțe ale armatei, comandamente, direcții, instituții militare de învățământ, instituții de cercetare științifică, formațiuni și alte structuri. Ele sunt încadrate corespunzător atât cu personal militar, cât și civil, care își desfășoară activitatea atât în interiorul ministerului, cât și detașat în afara acestuia, în structuri ale administrației publice centrale de specialitate, în alte structuri ale statului etc.

Structurile din afara garnizoanei București sunt reprezentate de:

- a) Secțiile audit intern teritoriale din subordinea Direcției audit intern.
- b) Centrele de domenii și infrastructuri din subordinea Direcției domenii și infrastructuri.
- c) Parchetele militare/Secția Parchetelor militare și Tribunalele militare din subordinea Direcției instanțelor militare.
- d) Centrele de cercetări din subordinea Departamentului pentru armamente.
- e) Catedrele și Secțiile Institutului medico-militar, Centrele farmaceutice zonale și Spitalele militare din subordinea Direcției medicale.
- f) Departamentul regional de studii pentru managementul resurselor de apărare din subordinea Universității Naționale de Apărare.
- g) Centrele militare zonale și județene din subordinea Statului Major General.

În subordinea nemijlocită a ministrului funcționează și Cabinetul ministrului și consilierii acestuia, precum și alte structuri și entități organizaționale, dar care nu sunt structuri centrale însă contribuie la îndeplinirea eficientă a atribuțiilor și a responsabilităților specifice la nivelul ministerului; aceste structuri pot fi permanente (de exemplu, Cabinetul ministrului)

sau cu funcționalitate temporară (grupuri de lucru, comitete, comisii etc.).

Pentru îndeplinirea atribuțiilor și sarcinilor lor, structurile centrale au în responsabilitate domenii de activitate specifice, acestea coordonând, planificând, organizând și desfășurând activități în conformitate cu domeniile de care răspund. În zonele de interferență a domeniilor de activitate, șefii acestor structuri stabilesc de comun acord atribuții și răspunderi clare, bine delimitate, pentru fiecare structură în parte, cu scopul de a acoperi întregul domeniu în mod corespunzător. De asemenea, în acest caz, o singură structură este lider și răspunde efectiv de domeniul respectiv, coordonând activitatea celorlalte structuri în vederea realizării sarcinilor și activităților comune.

Sprijinul logistic al structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale se realizează de către Comandamentul logistic întrunit, în toate domeniile funcționale ale logisticii atât la pace, cât și în situații de criză.

Punctual, pentru anumite structuri centrale aflate în subordinea nemijlocită a ministrului apărării naționale sau structuri subordonate acestora, sprijinul logistic se asigură și de categoriile de forțe ale armatei, Comandamentul comunicațiilor și informaticii sau structurile din subordinea acestora. În această categorie se încadrează structurile dislocate în afara garnizoanei București.

Actualizarea datelor privind responsabilitățile de asigurare materială a structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale, precum și al structurilor subordonate nemijlocit acestora se realizează de către Direcția logistică/Statul Major General și se comunică structurilor interesate, în termen de 30 de zile de la producerea eventualelor modificări. Sprijinul logistic pentru centrele militare zonale, județene și ale sectoarelor municipiului București se realizează conform prevederilor *Ordinului șefului Statului Major General nr. SMG 126/2010 pentru asigurarea sprijinului logistic pentru centrele militare prin arondare la alte unități militare.*

Sprijinul logistic, la pace și în situații de criză, a structurilor menționate anterior, se realizează prin:

- a) asigurarea mentenanței și asistenței tehnice pentru autovehiculele proprii;
- b) asigurarea nevoilor de transport;
- c) asigurarea cu armament, muniții, materiale

de resortul chimic, bacteriologic, radiologic, nuclear – CBRN, geniu și alte materiale;

d) primirea, echiparea rezerviștilor și transportul acestora, precum și a materialelor necesare la mobilizare, la beneficiar;

e) participarea, la ordin, în conformitate cu prevederile legale, cu forțe și mijloace la soluționarea unor situații de urgență, evacuare etc.;

f) asigurarea intervenției cu forțe la obiectiv, în situații de criză;

g) pregătirea imobilelor necesare cazării temporare a personalului, în situația relocalizării acestora în alte locații;

h) asigurarea în caz de evacuare a încărcării materialelor, transportului personalului și bunurilor materiale.

Domeniile în care se asigură sprijinul logistic sunt cele specifice sistemului logistic integrat și vizează, în primul rând, managementul administrării resurselor materiale și serviciile de campanie.

Managementul administrării resurselor materiale cuprinde totalitatea activităților care se desfășoară la nivelul structurilor deservite și al celor de deservire pentru organizarea, conducerea și gestionarea resurselor materiale și are în vedere aprovizionarea, constituirea stocurilor, depozitarea, scoaterea din funcțiune/declasarea, valorificarea/casarea bunurilor materiale.

Aprovizionarea, ca domeniu al sprijinului logistic necesar unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București, reprezintă asigurarea de către unitățile de deservire, în limita existentului și a fondurilor alocate, a bunurilor materiale solicitate, conform dispozițiilor legale în vigoare.

Pentru sprijin pe linie de depozitare, unitățile subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București sunt arondate la structurile de depozitare de la unitățile de deservire sau la cele aparținând bazei logistice care asigură sprijinul corespunzător logisticii de bază pentru unitățile de deservire.

La cererea structurilor deservite, bunurile materiale aflate în evidența acestora, care au aprobată declasarea/scoaterea din funcțiune, sunt preluate prin grija unităților de deservire în vederea depozitării/valorificării.

Mentenanța echipamentelor se execută prin activități de asistență tehnică asigurată de unitățile de

deservire sau prin operatori economici de profil, cu respectarea prevederilor legale în vigoare. Unitățile de deservire care nu au în organică structuri de execuție a mentenanței execută reparațiile pentru echipamentele aparținând unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București prin unitățile militare la care sunt arondate pentru asistență tehnică, potrivit prevederilor *L-II, Regulamentul mentenanței echipamentelor în Armata României*.

Asistența medicală a personalului unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București se asigură prin grija unității de deservire sau, după caz, prin arondare la o altă unitate, prin grija Direcției logistice/Statul Major General.

Hrănirea efectivelor unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București se execută în sistem propriu sau în varianta externalizată, conform ordinelor emise în acest domeniu, iar alocarea la drepturi de hrană se face potrivit reglementărilor specifice. *Echiparea* se realizează prin grija unității de deservire la care sunt arondate structurile în cauză.

Planificarea, organizarea și desfășurarea activității de sprijin logistic a unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București se execută cu aprobarea comandanților/șefilor eșalonului superior al structurilor care asigură, la cererea comandanților/șefilor structurilor militare beneficiare.

Annual, structurile militare beneficiare transmit structurilor militare care asigură sprijinul logistic următoarele situații:

a) situația cu efectivele care le încadrează la război și locul în care se transportă materialele necesare la mobilizare;

b) situația cu locurile de funcționare ale punctelor de comandă de bază și de rezervă, variantele de evacuare, precum și detaliile privind cantitățile de materiale ce trebuie evacuate și locul de staționare al acestora la pace sau, după caz, numărul total de autovehicule necesare pentru evacuare, precum și locul de prezentare al acestora;

c) situația cu rezerviștii, pe corpuri de personal, specialități militare, funcții și grade, necesari pentru completarea structurilor respective, la mobilizare;

d) baza materială necesară pentru îndeplinirea misiunilor și responsabilităților ce revin structurilor militare asigurate logistic, în situații de urgență.

Fondurile necesare pentru asigurarea bunurilor materiale și serviciilor în folosul unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București sunt cuprinse în bugetele *Programelor majore* gestionate de către structurile centrale în cauză (Direcția financiar-contabilă, Departamentul pentru armamente, Statul Major General, Direcția generală de informații a apărării) și sunt transferate în bugetele celorlalte programe majore, în funcție de solicitări.

Asigurarea flexibilității și sustenabilității structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale și a celor subordonate acestora (inclusiv a structurilor din afara garnizoanei București) pentru îndeplinirea întregului spectru de misiuni în care sunt angajate, se realizează printr-un sprijin logistic corespunzător, furnizat de un sistem integrat stabilit în acest scop.

Direcțiile principale de acțiune pentru realizarea sprijinului logistic se aplică pentru toate domeniile funcționale ale logisticii și „vizează:

- a) stabilirea responsabilităților;
- b) delegarea corespunzătoare a autorității;
- c) arhitectura sistemului la nivel întrunit;
- d) logistica integrată;
- e) sprijinul logistic specific NATO și UE;
- f) comanda și controlul logisticii;
- g) cooperarea în domeniul logistic”².

Comandanții (șefii) structurilor implicate emit precizări, dispoziții sau ordine de acțiune ierarhice, după caz, pentru realizarea sprijinului logistic al unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București. În situații de criză, aceste structuri se pot afla sub diferite niveluri de autoritate de comandă, atribuite prin ordine ale ministrului apărării naționale sau ale șefului Statului Major General.

Structurile centrale ale Ministerului Apărării Naționale au un rol deosebit de important în buna funcționare a ministerului, având trăsături specifice în funcție de tipul de sarcini și misiuni pe care le îndeplinesc în domeniul propriu de activitate; acestea formează un aparat administrativ eficient și complex care conduce și desfășoară activități specifice în domeniul apărării naționale.

Sistemul logistic al Armatei României se dezvoltă în ideea ca el să corespundă cerințelor structurilor sprijinite, simplu și flexibil, cu posibilități de realizare graduală a interoperabilității cu sisteme similare din armatele țărilor membre NATO și UE.

Managementul la nivelul Comandamentului logistic întrunit și a celorlalte structuri implicate asigură utilizarea eficientă a resurselor materiale, financiare și umane necesare realizării sprijinului logistic al structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale și al celor subordonate acestora. Indiferent de abordare, căile, modalitățile și procedurile de operare trebuie utilizate în permanență în scopul eficientizării activităților specifice sprijinului logistic în domeniul de referință.

Pentru realizarea sprijinului logistic al unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București, unitățile și formațiunile de sprijin urmăresc o serie de aspecte, cum ar fi:

- a) dobândirea, exercitarea și întreținerea capacității de luptă;
- b) existența mijloacelor necesare susținerii structurilor;
- c) exercitarea unui complex de măsuri și activități necesare îndeplinirii misiunilor;
- d) asigurarea cu tot ceea ce este necesar desfășurării activităților etc.

Documentele de planificare a sprijinului logistic al unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București trebuie să asigure, în mod obligatoriu, concentrarea sprijinului logistic pe direcțiile de efort și definitivarea clară a activităților de sprijin logistic care conduc la obținerea efectului scontat.

Eficiența sprijinului logistic al unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București depinde de organizarea optimă a fluxului de informații logistice, precum și de procedurile standardizate existente și utilizate.

Organizarea sprijinului logistic presupune „... transmiterea misiunilor la subordonați și realizarea măsurilor care să ducă la îndeplinirea prevederilor din plan”³.

Funcția de organizare a sprijinului logistic al unităților subordonate structurilor centrale ale

Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București este primordială și se bazează pe raționalitate și eficiență. În cadrul funcției de organizare identificăm următoarele acțiuni:

- a) stabilirea activităților pentru îndeplinirea obiectivelor logistice planificate;
- b) gruparea activităților în mod logic;
- c) repartizarea oamenilor pe funcții (posturi) și structuri logistice;
- d) stabilirea și optimizarea unui sistem informațional logistic corespunzător;
- e) stabilirea de atribuții și responsabilități pentru fiecare șef de structură logistică implicat și includerea acestora în reglementări (instrucțiuni, fișele postului) proprii;
- f) asigurarea coordonării activităților în structurile logistice implicate.

Din perspectiva asigurării unui sprijin logistic eficient și oportun, dorim să evidențiem o serie de propuneri care vizează, în opinia noastră, îmbunătățirea activităților în domeniu, astfel:

1. Actualizarea prevederilor actelor normative care reglementează domeniul în ansamblul său, precum și a normelor care direcționează sprijinul logistic, reprezintă o necesitate ce trebuie materializată periodic, la intervale rezonabile de timp. În acest sens, se asigură permanent suportul legal al activităților desfășurate de către structurile implicate în asigurarea sprijinului logistic.

2. Structurile destinate sprijinului logistic trebuie să fie capabile să-și îndeplinească misiunile, astfel încât sprijinul să fie complet, eficient și oportun. Restructurarea sistemului logistic reprezintă, în opinia noastră, o componentă importantă a procesului de transformare a Armatei României. În acest sens, considerăm că pentru crearea unui sistem logistic integrat, care să asigure sprijinul necesar în mod eficient și oportun, este benefică înființarea unei structuri (de nivel departament) care să elaboreze reglementările și politicile privind înzestrarea și să coordoneze activitățile începând cu nivelul strategic, trecând prin cel operativ și transpunându-se, într-o concepție unitară, la nivel tactic.

3. Termenul de realizare a capacității operaționale complete a structurilor care realizează sprijinul logistic al unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București trebuie să fie egal sau mai mic decât al acestora din urmă. Astfel, se asigură desfășurarea tuturor activităților fără a

mai fi nevoie să fie implicate și alte structuri care să vină în sprijin pe o anumită perioadă de timp, până la completarea cu resurse umane și materiale.

4. Eficientizarea sprijinului logistic al unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București, prin luarea următoarelor măsuri:

- a) desfășurarea anuală, de către structurile care realizează sprijinul logistic, a unui instructaj minimal specific cu personalul cu atribuții administrative din unitățile deservite;
- b) stabilirea, de comun acord, a modalităților de transmitere a cererilor de materiale și nevoilor de transport și de soluționare a acestora în timp util;
- c) asigurarea în totalitate și completarea permanentă a bunurilor materiale care se păstrează la stocul de mobilizare pentru aceste structuri;
- d) reanalizarea și îmbunătățirea, acolo unde este cazul, a statelor de organizare la război a structurilor care realizează sprijinul logistic.

Concluzionând, apreciem că sprijinul logistic, în general, trebuie să îndeplinească o serie de cerințe, astfel: un sistem logistic integrat, managementul eficient al informațiilor și focalizarea pe cerințele beneficiarului. Procesul de eficientizare a sprijinului logistic al unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București are în vedere toate domeniile funcționale ale logisticii.

Suntem de părere că în activitățile desfășurate pentru realizarea sprijinului logistic al unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București este importantă eficacitatea (ce trebuie făcut) și mai puțin eficiența (cum trebuie făcut), fără a eluda acest principiu (consum minim, cu rezultate maxime).

Considerăm că pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite în vederea realizării sprijinului logistic al unităților subordonate structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale dislocate în afara garnizoanei București, organele cu responsabilități în domeniu trebuie să fie preocupate de: cunoașterea și aplicarea legilor; adaptarea permanentă la condițiile mediului în care își desfășoară activitatea structurile sprijinite; cunoașterea competenței personalului de specialitate și valorificarea superioară a posibilităților de care dispune; aplicarea celor mai bune metode și tehnici manageriale pentru obținerea de rezultate maxime, cu eforturi reduse și în cel mai scurt timp posibil.

NOTE:

1 *Legea nr. 346 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării*, București, 2006, p. 1.

2 *SMG/L-1, Doctrina logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008, pp. 11-12.

3 Colectiv, *Tratat de Știință militară*, vol. 3, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004, p. 74.

SMG 126, Ordinul șefului Statului Major General pentru asigurarea sprijinului logistic pentru centrele militare prin arondare la alte unități militare, București, 2010.

Colectiv, *Tratat de Știință militară*, vol. 3, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004.

BIBLIOGRAFIE

Legea nr. 346 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării, București, 2006.

SMG/L-1, Doctrina logisticii operațiilor întrunite, București, 2008.

Regulamentul logisticii operațiilor întrunite, București, 2008.

L-11, Regulamentul mentenanței echipamentelor în Armata României, București, 2009.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

CRIZA DIN UCRAINA SCHIMBĂ NATURA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

THE UKRAINE CRISIS CHANGES TO INTERNATIONAL RELATIONS

Drd. Narciz BĂLĂȘOIU*

Criza din Ucraina a creat o oportunitate de revizuire a imaginii palierului geostrategic al marilor puteri și al raporturilor dintre ele. Ne confruntăm astăzi cu situația de a pune capăt ideii în care stabilitatea și pacea s-au așternut și dăinuie nestingherit în Europa, odată cu căderea imperiului sovietic. Pare că ne-am întors la vechea politică de putere, existând o revizuire completă a ceea ce stătea la baza teoriilor generale și a modalităților noastre de a vedea lumea: globalizare, soft power, influență și transformarea puterii UE în țările sale de la frontiera externă, abordarea liberală a securității prin interdependență. Suntem în căutarea realității dacă ne îndreptăm spre un revizionism în afacerile internaționale, sau ne păstrăm crezul în valorile dreptului internațional, respectând regulile, normele și principiile care au oferit, mai mult sau mai puțin, pace în Europa și în lume, după cel de-al Doilea Război Mondial.

Along with the wide palette of challenges the Ukraine crisis created also the opportunity for revising the geostrategic level and the international relations framework. Today, we find ourselves in the confusing position of calling to an end the principle stating that peace and stability were meant to be immovable in Europe after the fall of the Iron Curtain. It seems like we are back to square one, where concepts like globalization, soft power, or security through interdependence fail to characterize the facts on the ground. Beside the clash on the battle field, we are facing a great dilemma whether we are abruptly heading towards an aggressive revisionism in the global affairs, or we should stick firmly to international law, still playing by the rules, despite the challenges posed by rogue countries.

Cuvinte-cheie: Ucraina; interdependențe; revizionism; război; NATO.

Keywords: Ukrain; interdependence; revisionism; war; NATO.

Occidentului i se reproșează că și-a format o practică în ultimii ani din a minimaliza importanța strategică a acțiunilor revizioniste ale Rusiei în Europa de Est. Cancelariile vestice au omis până acum chiar și posibilitatea ca Rusia – grație resurselor și capacităților interne, ca și a alianțelor externe – să contrabalanseze impetuoșitatea victoriei ordinii mondiale a capitalismului neoliberal, cu care guvernele vestice se mândresc astăzi.

Lejeritatea cu care s-a trecut și toleranța manifestată de același Occident față de agresiunea din anul 2008 a Rusiei în Georgia nu au făcut decât să încurajeze pe mai departe politica revanșardă și expansionistă a Moscovei față de foștii sateliți.

Iată că în 2014 – deși sub o altă formă și din cu totul alte pretexte – Rusia își reia vechile obiceiuri, de data aceasta împotriva Ucrainei. Și această recentă acțiune ține tot de rațiuni de strategie. Deși specialiștii în domeniu ai țărilor vestice recunosc că nu au deslușit în profunzime planurile de viitor ale Kremlinului, nu este deloc riscant de acreditat ideea că interesul Rusiei este de a reconstrui o forma a Rusiei Mari, a influenței URSS, prin restabilirea controlului Moscovei în fosta sferă de influență sovietică¹. Pe de altă parte, ambițiile Rusiei ar ține de dorința de reafirmare a statutului de mare putere globală și de menținere a statutului de mare putere europeană – obiectiv pus în pericol de extinderea spre est a Uniunii Europene și a NATO. Astfel, schimbarea hărții de către Rusia prin anexarea ilegală a Crimeii o readuce în Europa, pentru prima dată după Războiul Rece. Totodată, această mutare

* *Universitatea Națională de Apărare „Carol I”*
e-mail: narciz@gmail.com

fi facilitează consolidarea întregului front vestic al politicii externe și de securitate, pe axa Kaliningrad – Belarus – Ucraina de est și Crimeea, prin Marea Neagră – Orientul Mijlociu, unde pe fondul situației din Siria, Rusia își reconsolidează treptat influența strategică.

Revizionismul Rusiei ar putea fi motivat, din punctul său de vedere, ca o măsură pentru stoparea planurilor de extindere spre est a Uniunii Europene și NATO, după ce cooperarea politică și economică dintre ele este pe punctul de a eșua ireversibil într-un interval previzibil². Între aceste două abordări politico-militare cu tentă economică, dovedit incompatibile, s-a trezit Ucraina la începutul anului 2014, când iată, are de ales între modelul de dezvoltare al unui stat capitalist european, liberal, și cel euroasiatic, autoritar și autoizolat economic.

Drumul Ucrainei depinde însă, în mare măsură, de ea însăși, de ce va vrea să facă pentru viitorul ei. În soluționarea crizei ucrainene, de exemplu, planul Lavrov vorbea de federalizarea Ucrainei. Doar că punctele de vedere privitoare la cum să se realizeze această federalizare diferă în mod radical. Dacă Rusia cere adoptarea modelului centralizat și autoritar, care să-i permită controlul asupra Ucrainei, în schimb Kievul ar lua în calcul doar unul de tip german. În motivarea ingerințelor sale în politica țărilor foste unionale, pe care vrea să le mențină în sfera sa de influență, Rusia invocă angajamentul pe care și l-a asumat în asigurarea stabilității strategice internaționale, de respectare a dreptului internațional public, numai că le conectează primitiv strict la propriile interese.

Pe acest fond, în 2008, înaintea izbucnirii conflictului din Georgia, Rusia s-a retras din Tratatul privind Forțele Convenționale din Europa, pentru ca ulterior să condiționeze aplicarea prevederilor START II de înghețarea, de către SUA, a numărului de interceptori pe care îi dislocă în sistemul său global de apărare antirachetă.³ Apoi, în aprilie 2014, a violat prevederile Tratatului pentru Forțele Nucleare cu Rază Medie de Acțiune prin lansarea în producție de rachete balistice cu rază medie de acțiune pe care, conform anunțului Ministerului rus al Apărării, planifică să le disloce în Kaliningrad și în alte baze militare rusești de pe granița ei de vest. La rândul său, tot în aprilie 2014, Congresul American a pus în discuție respectarea de către Rusia a Acordului Open Sky, suspectând că Moscova plănuiește să instaleze tehnologie

militară de supraveghere, pe avioanele trimise în misiuni în Europa de Est.

De curând, Rusia a executat un amplu exercițiu militar, în cadrul căruia a testat rachete balistice intercontinentale și cu rază medie și lungă de acțiune, lansate de pe platforme terestre și maritime. Acest exercițiu la care au luat parte flota nordică, cea din Pacific, precum și flota de bombardiere strategice TU-95 este încadrat în planul de așa-zisa reformă și consolidare a capabilităților militare⁴. Iar ceea ce a făcut Federația Rusă în ultimii 20 de ani se traduce prin sfidare a Actului Final de la Helsinki, care este baza legală a ordinii regionale în Europa. I-au rămas astfel pătate principiile naționale, în urma refuzului retragerii trupelor din Transnistria și subvenționarea regimului transnistrean, în urma recunoașterii, în 2008, a independenței regiunilor separatiste georgiene Abhazia și Osetia de Sud, iar în 2014, în urma anexării Crimeei. În condițiile date, procesul de extindere spre est a Uniunii Europene și NATO ca și definitivarea proiectului european al unei Europe unite, stabile și pașnice devin extrem de dificile⁵.

Având în vedere aceste realități, Rusia nu dă nicio garanție că ambițiile sale s-ar opri la episodul Crimeea și estul Ucrainei. Nu este exclus ca ea să țină planeta cu ochii ațintiți spre Ucraina, ca apoi să lovească în altă parte, cum ar fi Transnistria. Se așteaptă, de asemenea, din partea Rusiei, ca ea să marșeze pe așa-zisa Doctrină politică externă Medvedev, în virtutea căreia, în anul 2009, fostul președinte a contestat implicite existența OSCE, propunând renunțarea la organizație.⁶ Acesta a mai propus și desființarea blocului NATO, în locul căruia să se creeze o organizație de securitate euroasiatică, întinsă de la Oceanul Atlantic și până în Extremul Orient.⁷ Rămâne în discuție totuși un aspect deosebit de important, și anume reacția palidă a Occidentului la acțiunile revizioniste ale Rusiei în Ucraina. Percepută ca pe o slăbiciune aceasta și-ar putea pune stigmatul pe eficiența și soliditatea relațiilor transatlantice. Nici măcar nu este clară comuniunea de interese între partenerii transatlantici în ceea ce privește modalitatea prin care criza din Ucraina poate fi soluționată, răspunzând în același timp, revizionismului rusesc. Între SUA și UE pare, de asemenea, să existe o mare diferență de viziune, preponderent în ceea ce privește gradul de toleranță față de agresiunea Rusiei în Europa. Aceasta face mai degrabă să

slăbească decât să consolideze evaluarea comună a amplitudinii amenințării și să submineze, totodată, capacitatea lor de acțiune comună.

Oricum, importanța strategică a Occidentului în Ucraina este mult mai mică decât a Rusiei. În plus, răsturnarea de la putere a președintelui Ianukovici cel susținut de Moscova, urmată de fuga rușinoasă a acestuia în Rusia, a venit ca un afront și o umilință în cabinetele Kremlinului. Substratul doctrinei lui Putin ne spune că regimul său nu se va abține de la a folosi forța armată pentru a-și apăra și promova interesele strategice în vecinătatea imediată, vestică și sud-vestică. Putin a declarat răspicat, la 18 martie, că este o obligație patriotică să protejeze și să salveze pe etnicii ruși care cer ajutorul din țările foste surori, neezitând să utilizeze forța militară, pe care ar considera-o legitimă. Cu această ocazie, Putin a arătat că în Rusia, normele internaționale fundamentale sunt interpretate subiectiv.

În urma epopeii conturate de evenimentele din Ucraina, de acțiunile întreprinse de Federația Rusă în semn de răspuns, ca și de reacția (ne)scotată a Vestului, s-au reafirmat și obiectivele strategiei SUA. Acestea vizează, în primul rând, împiedicarea extinderii Rusiei și a influenței sale, în special în zona centrală și est-europeană. Apoi, în stilul cunoscut de mare răsunet internațional, trebuie să iasă în evidență consolidarea și reafirmarea solidarității cu aliații europeni, în special cu cei central și est-europeni. Nu în ultimul rând, specialiștii americani trebuie să anuleze avantajul strategic câștigat de Rusia, în urma implicării în Ucraina.

Nu întotdeauna însă, pașii urmați în înfăptuirea politicilor strategice ale vest-europenilor au fost în deplin acord cu cele ale partenerilor transatlantici. Soluționarea crizei din Ucraina va necesita o înțelegere strategică multiregională, purtată între Occident și Rusia. Probabil că negocierile strategice se vor purta cu precădere între SUA și Rusia, intervenind în funcție de situație și Germania, care are o poziție ambivalentă.

Cu toate că nici SUA, nici UE nu recunosc anexarea Crimeei, este foarte puțin probabil ca pe termen scurt și chiar mediu Rusia să o cedeze din nou Ucrainei. Nici nu ar fi logic, atâta timp cât acest câștig nesperat îi asigură Kremlinului controlul la Marea Neagră, în zona Europei de Est și a Caucazului de Sud. Cât despre solidaritatea SUA cu aliații europeni, îndeosebi cu cei est-europeni, aceasta este o acțiune în curs, care abia

în ultimele luni a început să se cristalizeze vizibil. Summitul NATO desfășurat în toamna anului trecut în Țara Galilor a avut în centrul discuțiilor necesitatea eforturilor aliaților de reafirmare a principiului apărării colective teritoriale, precum și efortul de consolidare a capacităților militare ale forțelor aliate. Din multe puncte de vedere, această întoarcere la apărarea teritorială comună scoate în evidență însă și o limită în ceea ce înseamnă importanța intereselor strategice ale alianței, care nu par să depășească granițele estice actuale ale NATO⁸. Există în prezent o diferență vizavi de percepția statelor membre de pe granița de est a Alianței – statele baltice, Polonia, România și Turcia – și aliații vest-europeni. Dacă cei din prima categorie înțeleg implicarea alianței în asigurarea securității și apărării teritoriale comune, inclusiv prin efortul de a menține stabilitatea în țările-tampon precum Ucraina sau Siria, ceilalți privesc apărarea teritorială în sens foarte restrâns și orientat spre interiorul teritoriului aliat. Înaintarea Rusiei spre Europa înseamnă de fapt schimbarea balanței de putere în Europa de Est, pentru prima dată după sfârșitul Războiului Rece⁹.

Dincolo de ambiguitatea obiectivelor comune la nivel transatlantic, atitudinea Occidentului arată că Ucraina nu este o miză strategică. Această realitate rezultă și din mesajul liderilor occidentali, în frunte cu președintele SUA și cu cancelarul german, care au declarat că soluția militară a crizei din Ucraina nu este luată în considerare și că nu sunt dispuși să se angajeze militar într-o confruntare cu Rusia¹⁰.

Analizii politici evidențiază riscurile de securitate ale unui astfel de mesaj, a cărui transmitere ambiguă privind toleranța față de agresiunea Rusiei nu face decât să o încurajeze și să o predisună la acțiuni și mai periculoase. Mai mult decât atât, incapacitatea înțelegerii exacte de către Vest a intențiilor și obiectivelor regimului rus poate zădărnici dezvoltarea și implementarea strategiei de descurajare a Rusiei expansioniste. Este adevărat că aliații occidentali au impus o serie de sancțiuni economice și diplomatice Rusiei, însă izolarea Rusiei în sistemul internațional și sancțiunile economice împotriva anumitor sectoare cheie ale economiei rusești au dat rezultate modeste, așa cum se vor dovedi și pe termen mediu. De aici și concluzia că afacerile nu trebuie să mai stea pe primul plan între Occident și Rusia, chiar dacă politica neoliberală și neoinstituționalistă a

Occidentului este astăzi în mare interdependentă cu Rusia, ca partener tradițional¹¹.

În Statele Unite, conservatorii din ambele partide politice acuză Administrația Obama că a grăbit aplicarea de sancțiuni Rusiei, care oricum nu și-au atins scopul.

În condițiile revenirii în forță a geopoliticii pe scena internațională, descurajarea militară este instrumentul cel mai potrivit pentru a opri avansul strategic al Rusiei. Acesta ar fi mesajul de pedepsire a expansiunilor militare ale statelor revizioniste utilizând piețele financiare internaționale, ca măsură de descurajare pașnică. Rezultatele acestei descurajări comerciale și financiare s-ar întinde totuși, pe termen mai lung și tind să fie mai modeste în eficiență, având în vedere că oferă Rusiei posibilitatea de a-și ajusta treptat politicile comerciale și economice pentru a face față sancțiunilor occidentale.

Formularea unui răspuns corect de către Occident, cu o serie de consecințe importante pentru ordinea mondială a secolului XXI depinde și de perspectiva adoptată. Pentru aliații central și est-europeni, pentru Statele Baltice, pentru Polonia, chiar și pentru România, care se află în linia întâi a unei eventuale confruntări strategice cu Rusia, capacitatea efectivă și disponibilitatea politică de a acționa militar în caz de necesitate pentru a stăvili agresiunea Rusiei sunt cruciale. Pentru vest-europeni, și chiar pentru SUA, calculul strategic este mult mai complex, implicând corelații multiple, de la cele care țin de stabilitatea strategică în sfera nucleară, până la stabilitatea în Orientul Mijlociu, în Asia de Nord, în Oceanul Arctic, în sfera securității energetice și cibernetice. Din aceste motive, confruntarea Occidentului cu Rusia în Ucraina este o întreprindere limitată, în care Occidentul a făcut clar dovada că, pentru a descuraja agresiunea Rusiei, va acționa etapizat și limitat, însă nicidecum cu forță armată¹². În aceste condiții, Rusia pare dispusă să își asume riscuri strategice mult mai mari decât par a fi pregătite ori capabile, pentru a descuraja la rândul ei, acțiunile occidentale.

În esență, strategia transatlantică de răspuns la revizionismul rusesc este una foarte prudentă, conducând la măsuri aproape minimaliste, de contrabalansare.

Desigur, în cancelariile marilor capitale, o astfel de strategie este rațională, mai cu seamă dacă

privim și prin altă prismă. Astfel, se fac calcule că vulnerabilizarea, slăbirea și dezorganizarea Rusiei – o mare putere continentală – în sine un scenariu de evitat pentru Occident, nu va servi decât la consolidarea altor mari puteri continentale vecine – în speță, China și Germania. În plus, Uniunea Europeană continuă să fie influențată de criza politică pe care o traversează și care ridică obstacole în calea dezvoltării unei politici coerente în raport cu Rusia. Mai mult decât atât, nu trebuie uitat că această strategie transatlantică de răspuns la revizionismul rusesc este atent privită și urmărită și în alte regiuni ale globului, cu egale interese revizioniste, și poate avea efecte secundare pe termen mediu și lung pentru că realpolitik-ul și geopolitica nu sunt limitate la Europa de Est și la revizionismul rusesc în sistemul internațional al secolului XXI.

Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „Studii doctorale și postdoctorale Orizont 2020: promovarea interesului național prin excelență, competitivitate și responsabilitate în cercetarea științifică fundamentală și aplicată românească”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/140106. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. Investește în Oameni!

NOTE:

- 1 <http://online.wsj.com/news/articles/SB1000142405270230491420457939500260559222>
- 2 <http://www.theamericanconservative.com/millman/what-is-a-realistic-response-to-crimea/>
- 3 Stephen J. Blank, *Russian Security Threats and Western Challenges*, Strategic Studies Quarterly, p. 67.
- 4 <http://rt.com/news/russia-test-fire-icbm-825/>
- 5 <http://www.democraticunion.eu/2014/06/the-ukraine-crisis-as-a-proxy-conflict-the-problems/>
- 6 Patrick Nopes, *A New Security Architecture for Europe? Russian Proposal and Western Reactions*, Egmont Royal Institute for International Relations, p. 2.
- 7 <http://www.defenceviewpoints.co.uk/articles-and-analysis/a-new-security-architecture-for-europe-part-1-the-russian-proposal>
- 8 <http://carnegieeurope.eu/2014/04/25/nato-military-response-almost-unthinkable/h9ey>
- 9 <http://www.globalresearch.ca/the-big-picture-of-the-geopolitical-chess-game-ukraine-is-a-square-on-the-chessboard/5384688>

10 http://shadow.foreignpolicy.com/posts/2014/03/25/a_cold_war_lesson_for_ukraine

11 <http://carnegieendowment.org/2014/03/27/what-are-global-implications-of-ukraine-crisis/h5z7>

12 <http://carnegieeuropa.eu/2014/04/17/russia-s-new-challenge-to-europe/h8dy>

BIBLIOGRAFIE

Gordenker Leon și Thomas G. Weiss, *The Collective Security Idea and Changing World Politics*.

Terriff Stuart Croft, Lucy James, Patrick M. Morgan, *Security Studies Today*, Policy Press, Cambridge, 1999.

Inis Claude, *Power and Internațional Power and International Relations*, Random House, New York, apud Ch.A. Kupchan, C.A. Kupchan Concerts, Collective Security, and the Future of Europe, International Security, 1999.

Blank J. Stephen, *Russian Security Threats and Western Challenges*, Strategic Studied Quarterly.

Nopes Patrick, *A New Security Architecture for Europe? Russian Proposal and Western*

Reactions, Egmont Royal Institute for International Relations.

<http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702304914204579395002605559222>

<http://www.theamericanconservative.com/millman/what-is-a-realistic-response-to-crimea/>

<http://rt.com/news/russia-test-fire-icbm-825/>

<http://www.democraticunion.eu/2014/06/the-ukraine-crisis-as-a-proxy-conflict-the-problems/>

<http://www.defenceviewpoints.co.uk/articles-and-analysis/a-new-security-architecture-for-europe-part-1-the-russian-proposal>

<http://carnegieeuropa.eu/2014/04/25/nato-military-response-almost-unthinkable/h9ey>

<http://www.globalresearch.ca/the-big-picture-of-the-geopolitical-chess-game-ukraine-is-a-square-on-the-chessboard/5384688>

http://shadow.foreignpolicy.com/posts/2014/03/25/a_cold_war_lesson_for_ukraine

<http://carnegieendowment.org/2014/03/27/what-are-global-implications-of-ukraine-crisis/h5z7>

<http://carnegieeuropa.eu/2014/04/17/russia-s-new-challenge-to-europe/h8dy>

<http://carnegieeuropa.eu/2014/04/17/russia-s-new-challenge-to-europe/h8dy>

INTELLIGENCE-UL MULTINAȚIONAL ÎN FUNDAMENTAREA DECIZIILOR LA NIVEL NATO

THE MULTINATIONAL INTELLIGENCE IN SUBSTANTIATION OF DECISIONS AT NATO LEVEL

Cdor.ing. (Av) Stelian TEODORESCU*

Intelligence-ul multinațional poate oferi cheia succesului în fundamentarea deciziilor la nivel NATO prin crearea unei superiorități importante sau chiar a supremației asupra inamicului, prin reducerea incertitudinilor, oferind decidenților posibilitatea de a alege soluția optimă pentru a acționa. Dezvoltarea capacității de a optimiza și a eficientiza procesul decizional reprezintă principalul obiectiv al activității de intelligence.

Multinational intelligence can provide a key to success in decision making at NATO level by creating a significant superiority or supremacy over the enemy, reducing uncertainty, providing decision makers with the possibility to choose the best option to act. Developing the ability to optimize and streamline the decision-making process is the main objective of intelligence activity.

Cuvinte-cheie: intelligence; proces decizional; decident; incertitudine; cooperare; integrare; interoperabilitate; optim.

Keywords: intelligence; decision making; decision makers; uncertainty; cooperation; integration; interoperability; optimum.

Globalizarea poate fi definită ca fiind suma proceselor la care, pe lângă actorii statali, participă și numeroși actori internaționali transnaționali nonstatali. Drept urmare, acest ansamblu complex de procese conduce la realizarea integrării internaționale a actorilor participați și a exploatarii de către aceștia a numeroase oportunități în sens pozitiv, dar și în sens negativ pe diferite paliere: politic, economic, financiar, sociocultural, apărare și securitate.

Evenimentele ce au avut loc începând din 11 septembrie 2001 în SUA și până la cele trei zile de teroare din Franța din perioada 07-09 ianuarie 2015 nu fac altceva decât să scoată în evidență că au apărut noi provocări la adresa Alianței Nord-Atlantice materializate prin noi factori de risc și amenințări la adresa stabilității situației de securitate și apărare în spațiul NATO, trecându-se de la amenințările clasice militare din partea unor

entități statale la amenințări din partea unor actori nonstatali care apelează la metode asimetrice cu scopul suplinirii inferiorității din punct de vedere militar. Trebuie subliniat faptul că aceste entități nonstatale urmăresc obținerea unor efecte care să inducă atât sentimentul de teamă și teroare în societățile democratice, cât și percepția incapacității decidenților și planificatorilor NATO de a gestiona eficient și eficace noile tipuri de factori de risc și amenințări, în sensul asigurării securității și apărării intereselor indivizilor și grupurilor sociale, precum și a intereselor Alianței.

Extremismul, disputele etnice, rivalitățile religioase, crima organizată transfrontalieră, fluxurile masive de refugiați și catastrofele de mediu reprezintă, fiecare, o posibilă amenințare la adresa securității naționale și internaționale, actualul mediu de securitate fiind caracterizat de tendințe reprezentate prin amenințările geopolitice și militare de care națiunile și forțele lor armate vor trebui să țină cont și în viitor.

Natura responsabilităților constituționale naționale, precum și cerințele Alianței Nord-

*Ministerul Apărării Naționale
e-mail: teosanwell@yahoo.com

Atlantice de a face față oricăror amenințări presupun ca forțele aliate să-și dezvolte capacități care să le permită să desfășoare operații multinaționale în aria de responsabilitate a NATO, precum și într-un mediu strategic mai extins, influențat permanent de factori care impun schimbarea. În concepția Alianței Nord-Atlantice, transformarea militară reprezintă un proces continuu de dezvoltare și integrare de noi concepte, strategii și capacități, cu scopul de a îmbunătăți *eficiența și gradul de interoperabilitate* a forțelor și de adaptare la noul context de securitate, aflat într-o continuă schimbare, care evidențiază necesitatea de reevaluare a factorului militar, ca principală sursă de credibilitate.

Decizia colectivă, element esențial în eficientizarea fundamentării deciziilor la nivel NATO, în contextul actualei situații de securitate internaționale

Actualul context de securitate face necesară o înțelegere mult mai largă a întregii palete a noilor tipuri de riscuri și amenințări care devine din ce în ce mai variată, deoarece spre deosebire de perioada Războiului Rece, când actorii statali cu interese antagonice erau foarte bine cunoscuți, ca și intențiilor lor, în actuala perioadă, majorității actorilor nonstatali, care desfășoară activități ilegale și ostile NATO, nu le sunt foarte bine cunoscute intențiile dar, mai ales, nu le sunt cunoscute capacitățile pe care le dețin. Drept urmare, mediul de securitate, de la nivelul național până la cel mondial, se caracterizează prin modificări profunde și adeseori surprinzătoare prin consecințele generate de riscurile și amenințările transnaționale.

Actuala dinamică a securității/insecurității la nivel regional și internațional a dat naștere la o acerbă competiție informațională, securitatea statelor nemaiputând fi analizată doar în termeni tradiționali, ci fiind necesar a fi abordată pe multiplele ei dimensiuni de manifestare: *politică, socială, economică, energetică, militară și ecologică* în corelație cu actualul mediu de securitate și cu principalele provocări la adresa securității ce preocupă astăzi comunitatea internațională.

Drept consecință, acest lucru a generat necesitatea unor ample procese de creare a unor politici și instrumente specifice de contracarare a noilor riscuri și amenințări, specifice perioadei actuale, această sarcină ce ține de procesul decizional nefiind una deosebit de ușoară, deoarece

se bazează pe aprofundarea problematicii securității în diversele domenii ale vieții umane, prin studii axate pe diagnoză, colectare, procesare de informații și analiză. Elaborarea de prognoze pe baza cunoștințelor ne ajută să înțelegem transformările ce au loc la nivel internațional, activități care sunt desfășurate de structurile specializate ale serviciilor de intelligence din întreaga lume.

În acest context, pentru derularea unui ciclul decizional eficient și eficace, organizațiile internaționale de securitate promovează dialogul de securitate și gestionarea comună a crizelor, creează sisteme de cooperare bazate pe constrângeri reciproce sau pe capacități comune de acțiune în cadrul activităților desfășurate, aplică standarde democratice și respectă drepturile omului, promovează securitatea prin mecanisme economice, și nu numai, dar și prin abordări comune ale riscurilor și provocărilor, inclusiv a terorismului și a proliferării armelor de distrugere în masă.

Decizia este un instrument de exercitare a managementului, un proces rațional de alegere a unei soluții dintr-o sumă de posibilități, cu scopul de a ajunge la un rezultat optim, acest lucru presupunând urmarea unui anume curs al acțiunii în detrimentul altora considerate mai puțin eficiente. În cadrul procesului de conducere, decizia urmează diagnozei și prognozei, în fapt fiind vorba despre previziune pe termen scurt, mediu sau lung, și precede planificarea, desfășurarea, coordonarea și controlul diferitelor acțiuni desfășurate de o entitate.

Drept urmare, o decizie trebuie să întrunească anumite cerințe pentru a fi soluția optimă aleasă. Ea trebuie să fie, în primul rând, de *calitate* și să fie *eficientă*, prin decizia luată trebuie să fie rezolvate mult mai bine decât până atunci problemele apărute. În al doilea rând, o decizie trebuie să întrunească *consensul*, ea trebuind să fie acceptată ca fiind necesară, de marea majoritate a celor care o implementează. Consensul este extrem de important în momentul în care decizia luată necesită un efort deosebit și implică consum de resurse materiale și financiare. A treia cerință legată de decizie este asumarea *coeficientului de risc* care trebuie să fie foarte exact cuantificat. Trebuie să subliniez că foarte puține decizii sunt luate în condițiile unui nivel ridicat de certitudine, cele mai multe având încorporat un anumit coeficient de risc pe care cel care ia decizia trebuie să și-l asume, fiind necesar

a fi subliniat faptul că, în general, apar decizii neplanificate, care necesită creativitate, efort, risc etc.

În acest context, este semnificativ de reliefat că sfera procesului de adoptare a deciziilor evidențiază existența *deciziilor individuale și colective*, ambele tipuri de decizii fiind influențate de grupuri de factori interni și externi, unul dintre elementele esențiale fiind cantitatea și calitatea informațiilor și cunoștințelor aflate la dispoziția factorilor decidenți care se referă atât la fenomene și situații cunoscute, cât și la unele necunoscute, dar a căror probabilitate de apariție se poate prognoza anticipativ.

Analizele teoretice a proceselor decizionale ca și experiența practică a multor entități au demonstrat că deciziile importante cele mai bune sunt luate în condițiile participării colective la pregătirea și adoptarea lor. După adoptarea deciziei este imperios necesară o analiză a tuturor elementelor ce au stat la fundamentarea deciziei, aceasta reprezentând o activitate care supune unei examinări de ansamblu factorii și rațiunile care au condus la decizia luată. Analiza se încheie cu stabilirea în detaliu a planificării operațiilor/activităților de punere în practică a deciziei, dar și cu identificarea tuturor riscurilor, consecințelor și efectelor posibile, precum și a căilor de menținere a echilibrului relativ a entității conduse. Dacă rezultatele analizei nu sunt în concordanță cu cele previzionate, se impune o reconsiderare totală, acest fapt putând conduce la reluarea ciclului decizional de la început, inclusiv inițierea unui nou proces de analiză a deciziei.

În acest context, este important de subliniat că toate deciziile în cadrul Alianței Nord-Atlantice se iau prin consens, acest fapt implicând un grad înalt de participare a tuturor statelor membre în procesul de luare a deciziilor în cadrul organizației și fiind un principiu utilizat la toate nivelurile de cooperare ale NATO.

Cei trei piloni de decizie la nivel politic și militar în cadrul NATO, sunt¹:

1. Consiliul Nord-Atlantic;
2. Comitetul Militar;
3. Grupul pentru Planificare Nucleară.

Consiliul Nord-Atlantic (NAC) este principala autoritate decizională a Alianței Nord-Atlantice și este alcătuit din Reprezentanți permanenți ai tuturor statelor membre, care se întrunesc cel puțin o dată pe săptămână. Consiliul este singurul organism înființat oficial prin Tratatul Nord-Atlantic și

investit cu autoritatea de a stabili „atâtea organisme subsidiare cât este necesar”, în scopul aplicării Tratatului și atunci când trebuie adoptate decizii, se acționează pe baza unanimității și a acordului comun.

Cheia longevității Alianței este exact faptul că ea s-a dovedit o organizație adaptabilă, care își menține relevanța. În acest context, posibilitatea de a face structurile de decizie ale NATO mai flexibile și mai bine pregătite să răspundă în diferite situații este analizată inclusiv prin efectele ce ar putea fi produse de fuzionarea Consiliului Nord-Atlantic și Comitetului Militar, actualmente acestea fiind entități separate, apreciindu-se că printr-o astfel de operațiune s-ar putea eficientiza procesul decizional.

În același timp, este supusă atenției necesitatea consensului în fundamentarea deciziilor la toate nivelurile și dacă nu cumva s-ar putea adopta și alte modalități alternative de adoptare a deciziilor în cazul unor aspecte mai puțin importante. Acest aspect a devenit mai evident pe măsura dezvoltării Alianței și pe măsură ce interacțiunea NATO cu alți actori internaționali, precum Uniunea Europeană, Organizația Națiunilor Unite, Rusia etc., a înregistrat o creștere semnificativă.

Un exemplu elocvent prin care se poate scoate în relief modalitatea de adoptare a deciziilor la nivel NATO prin consens a fost evenimentul derulat în februarie 2003, când SUA au solicitat în cadrul Alianței Nord-Atlantice elaborarea unui plan de furnizare Turciei a unor sisteme de apărare în contextul iminentului război cu regimul lui Saddam Hussein. Partea americană a solicitat statelor membre NATO înlocuirea unor forțe americane din Balcani care ar fi putut fi necesare în conflictul cu Irakul. State, precum Franța, Germania și Belgia au avut obiecții față de solicitarea americană în cadrul Consiliului Nord-Atlantic. Fostul Secretar General al NATO, lordul Robertson a invocat aplicarea „procedurii tăcerii”², una dintre procedurile specifice adoptării deciziilor la nivel NATO care presupune că orice proiect de document, care este supus acestei proceduri, este aprobat în mod automat până la termenul stabilit, chiar și în cazul în care nu se propun amendamente sau modificări, situație în care orice stat membru NATO, care are obiecții cu privire la o anumită problemă, trebuie să transmită o scrisoare oficială prin care să-și exprime opoziția, lucru care s-a și

întâmplat. În acest context, la nivelul NATO a fost adoptată prin consens decizia de dislocare a unor sisteme AWACS și PATRIOT pentru apărarea Turciei, în caz de nevoie. Deci, ca și concluzie, este semnificativ a fi subliniat faptul că în cadrul NATO, la toate nivelurile, deciziile sunt adoptate prin consens și nu prin unanimitate de voturi.

Dinamica actualului mediu de securitate generează nevoia reducerii drastice a timpilor de adoptare a deciziilor și de punere în practică a planurilor de acțiune, fapt care generează nevoia de a beneficia în timp aproape real de informații și cunoștințe complete pentru realizarea succesului, *partajarea informațiilor* la nivel multinațional devenind din ce în ce mai importantă pentru fundamentarea deciziilor și alegerea soluțiilor optime care să stea la baza planurilor de acțiune, incluzând aici și procesul decizional de la nivelul Alianței Nord-Atlantice unde necesitatea partajării informațiilor își face din ce în ce mult simțită prezența prin creșterea rapidă a importanței conceptului „need to share”.

Schimbările contextului de securitate la nivel regional și internațional au avut un serios impact asupra modului cum este privită diseminarea și partajarea informațiilor în sprijinul procesului decizional la nivel NATO.

Rolul extrem de important al intelligence-ului multinațional pentru procesul decizional de planificare a operațiilor NATO la nivel tactic, operativ și strategic poate fi demonstrat și prin intermediul unor studii de caz, cum ar fi cel al forțelor SFOR din fostul spațiu iugoslav. Acolo, o structură formată din profesioniști în intelligence de diverse culturi și etnii și caracterizați de niveluri diferite de cunoaștere și înțelegere au indus percepția că fără o atitudine proactivă care să aibă la bază intelligence de o valoare foarte mare, forțele NATO pot cel mult să reacționeze la o situație decât să o modeleze și să o controleze conform propriilor interese.

Partajarea informațiilor și avertizarea timpurie, instrumente esențiale ale intelligence-ului multinațional în sprijinul fundamentării deciziilor la nivelul Alianței Nord-Atlantice

Explozia informațională a condus, în mod inevitabil, la necesitatea proiectării și realizării unor soluții și sisteme de intelligence care să facă față noilor medii informaționale cu care se confruntă orice stat-națiune sau organism

multinațional de tipul Alianței Nord-Atlantice. Trendurile tehnologice au determinat o schimbare esențială: se află în plină ascensiune importanța sectorului privat în preluarea inițiativei în lansarea celor mai avansate proiecte de cercetare/dezvoltare și aplicarea unor tehnologii informaționale noi.

Prin intelligence, național sau multinațional, pot fi definite formele de organizare și structurile, procesul desfășurat pe parcursul întregului ciclu informațional, operațiile desfășurate pentru protejarea acestui proces, dar și produsele elaborate și destinate decidenților.

Drept consecință, se poate aprecia că la nivelul Alianței și deci la nivel multinațional, principalele funcții ale intelligence-ului sunt:

- să fie acționabil și să răspundă rapid cerințelor factorilor de decizie, astfel încât aceștia să poată selecta varianta optimă (informațiile pot fi oportune, relevante și exacte, dar dacă nu fundamentează o direcție de acțiune gradul lor de utilitate este scăzut);
- pe baza unor date și informații relevante să reducă nivelul de incertitudine din sistemul de gândire și înțelegere a evoluțiilor fenomenelor al factorilor de decizie (prin reducerea efectelor generate de *incertitudinea inerentă* determinată de posibilitatea apariției unor fenomene aleatorii, *incertitudinea epistemică* generată de existența unor „goluri de cunoaștere” și de *incertitudinea indusă* prin operațiuni de manipulare și dezinformare inițiate de alte state/structuri de intelligence străine ostile);
- să sesizeze schimbările importante în ceea ce privește cuantificarea factorilor de risc și a amenințărilor³.

Mai mult, instrumentele create prin intermediul tehnologiei informației sprijină structurile de intelligence în îndeplinirea sarcinilor și obiectivelor stabilite, prin:

- obținerea mai rapidă de informații multisursă prin instrumente automate;
- diseminarea/partajarea documentației, rapoartelor, analizelor prin intermediul unor canale de comunicare multiple și sigure;
- coordonarea/cooperarea echipelor de intelligence, aproape în timp real, cu ajutorul instrumentelor de colaborare și al fluxurilor informaționale.

În acest context, este semnificativ de subliniat faptul că NATO nu dispune de propriile structuri de

culegere a informațiilor, toate datele, informațiile și cunoștințele necesare fundamentării deciziilor politice, militare sau de altă natură fiind asigurate de structurile de intelligence din statele membre ale Alianței, cu excepția cazului când există deja grupări de forțe dislocate. Drept urmare, partajarea informațiilor dintre aliați constituie un element cheie pentru sprijinirea fundamentării deciziilor și avertizării timpurii a decidenților pentru a putea pregăti o soluție anticipativă de acțiune, mai cu seamă ținând cont și de faptul că informațiilor partajate sunt rezultatul procesului de analiză și poartă acea plus-valoare necesare unei valorificări optime de către factorii de decizie relevanți ai Alianței (în special de la nivelul Cartierului General al Alianței – NATO HQ). Nu în ultimul rând, o avertizare oportună și pertinentă este cu atât mai utilă cu cât este realizată cu mult timp înainte ca disfuncționalitățile să se transforme în riscuri și riscul să se transforme în amenințare⁴.

Devine din ce în ce mai evident că schimbul/partajarea informațiilor reprezintă acea componentă a intelligence-ului care trebuie să fie consolidată la nivelul NATO, cu un impact major asupra întregii game de resurse necesare fundamentării deciziilor și, implicit, planificării și punerii în practică a operațiilor, în așa fel încât să se prevină și să se anticipeze amenințările de securitate.

Principala misiune a intelligence-ului la nivel NATO este aceea de a crea propriilor beneficiari superioritatea necesară în procesul de fundamentare a deciziilor. În acest context, națiunile membre ale Alianței trebuie să îndeplinească, în mod obligatoriu, următoarele condiții:

- dezvoltarea unor capacități integrate capabile să facă față noilor provocări și să susțină toată paleta de misiuni din domeniul securității;

- dezvoltarea cunoașterii și înțelegerii fenomenelor globale în sprijinul creșterii capacităților de anticipare și avertizare timpurie a decidenților cu privire la posibile riscuri și amenințări;

- eliminarea oricăror factori inhibitori și a obstacolelor de orice natură în ceea ce privește colaborarea interagenției pornind de la integrarea resursei umane, continuând cu integrarea resurselor de orice tip, inclusiv cele de înzestrare, informaționale și de cunoaștere și mergând până la integrarea diverselor moduri de creștere a nivelului de pregătire și de cercetare științifică în domeniu

pentru dezvoltarea modului de înțelegere a evoluției fenomenelor specifice domeniului securității.

În pofida faptului că autoritățile de la nivelul Alianței au subliniat faptul că există un nivel foarte bun al interoperabilității între forțele naționale, dar și la nivelul forțelor multinaționale ale NATO, s-a constatat că punctul cel mai critic îl constituie inabilitatea de a comunica. Aceasta depinde, printre altele, de factori care țin de abilitățile de cunoaștere a limbii de comunicare, de echipamentul din dotare, pregătire, educație și doctrine. Ca o consecință, a fost elaborată noua definiție a interoperabilității la nivel NATO: *interoperabilitatea este abilitatea de a acționa împreună în mod coerent și eficient pentru a realiza obiectivele de nivel tactic, operativ și strategic ale Alianței*⁵.

În acest context, este semnificativ de subliniat faptul că la Summitul de la București din 2008, șefii de stat și de guverne de la nivelul statelor membre NATO au propus derularea unor analize și declanșarea unui proces pentru îmbunătățirea nivelului de interoperabilitate la nivelul Alianței.

Un exemplu edificator de analiză a aspectelor subliniate este cel al Comunității de Informații a SUA care a lansat un program de edificare a sistemului global integrat de intelligence sub titulatura „Vision 2015”⁶ („Conceptul 2015”⁷) în care se menționează faptul că asigurarea avantajului decizional rezidă din susținerea factorilor decidenți pentru evitarea surprinderii, intelligence-ul anticipativ necesitând alocarea unor asemenea resurse care să permită identificarea și cuantificarea tuturor indicatorilor de avertizare. În acest context, se apreciază că un intelligence anticipativ și acționabil poate avea o eficiență maximă atunci când poate identifica și analiza și acei factori disturbatori care pot crea disfuncționalități și pot afecta echilibrul relativ al unui sistem/entitate și, în același timp, pot sta la baza fundamentării unor decizii optime care să conducă la menținerea sistemului în echilibru anterior apariției factorilor de risc sau amenințărilor.

În condițiile impuse de dinamica actualului context de securitate la nivel global, în procesul de susținere a fundamentării deciziilor la nivelul forțelor multinaționale, incluzând aici și Alianța, pe lângă decidenți ca beneficiari și consumatori clasici de intelligence, structurile de intelligence naționale partenere au format o altă categorie de beneficiari. Această categorie a partenerilor reclamă o susținere intensă și personalizată, fiind de

asteptat ca aceștia să se angajeze activ în procesul comun de formulare a concluziilor prin partajarea în ambele sensuri a informațiilor, a evaluărilor și a feedbackurilor cu privire la punctele de vedere și acțiunile lor și, în plus, prin facilitarea accesului la rețelele proprii⁸. Mai mult, se impune ca structurile de intelligence care sprijină procesul decizional să-și facă cunoscute beneficiarilor potențialul și limitele, mai ales în contextul în care dinamica mediului de securitate reclamă adoptarea unui model operațional integrat care transformă ciclul tradițional al muncii de intelligence într-o serie mult mai dinamică de acțiuni interconectate, conduse pe baza a patru principii operaționale esențiale: management integrat al misiunilor, adaptabilitate în munca de culegere, analiză bazată pe colaborare și parteneriate strategice. Acest model este conceput pentru a asigura acuratețea, viteza de reacție și caracterul activ, eliminând constrângerile induse de metodele diferite de lucru ale structurilor sau obstacolele de tip funcțional⁹.

Concluzii

Informațiile în sprijinul procesului decizional există în cadrul Alianței la toate nivelurile, inclusiv la nivelul procesului decizional de planificare a operațiilor militare. Dar în marea majoritate a cazurilor, acestea pot fi identificate ca informații, cunoaștere și înțelegere izolată la nivelul modelelor mentale ale experților în intelligence de diverse etnii și culturi. Mai mult decât atât, elementele specifice cunoașterii și înțelegerii nu sunt supuse unui proces de contopire centralizată, partajare și eliminare a conflictelor de interese într-o manieră oficială și într-un format electronic, care să fluidizeze schimbul. Astfel, la nivel NATO, se simte nevoia unui proces de dezvoltare a cunoașterii și înțelegerii care să acopere colectarea de informații, analiza, stocarea și diseminarea în așa fel încât să se realizeze o contribuție comună a statelor membre NATO pentru eliminarea tuturor barierelor de tip tradițional, care împiedică partajarea și înțelegerea comună a mediului operațional. Asigurarea avantajului superiorității sau chiar supremației în fundamentarea deciziilor reclamă creșterea dinamicii de integrare și cooperare în domeniul intelligence-ului multinațional, incluzând aici personal, metode, tehnici, procedee și tehnologii și, în același timp, eliminarea diferențelor care se pot constitui ca obstacole ce pot submina capacitatea de adaptare și integrare a structurilor de intelligence.

Pentru sprijinul și mai eficient a procesului de fundamentare a deciziilor, structurile de intelligence multinaționale trebuie să-și concentreze eforturile pe trecerea de la gestionarea integrată a datelor și informațiilor, la gestionarea integrată a cunoștințelor, experienței, lecțiilor învățate și înțelegerii fenomenelor printr-o evoluție integrată la nivel conceptual și doctrinar.

Crearea unui fundament puternic pentru ca intelligence-ul multinațional să devină un element integrat cu o eficiență remarcabilă în sprijinirea ciclului decizional la nivelul Alianței va avea ca efecte inclusiv eficientizarea activităților desfășurate, eliminarea redundanțelor și, nu în ultimul rând, reducerea costurilor într-o lume în care se pune din ce în ce mai des problema eficienței și eficacității activității structurilor de intelligence naționale.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

- 1 <http://www.nato.int>, accesat la 21.01.2015.
- 2 Allied Command Transformation, *NATO Training Group Handbook*, 2004, <http://www.nato.int/structur/ntg/docu/1.pdf>, accesat la 12.01.2015.
- 3 Ionel Nițu, *Analiză strategică. Rolul surselor deschise*, <http://www.slideshare.net/ionelnitu10/analiza-strategica-si-osint>, accesat la 21.01.2015.
- 4 Ionel Nițu, *Locul și rolul structurilor și proceselor de intelligence în cadrul Alianței Nord-Atlantice. Provocări pentru analiza informațiilor*, <http://www.slideshare.net/ionelnitu10/proiect-nato>, accesat la 21.01.2015.
- 5 <http://www.dpa.ro/pentru+-contractori/resurse-utile/standardizate>, accesat la 12.01.2015.
- 6 *Vision 2015*, http://www.dni.gov/files/documents/Newsroom/Reports%20and%20Pubs/Vision_2015.pdf, accesat la 12.01.2015.
- 7 *Pulsul geostrategic*, nr. 38 din 05.10.2008, *Conceptul 2015 – Programul de edificare a sistemului global integrat de intelligence*, <http://www.ingepo.ro/download-materiale/162/Buletin38SuplimentRo051008.pdf>, pp. 1-27, accesat la 12.01.2015.
- 8 *Ibidem*.
- 9 *Ibidem*.

BIBLIOGRAFIE

- Alexandrescu Constantin, Alexandrescu Gelu, Boaru Gheorghe, *Sisteme informaționale militare – servicii și tehnologie*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010.
- Alexandrescu Gelu, Boaru Gheorghe, Alexandrescu Constantin, *Sisteme informaționale pentru management*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012.
- Amzică Alina, Sava Adina, lt.col. Furnică Pascu, *Transformarea NATO – adaptare la noul mediu global de securitate*, Impact Strategic, nr. 4/2004, Editura Universității Naționale de Apărare.
- Col. Calopăreanu Gheorghe, *Studiu privind comandantul în procesul decizional al structurilor operaționale multinaționale*, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, 2008.
- Ciocan Florian, *Perspectives on interoperability integration within NATO defense planning process*, Journal of Defense Resources Management, 2011.
- Dr. psiholog Duvac Ion, *Comunitatea națională de informații și cultura de intelligence a decidenților politici – actualități și perspective*, Universitatea din București, Facultatea de Sociologie asistență și socială, Master Studii de Securitate, București, 2007.
- Gallis Paul, specialist în European Affaires, Foreign Affaires, Defense, Trade Division, *NATO's Decision-Making Procedure*, CRS Report for Congress, 05.05.2003.
- Lt.col. Ioniță Crăișor-Constantin, *Procesul de luare a deciziilor în NATO (OPP)*, Impact Strategic, nr. 4/2004, Editura Universității Naționale de Apărare.
- Kriendler John, *NATO Intelligence and Early Warning*, Conflict Studies Research Centre, 2006.
- Nonaka I., *Tacit Knowledge and Knowledge Conversion: Controversy and Advancement in Organizational Knowledge Creation Theory*, Organization Science, Vol. 20, No. 3, May–June 2009, pp. 635–652, ISSN1047-7039, EISSN 1526-5455/2009/0412, <https://ai.wu.ac.at/~kaiser/birgit/Nonaka-Papers/tacit-knowledge-and-knowledge-conversion-2009.pdf>
- Petre Maria-Carmen Nadia, *Globalizarea – definiție, delimitări conceptuale și teorii*, Central and Eastern European Online Library, Buletinul Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, nr. 4/2013.
- Lt.col. Pigg Von, *Aviation Command and Control Officer at Headquarters, US Marine Corps, Common Analytic Standards: Intelligence Community Directive 203 and US Marine Corps Intelligence*, semnată și implementată pe 21.06.2007, smallwarsjournal.com
- Col.(r) Stanislav Adrian, *Conceptul 2015, Programul de edificare a sistemului global integrat de intelligence (traducere integrală a documentului Vision 2015)*, http://www.dni.gov/files/documents/Newsroom/Reports%20and%20Pubs/Vision_2015.pdf, Supliment Pulsul Geostrategic, nr. 8, 05.10.2008, <http://www.ingepo.ro/download-materiale/162/pdf>
- Secolul XXI: Paradigma colaborativă a intelligence-ului*, http://www.sri.ro/fisiere/studii/SEC_XXI_PARADIGMA_COLABORATIVĂ_INTELLIG.pdf;
- Intelligence Competitiv*, <http://www.scribub.com/sociologie>
- Allied Command Transformation, *NATO Training Group Handbook*, 2004, <http://www.nato.int/structur/ntg/docu/1.pdf>

CONCEPTUL SMART DEFENSE ȘI AERONAVELE FĂRĂ PILOT UMAN LA BORD

THE CONCEPT OF SMART DEFENSE AND THE UNMANNED AERIAL SYSTEMS

Cdor.conf.univ.dr.ing. Laurențiu-Răducu POPESCU*

„Smart defence” și „pooling and sharing” au dobândit un succes răsunător în mediile de securitate și apărare din ultima perioadă de timp. În continuare se face o analiză sintetică a acestor două concepte menționate mai sus, cu accent pe „Smart defence” și legătura acestui concept cu aeronavele fără pilot uman la bord.

“Smart Defense” and “pooling and sharing” have lately acquired a remained success in security and defense environments. Below is a brief analysis of these two concepts mentioned above, focusing on “Smart Defense” and linking it with the unmanned aerial systems.

Cuvinte-cheie: apărare inteligentă; aeronavele fără pilot uman la bord; supraveghere terestră a alianței.

Keywords: smart defence; unmanned aerial systems; alliance ground surveillance.

Criza economică și financiară mondială a fost principalul stimul care a determinat amploarea și succesul ideii de *apărare inteligentă*. Bineînțeles că această idee, de a folosi în comun resursele și a le utiliza împreună (de către statele membre ale NATO sau ale UE) nu este o idee nouă. Aceste organizații se află la frontiera implementării unor noi concepte legate de planificarea apărării. Dacă la nivelul UE avem conceptul de „Pooling and Sharing”, la nivel NATO se vehiculează conceptul „Smart Defence”, cu implicații care depășesc sfera planificării apărării, semnificațiile fiind mult mai extinse și mai complexe. Spun mai complexe, deoarece implicațiile pot fi de ordin strategic, geopolitic sau legate de relațiile internaționale.

„Smart defence” și „pooling and sharing” au dobândit un succes răsunător în mediile de securitate și apărare, în contextul internațional unic de investiții în domeniul apărării. Statele comunității euroatlantice pot obține o creștere a nivelului de securitate, în condițiile de austeritate asupra bugetelor naționale pentru apărare, generate de criza economică și financiară, criză care joacă un rol crucial în crearea contextului favorabil dezvoltării celor două concepte.

Pornind de la definiții, în continuare propun o abordare sintetică a acestor aspecte menționate mai sus și să analizez aceste semnificații ale „apărării inteligente” care merg dincolo de planificarea apărării și a managementului resurselor pentru apărare și legătura acestora cu aeronavele fără pilot uman la bord.

Noțiuni introductive privind conceptul „Pooling and sharing” și „Smart defence”

„Pooling and sharing” și „Smart defence” sunt două concepte extrem de similare bazate pe două principii fundamentale și anume acela al *evitării dublării de funcții și de eforturi* și pe cel al *complementarității acțiunilor*.

Conceptul „pooling and sharing” se materializează în practică prin decizia mai multor state de a contribui material și financiar la construirea/achiziționarea unui anumit echipament militar („pooling”), care va fi utilizat ulterior de către mai multe state („sharing”). Această materializare în practică presupune un efort susținut și continuu de cooperare și de armonizare în cadrul industriilor de apărare, concomitent cu alocarea resurselor bugetare ale statelor participante la proiect. În fond și la urma urmei, acest proiect de fapt nu este altceva decât o soluție eficientă pentru a face față impactului crizei economico-financiare.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: lpopescu@uvsr.org

Pentru a depăși stadiul de concept, mergând spre cel de proiect, Agenția Europeană de Apărare (înființată încă din 2004), coordonează proiecte de dezvoltare a capacităților militare în virtutea principiului „pooling and sharing” cum ar fi:

- ISR (Recunoaștere – Supraveghere – Intelligence);
- Programul de instrucție pe elicoptere și în general instrucția piloților;
- Rețeaua de supraveghere maritimă și instrucția navală;
- Muniții inteligente;
- Logistică;
- Centre europene de transport;
- Spitale de campanie;
- Realimentare în aer;
- Comunicațiile militare prin satelit globale și europene.

Aceste capacități militare sunt distincte față de cele abordate în cadrul NATO, tocmai pentru a reprezenta soluții complementare acestora. Această inițiativă în domeniul planificării apărării, vizează de fapt numai o parte a problemelor generate de criză și pe care UE dorește să le soluționeze în domeniile apărării, economiei, finanțelor, în domeniul social sau în cel al protecției mediului.

Conceptul „Smart Defence” constituie o viziune inovativă a NATO, fiind lansat oficial de către secretarul general Anders Fogh Rasmussen, în cadrul Summitului NATO de la Chicago (mai 2012). Scopul este de a eficientiza fondurile membrilor alianței, în condițiile scăderii cheltuielilor de apărare în Europa. *Smart defence* reprezintă „punerea în comun și partajarea capacităților, stabilirea de priorități și o mai bună coordonare a eforturilor”. Cu alte cuvinte, conceptul este definit drept acțiunea de generarea de capacități de apărare moderne de care NATO are nevoie, pentru următorul deceniu, și nu numai, prin comasarea și utilizarea în comun a acestora.

Așadar „pooling and sharing” (punerea în comun și partajarea capacităților) constituie doar o parte a definiției dată de NATO pentru „smart defence”, organizația implementând o variantă mult mai rafinată și mai dezvoltată. Astfel *stabilirea priorităților* este foarte relevantă deoarece, la nivelul NATO (Summitul de la Lisabona, 2010), sunt denumite cu precizie domeniile cu importanță critică în care „smart defence” va activa, și anume: apărarea antibalistică; intelligence; supraveghere

și recunoaștere; menținerea stării de pregătire, antrenament și pregătirea forțelor; angajarea activă și protejarea forțelor.

Buna coordonare a eforturilor se axează pe dezvoltarea acelor capacități costisitoare și necesare pentru continuarea derulării misiunilor asumate dintre partenerii din NATO. Mai concret este vorba despre dezvoltarea:

- sistemelor de supraveghere terestră, maritimă și aeriană;
- sistemelor aeropurtate de avertizare și control;
- combaterea dispozitivelor explozive improvizate;
- sistemelor de comandă și control etc.

Statele membre ale Alianței nu se vor mai putea baza preponderent pe contribuția SUA în ceea ce privește capacitățile avansate și costisitoare. Un caz concret este acela al intervenției comunității internaționale din Libia.

România și Smart Defence

Țara noastră participă în 31 dintre cele 168 de programe desfășurate sub egida conceptului de Smart Defence. După cum explica și ministrul Mircea Dușa¹: „Smart Defence reprezintă o abordare pragmatică pentru asigurarea capacităților necesare, într-o manieră eficientă din punct de vedere al costurilor, al operării și mentenanței pe ciclul de viață. Acest lucru se poate realiza prin achiziția în comun, respectiv asigurarea unor facilități de reparații, piese de schimb, muniții și alte bunuri materiale, care să fie exploatate de mai multe state. Se evită astfel dublarea costurilor și a eforturilor. În acest context, România a transmis intenția de participare la aproximativ o treime din totalul proiectelor identificate la nivelul NATO pentru a fi dezvoltate sub egida Smart Defence”... „Două treimi din proiectele Smart Defence au ca națiune lider un stat european, iar o treime au participare exclusiv europeană. Smart Defence asigură cadrul necesar și țărilor mici și medii pentru a contribui la realizarea capacităților aliate. România a susținut abordarea potrivit căreia, în actualele circumstanțe economice, generarea de capacități prin finanțare multinațională sub egida NATO/UE reprezintă o soluție, nu doar un rezultat”.

Potrivit ministrului apărării, România este membru activ în cadrul unor proiecte cum ar fi:

- Capabilitatea aeropurtată NATO de avertizare timpurie (*NATO Airborne Early Warning – NAEW*);

- Capabilitatea de Supraveghere Terestră a Alianței (*Alliance Ground Surveillance – AGS*);
- Capabilitatea privind Transportul Aerian Strategic (*Strategic Airlift Capability – SAC*).

Am subliniat al doilea proiect pentru a evidenția faptul că aici se vor materializa aplicațiile aeronavelor fără pilot uman la bord de tip strategic (HALE), proiect care va costa sute de milioane de dolari și care fără o contribuție comună nu se va putea operaționaliza.

Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” din București a găzduit seminarul „Smart Defence and Defence Investment”, organizat de către Universitatea Națională de Apărare „Carol I” în colaborare cu Academia Oamenilor de Știință din România și Centrul de Analiză și Studii de Securitate. Seminarul „Smart Defence and Defence Investment” este una dintre cele mai importante manifestări organizate de către Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, reușind prin nivelul înalt de reprezentare să determine o implicare susținută, responsabilă, informată și coerentă a celor trei medii interesate direct în implementarea conceptului *Smart Defence*: oficiali de rang înalt ai NATO și UE; factori de decizie din cadrul principalelor structuri guvernamentale, politico-militare; dar și companii cu îndelungată tradiție de parteneriat în domeniul industriei de apărare, deschizând astfel orizontul „apărării inteligente” pentru România.

La această manifestare, domnul Patrick Auroy, asistentul secretarului general al NATO pentru Investiții de Apărare a punctat esența conceptului *Smart Defence*, accentuând faptul că „apărare inteligentă nu înseamnă să cheltuim mai mult, ci să cheltuim mai bine”.

Există trei etape de implementare, afirma invitatul la seminar și anume:

- *Priorizare* – înseamnă felul în care selectăm de comun acord ce anume să tăiem și ce să păstrăm;
- *Cooperare* – se referă la ce trebuie să facem împreună pentru a oferi capacități la nivel multinațional, care în mod normal ar fi prea scumpe pentru mulți dintre noi, luați separat;
- *Specializare* – înseamnă ca aliații să-și coordoneze mai îndeaproape planurile, astfel încât să se poată concentra pe ce poate

face fiecare cel mai bine și să contribuie efectiv la capacitățile de care este nevoie pentru a atinge țelurile NATO.

Prin discursul său, ministrul apărării naționale de atunci, domnul Corneliu Dobrițoiu, a punctat faptul că: „Sintagma cheie a acestui concept este să cheltuim mai puțin și să realizăm mai mult, printr-o cooperare internațională multinațională extinsă”.... „Smart Defence, nu se referă în principal la economisirea de bani, ci la crearea de valoare adăugată prin reducerea costurilor și dezvoltarea unor capacități. Astfel, împreună vom obține mai mult cu mai puține resurse”.

De asemenea, ministrul afacerilor externe, Titus Corlățean, a declarat că: „România urmărește atingerea standardelor armatelor statelor membre NATO și susținerea reformei cu resurse financiare corespunzătoare conform cadrului financiar de austeritate”.... „inițiativa Smart Defence a secretarului general al NATO este binevenită în actuala realitate economică și militară și că, pentru a nu irosi resursele, este necesar să se asigure convergența unor inițiative și procese ca Smart Defence.”

Forțele NATO 2020

Hotărârea liderilor alianței pentru păstrarea și dezvoltarea capacităților necesare pentru îndeplinirea sarcinilor esențiale (*apărarea colectivă, gestionarea crizelor și securitatea cooperativă*), s-a reafirmat și la Summitul din mai 2012, de la Chicago. Astfel s-a promis de către aceștia îmbunătățirea proceselor de planificare ale Alianței și a capacităților specifice în vederea realizării obiectivului „Forțelor NATO 2020”. Potrivit acestui obiectiv, forțele armate trebuie să fie *bine echipate, conectate și instruite împreună* pentru a face față provocărilor din orice mediu. În iunie 2014, miniștrii apărării din NATO au convenit asupra unui cadru de colaborare între țări pentru atingerea a două obiective:

- menținerea capacităților actuale;
- dezvoltarea coerentă de noi capacități pe termen mediu și lung.

Acest obiectiv cadru se bazează pe noțiunile de dezvoltare multinaționale de capacități care se află în centrul *Smart Defence*.

În atenția organizației sunt câteva inițiative de interes cum ar fi:

- *Countering improvised explosive devices.*
- *Improving air-and sealift capabilities.*

- *Collective logistics contracts.*
- *Dealing with evolving and emerging threats*
- *Missile defence.*
- *Cyber defence.*
- *Stabilisation and reconstruction.*
- *Critical long-term enabling capabilities.*
- *Federated Mission Networking.*
- *Air Command and Control.*
- *Joint Intelligence, Surveillance and Reconnaissance.*
- *Alliance Ground Surveillance (AGS).*
- *NATO Airborne Warning & Control System.*

Am subliniat cele două inițiative de interes, pentru că în cadrul acestora două se vor dezvolta viitoarele sisteme de aeronave aerospațiale fără pilot uman la bord. Alte inițiative în atenție sunt: *The NATO Response Force; Aviation modernisation programmes; Energy security; Reforming NATO's structures; Maritime security.*

Connected forces initiative

„Connected Forces Initiative” se bazează pe experiența dobândită în operațiile NATO de a menține și de a îmbunătăți interoperabilitatea și capacitatea de ripostă a Alianței. Aceasta se va consolida prin multiplicarea exercițiilor în comun, prin consolidarea legăturilor dintre forțele de comandă și cele de execuție, de sprijin național a Forțelor de răspuns NATO, pentru atingerea obiectivului de descurajare și de ce nu de apărare la urma urmei. Accentul se va pune pe educație și formarea personalului implicat, dar și pe colaborarea cu partenerii NATO. Un exemplu sugestiv este acela din cadrul operațiilor NATO desfășurate în Libia, unde s-a demonstrat importanța unor astfel de conexiuni, dar și apariția cu mult mai devreme a *Planului de perspectivă privind UAS în NATO* (elaborat de JAPCC²), tocmai pentru a planifica *integrarea sistemelor UAS în NATO* (fig. 1), dar și pe dezvoltarea componentei umane (dezvoltarea forței) în acest domeniu.

Fig. 1 Planul de perspectivă privind UAS în NATO

Pachetul de măsuri se axează, în mare parte, pe planuri și programe existente în momentul de față (incluse în pachetul Summitului de la Lisabona), pe inițiative noi, precum și pe o bună proiecție realistă a resurselor alocate acestora în funcție de gradul de urgență. Aceste inițiative sunt „Connected Forces Initiative” și „Smart Defence”.

Integrarea sistemelor UAS în NATO

În ceea ce privește *Integrarea sistemelor UAS în NATO* (fig. 2), CAOC-urile³ nu sunt în prezent capabile să asigure comanda-controlul UAS. De asemenea nu există o coordonare standardizată la nivelul NATO pentru C2 a UAS⁴ în câmpul de luptă.

Fig. 2 Integrarea sistemelor UAS în NATO – extras din Planul de perspectivă privind UAS în NATO

Managementul spațiului aerian nu permite zborul UAS în spațiul aerian nesegregat. NATO alocă, în prezent, zone restricționate, în conformitate cu ACO⁵. NATO nu are o viziune unică asupra controlului și utilizării optime a gestionării datelor provenite de la UAS, în condițiile fluxului de date tot mai aglomerat.

Obiectivul principal al acestui plan este de a se realiza planificarea și execuția întrunită a misiunilor UAS, care în momentul de față lipsește. Deși planificarea misiunilor poate veni din partea coaliției sau a unei agenții NATO, aceasta este îndeplinită de centrele naționale de operare pentru UAS care nu întotdeauna sunt prezente în toate națiunile NATO.

Despre exercițiile aeriene ale NATO putem spune faptul că nu includ în mod normal cerințe ISR și de aceea sistemele UAS nu sunt antrenate în mod corespunzător.

Procesul de dezvoltare a conceptelor și a doctrinelor privind întrebuințarea UAS-urilor este abia la început. Nu există încă un concept general de operare a UAS în NATO. Fără acest concept general de operare a UAS, planificarea misiunilor cu UAS nu este conformă cu procesul standard de planificare operațională în NATO. Prin dezvoltarea proiectului AGL (Smart Defence) se dorește o coordonare a planurilor NATO de perspectivă cu planurile naționale.

În cadrul conceptului de Revoluție în Afaceri Militare (RMA) bazat pe existența a trei componente (tehnologică, doctrinară și organizațională), componenta tehnologică reprezintă locomotiva dezvoltării, componentele doctrinară și organizațională fiind rămase în urmă. Trebuie avut în vedere faptul că cele două, menționate la sfârșit, sunt la fel de importante, deoarece dacă nu țin pasul cu componenta tehnologică, pot constitui adevărate frâne evolutive.

Dezvoltarea componentei umane

Producătorii și personalul guvernamental atât din NATO, cât și din afara organizației nu cunosc cerințele agreeate de Alianță în domeniul UAS.

Pregătirea operatorilor UAS (fig. 3) nu se poate baza doar pe pregătirea națională pentru a atinge obiectivul de integrare al UAS în operațiile NATO.

Este necesară acceptarea unui anumit nivel de specializare și interdependență la nivel NATO, pentru integrarea personalului de mentenanță național, în cadrul mentenanței centralizate (la nivel internațional). În felul acesta costurile de exploatare scad considerabil.

Alianța trebuie să-și analizeze modalitățile de antrenare în comun atât a operatorilor UAS, precum și a analiștilor și a comandanților. Terminologia folosită trebuie să fie larg acceptată.

Fig. 3 Modul de dezvoltare a forței – extras din Planul de perspectivă privind UAS în NATO

Prin introducerea STANAG-urilor s-au făcut pași destul de concreți în acest sens, astfel se poate aminti:

- STANAG 4545 NATO Secondary Imagery Format (NSIF).
- STANAG 4575 NATO Advanced Data Storage Interface (NADSI).
- STANAG 4586 Standard Interfaces of UAV Control System (UCS) for NATO UAV Interoperability.
- STANAG 4559 NATO Standard Image Library Interface (NSILI).
- STANAG 4670 Recommended Guidance For The Training Of Designated Unmanned Aerial Vehicle Operator (DUO).
- STANAG 7023 Air reconnaissance primary imagery data.
- STANAG 4671 UAVS airworthiness requirements.
- STANAG 4702 Rotary Wing Unmanned Aerial Systems Airworthiness Requirements.
- STANAG 4660 Interoperable Command and Control Data Link for Unmanned Systems.
- STANAG 7085 Interoperable Data Links for Imaging Systems.
- STANAG 4607 NATO Ground Moving Target Indicator (GMTI) Format.
- MIL-STD-1320 Transport și depozitare.
- MIL-HDBK-454 General Guidelines for Electronic Equipment.

- MIL-STD-202 Test Method Standard for Electronic and Electrical.

Prin dezvoltarea proiectului AGL (din cadrul Smart Defence) se va ajunge și la atingerea acestui obiectiv.

În orice caz, la nivelul fiecărei instituții militare de învățământ superior, și nu numai, se impune formarea și perfecționarea viitoarelor cadre militare de exploatare și conducere naționale pe domeniul UVS⁶, pentru ca mai apoi să se înființeze centre comune de pregătire la nivel NATO.

Smart Defence

Începând cu anul 2008, economia mondială se confruntă cu cea mai gravă perioadă financiară de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. Drept urmare puține au fost guvernele care nu au aplicat restricții bugetare. Consecințele s-au revăzut și asupra cheltuielilor de apărare.

Pe de altă parte datorită creșterii cerințelor militare în complexitate atât programele critice aflate în derulare, dar și cele noi, generează costuri bugetare suplimentare. În acest context, cooperarea multinațională oferă soluția viabilă transpunerii lor în practică. Prin derularea în practică a conceptului Smart Defence se realizează, în primul rând, o cultură a cooperării multinaționale care va permite NATO să facă față provocărilor mai eficient până în 2020. Multe națiuni din NATO nu își permit anumite capacități individual. Printr-o mai bună

cooperare între națiuni, pe criterii regionale, de cultură etc. se pot dezvolta programe de achiziție, având o distribuție a costurilor corespunzătoare, în cadrul unor parteneriate complexe, care de altfel, nu ar fi posibile în alt context. Având dezvoltată această cooperare la nivelul alianței, se pot amplifica și dezvolta ulterior și alte relații cu parteneri non-NATO.

În al doilea rând se menține și se dezvoltă industria de apărare a aliaților, în special cea europeană. Putem aduce în atenție ca argument, ceea ce s-a întâmplat la noi în cadrul industriei de apărare, criză datorată, pe de o parte, lipsei comenzilor MAPN și, pe de altă parte, migrării personalului calificat în alte domenii de activitate.

În al treilea rând scad costurile generate de aspectele legate de mentenanță și pregătirea personalului calificat, care este nevoie să exploateze capabilitatea respectivă, într-un cadru centralizat multinațional.

În al patrulea rând se renunță la dublarea investițiilor legate de achiziționarea, operarea și întreținerea tehnicii de apărare între parteneri, pentru același serviciu de bază al Alianței, în condițiile de austeritate actuale, aspect care a fost prevăzut în Conceptul Strategic NATO. Acest lucru în esență ajută la stabilirea priorităților și la punerea lor în practică printr-o mai bună coordonare la nivel NATO și UE, și aici mă refer în special la Agenția Europeană de Apărare, care își coordonează eforturile pentru a evita suprapunerile inutile de forțe și mijloace. Trebuie să recunoaștem faptul că stabilirea priorităților între mai mulți parteneri nu este o problemă tocmai ușoară. Acest proces implică o abordare transparentă, de cooperare la cele mai eficiente rapoarte de cost/producție și cost/eficiență.

În al cincilea rând oferă o mai mare flexibilitate de acțiune aliaților, în speță țărilor membre ale Uniunii Europene, prin reducerea decalajului față de Statele Unite ale Americii, în ceea ce privește echiparea cu capabilități care sunt considerate a fi critice, dislocabile și sustenabile. Acest argument este benefic și prin unificarea și demonstrarea voinței politice de acțiune multinațională pentru atingerea unui anumit obiectiv (vezi criza din fosta Iugoslavie și Libia). Prin programul *Smart Defence* se repartizează echitabil efortul dintre parteneri.

În al șaselea rând, se realizează o mai bună specializare a unei națiuni/ grup de națiuni pe

un anumit serviciu oferit NATO, în funcție de capacitatea și potențialul națiunii/națiunilor din grup. Datorită experienței și eficienței dobândite pe un anumit serviciu, creșterea calității este evidentă.

În al șaptelea rând, țările partenere NATO cu un potențial tehnologic mai scăzut, pot beneficia de soluții tehnologice avansate, fără a mai fi nevoie să parcurgă etapele intermediare de cercetare, care au necesitat investiții considerabile în buget, infrastructură și resurse umane. Desigur asemenea lucru se va putea întâmpla prin acorduri speciale de colaborare, de durată și foarte bine argumentate. *Smart Defence* beneficiază de cooperare multinațională inovatoare în industrie, aplicațiile sale putând avea utilitate ulterioară în cadrul industriei civile și de larg consum.

Punerea în practică a conceptului *Smart Defence* a fost realizată de către Secretarul general al NATO, care a desemnat pe Comandantul Suprem Aliat pentru Transformare (SACT), generalul Jean-Paul Paloméros, și pe Secretarul General Adjunct, ambasadorul Alexander Vershbow, ca fiind trimiși speciali ai acestuia. Persoanele desemnate mai sus vor angaja, împreună cu liderii militari și politici de rang înalt ai națiunilor aliate, măsurile concrete de dezvoltare a proiectelor multinaționale.

În continuare voi menționa două dintre inițiativele de interes *Smart Defence* pe domeniul UAV și anume *Joint Intelligence, Surveillance and Reconnaissance (JISR)* și *Alliance Ground Surveillance (AGS)*.

Joint Intelligence, Surveillance And Reconnaissance (JISR)

Supravegherea și recunoașterea a fost și va rămâne vitală pentru toate operațiile militare. Prelucrarea acestor informații, concomitent cu informațiile verificate de la alte surse umane sub forma unor expertize competente, pot oferi factorilor politici de rang înalt, dar și decidenților militari pe diferite nivele ierarhice, soluții la diferitele provocări de securitate. Astfel, se va putea genera o ripostă eficientă răspunzându-se la o serie de întrebări cum ar fi „ce”, „când”, „cum”, „unde” și „de ce”. Toate acestea înglobate mai poartă și denumirea de JISR.

De peste 60 ani a fost realizată cooperarea strânsă dintre aliați, având la bază același set de credințe și valori democratice. Însă începând cu

Summitul NATO de la Chicago, 2012, șefii de stat și de guvern aliați au stabilit ca obiectiv prioritar cooperarea și asigurarea legăturilor mai strânse dintre forțele aliate, prin oferirea unor capacități de tip JISR de durată și care să fie disponibile permanent.

JISR oferă baza de plecare, temelia pentru toate operațiile militare, fiind o activitate permanentă atât în situații de pace, cât și în situații de criză și război.

Elementele componente (individuale) ale ISR sunt:

- *supravegherea*: monitorizarea permanentă a unei ținte;
- *recunoașterea*: culegerea de informații capturate pentru a răspunde la o întrebare militară specifică;
- *intelligence*: produsul final derivat din supraveghere și recunoaștere, și augmentat cu alte informații.

Atât supravegherea, cât și recunoașterea pot include observarea vizuală a țintelor. Ca exemplu de ținte se pot menționa militarii sau tehnica de luptă aflată pe teren sau un anume obiectiv de comandă-control etc. Sistemele UAV pot îndeplini cu eficiență sporită și fără riscuri o astfel de misiune. Diferența dintre supraveghere și recunoaștere o reprezintă timpul. Mai precis, dacă în cazul misiunilor de supraveghere este nevoie de o perioadă mai îndelungată, fiind o activitate deliberată, misiunile de recunoaștere sunt mult mai rapide și direcționate.

Produsul final îl reprezintă *Intelligence*, care diferă de la națiune la națiune, sursele și metodele aplicându-se diferit. Trebuie să recunoaștem faptul că împărtășirea unor asemenea servicii dintre aliați nu este o treabă chiar așa de ușoară precum pare, din motive evidente de securitate, dificultățile fiind uneori și de natura procedurilor interne de funcționare a acestor servicii, dar poate fi și de natura unor decalaje tehnologice între părți. De-a lungul timpului între aliați, chiar fiind ei foarte apropiați, tot nu au fost împărtășite toate informațiile. Prin această facilitate JISR, NATO dorește să ofere procedurile și tehnologiile optime, sigure și protejate pentru a se realiza la nevoie acel schimb de informații, pentru crearea unei imagini de ansamblu asupra unei crize apărute, astfel încât factorii decidenți NATO să poată lua împreună deciziile cele mai corecte.

Atingerea acestui deziderat se va putea îndeplini printr-o pregătire în comun a experților ISR, cu instructori și experți NATO, care înțeleg pe deplin modul de utilizare ISR, dar și prin realizarea unor rețele în comun protejate. Acest ultim aspect este cu bătaie lungă și presupune alocarea unor resurse financiare deloc de neglijat. Ca exemplu putem oferi cazul operațiilor din Afganistan când au fost necesari 10 ani pentru realizarea acestui sistem.

Experiența acumulată de către NATO trebuie folosită și în continuare mai ales în ceea ce privește experiența privind întrebuințarea UAV-urilor din Afganistan, Irak și Libia, care nu este deloc de neglijat, colectarea și prelucrarea informațiilor realizându-se pornind de la nivelul strategic și până la cele mai scăzute nivele tactice. Este un lucru remarcabil faptul că s-a obținut în felul acesta descentralizarea informativă, cu repercusiuni pozitive în ceea ce privește execuția, și prin contribuția UAV-urilor, operațiile ISAF din Afganistan au ajuns la un nivel fără precedent de partajare a informațiilor între aliați și parteneri.

Trebuie să recunoaștem faptul că nu numai UAV-urile au făcut posibil acest lucru. Întreaga gamă de senzori dispuși la bordul diverselor categorii de tehnică, fie ele aeriene, terestre, navale sau spațiale, care au operat în medii complexe, chiar și în rândul populației civile, au condus la atingerea acestor obiective.

Trebuie subliniat mecanismul prin care a fost posibil colectarea, analiza și diseminarea tuturor materialelor informative. Principalii actori implicați au fost:

- *Trupele și tehnica responsabilă cu supravegherea și recunoașterea* (de exemplu, UAV-urile, aeronavele de tip AWACS, sateliții de observare, formațiunile speciale de sol etc.);
- *Analiștii de informații* – cu misiunea de a exploata materialul informativ din mai multe surse, a verifica, a prelucra, a sintetiza și a oferi pe diferite trepte ierarhice (de exemplu, analiștii de imagistică, experții de criptare, experții pe domenii de informații etc.);
- *Factorii de decizie* – cu rol de a folosi sinteza materialului informativ astfel prelucrat, în scopul luării celor mai potrivite decizii la un moment dat (de exemplu, liderii politici și comandanții militari).

JISR se bazează pe următorii piloni:

- *Instruire și educație.* Personalul implicat cu capacitate ISR în NATO trebuie să dețină expertiză pentru a garanta eficiența operațiilor JISR. Această zonă a proiectului analizează modalități prin care se poate asigura din partea personalului NATO competențele la cel mai înalt standard de pregătire ISR și educație.
- *Doctrină și proceduri.* Pentru a îmbunătăți interoperabilitatea, eficient, coerent și eficace, trebuie elaborate doctrine și proceduri ISR comune, care să fie dezvoltate continuu și revizuite, începând cu o gândire strategică și până la procedurile tactice;
- *Mediul de comunicare („Networking”).* Comunicațiile NATO și sistemele informatice (CIS) vor colabora eficient și vor realiza un schimb de date optim de tip ISR. Aceasta constituie o activitatea de bază în efortul comun de dezvoltare a ISR în NATO.

Studiile tehnice au loc o dată la doi ani, pentru a demonstra și a evalua, într-un mediu

anul 2014. Acesta a fost cel mai mare eveniment JISR din istoria Alianței.

Firește că în cadrul JISR acționează cu maximă eficiență și aeronavele fără pilot uman la bord, lucru accentuat și mai mult, prin participarea românească la acest eveniment (petrecut în perioada 12-28.05.2014), atunci când firma *SC TEAMNET International SRL*, membră a Asociației „UVS ROMÂNIA”, a participat cu sistemul miniUAV de tip *Hirrus* la exercițiul *NATO Joint Trial UNIFIED VISION 2014 (UV14)* – Orland Air Station – Norvegia.

UV14 a furnizat aliaților și partenerilor NATO oportunitatea de a testa cele mai recente informații de tip ISR, procedurile de supraveghere și de angajare în spațiul aerian, terestru și maritim atât cu sistemele cu pilot, cât și cu cele fără pilot. Aceste proceduri au fost dezvoltate de către experții naționali ISR, pe baza experiențelor operaționale recente ale NATO.

De asemenea, este de salutat inițiativa Ministerului Apărării Naționale a României, de a acorda o mai mare importanță sistemelor UAV prin Departamentul pentru armament/Direcția tehnică și programe de înzestrare. Astfel s-a înființat *Grupul*

Tabelul 1

Împărțirea pe clase a UAV-urilor corespunzător cerințelor structurilor din SNAOPSN din 21.11.2014

Clasa	Categoria	Raza operațională (km) val. minimă	Altitudine minimă de operare a sistemului (MSL) (m)	Anduranța (h) val. minimă	MTOW (kg) maxim
Clasa I G < 150 Kg	1				0,1
	2	0,5	1.500	0,6	0,2
	3	0,5	1.500	0,3	0,5
	4	1	2.500	0,5	3
	5	5	2.500	2	5
	6	10	2.500	2	7
	7	20	2.500	3	12
	8	50	3.000	4	25
	9	100	4.500	6	50
	10	200	4.500	8	150
	11	400 (BLOS)	4.500	10	150
Clasa II 150 ≤ G ≤ 600	12	200 km (LOS)	5.500	15	600
Clasa III G ≥ 600	13	Nelimitat (BLOS)	13.500	30	G ≥ 600
	14	Nelimitat (BLOS)	20.000	72	G ≥ 600
	15	Nelimitat (BLOS)	20.000	72	G ≥ 600

real, progresele înregistrate în capacitățile JISR ale Alianței. Mai concret, a fost elaborat studiul *Unified Vision* și pus în practică în Norvegia în

de lucru pentru stabilirea cerințelor în domeniul sistemelor de aparate de zbor fără pilot uman la bord (Unmanned Aerial Vehicle – UAV) care să

îndeplinească nevoile operaționale ale structurilor din SNAOPSN (GL UAV). Pe parcursul a mai multor luni de dezbateri, acest grup a reușit să ducă la bun sfârșit misiunea încredințată, prin produsul oferit structurilor din Sistemul Național de Apărare Ordine Publică și Siguranță Națională (SNAOPSN). Complexitatea fenomenului UAV este demonstrată și prin multitudinea de structuri participante în cadrul acestui grup de lucru (Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, alte structuri, cooptate în funcție de noile necesități identificate – reprezentanți ai Autorității Aeronautice Civile Române, Autorității Aeronautice Militare Naționale, Serviciului de Telecomunicații Speciale, potențiali prestatori de servicii de cercetare dezvoltare/producători din domeniu, după caz).

Acest început serios trebuie să continue, deoarece implicațiile UAV-urilor în cadrul societății au început să apară, ele fiind prezente în viața socială din ce în ce mai mult. Diversitatea tehnologică a noilor sisteme UAV este în creștere.

De aceea pentru reducerea costurilor de exploatare și pregătire a personalului, va fi necesară achiziționarea doar a unor anumite sisteme la nivelul SNAOPSN, care să acopere un spectru cât mai mare de misiuni⁷:

- depistare factori nocivi: emisii de fum / focare de incendiu, poluare (zgomot, noxe etc.;
- depistare culturi de plante halucinogene;
- detecție emisii radio / RF Detector;
- identificarea și determinarea în coordonate a poziției unor persoane/obiective specifice în zone de interes;
- determinarea vitezei / azimutului țintelor;
- cartografiere pentru misiuni specifice 2D / 3D;
- determinarea distanței (range finder);
- marcare țintă cu laser / IR;
- urmărirea ținte mobile terestre – Ground Moving Targeting Indicator (MTI) / navale;
- monitorizare comunicații de la distanță;
- identificare și monitorizare câmp tactic;
- utilizarea ca releu avansat pentru retransmisie date;
- lansarea unor încărcături utile în zone inaccesibile;
- utilizarea diferitelor tipuri de armament și mijloace de control al acestuia (dirijare).

Selecția va trebui să se facă profesionist, pe baza expertizei deja acumulate de acest grup de lucru. Lucrurile sunt într-o dinamică accentuată, de aceea actualizarea după caz a datelor convenite de acest grup este mai mult decât necesară. Mai mult, componenta tehnologică nu se poate dezvolta și fără o componentă de reglementări echilibrată. De aceea fac apel și pe această cale factorilor de decizie politico-militari din România, să acorde o mai mare atenție acestui aspect, de unificare a unui grup de lucru național UAV și pe domeniul reglementărilor, tocmai pentru o realizare coerentă și echilibrată a unei legislații naționale, care să satisfacă și beneficiarii acestor servicii (rezultate din exploatarea UAV-urilor). Singure, cele două autorități (Autoritatea Aeronautică Civilă Română și Autoritatea Aeronautică Militară Națională) nu vor putea să ducă la bun sfârșit legislația pe domeniu UAV, din cauza subiectivismului generat de implicarea în acest fenomen. Societatea civilă va fi cea care va crea masa critică pentru liberalizarea reglementărilor în ceea ce privește integrarea UAV-urilor în spațiul aerian neselegat.

Alliance Ground Surveillance (AGS)

Prin programul Alliance Ground Surveillance (AGS), NATO va oferi comandanților o imagine cuprinzătoare a situației din teren. Un bun exemplu îl constituie operațiile NATO din Libia pentru protecția populației civile afectată de criză. Acest sistem va completa sistemele suplimentare interoperabile naționale (din țările membre NATO) de supraveghere din aer, adaptate la nevoile unei operații sau misiuni specifice.

În principiu, sistemul AGS se bazează pe un sistem de UAV de nivel strategic de tip RQ-4B Global Hawk Block 40, compus din cinci vectori de zbor, care să furnizeze tuturor celor

Foto 1 Global Hawk

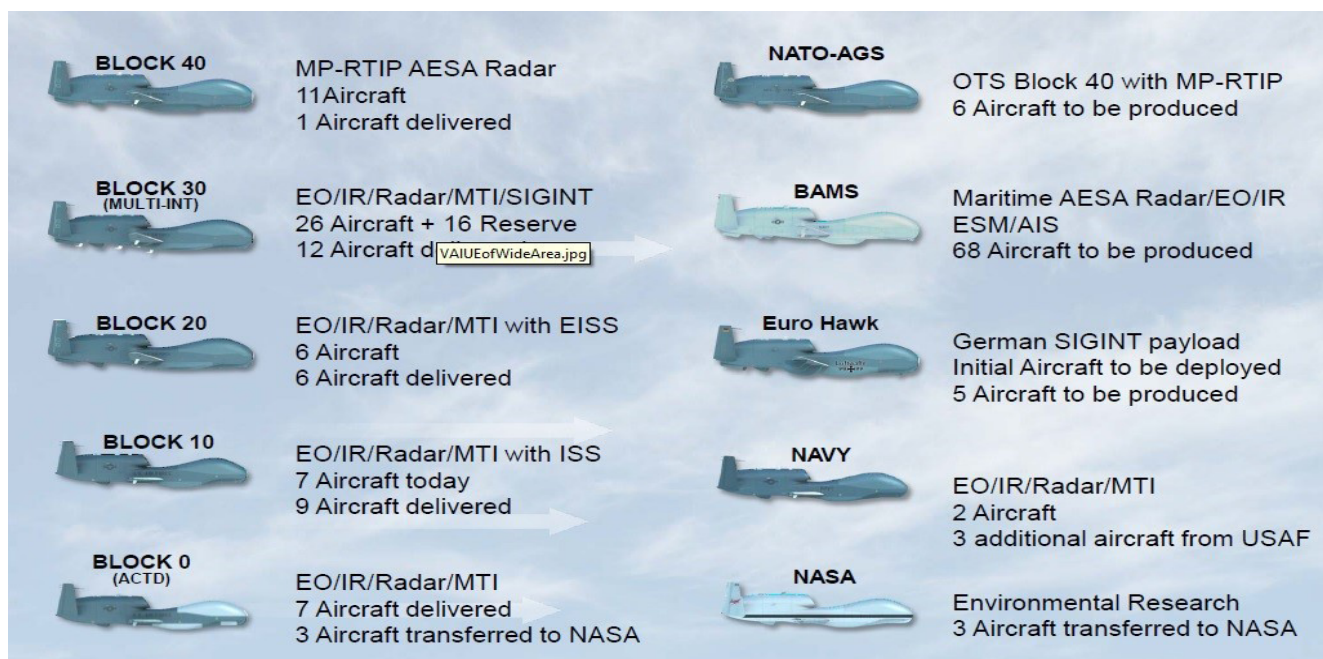

Fig. 4 Variante în dezvoltare ale sistemului Global Hawk⁸

28 de aliați servicii de cercetare și recunoaștere. Programul a fost posibil datorită contribuției celor 15 națiuni participante (Bulgaria, Republica Cehă, Danemarca, Estonia, Germania, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Norvegia, Polonia, România, Slovacia, Slovenia și Statele Unite) și va fi pus la dispoziția Alianței în perioada 2017-2018.

Toți aliații vor participa la dezvoltarea capacității AGS prin contribuții financiare aferente, pentru realizarea structurii principale de operare a sistemului AGS, precum și în servicii de comunicare pe toată perioada de exploatare a flotei AGS. Unii aliați vor înlocui o parte din contribuția lor financiară prin „contribuții în natură” (și anume prin sistemele naționale de supraveghere care vor fi puse la dispoziția NATO). Ca exemplu, contribuțiile în natură furnizate de către Franța și Marea Britanie vor completa sistemul AGS. Importanța sistemelor fără pilot uman la bord în NATO a fost confirmată și prin dezvoltarea suplimentară a sistemului britanic Sentinel, precum și a viitorului sistem francez Heron TP reprezentând contribuțiile naționale în natură ale celor două țări. Sistemele aeroperțate și de sol naționale interoperabile ar putea fi adăugate și adaptate la cerințele unei operații specifice conduse de către Alianță.

Sistemul AGS aflat în proprietatea NATO și operat corespunzător va permite Alianței să desfășoare activități de supraveghere continuă pe suprafețe mari de teren, clasa din care face parte

sistemul fiind de tip HALE. Acest sistem poate funcționa în condiții de vreme variabilă, având o autonomie și o rază operațională considerabilă. Având la bord senzori de mare precizie de tip radar cu apertură sintetică, programul de inserție (MP-RTIP), aparatură electrooptică și sisteme de comunicații sigure (linkuri cu rază lungă și bandă largă de date) sistemul AGS este capabil să se integreze eficient în cadrul C2ISR.

În ianuarie 2009, Consiliul Nord-Atlantic a hotărât și locul de dislocare principal pentru AGS și anume Baza Aeriană Sigonella din Italia. Acolo pe lângă misiunile de tip JISR (ca bază de implementare și exploatare a datelor furnizate de la sol), va fi și un centru de formare a personalului de deservire. Sistemul AGS răspunde practic unui angajament privind capacitățile majore ale Summitului de la Lisabona.

La reuniunea miniștrilor apărării NATO din 2-3 februarie 2012, secretarul general al Alianței, Anders Fogh Rasmussen, a explicat avantajele dezvoltării capacităților de tip AGS „va oferi comandanților noștri posibilitatea de a vedea ce se întâmplă pe teren la distanțe și perioade de timp lungi – non-stop, și, în orice vreme”.

Caracteristicile tehnico-operaționale ale AGS

AGS Core va fi un sistem integrat constând într-un segment aerian, un segment terestru și un

segment de sprijin. Segmentul aerian este format din cinci aeronave RQ-4B Global Hawk Block 40.

Componența segmentului terestru va consta dintr-un număr de stații, în diverse configurații, mobile sau transportabile și care vor oferi „link-urile” de prelucrare a datelor și de exploatare a capacităților existente, precum și interfețele pentru interoperabilitate cu sistemele C2ISR.

Misiunea principală a sistemului AGS constă în supraveghere și recunoaștere la mare altitudine și cu autonomie ridicată.

Pentru mai multe detalii amintesc câteva misiuni:

- protecția trupelor terestre și a populațiilor civile;
- control la frontieră;
- siguranță maritimă;
- lupta împotriva terorismului;
- gestionarea crizelor și asistență umanitară în caz de catastrofe naturale.

Primul aparat Global Hawk a fost produs de firma Teledyne Ryan Aeronautical (Northrop Grumman) din San Diego, California (SUA) la data de 20.02.1997 și a zburat peste un an la baza Edwards (02.03.1998).

Premiera cu acest sistem constă în traversarea Oceanului Atlantic, timp de 20 de ore, pornind de la baza Edwards (SUA) și ajungând la Nordholz (Germania). În data de 11.04.2004 a avut loc lansarea oficială a programului Euro Hawk la Berlin la Salonul Internațional de Aviație ILA 2004.

Programele de dezvoltare ulterioare au continuat pentru verificarea colectării semnalelor de tip SIGINT⁹ și distribuirea acestora la sol, procesarea și evaluarea datelor în timp real și ceea ce este cel mai important, demonstrarea operării unui avion fără pilot în spațiu aerian controlat european. „Trebuie să dovedim că aceste capabilități ale UAV-urilor sunt disponibile nu numai în spațiul american sau deasupra mării ci și deasupra granițelor europene” afirma Tom Enders, membru în Comitetul Executiv al EADS. De asemenea s-au mai executat zboruri fără restricții la altitudini înalte (peste 13.600 m).

Pe timpul operației Iraki Freedom (războiul din Irak), într-un interval de 18 zile, cu o singură aeronavă s-au furnizat informații despre 55% dintre țintele selectate „adică 3.655 de imagini de la senzori (SAR, EO și IR), identificând peste 300 de tancuri inamice, 13 baterii rachete sol-aer, peste 300 de containere rachete sol-aer și peste 70

de transportoare de rachete sol-aer¹⁰, vectorul de zbor fiind controlat din California și coordonat de CAOC din Arabia Saudită. „Având caracteristici tehnico-tactice superioare față de Predator, acesta poate executa misiuni în regim programat încă din faza de rulare pe pistă. Regimul de decolare, zbor și revenire la bază se face, de asemenea, și în regim manual. Operatorul monitorizează de la GCS întreaga misiune, putând interveni în timp real pentru modificarea misiunii.” „... Aparatul de zbor este dotat și cu aparatură, electrono-optică, senzori în infraroșu, capturând imagini de pe suprafețe foarte mari (40.000 de mile marine pătrate în interval de 24 de ore). Sistemul MSTAR¹¹ identifică ținte vizibile și invizibile radar, cu ajutorul modelelor tridimensionale ale țintelor, aflate în baza de date ale radarelor¹². „Tot ceea ce își imaginează omul în domeniul culegerii de informații UAV-ul este deja în stare să facă, acesta fiind soluția foarte fezabilă ce poate oferi rapid noi posibilități” afirma Scott J. Seymour, President Integrated Systems, Northrop Grumman.

Caracteristicile generale ale sistemului RQ-4B Global Hawk Block 40 sunt:

- Motoare : Rolls Royce-America de Nord AE 3007H turbofan
- Tracțiune: 7,600 kg
- Anvergura: 130.9 ft / 39,8 m.
- Lungimea: 47.6 ft / 14,5 m.
- Înălțimea: 15,3 cm / 4,7 m.
- Greutatea: 14,950 lbs / 6.781 kg.
- Greutate maximă la decolare: 32,250 lbs / 14.628 kg.
- Combustibil: 17,300 lbs / 7.847 kg.
- Sarcina utilă: 3.000 kg / 1.360 kg.
- Viteză: 310 noduri / 357 mph / 575 km/h.
- Raza operațională: 8.700 mile marine / 10.112 mile / 16.113 km
- Autonomie: peste de 30 ore.
- Plafon: 60.000 ft / 18.288 m.

Mecanismul de funcționare al AGS în NATO

NATO Alliance Ground Surveillance Management Organisation (NAGSMO) este responsabil pentru achiziționarea de bază a AGS, în numele celor 15 de țări participante. Oficiul de Implementare (AGS Implementation Office- AGS IO) este situat la sediul Comandamentului Aliat pentru Operații (SHAPE) și este responsabil de

asigurarea integrării operaționale a sistemului NATO AGS.

Firma Northrop Grumman, a fost selectată pentru execuție, demarând deja producția primei aeronave. Din echipa proiectului mai fac parte Airbus Defence and Space (Germania), Selex ES (Italia) și Kongsberg (Norvegia), precum și mai multe companii de top ale apărării din țările participante. Ceea ce este important este tocmai acest fapt, că proiectul AGL reprezintă un proiect stimulator al industriei celor 15 țări participante.

Foto 2 Global Hawk

Angajarea de fonduri comune ale NATO pentru infrastructură, comunicații, operare și sprijin vor urma procedurilor normale de autorizare aplicabile în cadrul Alianței. Până la momentul când sistemul AGS va deveni complet operațional (2018), Franța și Marea Britanie vor semna memorandumuri de înțelegere cu Supreme Allied Commander Europe (SACEUR).

Summitul de la Lisabona a stabilit evoluția NATO în acest domeniu. Această viziune se bazează pe trei sarcini de bază, care sunt detaliate în noul Concept Strategic și constau în:

- apărarea colectivă;
- gestionarea crizelor;
- securitatea cooperativă.

Sistemul AGS va contribui decisiv din punct de vedere JISR, NATO răspunzând la cele trei sarcini amintite anterior.

Transpunerea în practică a acestui program a avut o evoluție care a început încă din 2001, atunci când Reinforced North Atlantic Council (NACR) a decis să revitalizeze AGS printr-un program de dezvoltare la dispoziția tuturor țărilor NATO și o cooperare în domeniul aparaturii radar numită Transatlantic Cooperative AGS Radar (TCAR). În

2004, NATO a decis să inițieze o flotă mixtă compusă din aeronave cu și fără pilot respectiv Airbus A321 și Global Hawk ambele versiuni compatibile ale radarului TCAR, în timp ce segmentul de sol a fost prevăzut să cuprindă un set extins de stații terestre fixe și dislocabile.

Din cauza crizei financiare, NATO a decis, în 2007, să întrerupă abordarea mixtă a flotei, dezvoltând în schimb ideea unui sistem simplificat AGS pe platforma americană Global Hawk Block 40, cu o contribuție semnificativă a segmentului de sol la care să participe industria europeană și canadiană.

În februarie 2009, națiunile aliate participante la programul AGS au semnat un Memorandum de înțelegere, acest document constituind un pas uriaș în realizarea proiectului. Alte repere la fel de importante au fost Summitul de la Lisabona 2010, atunci când a apărut Conceptul Strategic al NATO, pachetul AGS fiind prezentat ca fiind un pachet necesar și presant pentru nevoile Alianței, precum și reuniunea Consiliul Nord-Atlantic (NAC) din 3 februarie 2012, atunci când s-au găsit soluții pentru asigurarea fondurilor comune NATO pentru infrastructură, comunicații prin satelit etc.

Cele 15 națiuni participante la AGS au finalizat procesul de semnare a Programme Memorandum of Understanding (PMOU), care împreună cu Carta AGS stabilește cadrul juridic, organizatoric și bugetar pentru programul AGS și delegă atât Organizația NATO AGS Management (NAGSMO), cât și NATO Alliance Ground Surveillance Management Agency (NAGSMA) de a se ocupa de program. Participarea la program rămâne deschisă și pentru alte națiuni aliate interesate.

În încheiere doresc să subliniez importanța acestui program, exprimată și de către Adjunctul Secretarului NATO, Generalul Alexandru Vershbow, la 20 mai 2012, în cadrul Summitului NATO de la Chicago, atunci când s-a semnat contractul de achiziții publice pentru sistemul AGS. „Astăzi este o zi mare pentru programul AGS, ...semnarea contractului de achiziție pentru sistemul AGS este un pas important spre furnizarea acestei capacități cheie pentru Alianță”.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al

Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

11 *MSTAR – Moving and Stationary Target Acquisition and Recognition*.

12 Laurențiu-Răducu Popescu, *Întrebuițarea sistemelor aerospațiale fără pilot uman la bord*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012, p. 21.

NOTE:

1 <http://jurnalul.ro/stiri/politica/dusa-romania-intentioneaza-sa-participe-la-proiecte-dezvoltate-sub-egida-smart-defence-666959.html> din 01.11.2014

2 *JAPCC – Joint Air Power Competence Center*.

3 *CAOC – Combined Air and Space Operations Center*.

4 *UAS – Unmanned Aerial Systems*.

5 *Air Coordination Order*.

6 *UVS – Unmanned Vehicle Systems*.

7 Sursa: Grupul de lucru pentru stabilirea cerințelor în domeniul sistemelor de aparate de zbor fără pilot uman la bord (Unmanned Aerial Vehicle – UAV) care să îndeplinească nevoile operaționale ale structurilor din SNAOPSN (GL. UAV).

8 Edward Walby – Director Global Hawk Business Development – Global Hawk Operational and Program Update, Northrop Grumman, june 2011.

9 *SIGINT – Signal Intelligence*.

10 Dănuț Vlad, *Avionul fără pilot RQ-4A Global Hawk*, TOP GUN nr.5/2004, Editura Top Design S.R.L., Cluj-Napoca, 2004.

BIBLIOGRAFIE

Bogzeanu Cristina, „*Pooling and sharing*” și „*smart defence*”. *Dincolo de concept*, Conferința științifică internațională STRATEGII XXI cu

tema: „Complexitatea și dinamismul Mediului de securitate”, 22-23 noiembrie 2012, București, Vol. 2.

Walby Edward, Director Global Hawk Business Development, Global Hawk Operational and Program Update, Northrop Grumman, june 2011.

The Joint Air Power Competence Centre (JAPCC) flight plan for Unmanned Aircraft Systems (UAS) in NATO, Kalkar-Germany, 10 March 2008.

http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_84268.htm?, accesat la 12.12.2014.

http://www.militaryfactory.com/aircraft/detail.asp?aircraft_id=896, accesat la 15.12.2014.

CADRUL JURIDIC PENTRU RESPECTAREA DREPTURILOR FUNDAMENTALE ALE CETĂȚENILOR UE

THE JURIDICAL FRAMEWORK ENSURING THE RESPECT OF FUNDAMENTAL RIGHTS FOR THE CITIZENS OF THE EUROPEAN UNION

Consilier juridic drd. Vlad JIPA*

În acest articol mi-am propus să analizez modul în care principiul protecției drepturilor omului se reflectă în dinamica instituțională europeană. Având în vedere tradiția comună a statelor europene, domeniul drepturilor omului poate fi văzut ca având un caracter constituțional. În acest context, voi analiza prevederile Convenției Europene pentru Drepturile Omului și subsetul de dispoziții care stau la baza atribuțiilor Uniunii în consolidarea protecției drepturilor omului. În schimb, vom sublinia faptul că modelul european se bazează pe un sistem de promovare a unei relații armonioase între entitățile de drept internațional și persoanele fizice, aflate sub aceeași jurisdicție extinsă. Mai mult decât atât, având în vedere rolul pe care modelele europene le joacă în dezvoltarea de noi instrumente regionale, inițiativa europeană adaugă un plus de valoare în inițiativa specifică pentru acordarea unei protecții maxime pentru persoanele fizice. Abordarea pe care o voi avea în vedere se întemeiază pe o metodologie comparativă, pentru a oferi în cele din urmă o analiză complet integrată sau transistemică a instrumentelor privind drepturile omului în Europa, ca o condiție esențială a libertății și a dreptății. În cele din urmă, interacțiunea dintre experiența Convenției Europene pentru Drepturile Omului și funcționarea coezivă a sistemului instituțional dezvoltat de Uniunea Europeană, lucru care solicită o examinare mai atentă.

In this article we wish to discuss the way in which the principle of protecting Human Right is reflected in the European institutional dynamics. Given the common tradition of the European states, human rights can be seen as having a constitutional nature. In this context, we will analyze the provisions of the European Convention for Human Rights and the subset of provisions grounding the Union's attributions in strengthening human rights law. Conversely, we will underline that the European model is based on a system fostering a more harmonious relationship between the state and individuals, under the same jurisdiction. Moreover, given the role played by the European models in offering insight for the development of new regional instruments, the European initiative adds value in the specific initiative for granting the maximum protection for individuals. The approach adopted here departs from a more comparative methodology, to finally provide a fully integrated or trans-systemic analysis of human rights instruments in Europe, as an essential condition of freedom and justice. Finally, the meaningful interaction between the experience of the European Convention for Human Rights and the institutional system developed by the European Union as a cohesive body calls for a closer examination.

Cuvinte-cheie: drepturile omului; Tratatul de la Lisabona; instrumente juridice regionale; tradiții constituționale.

Keywords: Human rights; Lisbon Treaty; jurisdiction; regional instruments; constitutional traditions.

Selecția subiectelor cuprinse în acest articol a fost făcută pe baza noilor tendințe de reconfigurare a instrumentelor juridice de protecție a drepturilor omului. Am ales să abordez această temă nu doar din perspectiva dreptului Uniunii Europene, ci și conform noilor dezvoltări ale rolului Uniunii în domeniul protecției drepturilor omului, renunțând la abordările critice care au făcut obiectul unor

studii anterioare. Am pornit, în această analiză, de la premisa că deși statele din Uniunea Europeană au beneficiat de evoluția naturală a instrumentelor juridice, acestea nu trebuie să fie ajutate de forțe externe pentru a determina un comportament al instituțiilor democratice în concordanță cu angajamentele asumate la data aderării¹. Sistemul drepturilor omului poate fi considerat ca mecanismul care contribuie la restrângerea unor posibile excese din partea autorităților statului. Având în vedere că un drept al omului este o revendicare atribuită prin simpla condiție de a fi o

*Regia Apele Române, Filiala Constanța
e-mail: vladone20@yahoo.com

ființă umană, Convenția Europeană a Drepturilor Omului are o natură extraordinară². Comisia s-a ocupat în primă instanță cu toate cererile de încălcări ale prevederilor Convenției. Comisia nu a fost un organ judiciar, dar în practică a acționat ca un organ e-vasi-judiciar atât în ceea ce privește examinarea cererilor, cât și în a da avizul cu privire la acestea, în ceea ce privește articolul 31 al Convenției. Inevitabil, în îndeplinirea sarcinilor sale, Comisia a trebuit să interpreteze Convenția ori de câte ori s-a confruntat cu dispoziții/termeni a căror semnificație sau efect ce ar putea fi neclar. Astfel de interpretări au fost deosebit de importante având în vedere considerentele care fundamentează rolul Comisiei ca principal responsabil și până în 1998, în majoritatea cazurilor, era cel care avea competența finală. În urmă cu mai mult de șaiszeci de ani, Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a libertăților fundamentale a fost semnată la Roma. Acum peste cincizeci de ani, Comisia Europeană a Drepturilor Omului a avut prima sesiune și în urmă cu mai mult a fost stabilită Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Astăzi, toate statele membre ale Consiliului Europei, cu excepția temporară a Ungariei și a Cehoslovaciei, au ratificat Convenția, au acceptat dreptul de recurs individual Comisiei și a recunoscut jurisdicția obligatorie a Curții.³ Mai mult decât atât, în cele mai multe dintre statele contractante organele naționale legislative, executive și judiciare au în vedere prevederile Convenției și jurisprudența Curții înainte de a demara o acțiune cu potențiale repercusiuni asupra Convenției Europene a Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950, care, aș adăuga în trecere, a servit ca model pentru Convenția americană a drepturilor omului⁴ și din anumite puncte de vedere pentru Carta africană a drepturilor omului și popoarelor, fiind astfel o parte dintre tradițiile democratice ale Europei moderne. În temeiul Convenției, statele contractante se angajează să garanteze tuturor celor din jurisdicția lor acele drepturi și libertăți care sunt prevăzute în document⁵. Pentru a se asigura că angajamentele asumate de către părțile contractante sunt respectate, Convenția a înființat un sistem de control și a conferit statelor contractante și persoane fizice dreptul de a sesiza în fața ei orice presupuse încălcări ale convenției. Astfel de cereri sunt supuse mai întâi unei examinări

preliminare în cadrul Comisiei; apoi acestea pot fi trimise pentru judecare Curții care decide printr-o hotărâre definitivă și obligatorie nu numai asupra încălcării, ci și, acolo unde este cazul, privind întinderea prejudiciului ca „reparare a daunei” cauzate victimei prin această încălcare⁶. Având în vedere cele două evoluții – istoria poate confirma că al doilea a fost o urmare majoră a primului – comunitatea drepturilor omului din Convenția Europeană trebuie să se confrunte cu trei riscuri principale: în primul rând, riscul de proliferare a sistemelor europene sau internaționale de protecție a drepturilor omului; în al doilea rând, riscul de a avea un catalog al drepturilor omului care nu este adaptat pentru a prezenta și cerințele viitoare; și, în final, riscul unei structuri organizaționale pietrificate care nu mai este în măsură să asigure o protecție adecvată a drepturilor și a libertăților garantate. Acestea sunt probleme reale și trebuie să fie confruntate pentru că se dorește salvarea sistemului Convenției de lipsa propriu-zisă a forței vitale⁷.

Uniunea Europeană: extinderea cadrului de protecție a drepturilor omului

Stabilită de la bun început ca un organism constituit pentru cooperarea economică, Uniunea Europeană (UE) a crescut pentru a fi acum un actor major în afacerile internaționale și o influență importantă în viața de zi cu zi a cetățenilor săi⁸. Odată cu creșterea influenței a venit și o creștere a responsabilității în unele domenii, astfel că UE are o astfel de competență importantă încât în unele domenii înlocuiește statele membre, iar în alte domenii, există o competență partajată în virtutea principiului subsidiarității⁹. În orice caz, chiar dacă este posibil ca problema suveranității Uniunii Europene să fie un subiect controversat, rolul acesteia este de așa natură încât trebuie să își asume responsabilitatea pentru protecția drepturilor fundamentale în domeniile sale de competență și activitate¹⁰. UE a mers mai departe decât prevede acest lucru, însă: așa cum se arată în diferitele studii din domeniu, Uniunea, în special prin Carta drepturilor fundamentale, introduce drepturi specifice care trebuie să fie aplicate de către statele membre și oferă un cadru de drepturi ca sursă de inspirație pentru o discuție globală privind

drepturile omului și drepturile fundamentale. Inclusiv primele cuvinte din preambulul Cartei drepturilor fundamentale menționează moștenirea spirituală și morală a Uniunii Europene¹¹. Carta drepturilor fundamentale include mai multe drepturi care nu se găsesc în instrumente anterioare privind protecția drepturilor omului sau în instrumente cu aplicabilitate geografică mai mare. Acest lucru este discutat în detaliu în altă parte, în anumite studii, dar astfel de drepturi recent introduse care pot fi menționate aici includ: dreptul de a desfășura o activitate, dreptul de acces la serviciile de plasament, dreptul la nondiscriminare pe criterii de vârstă sau rasă, precum și drepturile persoanelor în vârstă¹². Contextul introducerii de noi drepturi poate fi explicat în moduri multiple. Fiecare dintre acestea ridică întrebarea dacă aceasta inovare este parte a unei noi epoci de dezvoltare a drepturilor omului, care vor duce la schimbări în alte instrumente juridice? Problema care se ridică, având în vedere influența modelului european pentru mai multe surse de drept, este fie includerea acestor drepturi „moderne” prin preluarea modelului european, fie, în schimb, apariția unei tendințe diferite care va duce la o reducere a universalității drepturilor și la o concentrare pe mai multe drepturi concrete și specifice, aplicabile unui număr mai mic de state sau unei zone geografice mai puțin omogene, însemnând poate chiar o singură regiune¹³.

Există, de asemenea o a treia posibilitate și anume că nu există o astfel de cale de mijloc, iar Carta este un instrument specific în stabilirea competențelor specifice ale UE și nu are niciun efect asupra domeniului general a drepturilor omului¹⁴. Folosirea cuvintelor „drepturile fundamentale”, mai degrabă decât „drepturile omului” poate fi citită ca un semn că această Cartă este destinată a fi destul de diferită de instrumentele universale ale drepturilor omului sau chiar de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a libertăților fundamentale (CEDO). Cu toate acestea, atunci când se vede cum nu doar în dezbaterile publice, ci și în cea a mai multor autori, chiar de către juriști, diferiți termenii privind drepturile sunt folosiți alternativ sau cel puțin fără distincții stricte, astfel că nu trebuie să căutăm prea multă semnificație în interpretarea titlurilor din instrumentele dreptului internațional. Problema universalității drepturilor

omului este subiect de dezbatere în multe contexte. Acest lucru poate fi în legătură cu drepturile specifice și diferența de interpretare a lor sau legat de relativismul cultural. Ambele fenomene sunt exacerbate de globalizare și de diferitele sale fațetele, cum ar fi (cele referitoare la cele două contexte menționate), că tehnologii moderne înseamnă, de exemplu, libertatea de exprimare și problemele de confidențialitate cu privire la același conținut media care poate fi relevant simultan în diferite părți ale lumii. La consolidarea statului, asistența internațională subliniază alte probleme din domeniul relativismului cultural. Rolul important al UE în lume înseamnă că politica în domeniul drepturilor fundamentale va avea importanță în afara granițelor Uniunii, în cazul în care va fi privit cu interes în diferite părți ale lumii¹⁵.

Fără îndoială, legitimitatea Statelor Uniunii Europene se revendică și se justifică în primul rând prin protecția drepturilor omului. Printre obiectivele urmărite de Uniune se numără și aceea „de-a întări protecția drepturilor și intereselor Statelor membre prin instaurarea unei cetățenii a Uniunii ...” (Art. B)¹⁶.

Articolul F, al. 2, din Tratatul semnat la Maastricht (7 februarie 1992), prevede în chip expres că: „Uniunea respectă drepturile fundamentale, așa cum sunt ele garantate de Convenția europeană privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului semnată la Roma, la 4 noiembrie 1950, și așa cum rezultă ele din tradițiile constituționale comune Statelor membre, ca principii generale de drept comunitar”¹⁷.

Tratatele UE indică importanța politicilor organizației regionale în afara UE, în articolul privind acțiunea externă și politica externă și de securitate. Articolul 21 din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), proclamă că Uniunea, în acțiunea sa pe scena internațională, se ghidează după aceleași principii care i-au inspirat crearea. Un astfel de principiu se referă la universalitatea și la indivizibilitatea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Al doilea paragraf al aceluiași articol menționează conceperea drepturilor omului ca pe o poartă pentru acțiunea externă a Uniunii. Integrarea europeană – prin metoda elementară și anume, transferul / atribuirea competențelor de la unități (statele membre) la construcția suprastatală

din centru (Uniune) – este, practic, programată și predispusă să redistribuie puterile din statele membre și, prin urmare, reduce semnificativ capacitatea lor să reglementeze raporturile sociale (sau de suveranitate în sensul clasic)¹⁸. Integrarea se bazează pe crearea și existența unei entități distincte de state, care este autorizată să gestioneze autonom suma competențelor transferate acesteia¹⁹.

În cadrul Uniunii, autonomia (luarea deciziilor legale și financiare) acestui organ creează nu numai condițiile pentru concursul treptat între statele membre și Uniunea Europeană și între legislația UE și legislația națională, dar, de asemenea, deschide spațiul de apariție al autorității publice supranaționale în sferele private, ale persoanelor fizice²⁰. Opțiunea de reglementare a drepturilor persoanelor conduce la necesitatea de a crea bariere pentru această forță normativă²¹. Aceste bariere sunt realizate în mod tradițional din drepturile și libertățile fundamentale. Astăzi, dispozițiile-cheie care definesc Uniunea ca pe o comunitate constituțională bazată pe respectarea drepturilor omului sunt incluse în Tratatul privind Uniunea Europeană. Articole mai importante sunt 2 TUE (care definește valorile Uniunii Europene și prezintă faptul că drepturile omului, sunt considerate nucleul fundamental al integrării), articolul 6 din Tratatul UE (care definește sau rezumă sursele și mai multe instrumente de protecție a drepturilor omului în cadrul Uniunii Europene), precum și articolul 7 alineatul 1 (care introduce mecanismul de control și sancționare a statelor membre în cazurile de încălcare gravă a drepturilor fundamentale de acestea). Dispoziția centrală este cea din al doilea articol menționat anterior (art. 6 din TUE), care definește cele trei pietre de temelie ale protecției drepturilor fundamentale la nivel supranațional. Aceste trei axe par să ofere Uniunii un sistem complex de promovare a drepturilor fundamentale, care va funcționa ca un corp cu trei capete (instrumente) – ca un Cerber. Mai mult decât atât, acest impuls puternic asupra rolului drepturilor fundamentale în ordinea juridică supranațională a oferit un instrument indirect de apărare a punctului de vedere al Curții privind natura supranațională a sistemului juridic al Uniunii. Recunoașterea drepturilor fundamentale ca parte imanentă din legislația supranațională a reconfirmat sfera juridică

supranațională a naturii ordinii constituționale în sistemul complex de protecție a acestora.

Adoptarea Cartei a drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

Pornind pe un fir istoric, trebuie să menționez că bazele acestui proces instituțional de reafirmare a priorității drepturilor omului în Uniune a fost făcut prin întrunirea de la Cologne, în iunie 1999, unde Consiliul European a hotărât elaborarea unei *Charte a drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*²². În hotărârea sa, Consiliul European declara că „respectul drepturilor fundamentale este unul dintre principiile fondatoare ale Uniunii Europene și condiția indispensabilă pentru legitimitatea sa”²³. În același context se preciza de asemenea că și „Curtea de justiție europeană a confirmat și definit în jurisprudența sa obligația Uniunii de-a respecta drepturile fundamentale”²⁴. Așa cum subliniază în lucrarea sa, „The European Juridical Thinking, Concerning the Human Rights, Expressed along the Centuries”, profesorul Dura aduce în centrul discuției modul în care intrarea în vigoare a „Cartei” drepturilor fundamentale a adus după sine întărirea „protecției drepturilor omului în Uniunea Europeană”, și că ea „va instaura noi raporturi între Uniune și State și va chema la o cooperare strânsă între Curtea de justiție a Comunităților europene și Curtea europeană a drepturilor omului”²⁵.

În doctrina de specialitate, Carta este în mare parte un compromis rezonabil între dorințele și posibilele mecanisme care pot fi introduse în acest domeniu²⁶. În timp ce unii au dorit să facă existența drepturilor omului mai vizibilă la nivelul UE, alții au preferat să extindă domeniul de aplicare și să includă noi drepturi și sfere care nu au fost acoperite înainte, dar sunt de o mare importanță astfel că protecția lor are un caracter inovator. Drepturile omului (în afară de jurisdicție penală) au fost întotdeauna un simbol al independenței și al suveranității statale. Acesta este principalul motiv pentru o discuție semnificativă a catalogului drepturilor fundamentale a UE, în special în ceea ce privește forma și conținutul său. După părerea unor juriști europeni, „dreptul, care avea ca temei protecția individului contra *puterii*, a devenit un instrument banal de acțiune, un instrument la dispoziția statului. Din acest punct de vedere –

precizează ei – criza statului de drept este într-adevăr reală și profundă”²⁷. Putem însă spune că această criză a fost depășită tocmai prin adeziunea Uniunii Europene la Convenția europeană a drepturilor omului, care trebuie într-adevăr văzută ca un „element de început asupra viitorului Uniunii”²⁸.

Articolele Cartei au lărgit câmpul de acțiune al cooperării dintre state, introducând în analiză domeniile noi de cooperare. Pentru aceasta m-am oprit asupra evoluției care a caracterizat mecanismele de apărare a drepturilor omului în Uniunea Europeană, având în vedere faptul că aceasta este însoțită de un câmp de aplicare.

Carta conține 54 de articole, este nu numai de multe ori proslăvită, ci, de asemenea, aspru criticată pentru caracterul său copleșitor²⁹. Nu poate fi negat faptul că, în ciuda unor controverse doctrinare și dezbateri academice cu privire la efectul obligatoriu al Cartei, aceasta are deja un impact semnificativ pentru politica generală a Uniunii Europene, inclusiv în domeniul cetățenilor europeni, piața comună, relațiile cu țările terțe, extinderea etc. Dat fiind faptul că mediul economic și mediul juridic se schimbă rapid, drepturile fundamentale ar trebui să fie interpretate și protejate în lumina acestor „schimbări care au loc în societate, a progresului social, a evoluțiilor științifice și tehnologice”, așa cum au fost constatate de Carta. Aceasta nu poate fi statică și rigidă prin natura sa. Ar trebui să fie mai degrabă văzută ca un instrument dinamic care, deși nu poate contesta chiar miezul drepturilor și valorilor protejate, dar trebuie să fie în continuare „dinamică” ca text de lege, și anume, permițând evoluții care sunt în corespondență cu obiectivele Cartei (declarată în preambulul acesteia). Cu toate acestea, Carta este, în mod inerent, un fenomen de consolidare sau o fragilă legitimare democratică a politicilor din Europa. Uniunea Europeană ca un cadru instituțional a fost de multe ori un exemplu pozitiv pentru restul lumii. Dreptul Uniunii Europene include reguli bine dezvoltate pe cele patru libertăți economice fundamentale (libera circulație a mărfurilor, a lucrătorilor, a serviciilor și a capitalurilor), pentru un timp, acestea au fost „drepturile” pe care UE le-a protejat într-un mod mai agresiv. Cu toate acestea, pe măsură ce ordinea juridică a UE a ajuns la o dezvoltare mai completă, unitară, domeniul drepturilor omului nu mai putea

fi ignorat. Ciocnirea intrinsecă între interesele economice și cele de protecție a drepturilor omului a devenit mai evidentă și impune în prezent o acțiune atât din partea Curții Europene de Justiție și alte instituții ale UE³⁰.

Într-un sistem regional de ansamblu omogen se poate aștepta la o protecție mai eficientă a drepturilor omului. Tratatul de la Roma din 4 noiembrie 1950 privind Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (JO 04 mai 1974), a avut o abordare juridică edificatoare, completată, în 20 martie 1952, cu un protocol adițional. Prin acest adaos a fost aprobat faptul că aceste obligații care sunt revizuite, de comun acord și că, la cererea unui stat sau în prezența unei plângeri individuale depuse împotriva lui, este de acord să se supună soluționării organismelor Consiliului Europei (Curtea Europeană a Drepturilor Omului. O problemă de lungă durată a fost dată de faptul că alături de Uniunea Europeană, Consiliul Europei oferă un sistem regional de protecție a drepturilor omului, a dezvoltat jurisprudența relativ eficace în temeiul Convenției europene a drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Toate statele membre ale UE sunt, de asemenea, părți la Convenție, lucru care le poate plasa într-o poziție dificilă, de exemplu, în cazul în care o presupusă încălcare a drepturilor omului apare în urma adoptării unui act juridic sau a unei acțiuni întreprinse de către un stat membru în temeiul legislației UE³¹.

În Protocolul adițional la Convenția europeană (Roma, 1950), semnat la Strasbourg, la 6 mai 1963, se preciza că prin instituirea „Curții europene a drepturilor omului” s-a oferit posibilitatea ca respectiva „Curte” să acorde „consultanță juridică referitoare la chestiunile privind interpretarea Convenției și a Protocoalelor adiționale” (Protocol nr. 2, art. 1, 1). Această precizare a fost ulterior reafirmată în textul Protocolului nr. 11, ale cărui dispoziții au intrat în vigoare la 1 noiembrie 1998.

Orice instituție publică și privată, din țările Uniunii Europene, și orice cetățean european poate așadar solicita acestei „Curți” lămuriri, clarificări și precizări doctrinare în privința interpretării corecte a textului Convenției europene a drepturilor omului și a Protocoalelor sale adiționale.

„Acțiunea de control” a Consiliului Europei pentru „prevenirea încălcării drepturilor omului”

este „mai necesară ca niciodată”³² și ca atare, în vederea materializării protecției drepturilor fundamentale se cere o cooperare între „Curtea comunitară”, „Jurisdicțiile naționale” și „Curtea Europeană a Drepturilor Omului”³³.

În ziua de 27 aprilie 1977, Adunarea, Consiliul și Comisia europeană au adoptat o declarație comună, în care au subliniat „importanța primordială pe care o acordă respectului drepturilor fundamentale așa după cum rezultă ele îndeosebi din Constituțiile Țărilor membre și din Convenția europeană pentru salvagardarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale” (Art. 1)³⁴.

În mai 1989, Parlamentul european a adoptat o „Declarație a drepturilor și a libertăților fundamentale”³⁵, prin care se exprima „voința sa fermă de a instaura un instrument de bază al Comunității, având un caracter juridic constrângător și care să permită, să garanteze drepturile fundamentale”³⁶.

În Preambulul Declarației se preciza că „... este indispensabil pentru Europa de a afirma existența unei comunități de drept întemeiată pe respectul demnității umane și a drepturilor fundamentale ...”. Tot în Preambul se spune că „... aceste drepturi decurg totodată din tratatele de instituire a Comunităților europene, din tradițiile constituționale comune Statelor membre, din Convenția europeană pentru salvagardarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și din instrumentele internaționale în vigoare și sunt dezvoltate de jurisprudența Curții de Justiție a Comunităților europene”³⁷.

Uniunea Europeană nu are un sistem adecvat de protecție a drepturilor omului, dar faptul că cetățenii europeni au acces direct la Curtea de Justiție a Comunităților Europene permite Comunității să participe efectiv la apărarea drepturilor omului³⁸. Acest lucru necesită ca valorile Curții de la Luxemburg, în dispozițiile relevante ale legislației comunitare; vor face acest lucru prin utilizarea conceptului de principii generale din care ea pune bazele drepturile fundamentale. Una dintre contribuțiile majore ale Tratatului de la Lisabona a fost de a atribui Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor fundamentale (V. TUE, art. 6 § 1)³⁹.

Construcția *culturală și juridică* a Europei a fost și este puternic marcată atât de Convenția drepturilor

omului, cât și de „Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene”. Textul Convenției rămâne însă textul de referință principală, pentru apărarea drepturilor omului, în statele Uniunii Europene.

Ca orice alt instrument juridic, Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu atinge în mod explicit deplinătatea efectelor sale juridice. Cei însărcinați cu aplicarea dispozițiilor sale sunt lăsați să le interpreteze în așa fel încât să le dea un sens efectiv, în conformitate cu litera și spiritul textului Convenției ca o entitate unitară. Metodele și principiile de interpretare depind de diverși factori legați de natura Convenției de domeniul de aplicare a acesteia. Absența unui organ în funcțiune sau a unei metode de a efectua modificări rapide la Convenție pentru a rezolva problemele care decurg din prevederile ambigue creează sarcina de interpretare a Convenției și responsabilitatea celor însărcinați cu acest aspect ce este deosebit de importantă⁴⁰. O dificultate adăugată este faptul că prevederile Convenției sunt destinate să se aplice în mod uniform pentru statele cu diferite sisteme juridice, obiceiuri și tradiții democratice. Aceste dispoziții au trebuit să fie interpretate de organele cu autoritate în materia Convenției (Comisia Europeană și Curtea Europeană a Drepturilor Omului), compuse din juriști cu pregătire juridică diferită și experiență.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 Nicolae V. Dura, *General Principles of European Union Legislation Regarding the Juridical Protection of the Human Rights*, „Journal of Danubian Studies and Research” 3, no. 2, 2013: 7, accesat la 9 februarie 2015, <http://www.journals.univ-danubius.ro/index.php/research/article/view/2073>

- 2 *Ibidem*.
- 3 Douglas-Scott Sionaidh, *A Tale of Two Courts: Luxembourg, Strasbourg and the Growing European Human Rights Acquis*, „Strasbourg and the Growing European Human Rights Acquis” (June 24, 2014) 43, 2014, „Journal of Danubian Studies and Research” 3, no. 2, 2013, accesat la 9 februarie 2015, <http://www.journals.univ-danubius.ro/index.php/research/article/view/2073>, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2458367.
- 4 Oscar Schachter, *Charter and the Constitution: The Human Rights Provisions in American Law*, The Vand. L. Rev. 4, 1950: 11, accesat la 10 februarie 2015, http://heinonlinebackup.com/hol/cgi-bin/get_pdf.cgi?handle=hein.journals/vanlr4&section=41
- 5 Christian Tomuschat, *Human Rights: Between Idealism and Realism* (Oxford University Press, 2014, 7, accesat la 10 februarie 2015, http://www.google.com/books?hl=fr&lr=&id=egN_BAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=the+regional+instruments+for+human+rights&ots=f9QG47nVq4&sig=3WejCHE3xeUUeVDMz7WCm0q5Oo4.
- 6 Emilie M. Hafner-Burton, Edward D. Mansfield and Jon CW Pevehouse, *Human Rights Institutions, Sovereignty Costs and Democratization*, „British Journal of Political Science” 45, no. 01 (2015): 13, accesat la 10 februarie 2015, http://journals.cambridge.org/abstract_S0007123413000240.
- 7 Tomuschat, *Human Rights*, p. 7.
- 8 David Harris et al., *Harris, O'Boyle, and Warbrick Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, 2014), 13, accesat la 9 februarie 2015, <http://www.google.com/books?hl=fr&lr=&id=NvH8AwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=european+union+protecting+human+rights&ots=Xn9T0Hk1dx&sig=ScemMIkZB0YCyc7eMFZ-Ph9geLg>.
- 9 Tanel Kerikmäe, *Introduction: EU Charter as a Dynamic Instrument*, în „Protecting Human Rights in the EU”, ed. Tanel Kerikmäe, Springer Berlin Heidelberg, 2014, 12, accesat la 9 februarie 2015, 2015, http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-38902-3_1.
- 10 Nicolae V. Dura, *The European Juridical Thinking, Concerning the Human Rights, Expressed along the Centuries*, „Acta Universitatis Danubius”. Juridica, no. 2 (2010): 153, accesat la 9 februarie 2015, <http://www.ceeol.com/aspx/getdocument.aspx?logid=5&id=7fcf22384f2b402a9e69f9c75167a564>.
- 11 Dura, *The European Juridical Thinking, Concerning the Human Rights, Expressed along the Centuries*.
- 12 Douglas-Scott, *A Tale of Two Courts*, 11.
- 13 Kerikmäe, *Introduction*, 12.
- 14 Tanel Kerikmäe, “EU Charter: Its Nature, Innovative Character, and Horizontal Effect,” in *Protecting Human Rights in the EU* (Springer, 2014), 14, accesat February 9, 2015, http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-38902-3_2.
- 15 Debra DeLaet, *The Global Struggle for Human Rights* (Cengage Learning, 2014), 12, accesat la 9 februarie 2015, http://www.google.com/books?hl=fr&lr=&id=kD_AA_gAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=the+regional+instrument+s+for+human+rights&ots=bmiSJzQVe&sig=MroiV8lfHrA9hBWb4mdOfaCxS1I.
- 16 *Tratatul de la Maastricht*, Art. B; Cf. *Traité sur L'Union Européenne*, Bruxelles-Luxemburg, 1992, p. 8.
- 17 *Ibidem*, p. 9.
- 18 Katrin Nyman-Metcalf, “The Future of Universality of Rights,” in *Protecting Human Rights in the EU* (Springer, 2014), 11, accesat la 9 februarie 2015, http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-38902-3_3.
- 19 Bernadette Rainey, Elizabeth Wicks, and Clare Ovey, others, *Jacobs, White and Ovey: The European Convention on Human Rights* (Oxford University Press, 2014), 9, accessed February 9, 2015, <http://www.google.com/books?hl=fr&lr=&id=TGygAwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=european+union+protecting+human+rights&ots=jBgO-GYdge&sig=z-d49Lcsb9bhh7kKkciGqFwxVqA>.
- 20 Nyman-Metcalf, “The Future of Universality of Rights”, 12.
- 21 Harris et al., *Harris, O'Boyle, and Warbrick Law of the European Convention on Human Rights*, 12.
- 22 Nicolae Dura, *The European Juridical Thinking, Concerning the Human Rights, Expressed along the Centuries*, p. 184.
- 23 Apud G. Braibant, *La Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne*, Éd. du Seuil, 2001, p. 277.
- 24 *Ibidem*, pp. 277-278.
- 25 Douglas-Scott, *A Tale of Two Courts*, p. 12.
- 26 Kerikmäe, *Introduction*, p. 11.
- 27 Y. Madiot, *Droits de l'homme*, 2e édition, Paris, 1991, p. 3.
- 28 Ol. De Schutter, *L'Adhésion européenne à la Convention européenne des droits de l'homme comme élément du débat sur l'avenir de l'Union*, în *L'Avenir du système juridictionnel de l'Union Européenne*, Édité par M. Dony et Emm. Brihosia, Bruxelles, 2002, p. 205.
- 29 Christian Tomuschat, *Human Rights: Between Idealism and Realism* (Oxford University Press, 2014), 15, accesat la 9 februarie 2015, http://www.google.com/books?hl=fr&lr=&id=egN_BAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=the+regional+instruments+for+human+rights&ots=f9QG47nVq4&sig=3WejCHE3xeUUeVDMz7WCm0q5Oo4.

1&dq=european+union+protecting+human+rights&ots=f9QG3ai1q2&sig=jvEtTDbQAsP-qXmGjlkz2nO5zSU.

30 Douglas-Scott, *A Tale of Two Courts*, p. 15.

31 Nicolae Dura, *The European Juridical Thinking, Concerning the Human Rights, Expressed along the Centuries*, p. 185.

32 A. Drzemczewski, *La prévention des violations des droits de l'homme: les mécanismes de suivi du Conseil de l'Europe*, în „Revue trimestrielle des droits de l'homme”, XI (2000), nr. 43, pp. 385-428.

33 P. Pescatore, *La coopération entre la Cour communautaire, les juridictions nationales et la cour européenne des droits de l'homme dans la protection des droits fondamentaux*, în „Revue du Marché Commun et l'Union européenne”, nr. 466, Mars 2003, pp. 151-159.

34 Apud Ol. De Schutter et al., *op.cit.*, p. 433.

35 *Ibidem*, pp. 433-441.

36 *Ibidem*, p. 434.

37 *Ibidem*, p. 435.

38 Geir Ulfstein, *Towards an International Human Rights Judiciary*, p. 5.

39 DeLaet, *The Global Struggle for Human Rights*, p. 7.

40 Geir Ulfstein, *Towards an International Human Rights Judiciary*, 2014, accesat la 10 februarie 2015, <https://www.duo.uio.no/handle/10852/41948>.

BIBLIOGRAFIE

DeLaet Debra, *The Global Struggle for Human Rights*. Cengage Learning, 2014, accesat la 10 februarie 2015, http://www.google.com/books?hl=fr&lr=&id=kD_AAqAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=the+regional+instruments+for+human+rights&ots=bmiSJzQVe&sig=MroiV8IfHrA9hBWb4mdOfaCxS1I

Douglas-Scott Sionaidh, *A Tale of Two Courts: Luxembourg, Strasbourg and the Growing European Human Rights Acquis*, Strasbourg and the Growing European Human Rights Acquis (June 24, 2014) 43 (2014), accesat la 9 februarie 2015, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2458367

Dura Nicolae V., *General Principles of European Union Legislation Regarding the Juridical Protection of the Human Rights*, „Journal of Danubian Studies and Research” 3, no. 2 (2013), accesat la 9 februarie 2015. <http://www.journals.univ-danubius.ro/index.php/research/article/view/2073>

The European Juridical Thinking, Concerning the Human Rights, Expressed along the Centuries, „Acta Universitatis Danubius. Juridica”, no. 2 (2010): 153–192, accesat la 9 februarie, 2015, <http://www.ceeol.com/asp/getdocument.aspx?logid=5&id=7fcf22384f2b402a9e69f9c75167a564>.

Hafner-Burton, Emilie M., Edward D. Mansfield, and Jon CW Pevehouse, *Human Rights Institutions, Sovereignty Costs and Democratization*, „British Journal of Political Science” 45, no. 01 (2015): 1–27, accesat la 10 februarie 2015, http://journals.cambridge.org/abstract_S0007123413000240

Harris David, Michael O'Boyle, Edward Bates and Carla Buckley, *Harris, O'Boyle, and Warbrick Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, 2014, accesat la 9 februarie 2015, <http://www.google.com/books?hl=fr&lr=&id=NvH8AwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=european+union+protecting+human+rights&ots=Xn9T0Hk1dx&sig=SccmMIkZB0YCyc7eMFZ-Ph9geLg>.

Kerikmäe Tanel, *EU Charter: Its Nature, Innovative Character, and Horizontal Effect*, în *Protecting Human Rights in the EU*, 5–19. Springer, 2014, accesat la 9 februarie 2015. http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-38902-3_2

Introduction: EU Charter as a Dynamic Instrument, în *Protecting Human Rights in the EU*, edited by Tanel Kerikmäe, 1–4. Springer Berlin Heidelberg, 2014, accesat la 9 februarie 2015. http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-38902-3_1

Nyman-Metcalf Katrin, *The Future of Universality of Rights*, în *Protecting Human Rights in the EU*, 21–35. Springer, 2014, accesat la 9 februarie 2015, http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-38902-3_3

Rainey Bernadette, Wicks Elizabeth and Ovey Clare others, *Jacobs, White and Ovey: The European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, 2014, accesat la 9 februarie 2015, <http://www.google.com/books?hl=fr&lr=&id=TGYgAwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=european+union+protecting+human+rights&ots=jBgOGYdge&sig=z-d49Lcsb9bh7kKkciGqFwxVqA>

Schachter Oscar, *Charter and the Constitution: The Human Rights Provisions in American Law*, The

Vand. L. Rev. 4 (1950): 643, accesat la 9 februarie 2015109 februarie 2015, http://heinonlinebackup.com/hol-cgi-bin/get_pdf.cgi?handle=hein.journals/vanlr4&section=41

Tomuschat Christian, *Human Rights: Between Idealism and Realism*, Oxford University Press, 2014, accesat la 10 februarie 2015, http://www.google.com/books?hl=fr&lr=&id=egN_BAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=the+regional+instruments+for+human+rights&ots=f9QG47nVq4&sig=3WejCHe3xe

UUEvDMz7WCm0q5Oo4

Human Rights: Between Idealism and Realism, Oxford University Press, 2014, accesat la 9 februarie 2015, http://www.google.com/books?hl=fr&lr=&id=egN_BAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=european+union+protectin+g+human+rights&ots=f9QG3ai1q2&sig=jvEtTDbQAsP-qXmGjlkz2nO5zSU

Ulfstein Geir, *Towards an International Human Rights Judiciary*, 2014, accesat la 10 februarie 2015, <https://www.duo.uio.no/handle/10852/41948>.

FENOMENUL REGIONALIZĂRII ÎNTRE INTEGRARE ECONOMICĂ ȘI DISOLUȚIE A STATULUI NAȚIUNE

THE REGIONALIZATION PHENOMENON BETWEEN ECONOMIC INTEGRATION AND THE DISSOLUTION OF THE NATION STATE

Cpt.lect.univ.dr. Andi Mihail BĂNCILĂ*

Pe fondul problemelor din ce în ce mai mari care afectează competitivitatea economică a celui mai important spațiu de cooperare regională, Uniunea Europeană, foarte mulți specialiști privesc cu rezervă viitorul acestui model de dezvoltare. În timp ce în vestul continentului european scepticii consideră că este timpul pentru a relua un proces întrerupt de cel de-al Doilea Război Mondial, revenirea la planificarea națională a economiilor, esticii privesc cu optimism noua etapă de regionalizare și de integrare economică.

In the context of ever-increasing problems which affect the economic competitiveness of the most important area of regional cooperation, the European Union, numerous specialists are reserved regarding the future of this developmental model. Whereas Western European skeptics consider it necessary to resume a process discontinued by the onset of the Second World War – going back to the national economic planning – the Easterners are optimistic about the new stage of economic integration and regionalization.

Cuvinte-cheie: regionalizare; integrare economică; spațiu geografic; frontieră; Uniunea Europeană.

Keywords: regionalization; economic integration; geographic space; frontier; European Union.

Marea întrebare care frământă mințile oamenilor politici și specialiștilor din domeniul științelor politice este: „Va fi secolul XXI modelat ținându-se cont de principiile enunțate de adepții globalizării sau va trece printr-o nouă etapă de fărâmițare economică?”. Cert este faptul că, începând cu sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, fiecare dintre actorii recunoscuți ai mediului politic internațional și-au diversificat, într-un ritm nemaivăzut la scara istoriei, conexiunile și au evoluat spre un nou tip relații cu parteneri din afara domeniului lor de activitate. Acest lucru a creat un nou sistem de interdependență complexă.

Privind direct dintr-o perspectivă economică, procesul de integrare regională a devenit un imperativ pentru fiecare dintre statele lumii care, în acest moment, se află în faza de conștientizare a acestei necesități. Anularea taxelor vamale pentru actorii economici membri ai unui spațiu

de dezvoltare regională s-a transformat într-o sabie cu două tăișuri. Ei pot beneficia de acest fapt crescându-și cifra de afaceri prin invadarea pieței altor actori sau în cazul în care nu sunt pregătiți pentru această transformare pot fi eliminați de pe piața concurențială, în care sunt integrați toți actorii economici de la nivel regional. O altă mare provocare a integrării regionale o reprezintă dislocarea unor unități de producție pe teritoriu din imediata vecinătate a graniței naționale care oferă condiții fiscale avantajoase. Toate aceste elemente ne impun să acordăm maximul de interes pentru a conștientiza contextul de dezvoltare economică actual și a exploata corespunzător această nouă situație.

Utilizarea corectă într-un context optim a noțiunii de regiune presupune, ca și condiție preliminară, o bună înțelegere a conceptului de spațiu geografic. Ianoș Ioan, profesor universitar la Facultatea de Geografie „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca și autor al mai multor lucrări ce tratează acest subiect descria spațiul geografic astfel: „Un

*Academia Tehnică Militară
e-mail: bancila_mihail@yahoo.com

hiperspațiu cuprinzând o mulțime de subspații caracterizate geomorfologic, climatic, geologic, biogeografic, social, economic, între care există multiple relații de interacțiune și de integrare. Noțiunea de spațiu geografic permite abordarea studiilor pe principiul unei maxime generalizări dimensionate, reținând obligatoriu complexitatea și integralitatea tuturor relațiilor dintre componentele geografice¹. Mai mult decât atât spațiul geografic poate fi privit sub forma unui binom format între natură și societatea umană. Acest concept este în prezent uzitat pentru a descrie structuri teritoriale cu dimensiuni variabile².

Analiza regiunii ca și entitate autonomă se poate porni de la poziționarea sa față de statul național. Ea poate reprezenta o porțiune distinctă a teritoriului acestuia care se individualizează prin anumite caracteristici sau poate reprezenta o structură de dimensiuni mult mai mari care înglobează chiar statul național. Acest lucru se poate realiza numai în cadrul unui concept mult mai larg care ține de funcționalitatea acestuia într-un anumit context economic, politic sau geografic. Un model aparte de regionalizare utilizând principii economice l-a constituit regionalizarea fostei Uniuni Sovietice. Regionalizarea spațiului social a reprezentat un proces de creare a unui anumit comportament social între grupuri de indivizi formate anterior și extinderea ulterioară a acestui comportament la nivelul întregii comunități³. Ținând cont de lipsa de fundamentare științifică a acestui proces, fenomenul de regionalizare economică de tip sovietic s-a dovedit a fi un eșec răsunător.

Prin intervenția sa asupra mediului unde trăiește, omul aduce modificări ample care vor influența peisajul creând zone cu un specific aparte diferit față de cel avut inițial. Practica monoculturilor și crearea aglomerațiilor monoindustriale sunt elemente generatoare de schimbare care pot fi factori decisivi în modificarea granițelor dintre regiuni, impunând un alt specific, de multe ori în contradicție cu cel natural. Dezvoltarea economică inegală și diferențele de ordin cultural pot crea decalaje semnificative între părți ale unui teritoriu natural unitar. Spațiul european constituie un astfel de exemplu, cu variații climaterice și geografice minime, acesta se împarte din punct de vedere al identității în două mari spații: Europa de Vest, preponderent catolică și protestantă, și Europa de Est, preponderent ortodoxă. În aceeași manieră, se

poate menționa o delimitare între „Nord” și „Sud”, două spații care nu corespund neapărat poziției geografice, ci sunt asociate cu nivelul de dezvoltare economică, tehnologică și culturală a unor grupuri de state.

Pentru a analiza regiunea ca un tot unitar, teoreticienii utilizează o multitudine de metode, iar un loc aparte între acestea îl are metoda criteriilor heteroclite. Bjorn Hettne, adept al aplicării acestui criteriu, clasifică regiunile astfel: regiuni-unități naturale și ecologice separate prin elemente de natură fizico-geografică, regiuni formate ca urmare a intervenției unor sisteme sociale, regiuni formate în urma cooperării mai multor organizații din domenii diferite de activitate, regiuni formate ca urmare a împărțirii unui set comun de valori, regiuni constituite istoric⁴.

Există foarte multe puncte de vedere în ceea ce privește definirea regiunii și a limitelor sale de cuprindere. De aceea mă voi rezuma să citez câțiva dintre cei mai cunoscuți teoreticieni ai acestui concept. Karl Detsch, profesor la Universitatea Harvard, susținea faptul că regiunea reprezintă un spațiu de valori multiple care influențează majoritatea interacțiunilor sociale, economice, politice și militare între indivizii care locuiesc într-un anumit spațiu geografic⁵. Profesorul de economie de la Universitatea Columbia Jagdish Bhagwati definea regionalismul ca reprezentând „încheierea de aranjamente comerciale preferențiale între un anumit număr de state care au ca o reducere preferențială a barierelor comerciale între un subgrup de țări, care pot fi, fără ca acest lucru să fie și necesar, în contact din punct de vedere geografic”⁶.

Regiunile constituie unități administrativ teritoriale percepute ca structuri de sine stătătoare în funcție de anumite caracteristici (morfologice, climaterice, biogeografice). Acestea beneficiază de un grad diferit de autonomie internă, iar delimitarea frontierelor se face ținându-se cont de limitele spațiului care întrunește caracteristicile menționate mai sus. Conceptul de regiune se poate aplica atât în cazul unor structuri suprastatale care să înglobeze teritorii din mai multe state, sau chiar state naționale, ca și întreg, care întrunesc caracteristici similare sau se poate face o ierarhizare internă a acestora.

Organizarea spațiului geografic în regiuni corespunde unei necesități privind administrarea din punct de vedere economic, social și cultural

al locuitorilor care își au domiciliu în acel spațiu. Mergând pe linia acestui algoritm se pot distinge cu exactitate mai multe tipuri de clasificare a regiunilor: din punct de vedere al activităților economice (agricole, industriale, servicii) desfășurate într-un anumit spațiu se mai poate face o delimitare a regiunilor în două mari categorii: de tip urban sau rural. Aruncând o privire asupra încadrării administrative la nivel național a regiunilor, acestea sunt clasificate pe o treaptă intermediară imediat înapoia statului național, însă având în componență structuri administrative de nivel zonal sau local (județul, orașul și comuna). Pentru anumite spații geografice, regiunea se suprapune unei forme istorice de administrare a teritoriului, care posedă anumite caracteristici, în special de ordin cultural, locuitorii acestora prezentând anumite particularități specifice și interiorizând setul de valori dobândit în timpul istoric petrecut împreună de generațiile anterioare. Din perspectiva proximității geografice, acestea pot fi clasificate ca regiuni interioare unui anumit spațiu cultural sau regiuni transfrontaliere sau de contact.

Una dintre marile probleme întâmpinate de către teoreticienii care studiază fenomenul regionalizării o reprezintă procesul de dimensionare a acestor structuri. Problema avută în vedere este legată de menținerea unui raport optim între distanța dintre centru și periferii. Stabilirea acestui raport era puternic influențată de liniile de legătură existente. În cazul în care se ajungea la concluzia că distanțele prea mari împiedică menținerea unui contact de bună calitate se lua în calcul redesenarea hărții administrative a regiunii.

Polemica care se creează în jurul fenomenului regionalizării privește într-o măsură destul de mare consecințele de ordin economic pe care le provoacă acest proces. Conceptul de comerț liber vine oarecum în contradicție cu noțiunea de regiune, care din prisma rolului jucat în perioada medievală a limitat libertatea de circulație a mărfurilor impunând în exces tarife vamale, care scumpeau prețul produselor transportate. Formarea unor piețe libere a devenit subiectul a numeroase studii efectuate în epoca modernă. Friederich List, considerat unul dintre pionierii studiilor privind eliminarea tarifelor în comerț, afirma că: „Prin eliminarea barierelor tarifare chiar la nivel regional poate duce la creșterea bunăstării generale”. Studiile sale aduceau un plus de informație într-un moment

cheie care a precedat unificarea Germaniei, crearea în anul 1834 a unor uniuni de mici principate germane, așa-numitele *zollverein*⁷.

Primele inițiative de formare a unor spații de comerț liber la nivel regional la care să participe state suverane este datat în perioada interbelică. Modelul de acorduri semnat atunci vine în contradicție cu cel promovat în zilele noastre, deoarece nu urmărea deschiderea piețelor spre toți actorii economici de la nivel regional, ci urmărea impunerea unor acorduri bilaterale protecționiste care restrângeau drepturile semnatarilor de a mai face comerț cu anumite state. Acest gen de acorduri au fost numite „blocuri comerciale discriminatorii”⁸.

După sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, perspectiva în care se reglementau relațiile comerciale la nivel regional s-a schimbat radical. GATT (Acordul General pentru Tarife și Comerț) a militat pentru eliminarea practicilor discriminatorii și pentru scăderea unilaterală a tarifelor vamale. În baza acestor principii liber exprimate privind accesul neîngrădit la comerțul internațional, statele naționale au semnat tot mai multe acorduri preferențiale de reducere sau de eliminare a taxelor vamale, marea lor majoritate fiind semnate la nivel regional. Sunt identificate două mari perioade cu o intensă activitate în acest domeniu 1950-1960 și 1980-1990⁹. Cu toate că a fost considerată un mare eșec, din prisma faptului că majoritatea acordurilor comerciale semnate au fost anulate ulterior, prima perioadă constituie un punct de reper în special datorită avansului informațional privind cercetarea teoretică în domeniul regionalizării economice. Poate cel mai important produs al acestui interval de timp este fondarea Comunității Economice Europene, care nu doar că nu a dispărut ca spațiu de comerț liber, ci evoluează către un nou nivel, cel al integrării politice. Pentru cea de-a doua perioadă, rezultatele sunt încă așteptate, marea majoritate a inițiativelor de formare a unor piețe regionale de comerț liber sunt încă în faza de consolidare, statele având încă foarte mult de parcurs pentru a ajunge din urmă spațiul liber european.

În anul 1950, Jacob Viner, profesor la Universitatea din Chicago, menționa în lucrarea sa „The customs union issue” că este nedrept ca cea mai mare parte a consumatorilor să fie privați de dreptul de a cumpăra mărfuri ieftine, doar pentru simplu fapt că ele sunt produse în afara frontierelor naționale. El milita pentru ridicarea barierelor

vamale, care ar fi permis propagarea unor „efecte dinamice”. Cel mai important dintre acestea îl reprezintă crearea „economiiilor de scară” care prin dimensiunea lor eficientizează productivitatea muncii și contribuie în mod simțitor la creșterea calității produselor obținute. Conform punctului său de vedere, acest lucru ar fi fost imposibil de atins în cadrul frontierelor naționale, cu un număr relativ mic de consumatori. Dezvoltarea de tip autarhic fiind la îndemână doar a unui număr redus de națiuni care beneficiau de o piață de desfacere uriașă și de o economie care să favorizeze consumul produselor proprii. Jacob Viner merge mai departe cu strategia sa afirmând că acest tip de piață de desfacere permite societăților să se specializeze și să aloce mai multe fonduri dezvoltării unor noi strategii manageriale și adaptării programelor de lucru la nevoile cetățenilor, acest lucru ar fi contribuit la creșterea productivității muncii. Mai mult decât atât, eliminarea barierei vamale ar fi permis o mai ușoară circulație de capital atât între statele membre ale acordului comercial, cât și în afara acestuia¹⁰.

Paul Robert Krugman, laureat al premiului Nobel pentru economie, afirma în 1991 că există o tendință firească ca schimburile să se desfășoare în proximitatea frontierelor existente, din cauza costurilor de transport reduse. Acest lucru duce ulterior la consolidarea unor importante blocuri comerciale regionale. Pentru ca un astfel de spațiu să poată fi considerat funcțional era necesar ca mai mult de 50% din comerțul statelor membre să se desfășoare în interiorul acestei regiuni¹¹. Cel mai important minus al acestui tip de comerț este creșterea la o cotă foarte mare a dependenței de furnizorii din acest spațiu geografic. Acest tip de interdependență complexă dă naștere la senzitivitate, iar efectele negative se pot propaga cu foarte mare ușurință, punând în dificultate întreg spațiul de comerț.

Regionalizarea mai poate fi privită și ca pe o asumare colectivă a responsabilității din partea unui grup de state aflate într-un anumit spațiu de a contribui în mod unitar la creșterea nivelului de viață al cetățenilor lor și de a preîntâmpina sau atenua efectele economice negative apărute la nivel global¹².

Individualismul și colectivismul sunt două dintre principiile care au influențat decisiv marile decizii economice din secolul XX. Individualismul

are ca principal exponent, statul național, de cele mai multe ori slab dezvoltat economic, care caută prin orice mijloace să evite o confruntare economică pe o piață liberă concurențială. Colectivismul însă a fost promovat de marii actori economici și financiari ai planetei mereu în căutarea de noi piețe de desfacere. Cele două filozofii au concurat puternic, fiecare dintre ele având proprii exponenți. Poate cel mai de succes exemplu al unui stat care a reușit o trecere ușoară de la o filozofie la alta a fost China comunistă. Cu toate că inițial a fost plasată în blocul comercial al statelor comuniste spre finalul anilor '50 a încercat o mișcare de emancipare față de Moscova care în final s-a soldat cu izolarea sa. Abia spre sfârșitul anilor '80, statul chinez a făcut primii pași reușind să stabilească contacte directe cu participanții activi.

Linia de contact dintre două regiuni nu reprezintă doar o limită de demarcație, de separare a două spații de cultură distincte, ci în funcție de viziunea pe care o au liderii celor două comunități, poate deveni cu ușurință o punte de legătură între acestea. Acest lucru se poate realiza doar ca urmare a voinței liber exprimate de către comunitățile umane adiacente aceluia spațiu, care sunt grupate în centre urbane cu capacitate economică și culturală superioare restului țării. Prezența de o parte și de alta a frontierei a unui important număr de etnici minoritari aparținând comunității din statul vecin a favorizat sau a diminuat în funcție de context expansiunea culturală și economică a aceluia spațiu. De cele mai multe ori a existat o teamă de a dezvolta colaborarea transfrontalieră tocmai ca urmare a faptului că s-a crezut că o astfel de situație se poate finaliza cu modificări de frontieră¹³. Fenomenul de schimbare a frontierelor existente se produce în principal ca urmare a voinței politice, însă se pleacă de la un transfer al locuitorilor din spațiul cu cultură mai puternică spre cel care manifestă slăbiciune. Această teză, a creșterii și a descreșterii statelor, a fost puternic susținută de către geopoliticienii germani care pe parcursul secolului XIX în care au căutat să legitimeze acțiunile agresive ale Reich-ului german asupra vecinilor considerați mai slabi din punct de vedere cultural.

Procesul de demarcare a limitelor etnice ale unor regiuni reprezintă o problemă extrem de delicată. În majoritatea cazurilor, statele naționale au căutat să comaseze în interiorul granițelor cât mai mulți dintre proprii conaționali chiar cu riscul

de a face acest lucru utilizând forța. Acest proces de centralizare produce nu doar o deteriorare a situației politice existente, ci constituie și un regres în plan economic și mai ales social. Regăsirea echilibrului stricat necesită o lungă perioadă de refacere și presupune adoptarea unor soluții de compromis greu de acceptat de către cele două părți. Stabilirea efectivă a unei frontiere presupune utilizarea detaliilor de planimetrie care la modul ideal ar trebui să se suprapună unei limite etnice. Această formulă poartă denumirea de frontieră naturală sau „ideală”.

Mult mai dificil stau însă lucrurile când cele două condiții nu se pot întruni, iar limita de demarcație trebuie în mod fortuit să străbată o regiune naturală. Marele geopolitician german Friedrich Ratzel denumea acest proces „plimbarea frontierei pe teritoriul altcuiva”. Tot el susține faptul că în cazul în care există două teritorii vecine cu densitate diferită a numărului de locuitori se produce o modificare pe cale naturală a unei frontiere care nu mai corespunde situației de fapt: „Revărsarea din teritoriile dens populate către cele slab populate se transformă în regulă (...). Atunci poporul năvălește în afara sa și apar toate acele forme ale creșterii spațiale care duc, în cele din urmă, în mod necesar, la dobândirea de noi teritorii”¹⁴. Există și o a treia formă de delimitare a limitelor administrative între regiuni sau state care este o moștenire a unei situații politice preexistente formării acelei entități politice. Ea este deseori denumită frontieră colonială.

Termenul de frontieră este de o însemnătate majoră în cunoașterea amănunțită a conceptului de regiune. Frontiera a jucat un rol major în istoria de secol XIX a SUA, ea fiind percepută în epocă ca un teritoriu de fricțiune între civilizațiile anglo-saxonă aflată în perioada de expansiune și cea amerindiană aflată în regres. Jackson Turner explica în lucrarea sa *Frontiera în istoria americană* cauzele care au determinat extinderea spre vest a graniței noului stat. Concluzia sa se încadra în conceptul larg împărtășit în epocă al superiorității culturii europene și al necesității firești de extindere în spații considerate a fi lipsite de populație sau locuite de persoane cu o cultură inferioară. Turner argumentează această etapă a expansiunii spre vest și ca pe o necesitate de a proteja de influențele externe *cultura americană* nou creată, care, în acel context al distanțării teritoriale de cultura europeană, se putea consolida în voie¹⁵.

În lucrarea sa, *Geografia teoretică*, Vintilă Mihăilescu¹⁶ considera că criteriul peisagistic este definitoriu pentru toate celelalte. Pentru a clarifica termenul de „peisaj” este nevoie să adaug faptul că acesta cuprinde nu doar elemente geografice (naturale) specifice, ci și trăsături derivate din acțiunea individului asupra mediului. Conform abordărilor tradiționale, procesul de regionalizare se desfășura la întrepătrunderea limitelor naturale între diversele forme de relief. Acest fapt vine în contradicție cu ideea că mediul suferă modificări semnificative de peisaj nu doar ca urmare a producerii unor fenomene naturale, ci și din perspectiva interacțiunii sale cu oamenii. Conform punctului de vedere enunțat al delimitării granițelor regionale având, ca și criteriu, elementele peisagistice, se poate face o clasificare a regiunilor în funcție de climă, relief sau vegetație. Prezența într-un anumit habitat a unor importante resurse materiale sau energetice aduce spațiul în cauză într-un contact direct cu oamenii. Intensificarea activității umane în zonă de cele mai multe ori are repercusiuni serioase asupra mediului natural care conform acestui criteriu va trebui să fie reclasificat¹⁷.

Regionalizarea urmărită din perspectiva criteriului funcțional apare ca o unitate spațial organică, cu o identitate proprie, rezultată în urma interacțiunii componentelor sale. Drept urmare acest tip de regiune poate include cu ușurință teritorii diferite din punct de vedere geografic, aflate însă într-o strânsă relație de interdependență. Acest tip de simbioză între diferitele părți ale unui spațiu evidențiază o diversificare a funcțiilor care tinde spre specializare¹⁸. Este de remarcat însă capacitatea de a se adapta a fiecăreia dintre componentele sistemului care pot suferi modificări importante în funcție de nevoile economice și sociale ale momentului. Acest tip de comportament este definit drept proces de autoreglare. Funcționarea unui astfel de sistem este condiționată de menținerea unui echilibru optim între intrările și ieșirile de mărfuri finite și capital. În cazul în care acest raport suferă modificări majore, regiunea acoperind importurile de produse finite din capitalul obținut în urma unor exporturi de materii prime, durata de funcționare a sistemului regional se reduce foarte rapid.

Perioada ultimelor 200 de ani este caracterizată de modificări importante în structura cunoscută și funcțională a celor mai multe regiuni prin decizii de ordin politico-administrativ. Necesitatea modificării

frontierelor existente a fost argumentată în diverse moduri ținându-se cont de particularitățile de ordin geografic, funcțional, etnic, sau cultural. Specialiștii în domeniul istoriei și științelor politice au concluzionat însă că de cele mai multe ori aceste decizii subiective au fost dictate de către actorii majori din cadrul sistemului, care au solicitat modificarea frontierelor. Acest tip de regiune prezintă cele mai multe elemente nefuncționale care într-un final vor conduce la dezagregarea ansamblului teritorial în cauză. Modificări de frontiere pot avea loc și în cadrul regiunilor interioare ale statelor naționale aplicându-se noi strategii de dezvoltare economică. Cel mai ambițios astfel de plan a fost reorganizarea administrativ teritorială a Uniunii Sovietice în baza unor criterii de ordin economic care corespundeau strategiei de guvernare a perioadei respective¹⁹.

Identificarea individuală a oamenilor cu un anumit spațiu de cultură nu are în mod absolut o încadrare strict geografică. De foarte multe ori, limitele fizice ale unei regiuni nu coincid strict cu granițele spirituale ale unei comunități umane. Limitele acestui spațiu pot evolua în funcție de modul în care cetățenii aleg să se raporteze sau nu la acel set de valori. Acest criteriu este denumit „criteriul mintal”²⁰. Legătura de ordin spiritual dintre individ și spațiul căruia îi aparține se poate perpetua până acolo încât el să continue să se identifice cu vechea regiune chiar dacă fizic el nu mai domiciliază acolo. Populația zonei de nord a României, localizată din punct de vedere geografic în imediata vecinătate a depresiunii Maramureș, se identifică cu valorile acestui spațiu. Acest fapt a contribuit la crearea în anul 1968, cu prilejul reorganizării administrative a RSR, a noului județ Maramureș cu capitala la Baia Mare în interiorul căruia au fost incluse și regiunile din imediata vecinătate. Această decizie nu a fost pur administrativă, ci a fost influențată și de partea de spiritualitate.

Indiferent care vor fi consecințele pe care procesul de regionalizare le va produce, cert este faptul că acest fenomen va stârni o mulțime de controverse. România se află în prezent în pragul unei decizii ale cărei efecte se vor face simțite într-un interval mediu de timp. Regionalizarea teritoriului național este o provocare pentru întreaga societate românească, care va trebui să înțeleagă fenomenul cu plusurile și minusurile sale, în așa fel încât rezultatele pe termen lung să reliefeze pe deplin politica promovată de Uniunea Europeană: „Unitate în diversitate”²¹.

Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „Studii doctorale și postdoctorale Orizont 2020: promovarea interesului național prin excelență, competitivitate și responsabilitate în cercetarea științifică fundamentală și aplicată românească”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/140106. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. Investește în Oameni!

NOTE:

1 Ioan Ianoș, *Orașele și organizarea spațiului geografic*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1987, p. 9.

2 Vasile Simileanu, *Geopolitica și centre de putere*, Editura Top Forum, București, 2010, p. 24.

3 Ilie Bădescu, Dan Dungaci, *Sociologia și geopolitica frontierei*, Vol. 1, Editura Floarea Albastră, București, 1995, p. 305.

4 Väyrynen Raimo, *Regionalism: Old and New*, International Studies Review, Vol. 5, No. 1 (Mar., 2003), p. 32, http://www.jstor.org/stable/3186488?seq=8&Search=yes&resultItemClick=true&searchText=Bjorn&searchText=Hettne&searchText=regionalism&searchUri=/action/doBasicSearch?Query=Bjorn+Hettne+regionalism&prq=Bjorn+Hettne&group=none&hp=25&wc=on&so=rel&fc=off&acc=on#page_scan_tab_contents, accesat la 30.01.2015, ora 12.10.

5 Ilie Bădescu, *op. cit.*, p. 327.

6 J. Bhagwati, *Regionalism and multilateralism: an overview*, in De Melo, J., Panagariya, A. (ed) *New dimensions in regional integration*, Cambridge University Press, 1993, p. 22.

7 M.S. Suranovici, *Trade diversion and trade creation*, Universitatea din Zurich, 2004, p. 3.

8 D. Miron, *Comerț internațional*, Editura Academiei de Studii Economice, București, 2003, p. 64.

9 Andrei Teofil Postolachi, *Regionalization of international trade*, MPRA Paper No. 36936, februarie 2012, http://mpra.ub.unimuenchen.de/36936/1/MPRA_paper_36936.pdf

10 J. Viner, *The Customs Union Issue*, Carnegie Endowment for International Peace, New York, apud. Postolachi Andrei Teofil, *Regionalization of international trade*, 2012, <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/36936/>

11 P. Krugman, *The Move Toward Free Trade Zones*, in (November/December 1991) *Economic Review*, Federal Reserve Bank of Kansas City, 1991, pp. 5-27.

12 D.Y. Kono, *When do Trade Blocs Block Trade?*, International Studies Quarterly, Nr. 51, 2007, pp. 165-181.

13 Vasile Simileanu, *op. cit.*, p. 38.

- 14 Ionel Nicu Sava, *Geopolitica teorii și paradigme clasice. Școala geopolitică germană*, Editura InfoTeam, București, 1997, p. 40.
- 15 Vasile Simileanu, *op.cit.*, p. 46.
- 16 Vintilă Mihăilescu, *Geografia teoretică*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968.
- 17 Cocean Pompei, *The future of lands in Romania*, Rev. Roum. Géogr./Rom. Journ. Geogr., 56, (1), București, 2012, p. 12, http://www.rjgeo.ro/atasuri/revue%20roumaine%2056_1/P.%20Cocean.pdf, accesat la 29.01.2015, ora 21.30.
- 18 *Ibidem*, p. 13.
- 19 Andi Mihail Băncilă, *Interstate production centers, reality and desideratium in the enlarged area of the Black Sea*, in EUBSR 2012 Conference, Vol. 3, p. 60.
- 20 Pompei Cocean, *op.cit.* p. 13.
- 21 http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/motto/index_ro.htm, accesat la 29.01.2015, ora 22.10
- Cocean Pompei, *The future of lands in Romania*, Rev. Roum. Géogr./Rom. Journ. Geogr., 56, (1), București, 2012.
- Ianoș Ioan, *Orașele și organizarea spațiului geografic*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1987.
- Kono D.Y., *When do Trade Blocs Block Trade?*, International Studies Quarterly, Nr. 51, 2007.
- Krugman P., *The Move Toward Free Trade Zones*, in (November/December 1991) Economic Review, Federal Reserve Bank of Kansas City, 1991.
- Mihăilescu Vintilă, *Geografia teoretică*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968.
- Miron D., *Comerț internațional*, Editura Academiei de Studii Economice, București, 2003.
- Postolachi Andrei Teofil, *Regionalization of international trade*, MPRA Paper No. 36936, februarie 2012.
- Sava Nicu Ionel, *Geopolitica teorii și paradigme clasice școala geopolitică germană*, Editura InfoTeam, București, 1997.
- Simileanu Vasile, *Geopolitica și centre de putere*, Editura Top Forum, București, 2010.
- Suranovici M.S., *Trade diversion and trade creation*, Universitatea din Zurich, 2004.
- Viner J., *The Customs Union Issue*, Carnegie Endowment for International Peace, New York.
- Väyrynen Raimo, *Regionalism: Old and New*, International Studies Review, Vol. 5, No. 1 (Mar., 2003).

BIBLIOGRAFIE

Bădescu Ilie, Dungaciu Dan, *Sociologia și geopolitica frontierei*, Vol. 1, Editura Floarea Albastră, București, 1995.

Băncilă Andi Mihail, *Interstate production centers, reality and desideratium in the enlarged area of the Black Sea*, in EUBSR 2012 Conference, Vol. 3.

Bhagwati J., *Regionalism and multilateralism: an overview*, in De Melo, J., Panagariya, A. (ed) *New dimensions in regional integration*, Cambridge University Press, 1993.

NIVELURILE SPRIJINULUI LOGISTIC ÎN OPERAȚIILE MULTINAȚIONALE CONDUSE DE ONU

THE LEVELS OF LOGISTICS SUPPORT IN UN-LED MULTINATIONAL OPERATIONS

Col.prof.univ.dr. Sorin PÎNZARIU*
Col. dr. Aurel ILIUȚĂ**

Pentru desfășurarea cu succes (atingerea stării finale) a operațiilor multinaționale, prin procesul de planificare, în toate fazele sale, se stabilesc pentru fiecare nivel de sprijin logistic structurile și măsurile necesare în vederea asigurării forțelor participante la operația multinațională cu tot ceea ce le este necesar pentru trai și îndeplinirea misiunilor.

In order to successfully conduct multinational operations (reaching the end state) through the planning process, along all its phases, the necessary structures and measures are established to provide the forces that participate in the multinational operation with all they need for living and mission accomplishment at each level of the logistic support.

Cuvinte-cheie: operații multinaționale; proceduri; sprijin logistic; planificare; organizare; niveluri.

Keywords: multinational operations; proceeding; logistic support; planning; organization; levels.

Desfășurarea operațiilor multinaționale sub egida ONU și comanda uneia dintre cele trei organizații, Organizația Națiunilor Unite, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord și Uniunea Europeană scoate în evidență faptul că fiecare dintre cele trei entități își organizează și își planifică acțiunile militare, luând în considerare responsabilitățile tuturor structurilor implicate la cele trei nivele ale artei militare: strategic, operativ și tactic. Evident că în cadrul fiecărei organizații există și un al patrulea sau chiar un al cincilea nivel organizatoric, în speță nivelul politic și cel politico-militar, care deși direcționează structurile de la cele trei nivele ale artei militare către starea finală dorită, nu reprezintă obiectul și, ca atare, nu le vom trata în acest articol științific.

Dorim să evidențiem faptul că, în cadrul operațiilor multinaționale pentru fiecare dintre cele trei niveluri ale artei militare, putem distinge, în mod corespunzător, și trei niveluri de sprijin logistic: strategic, operativ și tactic.

Astfel, pentru nivelul strategic, pentru toate cele trei organizații internaționale de securitate, sprijinul logistic se planifică și asigură/execută de către structuri de nivel strategic, operaționale, respectiv logistice, obligatoriu, care au un caracter întrunit. Continuând cu nivelul operativ, sprijinul logistic este coordonat, respectiv se asigură de către structuri de coordonare și execuție, multinaționale și naționale, unele dintre ele (cele multinaționale) având adeseori un caracter întrunit sau care, în funcție de nivelul forțelor alocate de categoriile de forțe, pentru participarea la operația multinațională pot avea caracter de specializare (terestru, naval sau aerian). În mod obligatoriu, la nivel tactic, regăsim subordonate, prin planurile de operații și anexele de sprijin logistic ale acestora, structuri de execuție, de cele mai multe ori din organica contingentelor naționale, ale TCNs.

Experiența acumulată în ultimele operații multinaționale conduse de ONU, NATO și UE evidențiază efortul continuu și comun al structurilor de decizie, operaționale și de sprijin logistic pentru a asigura un nivel superior de organizare (managementul sistemului de sprijin logistic) în teatrul de operații a structurilor care participă la constituirea sistemului de sprijin logistic, prin elaborarea și implementarea unei concepții unitare de sprijin logistic. Pe baza acestei concepții sunt stabilite, pentru tot teatrul de operații, zone de

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: sorinpinz@yahoo.com

**Spitalul Universitar de Urgență Militar

Central „Carol Davila”

e-mail: floris 1989@yahoo.com

responsabilitate logistică, sunt delimitate liniile de sprijin specific, în funcție de nivelul eșaloanelor participante la operația multinațională și sunt marcate structurile care pun în practică decizia comandantului Forței Multinaționale, în domeniul abordat. Nivelurile sprijinului logistic au implicații diferite asupra capacității de susținere a forțelor combatante pentru îndeplinirea misiunii.

În conformitate cu documentele care reglementează sprijinul logistic în operațiile conduse de către ONU, responsabilitatea privind sprijinul logistic acordat forțelor multinaționale revine Departamentului Operațiilor de Menținere a Păcii (*Department of Peacekeeping Operations/DPKO*). Spre deosebire de operațiile conduse de către NATO și UE, în cadrul ONU se analizează sustenabilitatea Forței Multinaționale din perspectivă logistică și administrativă.

În operațiile multinaționale conduse de ONU, la nivel strategic, regăsim Departamentul Operațiilor de Menținere a Păcii. DPKO este responsabil pentru dezvoltarea politicilor în domeniu și conducerea operațiilor multinaționale. Această structură asigură legătura dintre Secretariatul General al organizației și statele membre, în domenii precum cel operațional și logistic¹. În subordinea DPKO regăsim Biroul de Sprijin Logistical Operației (*Office of Mission Support/OMS*) care este responsabil pentru: coordonarea tuturor aspectelor logistice și administrative pentru structura de forțe multinațională; dezvoltarea și implementarea politicilor și procedurilor specifice sprijinului logistic în operațiile conduse de către ONU; planificarea și coordonarea sprijinului logistic la nivel operativ și tactic; asigurarea legăturii cu statele membre și alte organizații în ceea ce privește contribuțiile acestora la operațiile conduse de către ONU; coordonarea încheierii acordurilor de sprijin logistic; implementarea politicilor și reglementărilor la nivelul teatrului de operații, în domeniile logistic și financiar.

OMS are în subordine două structuri de coordonare a sprijinului logistic și administrativ: Divizia de Sprijin Logistic (*Logistics Support Division/LSD*) și Divizia de Sprijin Administrativ (*Administration Support Division/ASD*). Divizia pentru Sprijin Logistic este structurată pe trei servicii, după cum urmează: Sprijin Logistic Operațional (*Operational Support Service/OSS*); Sprijin Logistic Specializat (*Specialist Support Service/SSS*) și Comunicații și Tehnologia Informațiilor

(*Communications & Information Technology/C&IT*).

Activitățile desfășurate de LSD se concretizează în²: identificarea cerințelor logistice ale misiunii; planificarea structurilor de sprijin logistic; stabilirea priorităților pentru cererile primite de la forțele participante la misiune; coordonarea contribuției statelor membre; negocierea contractelor de achiziții cu națiunea gazdă sau firme internaționale de profil; negocierea cu firmele de transport interesate în asigurarea transportului forțelor în/din teatrul de operații; executarea controlului proprietății imobiliare a ONU; monitorizarea contractelor încheiate.

Divizia pentru Sprijin Administrativ (*ASD*) este responsabilă de desfășurarea activităților din domeniul precum managementul personalului și cel financiar, pentru întreaga operație multinațională. Divizia este organizată pe două secțiuni: Management Financiar și Sprijin Logistic (*Financial Management and Support Services/FMSS*), respectiv Managementul Personalului și Sprijin Logistic (*Personnel Management and Support Services/PMSS*).

Ambele secțiuni au ca principală responsabilitate managementul Acordurilor de Înțelegere (*Memorandums of Understanding/MOU*), stabilirea legăturilor cu statele participante la operație pentru determinarea fondurilor financiare necesare contravalorii bunurilor și serviciilor oferite trupelor, respectiv coordonarea tuturor activităților în vederea recrutării și managementului resursei umane.

La nivel operativ regăsim Comandamentul Forței Multinaționale a cărui compunere depinde de dimensiunea forțelor angajate în operație, precum și de cerințele operaționale ale acțiunilor militare.

Șeful misiunii este, de regulă, o personalitate recunoscută, la nivel internațional din domeniul diplomației ONU având funcția de Trimis Special al Secretarului General al ONU (*Special Representative of the Secretary-General/SRSG*), care exercită autoritatea investită în toate domeniile operației multinaționale conduse de către ONU, inclusiv în domeniul logistic. Din punct de vedere logistic, fiecare operație multinațională condusă de către ONU are două componente majore: una civilă și alta militară, ambele fiind responsabile de asigurarea sprijinului logistic la nivelul teatrului de operații. În sensul celor prezentate, componenta civilă este condusă de către Directorul Administrativ (*Director of Administration/DOA*) și/sau Ofițerul Administrativ-Șef (*Chief Administrative Officer/CAO*).

Responsabilitățile generale ale CAO³ constau în: achizițiile de materiale, indiferent de zona de proveniență; suportul națiunii gazdă; avizarea documentelor care implică cheltuieli de fonduri pentru nevoile misiunii; organizarea ajutoarelor umanitare; înaintarea de rapoarte de informare sau cereri suplimentare către Divizia de Sprijin Logistic; pregătirea și centralizarea estimărilor bugetare, punerea de acord a acestora cu cerințele misiunii; administrarea bugetului.

CAO este consilierul principal al SRSG în materie de sprijin logistic și administrație și are în subordine un număr crescut de structuri care asigură îndeplinirea atribuțiilor funcționale, din domeniu, astfel: secție personal civil; secție sprijin logistic integrat; secție financiară; secție transporturi; secție servicii generale; secție mentenanță tehnică de calcul; secție management clădiri și mentenanță; secție comunicații și secție achiziții. Fiecare dintre aceste structuri dispune de personal specializat pentru asigurarea unei game extinse de bunuri și servicii pentru militarii din compunerea Forței Multinaționale.

Comandantul Forței Multinaționale reprezintă militarul cu cea mai înaltă funcție în cadrul operației multinaționale, fiind numit de către Secretarul General ONU. El conduce comandamentul Forței Multinaționale compus din funcții permanente, acordate anumitor națiuni (ofițer șef al operațiilor, ofițer logistic șef, consilieri), respectiv funcții temporare, la care au acces, prin rotație, statele membre ONU.

La nivelul Forței Multinaționale, sprijinul logistic este condus de către Ofițerul Logistic Șef (*Chief Logistics Officer/CLO*), subordonat în mod direct șefului de stat major. CLO asigură coordonarea sprijinului logistic pentru Forța Multinațională, în strânsă cooperare cu CAO, pe baza constrângerilor financiare stabilite de ONU.

Are ca sarcină principală, stabilirea, organizarea și funcționarea Bazei de Sprijin Logistic a misiunii. El conduce procesul de elaborare și de implementare a Procedurilor de Operare Standard care asigură funcționarea sistemului logistic al operației multinaționale.

CLO asigură, prin personalul din subordine conducerea activităților de aprovizionare, mentenanță, transport, servicii de campanie (hrănire, poștă și curierat, asistență medicală etc.)⁴.

Un alt ofițer cu atribuțiuni în domeniul logistic (în abordarea și în viziunea ONU) este *Ofițerul Șef al Personalului Militar (Chief Military Personnel Officer/CMPO)*. Acesta are următoarele atribuțiuni principale: administrarea resursei umane; recreerea și menținerea moralului; ținerea evidenței; stabilirea atribuțiilor de serviciu; stabilirea regulilor de comportare; coordonarea elaborării și distribuirii publicațiilor militare.

Ofițerul Medic Șef (Chief Medical Officer/CMedO) este responsabil pentru menținerea stării de sănătate a personalului, respectiv păstrarea unei situații corespunzătoare pe linia medicinei preventive, la nivelul teatrului de operații. Asigură prin personalul specializat și structurile din subordine evacuarea aeromedicală (*Medical Evacuation/MEDEVAC*), în consultare cu șeful Secției Operații Aeriene (*Chief Air Operations/CAir Ops*). Totodată, acesta asigură integrarea sprijinului medical pus la dispoziție de contingentele naționale, respectiv evacuarea în afara teatrului de operații a militarilor care au nevoie de asistență medicală de specialitate, de lungă durată.

O altă componentă a sprijinului logistic la nivel operativ este asigurată de unitățile specializate ale Forței Multinaționale. În funcție de tipul operației, de dimensiunea forței și de specificul zonei de operații, aceste unități (subunități) de sprijin logistic ale Forței Multinaționale pot avea destinații și specializări diferite, precum: baze logistice (unități de aprovizionare); unități de geniu pentru logistică; unități de mentenanță; unități de sprijin medical; structuri de controlul mișcării; unități de transport (terestru și aerian); unități de transmisiuni și comunicații; structuri de coordonare a Sprijinului Națiunii Gazdă.

Fiecare dintre structurile menționate mai sus au un rol deosebit în asigurarea sprijinului logistic pentru contingentele naționale participante la operație, precum și pentru organizațiile internaționale și agențiile care participă la asigurarea sustenabilității Forței Multinaționale. Dintre unitățile și structurile menționate dorim să evidențiem rolul deosebit al bazei de sprijin logistic, care, prin dimensiune și materialele acumulate, reprezintă o capacitate importantă a Forței Multinaționale.

Baza de sprijin logistic asigură, după cum am prezentat anterior, nivelul operativ al sistemului logistic al Forței Multinaționale. Ca și structură specializată în asigurarea sprijinului logistic necesar

Forței Multinaționale, ea are o structură flexibilă, fiind dimensionată în funcție de cerințele misiunii și de numărul personalului participant. De regulă, în funcție de tipul operației multinaționale, baza de sprijin logistic are următoarele responsabilități principale:

- desfășurarea tuturor activităților specifice componentelor lanțului de aprovizionare-livrare (primirea, recepția, transportul și distribuția materialelor către capacitățile de depozitare existente);
- managementul solicitărilor de sprijin logistic;
- managementul materialelor asigurate prin contractare;
- managementul transporturilor la nivelul teatrului de operații;
- constituirea și depozitarea stocurilor de carburanți-lubrifianți;
- verificarea calității produselor alimentare obținute prin contractare;
- constituirea de subunități de sprijin logistic pentru asigurarea deplasării către înainte, în zone noi de responsabilitate.

Ofițerul Logistic Șef este responsabil de dispunerea și funcționarea bazei de sprijin logistic a Forței Multinaționale, precum și de asigurarea sprijinului logistic oferit contingentelor naționale, prin această structură sau prin secții ale acesteia. De evidențiat faptul că, în condițiile în care baza de sprijin logistic se dispune central, secțiile sale pot fi dispuse în apropierea punctelor de îmbarcare-debarcare, maritime sau aeriene.

La nivel tactic regăsim unitățile, subunitățile și formațiunile de sprijin logistic din structura contingentelor naționale, care sunt destinate să asigure susținere organică forțelor combatante și de sprijin de luptă și un anumit nivel, relativ, de independență din punct de vedere logistic.

Din punct de vedere al dispunerii, structurile de sprijin logistic ale contingentelor naționale reprezintă elemente ale sistemului de sprijin logistic, amplasarea lor la teren având la bază decizia comandantului contingentului național (la propunerea șefului S4). De regulă, structura de sprijin logistic se dispune în același raion cu una dintre subunitățile luptătoare și comandamentul contingentului național. În cadrul structurilor de sprijin logistic regăsim formațiuni de depozitare (materiale de intendanță; armament și muniții;

materiale tehnice; piese auto; carburanți și lubrifianți etc.), precum și tehnica necesară pentru a asigura hrănirea personalului, spălarea lenjeriei, fabricarea pâinii, repararea tehnicii, acordarea asistenței medicale etc.⁵. Compunerea unor astfel de structuri este diversă, de la caz, la caz, mergând de la depozite de materiale intendanță, armament și muniție, materiale tehnice, piese auto până la carburanți-lubrifianți.

Experiența acumulată în operațiile din ultima perioadă de timp evidențiază faptul că structurile de sprijin logistic ale contingentelor naționale pot avea dimensiuni diferite, chiar în condițiile în care deservesc același număr de persoane, luând în considerare acordurile de sprijin logistic reciproc, încheiate de diferite țări participante la operație.

În concluzie, dorim să evidențiem faptul că sistemul de sprijin logistic al ONU a cunoscut modificări structurale, cel puțin în ceea ce privește structurile cu rol de organizare și de planificare, situate la nivel operativ. Astfel, se constată că spre deosebire de operațiile conduse de organizație, până în momentul primului deceniu, din secolul XXI, structura de sprijin logistic a DPKO și-a reconfigurat organigrama, dispărând Divizia de Administrație și Logistică în Teren (*Field Administration and Logistics Division/FALD*). Locul acestei structuri a fost luat de cele două secțiuni ale Biroului de Sprijin Logistic al Misiunii, în speță, Divizia de Sprijin Logistic și Divizia de Sprijin Administrativ.

Modificările survenite în domeniul logistic nu au avut consecințe doar în plan structural, ci mai ales în cel conceptual și acțional. Astfel, observăm că, pe măsură ce organizația aproape că „s-a retras” din operațiile multinaționale de mare amploare, sprijinul logistic a devenit mai suplău, mai flexibil și mai racordat la sistemul economic care funcționează la nivel global. Din acest punct de vedere, ONU continuă să folosească în operațiile derulate sub comanda sa personal de specialitate, provenit îndeosebi din regiunea în care se desfășoară acțiunile militare, iar structurile sale de sprijin derulează tot mai multe contracte cu operatorii economici civili.

Fiind o organizație care, cu mici excepții (Baza Logistică de la Brindisi, Italia), nu dispune de structuri de sprijin logistic și nici nu utilizează concepte precum NATO și UE (MILU sau MIMU), în privința sprijinului logistic acordat TCNs, ONU se bazează în continuare pe logistica contingentelor naționale, la nivelul Forței Multinaționale fiind

destul de greu să luăm în discuție un sistem logistic integrat (sprijin logistic integrat). Cu toate aceste impedimente care țin de puterea statelor care participă la operația multinațională, de lipsa de standardizare a tehnicii, a echipamentelor sau a procedurilor utilizate de către TCNs, cu toate că în ultima perioadă de timp, ONU a apelat tot mai mult la organizații, precum NATO și UE pentru soluționarea situațiilor de criză, organizația asigură în termeni corespunzători necesitățile de sprijin ale militarilor aflați sub comanda sa.

În opinia noastră se impune cu stringență ca ONU să se implice într-o operație multinațională de amploare, nu numai pentru a-și dovedi capacitatea de conducere și de soluționare a unor astfel de situații de criză, dar și pentru a-și verifica tehnica, echipamentele, personalul și procedurile de lucru, inclusiv cele logistice. Susținem acest punct de vedere, deoarece, în opinia noastră, organizația este pe punctul de a rămâne în urmă, în ceea ce privește căile și modalitățile de asigurare a sprijinului logistic, după ce ani de zile a fost la originea procesului de transformare în domeniul abordat.

NOTE:

1 D. Leslie, *Operational logistical support of UN peacekeeping missions: intermediate logistics course*, The United Nations Institute for Training and Research Programme of Correspondence Instruction in Peacekeeping Operations, Dag Hammarskjöld Centre, Box 20475, New York, NY 10017, 2005, p. 6.

2 S. Pînzariu, *Logistica operațiilor multinaționale sub egidă ONU sau sub comandă NATO*, teză de doctorat, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, fondul de carte al Bibliotecii Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2003, p. 35.

3 S. Pînzariu, *op.cit.*, p. 36.

4 D. Leslie, *op.cit.*, p. 11.

5 B.P. Mocanu, *Logistica trupelor angajate în acțiuni de luptă în afara granițelor României*, teză de doctorat, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, fondul de carte al Bibliotecii Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, p. 108.

BIBLIOGRAFIE

SMG/L-1, Doctrina logisticii operațiilor întrunite, București, 2008.

L – 1, Regulamentul logisticii operațiilor întrunite, București, 2008.

Zisu C., Scriciu L., Mocanu B.P., Dogaru M., *Coordonate ale sprijinului logistic în operațiile internaționale*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2008.

B.P. Mocanu, *Logistica trupelor angajate în acțiuni de luptă în afara granițelor României*, teză de doctorat, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, fondul de carte al Bibliotecii Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

S. Pînzariu, *Logistica operațiilor multinaționale sub egidă ONU sau sub comandă NATO*, teză de doctorat, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, fondul de carte al Bibliotecii Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2003.

D. Leslie, *Operational logistical support of UN peacekeeping missions: intermediate logistics course*, The United Nations Institute for Training and Research Programme of Correspondence Instruction in Peacekeeping Operations, Dag Hammarskjöld Centre, Box 20475, New York, NY 10017, 2005.

Logistica operațiilor multinaționale sub egidă ONU și comandă ONU, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003.

ASPECTE LEGALE ALE ACȚIUNII ÎN SPAȚIUL CIBERNETIC

LEGAL ASPECTS OF ACTION IN CYBERSPACE

Lt.col. drd. Virgil Florin TOȘA*

Articolul de față va aduce în atenție câteva aspecte referitoare la legislația internațională aplicabilă spațiului virtual și, îndeosebi, Manualului Tallinn elaborat sub auspiciile NATO CCDCOE, și care reprezintă prima încercare de a lămurii unele aspecte referitoare la aplicabilitatea legilor conflictelor armate în domeniul conflictelor din spațiul cibernetic.

This paper aims to offer some aspects on the international law applicable to cyber space and to the Tallinn Manual on the International Law Applicable to Cyber Warfare published by NATO CCDCOE, the first document regarding the law of armed conflict in cyber space

Cuvinte-cheie: Manualul Tallinn; spațiu cibernetic; război cibernetic.

Keywords: Tallinn Manual; cyber space; cyber warfare.

Din ce în ce mai des primim confirmarea că domeniul cibernetic va deveni viitorul câmp de luptă, ceea ce implică pentru guvernele țărilor democratice un efort susținut pentru adoptarea unui set de măsuri active pentru a contracara amenințările militare sau a preveni atacurile potențiale pentru propria lor infrastructură națională.

Întrebarea care se poate pune este dacă statele care au fost supuse unor atacuri cibernetice importante ca efecte – iar în astfel de cazuri pot fi enumerate Estonia, Georgia – pot să răspundă cu o acțiune militară în conformitate cu dreptul internațional. Dar cazurile de infraționalitate cibernetică pot fi pedepsite în conformitate cu sistemul legislativ existent? Una dintre cele mai dificile chestiuni în situațiile prezentate anterior o reprezintă identificarea autorilor, pentru că este cunoscut faptul că, în spațiul cibernetic, un atac poate fi comandat de la distanță, iar execuția efectivă a acestuia să se efectueze de pe sisteme de calcul ale unor nevinovăți, chiar fără ca aceștia să realizeze ce acțiuni efectuează mașinile lor de calcul, grupate în așa-numitele *botnet-uri*¹.

Dreptul la autoapărare în cazul unui atac armat este conferit statelor, în virtutea articolului 51 din Carta Națiunilor Unite². Însă atacurile cibernetice

nu pot fi incluse în categoria atacurilor armate, prin urmare similitudinea dintre cei doi termeni nu poate fi acceptată. Cu toate acestea, efectele pe care le pot produce atacurile cibernetice, ar putea fi uneori chiar mai mari decât cele produse de atacurile armate clasice. Referitor la această afirmație, o descriere cât se poate de simplă și concisă a fost făcută de către fostul secretar general NATO, Anders Fogh Rasmussen, menționată în cadrul vizitei sale în România din luna mai 2010, prin care explicitează foarte sugestiv de ce apărarea cibernetică este una dintre prioritățile fundamentale ale NATO: „Un atac cibernetic bine orchestrat vă poate stinge lumina în casa, în orașul vostru, în țara voastră. Poate închide controlul traficului aerian. Poate închide băncile. Pe scurt, un atac cibernetic poate înfrânge o țară fără ca vreun soldat să fi trebuit să-i treacă frontiera”³.

Cazul Estoniei

Au trecut câțiva ani de la masivul atac electronic⁴, care a paralizat temporar infrastructura națională Internet a Estoniei⁵. Din perspectiva NATO, acest atac constituie un moment istoric în evoluția Alianței, pentru că el reprezintă primul caz în care un stat membru solicită, în mod formal, asistență de urgență pentru apărarea sistemului său informatic.

Sunt voci care afirmă că un atac cibernetic ar putea avea efectele unei lovituri nucleare. Astfel,

*Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene „Aurel Vlaicu”, Boboc
e-mail: virgil.tosa@gmail.com

Ene Ergma, purtătorul de cuvânt al Parlamentului Estonian, care are un doctorat în fizică nucleară, a făcut o comparație: „Când am privit o explozie nucleară și explozia care s-a petrecut în țara noastră în luna mai (2008 n.a.), am văzut același lucru”. La fel ca radiația nucleară, un război cibernetic poate distruge un stat modern fără să curgă sânge.⁶

Întrucât atacul s-a derulat pe o perioadă de câteva săptămâni⁷, miniștrii apărării țărilor NATO s-au reunit în grabă pentru a evalua consecințele strategice și politice ale primului atac cibernetic masiv desfășurat împotriva unui stat membru. În timpul acestei crize a devenit, în mod clar, evident pentru oficialii NATO că Alianța are nevoie atât de o doctrină coerentă a spațiului cibernetic, cât și de o strategie comprehensivă de acțiune pentru mediul virtual.

În 2008, la Summitul NATO de la București, a fost introdusă în discuție și ideea de apărare a spațiului cibernetic în NATO. În acest cadru, oficialii NATO și experții din domeniul cibernetic au reanalizat experiența estoniană. Ca urmare, capitolul 47 din Declarația comună a liderilor statelor membre NATO precizează: „NATO rămâne angajată în eforturile de întărire a apărării sistemelor informatice cheie ale Alianței împotriva atacurilor cibernetice. Recent am adoptat o politică NATO în domeniul apărării împotriva atacurilor cibernetice și dezvoltăm structurile și autoritățile necesare implementării acesteia. Politica noastră în domeniul apărării împotriva atacurilor cibernetice evidențiază necesitatea pentru NATO și națiunile membre de a proteja sistemele informatice cheie, în acord cu responsabilitățile lor specifice; schimbul de experiență; și asigurarea unei capacități de sprijin pentru națiunile aliate, la cerere, de respingere a unui atac cibernetic. Așteptăm cu interes continuarea dezvoltării capacităților NATO de apărare împotriva atacurilor cibernetice și întărirea legăturilor dintre NATO și autoritățile naționale”⁸.

Câmpul de luptă digital

În timp ce eforturile NATO de apărare cibernetică vor fi îndreptate spre protejarea infrastructurii informatice civile, împotriva actorilor statali sau nonstatali care susțin astfel de atacuri, NATO trebuie să-și dubleze eforturile pentru a-și securiza propriile sisteme împotriva atacurilor cibernetice.

Câmpul de luptă al secolului XXI abundă de echipamente din domeniul tehnologiei informației, făcându-l cu atât mai vulnerabil la atacuri cibernetice. Sunt puțini adversari care au demonstrat reale abilități în întreruperi grave ale funcționării sistemelor de comandă-control ale NATO, prin intermediul acțiunilor cibernetice ofensive, ceea ce poate presupune că viitoarele strategii ofensive pot face apel într-o mai mare măsură la utilizarea instrumentelor cibernetice în câmpul de luptă digital.

Pentru a anticipa și a se apăra împotriva amenințărilor viitoare, Agenția NATO pentru Comunicații și Informații⁹ – NCIA –, cu sediul la Bruxelles, precum și centrele vitale naționale de comandă-control, vor trebui să se mențină la curent cu ultimele noutăți în domeniul tehnologiei informației.

Echipa de experți ai NATO, condusă de către fostul secretar de stat american Madeleine Albright, care a elaborat Noul concept strategic al NATO, a avertizat că următorul atac vizând o țară NATO ar putea „foarte bine să se producă pe un cablu de fibră optică”¹⁰.

Raportul grupului Albright releva că un atac informatic asupra unei infrastructuri vitale a unui stat membru ar echivala cu un atac armat și justifică retorsiunea. „Un atac pe scară largă vizând sisteme de control și comandă ale NATO sau rețelele electrice ar putea duce la măsuri de apărare colectivă, în baza articolului 5”¹¹, au subliniat experții.

Înciuda așteptărilor potrivit cărora alianța NATO va avea în vedere folosirea forței militare împotriva inamicilor care lansează atacuri cibernetice vizând statele membre¹¹, așteptări survenite după atacuri repetate provenind din Rusia, asupra unor țări ale Alianței și în urma avertismentelor serviciilor de informații privind amenințarea din ce în ce mai mare din partea Chinei, în Declarația Summitului NATO din Țara Galilor, din 2014, se apreciază că atacurilor cibernetice, pot „atinge un nivel care să amenințe prosperitatea, securitatea și stabilitatea națională și euroatlantică. Impactul acestora poate fi la fel de dăunător pentru societățile moderne ca și un atac convențional”¹². De aceea NATO consideră că apărarea cibernetică este parte a sarcinii de bază a alianței privind apărarea colectivă. În cadrul acestui summit însă, s-a decis că nu orice atac cibernetic împotriva unei țări membre a Alianței va

fi tratat în virtutea articolului 5 al Cartei NATO, ci va fi analizat de către Consiliul Nord-Atlantic „de la caz la caz”.

Articolul 5 este piatra de temelie a Tratatului Nord-Atlantic, din 1949, potrivit căreia un „atac armat” asupra unei sau a mai multor țări membre ale Alianței „va fi considerat un atac asupra tuturor”. Această clauză a fost invocată după atacurile din 11 septembrie 2001, de către SUA, pentru a justifica îndepărtarea regimului taliban din Afganistan.

De ce totuși este dificil a răspunde la atacurile cibernetice conform Articolului 5 al Tratatului de la Washington ?

Este dificil de identificat dacă un atac informatic este lansat de către o țară, de o grupare teroristă sau doar de către un grup de tineri hackeri. Infrastructura informațională actuală prezintă câteva facilități care reprezintă avantaje deosebite pentru potențialii atacatori informatici în sensul că sursa atacului cibernetic este dificil de identificat. Astfel, există tehnici de ascundere a adresei IP reale (IP spoofing). De asemenea, există situri care oferă utilizatorilor adrese anonime. Atacatorii pot să-și transmită atacul prin intermediul multiplelor noduri de rețea fapt ce îngreunează urmărirea activității acestora.

Manualul Tallinn

Alianța Nord-Atlantică a înființat, la 28 octombrie 2008, la Tallin, în Estonia, Centrul NATO de Excelență pentru Cooperarea în Domeniul Apărării Cibernetice (NATO CCDCOE). Locul înființării acestui centru de excelență este desigur legat de atacul la care a fost supusă Estonia în 2007, dar și de propunerea făcută de această țară, imediat după aderarea la NATO, în 2004¹³.

Acest centru de excelență a publicat, după o cercetare de trei ani, „Manualul Tallin asupra legislației internaționale aplicabilă războiului cibernetic”.

Manualul Tallinn a fost elaborat de către un grup de experți independenți, care au identificat în legislația internațională acele referințe aplicabile războiului cibernetic și au creat un set de 95 de reguli care vor putea governa acest tip de conflicte. Autorii afirmă că acest produs nu este un document obligatoriu, care nu crează obligațiile unui document juridic, ci el exprimă punctele de vedere ale experților juriști care au participat la elaborarea sa¹⁴. Așadar, manualul nu reprezintă un

izvor de drept în sens formal. Cu toate acestea, așa cum este cazul „Manualului de la San Remo asupra dreptului internațional aplicabil în conflictele armate pe mare”, el poate fi adoptat în practica statelor în viitor.

Așa cum autorii înșiși au observat, nu există încă niciun tratat care să se ocupe în mod special cu legislația aplicabilă războiului cibernetic.

Manualul cuprinde două părți:

- o parte referitoare la regulile de drept internațional ce guvernează admisibilitatea recurgerii la forță între state – *jus ad bellum*.
- cea de-a doua parte, care se ocupă efectiv de regulile ce trebuie respectate pe timpul războiului cibernetic – *jus in bello*.

În cea de-a doua parte a manualului sunt concentrate o sumă de reguli generale de drept internațional umanitar, aplicabile acestui tip de război, cuprinzând conducerea ostilităților, protecție persoanelor, ocupația și neutralitatea.

Cele 95 de reguli ale manualului definesc responsabilitatea statului în operațiile cibernetice în raport cu dreptul internațional, aplicarea principiului interzicerea utilizării forței, circumstanțele în care poate fi invocat dreptul la autoapărare, comportamentul părților în timpul ostilităților cibernetice etc. Acesta afirmă, printre altele, că „există un conflict armat internațional ori de câte ori există ostilități, care pot include sau fi limitate la operațiuni cibernetice care apar între două state sau mai mult” și că „operațiunile cibernetice de sine stătătoare pot avea potențialul de a declanșa un conflict armat internațional”.

Aceste norme rămân deschise pentru interpretare, în funcție de evoluția tehnologiei și a capacităților cibernetice precum și la critici. Unii experți s-au concentrat pe provocarea atribuirii (de exemplu, atribuirea statelor responsabilitatea pentru un atac cibernetic, organizat de către un grup nonstatal); posibilitatea de a invoca dreptul la autoapărare.

Potrivit manualului, contramăsurile proporționale împotriva atacurilor online efectuate de un stat sunt permise. Astfel de măsuri nu implică, însă, folosirea forței, cu excepția cazului în care atacul cibernetic inițial a condus la moartea unor persoane sau la deteriorarea gravă a unor proprietăți.

Manualul susține că, în conformitate cu Convențiile de la Geneva, atacurile cibernetice

îndreptate asupra unor anumite elemente de infrastructură civilă cheie, se plasează în afara legii. Astfel, regula 80 din manual prevede următoarele: „În scopul evitării pierderilor ulterioare grave în rândul populației civile, o grijă deosebită trebuie să fie acordată în timpul atacurilor cibernetice unor ansambluri și instalații care conțin forțe periculoase, cum ar fi barajele, digurile și centralele nucleare, precum și instalațiilor situate în vecinătatea acestora¹⁵. Spitalele și unitățile medicale sunt, de asemenea, protejate, în condițiile în care acestea sunt plasate sub auspiciile normelor care reglementează războaiele tradiționale.

Concluzii

Acest manual a stabilit, pentru prima dată, un set de reguli de drept internațional aplicabile operațiilor cibernetice și desigur a oferit comentarii ample pe marginea acestor reguli. Aceste comentarii au drept scop să exprime atât opiniile majoritare ale grupului de experți dar și pe cele minoritare. Această abordare este utilă și deschide calea acordurilor internaționale în domeniul războiului cibernetic așa cum este cazul, spre exemplu, a Convențiilor de la Geneva asupra dreptului internațional umanitar. Un impediment major pe viitor în adoptarea unor astfel de tratate internaționale, pornind de la acest manual, îl reprezintă faptul că unii actori importanți în spectrul operațiilor cibernetice, care au dovedit capabilități importante în acest domeniu – Rusia și China – nu au fost reprezentați în cadrul grupului de experți, autori ai manualului.

Această lipsă de diversitate în rândul grupului de experți aduce în discuție întrebarea: Cât de cuprinzătoare sunt opiniile cuprinse în Manualul Tallinn?

Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „Studii doctorale și postdoctorale Orizont 2020: promovarea interesului național prin excelență, competitivitate și responsabilitate în cercetarea științifică fundamentală și aplicată românească”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/140106. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. Investește în Oameni!

NOTE:

- 1 <http://us.norton.com/botnet/>, accesat la 8.02.2015.
- 2 *Carta ONU*, <http://www.un.org/en/documents/charter/>, accesat la 08.02.2015.
- 3 <http://www.money.ro/versiune-pdf/rasmussen-un-atac-cibernetice-poate-vinge-o-tara-fara-a-fi-nevoie-de-vreun-soldat.html>, accesat la 11.12.2012
- 4 Atacul a fost identificat ca fiind de tipul Denial of Service.
- 5 Atacul a survenit la scurt timp după ce autoritățile estoniene au mutat statuia foarte controversată a Soldatului Armatei Roșii din centrul capitalei într-un cimitir militar situat la marginea orașului, în timpul primăverii din 2007.
- 6 Kevin Poulsen, 'Cyberwar' and Estonia's Panic Attack, *WIRED*, Aug. 22, 2007, pe <http://blog.wired.com/27bstroke6/2007/08/cyber-war-and-e.html>, accesat la 1.02.2015.
- 7 Aprilie - mai 2007.
- 8 *Declarația Summitului NATO* de la București din 2008, <http://www.summitbucharest.ro>, accesat la 8.10.2009.
- 9 http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_69332.htm, accesat la 8.02.2015.
- 10 *NATO 2020: Assured security; Dynamic engagement. Analysis and recommendations of the group of experts on a new strategic concept for NATO*, NATO Public Diplomacy Division, Brussels, 2010, p. 45.
- 11 David E. Sanger, *NATO Set to Ratify Pledge on Joint Defense in Case of Major Cyberattack*, *The New York Times*, 31.08.2014.
- 12 *Declarația Summitului din Țara Galilor adoptată de șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord-Atlantic din Țara Galilor*, 4-5 septembrie 2014 pe http://www.presidency.ro/?_RID=det&tb=date&id=15216&_PRID=, accesat la 10.12.2014.
- 13 <http://ccdc.org/history.html>, accesat la 8.02.2015.
- 14 *Tallinn Manual*, 2013, p. 11.
- 15 *Idem*, p. 223.

BIBLIOGRAFIE

- Carta ONU.*
Tallinn Manual on the International Law Applicable to Cyber Warfare, Cambridge University Press, Cambridge, 2013.
Declarația Summitului din Țara Galilor adoptată de șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord-Atlantic din Țara Galilor, 4-5 septembrie 2014.
NATO 2020: Assured security; Dynamic engagement. Analysis and recommendations of the group of experts on a new strategic concept for NATO, NATO Public Diplomacy Division, Brussels, 2010.

DREPTUL APLICABIL ÎN SPAȚIUL STATULUI ISLAMIC

RULES OF LAW APPLICABLE IN THE TERRITORY CONTROLLED BY THE ISLAMIC STATE

Col.dr. Roland-Dorian ENE*

Dreptul Drepturilor Omului sau Dreptul Internațional Umanitar sunt ignorate de „Statul Islamic”, care continuă să-și atribuie calitatea de avocat al populației musulmane din Mali, Irak sau Siria, dar se pare că musulmanii nu vor să fie „apărați” de către acest grup terorist. Ceea ce se întâmplă, astăzi și acum în zonele controlate de autointitulatul Stat Islamic, constituie un exemplu concludent privitor la aplicarea precară și mai mult la neaplicarea principiilor de drept umanitar sau drepturile omului – represiunea severă a populației musulmane șiite și creștine; masacrarea mai multor musulmani sunniți, membri ai unor grupări armate rivale, etichetați ca fiind o amenințare la adresa Statului Islamic; măsuri draconice de restricție a libertății de expresie și de exprimare sau a dreptului de întrunire; limitarea accesului la informații.

The Human Rights Law or the International Humanitarian Law are ignored by the “Islamic State” which continues to arrogate its quality of counsel of the Muslim population from Mali, Iraq or Syria, but it seems that the Muslims do not want to be “defended” by this terrorist group. What is happening today and in areas controlled by the self-entitled Islamic State, is an example of poor implementation and non-application of the principles of human rights or humanitarian law, such as severe repression of Shia Muslim and Christian population; the massacre of several Sunni Muslims, members of rival armed groups, labeled as being a threat to the Islamic State; draconian measures in restriction of freedom of speech and expression and the right of assembly; limiting access to information.

Cuvinte-cheie: Statul Islamic; atacuri scurte; Dreptul de la Geneva; Dreptul de la Haga; fenomenul terorismului; Dreptul umanitar.

Keywords: *the Islamic State; short attacks; Geneva Law; Haga Law; the terrorism phenomenon; Humanitarian Law.*

Tărâmul Califatelor Arabe au constituit toate, într-un anume timp și pentru mulți dintre noi, lumea în care binele învingea răul și dreptatea triumfa. Astăzi, așa-numitul *Califat Islamic* ne aduce brusc la o altă realitate, o realitate care întrece chiar și cele mai sumbre închipuiri ale noastre.

Doi jurnaliști americani, James Foley și Steven Sotloff, un britanic, David Haines și francezul Herve Pierre Gourdel, persoane total neimplicate în conflict, au fost executați pentru simplul motiv că erau cetățeni americani, britanici sau francezi și se aflau în Siria sau în Irak. În luna octombrie 2014, gruparea *Statul Islamic (SI)* a executat, în nordul țării, nouă persoane pe care le suspecta că ar avea legături cu sunniți anti-Statul Islamic. Jihadiștii au ucis, la Samra, și un cameraman irakian, Raad al-Azzawi, în vârstă de 37 de ani, care lucra la postul

de televiziune local Sama Salaheddine, pe fratele acestuia și alți doi civili, pentru „simplul motiv” că au fost învinuiți că sunt sunniți anti-SI. Un număr nedeterminat de jurnaliști sirieni și câteva sute turci sunt prizonierii unui stat ce-și propune revenirea în Evul Mediu, proclamând Califatul Islamic.

Trebuie să fii lipsit total de simțul realității ca să-ți mutilezi și să-ți ucizi propriul popor și să le ceri credință și supunere conștientă și necondiționată; să-ți ucizi aliații pentru că aceștia nu-ți recunosc infailibilitatea deciziilor tale. Trebuie să fii lipsit de orice atribute ale ființei umane pentru a nu înțelege că a ucide un membru al unei organizații umanitare, care a venit să-ți ofere ajutor dezinteresat, pentru un scop illogic pe care nici măcar cei mai apropiați de „idealurile” tale nu îl înțeleg și nu îl acceptă, este în totală ta defavoare și te descalifică în fața propriilor tăi cetățeni și a aliaților, pentru că nimeni nu se aliază cu cel ce este inconștient, decât dacă își urmărește propriul sfârșit.

Statul Islamic în Irak și Levant – abreviat SIIL (în arabă: *دولة الإسلام في العراق وبلاد الشام ad-*

*Departamentul pentru relația cu Parlamentul și informare publică

e-mail: roland_ene2006@yahoo.fr

Dawlat al-Islāmiyya ft'l- 'Irāq wa'sh-Shām) este o grupare sunită insurgentă afiliată al-Qaida, activă în Irak și Siria și un stat islamic nerecunoscut cu capitala la Ar-Raqqa, în Siria. Din 2010, SIIL este condus de către Abu Bakr al-Bagdadi. SIIL controlează zone din Siria, Irak, Turcia și Liban. În aprilie 2013, Abu Bakr al-Bagdadi anunța că *Statul Islamic în Irak (ISI, organizația Al-Qaida din Irak)* și *Frontul al-Nusra (grupare jihadistă activă în Siria)* ar fuziona pentru a forma *Statul Islamic în Irak și Levant*. Frontul al-Nusra a refuzat să adere la noua entitate și cele două grupări au acționat separat, iar din ianuarie 2014 se află în conflict armat. *Statul Islamic în Irak și Levant* a contestat autoritatea conducătorului Al-Qaida, Ayman al-Zawahiri, respingând solicitarea lui al-Zawahiri de a se concentra doar asupra Irakului și de a lăsa Siria Frontului Al-Nusra. Charles Lister, cercetător la *Brookings Doha Centre*, estimează că organizația are cca. 5-6.000 de combatanți în Irak și cca. 6.000-7.000 de combatanți în Siria, cifre care nu pot fi coroborate cu alte surse.

Statul Islamic controlează nordul Irakului și a ocupat orașe ca Mosul, Raqqa, Deir al Zawr, Ramadi (sau Fallujah), Tal Afar. Pe 29 iunie, Statul Islamic a anunțat restabilirea Califatului Islamic, primul după abolirea, în 1922, aceluși rezultat din Imperiul Otoman. În iulie 2014, creștinii irakieni au început să părăsească în masă orașul Mosul, după ce în ultima perioadă militanții Statului Islamic i-au amenințat că îi vor omorî dacă nu se convertesc la Islam sau dacă nu plătesc o taxă de protecție. Tot în iulie 2014, Al-Qaeda s-a dezis de Statul Islamic, spunând că noul stat islamic din Irak încalcă legile sharia și este deviant. La sfârșitul lunii august 2014, SIIL a fuzionat orașele Bukamal (Siria) și Al-Qaim (Irak) cu satele învecinate, într-o „walaya” pe care au denumit-o provincia Al-Furat (Eufrat) pentru a anula efectele Acordului Sykes-Picot, care a împărțit Orientul Mijlociu după Primul Război Mondial.

Membrii Statului Islamic cresc la număr și continuă în acțiunile lor fără nicio milă convertind cu forța pe toți la islam, la strigătul: *Allahu Akbar* (Allah este mare), și considerându-i pe non-musulmani *Cuffar* (necredincioși). Persecutarea creștinilor nu are loc numai în teritoriile așa numitului „Levant”. Ei consideră întregul Occident o lume creștină; de aceea nu fac diferență între Orient și Occident; motiv pentru care au anunțat

convertirea la islam și a unor cetățeni aparținând națiunilor occidentale.

Apariția *Statului Islamic în Irak și Levant* (ISIL), alternativ tradus ca *Stat Islamic în Irak și Siria* (ISIS) sau *Statul Islamic* (SI), iar mai nou *Califatul Islamic*, este în opinia celor mai mulți un rezultat al adâncirii discrepanțelor dintre lumea civilizată, democratică, și lumea încremenită în cutume medievale, o lume a civilizației nondemocratice, deci un rezultat al confruntării dintre civilizația supusă protecției la derapajele de orice fel și civilizația unei lumi subdezvoltate, plină de prejudecăți și lipsă de dorința, dar și de mijloacele de progres.

Unii specialiști în domeniul studiilor de securitate a lumii arabe apreciază că lumea civilizată a creat un opus al său, care se dezvoltă chiar în interiorul ei, în sens negativ-distructiv, ca un fel de cancer care-i cuprinde aproape toate structurile și funcțiunile, manifestându-se sub forma anomiei sociale, creșterii criminalității și inadapării, proliferării economiei subterane și terorismului identitar și patologic. Cu cât aceste falii se adâncesc mai mult, cu atât pericolele, amenințările la adresa societății moderne, precum și vulnerabilitățile ei se înmulțesc. În această etapă de trecere la o societate a cunoașterii, de tip informațional, caracterizată printr-o serie de vulnerabilități de tranziție (*care-și schimbă mereu configurația*), terorismul găsește un loc propice de dezvoltare.

Nu poate fi acceptat faptul că acțiunile Statului Islamic sunt, așa cum acesta încearcă să se justifice, o reacție a celui slab împotriva celui puternic, o reacție la intervențiile Statelor Unite, Angliei sau Franței împotriva focarelor de instabilitate din lumea arabă, pentru că acestea sunt, în mod cert, o acțiune premeditată, punitivă și răzbunătoare, inumană, criminală, sinucigașă și totdeauna feroce – *care are ca obiectiv să distrugă, să ucidă cu cruzime și să înspăimânte*.

Acțiunile acestui autointitulat *Stat Islamic*, sau mai nou *Califat Islamic*, nu se justifică și nu se pot justifica în nici un fel, întrucât ele nu se prezintă ca o modalitate de deblocare a unei situații strategice – așa cum se prezintă, în general, războiul, nici ca o simplă reacție de răzbunare împotriva unui dușman pe care nu-l poți lovi altfel, ci ca o agresiune intempestivă și criminală împotriva ființei umane, a civilizației și a sistemelor de valori. O agresiune de mare amploare împotriva statelor europene, a

Statelor Unite sau a altor state puternice este puțin probabilă, chiar imposibilă. Se constată, însă, că acest autointitulat „stat” a recurs și recurge la noi tipuri de amenințări, la acte de o cruzime greu imaginabilă, de neconceput chiar și în condițiile acceptării că ne aflăm în fața unei amenințări teroriste.

Ca urmare a crimelor comise și a declarațiilor făcute, autointitulatul *Califat Islamic* sau *Stat Islamic*, a devenit un dușman al întregii lumi civilizate nu doar pentru Statele Unite ale Americii, Marea Britanie și Franța, ci și pentru Turcia, Irak, Arabia Saudită, Iran, dar și pentru foarte multe alte țări, inclusiv pentru România. Acțiunile Statului Islamic au ca fundament „extremul extremism religios” violent, extremismul politic și efectele deznădăjduirii.

Crizele economice, culturale și sociale, politica de alienare a tinerilor musulmani care trăiesc în străinătate, reacțiile virulente la influențele intrinseci pe care le exercită civilizația occidentală asupra zonelor încrămențate în fantasmă și prejudecăți, dialectica perversă a intereselor lumii interlope a creat o prăpastie între lumea modernă și lumea rămasă în mizerie, subdezvoltare și neputință din Orient.

Această lume chinată nu produce terorism, însă ciocnirea unora dintre entitățile ei cu interesele civilizației moderne generează și întreține fenomenul terorist. Războiul pornit de Statul Islamic poate fi, însă, extrem de periculos, datorită acțiunilor imprevizibile, în mozaic, îndeosebi asupra aglomerărilor urbane, locurilor publice și instituțiilor.

Opinez, totuși, că acțiunile pornite nu vor reuși niciodată să se transforme în acțiuni armate de lungă durată și de o amploare mai mare. Pe de o parte, pentru că această grupare criminală nu are forța armată și resursele materiale necesare, iar pe de altă parte, pentru că este extrem de dificil ca să poată declanșa și susține un război urban. Un război de gherilă, urban, poate fi declanșat și susținut numai în condițiile unor grave tulburări interne, în situația în care teritoriul statului este sfâșiat din cauza relațiilor de intoleranță și de conflictualitate între entități puternice și care s-au acutizat, degenerând în înfruntări armate. Situația de fapt și starea tensională actuală din Irak și Siria nu face decât să ne confirme această concluzie. Chiar dacă sunt surprinzătoare și produc numeroase victime,

atacurile din ultima vreme sunt doar acțiuni în disperare de cauză – *Statul Islamic* preferă atacuri scurte, cu obiective limitate, care să producă pierderi de vieți, distrugerea infrastructurilor și să creeze panică și nesiguranță. El are nevoie de un aflus serios de recruți, menit să sporească forța de luptă, formată în prezent din 30.000 de militanți, un număr semnificativ mai mic decât al celor din taberele oponente – *luptătorii kurzi, forțele guvernamentale din Siria și Irak și chiar triburi sunnite rivale*. Mai exact, este înconjurat de inamici cu putere militară, dar care nu-și coordonează acțiunile, și are nevoie să își sporească forța militară pentru a crea un adevărat Stat Islamic în cele două țări.

De ce se folosesc jihadiștii de decapități? Într-un cuvânt, publicitate, consideră specialiștii americani. Extremității își conturează astfel o imagine de cel mai dur grup cu care ar putea lupta așa-numitul dușman suprem al Islamului. În acest mod, ei reușesc să atragă mai mulți combatanți, fiind destul de numeroși cei cu puternice convingeri anti-americane, luptători de care au o nevoie disperată pentru a câștiga confruntările din teritoriul ocupat și pentru a crea un Stat Islamic de facto, momentan jihadiștii concentrându-se pe înfrângerea dușmanilor din imediata proximitate.

Multe dovezi ne arată că Statul Islamic aspiră mai degrabă la un control regional decât la unul internațional. În concluzie, scopul politic al extremiștilor este să câștige controlul asupra teritoriilor sunnite din Irak și Siria. Pentru a obține acest lucru, gruparea încearcă să înlăture de la putere guvernele šiite din cele două țări, care gestionează în prezent și teritoriile sunnite, și să pună capăt la ceea ce Statul Islamic numește ocupația ilegală a regiunilor sunnite.

Dar ce norme de drept sunt aplicabile în teritoriul controlat de statul islamic, sau ar trebui să fie aplicabile? *Dreptul Internațional Umanitar* – este o parte importantă a *Dreptului Internațional Public* – cuprinde corpul de reguli aplicabile în situațiile în care un conflict, internațional sau non-internațional, atinge nivelul conflictului armat. *Dreptul Internațional Umanitar* regroupează în special elementele de protecție care trebuie acordate victimelor conflictelor armate (*Dreptul de la Geneva*); elemente care reglementează desfășurarea ostilităților (*Dreptul de la Haga*) și elemente de control asupra armamentului care vizează restrângerea sau suprimarea utilizării armelor de nimicire în masă.

Dreptul Internațional Umanitar – uneori întâlnit sub denumirea *Legea conflictului armat* sau *Legea războiului*, interzice majoritatea acțiunilor care în mod obișnuit ar putea fi considerate „teroriste”, dacă ar fi comise pe timp de pace. Actele teroriste pot avea loc atât în timpul unor conflicte armate, cât și pe timp de pace, însă, cum dreptul internațional umanitar se aplică numai în situații de conflict armat, nu reglementează actele teroriste comise pe timp de pace. Principiul distincției, unul dintre pilonii de bază în dreptul internațional umanitar, stipulează expres faptul că într-un conflict armat combatanții trebuie să distingă în orice moment între civili și combatanți, precum și între bunurile civile și obiectivele militare. Din acest principiu derivă regulile specifice protejării populației și persoanelor civile din orice zonă de conflict. Astfel, se interzic orice acte destinate răspândirii terorii în rândul populației civile; atacurile îndreptate împotriva civililor sau a obiectivelor civile; atacurile fără discriminare; atacurile îndreptate împotriva lăcașurilor de cult; luarea de ostatici sau uciderea persoanelor care nu mai iau parte la ostilități¹. Apropoiindu-ne mai mult de subiectul acestui studiu, trebuie să precizăm că, în cazul conflictelor armate noninternaționale, statele nu sunt dispuse să acorde membrilor grupurilor de opoziție armate imunitate contra urmărilor penale ale acțiunilor lor și, în consecință, le aplică normele de drept intern pentru că au pus mâna pe armă și au luptat contra unei ordini de drept. Într-un conflict armat noninternațional, statutul de combatant nu există, întrucât acesta este aplicabil prizonierilor de război sau persoanelor civile așa cum sunt ele definite de Convenția III-a și a IV-a de la Geneva și nu este aplicabil în astfel de situații. Membrii grupurilor armate organizate nu beneficiază de niciun statut special în virtutea regulilor de drept referitoare la conflictele armate noninternaționale și pot face obiectul urmăririi penale conform dreptului intern, dacă au luat parte la ostilități, acțiunile de violență îndreptată în mod deliberat împotriva civililor sau a bunurilor civile, constituind crime de război.

În conformitate cu *principiul competenței universale*, prezumtivii autori ai unor crime de război pot fi urmăriți nu numai de statul în care crima a fost comisă, dar și de orice alt stat, pentru că toate statele au obligația, dar și dreptul de a-și apăra proprii cetățeni contra atacurilor teroriste, procedând, dacă este necesar, la arestarea și la

detenția persoanelor bănuite că au comis crime teroriste. Totuși, aceste măsuri trebuie luate într-un cadru juridic național sau internațional bine definit (persoanele pot fi urmărite penal pentru actele săvârșite, în conformitate cu dreptul intern al statului care le-a capturat). De reținut că în oricare dintre situațiile în care s-ar afla atunci când se găsesc în mâinile inamicului atât combatanții, cât și persoanele civile care participă la ostilități au dreptul la un tratament uman, la respectarea calității de ființă umană și implicit la respectarea drepturilor acordate.

Dreptul Drepturilor Omului se aplică persoanelor, indivizilor, în principiu, tot timpul, atât în timp de conflict armat, cât și în timp de pace. Spre deosebire de dreptul internațional umanitar, în cazul dreptului drepturilor omului, în anumite condiții, se poate deroga de la anumite drepturi stipulate în instrumentele juridice internaționale. De exemplu, dacă un interes vital pentru un stat suveran poate fi afectat grav, sunt admise derogări de la anumite drepturi, sub rezerva îndeplinirii următoarelor condiții:

- derogările nu trebuie să contravină normelor dreptului internațional, inclusiv normelor de drept internațional umanitar;
- nu trebuie să fie discriminatorii și trebuie să fie proporționale cu gravitatea situației care a generat necesitatea de a deroga.

Precizăm că de la anumite drepturi ale omului – dreptul la viață, interzicerea sclaviei, a torturii sau a tratamentului inuman, crud sau degradant – nu se poate deroga niciodată.

Drepturile omului și-au aflat recunoașterea prin Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), aplicarea lor fiind statuată în urma intrării în vigoare a celor două „Pacte privind drepturile omului” (1966), statele fiind, însă, cele care trebuie să garanteze și să vegheze la aplicarea lor. Astfel, conștiința juridică universală a relativizat principiul suveranității statale și a impus, ca nou subiect al politicii, individul – posesor al unor drepturi reale ce nu pot fi ignorate sau minimalizate de autoritatea statală. Drepturile omului sunt o recunoaștere a existenței unei baze, de interese comune populației planetare. Ele se constituie într-o normă fundamentală ce trebuie respectată de către întreaga comunitate umană, în orice colț al lumii. Din acest punct de vedere, ca autoritate statală, și Califatul Islamic / Statul Islamic ar trebui să-și însușească,

să aplice și să vegheze la respectarea Dreptului Drepturilor Omului.

În schimb, Statul Islamic execută, fără respectarea unei minime proceduri judiciare, o persoană angajată în cadrul unei organizații umanitare, prezentă în zonă pentru ajutorarea populației civile a aceluiași Stat Islamic. Se înțelege că instituția Califatului este o formă de organizare statală aparținând Evului Mediu, dar Islamul, nici măcar în acea epocă, nu îi decapita pe cei care veneau să îi ofere ajutor. Existența și constituirea, ca stat, a Califatului Islamic, presupune și constituirea unui sistem de norme juridice care să stabilească norme de comportament, conduita oamenilor, astfel încât comunitatea să nu fie pusă sub semnul întrebării, să nu devină discutabilă existența sa, în condițiile unui comportament arbitrar. În cadrul acestui proces, oamenii capătă și o fizionomie proprie, acțiunile devin parte a sistemului de drept. Trebuie să subliniez că printre cele mai mari reușite ale Dreptului Internațional Umanitar se înscrie codificarea drepturilor omului, în condițiile în care caracterul devastator și frecvența ridicată, a conflictelor armate postbelice au adus în atenție caracterul de actualitate al acestei categorii de drepturi.

Dreptul Internațional Umanitar este cel care a consolidat protecția umanitară conferită victimelor de război – prizonieri, persoane deținute, populație și persoane civile. Astăzi, noua arhitectură a dreptului internațional umanitar include noi componente – protecția drepturilor omului prin instrumente de drept umanitar, chiar și în conflictele cu caracter neinternațional, acele înfruntări barbare atât de caracteristice acestui început de mileniu, când există noi categorii de persoane în suferință – refugiații și populațiile deplasate. Statul Islamic, aflat într-un conflict în curs de desfășurare – cu răniți, refugiați, foamete, mizerie, distrugerii, torturi și crime – ar trebui să aibă tot atâtea motive pentru care să aplice și să respecte normele dreptului internațional umanitar, în speranța unei rezolvări a problemelor, a constituirii unui zid de protecție în fața comportamentelor sângeroase. Dar, din păcate, ne găsim în fața unei probleme majore privitoare la protecția ființei umane, a civilizației, din cauza regresului de neimaginat privind respectarea și aplicarea normelor Dreptului Drepturilor Omului și a Dreptului Internațional Umanitar.

Am mai menționat anterior, și o repet, proclamarea Califatului Islamic reprezintă, din punct de vedere al organizării sociale, un regres. Dar aceasta nu înseamnă că trebuie să intervină și un regres în planul conștiințelor. Asistăm, însă, neputincioși la crimele odioase, oribile, ale Statului Islamic, la acte de terorism extrem, la epurări pe criterii religioase – reale crime de genocid, la uciderea unor persoane nevinovate, la mutilări, torturi, ființa umană fiind principala victimă a barbariilor și a cruzimilor Statului Islamic.

Ca oameni de știință, ca membri ai unor organizații sau societăți cu caracter umanitar, ca cetățeni ai lumii civilizate, se cuvine să intervenim în stoparea acestui flagel care se dovedește mult mai ucigător ca epidemia de Ebola, împotriva degradării protecției ființei umane, insistând în obținerea unei replici ferme, prin acțiuni politice și operații militare, pentru stoparea suferințelor și traumelor umane nejustificate.

Aplecându-ne asupra evenimentelor privind autointitulatul Stat Islamic sau, actual, Califat Islamic, le-am apreciat ca făcând parte din categoria conflictelor armate neinternaționale, deși suntem în prezența implicării mai multor state. În aceste circumstanțe, sunt aplicabile prevederile celor patru Convenții de la Geneva, din 1949, art. 3 comun, care cere o protecție specială pentru toți acei participanți la conflict care nu sunt, sau nu mai sunt implicați activ în conflict.

Se interzice, în mod special, atentatul la viață și la integritatea corporală, la demnitatea personală, luarea de ostatici, tratamentele umilitoare și degradante. Sunt interzise execuțiile fără o judecată anterioară, efectuată de către un tribunal constituit în mod legal, și care să ofere toate garanțiile judiciare recunoscute ca esențiale. În aceeași ordine de idei, trebuie precizat că în caz de conflict armat neinternațional sunt aplicabile și reglementările interne referitoare la drepturile omului.

Așadar, este de esența conflictului armat cu caracter neinternațional îmbinarea dreptului umanitar cu normele referitoare la drepturile omului, pentru a proteja drepturile fundamentale ale individului. Parafrazându-l pe Kant² umanitatea trebuie tratată ca un scop în sine. Potrivit principiului umanității orice ființă umană aflată în suferință trebuie să fie ajutată, indiferent unde s-ar afla și chiar dacă acest lucru este dificil de realizat.

Este, de asemenea, de notorietate faptul că unul dintre primele principii ale Dreptului Internațional Umanitar este *principiul umanității*, pentru că, deși acoperă un domeniu extrem de vast, normele de drept umanitar nu soluționează toate problemele care pot apărea în cursul conflictului armat, lacunele fiind acoperite prin comportamente centrate pe sentimentul de umanitate. Acestea conțin obligația de a evita extinderea conflictului la cei care nu iau parte la el, de a supune la suferințe excesive sau chiar la moarte persoanele fără protecție.

Dreptul Internațional Umanitar, în concepția islamică, cu referire la Dreptul Internațional Umanitar, *principiul umanității* este fundamentat pe reguli de bază aparținând ansamblului sistemului juridic al Islamului. Astfel, nu se face nicio diferență între diferitele teatre de război sau între tipurile de conflict armat. Nu are relevanță dacă este vorba despre războiul purtat pentru a face lumii cunoscută credința musulmană și de a o propaga; dacă conflictul este împotriva apostatilor, a schismaticilor sau a rebelilor, pentru că regulile care guvernează sunt aceleași, ele fiind „dictate” de Divinitate și se cer a fi respectate și aplicate, fără discriminare și fără a distinge, de către toți islamicii, tuturor participanților la conflictul armat³.

Câmpul de aplicare a regulilor cuprinde toate tipurile de conflicte armate, sistemul juridic umanitar islamic neîncorporând nicio distincție, în ce privește aplicarea regulilor umanitare, între conflictul armat internațional și cel neinternațional pentru că noțiunea de stat-națiune nu exista în secolul VII, la crearea normelor ce compun sistemul juridic islamic. În aceste condiții, chiar și în situația unor conflicte tipice lumii moderne – lupta împotriva dominației coloniale, a ocupației străine sau a regimurilor rasiste, în exercitarea dreptului popoarelor de a dispune de ele însele, sistemul juridic islamic aplică aceleași norme de secolul VII, fără a distinge.

Conflictul maritim, aerian și chiar războiul nuclear, toate presupunând mijloace și metode moderne de luptă, sunt tratate după aceleași norme editate în secolul VII, pentru că legile războiului își au originea în Autoritatea Divină.

Astfel, câmpul de aplicare a acestor precepte divine traversează timpul și spațiul, fiind norme de reglementare pentru conflictele din orice moment și din toate locurile. Legile războiului, conform sistemului juridic umanitar islamic, au toate ca

fundament mila, clemența, protecția celui mai slab și neajutorat, protecția femeilor, bătrânilor și copiilor.

Într-o altă ordine de idei, un alt principiu fundamental al sistemului juridic umanitar islamic impune credincioșilor musulmani, care luptă cu voia Autorității Divine, „... să nu încalce niciodată și nicăieri legile, să nu depășească limitele justiției și echității ...”⁴. Exprimată în limbaj modern, această regulă apare mai restrictivă decât Clauza Martens, formulată în conținutul Regulamentului de la Haga din 1907. Sistemul juridic islamic, prin concepția de drept umanitar, impune ca principiu fundamental și regula care consacră demnitatea și integritatea ființei umane. Principiul interzice mutilarea, tortura sau orice alt tratament degradant aplicat inamicului, pe timpul conflictului armat.

Versetele din Coran, regulile din Sunna și deducțiile raționale ale marilor juriști ai islamului sunt explicite cu privire la interdicțiile impuse credincioșilor musulmani referitor la interzicerea oricăror comportamente sălbatice, tratamente inumane sau degradante, sau mutilări ale inamicilor. În memoria colectivă a islamului este reținut momentul în care „Mesagerul Divinității” a dat în mod explicit, și în mod expres, ordin adeptilor musulmani: „Nu mutilați niciodată, nici măcar un câinel!”.

Deși a fost enunțat acum treisprezece secole, atunci când în epocă practica presupunea mutilări și tratamente sălbatice sau degradante aplicate inamicului, chiar și decedat, acest precept, a făcut permanent parte din regulile de bază impuse, de către comandanții lor, soldaților musulmani. Orice doctrină contrară este străină Islamului. Ceea ce se întâmplă, astăzi și acum în zonele controlate de autointitulatul Stat Islamic, constituie un exemplu concludent privitor la aplicarea precară și mai mult la neaplicarea principiilor de drept umanitar sau drepturile omului – represiunea severă a populației musulmane șuite și creștine; masacrarea mai multor musulmani sunniți, membri ai unor grupări armate rivale, etichetați ca fiind o amenințare la adresa Statului Islamic; măsurile draconice de restricție a libertății de expresie și de exprimare sau a dreptului de întrunire; limitarea accesului la informații.

O profesoară din Siria, care a fost convinsă să se alăture teroriștilor, a povestit cum a asistat în nenumărate rânduri la violențe crunte, sub ochii ei fiind spânzurați și decapitați mai mulți ostatici. De

departe, cea mai traumatizantă experiență la care a asistat a fost decapitarea unui băiețel de doar 16 ani. Statul islamic a executat patru localnici din Az-Zab și doi din sate din apropiere de Az-Zwiya pentru că erau implicați în organizarea rezistenței sunnite la Statul Islamic în regiunea Hawija. În aceeași regiune, localnicii satului Tel Ali au ars un steag al Statului Islamic, așa că jihadiștii au răpit 50 de localnici și au ridicat steagurile lor în întreaga regiune, unele având instalate bombe pentru a nu putea fi înlăturate. La 35 de kilometri sud, în Baiji, trei bărbați au fost decapitați. Un oficial local a arătat că bărbații au fost răpiți în urmă cu câteva zile și erau foști membri ai organizației Sahwa, fondată de armata SUA împotriva Al Qaida în perioada 2007-2008.

„NUMUTILAȚI NICIODATĂ, NICIMĂCAR UN CÂINE!”. ORICE DOCTRINĂ CONTRARĂ ESTE STRĂINĂ ISLAMULUI.

Lupta împotriva Terorismului

Știrile de la telejurnale, din presă, din toată mass-media abundă de informații, toate cu referire la acțiunile inumane, imorale și brutale ale Statului Islamic.

În fața torentului de sânge care curge în Irak, în panorama celor mai vechi orașe ale creștinismului de acum golite, în fața miilor de refugiați care zilnic fug din ținuturile lor, în fața fotografiilor cu copii și bătrâni abandonăți, în fața bombardării bisericilor și moscheilor mai vechi și în fața numărului nelimitat de martiri creștini în timpul acestor ultime luni, comunitatea internațională a hotărât să intervină pentru a lichida acest grup criminal. Președintele Barack Obama a declarat că „... nicio nedreptate nu justifică aceste atrocități, singurul limbaj pe care acești criminali îl înțeleg este cel al forței ...”. Statele Unite și Marea Britanie au anunțat starea de maximă alertă de frica unui atentat în teritoriul lor. Manifestările publice în sprijinul Statului Islamic, împreună cu descoperirea multor europeni, care luptă în Siria și Irak, au constituit impulsul necesar, pentru unii responsabili civili din Europa, în conștientizarea pericolului care este în desfășurare. Generalul Martin Dempsey și comandantul pentru Orientul Mijlociu și Asia Centrală, generalul Lloyd Austin, din armata americană, au convocat, în săptămâna 13-20 octombrie, o reuniune a peste 20 de șefi militari străini, reprezentanți ai tuturor partenerilor europeni din cadrul coaliției, precum

și din cele cinci țări arabe care joacă un rol activ în atacurile aeriene contra SI – Bahrain, Iordania, Qatar, Arabia Saudita și Emiratele Arabe Unite – în capitala federală Washington, la baza aeriană Andrews, pentru a discuta despre eforturile coaliției în campania împotriva SI. Australia ar trebui, de asemenea, să-l trimită pe șeful său militar⁵. Ministrul german de externe, Frank-Walter Steinmeier, a anunțat că va interveni pe lângă țările arabe – Iranul și Turcia – să lupte împotriva grupării *Statul Islamic* (SI). Președintele Franței, Francois Hollande a declarat că refuză să cedeze șantajului teroriștilor și a promis continuarea atacurilor aeriene în Irak împotriva Statului Islamic. Președintele Statelor Unite, Barack Obama, a salutat joi, 18 octombrie 2014, decizia Franței de a efectua atacuri aeriene în Irak împotriva grupării jihadiste Statul Islamic (SI), subliniind rolul acestui „partener”. „Franța, care este unul dintre aliații cei mai vechi și mai apropiați, este un partener solid în eforturile noastre contra terorismului”, a declarat Obama.

Președintele american a salutat, de asemenea, votul Congresului în favoarea planului de ajutor pentru rebelii sirieni moderați, primul punct al strategiei lui Obama contra SI, care câștigă teren în nordul Siriei. „Statul Islamic (SI) este o amenințare la adresa aliaților NATO, care riscă să exporte teroriști în țările Alianței, este virulent, violent și vicios antioccidental. Profită de orice ocazie pentru a ne submina valorile”, a declarat Anders Fogh Rasmussen referitor la organizația teroristă. Șeful NATO a susținut folosirea forței împotriva jihadiștilor și a cerut formarea unei coaliții în interiorul NATO. De altfel, SUA au realizat o coaliție internațională care cuprinde șase țări membre UE – Danemarca, Franța, Germania, Italia, Polonia și Marea Britanie – alături de Australia, Canada și Turcia.

În plus, zece națiuni arabe s-au alăturat. Anders Fogh Rasmussen a mai afirmat că, potrivit Cartei ONU, există o bază legală pentru operații militare împotriva Statului Islamic. În plus, a cerut Națiunilor Unite să facă mai mult în construcția statală postconflict, pentru a preveni dezordinea care a cuprins Libia după intervenția NATO și care a dus la îndepărtarea vechiului regim al lui Gaddafi⁶. Belgianul Gilles de Kerchove, oficialul european însărcinat cu coordonarea la nivelul UE al măsurilor de contraterorism, a declarat într-un interviu separat că directorii celor mai importanți

provideri de social media, printre care Twitter, Facebook și Google, vor participa la reuniunea din Luxemburg pentru a afla și, eventual, îmbunătăți planul european de contracarare a propagandei ISIS derulată pe Internet.

România va participa la coaliția internațională de combatere a organizației teroriste *Statul Islamic*, dar nu cu militari, ci cu sprijin logistic, operațional și umanitar. Sigur că la nivelul guvernamental și în funcție de discuțiile pe care le avem cu partenerii noștri vom stabili în ce constă ajutorul României. Va fi ajutor umanitar, dar vor fi și capacități care vor fi puse la dispoziția forțelor internaționale⁷.

Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „Studii doctorale și postdoctorale Orizont 2020: promovarea interesului național prin excelență, competitivitate și responsabilitate în cercetarea științifică fundamentală și aplicată românească”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/140106. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. Investește în Oameni!

NOTE:

1 Art. 51 din *Protocolul I* și Art. 13 din *Protocolul II adițional la Convențiile de la Geneva* din 12 august 1949.

2 Dean Richard, *The Value of Humanity in Kant's Moral Theory*, Oxford Scholarship Online, 2006.

3 Hamed Sultan, *La conception islamique* în lucrarea „Les dimension internationale du droit humanitaire”, Institut Henry Dunant, UNESCO, Editura Pedone, p. 51.

4 Versetul 190 și următoarele din Sura a doua din *Coran* și Preceptele Profetului adresate luptătorilor săi.

5 Conform Mediafax care citează AFP.

6 cursdeguvernare.ro

7 Declarația Premierului Victor Ponta, aflat în Statele Unite ale Americii pentru Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite.

BIBLIOGRAFIE

Arlandis Fanny, *Doit-on dire EIIL, Da'ech, ISIS, État islamique en Irak et au Levant, de l'Irak et du Levant?*

Baron Léa, *L'EIIL, l'État islamique en Irak et au Levant*, Sherlock Ruth, *Inside the leadership of Islamic State: how the new 'caliphate' is run, How*

has ISIS become one of the richest ever militant groups? – emisiunea din 23 iunie 2014 a postului de știri CNN, <http://edition.cnn.com/2014/01/04/world/meast/lebanon-unrest>, accesat la 5 ianuarie 2015.

Van Ostaeyen Pieter, *On the Origin of the 'Name' DAESH – The Islamic State in Iraq and as-Shām*.

Chapleau Philippe, *154 frappes aériennes US lancées contre l'État islamique depuis le 8 août, sur Ouest-France*,¹¹ septembre 2014 [05 ianuarie 2015].

Irak: l'EIIL a enlevé, tué et expulsé des membres de minorités, Human Rights Watch, 18 juillet 2014 [arhiva consultată la 05 ianuarie 2015].

SYRIE. L'État islamique revendique la décapitation d'un deuxième otage américain Le Nouvel Observateur avec AFP [arhiva consultată la 06 ianuarie 2015].

David Haines, *Un touche-à-tout qui a passé 15 ans sur le front de l'action humanitaire*, Le Figaro [arhiva consultată la 06 ianuarie 2015].

Amnesty international dénonce un “nettoyage ethnique” en Irak, *Le Figaro*, 2 septembre 2014 [arhiva consultată la 04 ianuarie 2015].

Isabel Nassief et Jennifer Cafarella, *Syria Update: June 25 - July 2, 2014*, Institute for the Study of War, iulie 2014 [arhiva consultată la 04 ianuarie 2015].

Jennifer Cafarella, *ISIS Advances in Deir ez-Zour*, Institute for the Study of War, iulie 2014.

Marie Le Douaran, *L'État islamique en Irak et au Levant, incubateur de djihadistes français*, *l'express.fr*, 3 iunie 2014 [arhiva consultată la 04 ianuarie 2015].

Madeline Grant, Damien Sharkov, *Twice as Many' British Muslims Fighting for ISIS Than in UK Armed Forces*, in *Newsweek.com*,¹² 20 août 2014 [consultat la 05 ianuarie 2015].

Jean-Pierre Perrin, *Les seize commandements de l'État islamique en Irak et au Levant*, *Libération*, 23 juin 2014 [arhiva consultată la 04 ianuarie 2015].

Titouan Lemoine, *Etat islamique»: la mégalomanie d'un homme*, *geopolis.francetvinfo.fr*, [arhiva consultată la 04 ianuarie 2015].

Peter Harling, *Etat islamique, un monstre providentiel: De l'Egypte à l'Irak, le chaos s'installe là où les Etats se retirent*, in *Le Monde diplomatique*,¹³ septembre 2014.

Statul Islamic [arhiva Wikimedia Commons consultată la 05 ianuarie 2015].

Statul Islamic – Organizarea [arhiva Wikinews consultată la 04 ianuarie 2015].

Comitetul Internațional al Crucii Rosii, Convențiile de la Geneva din 12 August 1949 * Protocoalele Adiționale (1977) la Convențiile de la Geneva din 12 August 1949,

Prof.univ.dr. Victor Dan Zlătescu, *Curs de drept*

comparat „Geografie juridică”, Editura Fundației „România de Mâine”, București, 1995.

Proscribed Terrorist Organisations, <http://geopolis.francetvinfo.fr/etat-islamique-la-megalomanie-dun-homme-41457>, accesat la 05 ianuarie 2015.

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26016318>

APĂRAREA CIBERNETICĂ – COMPONENTĂ A CONFRUNTĂRILOR MILITARE

CYBER DEFENSE – A COMPONENT OF MILITARY CONFRONTATIONS

Lt.col.drd. Valentin MANEA*

Dezvoltarea Societății Informaționale a permis creșterea fluxului de informații și a vitezei de trafic al acestora, influențând decisiv rezultatele individuale și de grup, precum și eficiența prestației în cadrul tuturor domeniilor de activitate.

Utilizându-se suportul tehnic al tehnologiei informațiilor și al comunicațiilor, se poate vorbi despre o schimbare pragmatică în configurarea relațiilor de putere dintre indivizi, instituții sociale și state, despre generarea unui război tacit, purtat în spațiul virtual, numit război cibernetic și în acest context despre apărarea cibernetică pe timpul operațiilor militare.

Principalul obiectiv al războiului cibernetic este distrugerea capacității decizionale, prin neutralizarea capacității de acțiune a liderilor sau a comandanților, concomitent cu desfășurarea activităților de protecție proprii.

The Development of Information Society has enabled increased information flow and speed of traffic influencing in a decisive way the individual and group results and performance efficiency in all areas of activity.

Using the technical support of information and communication technology, we can speak about a pragmatic shift in the configuration of power relations between individuals, social institutions, and countries about generating a silent war fought in cyberspace called cyber warfare and, in this context, about cyber defense during military operations.

The main objective of cyber war is the destruction of decisional capacity by neutralizing the capacity of the leaders and commanders while conducting their protective activities.

Cuvinte-cheie: acțiuni militare; război cibernetic; apărare cibernetică; supremație cibernetică.

Keywords: military actions; cyber war; cyber defence; cyber supremacy.

În concordanță cu analizele realizate în ultima perioadă, în domeniul securității, se poate vorbi astăzi despre schimbări ale fizionomiei conflictelor provocate de dezvoltarea tehnologică și de dezvoltarea cunoașterii în domeniu. Pe acest fundal, asistăm la apariția unor noi actori, a unor noi centre de putere, precum și la diversificarea amenințărilor și a vulnerabilităților sistemelor de securitate. Privit ca o formă de escaladare a conflictului, războiul capătă valențe din ce în ce mai complexe, principiile de ducere a acțiunilor fiind din ce în ce mai greu de definit, de anticipat și, în anumite cazuri, chiar de contracarat.

Pornind de la specificul acțiunilor întreprinse și de la natura și identitatea adversarului, se pot menționa mai multe forme de manifestare și de ducere a războiului care tind să se îndepărteze din

ce în mai mult de cele purtate prin acțiuni militare convenționale. Dacă istoria prezintă ca modalitate de desfășurare a războiului confruntarea directă a forțelor militare, războaiele recente au scos în evidență faptul că termeni precum „lupta de apărare” sau „lupta ofensivă” și conceptele care stăteau la baza desfășurării acestora se transformă în principii generale de ducere a acțiunilor militare, menținându-se în terminologia de specialitate pentru a surprinde sensul propagării forței, respectiv a promovării puterii. Astfel, termeni precum „război hibrid” sau „război asimetric” reflectă mult mai fidel tipologia, paradigma strategică, concepția, doctrina războiului, fiind repede preluați în limbajul de specialitate și în cel al liderilor politico-militari contemporani.

Datorită transformărilor înregistrate în natura războiului însuși, precum și datorită tranzițiilor de la economiile bazate pe producerea de bunuri de larg consum, la economiile de tip speculativ, bazate pe exploatarea maximizată a potențialului intelectual, războiul, atât de devastator în trecut,

* *Universitatea Națională de Apărare „Carol I”*
e-mail: vmanea60@yahoo.com

a devenit în prezent un război bazat pe inteligența umană sau cea artificială, în care strategia este direct influențată de tehnologia avută la dispoziție. Pe acest fond, creșterea rolului armelor de înaltă precizie apare mai mult ca o consecință decât ca o necesitate. În aceste condiții, liderii militari și politici conștientizează necesitatea direcționării conflictelor către spații cu caracteristici speciale, greu de controlat, dar în care pot fi obținute efecte majore la adresa securității adversarului.

Noile tipuri de amenințări și de vulnerabilități au impus războiului o dezvoltare semnificativă în domeniile nonmilitare. Acest lucru este de cele mai multe ori favorizat de decalajele imense existente în lume între state și se amplifică pe zi ce trece prin manifestarea profundă a diverselor forme de criză (economică, politică, socială și morală), care la rândul lor se desfășoară asimetric și haotic.

În acest context, se simte nevoia ca statele să-și concentreze eforturile în vederea atingerii obiectivelor, apărând astfel coalițiile și alianțele, destinate echilibrării balanței de putere, sau de cele mai multe ori, sporirii decalajului în favoarea membrilor acestor grupări. Dacă până acum puțin timp puteam considera că acțiunile clasice ale unui stat contra altui stat s-au restrâns foarte mult, recentele evenimente din Ucraina au reînviat, cel puțin în rândul strategiilor militare, necesitatea existenței unor politici și strategii clare, viabile indiferent de tipul, natura și caracteristicile amenințărilor.

Necesitând o abordare concretă, multilaterală, războiul bazat pe știință a devenit principalul vector de putere politică, economică, socială și militară. Astfel, pe câmpul de luptă modern, se pot întâlni atât arme letale, cât și nonletale, ponderea deținând-o cele din urmă. Conform acestei realități, acțiunea militară își va schimba permanent fizionomia, fiind adaptată specificului actorilor implicați în conflict și gradului de dezvoltare intelectuală și tehnologică al acestora.

Asistăm astăzi la diferite forme de manifestare a forței, iar războiul nu mai reprezintă o simplă problemă de strategie, aspect identificat și demonstrat pe timpul tuturor conflictelor militare recente, indiferent de actorii implicați și de nivelul de dezvoltare al acestora. Lupta pentru informație, modul de manifestare a acțiunilor și a reacțiunilor în domeniul informațional au condus la apariția unui nou tip de conflict, în plan informațional, și anume

„războiul informațional”, care după unii specialiști posedă caracteristicile războiului clasic.

În cadrul acestui nou tip de conflict, informația a căpătat treptat o importanță deosebită, pe măsură ce era conștientizată necesitatea exploatării ei.

În acest context, ținând cont că „cine deține informația deține puterea”, este justificată tendința statelor, guvernelor, armatelor, diverselor instituții guvernamentale și neguvernamentale și chiar a unor persoane publice sau private de a dezvolta capacități favorizante culegerii, exploatării și transmiterii informațiilor, în vederea realizării scopurilor propuse. În același timp, toate statele și organizațiile, indiferent de tipul acestora, au conștientizat faptul că la rândul lor pot constitui o țintă, respectiv o sursă de scurgere a informațiilor, în situațiile în care nu adoptă un sistem de protecție a informațiilor, bazat pe reguli stricte, proceduri și personal cu expertiză pentru protecția acestora.

Deși în aparență respectă principiile unui război clasic, războiul informațional diferă foarte mult de acesta, presupunând folosirea unei arme mai puțin convențională, informația, care, prin folosirea sau nefolosirea ei, poate reprezenta un pericol la adresa securității părții adverse. Acest tip de război vizează în special afectarea opiniei publice, a personalului armatei adverse, reprezentând mai mult o tehnică de slăbire a puterii acestora prin folosirea unor mijloace de influențare psihologică. Specificul acestei noi forme de dezvoltare a conflictului îl reprezintă faptul că se desfășoară subtil, vizând un număr relativ mic de ținte, dar care prin folosirea mijloacelor subversive poate conduce la îndeplinirea obiectivelor și obținerea succesului cu pierderi umane și materiale minime.

Datorită complexității sale și a existenței unui număr foarte mare de variabile în cadrul acțiunii și reacțiunii informaționale, au existat numeroase încercări de a defini acest concept, fără a exista, în acest moment, o variantă unanim acceptată.

Apariția Internetului și dezvoltarea rapidă de care a avut parte a contribuit la apariția unui nou spațiu, cel virtual, intitulat și „spațiul cibernetic”, care oferă multiple variante de comunicare, de gestionare a datelor și de culegere de informații. Toate aceste posibilități sunt practic puse la dispoziția oricărei persoane care are la dispoziție un calculator conectat la rețea. Spațiul cibernetic se întinde de la simplul calculator personal, până la uriașele calculatoare ale sistemelor naționale:

de apărare, bancar, energetic, transport auto, naval sau aerian etc. Astfel, beneficiind de posibilitatea accesării acestor surse de informație de la orice calculator personal interconectat în sistem, orice persoană poate avea acces rapid la cele mai variate informații, fiind foarte greu de estimat sau de evaluat modul practic în care acestea vor fi exploatate, prelucrate și în unele cazuri retransmise în rețea.

În aceste condiții protejarea informației devine un proces deosebit de complex a căror caracteristici fundamentale ar fi continuitatea și adaptabilitatea permanentă la progresele înregistrate în dezvoltarea tehnologică proprie sau a celorlalți utilizatori, în scopul prevenirii, limitării sau contracarării unei eventuale agresiuni informatice sau a unui eventual atac la care sistemul sau sistemele conectate la rețea sunt supuse. În absența unor astfel de măsuri, propriul sistem sau rețeaua în care este conectat devin ele însele principalele vulnerabilități în asigurarea protecției informațiilor gestionate.

În acest caz se poate vorbi despre o securitate a informației gestionată sau vehiculată în spațiul cibernetic care crește proporțional cu investițiile realizate în dotarea cu tehnologie soft și hard, iar la nivel macro cu investițiile realizate în cercetarea în domeniu, precum și în pregătirea utilizatorilor și a personalului destinat asigurării securității informaționale. Acesta este și motivul pentru care majoritatea actorilor prezenți în spațiul cibernetic, indiferent de natura lor, investesc numeroase resurse pentru echilibrarea balanței între amenințările care se manifestă în spațiul cibernetic (terorism, spionaj, sabotaj, subversiune și crimă organizată).

Fără a avea dorința de a minimiza importanța celorlalte componente ale războiului informațional, în continuare mă voi referi la *Războiul cibernetic*, deoarece acest concept este cel mai recent și alături de cel de *apărarea cibernetică* se află din ce în ce mai des pe agenda întâlnirilor liderilor militari și politici, până la cel mai înalt nivel.

În esență, războiul cibernetic reprezintă o formă complexă de confruntare, prin manifestarea capacității de folosire a tehnicilor și a tehnologiilor de management al informațiilor, specifice rețelelor informatice, capabilă să conducă la atingerea obiectivelor. Războiul purtat în spațiul cibernetic reprezintă „un război tăcut”, dar care poate produce pagube imense ca și orice altă intervenție militară. În esență, el reprezintă o succesiune de atacuri cibernetice asupra terminalelor care asigură buna

funcționare a infrastructurilor critice vizate, însoțite de măsuri de limitare sau de contracarare, în situația în care sunt identificate la timp.

În cadrul acestuia, țintele pot îmbrăca forme diverse, după cum urmează¹:

- rețelele de telefonie – ținte ușor de lovit, alături de ele fiind transcodoarele cu microunde sau chiar sateliții, care pot fi distruși doar prin reprogramarea motoarelor de poziționare și care sunt controlate de la sol; se pot întrerupe centralele de telefonie de urgență, serviciile medicale, ambulanțele, pompierii, serviciile poliției, alarmele de orice fel conectate la sisteme centralizate de supraveghere;

- centralele energetice – sistemul de distribuție al energiei electrice și sistemele de supraveghere constituie ținte relativ ușor de atins;

- sistemul financiar – țintele cele mai evidente sunt rețelele de transfer financiar apoi băncile locale și noile metode de acces la fonduri. Alte ținte ar putea fi sistemele de credit, inclusiv cărțile de credit sau birourile de credit; cu puțin ajutor din partea sistemelor deja aflate în funcțiune, poate fi posibilă distrugerea pieței de valori și financiare a lumii în câteva minute;

- transport-logistică – sistemul de transport aerian este ușor de paralizat, dat fiind faptul că sistemele de control al traficului aerian sunt esențiale și complet dependente de computere; la fel stau lucrurile și în cazul transportului fluvial, terestru sau feroviar, care pot fi anihilate prin intermediul bazei lor de date de coordonare și programare;

- serviciile sociale – pot fi introduse în haos prin distrugerea sau virusarea bazelor de date privind plata salariilor, pensiilor, alocațiilor de toate felurile;

- comunicațiile – se va adăuga mult mai multă panică și teroare prin incapacitarea mijloacelor convenționale de comunicare, a televiziunilor și a radiourilor; sistemele IT sunt complet dependente în livrarea mesajului de conexiune la satelit, securitatea acestor sisteme fiind foarte slabă, cea mai mare atenție fiind acordată până acum prevenirii furtului de semnal;

- comunicațiile guvernamentale – acestea pot fi țintele preferate, mai ales la nivelul infiltrărilor în bazele de date și al unei eventuale campanii de comenzi contradictorii care să provoace autoblocarea sistemelor informaționale, ceea ce se poate obține fie prin introducerea unor comenzi de

operare precise, fie prin plasarea unui virus care să acționeze în trepte, spre exemplu, după integrarea unui mesaj parvenit prin e-mail în baza operațională de date.

Așa cum este de așteptat, printre primele ținte atacate vor fi serverele care deservește legăturile operative între puterea politică, de decizie, și statul major sau conducerea forțelor armate, apoi între statul major și structurile/unitățile subordonate, precum și cele care asigură legăturile între diverse comandamente. Pe același plan, se situează serverele guvernului și cele ale diverselor agenții de securitate și spionaj, organisme și instituții guvernamentale. Motivul îl constituie, desigur, îngreunarea, pe cât posibil, a traficului prin asemenea servere și, în cel mai fericit caz pentru atacatori, blocarea ori chiar scoaterea completă din uz.

De asemenea, pot fi atacate și site-uri întregi sau doar pagini web ale organizațiilor amintite anterior, căroră li se adaugă de această dată și ținte din sectorul politic și civil: parlament, partide politice, organizații civice, organizații neguvernamentale, instituții financiare, organisme mass-media.

Prin conectarea la Internet, Intranet sau alt tip de rețea, organizațiile din sistemul securității naționale devin vulnerabile la pătrunderi neautorizate, cu rea intenție sau provocate din neatenție. Din cauza caracterului ascuns al atacurilor cibernetice, există pericolul real ca acestea să rămână nedetectate sau să fie detectate mult prea târziu.

Printre inițiatorii acestor tipuri de atac, John D. Howard, specialist în domeniu, propune următoarele șase categorii de autori²:

- hackeri – persoane, mai ales tineri, care pătrund în sistemele informatice din motivații legate mai ales de provocare intelectuală, sau de obținerea și menținerea unui anumit statut în comunitatea prietenilor;
- spioni – persoane ce pătrund în sistemele informatice pentru a obține informații care să le permită câștiguri de natură politică;
- teroriști – persoane ce pătrund în sistemele informatice cu scopul de a produce teamă, în scopuri politice;
- atacatori cu scop economic – pătrund în sistemele informatice ale concurenței, cu scopul obținerii de câștiguri financiare;
- criminali de profesie – pătrund în sistemele informatice ale întreprinderilor pentru a obține câștig financiar, în interes personal;

- vandali – persoane ce pătrund în sistemele informatice cu scopul de a produce pagube.

Indiferent de nivelul la care se află (strategic, operativ sau tactic), pentru îndeplinirea misiunilor primite, structurile militare folosesc echipamente de comunicații și sistemele informatice, iar în lipsa unor măsuri de protecție specifice, informațiile gestionate devin inevitabil vulnerabile, ceea ce poate conduce la eșecul total sau parțial al acțiunilor planificate.

Pentru asigurarea securității sistemelor militare sunt prevăzute în statele de organizare structuri cu sarcini specifice și au fost create proceduri specifice de administrare și utilizare a rețelelor de calculatoare folosite.

Sistemul informațional de conducere de la nivelul ministerelor apărării naționale, în special al celor aparținând statelor membre NATO, se bazează pe sistemul de comandă și control (C2), care asigură legătura cu toate structurile de la eşaloanele din subordine și se interfațează cu sistemele similare ale aliaților.

Din punct de vedere al capabilităților cibernetice în domeniul militar se poate afirma că a fost atins obiectivul privind obținerea avantajului cibernetic dacă prin acțiunile întreprinse este atins unul dintre cele trei niveluri de așteptare, fiecare nivel reprezentând atât o atitudine, cât și o percepție, iar aceste niveluri sunt: superioritatea cibernetică, dominația cibernetică și supremația cibernetică.

În cadrul războiului cibernetic, cucerirea superiorității informaționale, de către una sau mai multe dintre părțile beligerante, are loc prin dominarea confruntării pentru informație. Informația este utilizată ca armă împotriva adversarului sau ca mijloc de convingere și influențare a opiniei publice proprii ori internaționale atât de către adversari, cât și de alți actori interesați de situația geopolitică din zonă.

Prima dovadă certă a *supremației cibernetice* a fost dovedită în Războiul din Osetia de Sud (2008), în urma coordonării unui atac militar cu un atac cibernetic. Pagina electronică a președinției georgiene (www.president.gov.ge) a fost atacată în noaptea zilei de 20 iulie 2008³. Metoda aleasă: negarea serviciului DDoS-Distributed Denial of Service⁴, altfel spus serverul care găzduia pagina președinției georgiene a început să primească pachete mari de fișiere în mod continuu, ceea ce a dus la blocarea sa. Pe lângă pagina președinției, au

mai fost blocate și paginile Serviciului de Asistență Socială din Georgia. Atacul a continuat câteva zile după care s-a oprit. La acea dată, pagina electronică www.shadowserver.org anunța că acest atac este foarte asemănător cu cel din luna mai 2007 executat împotriva Estoniei, în perioada în care autoritățile estoniene se aflau în conflict cu Moscova din cauza mutării unui monument al ostașului sovietic. Atacurile proveneau de la un server cu date de identificare false, apărut de foarte puțină vreme și care nu a avut altă activitate până la atacul din 20 iulie. Cel mai probabil, la această dată a avut loc un atac „de probă”, iar după ce pagina președinției georgiene a fost blocată timp de două zile, serverul care a pornit atacul a dispărut brusc.

În momentul în care s-au declanșat luptele convenționale în regiunea separatistă Osetia de Sud, serverele georgiene au dispărut de pe Internet. Paginile electronice ale Președinției, Parlamentului, Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului Educației și Băncii Naționale din Georgia au fost bombardate continuu cu solicitări false care le-au blocat total activitatea. Pe lângă sursele oficiale de informare, au fost scoase din circulație și toate paginile electronice ale presei georgiene, ceea ce presupune o blocadă informațională privind accesul la Internet.

În termeni de transfer de date, atacurile împotriva paginilor electronice georgiene au ajuns la o medie de 211,66 Mbps – cu un maxim de 814,33 Mbps. Atacurile au durat în medie două ore și 15 minute, cel mai susținut atac cibernetic durând peste șase ore⁵.

Având în vedere acțiunile cibernetic desfășurate în Georgia se poate aprecia că aceste acțiuni „pot fi o parte integrantă a războiului armat, substituindu-se artileriei sau acțiunilor aeriene. În acest sens, NATO trebuie să colecteze informații relevante, să elaboreze măsuri de contracarare și de apărare, să dezvolte planuri, programe de acțiune și trebuie să existe o finanțare, o participare și un sprijin mai mare pentru CCDCOE⁶, inclusiv participarea statelor partenere, care pot contribui în mod pozitiv la eforturile Alianței de apărare cibernetică”⁷.

În încercarea de a contracara astfel de atacuri se impune o cooperare permanentă între toate autoritățile și organizațiile competente care dispun de capacități în domeniul apărării cibernetic.

Un bun exemplu în acest sens îl reprezintă colaborarea inițiată de către SUA și Marea Britanie,

care pe lângă desfășurarea unor exerciții desfășurate în comun și-au propus chiar înființarea unei „celule cibernetică” cu rol în identificarea vulnerabilităților componentelor aparținând fiecărui sistem de securitate cibernetică al acestora și în adoptarea procedurilor menite să remedieze și să anihileze nișele de securitate⁸.

De asemenea, un exemplu de cooperare în asigurarea normalității în spațiul cibernetic l-a oferit chiar FBI, care a preluat de la gruparea Anonymous o listă cu 11 IP-uri participante la atacul contului oficial de Twitter al Comandamentului Central SUA (US CENTCOM). Acest atac a fost realizat de către hackerii grupului Cyber Caliphate care pretind a sprijini grupul terorist ISIS și se dorea a reprezenta un răspuns la campania dusă împotriva site-urilor jihadiste, organizată de către Gruparea Anonymous, pentru a răzbuna atacul împotriva redacției Charlie Hebdo⁹.

Analizând cele afirmate anterior, se poate trage concluzia că este esențial ca instituțiile guvernamentale să dispună de capacități permanente de avertizare, evaluare, analiză și reacție, precum și să întrețină o stare continuă de modelare structurală și doctrinară, care să permită realizarea intereselor naționale în acest mediu cibernetic. Indiferent de formele sub care sunt efectuate sau se manifestă atacurile cibernetic și de specificul țintelor vizate, asigurarea protecției cibernetică reprezintă o prioritate imediată a tuturor entităților structurale. În acest context, la nivel guvernamental, însușirea conceptului de apărare cibernetică reprezintă mai mult decât o necesitate, iar înființarea structurilor de răspuns la incidente de securitate, de tip CERT (Computer Emergency Response Team), reprezintă o prioritate.

NATO, fiind o organizație specializată în domeniul apărării colective a membrilor săi, are propria Politică de apărare cibernetică (Cyber Defence). Unul dintre obiectivele politicii NATO în domeniul apărării cibernetică îl constituie asigurarea interoperabilității și a cadrului legal pentru cooperarea cu națiunile membre în cazul în care acestea sunt ținta unor atacuri cibernetic.

Stadiul privind implementarea măsurilor de apărare cibernetică la nivelul NATO, precum și Strategia NATO privind apărarea cibernetică, au reprezentat puncte importante de pe ordinea de zi, în cadrul Summitului de la Chicago (2012) și în cadrul celui din Țara Galilor (anul 2014), fiind

în același timp preocupări permanente la nivelul Alianței.

În acest domeniu, al apărării cibernetice, este folosită și expertiza asigurată de Centrul de Excelență pentru Apărare Cibernetică, situat la Tallin, Estonia. Centrul a fost acreditat NATO la data de 28 octombrie 2008, având ca misiune principală sporirea capacității de cooperare și informare între NATO, incluzând și națiunile membre, și alți parteneri din domeniul apărării cibernetice. De asemenea, centrul desfășoară activități de cercetare, elaborează *lecții învățate* și asigură consultanță de specialitate națiunilor membre și partenerilor alianței¹⁰.

În acest scop, în perioada 26-28 noiembrie 2013, s-a desfășurat exercițiul de apărare cibernetică „Cyber Coaliția 2013”, care a avut ca obiectiv, printre altele, testarea capacității Alianței de a-și apăra rețelele împotriva atacurilor cibernetice, care au crescut în ultima vreme atât ca număr, cât și din punct de vedere al complexității. Cu acest prilej, Jamie Shea, adjunctul Secretarului General pentru provocări de securitate de la NATO, a afirmat că „NATO trebuie să țină pasul cu această evoluție a acestui tip de amenințare, iar exercițiul Cyber Coaliția 2013 permite testarea pe deplin a procedurilor și sistemelor noastre, pentru a-și apăra în mod eficient rețelele – astăzi și în viitor”¹¹.

Apărarea cibernetică în sensul acceptat de către specialiștii în domeniu și preluat în Strategia de securitate cibernetică a Uniunii Europene, precum și în cea națională, aprobată prin Hotărârea Guvernului României nr. 271/2013, reprezintă acțiuni desfășurate în spațiul cibernetic în scopul protejării, monitorizării, analizării, detectării, contracarării agresiunilor și asigurării răspunsului oportun împotriva amenințărilor asupra infrastructurilor cibernetice specifice¹².

De asemenea, Strategia Națională în domeniul Securității Cibernetice (anul 2013) delimitează direcțiile de acțiune ale României, în vederea asigurării unei stări de normalitate, în spațiul cibernetic, pentru reducerea riscurilor și valorificarea oportunităților, precum și pentru îmbunătățirea cunoștințelor, a capacităților și a mecanismelor de decizie. Crearea unei culturi de securitate cibernetică, întreținerea și dezvoltarea cooperării între sectorul public și cel privat, inclusiv

prin stimularea schimbului reciproc de informații alături de dezvoltarea capacităților naționale reprezintă priorități ale managementului riscurilor cibernetice.

Prin crearea condițiilor operaționale și tehnice de luare și implementare a deciziilor, cu o rapiditate mai mare decât capacitatea de reacție a adversarului, comandantul viitoarei structuri de forțe întrunite va avea posibilitatea să modeleze mediul pentru a-l utiliza cât mai eficient în raport cu nevoile și obiectivele sale¹³. Superioritatea în luarea deciziei va depinde în mare măsură de capacitatea de colectare a informațiilor, de partajarea cunoștințelor referitoare la situația din timpul tuturor fazelor operației militare, cât și de capacitatea de diseminare a acestor informații.

Deși elementul central al acestui nou tip de război îl reprezintă tot luptătorul, în cazul războiului cibernetic acesta a fost treptat înlocuit cu unul impersonal, capabil să conducă la obținerea de performanțe superioare în condițiile folosirii de resurse limitate și cu pierderi materiale și umane minime. În aceeași măsură trebuie avut în vedere că și inamicul are aceleași însușiri, diferența fiind reprezentată doar de nivelul tehnologiei folosite sau gradul de pregătire a utilizatorului.

Existența acestor ipoteze și a celor care decurg din ele constituie instrumente raționale prin care se pot formula concluzii referitoare la mutațiile privind lupta armată și tendințele privitoare la combinarea cât mai frecventă a acțiunilor militare „clasice” cu cele „asimetrice”, precum și mutații în structura și fizionomia luptei armate datorate armamentelor și tehnologiilor folosite.

Conform teoreticienilor militari, războiul are și va avea un puternic caracter multidimensional și se va desfășura în toate mediile: terestru, aerian, maritim, cosmic, informațional, obținerea superiorității fiind vizată în toate aceste medii, dar în mod special în controlul mediului informațional.

Se poate afirma că războiul viitorului va fi bazat pe tehnologii performante. Astfel, în societatea contemporană, nimeni nu mai poate percepe războiul decât ca pe un proces continuu de transformări atât în dimensionarea și dotarea armatelor, cât și în arta militară, transformări condiționate de dezvoltarea economică și socială a fiecărei părți implicate în conflict.

Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „Studii doctorale și postdoctorale Orizont 2020: promovarea interesului național prin excelență, competitivitate și responsabilitate în cercetarea științifică fundamentală și aplicată românească”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/140106. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. Investește în Oameni!

NOTE:

1 Gh. Arădăvoaice, V. Stancu, *Războaiele de azi și de mâine agresivități nonconvenționale*, Editura Militară, București, 1999, pp. 43-44.

2 Ilie C., *Războiul informatic componentă a războiului asimetric, vulnerabilități și riscuri, soluții de contracarare*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2014, p. 29.

3 http://www.cir.iftiH.com/posts/20081016_graphs_russiageorgias_cyberattacks, accesat la 15.08.2013.

4 Un atac de tipul *Denial of Service* (DoS) este un incident de securitate a informației în care o organizație sau un utilizator independent este privat de serviciile unei resurse pe care în mod normal o folosea fără probleme.

5 <http://www.ziare.com/international/stiri-externe/> accesat la 22.08.2013.

6 *Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence* – Centrul de Excelență NATO pentru Cooperarea în Protecția Cibernetică.

7 Khatuna Mshvidobadze, *New threats: Energy Security, Cyber Defense, Critical Infrastructure Protection*, la conferința „NATO and the New Strategic Concept”: http://georgiandaily.com/index.php?option=com_content&task=view&id=15501&Itemid=129, accesat la 22.08.2013.

8 <http://www.cyberdefensemagazine.com/usa-and-uk-announce-joint-cyber-war-games-to-improve-cyber-defenses/>, accesat la 20.01.2015.

9 <http://www.cyberdefensemagazine.com/anonymous-supports-fbi-in-the-investigation-of-the-us-centcom-hack/>, accesat la 19.01.2015.

10 <http://www.ccdcoe.org/38.html>, accesat la 18.07.2012.

11 http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_105205.htm?selectedLocale=en, accesat la 28.06.2014.

12 Strategia de securitate cibernetică a României, <http://www.cert-ro.eu/files/doc/StrategiaDeSecuritateCiberneticaARomaniei.pdf>, accesat la 30.07.2014.

13 T. Frunzeti, M. Mureșan, Gh. Văduva, *Război și haos*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009, p. 112.

BIBLIOGRAFIE

Alexandrescu C., Alexandrescu G., Boaru Gh., *Sisteme informaționale – servicii și tehnologie*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2010.

Arădăvoaice Gh., Stancu V., *Războaiele de azi și de mâine agresivități nonconvenționale*, Editura Militară, București, 1999.

Frunzeti T., Mureșan M., Văduva Gh., *Război și haos*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009.

Ilie C., *Războiul informatic componentă a războiului asimetric, vulnerabilități și riscuri, soluții de contracarare*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2014.

Strategia de securitate cibernetică a României. http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_105205.htm?selectedLocale=en

<http://www.ccdcoe.org/38.html>

<http://www.ziare.com/international/stiri-externe/>

http://georgiandaily.com/index.php?option=com_content&task=view&id=15501&Itemid=129

CONSIDERAȚII PRIVIND COMPETENȚELE EVALUATORILOR CREVAL (Combat Readiness EVALuation)

CONSIDERATIONS REGARDING CREVAL EVALUATORS

Col.drd. Jan-Florin GANEA*

Evaluarea operațională CREVAL este un concept nou introdus de către NATO pentru evaluarea forțelor terestre ale statelor alianței. Conceptul, care stabilește un standard unic de criterii, este în curs de asimilare la nivelul structurilor militare aliante. În materialul de față îmi propun abordarea competențelor evaluatorilor CREVAL, pe baza experienței dobândite în cadrul structurii de comandă a NATO.

The Combat Readiness Evaluation (CREVAL) is a newly introduced concept, designed for the evaluation of land forces of allied militaries. The concept, that sets up a common set of criteria, is about to be embedded in the allied military structures. In this paper I would like to present a number of considerations regarding the CREVAL evaluators' competencies, based on the experience acquired in the NATO command structure.

Cuvinte-cheie: competență de evaluare; evaluator; CREVAL; evaluare operațională.

Keywords: evaluation competencies; evaluator; CREVAL; combat readiness.

Combat Readiness Evaluation (CREVAL¹) reprezintă sistemul implementat la nivelul Comandamentului Aliat pentru Operații pentru evaluarea unităților și comandamentelor de mari unități destinate apărării colective ale alianței nord-atlantice. Acest program de evaluare a fost introdus în primă formă în anul 2004 și a fost perfecționat ulterior până în prezent, astfel încât astăzi reprezintă instrumentul oficial prin care conducerea militară a alianței obține informații despre capacitatea unei structuri militare a unui stat membru de a-și îndeplini misiunile în condițiile unui scenariu tip Articol 5².

Procesul de identificare și de selecție a personalului destinat evaluării de tip CREVAL și modalitățile de amplificare a eficacității evaluatorilor

Instruirea personalului, ca act social determinant, prezent în viața socială în toate formele sale de manifestare, devine eficientă prin mijloacele și metodele de transmitere la nivelul fiecărui individ și implicit al organizației din care face parte, a problematicii complexe specifice

programelor de instruire. Realitățile și impunerile generate de necesitatea modernizării și integrării României în structurile nord-atlantice au demonstrat că, în managementul instruirii specifice unităților operaționale din cadrul forțelor terestre, activitatea de evaluare este subsistemul cel mai eficient, cu posibilități reale de aplicare a feedbackului în instruire. La rândul lui, acest management al activității de evaluare trebuie să cuprindă ansamblul activităților desfășurate de către personalul destinat evaluării.

Ca urmare, evaluatorul CREVAL trebuie să cunoască această structură complexă, alcătuită, în principiu, din componente menționate în continuare.

- *Sistemul de obiective al instituției* (obiective fundamentale, obiective individuale) trebuie definit de o manieră cât mai concretă și operațională, facilitând astfel realizarea acestuia; esențial este ca sistemul de obiective să se integreze armonios pe verticala sistemului de management, asigurând realizarea obiectivelor cuprinse în planul sau programul instituției din cadrul sistemului național de apărare, pe baza integrării eficiente a eforturilor și a rezultatelor fiecărui component al ei.

- *Programele de acțiuni* întocmite pentru fiecare structură (unitate, subunitate) principală a instituției. În cadrul programelor de acțiuni se

*Departamentul pentru politică de apărare
și planificare
e-mail: jganea@yahoo.com

cuprind, de o manieră foarte precisă, resursele umane, materiale, financiare și informaționale aferente realizării obiectivelor previzionate, împreună cu specificarea acțiunilor necesare în acest scop. Stabilirea acțiunilor de întreprins ca și a mijloacelor disponibile se efectuează cu luarea în considerare a priorităților diferitelor categorii de obiective.

- *Calendarele de termene* care să reprezinte corolarul programelor de acțiuni, pentru a asigura o sincronizare temporară adecvată. În elaborarea lor se pornește de la termenele finale pentru obiectivele fundamentale și obiectivele derivate, utilizându-se principiul urmării inverse.

- *Metodele utilizate* în munca de conducere și de execuție reprezintă suportul logistic al managementului activității de evaluare. Adoptarea acestora trebuie făcută în urma unui proces de selecție a celor mai adecvate metode și tehnici, ținând seama de caracteristicile obiectivelor stabilite și a proceselor de muncă implicate.

- *Instrucțiunile de respectat* în implementarea procedurilor de evaluare. Pentru a corespunde scopului propus, instrucțiunile trebuie să reflecte legislația și să sintetizeze experiența instituției. Se spune că rolul esențial în asigurarea eficacității evaluării revine capacității manageriale a conducătorului echipei de evaluare. Din practica desfășurată în structurile de evaluare a rezultat succesul evaluării operaționale a unității nu depinde numai de potențialul acestei capacități. Personalitatea, calitățile intelectuale, pregătirea și experiența fiecărui membru din cadrul echipei își lasă amprenta asupra întregului proces de evaluare, putând să-i amplifice sau să-i diminueze rezultatele.

Cu alte cuvinte, contează, în cele din urmă, și capabilitatea fiecărui evaluator în parte de a ști cum să pună în aplicare în cadrul evaluării anumite metode și tehnici practice.

Importante pentru eficacitatea activității sunt și relațiile psihosociale ale evaluatorilor care susțin și alimentează cooperarea în cadrul grupului. Aceste relații imprimă și climatul care se dezvoltă în cadrul aceluși grup de evaluatori. El este rezultatul modului specific în care se desfășoară comunicarea și informarea, organizarea și antrenarea, transmiterea deciziilor și controlul, deci toate componentele procesului de evaluare.

Abordarea științifică a amplificării eficacității muncii evaluatorilor impune, ca un prim pas, însăși

analiza acesteia, a modului de utilizare a timpului de lucru, diagnosticarea problemelor și evaluarea rezultatelor. Folosirea înțeleaptă a timpului de lucru reprezintă fundamentul creșterii eficacității evaluatorului.

Rezultatele obținute de către orice persoană, în orice domeniu de activitate, sunt proporționale cu eficiența utilizării timpului. În cazul evaluatorilor, modul de gestionare și de folosire a timpului determină atât rezultatele activității proprii, cât și ale subordonaților, ale unității evaluate în ansamblul ei, conferindu-i astfel o importanță mai mare.

Utilizarea în activitatea curentă de conducere a principiilor, a regulilor, a metodelor, a tehnicilor stabilite de știința evaluării (metodele analiză diagnostic, tabloul de bord, brainstormingul) reprezintă o constantă în muncă. Evaluatorii eficienți își desfășoară munca pe bază unui program zilnic sau săptămânal, care asigură o repartizare a timpului de muncă și a eforturilor în funcție de prioritățile impuse de condițiile existente, sarcini și obiective³.

Principala concluzie, care reiese din prezentarea succintă a acestor aspecte, este legată de utilizarea timpului de lucru de către evaluatorii eficienți, și anume că accentul trebuie pus pe folosirea judicioasă a acestuia, precum și eliminarea sau reducerea activităților ce nu țin de executarea sarcinilor curente. În acest scop se poate face o prezentare selectivă a unora dintre metodele și modalitățile utilizate cu succes în acest domeniu.

Programarea activității evaluatorilor

Activitatea evaluatorilor, ca orice altă muncă de altfel, trebuie să fie programată. Se accentuează acest aspect întrucât, deși nimeni nu contestă necesitatea și doar foarte puțini posibilitatea, în practică se constată că există numeroase rezerve de raționalizare. Cu toate că o soluție șablon nu există, anumite reguli au fost formulate pe baza analizei rezultatelor unui mare număr de evaluatori de succes:

a) să nu se consume timp pentru probleme minore, care pot fi atribuite sau delegate subordonaților;

b) să se concentreze eforturile asupra aspectelor cheie, prioritare pentru realizarea principalelor obiective atribuite;

c) soluționarea, în primele ore ale zilei de muncă, a celor mai importante și dificile probleme;

d) sarcinile mai puțin pretențioase, care nu necesită o concentrare deosebită din partea

evaluatorilor, să fie grupate spre sfârșitul zilei de lucru;

e) selecționarea problemelor care implică cu prioritate cunoștințe din anumite domenii în vederea transmiterii spre soluționare către specialiști sau cu contribuția majoră a acestora;

f) programarea zilnică a unei rezerve de timp pentru soluționarea problemelor neprevăzute, importante și urgente, în special pentru cadrele de conducere de nivel superior și mediu.

Rezolvarea problemelor esențiale în plenul organelor manageriale participative

Pentru programarea utilizării timpului de lucru, pe baza regulilor menționate, se pot utiliza diverse modalități. Cea mai răspândită modalitate o reprezintă graficul de sarcini.

Referitor la evaluatorul performant și perfecționarea raporturilor cu evaluații, „o caracteristică esențială a relațiilor întâlnite în procesul de evaluare constă în manifestarea lor prin intermediul relațiilor interpersonale. De fapt, activitatea evaluatorului este, în esența sa, munca cu oamenii”²⁴. Această latură se manifestă cel mai direct și frecvent în cadrul grupurilor de activitate.

Desfășurarea cu maximum de eficacitate implică, din partea evaluatorilor, o serie de calități, cunoștințe și comportamente specifice, precum:

- potențialul de a empatiza cu oamenii;
- remarcarea simțirilor subordonaților și a aspectelor care îi motivează;
- înzestrarea de a comunica eficient;
- conștientizarea posibilităților inerente de erori umane;
- rezolvarea problemelor într-un mod activ, prin implicarea personală.

Important este că atât între evaluatori, cât și între aceștia și personalul evaluat, să existe compatibilități psihosociologice, premisa necesară pentru a putea dezvolta relațiile umane normale. Pentru a crea o echipă și un climat de muncă adecvat pentru eficiență maximă se impune:

- respectarea personalității fiecărei persoane;
- intrarea în contact cu personalul din subordine pentru a-i cunoaște preocupările și aspirațiile;
- expunerea exemplului personal;
- abordarea unei atitudini imparțiale;
- severitatea în ceea ce privește principiile și suplețea în privința formei;
- acțiunea continuă pentru dezvoltarea spiritului de colaborare;

• combaterea zvonurilor prin fapte cunoscute sau verificabile;

• comunicarea și aplicarea sancțiunilor (trebuie efectuate cu tact);

• recunoașterea calităților, cunoștințelor, aptitudinilor și deprinderilor performante ale celor evaluați (prezintă un pronunțat caracter stimulator în activitate).

Abordarea relațiilor cu personalul evaluat prin prisma regulilor menționate, asigurând o motivare și un control adecvate, se concretizează în instituirea unei ambianțe de lucru sănătoase, propice realizării sarcinilor, dezvoltării creativității, a personalității fiecărui membru al unității evaluate.

Evaluatorul performant folosește colaboratori moderni

O modalitate de bază utilizată de organizația modernă pentru exercitarea de o manieră calitativ superioară a sarcinilor, a responsabilităților și a competențelor ce revin evaluatorilor o reprezintă apelarea pe scară largă la specialiștii nesubordonați sau subordonați nemijlocit acestora.

Din categoria specialiștilor nesubordonați nemijlocit evaluatorilor pot fi identificați:

- consultanții în management;
- asistenții managerului;
- conducătorii compartimentelor informaționale;
- specialiștii în probleme de personal, șefii altor compartimente.

Avantajul oferit de apelarea la serviciile consultanților în conducere este faptul că pun la dispoziția evaluatorilor persoane cu înaltă competență în anumite domenii, care au o bogată experiență privind situații similare și sunt în măsură să efectueze o analiză imparțială nefiind legați de situațiile analizate. Alături de proliferarea masivă a utilizării consultanților în management, în sprijinul sporirii eficacității muncii evaluatorilor acționează și activitatea colectivelor intercompartimentale.

Folosirea unor sisteme, metode și tehnici de management adecvate la toate nivelurile ierarhice este în măsură să sporească gradul de fundamentare a deciziilor și acțiunilor inițiate pentru aplicarea lor, să armonizeze și să orienteze eforturile evaluatorilor și colaboratorilor acestora în direcția îndeplinirii cantitative și calitative a obiectivelor asumate.

Regăsirea, în practica evaluatorilor, a unor sisteme, metode și tehnici moderne va duce la intensificarea caracterului științific al proceselor de evaluare și la amplificarea contribuției evaluatorului la creșterea eficienței organizației.

Corelația dintre rolurile, funcțiile și competențele evaluatorului CREVAL

În general, profilul specialiștilor rezultă din articularea competențelor sale definitorii. Competențele militarilor sunt formate instructional-educativ, în ansamblul treptelor de instruire militară și în ansamblul existenței și acțiunii profesionale. În virtutea competențelor, militarul realizează coerența și siguranța funcțională necesară în cadrul profesiei sale, în armată și în viața socială. În linii mari, competența semnifică totalitatea capacităților cognitive, psihomorale și psihomotrice prin care militarul își fundamentează și își exprimă funcțiile profesiei militare, desfășurând activități specifice ale profesiei sale.

Altfel spus, „competența cristalizează, la modul esențializat, conceptualizat, ansamblul componentelor practicii unei profesii”⁵, în cazul nostru ale profesiei de evaluator militar.

În conformitate cu opinia exprimată într-o altă lucrare, „pentru proiectarea competențelor evaluatorului este necesar să analizăm funcțiile și rolurile pe care acesta le îndeplinește”⁶ pe durata exercitării mandatului de evaluator.

Utilizând metoda determinărilor, ansamblul rolurilor pe care le poate îndeplini evaluatorul (militar și cetățean) se poate constitui în modelul socio-uman al acestuia.

În opinia mea, *funcțiile* caracteristice pe care evaluatorul și le asumă construiesc, în etape, un model socio-profesional cu specificitate definită.

Structura setului de funcții ale unei specialități, în cazul acesta, al evaluatorului CREVAL, este posibilă prin analiza sarcinilor profesionale. Practica profesiei ne-a demonstrat că se influențează identificarea și proiectarea profilului militarilor, în funcție de nevoia efectivă a practicii în domeniu și de competențele existente. Astfel, am constatat că au rezultat noi dimensiuni ale funcțiilor, care vor completa proiectarea ca atare. Metodologic vorbind, identificarea imprimă necesitatea, dar și utilitatea ca demersul analitic să fie extins prin analiza prospectivă (prognoze asupra evoluțiilor probabile și posibile pentru exercitarea profesiei), evoluții în logica și în mijloacele desfășurării luptei, analiza combinată a profesiei de militar (praxiologia prospectivă și istorică), analiza istorică și evoluții în contextul geopolitic regional și global.

Pornind de la această analiză a profilului general al militarului, considerăm că putem extrage un model socioprofesional al evaluatorului, realizat

sub autoritatea unor criterii de corectitudine și viabilitate, astfel: criteriul completudinii, criteriul esențialității și criteriul perenității.

În acest sens am identificat acele dimensiuni, componente și trăsături existente ale personalității umane, vital necesare evaluatorilor CREVAL, componente și trăsături pe care se sprijină acțiunea de formare și de perfecționare și care sunt preluate și specializate în sens militar.

Analizând rolurile evaluatorului, se pot identifica trei direcții de acțiune formativă. În primul rând menționez rolul de component al unei națiuni, aspect sub care considerăm funcția civismului și pe cea a patriotismului. Rolul de cetățean înglobează funcția socialității și a raționalității. În cele din urmă, rolul de militar subordonează funcțiile de conducător, luptător, specialist și educator.

Din conjugarea acestor dimensiuni rezultă că evaluatorul activității unei organizații trebuie să facă dovada mai multor competențe:

- competența civismului;
- competența socialității;
- competența raționalității;
- competențe cetățenești;
- competența de conducător;
- competențe de luptător;
- competențe de specialist în armă;
- competența de educator.

Trebuie să admitem că, de regulă, competențele militare dau profilul evaluatorului. În proiectarea capacităților pentru fiecare competență și a conținuturilor învățării se va ține seama, cu obligativitate, de asocierea funcției de conducător la funcțiile de specialist și educator.

Se constată că funcția de evaluator interferează cu cea de conducător potențial al grupului de luptători; funcția de specialist interferează cu cea de instructor și de conducător în utilizarea mijloacelor tehnice; funcția de educator este intrinsec legată de cea de conducător al proceselor și sistemelor instruirii militare.

Concluzii

Scopul primordial al Alianței Nord-Atlantice îl constituie asigurarea securității statelor membre, inclusiv prin acțiuni de ripostă militară, atunci când mijloacele diplomatice nu mai au rezultate, și pentru aceasta este în funcțiune un mecanism precis de intervenție graduală cu forțe, adaptat nivelului de risc anticipat.

Procesul de evaluare a instruirii, pentru a-și realiza scopul în mod funcțional și eficient, este necesar să fie însoțit de un program de pregătire formală a evaluatorilor militari. Acest tip de program de pregătire se află într-un stadiu incipient de implementare în cadrul Forțelor Terestre, dar, cu siguranță, se va dezvolta pe măsura importanței acordate acestui concept de evaluare operațională aplicat în NATO.

Activității de evaluare CREVAL i se aplică toate caracteristicile manageriale ale unui proces de evaluare complex, desine-stătător, pluridisciplinar și specific organizat. Sistematizarea și standardizarea acestuia, realizată la nivelul NATO prin prestația ofițerilor de stat major din structurile de comandă ale alianței, au avut ca finalitate elaborarea manualului de evaluare a forțelor terestre, care este circumscris cadrului general de orientare a actului de comandă militară pe baze de eficiență, ergonomie și folosire judicioasă a resurselor.

Funcțiile manageriale necesare desfășurării activității de evaluare CREVAL au fost tratate plurivalent, deoarece au fost analizate aspecte ale unităților evaluate și ale echipei de evaluare. Având în vedere relația de colaborare, în cadrul procesului de evaluare, mai există analize și pentru echipa de monitorizare. Este un aspect care poate face obiectul unei alte lucrări. În cadrul funcțiilor de planificare, decizie, comandă, coordonare și control, au fost evidențiate doar acele aspecte specifice cu care se confruntă decidenții din cadrul comenzii structurii de forțe terestre, care gestionează atât unitatea evaluată, cât și echipa de evaluatori.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 AAP-06, *NATO Glossary of Terms*, NATO Standardization Agency, 2009.

2 Articolul 5 din Tratatul de la Washington, semnat la 4 aprilie 1949 și ratificat de Parlamentul României, la 26 februarie 2004, care prevede că un atac împotriva unei țări

membre NATO va fi considerat de aliați ca un atac împotriva tuturor membrilor, acțiunea comună de respingere a agresiunii incluzând uzul forței.

3 Gheorghe Minculete, *Management logistic*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003, p. 54.

4 M. Noel Tichy, *Liderul sau arta de a conduce*, București, Editura Teora, 2000, p. 49.

5 Paul Marinescu, *Evaluarea performanțelor angajaților*, în revista „Raporturi de muncă”, nr. 6, Editura Tribuna Economică, București, 2004, p. 29.

6 Dorin-Marinel Eparu, *Strategii privind evaluarea procesului de instruire a personalului militar*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2014, p. 125.

BIBLIOGRAFIE

Eparu Dorin-Marinel, *Strategii privind evaluarea procesului de instruire a personalului militar*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2014.

Ford Ken; Zaloga Steven J., *Overlord: The D-Day Landings*, Osprey Publishing House, New York, 2010.

Ghica Dan, Chețe Emil, *Transformarea militară – coordonate instructiv – educative*, Editura CTEA, București, 2010.

Marinescu Paul, *Evaluarea performanțelor angajaților*, în revista „Raporturi de muncă”, nr. 6, Editura Tribuna Economică, București, 2004.

Minculete Gheorghe, *Management logistic*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003.

Nicolescu Ovidiu, Verboncu Ioan, *Fundamentele managementului organizației*, Editura Universitară, București, 2008.

Russu Corneliu, *Management*, Editura Expert, București, 1996.

Tamelaender Michael, Zetterling Niklas, *Determining the Decisive Moments: The Invasion of Normandy*, Norstedts Press, Stockholm, 2009.

Tomescu Cătălin, *Considerații privind instruirea Forțelor Terestre în contextul participării acestora la gestionarea conflictelor militare la nivel național și global*, teză de doctorat, Editura UNAp „Carol I”, București.

AAP-06, *NATO Glossary of Terms*, NATO Standardization Agency, 2009.

NATO FC Heidelberg Newsletter No. 2/2012, http://www.nato.int/fchd/newsletter/HQ%20FC%20HD%20Newsletter%2002_2012.pdf

EVOLUȚII ISTORICE PENTRU AFIRMAREA ȘI CONSACRAREA DREPTULUI INTERNĂȚIONAL UMANITAR

HISTORICAL DEVELOPMENTS TO AFFIRM AND ADOPT INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW

Drd. Constantin Florin MITULEȚU-BUICĂ*

Lucrarea de față va încerca să evidențieze faptul că, în prezent, la nivel internațional, problematica apărării drepturilor omului este prioritară pentru siguranța cetățenilor. Actualul mediu de securitate a dus la redefinirea unor principii și norme ale dreptului internațional umanitar pentru desfășurarea cu succes a operațiilor multinaționale de menținere a păcii. Evoluția dreptului internațional umanitar trebuie avută în vedere și din punct de vedere istoric pentru afirmarea și consacrarea acestuia.

This paper attempts to point out that currently international human rights is a priority issue for the safety of citizens. The current security environment has led to the redefinition of principles and rules of international humanitarian law for the successful development of multinational peacekeeping operations. The evolution of international humanitarian law should be considered in terms of its historical development.

Cuvinte-cheie: drept internațional umanitar; pace; drepturile omului; Consiliul European; internațional.

Keywords: international humanitarian law; peace; human rights; European Council; international.

În Antichitate au apărut idei filozofice asupra drepturilor omului și primele teze despre echitate și justiție. În accepțiunea lui Platon, ideea de justiție se manifestă la fiecare individ, dar și pentru organizarea cetății, el susținând că omul nu trebuie să răspundă „la o nedreptate cu alta, nici la rău cu rău”, orice i-ar face alt om¹.

Un instrument juridic european unde au fost conturate aspecte juridice pentru protejarea drepturilor omului a fost „Magna Carta Libertatum”, elaborată în perioada domniei Regelui Ioan Fără de Țară, anul 1215. Se reglementau relațiile politico-sociale ale regelui cu seniorii feudali și cu reprezentanții clerului englez. Se afirma dreptul la judecată potrivit legii pentru cetățeni. Conceptul respectării drepturilor omului a fost dezvoltat în veacul al XVIII-lea, însă a fost manifestat în plan juridic pe durata desfășurării a două mari momente istorice: Revoluția din Franța – anul 1789 – și Revolta coloniilor engleze din America de Nord contra guvernantei dominoului Marii Britanii – anul 1776.

Declarația privind drepturile omului și ale cetățeanului, din 26 august 1789, releva esența filosofiei dreptului natural și a consacrat principiul egalității tuturor cetățenilor francezi în fața legii, ca un principiu pe care se fundamentează celelalte drepturi și libertăți. Documentul pentru independența coloniilor engleze din America, proclamat la 4 iulie 1776, în orașul Philadelphia, garanta cadrul juridic al respectării dreptului la viață, dreptului la libertate, ca drepturi inalienabile.

Dezvoltarea drepturilor omului s-a realizat și prin aportul politico-juridic al actelor juridice engleze de la finele secolului al XVII-lea. „Habeas Corpus”, act juridic elaborat de parlament în 1679, garanta protejarea persoanei, iar „Bill of Rights” (*Declarația drepturilor*), din anul 1689, reglementa dreptul la alegeri libere și la libertatea cuvântului.

Declarația Drepturilor Omului a Adunării Generale / ONU – din decembrie 1948 – a fost un instrument juridic cu valoare universală în acest domeniu și releva o concepție juridică comună în materia respectării drepturilor fundamentale ale cetățenilor. După anul 1948, la nivelul instituțiilor ONU, au fost elaborate peste 60 de instrumente

*Parlamentul României – Camera Deputaților
e-mail: florinmituletu@gmail.com

juridico-administrative de protejare a drepturilor fundamentale.

Sistemul juridic de protecție a drepturilor omului pe continentul european a fost reglementat de către Statutul Consiliului Europei, la Londra, în 5 mai 1949.

Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, semnată la 4 noiembrie 1950, la Roma, a intrat în aplicare juridică la 3 septembrie 1953. Completată și revizuită de 11 protocoale adiționale, Convenția a reunit voința democratică a statelor membre ale Consiliului Europei. Majoritatea tratatelor și documentelor internaționale fac referire expresă la principiul *pacta sunt servata*.

Noțiunea de „bona fides” – *buna credință* – are o aplicare generală în relațiile internaționale și un profund conținut juridic pentru îndeplinirea de către state a obligațiilor internaționale. Conceptul de bună credință releva modul sau spiritul în care obligația statelor trebuie să fie îndeplinită.

Dezvoltarea și codificarea dreptului internațional umanitar, promovarea reglementării relațiilor dintre state impun astăzi, mai mult ca oricând, respectarea de către toate statele cu bună-credință a obligațiilor internaționale în materia respectării drepturilor fundamentale ale cetățenilor, asumate de către state prin pacte și tratate.

Declarația ONU din 1948 se referă la *drepturile civile, politice, drepturile economice, sociale și culturale*.

Declarația proclamă libertatea de exprimare, de religie, de participare la mitinguri și dreptul la liberă mișcare. Articolul 21 prevede drepturile politice ale individului, inclusiv dreptul acestuia de a participa la guvernarea țării sale, direct sau prin reprezentanții liberi aleși.

Din categoria drepturilor se pot enumera: dreptul la asigurări sociale, la muncă, dreptul la o retribuție echitabilă, dreptul la educație.

Cele două Pacte internaționale privind drepturile omului au fost adoptate de Adunarea Generală a ONU în decembrie 1966. Având statute de tratate internaționale, cele două Pacte reglementează obligații juridice pentru state. Aplicarea normelor reprezintă obiective majore ale organizațiilor internaționale de securitate și ale instituțiilor de jurisdicție.

Pactele obligă statele să se conformeze dreptului internațional public. Cele două pacte

fac referire în mod expres la dreptul popoarelor la autodeterminare, dreptul a-și promova suveranitatea pe plan economic, social, cultural și de a valorifica resursele lor naturale.

Pactul Internațional privind drepturile civile și politice (PIDCP) a fost adoptat în anul 1966 și garantează drepturile grupurilor etnice, religioase, dreptul pentru manifestarea valorilor culturale și de a promova curentul religios dorit în limba tradițională.

Pactul are inserată o clauză de derogare (art. 4), prin care se permite statelor în circumstanțe de criză socială, cu risc ecologic și umanitar, să limiteze sau să îngrădească unele drepturi, cu excepția următoarelor: dreptul la viață; dreptul de a nu fi torturat, de a nu fi victima tratamentelor inumane; interzicerea sclaviei; dreptul de a nu fi pedepsit în situația de neexecutare a unor contracte economice; neretroactivitatea actelor normative sancționatorii; dreptul la demnitate; libertatea în planul conștiinței sociale.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului a fost încheiată la Roma în 4 noiembrie 1950 și a intrat în vigoare în 3 septembrie 1953.

Convenția Europeană a fost instrumentul internațional ce prevede, din punct de vedere juridic, constrângeri pentru înaltele Părți Contractante și instaurează un sistem de control asupra aplicării drepturilor de nivel intern. Cea mai profundă contribuție a sa se regăsește probabil în dispoziția articolului 25, în conformitate cu care o Înalță Parte Contractantă poate accepta controlul Comisiei Europene a Drepturilor Omului în cazul când procedura este pornită de către un individ și nu de către stat. Succesul Convenției poate fi dimensionat prin recunoașterea de către toate înaltele Părți Contractante a acestui drept de recurs individual.

La Summitul Consiliului European de la Cologne, din iunie 1999, șefii de stat sau de guvern ai țărilor membre au considerat că în planul dezvoltării UE era necesară o creștere a importanței respectării drepturilor omului și o garantare reală a transparenței în cadrul activităților administrative ale Uniunii Europene. S-au formulat principii directe pentru redactarea unui document prin care să se garanteze drepturile omului în cadrul Uniunii Europene, intitulat *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*.

În perioada 7-11 decembrie 2000, Consiliul European a adoptat *Tratatul de la Nisa*² care a

relevat mai multe obiective: reforma instituțională din perspectiva aderării de noi state la UE, apărarea comună, Europa socială și consacrarea juridică a documentului *Carta drepturilor fundamentale*.

Carta conține drepturile și libertățile fundamentale – de natură civilă și politică – inserate și în Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), dar și drepturi sociale, inspirate de Carta socială europeană adoptată sub egida Consiliului Europei, precum și drepturi, care au fost determinate de evoluția societăților statelor europene în diverse domenii, precum bioetica, mediul înconjurător, drepturile copilului sau protecția datelor cu caracter personal³. Totodată, Carta reglementează și drepturile politice ale cetățenilor Uniunii, care nu pot fi regăsite în cadrul CEDO.

Drepturile fundamentale ale omului atât cele garantate de CEDO, cât și cele care rezultă din tradițiile constituționale comune ale statelor membre UE, fac parte din dreptul UE, ca principii generale. Uniunea recunoaște drepturile fundamentale suplimentare prevăzute de cele două instrumente juridice evocate anterior, în calitatea de principii generale, ceea ce va permite Curții de Justiție dreptul de a apela la aceste surse din perspectiva evoluției viitoare.

Funcțiile statului în societățile democratice au căpătat noi valențe, acordându-se atenție sporită celei sociale, care contribuie la dezvoltarea societății în ansamblul său, dar în mod cert, contribuie și la satisfacerea nevoilor individului.

Constituirea sau cristalizarea statului de drept în țările din centrul și estul Europei reflectă preocuparea și dorința statelor, a cetățenilor, de a participa activ la transformările care marchează viața, în mod direct sau indirect (prin intermediul reprezentanților), și să acționeze pe plan intern sau internațional.

Dreptul internațional public s-a transformat, în decursul timpului, într-un drept al păcii (în ciuda conflictelor zonale, regionale), în sensul că, astăzi, preocupările comunității internaționale în ansamblul său și ale fiecărui stat în parte au în centrul atenției omul și rezolvarea tuturor problemelor sale pe cale pașnică. Cu toate acestea,

violența este prezentă atât ca formă de intoleranță, cât și ca modalitate externă de rezolvare sau de influențare a complexelor probleme cu care se confruntă statele din comunitatea internațională în epoca contemporană.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 Platon, *Opere complete (Criton)*, vol. I, Editura Humanitas, București, 2001, p. 57.

2 Tratatul a fost semnat la 26 februarie 2001 și a intrat în vigoare la 1 februarie 2003.

3 Corneliu Bîrsan, *Uniunea Europeană și Convenția Europeană a Drepturilor Omului: unitate sau dualitate în protecția europeană a drepturilor omului?*, în „Revista română de drept comunitar”, Editura Rosetti, București, nr. 1, 2003 (septembrie - octombrie), p. 36.

BIBLIOGRAFIE

- Bîrsan C., *Uniunea Europeană și Convenția Europeană a Drepturilor Omului: unitate sau dualitate în protecția europeană a drepturilor omului?*, în „Revista română de drept comunitar”, Editura Rosetti, București, nr. 1, 2003 (sept.-oct.).
- Cloșcă Ionel, Suceavă Ion, *Tratat de Drepturile Omului*, Editura Europa Nova, București, 1995.
- Iordache C. și colab., *Politici ale Uniunii Europene*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2008.
- Rollanad Patrice, *La protection internationale des droits de l'homme*, Textes, P.U.F., Paris, 1989.
- Zlătescu Victor Dan, Moroianu Zlătescu Irina, *Repere pentru filosofie a drepturilor omului*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 1996.

CONSIDERENTE PEDAGOGICE PRIVIND EVALUAREA INSTRUCȚIEI ÎN FORȚELE AERIENE

PEDAGOGICAL CONSIDERATIONS FOR THE TRAINING EVALUATION IN THE AIR FORCE

Lt.col.instr.sup.drd. Pătru PÎRJOL*

Evaluarea instrucției este parte componentă a procesului de instrucție și asigură legătura dintre obiectivele stabilite la începutul etapei de instrucție și nivelul de instrucție atins la sfârșitul acesteia. Procesul de evaluare a instrucției militare are la bază principiile, metodele și tehnicile de evaluare specifice teoriilor pedagogice, fiind influențate de evoluția acestora în timp, cu transpunerea acestora la specificul militar.

The training evaluation is a part of the overall training process and it ensures the link between the training objectives established at the beginning of the training process and the level of training reached at the end of it. The military training evaluation process is based on the principles, methods, and techniques of assessment specified by the pedagogical theories, being influenced by their evolution in time.

Cuvinte-cheie: evaluare; evaluarea instrucției; teoria evaluării; instrucție.

Keywords: assessment; training evaluation; assessment theory; training.

Pregătirea forțelor, ca proces prin care resursele umane, materiale și financiare sunt transformate în capacitate operațională, ocupă locul central în constituirea și în menținerea unei armate apte să satisfacă interesele militare ale statului.

Pregătirea forțelor presupune activități de organizare a structurilor, încadrare cu personal, dotare cu echipamente militare și instruirea militară. Instruirea militară este activitatea desfășurată de către armată pentru realizarea capacității forțelor de a îndeplini misiunile specifice folosind echipamentele militare din dotare. O componentă importantă a instruirii militare este instrucția, activitate cu caracter predominant practic-aplicativ care are ca scop formarea, dezvoltarea și menținerea deprinderilor de acțiune ale individului și ale structurilor militare în scopul îndeplinirii atribuțiilor funcției sau misiunilor repartizate.

Instruirea militară are trei faze principale: planificarea, executarea și evaluarea, constituind cadrul de desfășurare a tuturor activităților specifice componentelor instruirii. Evaluarea, ca parte integrantă a procesului de instruire, trebuie considerată drept una dintre cele mai importante activități, cu impact atât asupra procesului de

planificare, cât și asupra modului de executare a instruirii, asigurând informațiile necesare executării corecțiilor destinate perfecționării procesului de instruire.

În sens larg, evaluarea este o activitate complexă prin care se realizează colectarea, prelucrarea și interpretarea rezultatelor, astfel încât să asigure aprecierea nivelului de performanță al unui sistem sau proces, pe baza unor criterii și standarde acceptate, și să influențeze evoluția acestora.

Odată cu evoluția conceptelor, evaluarea a beneficiat de numeroase definiții, dintre care amintesc:

- „proces de măsurare și apreciere a valorii rezultatelor sistemului de educație și învățământ sau a unei părți a acestuia, a eficienței resurselor, condițiilor și strategiilor folosite prin compararea rezultatelor cu obiectivele propuse, în vederea luării unor decizii de îmbunătățire și perfecționare”¹;

- „proces complex de comparare a rezultatelor activității instructiv-educative cu obiectivele planificate (evaluarea calității), cu resursele utilizate (evaluarea eficienței) sau cu rezultatele anterioare (evaluarea progresului)”².

În sprijinul lucrării de față, *evaluarea* reprezintă „o acțiune managerială proprie sistemelor socioumane care solicită raportarea rezultatelor obținute, într-o anumită activitate la un ansamblu

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: eridu2006@clicknet.ro

de criterii specifice domeniului în vederea luării unei decizii optime”³.

Ea este un element fundamental în orice activitate umană cu obiective bine definite, fiind o componentă stabilă a oricărui proces instructiv educativ și se realizează cu rigurozitate în funcție de obiectivele propuse. O analiză efectuată acestui termen, ne conduce la afirmația că „*a evalua* înseamnă a determina sau a stabili valoarea unui obiect, a unei instituții, a unui fenomen sau proces etc.”

O direcție de dezvoltare a evaluării, promovată începând cu anii '70, o reprezintă extinderea acesteia asupra activității, condițiilor, factorilor și proceselor de care depind rezultatele obținute la un moment dat, concluzionându-se că eficacitatea activității de instruire, poate fi evaluată pertinent numai dacă sunt evaluate toate componentele activității (condiții interne sau externe, resursele de care dispune, starea și funcționalitatea factorilor participanți (umani, naturali, procesuali), prin urmare activitatea, în întregul ei, ca unitate a acestor elemente componente.

Ultimul deceniu al secolului trecut a fost decisiv pentru evoluția evaluării, fiind concepută ca un demers care se integrează organic procesului de instruire și nu ca o activitate de-sine-stătătoare aflată la finalul procesului de instruire.

Ca parte integrantă a procesului de instruire, evaluarea se face atât pe timpul, cât și la încheierea instruirii. Ea se aplică tuturor aspectelor instruirii și trebuie considerată drept una dintre cele mai importante activități ale unității.

„Orice proces evaluativ presupune trei momente corelate: măsurarea rezultatelor învățării, aprecierea informațiilor rezultate prin măsurare și luarea unor decizii ca o componentă a instruirii”⁴.

În procesul de desfășurare a instrucției, ca o componentă a instruirii, momentele acțiunii de evaluare au următoarea semnificație:

a) *măsurarea* presupune colectarea de informații, cu caracter constatativ, referitoare la nivelul performanțelor personalului instruit cu ajutorul unui ansamblu de metode, tehnici și procedee fără a se emite judecăți de valoare referitoare la calitățile și slăbiciunile obiectului evaluării;

b) *aprecierea* presupune interpretarea și aprecierea performanțelor personalului instruit, prin raportarea la criterii, indicatori sau standarde de performanță specifice procesului de evaluare. Valorificarea integrală a acestora permite emiterea

unei *judecăți de valoare* în termenii unei formule standardizate care descoperă calitățile și slăbiciunile obiectului evaluării;

c) *decizia* presupune interpretarea semnificației atribuite în procesul de apreciere a obiectului evaluării, pe baza *judecăților de valoare* emise, prin asocierea acestora cu scări de notare/valori calitative sau cantitative și acordării de *note* sau *calificative*.

Pentru realizarea unui proces evaluativ coerent și obiectiv este necesar să stabilim strategiile de evaluare ce vor fi aplicate pe timpul desfășurării acestuia. Strategiile de evaluare includ formele și tipurile de evaluare, metodele și tehnicile de evaluare, precum și descriptorii de performanță, baremele și sistemele de notare.

În procesul de planificare, organizare și desfășurare a instrucției sunt stabilite evaluări, ca parte integrantă a procesului de instrucție. Evaluările care se execută în forțele aeriene, pe timpul desfășurării procesului de instrucție, pot fi interne și externe și au următoarele caracteristici generale:

a. *evaluările interne* sunt activități neoficiale, se desfășoară permanent, de către cei care conduc nemijlocit instrucția și de către comandant sau persoanele desemnate de acesta. Eficiența evaluărilor interne este foarte ridicată, deoarece acestea asigură operarea imediată a corecțiilor necesare.

Avantaje: Evaluatorul intern cunoaște mai bine particularitățile instrucției în unitate/subunitate, este familiarizat cu cadrul de desfășurare al instrucției, cunoaște mai bine evoluția întregului proces, punctele forte și punctele slabe.

Limite: Evaluatorul intern este preocupat de calificativ, este mai subiectiv, poate reacționa emoțional, îi pot scăpa unele variabile critice ale procesului de instrucție;

b. *evaluările externe* sunt activități oficiale care se execută de către eșaloanele superioare pentru structurile din subordine, de regulă, cu maximum două trepte ierarhice mai jos. Aceste evaluări sunt stabilite prin planurile de instrucție, au resurse alocate și se desfășoară, de regulă, la sfârșitul etapei/ciclului de instrucție, unul dintre obiective fiind determinarea capacității operaționale a structurii.

Avantaje: Evaluatorul extern este neutru, mai obiectiv, iar concluziile acestuia sunt mult mai apropiate de situația reală.

Limite: Evaluatorului extern îi sunt mai puțin accesibile informațiile contextuale, îi pot scăpa din

vedere anumiți factori contextuali, iar evaluarea este mai costisitoare.

Evaluarea internă se realizează pe două paliere:

- a) evaluarea internă a instrucției individuale;
- b) evaluarea internă a instrucției colective.

Evaluarea internă a instrucției individuale se desfășoară diferențiat, pe categorii de personal, astfel:

- a) evaluarea internă a instrucției individuale de bază;
- b) evaluarea internă a instrucției individuale de specialitate.

Evaluarea internă a instrucției individuale de bază se desfășoară pe baza *activităților standard de instrucție și evaluare* din programele de instrucție individuală de bază și pe baza *chestionării orale, lucrărilor scrise, probelor practice, testelor docimologice* pentru acele discipline pentru care nu s-au întocmit programe de instrucție individuală de bază, urmărindu-se îndeplinirea cerințelor cuprinse în *modelul luptătorului*.

Instrucția individuală de bază este preponderent practic-aplicativă atât pentru personalul din comandamente, cât și pentru personalul din structurile luptătoare.

Evaluarea personalului nou sosit în unitate se va face, de regulă, la activitățile de evaluare ale întregului personal, la instrucția individuală de bază, conform planificării acestora.

Strategia de evaluare presupune executarea unor evaluări formative, sumative, practice și criteriale.

Evaluarea sumativă angajează operațiile de *măsurare-apreciere-decizie* în timpul sau la sfârșitul unei activități de instrucție în vederea cunoașterii nivelului real de instrucție după parcurgerea anumitor perioade și secvențe, conform obiectivelor stabilite.

Evaluarea criterială angajează operațiile de *măsurare-apreciere-decizie* în timpul sau la sfârșitul unei activități de instrucție în vederea cunoașterii nivelului real de instrucție prin compararea rezultatelor cu criterii sau standarde prestabilite.

Evaluarea formativă angajează operațiile de *măsurare-apreciere-decizie* în timpul unei activități de instrucție în vederea facilitării și motivării, evidențierii progresului personalului participant la instrucție sau, dimpotrivă, carențele acestuia. Scopul evaluării formative nu este acela de a acorda note sau calificative, ci de a oferi feedbackul necesar creșterii nivelului de instrucție.

Evaluarea practică angajează operațiile de *măsurare-apreciere-decizie* în timpul unei activități de instrucție ce presupune utilizarea de *probe practice de evaluare* și ocupă un loc însemnat în verificarea abilităților, priceperilor și deprinderilor formate în cadrul activităților practic-aplicative.

Criteriile de evaluare sunt specifice instrucției individuale de bază și se referă la performanța motrică, capacitatea subiectului de a aplica în practică elementele însușite, capacitatea de practicare independentă a celor însușite, nivelul cunoștințelor teoretice însușite de subiect, nivelul de formare și dezvoltare a deprinderilor motrice etc.

Metodele de verificare utilizate sunt: probele de motricitate, lucrările scrise, măsurarea unor indici de dezvoltare fizică, verificarea deprinderilor conform regulamentelor, observarea curentă și înregistrarea datelor observației etc.

Metodele de apreciere și notare sau acordare de calificative sunt: metoda aprecierii verbale, metoda de apreciere și notare sau acordare de calificative pe baza unor norme sau baremuri cuprinse în regulamentele specifice, metoda progresului individual, metoda de apreciere pe baza nivelului execuției tehnice sau tactice.

Evaluarea internă a instrucției individuale de specialitate se desfășoară diferențiat, pe categorii de personal, astfel:

- a) cadrele militare, pe baza evaluărilor orale, a lucrărilor scrise, a testelor docimologice corespunzătoare temelor și a ședințelor de pregătire de specialitate, elaborate și aprobate conform reglementărilor în vigoare;

- b) soldații și gradații profesioniști pe baza activităților standard de instrucție și evaluare din programele de instrucție individuală de specialitate, urmărindu-se îndeplinirea cerințelor cuprinse în modelul specialistului.

- c) personalul nou sosit în unitate va executa evaluare inițială conform modalității specificate la punctele a și b.

Strategia de evaluare presupune executarea unor evaluări formative, sumative, inițiale, continue, practice și criteriale.

Evaluarea inițială angajează operațiile de *măsurare-apreciere-decizie*, la începutul activității de instrucție în vederea cunoașterii nivelului *real* de instruire, exprimat în termeni de performanțe și competențe actuale și potențiale. Obiectul evaluării inițiale îl constituie cunoașterea măsurii

în care militarii evaluați stăpânesc cunoștințele și posedă capacitățile necesare pentru asimilarea noilor conținuturi și formarea altor competențe, determinând modul în care se va desfășura instrucția în continuare.

Evaluarea continuă sau permanentă angajează operațiile de *măsurare-apreciere-decizie* pe tot parcursul desfășurării activităților de instrucție. Ea stimulează activitatea de instrucție prin evaluarea *imediată* în vederea adoptării unor măsuri de corectare a deficiențelor constatate în procesul de organizare și desfășurare a instrucției.

Criteriile de evaluare sunt specifice instrucției individuale de specialitate și se referă la capacitatea personalului evaluat de a aplica în practică elementele însușite, capacitatea de practicare independentă a celor însușite, nivelul cunoștințelor teoretice însușite de subiect, nivelul de formare și dezvoltare a deprinderilor de întrebuințare în luptă a tehnicii de specialitate, formarea deprinderilor de operare a tehnicii de luptă etc.

Metodele de verificare utilizate sunt identice cu cele de la instrucția individuală de bază.

Metodele de apreciere și notare sau acordare de calificative sunt: metoda aprecierii verbale, metoda de apreciere și notare sau acordare de calificative pe baza unor norme sau bareme cuprinse în regulamentele specifice, metoda progresului individual, metoda de apreciere pe baza nivelului execuției tehnice sau tactice, testele de cunoștințe, testele practice și demonstrațiile, verificarea priceperilor și a deprinderilor etc.

La baza instrucției individuale se găsesc standardele de instrucție individuală, prin a căror îndeplinire personalul își realizează nivelul de instruire individuală necesară participării la instrucția colectivă.

Evaluarea internă a instrucției colective

Evaluarea internă a instrucției colective are la bază simultaneitatea executării instrucției și evaluării acesteia, procesul de apreciere reprezentând finalitatea procesului de instrucție.

Instrucția colectivă se desfășoară și se evaluează pe baza Programelor de Instrucție pentru Misiuni.

Pentru evaluarea instrucției, din Programele de Instrucție pentru Misiuni, se utilizează:

- a) activitățile standard de instrucție și evaluare;
- b) cadrele de misiune.

Activitățile standard de instrucție și evaluare se utilizează atât pe timpul evaluării interne, cât și a celei externe a instrucției colective.

Cadrele de misiune constituie baza pentru elaborarea exercițiului prin care se execută evaluarea nivelului de instrucție al unei structuri pentru îndeplinirea misiunii ce i-a fost stabilite.

Evaluarea instrucției, pe bază de *activități standard de instrucție și evaluare*, se face concomitent cu desfășurarea activității de instrucție, de către comandantul structurii instruite și asigură determinarea imediată a nivelului de instrucție al structurii și determinarea nivelului necesar de instrucție pentru a asigura îndeplinirea unei cerințe colective.

Utilizarea unei activități standard de instrucție și evaluare pentru evaluare presupune observarea directă de către comandantul de subunitate sau evaluator, în funcție de situație, a modului de executare a fiecărei etape sau atingerea nivelului de performanță corespunzător fiecărei cerințe și aprecierea modului de îndeplinire a acestora.

Evaluarea instrucției pe baza exercițiilor din *Cadrul de misiune* din *Programul de Instrucție pentru Misiune* se execută la sfârșitul etapei de instrucție, de către comandantul structurii ierarhic superioare sau un evaluator desemnat de către acesta.

Evaluarea executată la sfârșitul etapei de instrucție se execută printr-un exercițiu dintre cele cuprinse în Programul de Instrucție pentru Misiune specific structurii evaluate, are o durată determinată de durata exercițiului și se desfășoară în unități, tabere de instrucție sau poligoane.

Strategia de evaluare presupune executarea unor evaluări formative, sumative, inițiale, continue, practice și criteriale.

Criteriile de evaluare se referă la capacitatea structurilor de a aplica în practică elementele însușite, capacitatea de practicare independentă a celor însușite, nivelul de formare și dezvoltare a deprinderilor de întrebuințare în luptă a tehnicii de specialitate, formarea deprinderilor de operare a tehnicii de luptă etc.

Metodele de verificare utilizate sunt: verificările practice, observarea curentă și înregistrarea datelor observației.

Metodele de apreciere și notare sau acordare de calificative sunt: metoda de apreciere și notare sau acordare de calificative pe baza unor norme sau bareme cuprinse în regulamentele specifice, metoda de apreciere pe baza nivelului execuției tehnice sau tactice, testele practice și demonstrațiile, verificarea abilităților și a deprinderilor.

La baza instrucției colective se găsesc standardele de instrucție colectivă, care au la bază cerințele operaționale, îndeplinirea lor fiind echivalentă cu atingerea nivelului de instruire necesar pentru îndeplinirea misiunilor. Ele trebuie să acopere toate activitățile de instrucție necesare structurilor militare, deci toate situațiile ce pot să apară pe câmpul de luptă.

Evaluarea externă se desfășoară la sfârșitul etapei de instrucție și are ca obiectiv evaluarea structurilor luptătoare în vederea stabilirii nivelului de instrucție pentru îndeplinirea unei misiuni. Ea se desfășoară la fel ca evaluarea internă, pe bază de Program de Instrucție pentru Misiune, cu specificarea că evaluatorii sunt numiți de către eșalonul superior.

Comandanții eșaloanelor superioare folosesc aprecierile referitoare la nivelul instrucției unităților evaluate ca una dintre componentele sistemului de analiză a rezultatelor în vederea luării de măsuri corective. Pentru a păstra dinamica sistemului de instruire, ei folosesc concluziile spre a determina eficiența planurilor, a execuției și evaluarea de management a ciclului de instruire. Analiza rezultatelor în vederea luării de măsuri corective permit comandantului eșalonului superior să opereze schimbări care conduc la obținerea unui nivel de instrucție dorit.

Rezultatele evaluărilor atât interne, cât și externe, vor sta la baza elaborării sau adaptării documentelor de conducere a instrucției pentru etapa de instrucție următoare urmărindu-se remedierea deficiențelor sau îmbunătățirea procesului de instrucție pe baza experienței acumulate anterior și validate în cadrul procesului de evaluare.

Pe baza rezultatelor obținute la evaluările anterioare, comandantul sau instructorul poate planifica și executa activitățile standard de instrucție și evaluare corespunzătoare cerințelor instrucției individuale astfel încât să asigure nivelul de instrucție necesar executării unei cerințe colective. Acestea se planifică și se execută înaintea cerințelor colective a căror îndeplinire o sprijină.

O cerință fundamentală a evaluării o constituie obținerea de informații despre nivelul de instrucție al structurii, existent la un moment dat, precum și despre aspectele pozitive ale procesului de instrucție, permițând identificarea directă a modalităților prin care personalul și structurile pot atinge nivelurile de performanță dorite.

Concluziile reieșite pe timpul participării forțelor la operații reale sunt considerate și ele finalizate ale procesului de evaluare a nivelului de instruire. Existența și funcționarea feedbackului care leagă domeniile operațiilor și al instrucției fiind esențială pentru creșterea eficienței activității de instruire.

Se poate concluziona că activitatea de evaluare a instrucției individuale și colective este o activitate care se desfășoară continuu, pe durata întregului an de instrucție, asigurând feedbackul necesar stabilirii unor obiective de instrucție cât mai apropiate de realitate, astfel încât să se asigure un nivel de instrucție corespunzător misiunii primite cu un consum eficient al resurselor alocate.

NOTE:

1 Andrei Vocilă, *Evaluarea în procesul de învățământ*, wordpress.com, 2010, <http://andreibocila.wordpress.com/2010/05/03/evaluarea-in-procesul-de-invatamant>, accesat la 15.02.2015.

2 Ioan Jinga, *Conducerea învățământului. Manual de management instrucțional*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1993, p. 139.

3 Sorin Cristea, *Dicționar de pedagogie*, Editura Litera Educațional, Chișinău, 2002, p. 129, apud „Dictionnaire encyclopedique de l'éducation et de la formation”, Editions Nathan, Paris, 1994, p. 415.

4 Constantin Cucos, *Teoria și metodologia evaluării*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 66.

BIBLIOGRAFIE

Cucos Constantin, *Teoria și metodologia evaluării*, Editura Polirom, Iași, 2008.

Cucos Constantin, *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 2006.

Doctrina instruirii Armatei României, București, 2006.

Cristea Sorin, *Dicționar de pedagogie*, Editura Litera Educațional, Chișinău, 2002.

Jinga Ioan, *Conducerea învățământului. Manual de management instrucțional*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1993.

Ghidul elaborării Programelor de Instrucție pentru Misiuni, București, 2004.

www.wordpress.com

MODEL EXPERIMENTAL DE SISTEM INFORMATIC PENTRU EXERCITII DE APĂRARE ÎMPOTRIVA EFECTELOR ARMELOR BIOLOGICE ȘI A BIOTERRORISMULUI

EXPERIMENTAL INFORMATICAL MODEL FOR DEFENCE EXERCISES AGAINST BIOLOGICAL WEAPONS AND BIOTERRORISM

Col. (r) medic dr. CS I Viorel ORDEANU*
Col.ing. drd. Manuel DOGARU**
Biolog specialist drd., CS III Lucia Elena IONESCU***

Evaluarea vulnerabilităților, amenințărilor și riscurilor bioteroriste presupune culegerea unei cantități imense de date multidisciplinare, din domeniul medicinei umane, veterinare, fitosanitar și de mediu ambiant, de apărare și securitate națională. Pe baza datelor retrospective și a informațiilor la zi, se poate estima prospectiv riscul pentru sănătatea publică, respectiv pentru trupe și populația civilă din zonă.

Există programe informatice pentru reprezentarea pe hărți electronice a situației epidemiologice, pentru a ține sub observație epidemiile și a raporta situația în cel mai scurt timp. Acestea pot fi coroborate cu programele de raportare și de simulare WMD, pentru a obține supravegherea CBRN în timp real.

Assessment of bioterrorist vulnerabilities, threats, and risks require the collection of a huge amount of multidisciplinary data from human medicine, veterinary and phytosanitary fields and from the environment, defense and national security. Based on retrospective data and updated information, we can estimate the prospective risk to public health, both for troops and civilians in the area.

There is software mapping the epidemiological situation, observing the situation, and reporting outbreaks in short time. It can be combined with the reporting program and WMD simulation to obtain real time CBRN surveillance.

Cuvinte-cheie: atac biologic; exercițiu apărare; agenți biologici; contaminare; model experimental; sistem informatic; simulare constructivă; JCATS.

Keywords: biological attack; defense exercise; biological agents; contamination; experimental model; informational system; constructive simulation; JCATS.

Evaluarea vulnerabilităților, amenințărilor și riscurilor bioteroriste presupune culegerea unei cantități imense de date multidisciplinare din domeniul de apărare și securitate națională, al medicinei umane, veterinare, fitosanitar și de

mediu ambiant etc. Pe baza datelor retrospective și a informațiilor la zi, se poate estima prospectiv riscul pentru sănătatea publică, respectiv pentru trupele și populația civilă din zonă. Deoarece baza de date este imensă, este necesar ca prelucrarea să fie computerizată, iar rezultatele să fie livrate în timp real, pentru ca planul de contramăsuri medicale și militare, să fie actualizat eficient. Încărcarea cunoștințelor existente în banca de date, achiziția de date reale, stocarea, prelucrarea și exploatarea acestora, presupun existența unui sistem informatic dedicat, cu softuri adecvate, personal instruit, mijloace de informare și de comunicare rapide și securizate. Intrările (*input*) trebuie să fie multimodale, dar ieșirile (*output*)

***Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare, București**

e-mail: ordeanu_viorel@yahoo.com

****Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**

e-mail: dogy64@yahoo.com

*****Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare, București**

e-mail: ionescu.lucia@gmail.com

trebuie să fie centralizate la dispeceratul Sistemului de Supraveghere pentru Apărare Chimică, Biologică, Radiologică și Nucleară (SSA CBRN), de unde informația va fi distribuită rapid celor în drept. Pentru realizarea unui Sistem informatic pentru simulare de amenințări, vulnerabilități și riscuri bioteroriste fiabil, trebuie ca implementarea să se desfășoare pe etape, cu *feedback*, sub forma unor scenarii particularizate pentru atac biologic, bioterorist sau epidemie¹.

Armele biologice, atacul biologic și bioterorismul

Din punct de vedere militar și medico-militar, armele de distrugere în masă (*Weapons of Mass Destruction – WMD*) sunt bine cunoscute. Utilizarea în scopuri militare a bolilor infecțioase este menționată încă din antichitate, dar adevărata dezvoltare a unor programe de cercetare științifică și de producere a armelor biologice a avut loc în secolul XX. Programele de cercetare au avut drept scop nu numai realizarea mijloacelor tehnice de diseminare a agenților infecțioși, ci și obținerea unor tulpini rezistente la metodele clasice de tratament, cu antigenitate modificată, patogenitate și virulență crescute, rezistență crescută în mediul extern etc.

După încetarea Războiului Rece (1947-1990), problematica armelor biologice a revenit în actualitate în urma primului război din Golful Persic (1990-1991), dar și din cauza intensificării activităților teroriste la nivel mondial, culminate cu atacul terorist din SUA din 11 septembrie 2001 și atacurile bioteroriste cu diseminare de spori de antrax prin intermediul corespondenței și a instalațiilor de climatizare, din SUA și UE (2001-2002).

La nivel internațional are loc o intensă activitate politică de stopare a producerii, stocării și utilizării armelor biologice, la baza căreia se află *Convenția de prohibiție a dezvoltării, producerii și stocării armelor bacteriologice (biologice) și a distrugerii lor* (BTWC, 1972), intrată în vigoare în anul 1975. România a semnat tratatul la data de 10.04.1972 și l-a ratificat în data de 25.07.1979, iar până în prezent a fost semnată și ratificată de peste 170 de state, unele au semnat și nu au ratificat, altele nici nu au semnat².

Protecția medicală în atacul cu arme biologice a fost considerată de către specialiști ca o activitate specifică aflată, în primul rând, în sarcina serviciului

medical militar. Problematika intervenției medicale în criza biologică trebuie abordată „unitar pe baza unor metodologii similare, dar diferențiat de structurile civile față de cele militare”.

Armele biologice au caracteristici diverse, ceea ce presupune scenarii diferite. Astfel, pentru *agenții biologici nevii* (toxine s.a.) aerosolizați, se pot adapta programele informatice pentru simularea atacului chimic sau radiologic, deoarece se studiază norul CBRN, în funcție de condițiile meteo, de relief, de teren etc., iar pericolul scade cu distanța, prin diluarea agentului, până la un nivel nepericulos. Pentru *agenții biologici vii* (bacterii, virusuri, fungi etc.) situația se complică, prin caracteristica lor de automultiplicare, care determină apariția de focare secundare la distanță, prin portajul microbilor de către bolnavi, purtători aparent sănătoși (contaminați), animale, obiecte. Semnul internațional de „pericol biologic” format din cercuri multiple reprezintă tocmai această particularitate. Un exemplu există chiar în prezent, ca un „experiment situațional” nedorit: răspândirea epidemiei de Ebola în vestul Africii, care până acum a cuprins cinci țări și se extinde cu cazuri și focare în alte țări, fiind declarată oficial „totally out of control”. În contextul actual al bioterorismului, armele biologice sunt cele mai periculoase arme de distrugere în masă, ele fiind considerate „bomba atomică a săracului”.

Progresele deosebite realizate în medicină și, în special, în microbiologie, genetică moleculară, epidemiologie și farmacologie în secolul XX, au permis un control eficient asupra modului de manifestare a celor mai multe dintre bolile infecțioase. Cu toate acestea, chiar în regiunile dezvoltate din punct de vedere economico-social, unele boli sunt dificil de controlat.

Evenimentele înregistrate în ultimii ani, din care putem reaminti atacul cu spori de antrax din SUA și UE, confirmă necesitatea dezvoltării unor sisteme de intervenție și de răspuns eficiente în cazul utilizării WMD CBRN, situație în care poate fi afectată o mare parte a populației. Realizarea unui sistem medical de intervenție în situații de criză este o necesitate. Conceptele de medicină de urgență și medicină a dezastrelor trebuie să se concretizeze într-un sistem medical viabil, funcțional și eficient. Privită din acest punct de vedere, intervenția medicală este și trebuie să fie o responsabilitate a tuturor instituțiilor fundamentale ale statului, precum și a autorităților locale.

Deși prin lege, apărarea antiteroristă în România este sarcina Serviciului Român de Informații (SRI), armata dispune de forțe și mijloace specializate, în special pentru supraveghere și apărare CBRN, fiind un factor foarte important în lupta contra armelor biologice și a bioterorismului, precum și în managementul consecințelor atacului biologic³.

Riscul biologic

Riscul biologic pentru sănătatea efectivelor militare se estimează după standardele NATO, de exemplu, STANAG 2242/2005. Recomandările prevăd când și cum să se dea ordinul pentru măsuri de chimioprofilaxie antiinfecțioasă, bazat pe creșterea gradului de suspiciune. Pentru aceasta se utilizează un tabel cu trei grade de suspiciune (scăzut, mediu și crescut), care identifică declanșatorii operaționali în teatrul de operații (TO) și recomandă acțiunile, inclusiv comanda de utilizare a chimioprofilaxiei. În cazul când există bolnavi contagioși sau răniți contaminați în TO, aceștia se evacuează și se izolează în vederea tratamentului, pe etape cu precauțiile necesare pentru a evita crearea de focare secundare, iar unitățile sanitare militare și civile care îi primesc trebuie să asigure condiții de izolare și de carantinare adecvate.

Amenințările, vulnerabilitățile și riscurile ADM/CBRN, în situații de pace, de criză sau de război sunt multiple, una dintre manifestările cele mai importante constând în utilizarea agenților și armelor biologice. Bioterorismul și biocrima sunt riscuri reale ale societății moderne și trebuie să fim pregătiți inclusiv pentru contramăsuri medicale, în cadrul luptei antibioteroriste și contrabioteroriste.

Așa cum reiese din literatura de specialitate, dintre toate grupele de agenți biologici, cel mai probabil de a fi folosite ca agenți de bioterorism, sunt *bacteriile*, deoarece pot fi cultivate ușor, în cantități industriale, pe medii de cultură artificiale, cu preț mic. Dintre bacterii cel mai probabil de a fi folosit este *Bacillus anthracis*, deoarece sporulează în mod natural și rămâne viabil, poate fi stocat ca și un agent chimic, radiologic sau exploziv. De altfel, atacurile bioteroriste care au fost comise la începutul acestui secol au fost cu spori de antrax. Din mai multe motive (medicale, militare, industriale etc.), antraxul a fost, este și probabil că va fi favorit pentru atacurile biologice.

De aceea, pentru a veni în sprijinul sistemului de apărare împotriva armelor biologice și a

bioterorismului, am dezvoltat o activitate care a avut drept scop demonstrarea și validarea datelor științifice, prin utilizarea modelării și simulării de tip constructiv. Realizarea unui model experimental de sistem informatic, pentru exerciții de apărare împotriva efectelor armelor biologice și a bioterorismului, a presupus atingerea următoarelor obiective: realizarea instrumentului de lucru prin modelarea mediului sintetic (agenți biologici, trupe și populație) în condiții diferite de teren și stare a vremii; simularea răspândirii epidemiologice și testarea efectelor armelor biologice; simularea comportamentului trupelor și populației civile și verificarea efectelor prognozate în urma calculelor; colectarea multicentrică a datelor pentru analiză în vederea asigurării logistice medicale.

Scenariul antrax (ca exemplificare)

Antraxul este o boală infecțioasă comună omului și ierbivorelor, cauzată de *Bacillus anthracis*. În funcție de calea de pătrundere în organism, poate să producă trei tipuri de boli: antrax cutanat, prin răniri chiar minore, ale pielii sau mucoaselor; antrax digestiv, prin ingerare cu alimente, apă, obiecte ținute în gură; antrax pulmonar, prin inhalare.

Mortalitatea este de 99% la bolnavii netratați și de cca. 50% la cei tratați. Bolnavii nu sunt considerați contagioși (boala nu se transmite în mod obișnuit prin contact interuman), dar există risc de contaminare ulterioară prin obiecte, alimente sau prin tusea bolnavilor de antrax pulmonar. Prezintă un pericol deosebit alimentele și furajele sau apa care ajung în zone necontaminate inițial și pot să cauzeze epidemii sau epizootii, predominant digestive. Acest lucru poate fi și urmarea unei contaminări criminale, ca *atac bioterorist mascat*. În această situație pot să apară focare de boală răspândite aleator la distanță mai mare sau mai mică, care pot să afecteze colectivitățile umane, fermele de animale ierbivore (carnivorele și păsările fiind imune la antrax) etc.

Forțele și mijloacele sanitare vor fi solicitate la maximum după cca. trei zile de incubație și este necesară concentrarea lor din județele sau regiunile învecinate. Tratamentul profilactic și curativ cu chimioterapice antibacteriene (în principal, ciprofloxacina și doxiciclina) trebuie să fie suplimentat în cazurile grave cu ser anticărbunos, antiinflamatoare, antitermice,

antialgice, antiasmatică, diuretice, administrare de oxigen, respirație asistată sau protejată etc. și măsuri de igienă și dezinfectie de înaltă eficiență: formaldehida, glutaraldehida, clorigenii etc.

Modelul experimental utilizat

În contextul politico-militar actual, amenințarea bioteroristă trebuie tratată cu maximă atenție. Evaluarea modului de contaminare și estimarea numărului de victime, dinamica acestor parametri în timp și spațiu sunt definatorii pentru eficiența măsurilor profilactice și managementul crizei. Există programe informatice pentru reprezentarea pe hărți electronice a situației epidemiologice, de monitorizare a epidemiilor și de raportare a situației, pentru a obține supravegherea CBRN în timp real. Antrenarea structurilor cu atribuții în acest domeniu, elaborarea unor planuri viabile de intervenție și testarea lor, asigurarea unei logistici medicale adecvate, necesită crearea unui instrument de cercetare care să modeleze aceste atacuri. Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare (CCSMM) a găsit resursa necesară îndeplinirii acestei cerințe la Centrul de instruire prin simulare (CISM) al Universității Naționale de Apărare „Carol I” și a făcut demersurile pentru programarea unei activități de construire și de testare experimentală al unui astfel de model de studiu⁴.

CISM dispune de un sistem de simulare constructivă și de personal specializat în modelarea acțiunilor militare. Plecând de la materialele documentare disponibile și bunele practici din alte centre de simulare din străinătate, Biroul modelare și cercetare din CISM a elaborat ghiduri și proceduri de organizare ale activităților de cercetare folosind simularea constructivă. De altfel, CISM a mai participat la activități de testare de planuri în folosul unor mari unități operative și de cercetare operațională în cadrul unor programe de pregătire doctorală.

CCSMM și CISM au desemnat reprezentanți într-un grup de lucru care să definească modelul conceptual al scenariului atacului bioterorist. S-a imaginat un atac triplu cu spori de antrax „militarizați” (selecționați sau modificați pentru a fi mai patogeni, mai virulenți și mai rezistenți la tratament), asupra a trei obiective de interes național, militar sau bioterorist, din care rezultă trei subscenarii: un atac aerian, un atac naval și unul sau mai multe atacuri terestre. Este posibil ca

aceste atacuri să fie executate coordonat, în aceeași noapte, deoarece după comiterea atacurilor se alertează toate structurile de apărare și nu ar mai fi posibilă repetarea lor. În total, un asemenea atac cu antrax, chiar dacă nu este repetabil, se poate solda cu un număr important de contaminați, din care mulți vor dezvolta boala, iar unii vor muri. Evoluția epidemiei va depinde de capacitatea sistemului sanitar (militar și civil) de acțiune prompt și adecvat, cu forțele și mijloacele necesare și cu sprijinul logistic corespunzător, în funcție de situația epidemiologică a trupelor și a populației civile. Atacul aerian cu aerosolizare ar putea fi dat prin surprindere, cu o aeronavă militară infiltrată sau cu un avion civil agricol sau comercial adaptat și nu va putea fi repetat, deoarece se activează apărarea antiaeriană, cod roșu. Atacul naval cu aerosolizare poate fi dat prin surprindere, cu o navă militară de suprafață sau submarin sau cu o navă comercială adaptată și nu va putea fi repetat, deoarece se activează apărarea antinava sau antisubmarin, cod roșu. Atacul terestru cu aerosolizare poate fi dat prin surprindere, cu un autovehicul adaptat (utilaj agricol de dispersare), ca atac bioterorist și nu va putea fi repetat, deoarece se activează apărarea civilă, cod roșu.

Planificarea activității de cercetare s-a făcut în conformitate cu ghidurile⁵ și procedurile⁶ existente, elaborate în CISM, și a cuprins un număr de patru întâlniri ale grupului de lucru pe parcursul a șase luni. În ședințele comune s-au dezvoltat specificațiile activității experimentale prin stabilirea unui program concret de lucru și identificarea personalului competent care să le poată duce la îndeplinire. Echipa CCSMM a definitivat studiul științific privind caracteristicile agentului studiat, precum și a variantelor de întrebuințare. CISM a prezentat posibilitățile sistemului de simulare și algoritmi intrinseci ai modelului CBRN, infrastructura și facilitățile ce pot fi puse la dispoziție pentru activitate, datele și rezultatele ce pot fi colectate. Din schimbul de informații dintre cele două centre au rezultat ipotezele detaliate de studiu care să fie modelate și simulate.

Simularea constructivă folosită a fost *Joint Conflict and Tactical Simulation – JCATS*, exploatat în CISM încă din anul 2002, aflat în prezent la versiunea 12. Sistemul de simulare rulează pe o arhitectură de tip server-clienți, folosind o aplicație informatică instalată pe sistemul de operare

(SO) Linux și echipamente *hardware* de mare performanță. Din punct de vedere al tipului de simulare, JCATS poate fi încadrat în categoria *Agent Based Simulation*, descriind comportamentul unor entități (agenți) discreți. Modelul JCATS constă într-o bază de date relațională și o serie de algoritmi specifici, care definesc evoluția entităților în timp. Din punctul de vedere al activității experimentale, algoritmi au descris atacul și contaminarea mediului și a populației în timp. Pentru aceasta, specialiștii din CISM au rescris unele coduri și au adaptat algoritmi programului pentru a modela mijloacele de atac și agenții biologici folosiți, structurile militare, populația civilă, senzorii și terenul.

Sistemul de simulare permite colectarea

scenariilor și realizarea corecțiilor necesare. În urma fiecărei simulări s-au analizat rezultatele și s-au comparat cu informații obținute din alte metode de cercetare. Datele validate obținute din activitatea experimentală au fost clasificate și salvate în format electronic, în vederea prelucrării detaliate ulterioare.

Datele colectate în urma simulării folosind modelul realizat pot fi utilizate pentru dezvoltarea unor studii privind necesarul de logistică medicală în dinamica ei: cantități de materiale profilactice, medicamente și fluxuri de aprovizionare, locuri de tratament în facilitățile medicale, mijloace de transport precum și pentru stabilirea urgențelor medicale în situația unor astfel de atacuri.

Fig. 1 Aspect din timpul activității de simulare experimentală

datelor rezultate în mai multe forme, folosind subprograme specializate ale JCATS sau facilități ale SO Linux. Pentru scopul cercetării s-au utilizat capturi electronice ale imaginilor privind evoluția suprafețelor contaminate, înregistrări numerice ale numărului de victime, rezultate ca urmare a efectuării atacului și grafice ale ratei de contaminare în timp real.

Desfășurarea activității de simulare „BIOAG-15” s-a desfășurat pe parcursul a cinci zile, abordând și simulând fiecare ipoteză de studiu, de la simplu la complex, după analiza viabilității

Un alt domeniu de interes l-a constituit estimarea contaminării personalului militar, în situația folosirii mijloacelor și aplicării procedurilor adecvate de protecție CBRN. Experimentul a presupus existența unor senzori de detecție aproape în timp real a agenților biologici în situația unui atac bioterorist. Datele colectate în această ipoteză pot servi la argumentarea necesității achiziției unor mijloace de detecție și de alarmare, precum și a necesității instruirii populației civile și militare pentru situația în care aceste atacuri bioteroriste ar fi reale.

Comentariu

Agenții biologici, atacul biologic și bioterorismul rămân în continuare o amenințare globală. Apărarea împotriva efectelor agenților biologici necesită o acțiune complexă, multidisciplinară și o concepție integrativă.

Exercițiile de apărare împotriva armelor biologice trebuie să se bazeze pe jocuri de război modelate informatic, pentru a acoperi multitudinea de variabile care influențează procesul. Programul JCATS poate fi adaptat pentru simularea constructivă în acest scop. Până în prezent, în România nu au mai fost desfășurate simulări constructive pentru atacuri biologice sau bioteroriste.

Modelul experimental de sistem informatic realizat și utilizat de către noi a utilizat infrastructura informatică a CISM (specialiști, hard și soft) și concepția medico-militară a experților CCSMM (scenariile, introducerea de date, analiza situației) și a fost funcțional.

Scenariul „antrax” care a fost folosit pentru exemplificare constituie o bază de pornire și pentru alte scenarii, mai complexe, care privesc agenți biologici de război sau boli cu transmitere interumană mare, deci cu apariția de focare secundare și necesitatea de instituire a carantinei.

Din simulările constructive pentru estimarea numărului de contaminați din mediul militar și din mediul civil, se pot deduce rapid numărul de viitori bolnavi, gravitatea acestora și numărul de decese. Se poate calcula necesarul de sprijin logistic pentru decontaminare, dezinfectante, antibiotice, alte medicamente antiinfecțioase, materiale sanitare (oxigen, pansamente etc.), mijloace de transport specializate și nespecializate, spații de cazare, izolare, carantinare și necesarul pentru înhumare.

Deoarece forțele și mijloacele necesare în aceste situații depășesc cu mult posibilitățile serviciului sanitar militar și ale autorităților sanitare locale, este necesară concentrarea lor din județele sau regiunile învecinate, eventual întreaga capacitate națională sau chiar ajutor internațional.

Experimentul demonstrează utilitatea acestui tip de simulare constructivă, ale cărui rezultate au depășit cantitativ estimările participanților, și creează baza pentru următorul exercițiu, de logistică medicală, în colaborare cu logisticienii.

Concluzii

Exercițiile de apărare împotriva efectelor armelor biologice și a bioterorismului se bazează

pe simulare constructivă, ca și alte jocuri de război, care nu pot fi simulate real sau virtual.

Programul JCATS poate fi adaptat pentru simularea atacului și estimarea efectelor lui.

Modelul experimental de sistem informatic BIOAG-15, realizat și utilizat de către noi, este fiabil, flexibil și poate fi dezvoltat în continuare.

Rularea exercițiului, sub forma unui film de instrucție, poate să constituie un suport de curs pentru studenții Institutului Medico-Militar.

În perspectivă, acest sistem informatic va putea fi una dintre componentele viitorului Sistem Informatic pentru Supravegherea Bolilor Infecțioase cauzate de agenții biologici de război, ca nod național în cadrul rețelei de supraveghere CBRN a NATO.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 G. Arădăvoaice, I. Crainiceanu, D. Niță, *Amenințări, vulnerabilități și riscuri la adresa demnitarilor – metode și tehnici de analiză*, Editura Antet, XX Press, Filipești, Prahova, p. 120.

2 *The Convention on Biological Weapons*, 1972, <http://www.unidir.org>

3 V. Ordeanu și colab., *Protecția medicală contra armelor biologice – vademecum*, Centrul de Cercetări Științifice Medico- Militare, București, 2012, p. 38.

4 Col.ing.drd. M. Dogaru, *Planificarea și conducerea activităților de cercetare și evaluare a structurilor tactice interarme folosind simularea*, Raport de cercetare științifică nr. 2, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2014.

5 Lt.col.ing. M. Dogaru, *Ghidul activităților de cercetare bazate pe utilizarea simulării*, Studiu, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2012, p. 34.

6 *Procedura de pregătire și organizare a activităților de simulare constructivă în sprijinul cercetării militare operaționale și exploratori*, Ediția 1, revizia 2, Centrul de Instruire prin Simulare, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2013.

BIBLIOGRAFIE

- Arădăvoaice G., Crăiniceanu I., Niță D., *Amenințări, vulnerabilități și riscuri la adresa demnitarilor – metode și tehnici de analiză*, Editura Antet, XX Press, Filipești, Prahova.
- Baciu Adrian Mircea, *Bioterrorism arme biologice și structurile de aplicare a legii*, Editura Pro Universitaria, București, 2009.
- Col.ing.drd. Dogaru M., *Planificarea și conducerea activităților de cercetare și evaluare a structurilor tactice interarme folosind simularea*, Raport de cercetare științifică nr. 2, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2014.
- Lt.col.ing. Dogaru M., *Ghidul activităților de cercetare bazate pe utilizarea simulării*, Studiu, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012.
- Ludovic Păun, *Bioterrorismul și armele biologice*, Editura Amaltea, București, 2003.
- Necșulescu Marius, *Bioterrorismul în Contextul Politico-Militar Național*, Lucrare de disertație, București, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, Departamentul Operații Întrunite, Studii Strategice și de Securitate, Masterat Securitate Națională și Comunicare Publică, București, 2011.
- Ordeanu V. și colab., *Protecția medicală contra armelor biologice – vademecum*, Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare, București, 2012.
- Ordeanu V., Andrieș A.A., Hincu L., *Microbiologie și protecție medicală contra armelor biologice*, Editura universitară „Carol Davila”, București, 2008.
- Procedura de pregătire și organizare a activităților de simulare constructivă în sprijinul cercetării militare operaționale și exploratorii*, Ediția 1, revizia 2, Centrul de Instruire prin Simulare, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2013.
- STANAG 2242 NBC/MED Policy for the chemoprophylaxis and immunotherapy of NATO personnel against biological weapons.*
- The Convention on Biological Weapons (1972)*, <http://www.unidir.org>
- Biological and Chemical Terrorism: Strategic Plan for Preparedness and Response. Recommendations of the CDC Strategic Planning Workgroup*, Centers for Disease Control and Prevention, MMWR 2000; 49 (No. RR-4).
- Emergency Preparedness & Response Specific Hazards Bioterrorism*, <http://emergency.cdc.gov>

RUSIA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ – O DILEMĂ GEOPOLITICĂ ȘI GEOSTRATEGICĂ

RUSSIA AND THE EUROPEAN UNION – A GEOPOLITICAL AND GEOSTRATEGIC DILEMMA

Lt.drd. Alexandru CRISTIAN*

Afirmarea puterii ruse are elemente tangibile și intangibile. Cele tangibile sunt legate de resursele uriașe de gaz natural și capacitatea militară, iar cele intangibile de ideologiile neopanslaviste ale intelectualilor ruși. După anii 2000 s-a dezvoltat în Rusia un naționalism caracteristic unei voințe de afirmare pe scena globală.

The affirmation of Russian power has physical and metaphysical elements. The physical element is related to huge resources of natural gas and to the military capacity, while the metaphysical element is related to an ideology, panslavism, belonging to neo-Russian intellectuals. After 2000, the nationalism movement has increased in Russia, being characterized by the will to promote the nation on the world stage.

Cuvinte-cheie: geopolitică; geostrategie; Uniunea Europeană; colaps; creștere economică.

Keywords: geopolitical; geostrategic; European Union; collapse; economic growth.

Federația Rusă – un stat în plină afirmare globală

Principala provocare pentru Federația Rusă după implozia Uniunii Sovietice a fost instaurarea ordinii în noul spațiu rusesc și securizarea frontierelor. Impunerea unui control strict asupra teritoriului rusesc a fost o necesitate pentru ca noul stat să fie un stat modern și dezvoltat, altfel ar fi devenit un stat eșuat. Obstacolul major în calea dezvoltării Rusiei este infrastructura slab dezvoltată. Deși cifrele sunt impresionante, 86.200 de kilometri de căi ferate, 940.000 de kilometri de drumuri, 1.213 aeroporturi, 102.000 kilometri de navigație fluvială, infrastructura este învechită, deteriorată și prost amplasată pe suprafața țării¹. Vladimir Putin a impus Rusiei un plan pe zece ani, până în 2020, de modernizare a infrastructurii. Urbanizarea este mare în partea europeană a țării, 73%².

După colapsul economiei planificate, Rusia a implementat *Planul Șatalin*, planul de 500 de zile pentru a realiza transformarea și dezvoltarea economiei libere. Acest plan a fost însoțit de reforme necontrolate, de reglementare a spațiului economic și a datoriei externe de 100 de miliarde de dolari,

moștenită din perioada sovietică. Eșecul acestui plan a fost cauzat și de factorii socioeconomi, dar și de incapacitatea elitelor de a impune un plan coerent de dezvoltare a economiei ruse.

După eșecul acestor reforme inițiale a apărut o nouă categorie socială, beneficiarii tranziției. „Îmbogățiți peste noapte și coruptibili, noii oameni de afaceri au reprezentat o frână în creșterea și dezvoltarea economică a țării”³. „Creșterea economică din ultimul deceniu a scos la iveală grave disfuncționalități ale statului rus. Dependența excesivă de exporturi energetice, inegalitatea regională și industrială, retardul tehnologic, politic, mecanism economic autarhic și o povară financiară enormă reprezentată de cheltuielile militare”⁴.

După proclamarea independenței Federației Ruse și până în prezent a apărut o dilemă ce pare de nedreptățit pentru liderii politici, exercitarea libertăților civile și a drepturilor fundamentale în raport cu un stat slab cu reflexe totalitare. Statul rus are înrădăcinate aceste reflexe în istoria sa, iar libertățile sunt un apanaj al elitelor. Această dilemă încetinește Rusia în drumul afirmării ca mare putere.

Președintele Boris Elțin a demarat o serie de restricții progresive ale drepturilor civile cu scopul de a prezerva securitatea națională. Președintele Vladimir Putin a redus aceste restricții la nivel

**Universitatea Națională de Apărare „Carol I”*
e-mail: alexandrucristian87@yahoo.com

general, dar a impus strategii de control mediatic, propagandă oficială și a redus unele drepturi și libertăți în mod selectiv.⁵

Cu tot efortul liderilor politici ai Rusiei țara rămâne un stat sărac, nesigur, unde abuzurile sunt la ordinea zilei. Criminalitatea rusă este una dintre cele mai dezvoltate din lume. Între anii 1991 și 2008 au avut loc 1.107 de atentate teroriste, în anul 1993 erau 5.000 de grupări criminale, iar în prezent sunt peste 100.000 de astfel de grupări⁶. Criminalitatea organizată se dezvoltă din fragilități instituționale, haos economic provocat de un capitalism emergent și sărăcirea unor ample sectoare sociale. De asemenea criminalitatea organizată este rădăcina haosului economic și marasmului social și este unul dintre factorii care deviază o țară de la dezvoltare către subdezvoltare.

„Rădăcinile acestui tip de naționalism sunt complexe, moștenire culturală slavă, ortodoxie, imperialismul rus, mitul percepției marii puteri sovietice, o idee conducătoare a statului paternalist și autoritar⁷. Ideologia dughinistă este una ofensivă, de cucerire și de impunere a puterii. Este un unilateralism și o vocație mesianică în perfectă concordanță cu aspirațiile Rusiei de mare putere. Am observat cum Rusia a devenit din colosul cu picioare de lut, puterea risipitoare sau uriașul fără putere.

Dilemele geopolitice ale Rusiei sunt complexe și necesită voință națională pentru a le rezolva. Pe lângă instabila „foame” de spațiu, Rusia a avut o teamă paroxistică față de vulnerabilitatea frontierei. Sindromul frontierei a impus ca după 1989 Rusia să creeze în jurul său o serie de state care să îi ofere un confort spațial necesar dezvoltării și afirmării ca mare putere. Conflictul din Georgia și Ucraina reflectă în mod sigur acest sindrom.

Politica externă rusă a valsat între Orient și Occident. În anii 1990, Rusia s-a deschis către Occident semnând START II, în 1993, Acordul de asociere și cooperare cu UE, în 1994, Acordul de Cooperare cu NATO, în 1997⁸. Această deschidere a putut fi posibilă datorită fragilității interne a statului rus, observăm că după consolidarea acestuia puterea rusă s-a axat pe crearea unei zone de securitate în jurul propriei frontiere clamând protecția minorităților ruse în exteriorul granițelor naționale.

Rusia a încheiat sfârșitul de secol XX ca o putere blândă, *soft power*, prin ajutorul economic oferit statelor CSI și participarea la importante

misiuni ale Organizației Națiunilor Unite. Politica externă a lui Elțîn a fost dusă pentru ca lumea să recunoască puterea rusă⁹.

„Venirea lui Vladimir Putin a produs o revigorare a puterii ruse. Regimul Putin a centralizat statul rus, a recuperat controlul asupra complexului militar-industrial și asupra principalelor complexe energetice, a întărit serviciile de informații pentru a combate terorismul și criminalitatea transfrontalieră și a dezvoltat un climat de securitate internă¹⁰.

Mulți analiști ruși consideră Rusia condusă de către Vladimir Putin, ca o democrație dirijată, este un sistem autocrat cu accente naționaliste, dar deschis către piața liberă și către emergența economică. „Mărirea importanței Rusiei pe plan internațional a fost realizată prin creșterea influenței asupra țărilor vecine, mărirea presiunii militare unde Rusia are interese și o agresivă diplomatie împotriva extinderii zonei euroatlantice¹¹. Acest drum pe care Rusia și l-a ales a produs o fractură majoră în relațiile cu Statele Unite ale Americii, dar și cu Uniunea Europeană. Rusia a intervenit în Georgia și în Ucraina numai pentru a-și afirma statutul de mare putere la nivel mondial. Dacă nu-și va rezolva serioasele probleme interne, Rusia este condamnată să devină o putere mare, blocată în trecut cu o economie bolnavă și cronică, cu disparități regionale uriașe cu mari șanse de fi scoasă din rândul puterilor emergente și trecute în linia a treia a dezvoltării mondiale.

Criza din Ucraina – o dilemă geostrategică

Situația din Ucraina a răcit relațiile Uniunii Europene cu Rusia. Deși Rusia este al treilea partener comercial și reprezintă o sursă mare de energie pentru Europa, ofensiva neoimperialistă a suspendat orice negociere între Uniunea Europeană și Rusia. Uniunea Europeană a retaliat puternic și a impus sancțiuni dure Federației Ruse.

Ucraina este o țară cu probleme mari, cu o birocrație mare, cu un nivel uriaș al corupției și cu strânse legături cu Rusia, prin intermediul unor cercuri de putere interne. Consiliul Uniunea Europeană-Ucraina din 2012 a subliniat progrese în domeniul justiției și implementarea unor reforme pentru a putea ca țara să înceapă negocierile pentru aderare¹². Ucraina are o relație dificilă cu Rusia, împart o graniță mare, minoritatea rusă este mare, iar statul rus este un partener comercial agresiv chiar coercitiv.

În anul 1994 s-a semnat Pactul de Cooperare și Înțelegere între Uniunea Europeană și Ucraina, iar primul Summit Uniunea Europeană-Ucraina a avut loc în 1997 și s-a axat pe tranziția economică și pe drepturile omului¹³. În anul 2005, Uniunea Europeană și Ucraina au semnat un Plan de Acțiune ce se axa pe reformarea complexă a structurilor sociale și economice. În mai 2009, Uniunea Europeană a deschis Parteneriatul Estic cu Ucraina, Belarus, Moldova, Azerbaidjan și Georgia. Acest partener întărește relațiile economice și politice ale Uniunii Europene cu fostele state sovietice. Scopul parteneriatului este încheierea unor noi acorduri de asociere a fostelor membre ale Uniunii Sovietice și promovarea democrației, pieței libere, economiei de piață și a dezvoltării sustenabile și buneii guvernante.¹⁴

Între 2009 și 2011, cooperarea a fost adâncită prin semnarea unor acorduri privind vizele. Uniunea Europeană a semnat, în 1999, cu Ucraina, Acordul Extins de Comerț Liber. De asemenea, Uniunea Europeană a scutit de viză cetățenii ucraineni care călătoreau o perioadă de timp limitată în spațiul european. De-a lungul timpului s-a observat un progres în Ucraina în domeniul stabilității, independenței, eficienței instituționale, garantării democrației, independenței justiției, drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și combaterea corupției.¹⁵

Freedom House a denumit Ucraina, sub mandatul lui Viktor Iușenko, o țară liberă, după victoria lui Viktor Ianukovici, în 2010, țara a fost denumită parțial liberă. Raportul Freedom House descrie noi restricții impuse de regimul lui Ianukovici, dar și încălcarea flagrantă a drepturilor omului, prin torturi și violență exercitată de către autorități¹⁶.

Respingerea de către președintele Viktor Ianukovici a Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană a declanșat revolta populară care l-a îndepărtat de la putere. Rusia a făcut presiuni uriașe asupra Ucrainei datorită importanței geostrategice a Ucrainei. „Țara este primul partener comercial al Rusiei, este o țară de tranzit a hidrocarburilor provenite din conductele rusești, frontiera Rusiei cu Ucraina este foarte întinsă și reprezintă un pericol strategic și o amenințare directă din partea zonei euroatlantice în viziunea rusă”¹⁷.

După invazia rusă în Ucraina, relația dintre Uniunea Europeană și Rusia s-a deteriorat. Rusia

este cel mai mare vecin al Uniunii Europene și al treilea partener comercial. Negocierile Acordului Uniunea Europeană-Rusia au fost înghețate după escaladarea conflictului din Ucraina. Uniunea Europeană și Rusia au sporit relațiile de cooperare după 1990 în diverse domenii cum ar fi economie, cercetare, educație și cultură, comerț, investiții și energie¹⁸. Cooperarea dintre cele două țări pe patru mari direcții de acțiune, economie și mediu, libertate, securitate și justiție, securitate externă, cercetare și educație.

Summitul de la Rostov din anul 2010 a însemnat un pas înainte în relațiile Rusiei cu Uniunea Europeană prin semnarea Parteneriatului pentru Modernizare, parteneriat ce se referă la societatea civilă, modernizare tehnică și economică, respectarea legii. Rusia și Uniunea Europeană au avut o colaborare strânsă pentru combaterea criminalității transfrontaliere, a crimei organizate, a terorismului în cadrul procesului de pace în Orientul Mijlociu¹⁹.

Din perspectiva Uniunii Europene, intervenția în Ucraina și anexarea Crimeii sunt ilegite și contravin normelor dreptului internațional. Ca răspuns la agresiunea împotriva țării, Uniunea Europeană a suspendat toate negocierile extinse cu Rusia, inclusiv cea referitoare la vize. De asemenea, Uniunea Europeană a impus un set de sancțiuni ce se referă la restricționarea accesului pe piața de capital europeană, suspendarea cooperării privind apărarea, suspendarea proiectelor de cercetare privind cercetarea și dezvoltarea tehnologiilor rare²⁰.

Banca Central Europeană și Banca Europeană de Reconstrucție a suspendat semnarea unor noi acorduri cu Rusia. Comerțul cu produse provenite din Crimeea a fost strict interzis, deoarece Uniunea Europeană nu recunoaște anexarea. Alte sancțiuni luate au fost înghețarea unor active rusești pe teritoriul european, interzicerea unor persoane din administrația rusă sau a celei din Crimeea de a călători. Rusia, ca măsură de răspuns, a interzis importul anumitor alimente din Uniunea Europeană²¹.

„Summitul Uniunea Europeană-Rusia a fost anulat, întâlnirea G8 de la Soci a fost anulată, Rusia a fost exclusă din G8, negocierile cu Agenția Internațională de Energie Atomică și cu Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică au fost suspendate”²².

În data de 11 septembrie 2014, Uniunea Europeană a reîntărit măsurile împotriva Rusiei și a lărgit sancțiunile. Uniunea Europeană a restricționat aproape în totalitate accesul investițiilor rusești la piața de capital a uniunii, companii și state europene nu vor mai acorda împrumuturi a cinci mari bănci rusești, a fost interzisă cooperarea interbancară, au fost interzise serviciile financiare, statele europene nu mai sprijină exploatarea petrolului în zona arctică, a fost interzisul comerțul cu nouă companii din Rusia, 24 de persoane au fost declarate *persona non grata* în teritoriul european²³.

Situația din Ucraina rămâne o dilemă datorată incapacității și coerenței elitei ucrainiene de a alege un drum țării. Rusia de-a lungul istoriei s-a ghidat după teoria realistă datorită fricii de a fi cotoplită. După ultima invazie din a doua mare conflagrație mondială, teritoriul rus a devenit un teritoriu sacru pentru „țării roșii”. Nimeni nu trebuie să se mai apropie de teritoriul rus. După dezmembrarea Uniunii Sovietice, Rusia și-a construit o serie de state-tampon sub egida Comunității Statelor Independente sau a Organizației Tratatului de Securitate Colectivă având ca principal rol eliminarea acestui pericol istoric. Obsesia rusă pentru frontieră se explică datorită deselor incursiuni în teritoriul rus, dar și a reliefului plan, întins²⁴.

După revolta care l-a îndepărtat pe Ianukovici și anexarea Crimeii, poporul ucrainian și-a ales un președinte proeuropean, Petro Poroșenko. Uniunea Europeană nu mai dorește să investească în Ucraina din cauza nivelului foarte mare al corupției care confiscă în detrimentul unor altor scopuri și care nu corespund cu voința europenilor. Dacă Ucraina rupe definitiv relația cu Rusia aceasta pierde 28% din puterea de cumpărare, iar aprovizionarea cu gaz este compromisă definitiv²⁵.

Concluzii

„Opinia publică ucraineană nu are încredere în viitorul țării. Unii consideră protestele de pe EuroMaidan au fost stimulate de oligarhi ce au o legătură strânsă cu Europa. Oligarhi proeuropeni au creat haosul pentru a prelua puterea de la foștii oligarhi aserviți Moscovei. Ucraina este o țară situată la granița fostului imperiu țarist și este leagănul civilizației medievale rusești, este obligată să aleagă între Rusia și Europa, nu poate rămâne neutră”²⁶.

Dilema geopolitică a Uniunii Europene este Ucraina, dilema Rusiei este Ucraina. Ucraina

este importantă pentru că reprezintă un pivot care se întinde spre imensele resurse de petrol și gaz ale Asiei Centrale pentru Europa și spre enorma prosperitate a Uniunii Europene pentru Rusia. Rusia are nevoie de Ucraina ca și țară de tranzit, deoarece Rusia este dependentă de exportul de gaze.

Uniunea Europeană are nevoie de Ucraina pentru a-și mări piața și importanța la nivel mondial. Uniunea Europeană vrea să se extindă, Rusia dorește să stopeze acest lucru. Această dilemă între Rusia și Uniunea Europeană se va încheia peste un timp. În opinia multor analiști se va produce o istorică reconciliere cu Rusia, iar acest mare stat va renunța la orgoliul său imperial și va face parte din Europa.

Dilema este Ucraina. Conflictul ucrainean este distrugător și consumator de resurse și energii pentru Uniunea Europeană și Rusia. Ambele au în comun dorința de a se dezvolta, sancțiunile impuse de o parte și de cealaltă afectează economiile și proiectele comune. Această încăpățănare geopolitică și geostrategică a Rusiei o aduce în urmă cu câțiva ani, iar Uniunea Europeană se simte nevoită să reacționeze.

Toată această situație este în detrimentul Europei care privește înălțarea noilor centri de putere în următorii ani. Dacă nu își vor rezolva această problemă, Uniunea Europeană și Rusia sunt condamnate la stagnare, regres economic, social și politic.

NOTE:

1 Rafael Caldach Cervera, *Rusia ante el nuevo escenario mundial*, în volumul „Cuadernos de Estrategia” intitulat „Las Potencias Emergentes Hoy: Hacia Un Nuevo Orden Mundial”, Madrid, martie 2011, Ministerul Apărării Regatului Spaniei, p. 85.

2 *Ibidem*.

3 *Ibidem*, p. 86.

4 *Ibidem*, p. 87.

5 *Ibidem*, p. 9.

6 *Ibidem*, p. 93.

7 *Ibidem*, p. 97.

8 *Ibidem*, p. 100.

9 *Ibidem*, p. 103.

10 *Ibidem*, p. 106.

11 *Ibidem*, p. 108.

12 Scott N. Duryea, *How Far can the E.U. expand? The Dilemmas of Ukrainian Membership*, <https://www.odu.edu/content/dam/odu/offices/mun/eu/MEU-Issue-Brief-Ukrainian-Accession.pdf>, p. 2.

13 *Ibidem*.

- 14 *Ibidem*.
15 *Ibidem*, pp. 3-4.
16 *Ibidem*, p. 5.
17 *Ibidem*, p. 8.
18 *Relațiile Uniunii Europene cu Rusia*, <https://www.odu.edu/content/dam/odu/offices/mun/eu/MEU-Issue-Brief-Ukrainian-Accession.pdf>
19 *Ibidem*.
20 *Ibidem*.
21 *Ibidem*.
22 *Ibidem*.
23 *Noi măsuri împotriva Rusiei*, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/144868.pdf
24 Alexandru Cristian, *Provocarea rusă sau reinterpretarea neorealismului*, <http://www.oranoua.ro/alexandru-cristian-provocarea-rusa-sau-reinterpretarea-neorealismului/>, accesat la 07.11.2014.
25 Nicolas Niarchis, *Borderland: Ukraines's Dilemma*, <http://www.newyorker.com/news/news-desk/eu-russia-ukraine-dilemma>
26 *Ibidem*.

BIBLIOGRAFIE

Cristian Alexandru, *Între Elefant, Urs și Dragon – spre o nouă arhitectură globală*, Editura Rao, București, 2014.

Cristian Alexandru, *Provocarea rusă sau reinterpretarea neorealismului*, <http://www.oranoua.ro/alexandru-cristian-provocarea-rusa-sau-reinterpretarea-neorealismului/>
Cervera Calduch Rafael, *Rusia ante el nuevo escenario mundial*, în volumul „Cuadernos de Estrategia” intitulat „Las Potencias Emergentes Hoy: Hacia Un Nuevo Orden Mundial”, Ministerul Apărării Regatului Spaniei, Madrid, martie 2011.
Duryea N. Scott, *How Far can the E.U. expand? The Dilemmas of Ukrainian Membership*, <https://www.odu.edu/content/dam/odu/offices/mun/eu/MEU-Issue-Brief-Ukrainian-Accession.pdf>
Niarchis Nicolas, *Borderland: Ukraines's Dilemma*, <http://www.newyorker.com/news/news-desk/eu-russia-ukraine-dilemma>
<https://www.odu.edu/content/dam/odu/offices/mun/eu/MEU-Issue-Brief-Ukrainian-Accession.pdf>
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/144868.pdf

PROTECȚIA JURIDICĂ A BUNURILOR CU VALOARE DE PATRIMONIU CULTURAL ȘI SPIRITUAL ÎN SITUAȚIA DE CONFLICT ARMAT

LEGAL PROTECTION OF GOODS WITH A VALUE OF CULTURAL AND SPIRITUAL HERITAGE IN SITUATION OF ARMED CONFLICT

Lt.col. (r) ing. Cristian DEME*

Bunurile culturale și spirituale cu valoare de patrimoniu trebuie ocrotite, respectate, protejate și transmise mai departe generațiilor viitoare, nealterate, întrucât acestea alături de persoanele civile sunt principalele victime ale conflictelor armate moderne care se caracterizează prin noi forme de violență, prezentând elemente de internaționalizare.

The cultural and spiritual objects with patrimony value must be preserved, respected, protected, and consigned in an unaffected state to future generations because these along with civil people are the main victims of modern warfare which is characterized by new forms of violence and presents elements of internationalization.

Cuvinte-cheie: Normele Dreptului Internațional Umanitar; bunuri culturale și spirituale; principii; conflicte armate.

Keywords: *Rules of International Humanitarian Law; cultural and spiritual goods; principles; armed conflicts.*

Problemele umanitare, în special ajutorul de urgență acordat persoanelor și activităților de salvare a bunurilor culturale și spirituale în cazul conflictelor armate, ocupă un loc important în politica internațională. Ele au devenit o componentă a diplomației ocupând un rol primordial în activitățile operaționale ale ONU, prin cooperare cu Societățile Naționale de Cruce Roșie și Semilună Roșie sau Comitetul Internațional al Crucii Roșii.

De regulă, acestea s-au concretizat în abordarea diferitelor aspecte orientate în special spre o problematică concretă, bazată pe cauzistica aflată la acel moment în atenția opiniei publice și nu pe o abordare unitară a întregii problematice, a modului în care aspectele juridice influențează planificarea și desfășurarea unei operații multinaționale, pentru analiza acestor aspecte, astfel încât acestea să poată fi luate în considerare și să permită rezolvarea în timp util a protecției bunurilor culturale și spirituale în caz de conflict armat.

Conflictele armate moderne se caracterizează prin forme noi de manifestare a violenței și

prezintă elementele de internaționalizare, prezente în rezolvarea conflictelor. Aceste conflicte ridică multiple probleme de natură juridico-administrativă din cauza profundelor conotații politice pe care le prezintă și reclamă aplicarea dreptului internațional, în forma sa actuală, pentru a asigura garanțiile fundamentale de protejare a bunurilor culturale și spirituale.

Conflictele pot escalada, mai ales dacă este anticipată o implicare a unei superputeri. Pe termen lung, balansarea internă ar schimba ordinea internațională, însă puterea dominantă poate decide să-și izoleze și să-și slăbească preventiv potențialii rivali. Dacă nu se va bucura de succes, este posibilă și formarea unei coaliții de contrabalansare¹.

Utilizarea forței sub auspiciile internaționale se referă la utilizarea forțelor armate aparținând unor state pe teritoriul unui stat, unde se manifestă o criză, sub autoritatea unei organizații internaționale.

Numărul situațiilor în care forțele armate naționale au fost utilizate sub auspiciile internaționale a crescut semnificativ în epoca contemporană.

În conflictele armate contemporane, persoanele civile, bunurile culturale și spirituale sunt principalele victime ale atacurilor armate.

*Aeroportul Arad

e-mail: deme.cristian@yahoo.com

Pentru militarii aflați în teatrul de operații, pe lângă misiunea propriu-zisă, de menținere a păcii, acțiunile umanitare și de protejare a bunurilor culturale și spirituale au o pondere mare.

În ceea ce-i privește pe militarii români, angrenați în misiuni de menținere a păcii în afara teritoriului țării, participarea lor la misiuni în teatre de operații din străinătate, prin repetabilitatea contactelor interculturale are loc un proces de instruire la fața locului. Teatrele de operații militare oferă posibilități de contacte interculturale multiple, pe fundalul cultural internațional din punctul de dislocare, cu membrii ai unor culturi cu care militarii români colaborează în realizarea misiunii, dar și cu membrii culturii țării-gazdă unde se desfășoară operația de menținere a păcii – militari și civili.

Având în vedere statutul României de țară membră NATO, cu toate consecințele care decurg de aici în ceea ce privește relațiile civili-militari, este necesară o pregătire generală a militarilor, și nu numai a celor care pleacă în misiuni în teatrul de operații, pentru dezvoltarea competențelor de comunicare interculturală, cunoașterea și respectarea normelor privind protecția bunurilor culturale și spirituale. Integrarea culturală și spirituală are un rol esențial în realizarea coeziunii și încrederii reciproce și pot asigura succesul misiunii. Militarii români trebuie să fie pregătiți din acest punct de vedere pentru a realiza mai ușor adaptarea la diferite medii culturale, pentru a evita fricțiunile sau nemulțumirile, pentru a comunica fără asperități cu membrii unor culturi diverse, pentru a-și pune în valoare capacitățile profesionale. Ei trebuie să fie pregătiți pentru situațiile de interacțiune cu populația locală, să poată evita conflicte ce pot apărea din necunoașterea normelor și obiceiurilor unei alte culturi, să respecte și să protejeze bunurile culturale, spirituale ce aparțin popoarelor respective.

Biserica și Armata sunt instituții fundamentale ale poporului român, amândouă își legitimează existența prin unele principii comune: structura ierarhică, patriotismul, tradiția înnoitoare, credința, jurământul, devotamentul, jertfa de viața, dar ele au avut regimuri diferite în ceea ce privește relația lor cu Statul. În timp ce Biserica este o instituție autonomă față de Stat (dar nu separată), armata este, prin excelență, o instituție de stat².

Printre cele mai importante instrumente adoptate de către ONU în domeniul apărării păcii

și, implicit, pentru apărarea persoanelor civile și a bunurilor culturale și spirituale față de riscurile și amenințările specifice conflictelor armate, se pot menționa următoarele: Convenția pentru prevenirea și pedepsirea crimelor de genocid, adoptată de către Adunarea Generală a ONU, la 9 decembrie 1949; *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, adoptată pe 10 decembrie 1948; Convenția privind protejarea bunurilor culturale – 1954; *Declarația privind interzicerea utilizării armelor nucleare și a celor termonucleare*, 24 noiembrie 1961; *Tratatul de neproliferare a armelor nucleare*, adoptat la 12 iunie 1968; Convenția privind neaplicarea limitărilor statutare în cazul crimelor de război și al crimelor împotriva umanității, adoptată de către *Adunarea Generală a ONU* la 26 noiembrie 1968; *Convenția privind interzicerea dezvoltării, producerii și stocării armelor toxice și bacteriologice (biologice) și distrugerea acestora*, adoptată pe 16 decembrie 1971; *Principiile privind cooperarea internațională în găsirea, arestarea, extrădarea și pedepsirea persoanelor vinovate de comiterea de crime de război și crime împotriva umanității*, 3 decembrie 1973; *Declarația privind protejarea femeilor și copiilor în situații de urgență și în conflicte armate*, 14 decembrie 1974; *Declarația privind Cooperarea Internațională pentru Dezarmare*, adoptată pe 11 decembrie 1979; *Declarația privind misiunile de investigare ale Națiunilor Unite în domeniul menținerii păcii și securității internaționale*, adoptată pe 9 decembrie 1991; *Declarația privind întărirea cooperării dintre Națiunile Unite și aranjamentele regionale sau agențiile pentru menținerea păcii și securității internaționale*, adoptată pe 9 decembrie 1994.

În februarie 2004, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a adoptat Rezoluția nr. 58/214 în care se decidea desfășurarea Conferinței Mondiale privind Reducerea Catastrofelor. S-au precizat obiectivele acesteia, și anume: finalizarea studiului evaluator al Strategiei planului de acțiune de la Yokohama, pentru actualizarea cadrului director pentru secolul XXI; identificarea activităților care vizează asigurarea punerii în aplicare a dispozițiilor pertinente ale Planului de punere în aplicare de la Johannesburg, adoptat de Summitul Mondial pentru dezvoltarea durabilă în domeniile de vulnerabilitate și gestionare a catastrofelor; creșterea credibilității și disponibilității privind catastrofele ale agențiilor însărcinate cu gestionarea acestora, în toate

regiunile, așa cum s-a stabilit în clauzele Planului de punere în aplicare de la Johannesburg.

Au avut loc mai multe Conferințe mondiale ale protecției populației și ale patrimoniului cultural și spiritual (Berlin – 1954, Florența – 1957, Geneva – 1958, Montreaux – 1961, Geneva – 1963, Geneva – 1972, Caracas – 1974, Tunis – 1978, Rabat – 1980, Amman – 1994, Beijing – 1998, Geneva – 2000, Kobe – 2005).

Deciziile comandanților și comportamentul militarilor în desfășurarea acțiunilor militare vor fi eficiente numai atunci când se vor baza pe normele dreptului internațional aplicabil în conflictele armate.

Pentru asigurarea cunoașterii, aplicării și respectării dreptului aplicabil conflictelor armate trebuie să se urmărească realizarea cadrului instituțional adecvat unei concepții unitare pentru implementarea și aplicarea normelor dreptului internațional. În contextul actual, îndeplinirea misiunilor internaționale primite de către diverse structuri militare reclamă cunoașterea și respectarea dreptului internațional aplicabil în conflictele armate.

Combatanții au obligația de a aplica reglementările juridice în situații complexe, de a lua măsuri pentru respectarea lor, iar comandanții, în caz de nerespectare, trebuie să sancționeze încălcările grave ale convențiilor internaționale aplicabile în conflictele armate.

În situația desfășurării acțiunilor militare există un interes major pentru respectarea convențiilor internaționale, pentru protejarea valorilor umane și a bunurilor cu valoare culturală și spirituală.

Cunoașterea și respectarea dreptului aplicabil conflictelor armate este o problemă de ordine și disciplină. Documentele politice, juridice și militare ale statelor (actele normative specifice domeniului militar) precizează că succesul acțiunii militare nu poate fi legal dacă nu se respectă dreptul internațional umanitar, că ordinele comandanților nu trebuie să contravină legilor naționale și convențiilor internaționale ratificate de state, că subordonații au dreptul și obligația de a nu executa dispozițiile ilegale ale superiorilor lor.

Comandanții militari se vor asigura că deciziile lor au acoperire juridică. Ca și pentru alte forme de asigurare a acțiunilor militare, comandamentele au la dispoziție compartimente de specialitate în domeniul asistenței juridice. Activitățile militare

trebuie concepute și desfășurate cu deplinul respect al normelor dreptului public, iar învățarea sistematică a Dreptului Internațional Umanitar de către militari constituie un element de bază al pregătirii profesionale de specialitate pe toate treptele ierarhiei.

Beligeranții, aparținând la aceeași cultură și la același statut, se tratează cu respect reciproc, inclusiv în condiția de prizonieri, potrivit unor coduri culturale comune și cu oarecare deferență, ceea ce nu se întâmplă cu prizonierii considerați ca aparținând altei culturi sau rase.

Orice strateg știe că distrugerea unor bunuri culturale sau locuri cu valoare spirituală, chiar dacă, la un moment dat, cu scop tactic și operativ, generează reacții, explicite sau difuze, cu efect în teatrul de operații militare.

Pe plan internațional a fost realizat și se află într-un proces de perfecționare, un sistem de protecție juridică, constând din norme, organizații, organisme și mecanisme menite să reglementeze relațiile culturale și să contracareze pericolele menționate³.

Preocupările comunității internaționale în ansamblul său și ale fiecărui stat în parte au în centrul atenției populația și patrimoniul cultural-spiritual.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 Dr. Teodor Frunzeti, dr. Vladimir Zodian, *Lumea 2007 – Enciclopedie politică și militară*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2007.

2 *Biserica și Armata*, I.P.S. Bartolomeu Anania în Revista „Gândirea militară română”, nr. 3/99.

3 Dr. Nicolae Purdă, *Dreptul internațional umanitar*, curs universitar, Editura Luminalex, București, 2004, p. 323.

BIBLIOGRAFIE

Dr. Frunzeti Teodor, dr. Zodian Vladimir, *Lumea 2007 – Enciclopedie politică și militară*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2007.

Dr. Purdă Nicolae, *Dreptul internațional umanitar*, curs universitar, Editura Luminalex, București 2004.

Biserica și Armata, I.P.S. Bartolomeu Anania în Revista „Gândirea militară română”, nr. 3/99.

LIDERUL ȘI GÂNDIREA STRATEGICĂ

LEADER AND STRATEGIC THINKING

Col.conf.univ.dr. Costinel NIȚU*

Gândirea strategică constituie o practică esențială în zilele noastre, iar liderii vor continua să se bazeze tot mai mult pe aceasta în orice situație. Ținând cont de faptul că cel mai eficient stil de conducere este cel care produce rezultatele cele mai bune cu mijloacele, infrastructura și înzestrarea tehnică avută la dispoziție, liderii vor trebui întotdeauna să recurgă la și să dezvolte permanent gândirea strategică.

Strategic thinking is an essential practice nowadays and leaders are going to count on it in more and more instances. Taking into consideration that the most efficient leadership style is the one producing the best results with the available means, the existing infrastructure, and technical endowment, leaders will always have to resort to strategic thinking and develop it constantly.

Cuvinte-cheie: concept; conducere; gândire strategică; lider; strategie.

Keywords: concept; command; strategic thinking; leader; strategy.

Analizând societatea în general sau organizațiile în particular și, oricare ar fi poziția acestora din punct de vedere al spațiului căruia îi aparțin (global, regional, local), se constată două aspecte esențiale ale organizațiilor: nevoia unui lider pentru a le conduce și necesitatea existenței unei strategii pentru ca acestea să existe/ să se dezvolte.

Pornind de la aceste aspecte, consider oportun a analiza rolul liderului în viața societății/ organizației și modul în care acesta participă la realizarea strategiilor și implementarea acestora. Avem așadar două noțiuni, două concepte ce trebuie definite: lider și strategie. Nu voi face o analiză detaliată a acestora, ci voi încerca punctarea câtorva considerații generale pentru ca analiza dezvoltată să atingă aspecte legate de lider și gândirea strategică.

Liderul este definit în literatura de specialitate¹ ca o persoană desemnată să exercite puterea, sau o mare influență, în cadrul unor grupuri sociale de diverse mărimi (societăți, națiuni, comunități, organizații, grupuri mai mici etc.).

Într-o altă abordare, liderul este perceput ca persoana care ocupă o poziție dominantă în

cadru unei structuri, exercitând influența cea mai mare în mobilizarea și în focalizarea eforturilor tuturor componentelor structurii în direcția îndeplinirii îndatoririlor comune. Pe scurt, liderul este „persoana care administrează (conduce) ori îndrumă (dirijează) pe alții”².

Nelipsit din ceea ce numim ecuații de putere, liderul, în mod natural, indiferent de nivelul organizațional la care acționează, tinde la rangul cel mai mare de aplicare a autorității în domeniul căruia îi aparține.

Indiferent de poziția sa din punct de vedere sociologic, liderul formal/informal are menirea de a transforma cultura organizațională și a face societatea/ organizația competitivă, depășind astfel condiția unui bun manager, considerată insuficientă pentru obținerea succesului în condițiile actuale.

Strategia (arta de a câștiga războiul), analizată de către marii gânditori și teoreticieni ai domeniului, „este, în același timp, o artă, în calitate de practică a strategului, și o știință (în sens foarte larg), în calitate de învățătură a strategistului”³.

Deși dicționarele explicative o definesc ca fiind „parte componentă a artei militare care se ocupă cu problemele pregătirii, planificării și ducerii războiului și operațiilor militare”⁴, deci având un caracter pur militar, totuși acest aspect a fost depășit demult, ieșind astfel în afara domeniului și fiind întâlnită aproape în toate sferele de activitate. Practic s-a produs un fenomen foarte important,

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: costinelnituu@yahoo.com

renașterea „strategiei civile” ca știință, datorat armonizării relațiilor din mediile civil și militar. Pentru a face față situațiilor actuale este necesară o colaborare, o apropiere între domeniul militar și cel civil pentru depășirea momentelor dificile.

Se merge mai departe cu aceste aprecieri astfel că, în lucrările sale, George Cristian Maior, analizând acest aspect arată că în lumea de astăzi, strategia nu e doar militară, și este necesară o alianță între teoreticieni și practicieni, fie ei militari sau civili⁵.

Revenind la lider, pentru a realiza obiectivele stabilite prin strategie, acesta trebuie să conducă grupul (societatea, organizația). Dar ce este și cum se manifestă conducerea? În concepția unor specialiști, conducerea este „cel mai studiat și cel mai puțin cunoscut fenomen de pe Pământ”⁶ definită în concordanță cu stadiul de cunoaștere atins de omenire.

Analizând cadrul în care a evoluat conceptul de conducere se constată că acesta a apărut și a fost perfecționat într-un interval de timp relativ scurt.

Conceptul de conducere, în etapa primară a evoluției sale, era marcat de un stil militarist care cerea exactitate și supunere necondiționată, frecvent autocratic, respectând principiile etice și morale. Acum, conducătorii (manageri sau lideri) trebuie să ia în considerare transformările din organizație/societate și, mai ales, calitatea angajaților, a colaboratorilor, să țină cont de faptul că aceștia sunt mai educați și mai bine informați, mult mai independenți în comportament decât în trecut.

Fără a dezvolta subiectul, prezint punctul de vedere exprimat de către W.J. Reddin⁷ care, formulând teoria tridimensională a conducerii, demonstrează că aceasta este fundamentată pe trei caracteristici ce conferă valoarea unui lider, respectiv preocuparea pentru sarcini, preocuparea pentru contactele umane și preocuparea pentru randament. Reputatul om de știință stabilește opt stiluri de muncă specifice managerilor și liderilor: negativ, birocrat, altruist, promotor, autocrat, autocrat cu bunăvoință, ezitant (oscilant) și realizator.

Analizând conducerea la nivelul de micro/macrostructuri se constată că aceasta este foarte importantă prin prisma relațiilor de influență dintre lideri și subordonați, prin responsabilitățile ce revin liderilor care intenționează să producă schimbări reale în organizație/societate și pentru

care este necesară luarea de decizii într-un mediu complex, caracterizat de situații schimbătoare și incertitudine.

Deși există opinia, aproape unanim acceptată, că nu există lider perfect, se consideră că se poate vorbi de acesta numai atunci când puterea și înțelepciunea se regăsesc în aceeași persoană⁸, când el dispune de un set de competențe specifice pentru a-l ajuta să conducă organizația/societatea.

Văzut ca un „arhitect social”, liderul este un transformator al organizației, o persoană capabilă să provoace schimbări datorită unei motivații pozitive. Pentru aceasta, liderul trebuie să aibă mai multe calități:

- de a crea o viziune nouă și irezistibilă;
- de a dezvolta angajamentul față de noua viziune;
- de a instituționaliza noua viziune⁹.

Analiștii leadership-ului își pun adesea întrebarea dacă liderii se nasc cu aceste calități sau sunt formați în timp. Răspunsul, oferit de aceiași specialiști, este că liderii au înnașcute multe calități și capacități, dar numai înnobilate prin educație îi conferă acest statut. Calitățile individuale, accentuate prin instruire, îl conduc către succes numai când carențele de personalitate pot fi estompate prin autocontrol și stăpânire de sine. Liderul își creează prestigiul prin muncă, înțelepciune, stăruință, loialitate și prudență, prin tact și fermitate, prin utilizarea propriilor calități la cel mai înalt nivel și eliminarea propriilor defecte. Pentru a fi eficient, el trebuie să creeze o viziune inspiratoare, să conceapă pentru organizație o strategie pe termen lung, anticipând oportunitățile și amenințările, să se adaptează cu suplețe intuind imprezibilul și dând dovadă de oportunism, să imagineze scenarii pentru a putea reacționa și a se adapta unor situații neprevăzute.

Cum niciodată nu avem toți aceiași abordare, generalul Marshall, analizând acest aspect, pornind de la faptul că orice ființă umană, deci și liderii au slăbiciuni, aceștia pot să își îndeplinească misiunea (sarcinile) în bune condiții dacă sunt animați de credința că „procesul se realizează prin utilizarea a ceea ce avem mai bun în noi și nu căutând căi de înlăturare a slăbiciunilor”¹⁰.

În secolul XXI, un lider eficient nu poate conduce numai după intuiție și ... bun simț. El trebuie să-și găsească propria identitate și prin conducere să direcționeze schimbările, să anticipeze

schimbările și să-i influențeze pe cei conduși pentru îndeplinirea scopurilor comune.

La nivel strategic, pentru a fi bine informat și pentru a se putea adapta la cerințele mediului în care își desfășoară activitatea, un lider este necesar să fie animat de plăcerea de a studia neîntrerupt pentru a face față schimbărilor dese și rapide de situații și incertitudinii, să fie angajați, total și necondiționat, pentru îndeplinirea proiectelor și obiectivelor promovate de ei înșiși.

Preocupați să își dezvolte capacitatea de analiză a situației și de înțelegere a mediului în care își desfășoară activitatea, liderii trebuie să fie în măsură să aleagă și să păstreze ceea ce este important, eliminând informațiile redundante pentru a nu fi copleșiți (suprasaturați), asigurându-se, în același timp, că au suficiente informații despre evoluția evenimentelor.

Odată cu preluarea din sfera militară a conceptelor referitoare la strategie și la transformarea strategiei într-o știință și pentru mediul civil, s-a indus în întreaga societate modul de gândire strategic.

Actualmente, pentru a face față provocărilor noilor medii de securitate, economic, financiar etc., gândirea strategică s-a dezvoltat continuu. Astfel, indiferent că vorbim despre domenii, precum cel militar, economic, energetic sau oricare altul, liderii trebuie să includă, gândind strategic, o analiză a neprevăzutului din mediul politic, social, economic, tehnologic, juridic etc. și generând alternative să aleagă o strategie adecvată potrivit punctelor forte și slabe ale organizației, în concordanță cu cerințele mediului. Practic, acest proces implică două aspecte: generarea de alternative strategice și alegerea celor mai bune alternative strategice.

Deși conceptul de „gândire strategică” este perceput ca fiind dificil și, deocamdată, nu este clar definit, capacitatea de a gândi strategic este o însușire obligatorie unui incontestabil lider.

În mod tradițional, pentru înțelegerea gândirii strategice, cercetătorii au exprimat două abordări: behavioristă și cognitivă. În abordarea behavioristă, gândirea strategică are acoperire în conceptul general de „leadership”, comportamentul strategic fiind influențat de stimulul de mediu. Din celălalt punct de vedere, teoreticienii abordării cognitive vizualizează comportamentul în funcție de gândire și nu doar o reflectare a mediului și stimulilor, cum cred behavioriștii¹¹.

Pentru înțelegerea și dezvoltarea conceptului, în vederea includerii gândirii strategice în cadrul

proceselor organizaționale, specialiștii au avut numeroase încercări în vederea elaborării unui model de lucru. Au fost realizate anumite modele de lucru potrivit cărora, la implementarea în cadrul organizației, gândirea strategică va crea o nouă sursă de avantaj competitiv și le va permite să restructureze procesele în derulare pentru o mai mare eficiență și eficacitate. Capacitatea lor de a previziona le va îmbunătăți calitativ deciziile luate și viteza de implementare a acestora, beneficiind de posibilitatea de generare și testare a ipotezelor, ceea ce vor face gândirea creativă și critică.

Toate evoluțiile teoretice dominante în managementul strategic au punctul de vedere al procesului decizional rațional. Liderii vor lua decizii raționale bazate pe toate informațiile disponibile, provenite dintr-o analiză obiectivă și lipsită de pasiune. O astfel de viziune a fost adoptată și de către toate perspectivele dominante în strategie.

Prin urmare, construcțiile teoretice ale cercetătorilor, care se bazează pe teoriile comportamentale sau cele cognitive, sunt insuficiente pentru a explica structura și procesul de gândire strategică. Este o interacțiune complexă atât a competențelor cognitive, cât și a trăsăturilor de personalitate ale gânditorului strategic. Autori precum Daghir și Zaydie consideră că gândirea strategică exprimă starea de conștientă și capacitatea de gândire creativă din partea liderului strategic în exercitarea atribuțiilor sale. Acesta este rezultatul interacțiunii dintre caracteristicile de conducere exprimate de experiențele și abilităților liderilor, precum și caracteristicile mediului intern și extern al organizației.

Gândirea strategică presupune creativitate și inovare în generarea de variante strategice alternative. Dar, mai important, este nevoie să precizeze o modalitate de alegere din rândul variantelor disponibile. În rândul liderilor predomină întrebarea: „Cum se exercită o alegere eficientă? Managementul modern în privința strategiilor ne oferă tehnicile de înțelegere, dar nu și de a alege. Surprinzător, deoarece nu multe lucruri au fost făcute pentru a înțelege ceea ce se întâmplă în mintea persoanei care ia decizii strategice.

Gândirea strategică ajută liderii să obțină claritate cu privire la acțiunile care se desfășoară în prezent și înțelegere pentru cele ce trebuie să se desfășoare în viitor, astfel încât să poată schimba efortul în direcția favorabilă mai rapid și utilizând

cât mai puține resurse. În această ecuație, liderii trebuie să cunoască și să înțeleagă trecutul pentru a putea privi la viitor (prin trecut), și să ia în considerare trecutul, prezentul și viitorul structurii pe care o conduce.

Studiile de caz sunt un izvor de exemple bune și rele pe care liderii le pot folosi pentru a beneficia de ceva deja experimentat. Gândirea strategică alături (în mai mică măsură) de planificarea strategică sunt instrumente pe care liderii le folosesc pentru a echilibra tensiunea prezentului cu cea a viitorului.

Liderii trebuie să fie capabili de a schimba direcția, ca răspuns la evenimente neașteptate, și să ajusteze strategia, prioritățile și obiectivele față de situațiile în care se desfășoară. Aceste modificări și comportamentul se alimentează direct de la gândirea strategică. În orice organizație, strategia trebuie să fie un proces dinamic și continuu, nu un eveniment periodic. Aceasta implică găsirea echilibrului corect între analiză, viziune și învățare. Napoleon a zis la un moment dat: „Nimic nu este mai dificil, și deci mai prețios, decât a fi în stare să fii hotărât și să iei decizii”.

În forma sa cea mai simplă, gândirea strategică înseamnă să decizi, pe de o parte, pe ce oportunități ar trebui să îți concentrezi timpul, oamenii și banii, iar pe de altă parte, care sunt oportunitățile pe care ar trebui să le ignori. Michael Porter, profesor la The Institute for Strategy and Competitiveness – ce face parte din Harvard Business School, a formulat-o în acest mod: „Esența strategiei stă în a alege ce să nu faci”¹².

Liderul este considerat persoana care obține rezultate remarcabile cu o eficacitate sigură în oricare domeniu de activitate, indiferent de obstacolele care îi stau în față. Evoluția democrației și dezvoltarea gândirii individuale au propulsat ca lider individul care iese în evidență. Însă ceilalți au dreptul să-l judece, să aprecieze dacă acțiunea sa este bună sau rea, justificată sau nu.

Elaborarea și stabilirea obiectivului, viziunea, este cea mai importantă responsabilitate a liderilor care trebuie să aibă suficientă imaginație să „viseze”, dar să nu piardă contactul cu realitatea. Ei analizează și evaluează: punctele tari și cele slabe ale structurii, vulnerabilitățile și amenințările la adresa structurii (nivelul de risc), influențele altor factori asupra activității și evoluției structurii, tendințele de evoluție ale mediului. În finalul procesului de analiză, liderii trebuie să identifice

oportunitățile de a se dezvolta (prograsa) pentru structurile pe care le conduc. Pentru aceasta au nevoie de viziune. Viziunea nu este soluția magică pentru soluționarea tuturor problemelor pe care le are o structură (organizație), ci este, mai degrabă, o proiecție a ceea ce structura poate fi/deveni.

Gândirea strategică este un sistem flexibil de mijloace uzitate pentru rezolvarea problemelor strategice și conceptualizarea acțiunilor viitoare în cadrul organizației. Acest sistem combină o gamă largă de activități mentale individuale și de grup în care rolul liderului este să identifice ce anume este „important”.

Se afirmă tot mai des faptul că *gândirea strategică* este o practică al cărei timp a sosit, iar liderii se vor baza tot mai mult pe aceasta pentru a sesiza direcția cea bună și sensul corect.

Stilul de conducere cel mai eficient este cel care produce rezultatele cele mai bune, folosind ceea ce are la dispoziție: oameni obișnuiți, infrastructura existentă, dotarea tehnică existentă, aceștia vor apela permanent la ea.

În legătură cu gândirea strategică, Bill Campbell, ca lider de succes, a comentat: „În calitate de președinte, activitatea mea se concentrează aproape exclusiv pe viitor. Am lăsat alți oameni, în mare măsură executanți, pentru operațiunile de zi cu zi”. Un sfat al analiștilor conceptului de „gândire strategică”: *Feriți-vă de tirania urgent. Urgent este, de multe ori, dușmanul gândirii și al planificării.*

Trecerea în revistă a contribuțiilor unor scriitori de renume în domeniul strategiei și leadership-ului a fost folosită pentru a facilita pregătirea continuum de opinii și de conceptualizare a binomului *lider – gândire strategică*, care va constitui baza pentru continuarea cercetărilor.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

- 1 Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu (coordonatori), *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București, 1998, p. 328.
- 2 *Dictionary of Human Resource & Personnel Management*, Second Edition, Peter Colling Publishing, 1997, Reprinted 1998, p. 139.
- 3 Herve Coutau-Begarie, *Tratat de strategie*, vol. 1, Editura UNAp „Carol I”, București, 2006, p. 21.
- 4 *DEX*, Ediția a II-a, București, 1996, p. 1.024.
- 5 G.C. Maior, *Incertitudine. Gândire strategică și relații internaționale în secolul XXI*, Editura RAO, București, 2009.
- 6 Joseph D Rost, *Leadership for the 21st Century*, Edited by Praeger, Westport Connecticut, 1993, p. 102.
- 7 W.J.Reddin, *Les trois dimensions des dirigeants*, în „Management France” nr. 1, 1968, pp. 12-19.
- 8 T. Zorlențan, E. Burduș, G. Căprărescu, *Managementul organizației*, Editura Economică, București, 1999, p. 83.
- 9 Warren Bennis & Burt Nanus, *Liderii*, Editura Business Tech International Press, București, 2000, pp. 139-147.
- 10 Gl. S.L.A. Marshall, *The officer as a Leader*, Stockpole Books, Harrisburg, Pennsylvania, U.S.A., 1966, p. 256.
- 11 Munqith M. Dagher, Kais. I. H. Al Zaydie, *The Measurement Of Strategic Thinking Type For Top Managers In Iraqi Public Organizations Cognitive Approach*, IJCM, Vol. 15 (1), 41 International Journal of Commerce & Management, 2005.
- 12 Nick Tasler, Lun, 2014-05-12 16:15 © 2014 Harvard Business School Publishing Corp.

BIBLIOGRAFIE

- Coutau-Begarie Herve, *Tratat de strategie*, Vol.1, Editura UNAp „Carol I”, București, 2006.
- Maior G.C., *Incertitudine. Gândire strategică și relații internaționale în secolul XXI*, Editura RAO, București, 2009.
- Munqith M. Dagher, Kais. I. H. Al Zaydie, *The Measurement Of Strategic Thinking Type For Top Managers In Iraqi Public Organizations Cognitive Approach*, IJCM, Vol. 15 (1), 41 International Journal of Commerce & Management, 2005.
- Reddin W.J., *Les trois dimensions des dirigeants*, în *Management France*, nr. 1, 1968.
- Rost D. Joseph, *Leadership for the 21st Century*, Edited by Praeger, Westport Connecticut, 1993.
- Tasler Nick, Lun, 2014-05-12 16:15 © 2014 Harvard Business School Publishing Corp.
- Zamfir Cătălin, Vlăsceanu Lazăr (coordonatori), *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București, 1998.
- Zorlențan T., Burduș E., Căprărescu G., *Managementul organizației*, Editura Economică, București, 1999.
- Dictionary of Human Resource & Personnel Management*, Second Edition, Peter Colling Publishing, 1997, Reprinted 1998.
- DEX - Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Univers Enciclopedic, București, 1996.

ROLUL ȘI IMPORTANȚA DOCTRINEI ÎN CONTEXTUL PARADIGMELOR RĂZBOIULUI CONTEMPORAN

THE ROLE AND IMPORTANCE OF THE DOCTRINE IN THE NEW WAR PARADIGM

Mr.lect.univ.dr. Marius Valeriu PĂUNESCU*

Buna conducere a operațiilor militare în zonele de conflict prezente și viitoare nu este legată numai de optima cunoaștere și înțelegere a posibilităților de manifestare a violenței în contextul social contemporan, ci și de asigurarea fundamentului în care inițiativa celor aflați în poziția de a lua decizii este aplicată cu multă încredere. Pentru a fi în măsură să găsească cele mai potrivite răspunsuri la problemele extrem de variate, specifice războaielor contemporane care se manifestă atât în forma lor tradițională, convențională, cât și în forma nontradițională, iregulară, instituția militară se preocupă continuu de menținerea relevanței doctrinei, organizaționale, de instruire, de personal, înzestrare și infrastructură, precum și de leadership și educație. Între acestea, doctrina reprezintă „vehiculul” cel mai utilizat în producerea schimbării și adaptării necesare păstrării relevanței și eficienței organizației militare în ansamblul ei.

The good management of military operations in the present and future conflict zones is bound not only by the best knowledge and by understanding the possibilities of manifestation of the violence in the contemporary world, but also by ensuring the foundation for the decision makers initiative to be applied with confidence. To be able to find the most appropriate answers to the great variety of contemporary wars, both in their traditional, conventional, as well as non-traditional, irregular forms, the military institution is concerned with the continued relevance of categories of doctrine, organization, training, materiel, leadership and education, personnel, and facilities. Between them, the doctrine is usually the first approach taken to trigger changes required to preserve the relevance and effectiveness of the military organization as a whole.

Cuvinte-cheie: doctrină; principiu; tactici; tehnici; proceduri; simboluri.

Keywords: doctrine; principle; tactics; techniques; procedures; symbols.

Înțelegerea generală a termenului de doctrină ca – *totalitatea pricipiilor, a tezelor fundamentale ale unui domeniu*¹ sau înțelegerea militară – *principiile fundamentale prin care forțele militare își ghidează acțiunile în sprijinirea obiectivelor. Doctrina impune ascultare, dar necesită judecată în aplicare*² nu surprinde întreaga gamă de întrebări a conceptului în forma sa actuală. În prezent, *know-how-ul*³ doctrinar include nu numai principiile fundamentale, ci și o multitudine de tactici, tehnici, proceduri, termeni și simboluri care au menirea să satisfacă nevoia de cunoaștere pe toate palierele acțiunii militare (strategic, operativ, tactic), pentru toate armele și specialitățile militare, precum și pentru orice categorie de militar sau civil.

În ansamblu, principalele direcții de cunoaștere doctrinară cuprind: reguli și proceduri privind administrarea internă a organizației militare; doctrine care se adresează conducerii operațiilor⁴; ghiduri de instruire care stabilesc obiectivele și procedurile necesare de pregătire individuală și colectivă; manuale tehnice și instrucțiuni cu privire la cunoașterea și funcționarea echipamentelor din dotare.

Chiar dacă, privind cele patru direcții de acțiune se poate spune că doctrina a pornit pe drumul cedării de „suveranitate” sub aspectul său valoric principal – *ghid de idei și bune practici*, clădind mai mult în sfera normativității și reducând, astfel, posibilitățile de interpretare creativă a informațiilor conținute, prezentul studiu dorește să sublinieze încă o dată latura filosofică a doctrinelor, ca principal izvor de idei creatoare pe timpul conducerii operațiilor, fără a lăsa deoparte caracterul prescriptiv al multor altor doctrine care prezintă informații

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: paunescu.marius@myunap.net

privind întrebuințarea eficientă a capacităților moderne specifice erei informațiilor și tehnologiei informațiilor.

Rolul doctrinei

Doctrina reprezintă un element fundamental al puterii de luptă a unei forțe armate, deoarece asigură bazele conceptuale necesare celor trei ipostaze definitorii pentru orice subiect de acțiune: *a fi*, *a ști*, *a face*. Cunoscând faptul că puterea de luptă a unei forțe armate reprezintă un cumul de factori generat de acțiunea integratoare a trei componente (*componenta conceptuală – ideile în baza cărora se știe cum să se ducă lupta*, *componenta morală*

de nivel înalt (filosofie, principii) și doctrină de bază (tactici, tehnici, proceduri, termeni și simboluri). Întrepătrunderea dintre cele două categorii de doctrină poate fi asemănată cu întrepătrunderea dintre strategie și tactică, așa cum este zugrăvită de gândirea lui Sun Tzu: „Strategia fără tactică este cea mai înceată cale spre victorie. Tactica fără strategie este zgomotul de dinaintea înfrângerii”. Așadar, subiectul de acțiune investit să îndeplinească o misiune trebuie să dețină capacitatea de a opera cu ambele categorii de doctrină în vederea satisfacerii atât a nevoii de studiu și reflexie, cât și a celei de conducere (planificare, pregătire, executare și evaluare) a operației.

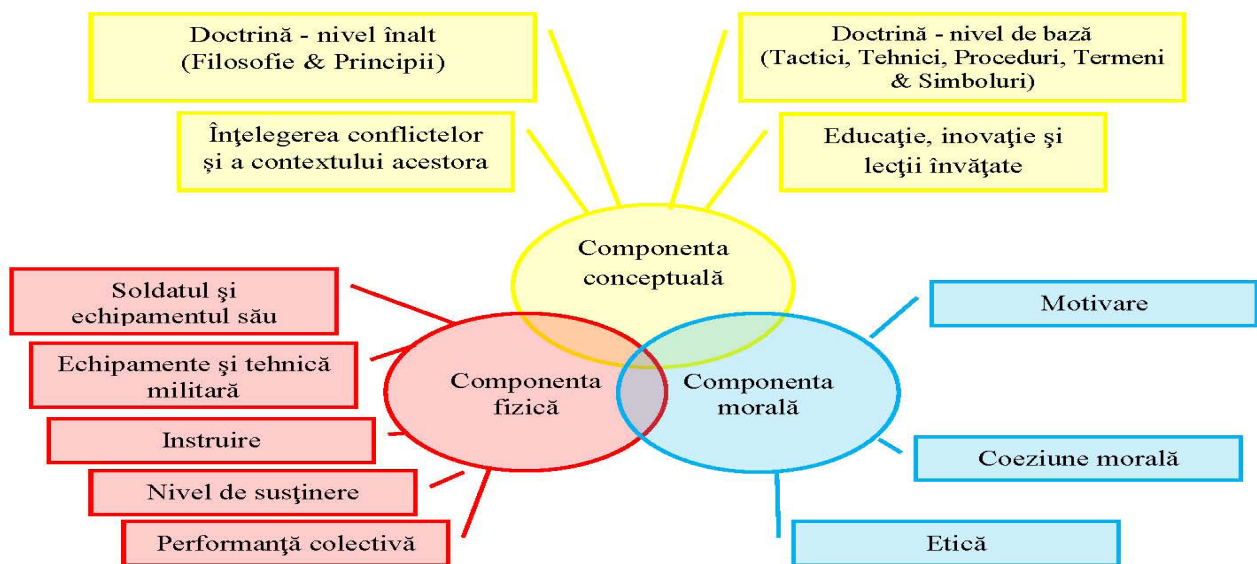

Fig. 1 Puterea de luptă (Fighting Power). Componente⁵

– abilitatea de a determina oamenii să lupte și componenta fizică – mijloacele de luptă), importanța doctrinei este proeminentă.

Privită în cadrul general al componentei conceptuale a puterii de luptă, doctrina are menirea de a asigura cunoașterea și ideile necesare formării abilităților de a acționa pe timp de pace, criză sau conflict armat potrivit misiunilor primite. Astfel, prin sortarea și ordonarea cunoștințelor acumulate de-a lungul timpului, doctrina asigură subiectului de acțiune posibilitatea deprinderii abilităților necesare găsirii răspunsurilor optime în spectrul continuu al conflictului *pace-război-noua pace*, prin acces direct la cele mai bune surse ale cunoașterii. Doctrina servește cele două ramuri principale ale conducerii operațiilor, strategia și tactica, adunând laolaltă cunoștințe de știință și artă militară relevante. Doctrina poate fi categorisită ca doctrină

Doctrina și categoriile de informații vehiculate

Doctrina cuprinde analizele, lecțiile învățate și interpretările pe care oamenii de specialitate le dau fenomenului militar. Ea presupune atât artă, cât și știință militară. În general, rolul științei doctrinare este teoretic-explicativ, interpretările științifice asupra experiențelor trecute ajutând subiectul de acțiune investit cu conducerea unei operații în procesul de creare și, respectiv, de aplicare a cunoașterii militare, de aici decurgând chiar arta în sine. Chiar dacă soluțiile și interpretările doctrinare sunt fondate mai ales pe experiențe practice, pornind de la fapte reale, iar apoi, pe cale de generalizare, acestea se interpretează teoretic și se explică, de-a lungul istoriei militare, doctrina și-a păstrat rolul său creator nemijlocit.

Plecând de la considerentul că doctrina are ca rol principal inițierea și dezvoltarea proceselor de

gândire, analiză și conducere a operațiilor, aceasta își poate aduce contribuția prin: asigurarea unei viziuni coerente privind modul de conducere a operațiilor; sporirea eficienței în operații; asigurarea unui cadru comun de referință privind soluționarea problemelor; asigurarea unui limbaj profesional specific; examinarea posibilităților de unificare și de integrare a acțiunilor în cadrul mai larg al activităților civil-militare; inocularea și dezvoltarea trăsăturilor de caracter dorite la nivelul personalului de conducere și de execuție. Pentru a cuprinde toate aceste aspecte, doctrina prezintă *know-how*-ul în forma a cinci categorii de informații: principii, tactici, tehnici, proceduri, termeni și simboluri.⁶

Principiul reprezintă o lege fundamentală sau ipoteză centrală care ghidează modul de gândire și de abordare a unei problematice de către un subiect de acțiune în conducerea operațiilor. În doctrină, principiile pot avea aplicabilitate universală, precum principiile războiului (de exemplu, armata britanică recunoaște următoarele principii: selectarea și menținerea obiectivului; menținerea moralului; acțiunea ofensivă; securitatea; surprinderea; concentrarea forțelor; economia de efort; flexibilitatea; cooperarea; durabilitatea⁷) sau aplicabilitate particulară, precum principiile operațiilor ofensive, operațiilor de apărare, operațiilor de stabilitate, acțiunilor în contrainsurgență, acțiunilor în operațiile în sprijinul păcii etc. (de exemplu, NATO identifică următoarele principii în contrainsurgență: politica primează; acționează în sprijinul populației și nu împotriva ei; asigură legitimitatea operațiilor tale; intelligence-ul conduce acțiunile; asigură unitatea de efort; izolează insurgenții de populația civilă și neutralizează-i acțiunile; pregătește-te de operații pe termen lung; asigură-te că securitatea se realizează prin prisma domniei legii; transferă responsabilitățile de securitate autorităților locale cât se poate de repede, dar nu mai devreme decât este practic posibil; învață și adaptează-te mai repede decât adversarul la situațiile mereu schimbătoare⁸).

Tacticile reprezintă utilizarea în mod organizat a forțelor și a mijloacelor aflate la dispoziție, potrivit raporturilor care se pot stabili între acestea, astfel încât, în relație cu spațiul de acțiune și adversarul de confruntat, se aduc la îndeplinire obiectivele stabilite potrivit strategiei alese. Tacticile solicită întotdeauna judecată în aplicare și în creativitate.

Tacticile sunt descriptive și nu normative. Utilizarea de tactici poate solicita folosirea anumitor proceduri și tehnici. Spre exemplu, o brigadă de infanterie mecanizată care desfășoară o acțiune de apărare într-o zonă de operații poate alege, ca tactică, apărarea pe poziții alternative sau apărarea pe poziții succesive. În prima variantă, datorită faptului că brigada dispune de efective și tehnică militară suficiente, utilizează tactica apărării prin întrebuițarea alternativă a batalionelor din subordine pe aliniamentele stabilite. În cea de-a doua variantă, puținătatea efectivelor și a tehnicii militare determină brigada să folosească succesiv batalioanele din subordine pe aliniamentele de apărare alese. În ambele variante, misiunea poate fi îndeplinită, însă se folosesc tactici care combină tehnicile și procedurile cunoscute în mod diferit.

Tehnicile sunt căi sau metode nonprescriptive de aducere la îndeplinire a misiunilor, a atribuțiilor funcționale sau a sarcinilor. Tehnicile au un grad de concretețe mai ridicat decât tacticile, dar sunt mai puțin structurate în comparație cu procedurile. Tehnicile se aseamănă cu tacticile prin faptul că sunt descriptive. De asemenea, tehnicile se pot confunda cu procedurile pentru că sunt explicate sub formă de pași de urmat. Ca și în cazul tacticilor, pentru alegerea și aplicarea tehnicilor este nevoie de judecată în aplicare. Spre exemplu, tehnicile de deplasare în ascuns folosite de subunitățile de infanterie sau tancuri în diferite medii de acțiune (localitate urbană, zonă muntoasă, zonă împădurită, în condiții de vizibilitate redusă etc.).

Procedurile reprezintă modalități detaliate și etalon care au un rol prescriptiv privind modul de îndeplinire a unei sarcini. Ele includ formalizarea și standardizarea modului de organizare și desfășurare a unei activități. Conțin informații aranjate în ordine algoritmică care trebuie urmate fără nici un fel de abatere sau variație, indiferent de circumstanțele de spațiu și timp avute la dispoziție. Spre exemplu, procedura privind evacuarea medicală sau procedura privind acțiunea la întâlnirea unui câmp de mine, unui dispozitiv explozibil improvizat etc.

Termenii și simbolurile alcătuiesc limbajul scris, oral și grafic utilizat în operații. Termenii utilizați în limbajul militar sunt explicați la nivelul Alianței Nord-Atlantice prin Dicționarul de termeni și definiții al NATO, AAP-6 (*Allied Administrative Publication – 6*⁹) și la nivelul statelor membre prin doctrine proprii, așa cum este cazul Statelor Unite

ale Americii prin Dicționarul de termeni și definiții JP 1-02 (*Joint Publication 1-02¹⁰*). Simbolurile sunt acele semne grafice și convenționale utilizate de către structurile militare în conducerea operațiilor. La nivelul NATO, simbolurile sunt reunite și sistematizate în Doctrina administrativă APP-6 (*Allied Procedural Publication-6¹¹*). Omogenizarea limbajului militar prin intermediul termenilor și simbolurilor întărește viteza de comunicare în cadrul organizației militare, facilitând, totodată, procesul de înțelegere mutuală dintre subiecții ce acționează în spirit doctrinar. Termenii și simbolurile sunt elemente normative. De aceea, sunt utilizați așa cum sunt descriși.

Din cele prezentate mai sus, se poate observa faptul că cele mai multe doctrine conțin informații cu caracter descriptiv, în timp ce altele conțin informații cu caracter prescriptiv. Caracterul descriptiv al informațiilor solicită aplicarea cu judecată a conținuturilor doctrinare în funcție de circumstanțele mediului operațional. Deci, doctrina nu reprezintă o dogmă care trebuie urmată orbește. Totuși, tehnicile și procedurile dețin o caracteristică aparte și distinctă. Dacă tehnicile sunt căi nonprescriptive de îndeplinire a sarcinilor care permit ușoare derapaje și ajustări de la forma lor de bază, în funcție de circumstanțele de acțiune existente, procedurile sunt normative și trebuie respectate și urmate întocmai, indiferent de condițiile de mediu în care subiectul acționează.

Cum rațiunea existenței doctrinelor descriptive pare lesne de înțeles din cele prezentate până acum, este bine să menționez și câteva motive pentru care forțele armate trebuie să aplice anumite doctrine în mod prescriptiv, fără niciun fel de deviațiune. Doctrinile prescriptive derivă din nevoia de a adera la spiritul etic al organizației militare care se construiește, mai ales, prin aplicarea cu strictețe a regulilor stabilite prin regulamentele cu regim intern, dar derivă și din necesitatea respectării legilor conflictelor armate, a Constituției și a legilor țării. Alte nevoi care solicită explicit prescriptivitate sunt legate de folosirea cu precizie a limbajului profesional militar prin termeni și simboluri, de aderare la măsurile de siguranță necesare coordonării și sincronizării acțiunilor și prevenire a fratricidului, de folosire a sistemelor de transmitere – receptare a ordinilor, a mesajelor, a rapoartelor – într-un mod rapid și plin de acuratețe care să înlesnească înțelegerea comună de o manieră cât mai simplă etc.

Cele cinci categorii de informații reprezintă un set de instrumente în mâna subiectului de acțiune care pot fi combinate în moduri diferite pentru îndeplinirea misiunilor primite. Folosirea aceluiași abordări în îndeplinirea misiunilor, fără a face distincție între prescriptivitate și descriptivitate, poate înlesni acțiunea adversarului de contracarare eficientă. De aceea, doctrina solicită aplicare cu ingeniozitate. Numai așa, comandanții și statele majore pot beneficia de înțelepciunea doctrinară acumulată cu atâta trudă de generațiile anterioare.

Trăsăturile perene ale războiului și importanța doctrinei militare

Războiul, în natura sa, rămâne neschimbat, dar caracterul acestuia suferă transformări ca urmare a formelor variate de exprimare a instrumentelor de putere de natură politică, economică, militară, socială și culturală. Omul este cel care face războiul să fie același mereu, păstrând trăsături nepieritoare precum frica, haosul, fricțiunea, starea de încordare, și tot el este cel care îi influențează forma conferindu-i diferite grade de intensitate și manifestări ale violenței.

Principalele trăsături ce țin de natura neschimbătoare a războiului și care, în consecință se manifestă în toate mediile operaționale, indiferent dacă este vorba despre războiul convențional, tradițional ori războiul nontradițional, regular sunt¹²:

- *Fricțiunea*. Fricțiunea este forța care obstrucționează acțiunea, este situația care face simplul să pară (să fie) dificil, iar dificilul să pară (să fie) imposibil. Fricțiunea poate să se manifeste la nivel mental (spre exemplu: indecizie privind calea de urmat în viitor) sau poate fi de natură fizică (spre exemplu: focul adversarului). Fricțiunea se poate manifesta ca urmare a unor situații impuse din afară (spre exemplu: acțiunile adversarului, condițiile de timp și anotimp, starea vremii etc.) sau a unor situații impuse din interior (de exemplu: personalitatea luptătorului, slăbiciunea planului de operații, obiceiuri birocratice sau incoerență organizațională).
- *Haosul*. Haosul izvorăște din însăși natura ființei umane implicate în război. Informațiile incorecte, imprecise și contradictorii creează „perdeaua de fum” care generează confuzie și neînțelegere.

Dintr-o altă perspectivă, haosul este impus și dorit de către fiecare parte beligerantă în vederea inducerii în eroare a adversarului privind acțiunile proprii și, prin aceasta, câștigarea și prezervarea inițiativei.

- **Pericolul.** Amenințarea folosirii forței armate sau întrebuițarea acesteia sunt mijloace prin care conducătorii structurilor militare constrâng adversarul să se supună hotărârilor proprii. Amenințarea creează pericolul, iar pericolul dă naștere stării de frică. Fiecare persoană aflată în interacțiune cu pericolul trăiește o stare de teamă de mai mare sau mai mică intensitate.

de pătrundere conștientă a nuanțelor și a circumstanțelor particulare ale unui anumit mediu operațional, se sprijină pe informațiile cu caracter teoretic-explicativ ale doctrinelor militare atunci când este vorba despre distingerea și prevederea caracterului războiului. Înțelegerea reprezintă procesul de prelucrare a informațiilor de tip cognitiv (lumea imaginară: gândire, percepție), fizic (lumea reală: fapte) și virtual (lumea posibilă: reprezentări în mediul electronic, virtual), pe baza surselor interne (cunoașterea) și a surselor externe (informațiile), prin care se realizează conștientizarea implicațiilor și consecințelor unei anumite circumstanțe.

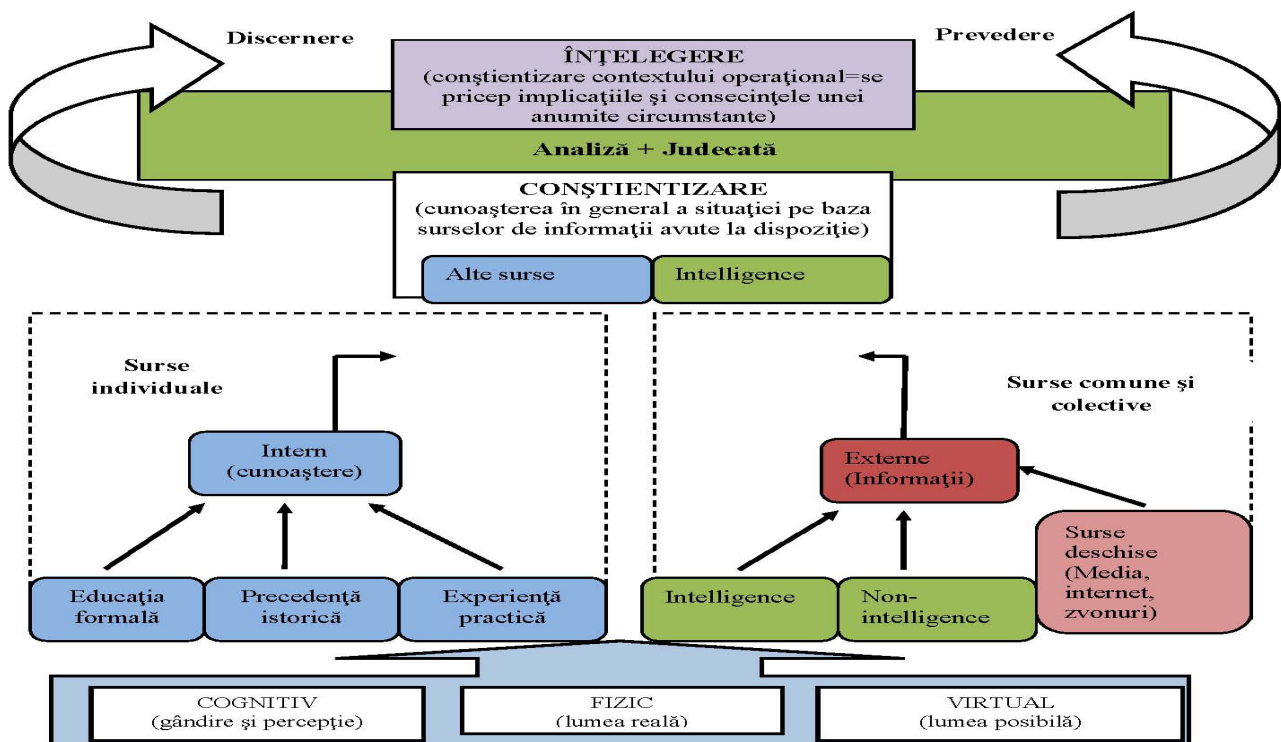

Fig. 2 Sursele înțelegerii unui mediu operațional de către un subiect de acțiune¹³

- **Starea de încordare, de tensiune la nivel individual și social.** Lupta este o activitate cu stres maxim. Pericolul, frica, epuizarea, singurătatea, privarea de libertate își pun amprenta asupra voinței indivizilor. Pentru a înfrânge un adversar trebuie erodată voința de a lupta a opozanților, concomitent cu menținerea voinței de a lupta a trupelor proprii și ridicarea moralului populației pe care dorim să o atragem de partea noastră.

Dacă natura războiului rămâne neschimbată, înțelegerea caracterului acestuia necesită analiză profundă. Înțelegerea, termen folosit cu sensul

Fluiditatea mediilor operaționale de astăzi solicită, pe de o parte, contexte doctrinare deschise și flexibile care să permită aplicarea cu inițiativă a acțiunilor necesare îndeplinirii misiunilor militare, iar pe de altă parte, o ierarhizare și o integrare comprehensivă a doctrinelor de nivel înalt (filosofie, principii) și de bază (tactici, tehnici, proceduri, termeni și simboluri), conform structurilor și forțelor dezvoltate și stabilite să transpună în practică conceptul de putere de luptă.

În general, există patru categorii principale de doctrine: doctrine multinaționale, doctrinele intercategorii de forțe (*joint*), doctrine intracategorii de forțe și doctrine de armă.

Doctrinile multinaționale prezintă principii fundamentale asupra cărora două sau mai multe națiuni au căzut de acord în vederea coordonării acțiunilor spre îndeplinirea obiectivelor comune. NATO reprezintă pentru forțele armate române singura organizație care întocmește doctrine multinaționale cu valoare aplicativă atât pe teritoriul național, cât și în teatrele de operații în care România hotărăște să se implice. Principiile doctrine ale NATO sunt prezentate în următoarele publicații: AJP-01, Allied Joint Doctrine¹⁴ (NON-CLASSIFIED publication) – doctrină descriptivă de prim rang care reprezintă izvor de principii pentru toate celelalte tipuri de doctrine; AJP-2, Allied Joint Intelligence, Counter Intelligence and Security Doctrine¹⁵ (NATO/PfP UNCLASSIFIED) – doctrina pentru informații, contrainformații și securitate (asigură fundamentele doctrine necesare funcționării structurilor de intelligence); AJP-3, Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations¹⁶ (NON-CLASSIFIED publication) – doctrina conducerii operațiilor (*joint*); AJP-4, Allied

mod coordonat utilizarea forțelor armate ale unui stat în scopul îndeplinirii obiectivelor comune și pot cuprinde tactici, tehnici, proceduri, termeni și simboluri. În mod normal, responsabilitatea dezvoltării doctrine de acest tip revine structurii de comandamentului *joint* (intercategorii de forțe). Doctrina intercategorii de forțe (*joint*) descrie și explică principiile de conducere a operațiilor pentru nivelurile strategic și operativ, fiind (cu unele excepții) practică în natură. Doctrina intercategorii de forțe (*joint*) trebuie să asigure înțelegerea globală privind conducerea operațiilor, indiferent de natura și caracterul acestora, reprezentând totodată izvor de dezvoltări conceptuale pentru doctrinele subsecvente intracategorii de forțe și de armă.

Doctrinile fundamentale ale SUA sunt: Joint Publication 1 – Doctrine for the Armed Forces of the United States²⁰ – reprezintă doctrina cea mai înaltă (cap de boltă) a forțelor armate SUA; Joint Publication 1-0 – Joint Personnel Support²¹ – reprezintă doctrina principală pentru sprijinul cu

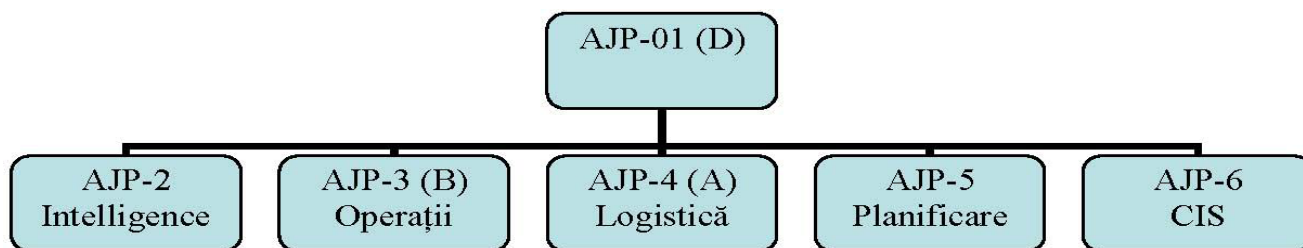

Fig. 3 Doctrinile fundamentale ale NATO

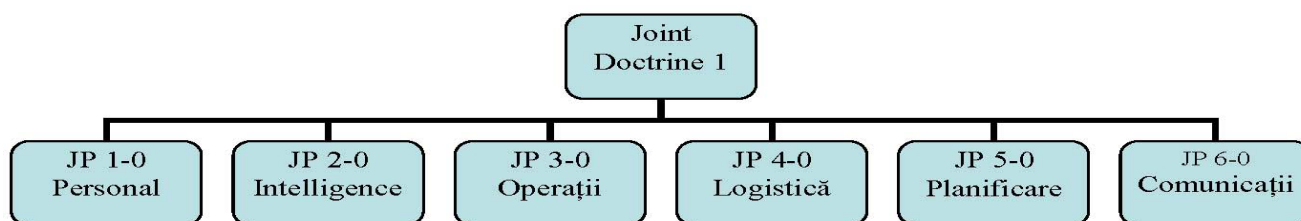

Fig. 4 Doctrinile fundamentale intercategorii de forțe (*joint*) ale SUA

Joint Logistics Doctrine¹⁷ (NATO/EAPC NON-CLASSIFIED publication) – doctrina logisticii (*joint*); AJP-5, Allied Joint Doctrine for Operational-level Planning¹⁸ – doctrina planificării operațiilor nivel operativ (*joint*); AJP-6, Allied Joint Doctrine for Communication and Information Systems (CIS)¹⁹ (NON-CLASSIFIED publication) – doctrina pentru comunicații și sisteme informatice (*joint*).

Doctrinile intercategorii de forțe (*joint*) prezintă principiile fundamentale care ghidează în

personal; Joint Publication 2-0 – Joint Intelligence²² – doctrina principală pentru intelligence; Joint Publication 3-0 – Joint Operations²³ – doctrina principală pentru operații; Joint Publication 4-0 – Joint Logistics²⁴ – doctrina principală pentru logistică; Joint Publication 5-0 – Joint Operation Planning²⁵ – doctrina principală pentru planificarea operațiilor; Joint Publication 6-0 – Joint Communications System²⁶ – doctrina principală pentru comunicații.

Doctrinile intracategoriei de forțe prezintă principiile, tacticile, tehnicile, procedurile și termenii utilizați și aprobați de șefii a două sau mai multe arme în cadrul unei categorii de forțe (terestre, aeriene, navale) în scopul îndeplinirii unei funcțiuni comune potrivit conținuturile doctrinelor intercategoriale de forțe (*joint*) aprobate.

Doctrinile de armă sunt acele publicații aprobate de un singur șef de armă în cadrul unei categorii de forțe (terestre, aeriene, navale). Aceste tipuri de doctrine prezintă principii fundamentale care ghidează întrebuintarea coordonată în acțiune a unei arme (specialități militare) spre îndeplinirea unui obiectiv și poate cuprinde tactici, tehnici, proceduri, termeni și simboluri.

Doctrinile românești sunt elaborate în conformitate cu reglementările interne ale Ministerului Apărării Naționale și nu sunt disponibile publicului larg. În cadrul rețelei de tip Intranet a MAPN există posibilități de accesare a doctrinelor, manualelor, instrucțiunilor și a ordinelor specifice activității ministerului.

Concluzii

Determinarea corectă a naturii, a caracterului și a formei de manifestare a unui conflict armat depinde în mare măsură de înțelegerea dobândită de subiectul de acțiune prin studiu și experimentare îndelungată a principiilor, tacticilor, tehnicilor, procedurilor conținute de doctrinele de nivel înalt și doctrinele de bază. Doctrina reprezintă experiența câștigată în operațiile anterioare, prelucrată și prezentată din perspectivă teoretică. Doctrina nu este dogmă și nu trebuie aplicată orbește. Doctrina asigură accesul la învățăturile trecutului și are rol de sprijin în dublă direcție: nerepetarea aceluiași tipuri de greșeli în situații viitoare similare, pe de o parte, și generarea unor posibilități noi de dezvoltare conceptuală inovatoare, pe de altă parte.

Doctrina are rol teoretic-explicativ în mare măsură. Rolul normativ este important, însă subiectul de acțiune trebuie să fie în stare să facă distincție între ceea ce trebuie aplicat fără nici un fel de deviațiune și ceea ce trebuie întrebuintat în mod făuritor. Cunoscând doctrina, un subiect de acțiune poate asigura, cu încredere, o viziune coerentă asupra modulului de conducere a operațiilor, poate spori eficiența în operații, poate soluționa mai ușor problemele întâmpinate, poate integra fără complicații suplimentare acțiunile civil-militare,

precum și poate dezvolta trăsături de caracter dezirabile. Pentru a cuprinde toate aceste aspecte și a fi în măsură să-și îndeplinească misiunea, subiectul de acțiune trebuie să stăpânească toate categoriile de informații prezentate doctrinar sub formă de principii, tactici, tehnici, proceduri, termeni și simboluri.

Spre deosebire de forțele armate române care folosesc doctrina militară în regim de circulație clasificat, alte forțe armate membre NATO, precum cele ale SUA și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (UK) au ales să transfere cunoștințele doctrinare principale publicului larg, înlesnind astfel procesul complex de înțelegere, cunoaștere și aprofundare a principiilor, tacticilor, tehnicilor și procedurilor aplicabile oricărui tip de criză în spectrul continuu al conflictului pace-război-noua pace.

Prin conținutul ei, doctrina cuprinde artă și știință militară deopotrivă, interpretând experiențele trecute în lumina acțiunilor probabile viitoare, oferind sprijin în aflarea posibilelor căi de urmat, dar și exprimând credințe și înțelegeri cu privire la natura, trăsăturile și caracterul războiului viitor.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 *DEX – Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 277.

2 *AAP-6 - NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French), Listing terms of military significance and their definitions for use in NATO*, NATO Unclassified, NATO Standardization Agency (NSA), 2010, p. 2.D.9.

3 *Know-how* – a ști cum să faci bine un anumit lucru.

4 Termenul de „operații”, în înțelegere doctrinară militară, cuprinde totalitatea activităților ofensive, defensive, de stabilitate și de sprijin desfășurate de forțele armate în spectrul continuu al conflictului pace – război – noua pace.

5 Prelucrare după *Army Doctrine Publication – Operations*, UK Ministry of Defence, The Development,

Concepts and Doctrine Centre, UK Ministry of Defence, Shrivenham, SWINDON, 2010, pp. 2-2.

6 *ADP I-01, Army Doctrine Publication I-01, Doctrine Primer*, Headquarters Department of the Army, Washington, DC, 2 September 2014, pp. 2-1.

7 *JDP 0-01, Joint Doctrine Publication 0-01* (3rd Edition) dated August 2008, British Defence Doctrine, The Development, Concepts and Doctrine Centre, Ministry of Defence, Shrivenham, pp. 2-3 – 2-6.

8 *AJP-3.4.4 Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency (COIN)*, NATO Unclassified, NATO Standardization Agency (NSA), February 2011, pp. 3-12 – 3-13.

9 *AAP -6 NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French), Listing terms of military significance and their definitions for use in NATO*, NATO Unclassified, NATO Standardization Agency (NSA), 2010.

10 *JP I-02 Dictionary of Military and Associated Terms*, Department of Defense, 8 November 2010 (As Amended Through 15 December 2014).

11 *APP-6 NATO Joint Military Symbology*, NATO Unclassified, NATO Standardization Agency (NSA), 2011.

12 *JDP 01 – Joint Doctrine Publication, Campaigning*, The Development, Concepts and Doctrine Centre (DCDC), UK Ministry of Defence, Shrivenham, SWINDON, 2008, pp.1-2–1-3

13 Prelucrare după *Joint Doctrine Publication 04 – Understanding*, DCDC, London, 2010, pp. 2-5.

14 [http://nso.nato.int/nso/zPublic/ap/ajp-01\(d\).pdf](http://nso.nato.int/nso/zPublic/ap/ajp-01(d).pdf), accesat la 20.01.2015.

15 AJP-2 nu este disponibilă consultării publicului larg conform site-ului NATO Standardization Office (NSO) Public Web site, accesat la 20.01.2015.

16 [http://nso.nato.int/nso/zPublic/ap/ajp-3\(b\).pdf](http://nso.nato.int/nso/zPublic/ap/ajp-3(b).pdf), accesat la 20.01.2015.

17 http://www.wckik.pl/pdf_prawo/ajp-4.pdf, accesat la 20.01.2015.

18 <http://nso.nato.int/nso/zPublic/ap/AJP-5%20E.pdf>, accesat la 20.01.2015.

19 <http://nso.nato.int/nso/zPublic/ap/ajp-6.pdf>, accesat la 20.01.2015.

20 http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp1.pdf, accesat la 21.01.2015.

21 http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp1_0.pdf, accesat la 21.01.2015.

22 http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp2_0.pdf, accesat at la 21.01.2015.

23 http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp3_0.pdf, accesat la 21.01.2015.

24 http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp4_0.pdf, accesat la 21.01.2015.

25 http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp5_0.pdf, accesat la 21.01.2015.

26 http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp4_0.pdf, accesat la 21.01.2015.

BIBLIOGRAFIE

AAP-6 - NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French), Listing terms of military significance and their definitions for use in NATO, NATO Unclassified, NATO Standardization Agency (NSA), 2010.

ADP I-01, Army Doctrine Publication I-01, Doctrine Primer, Headquarters Department of the Army, Washington, DC, 2 September 2014.

AJP-3.4.4 Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency (COIN), NATO Unclassified, NATO Standardization Agency (NSA), February 2011.

APP-6 NATO Joint Military Symbology, NATO Unclassified, NATO Standardization Agency (NSA), 2011.

Army Doctrine Publication – Operations, UK Ministry of Defence, The Development, Concepts and Doctrine Centre, UK Ministry of Defence, Shrivenham, SWINDON, 2010.

JDP 01 – Joint Doctrine Publication, Campaigning, The Development, Concepts and Doctrine Centre (DCDC), UK Ministry of Defence, Shrivenham, SWINDON, 2008.

JDP 0-01, Joint Doctrine Publication 0-01 (3rd Edition) dated August 2008, British Defence Doctrine, The Development, Concepts and Doctrine Centre, Ministry of Defence, Shrivenham.

Joint Doctrine Publication 04 – Understanding, The Development, Concepts and Doctrine Centre (DCDC), UK Ministry of Defence, Shrivenham, SWINDON, 2010.

JP I-02 Dictionary of Military and Associated Terms, Department of Defense, 8 November 2010 (As Amended Through 15 December 2014).

CORELAȚII ALE RĂZBOIULUI ȘI FACTORII DE INFLUENȚĂ AI SECURITĂȚII STATELOR

CORRELATES OF WAR AND INFLUENCE FACTORS OF STATES' SECURITY

Lt.dr. Răzvan GRIGORAȘ*

Lipsa tiparelor istorice cu privire la ierarhizarea factorilor care influențează securitatea unui stat în raport cu securitatea altui stat a devenit o problemă majoră pentru decidenții și cercetătorii din domeniul securității naționale. În cadrul acestui articol am utilizat simularea unor rețele neuronale pentru a măsura importanța pe care anumiți factori de influență o au asupra apropierii și depărtării dintre state. Astfel, am operaționalizat Modelul Securității de la Copenhaga printr-o serie de rețele neuronale, făcând legătura, dar totodată stabilind și linia de demarcație, dintre studiile de securitate și relațiile internaționale. Concluzia generală a articolului susține ideea că este necesară cultivarea schimburilor de resurse umane, de resurse materiale și de bunuri între state întrucât efectul final scontat va fi scăderea în intensitatea a divergențelor și creșterea nivelului propriu de securitate.

The lack of patterns related to the importance of variables influencing the state's security correlated with another state's security has become a major problem for decision-makers and security researchers. In this article, one applied neural network simulations in order to measure the impact of certain variables among the intensity of bilateral relations between states. One operationalized the Copenhagen Security Model, connecting but also establishing the borders between security studies and international relations. The general conclusion of the article is that the propagation of the exchanges between states in human resources, materials, and holdings is a must as the final effects over the states is to lower their divergences and maximize its own state's level of security.

Cuvinte-cheie: securitate; corelații ale războiului; simulare neuronală.

Keywords: security; correlates of war; neural simulations.

Studiul motivațiilor care stau la baza apropiierilor dintre state, la baza izbucnirii conflictelor dintre entități și afectării securității acestora, reprezintă un punct de maxim interes atât pentru cercetătorii din domeniul securității și a relațiilor internaționale, cât și pentru practicienii din domeniul public. La o analiză atentă, observăm că în ultimii douăzeci de ani, cercetările cu privire la corelațiile privind fenomenul războiului au progresat rapid prin examinarea relațiilor dintre perechile de state (diade) observate în timp¹.

Analiza seriilor de timp diadice marchează un avans important în cercetare fie că discutăm de un nivel global sau de un nivel național. Studiul acestor tipuri de serii de timp aduce răspunsuri la întrebări destul de uzitate de către oamenii de știință, cât și de către factorii de decizie politică. Un

exemplu edificator este următorul: Care sunt țările susceptibile de a lupta una împotriva alteia și care sunt acelea ce vor rămâne neimplicate în conflicte? Spre deosebire de investigările ce privesc națiunile, realizate la nivel singular, analizele diadice integrează ușor variabilele care relaționează în mod inerent din punct de vedere al caracterului și al balanței de putere al unei alianțe sau a gradului de interdependență specifică unor componente ale statului. Cu toate acestea, puține analize diadice au exploatat informațiile sistemice cuprinse în seturile complexe de date ce ne sunt astăzi disponibile (*Polity 3², Polity 4, Correlates of War³, SOFI⁴*), concentrându-se în special pe influențele unui anumit domeniu de interes (cum ar fi domeniul militar sau domeniul social).

Într-o lume cu sisteme din ce în ce mai interconectate și interdependente apare necesitatea raportării fenomenului securității la un cadru holist. Particular, în acest cadru holist se pune problema ierarhizării și stabilirii unui coeficient de importanță

*Centrul 85 Comunicații Aero Informatică
e-mail: grigorasrazvan@gmail.com

a factorilor care influențează securitatea unui stat în raport cu a altui stat, făcând legătura, *dar totodată stabilind și linia de demarcație* între studiile de securitate și relațiile internaționale.

Se pune așadar problema identificării influențelor în cadrul unui tot unitar, al unui sistem care să reprezinte totalitatea influențelor la adresa securității. Cadrul pe care noi îl vom utiliza este reprezentat de modelul securității de la Copenhaga. Mai exact, ne propunem identificarea celor mai pregnante variabile specifice modelului securității de la Copenhaga care influențează securitatea statelor, determinând apropierea dintre acestea și reducerea în intensitate a conflictelor interstatuale. Astfel, dorim să aflăm dacă spre exemplu securitatea unor state crește atunci când ele au interese economice comune. Totodată, dorim să aflăm dacă schimburile de bunuri, de resurse materiale și umane se sistează pe perioada conflictelor. Un alt element pe care îl vom cerceta este dacă politica militară influențează economia și schimbul de resurse și de capitaluri dintre state sau dacă intensitatea schimburilor determină alianțele militare. Acestea sunt unele corelații ale războaielor la care dorim să răspundem prin cercetarea prezentată în acest articol.

Modelul de analiză

Inovațiile recente au utilizat analiza rețelelor neuronale în special pentru studiul relațiilor interactive, nonliniare și a variabilelor care pot declanșa litigii militarizate între state⁵. Mai mult predictivă decât teoretizantă, rețeaua neuronală nu se bazează pe presupuneri *a priori* asupra naturii matematice a relațiilor complexe, așa cum alte tehnici statistice trebuie să o facă. În același timp, rețeaua neuronală oferă un răspuns clar cu privire la exactitatea predicțiilor atât pentru diadele care au cunoscut litigii, cât și pe cele care nu au cunoscut litigii. Rețeaua se pretează la analize prin care se poate stabili un model inductiv al regularităților raportat la un set de date pentru o perioadă de timp (de exemplu, perioada Războiului Rece). Ea măsoară apoi cât de precis este modelul și care sunt corelațiile care există într-un set de date pentru o altă perioadă (de exemplu, în deceniile anterioare Războiului Rece). Din aceste motive am decis operaționalizarea modelului securității de la Copenhaga printr-o rețea neuronală cu scopul final de a simula comportamentul statelor în perioada 1816-2008 și a identifica cele mai pregnante

variabile ale securității statelor unul în raport cu celălalt.

Ecuția de la care plecăm în care sunt puse în relație variațiile domeniilor securității – conform modelului securității de la Copenhaga – și starea de securitate este următoarea:

$$f(\text{economic, politic, social, militar, economic}) = S$$

Ecuția nr. 1: Ecuția securității

Suntem de părere că cea mai fidelă transpunere a ecuației nr. 1 în variabile existente astăzi la nivel internațional poate fi făcută în principal printr-o rețea neuronală, având variabilele din tabelul de mai jos⁶.

În vederea testării și validării *Ecuției nr. 1*, am ales tipul de date *diadă⁹ orientată – an (directed dyad-year)*. Relațiile stabilite între marile puteri au fost extrase utilizând softul EUGENE. Am obținut un număr de 5.804 relații diadice din perioada 1816-2008. În urma simulărilor prin toolbox-ul NNTOL al softului MATLAB¹⁰ am obținut date asupra învățării rețelei neuronale și ale convergenței datelor. Modelul informatic este unul prolific, fiind caracterizat de o regresie de 0.99 (1 însemnând performanță maximă). Acest scor ne confirmă performanța rețelei și ne obligă să investigăm ponderile variabilelor care reflectă într-o manieră matematică gradul în care componentele securității reprezentate de variabilele simulate influențează securitatea și apropierea dintre state.

Interpretarea ponderilor

Un aspect inițial care ne este reliefat prin analiza ponderilor este că variabilele care sunt caracteristice statelor la nivel individual (de tipul *producție de oțel (IRST)* sau *capacități militare (MIL)*) și au valori diferite de la un stat la altul, au ponderi diferite de influențare a ecuației, în funcție de tipologia statului în cadrul diadelor studiate (spre exemplu, pentru statul care a fost inițiator al unei relații conflictuale (*SI*) ponderea variabilei *TPOP* are o anumită valoare, pentru cel de-al doilea stat (*S2*) are altă valoare. Acest lucru ne demonstrează că nu putem privi securitatea unui stat numai la nivelul interior al acestuia, ci numai printr-o relație care să surprindă sistemul. În continuare vom analiza ponderile variabilelor pe subdomenii de referință. În tabelul nr. 2 am redat ponderile specifice capacităților statelor.

Codificarea și semnificația variabilelor

Nr.	Titlul variabilei	Descriere sumară	Baza de date/ Prescurtare
1	System charact/ movement	Raportează sistemul la numărul de mari puteri pe o perioadă de timp.	COW general (SYSCHAR)
2	Direct Contiguity	Calculează continuitatea și legăturile directe dintre state pe o scară de la 1 la 6.	COW general (CONTIG)
3	Colonial Contiguity	Calculează continuitatea și legăturile coloniale dintre state pe o scară de la 1 la 6.	COW general (COLCONT)
4	Distance between states	Calculează distanța dintre state.	COW general (DIST)
5	Military Personnel	Returnează forța militară a statului.	COW general (MILPER)
6	Military Expenditures	Returnează indicele cheltuielilor militare.	COW general (MILEX)
7	Energy Production	Măsoară producția de energie.	COW general (ENERG)
8	Iron/Steel Production	Măsoară producția de fier, oțel.	COW general (IRST)
9	Nominal Urban Population	Măsoară numărul populației urbane.	COW general (UPOP)
10	Nominal Total Population	Măsoară populația totală a țării.	COW general (TPOP)
11	Major power	Returnează 1 dacă țara este o putere mare sau 0 în alte cazuri.	COW general (MAJPOW)
12	Politically relevant	Returnează dacă diada este relevantă politic (cel puțin una din țări este <i>major power</i>).	COW general (POLREL)
13	System charact/ concentration	Indice compus între numărul de state, numărul de mari puteri și mișcările ce au loc o dată la cinci ani.	COW general (SYSCON)
14	Democracy Score	Returnează un scor general al democrației pe scală de la 0 la 10.	Polity (DEMOC)
15	Executive Recruitment Regulation Score	Returnează dacă există moduri prestabilite prin care se aleg conducătorii.	Polity (XRREG)
16	Executive Recruitment Competition Score	Măsoară dacă există șanse egale pentru ocuparea unor funcții de conducere.	Polity (XRCOMP)
17	Executive Recruitment Openness Score	Măsoară gradul de accesibilitate al funcțiilor.	Polity (XROPEN)
18	Executive Constraints Score	Măsoară gradul de constrângere asupra procesului de luare a deciziei.	Polity (XCONST)
19	Participation Regulation Score	Măsoară regulile privind exprimarea preferințelor politice.	Polity (PARREG)
20	Participation Competitiveness Score	Măsoară cum se realizează apariția pe scena politică a opțiunilor politice.	Polity (PARCOMP)
21	Centralization Score	Măsoară gradul de centralizare al statului.	Polity (CENT)
22	Importer	Delimitează țara din punct de vedere al importurilor.	COW diad trade (IMP)
23	Flow	Calculează un raport între state privind relațiile ce se construiesc pe schimbul de bunuri.	COW diad trade (FLOW)
24	Hostility Level	Măsoară nivelul de ostilitate dintre două entități.	Cow MID (HOST)
25	Fatality	Returnează numărul de pierderi de vieți omenești din conflict.	Cow MID (FAT)
26	Ongoing MID	Returnează dacă există o dispută militarizată între state la începutul anului.	Cow MID (ONG)
27	SECURITY	Returnează apropierea dintre state pe o scară de la 1 la 5.	-/ (S)

Inputul modelului oferă valori ridicate *capacității energetice (ENERGY)* a statului S1 și *populației totale (TPOP)* a statului S2, aceste ponderi reglându-se cu valori mai ridicate la *cheltuielile militare (MILEX)* ale statului S1 și ale

Acest fapt demonstrează indirect că sistemul militar este subordonat voinței politice într-un stat democratic și se întrepătrunde cu acesta într-un stat dictatorial. *Gradul de centralitate (CENT)* și măsura de *constrângere instituționalizată (XCONST)*

Tabelul 2

SITUAȚIA PONDERILOR PENTRU CAPACITĂȚILE STATELOR

Componenta statului S1	'MILPER_1'	'MILEX_1'	'ENERGY_1'	'IRST_1'	'UPOP_1'	'TPOP_1'
Pondere	1,2	2,6	1,8	2,0	0,9	1,3
Componenta statului S2	'MILPER_2'	'MILEX_2'	'ENERGY_2'	'IRST_2'	'UPOP_2'	'TPOP_2'
Pondere	5,4	6,5	1,7	2,2	0,4	3,4

statului S2, cât și a *personalului militar (MILPER)*. Se observă că, atunci când starea de securitate a unui stat (statul S2) este amenințată printr-o acțiune vizibilă (în conformitate cu variabilele *hostlev* și *hiact*), factorii cei mai pregnanți sunt *mărimea armatei sale (MILPER)*, *cheltuielile pentru înzestrarea acesteia (MILEX)* și *numărul total al populației (TPOP)*. Aceasta se traduce printr-o investiție majoră în aceste componente, când statul S1 se simte amenințat, sau printr-o investiție redusă, când statul inițiator dorește să preia anumite resurse ale statului S2. Desigur, atunci când un stat ajunge să amenințe starea de securitate a unui alt stat trebuie să aibă *capacitatea energetică (ENERGY)* și o *producție de oțel (IRST)* pe măsură. Cu valori foarte mici apar ponderile populației urbane.

În tabelul nr. 3 am redat ponderile specifice democrației, sistemului politic și de acces la putere.

privind competențele decizionale ale conducătorilor sunt cele mai pregnante variabile pentru statul S1. Mai mult că sigur statul S1 este caracterizat de o autoritate absolută. Trebuie să remarcăm scorul minim pe care *centralizarea (CENT)* o are pentru statul S1. Acest fapt ne demonstrează că statul S1, cu cât se îndreaptă către un grad de centralitate mai mare cu atât are tendințe conflictuale în cadrul sistemului de relații internaționale. Tendințele sunt susținute de competențe decizionale mult prea mari și incontrollable de un grup politic/regim/lider. De partea cealaltă, statul S2 deține scoruri ridicate la *competitivitatea participării (XRCOMP)*, măsurând gradul în care preferințele conducerii politice și a leadershipului politic pot fi urmărite în arena politică și la *măsura constrângerilor instituționalizate (XCONST)*. Dacă acestea sunt instituționalizate prin legi și hotărâri, atunci avem

Tabelul 3

SITUAȚIA PONDERILOR PENTRU COMPONENTELE DEMOCRAȚIEI

Componenta statului S1	democ1	autoc1	xrreg1	xrcomp1	xropen1	xconst1	parreg1	parcomp1	cent1
Pondere	0,5	1,2	1,3	1,5	1,1	9,6	2,0	1,7	13,2
Componenta statului S2	democ2	autoc2	xrreg2	xrcomp2	xropen2	xconst2	parreg2	parcomp2	cent2
Pondere	1,8	2,7	0,5	2,6	0,2	6,1	1,3	8,9	0,06

Analiza componentelor democratice și politice ne reliefează că la nivelul democrației întâlnim și cele mai ridicate scoruri ale unor componente vitale vieții politice.

de-a face cu un stat democratic. În caz contrar, diada este una deosebit de periculoasă, din perspectiva instabilității actorilor.

În tabelul nr. 4 am redat ponderile specifice componentelor geografice și teritorial-spațiale. Analiza componentelor ce măsoară poziționarea statelor unul în raport cu celălalt și a distanțelor dintre acestea reliefează importanța concentrării sistemului.

FLOW1, că relația pe care statul S2 o are din punct de vedere economic cu statul S1 îl va determina pe acesta din urmă să aleagă un anumit tip de comportament. Mai exact, cu cât statul S1 este mai dependent din punct de vedere economic de statul S2, cu atât acesta va evita să îi pericliteze

Tabelul 4

**SITUAȚIA PONDERILOR
PENTRU COMPONENTELE GEOGRAFICE ȘI SPAȚIALE**

COMPONENTA COMUNĂ	CONTIG	COLCONT	DISTANCE	SYSCON	SYSMOV
Probabilitate finală	0,45	5,37	0,92	3,97	1,63

Continuitatea colonială (COLCONT) este una dintre variabilele cu influențe ridicate asupra comportamentului diadic. În aceeași idee, *continuitatea directă (CONTIG)* dintre state nu pare a avea o influență finală majoră, deși a fost inițiată după input cu o valoare mare. Aceeași logică este valabilă și pentru *distanță (DISTANCE)*. Datele demonstrează că statele au fost influențate de dorința de a obține influențe la nivel global, asupra spațiului geostrategic. De asemenea, prin *COLCONT* și *SYSCON* se întăresc și se confirmă unele judecăți ale teoriilor cuceririi spațiului vital și colonial din geopolitică conform cărora multe state au căutat să-și cucerească spațiul vital și pe glob, după ce resursele proprii nu le-au mai putut susține evoluția.

starea de securitate și invers. Dacă statul S1 va dori totuși să afecteze starea de securitate a statului S2, va trebui să găsească soluții de achiziționare sau cumpărare/privatizare a companiilor și centrelor de producție a statului numărul doi. Ideea generală pe care analiza indicatorului acesta o produce este că un stat puternic din punct de vedere economic, care poate oricând să sisteze relațiile de export-import cu alt partener, având și alte surse și piețe de desfacere, este un stat sigur. Starea de securitate a sa nu va fi astfel periclitată. Dacă în schimb renunță la o parte dintre corporații și companii de stat în favoarea altor state prin achiziție sau privatizare, statul devine vulnerabil. De sigur, putem dezvolta o întregă polemică asupra privatizării companiilor (unele companii poate nu sunt productive, altele trebuie să se implice într-un consorțiu pentru a putea face față concurenței și productivității). Totuși, statul trebuie să păstreze anumite categorii de organizații sub îndrumarea sa.

În tabelul nr. 5 am redat ponderile specifice

Tabelul 5

**SITUAȚIA PONDERILOR
PENTRU BALANȚA DE IMPORTURI
ȘI EXPORTURI**

COMPONENTA STATULUI S1	‘FLOW1’
Pondere	0,36
COMPONENTA STATULUI S2	‘FLOW2’
Pondere	2,68

importurilor și exporturilor dintre state. Analiza fundamentală a balanței de importuri și exporturi este redată de raporturile reciproce ale țărilor implicate în diadă.

FLOW2 (raport între importuri și exporturi dintre state) deține o pondere foarte mare. Aceasta înseamnă, raportat la scorul relativ redus al

În tabelul nr. 6 am redat ponderile specifice componentelor confruntărilor militarizate. Analiza componentelor disputelor care au avut loc între statele din diade a fost realizată măsurând nivelul ostilităților, al celei mai grave acțiuni antagonice și a gravității confruntării redată în numărul de persoane decedate.

Ponderile în general au fost medii, valorile foarte ridicate observându-se la măsurarea nivelului ostilităților pe state separate. Astfel, starea de securitate a unui stat este afectată de către acțiunile vizibile ale celui alt stat. Scorul de 11.9 ascunde totuși în partea opusă un scor de 0.9, ceea ce aduce în vedere și consecințele asupra propriului stat ale acțiunilor distructive. Spre exemplu un stat

**SITUAȚIA PONDERILOR
PENTRU ELEMENTELE COMPONENTE ALE DISPUTEI MILITARIZATE**

Componenta statului S1	‘CWHOST1’	‘CWHOSTD’	‘CWHIACTD’	CWFATALD’	‘DYADDUR’
Pondere finală	0,99	5,25	0,008	1,51	2,42
Componenta statului S2	‘CWHOST2’	-	-	-	-
Pondere finală	11,9	-	-	-	-

poate fi afectat de un război pe care l-a inițiat și totuși i-a produs pierderi de oameni. Un alt aspect care se cade a fi amintit aici este durata diadei și a confruntării. Ea influențează prin implicarea resurselor și cheltuirea fondurilor de la bugetul de stat pentru finalizarea acțiunilor militare. Cu cât diadele sunt mai mari, cu atât ele conduc la o „oboseală” socială și economică a țării respective (pot apărea revolte, structura pe vârste și sexe a populației poate fi schimbată, rezervele de stat pot sărăci etc.).

Concluzii

Interpretările rezultatelor obținute ne demonstrează că în perioada 1816-2008 atunci când securitatea națională a unui stat (S2) a fost amenințată printr-o acțiune vizibilă de către un alt stat (S1), factorii cei mai pregnanți ai celui ce a amenințat au fost *mărimea armatei sale (MILPER)*, *cheltuielile pentru înzestrarea acesteia (MILEX)* și *numărul total al populației (TPOP)*. Am observat totodată că la nivelul *democrației (DEMOC)* întâlnim și cele mai ridicate scoruri ale unor componente vitale vieții politice. Acest fapt demonstrează indirect că sistemul militar este subordonat voinței politice într-un stat democratic și se întrepătrunde cu acesta într-un stat dictatorial.

Analiza fundamentală a balanței de importuri și exporturi a fost influențată în perioada analizată de raporturile reciproce ale țărilor implicate în diadă. Astfel, am identificat faptul că cu cât statul S1 este mai dependent din punct de vedere economic de statul S2, cu atât acesta a evitat să îi periclitizeze starea de securitate și invers. Nu în ultimul rând, dacă statul S1 a dorit totuși să afecteze starea de securitate națională a altui stat, a găsit soluții de achiziționare sau de cumpărare/privatizare a companiilor și centrelor de producție a statului S2. Din aceste motive, în perioada 1816-2008, statele au fost caracterizate de niveluri ale securității mai

mari – unul în raport cu celălalt – dacă au avut interese economice comune.

Totodată, în urma simulărilor realizate, concluzionez că schimburile de bunuri, de resurse materiale și umane scad în intensitate înaintea izbucnirii unui conflict și se sistează pe perioada conflictelor, fiind un semn al deteriorării grave a relațiilor dintre state și a scăderii în intensitate a securității unuia dintre state. Ponderile prezentate demonstrează că schimbul de resurse și de capitaluri dintre state determină apropierea dintre acestea, delimitând într-un final coerența alianțelor militare. Din aceste motive, cred că este necesară identificarea relațiilor bilaterale cu o semnificație aparte pentru securitatea națională a unui stat ce sunt caracterizate de niveluri scăzute ale schimburilor de resurse umane, de resurse materiale și de bunuri cu scopul de a determina cauzele justificative ale acestor niveluri. Ulterior, dacă se constată că la baza nivelurilor scăzute ale schimburilor stau cauze nejustificate se impune cultivarea schimburilor mai sus menționate cu efectul final scontat de scădere în intensitate a divergențelor și de creștere a securității diadei.

NOTE:

1 G. King, L. Zeng, *Explaining Rare Events in International Relations*, International Organization Review, 2001, pp. 693-716.

2 *Polity* permite realizarea unor analize comparative de tip cantitativ cu privire la sistemul politic. Schema inițială a bazei de date a fost formulată de către Ted Robert Gurr și Harry Eckstein, în *Patterns of Authority: A Structural Basis for Political Inquiry*, New York: John Wiley & Sons, 1975.

3 *Correlates of War* caracterizează disputele dintre diverse state, analizând tipologia ostilităților și a acțiunilor conflictuale.

4 *State of Future Index* este dezvoltat de Millennium Project al World Futures Studies Federation.

5 A se analiza lucrările lui Beck (1997), ale lui Zinnes (1991), ale lui Benett (2000) și ale lui Lagazio (2006).

6 Tabelul sintetizează variabilele folosite în simulările tezei de doctorat *Previziuni ale stării de securitate în teoria modelării neuronale* susținută public de către mine, în anul 2014, la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.

7 *COW – Correlates of War* – este baza de date a proiectului *Correlates of War* care descrie disputele dintre diverse state, caracterizând în intensitate și tipologia ostilităților și acțiunilor conflictuale și disputele respective.

8 *Polity* prezintă codificarea caracteristicilor statelor din sistemul mondial pentru a realiza analize comparative de tip cantitativ. Schema inițială a proiectului a fost formulată de către Ted Robert Gurr și Harry Eckstein, prin lucrarea *Patterns of Authority: A Structural Basis for Political Inquiry*, New York: John Wiley & Sons, 1975.

9 Date care fac referire la perechi de state și care le caracterizează, două câte două.

10 *Neural Network Toolbox*.

Williams, *Peace Operations and the Global Order* (pp. 1-15), London: Routledge, 2007.

Booth K., Security and Emancipation, *Review of International Studies* 17 (4), 1991.

Burchill S., Linklater A., Devetak R., Donnelly J., Paterson M., Reus-Smit C., & True, J., *Theories of International Relations*, New York: Palgrave Macmillan, 2005.

Stover John, *The Use of Probabilistic System Dynamics an Analysis of National Development Policies: A Study of the Economic Growth and Income Distribution in Uruguay*, Proceedings of the 1975 Summer Computer Conference, San Francisco, CA, 1975.

Porter Alan, *Forecasting and the Management of Technology*, Wiley-Interscience, 1991.

Waltz K., *Theory of International Politics*, Addison-Wesley, 1979.

Waltz K., Structural Realism after the Cold War, *International Security*, 5-41, 2000.

Zinnes Dina, John Gillespie, *Mathematical Models in International Relations*, Praeger, New York, 1976.

BIBLIOGRAFIE

Baylis J., & Smith S., *The Globalisation of World Politics*. Oxford, 2005.

Bellamy A., & Williams P., *Introduction: Thinking Anew About Peace Operations*, în A. Bellamy, & P.

NOILE CONCEPTE OPERAȚIONALE ȘI VALENȚELE ACESTORA DE CONTRACARARE A RISCURILOR ȘI AMENINȚĂRILOR ASIMETRICE DE SECURITATE, ÎN OPERAȚIILE POSTCONFLICT

THE NEW OPERATIONAL CONCEPTS AND THEIR DIMENSIONS TO COUNTER SECURITY ASYMMETRIC RISKS AND THREATS IN POST CONFLICT OPERATIONS

Col. Th. Constantin ANDREI*

Mediul de securitate, specific zonelor traversate de conflicte, este unul deosebit de complex și des schimbător, iar combaterea riscurilor și amenințărilor asimetrice, cărora trebuie să le facă față zi de zi forțele participante la operațiile postconflict, reprezintă continue provocări pentru comandanți, în alegerea soluțiilor optime pentru protejarea personalului, tehnicii, materialelor și rezervelor, precum și pentru îndeplinirea misiunii.

Security environment, the specific areas crossed by conflicts, is particularly complex and frequently changing while control of risks and asymmetric threats, which optimal forces participating in post-conflict operations must cope with daily, are continuous challenges to commanders who choose solution to protect personnel, equipment, supplies and materials, and fulfill their mission.

Cuvinte-cheie: mediu de securitate; operații postconflict; contracararea riscurilor și a amenințărilor asimetrice.

Keywords: security environment; postconflict operations; control of risks and asymmetric threats.

Riscuri și amenințări asimetrice de securitate în perioada postconflict

Riscurile și amenințările asimetrice de securitate specifice perioadei postconflict se manifestă printr-o gamă variată de moduri de acțiune (mai ales terorism) sau de probleme de securitate (de exemplu traficul ilicit). În cele mai multe cazuri, ele provin de la entități nonstatale, care se opun noii ordini politice instaurate în urma unui conflict și au obiective și presupun activități variate. În toate cazurile, principala tactică este aceea de a evita contactul direct cu forțele militare naționale sau de coaliție, preferând să acționeze și să lovească prin surprindere, obiectivele care dețin o apărare fragilă.

Pentru multe entități și indivizi care operează într-un mediu conflictual, războiul asimetric este preferabil războiului convențional. Modul acesta de confruntare este utilizat, mai ales, împotriva acelor

ținte care, în mod curent, au o protecție scăzută sau nu sunt neprotejate.

Acțiunile asimetrice vor încerca o evitare a avantajelor adversarului încercând, în același timp, să exploateze slăbiciunile acestuia. Iminența confruntării cu aceste riscuri și amenințări netradiționale supune comunitățile de apărare occidentale la numeroase provocări, în special în termeni ce se referă la protecția forțelor. Identificarea acelor modalități eficiente de protejare a personalului, implicat în desfășurarea diverselor acțiuni militare, și care să se opună factorilor asimetrice, deține un loc central în preocuparea strategilor contemporani, prin care se încearcă pregătirea propriilor forțe armate pentru a fi apte să ducă operații într-un mediu operațional complex și volatil. Dezvoltarea domeniului, referitor la protecția forțelor, care să diminueze impactul amenințărilor asimetrice trebuie să obțină importanța meritată, astfel încât fiecare participant la operații postconflict să facă față tuturor provocărilor din mediul operațional.

În opinia mea, principalele riscuri și amenințări care afectează mediul de securitate în perioada postconflict sunt: activitatea insurgentă,

**Batalionul Nave Trecere Fluviale, Brăila*
e-mail: cnstntnandrei@yahoo.com

criminalitatea sporită, corupția și gestiunea ineficientă a treburilor locale, terorismul de sorginte extremist-religios, violențele de natură etnică sau generate de secte, insecuritatea granițelor.

1) *Activitatea insurgentă* – insurgența este definită ca „acțiunile unui grup sau ale unei organizații, adesea motivată ideologic, care caută să influențeze sau să împiedice schimbările politice ale autorităților guvernamentale într-o regiune, concentrându-se pe convingerea sau constrângerea populației prin folosirea violenței, subversiunii sau a influențării”¹. Insurgența este caracterizată de o luptă îndelungată a aspectelor politice, economice, sociale sau religioase. Deseori, ea încearcă să submineze autoritatea guvernului țării gazdă, prezentându-se ca o alternativă legitimă și credibilă. Pentru subminarea autorității guvernului țării gazdă este esențială câștigarea și menținerea sprijinului populației, prin influențarea acesteia atât prin metode de convingere, cât și prin coerciție.

Activitatea insurgentă constă adesea în acțiuni asimetrice de tipul atacurilor teroriste, concretizate în: atacuri sinucigașe, detonarea de mașini-capcană sau dispozitive explozive improvizate, luarea de ostatici, sau atacuri asupra personalităților politice sau religioase. Percepția acestor acte de violență necontrolată are un efect dezastruos asupra moralului populației, care manifestă tendința de a se orienta către zone mai puțin periculoase, părăsindu-și astfel locuințele. Nu are un leadership unic, ci este o rețea de rețele și beneficiază de participanți care cunosc în detaliu zonele locuite în care acționează, precum și infrastructura lor. Aceștia au scopuri diferite, printre care câștigarea controlului și a puterii locale, intimidarea populației civile sau alungarea forțelor multinaționale care acționează în zonă; armele și finanțarea provin din cadrul zonelor locuite în care ei acționează.

2) *Criminalitatea sporită* este un fenomen care, de asemenea, face viața insuportabilă pentru populație: jafurile, răpirile și omorurile devin comune; bande organizate de infractori și criminali prosperă, iar unele dintre ele chiar cooperează, finanțează, sau sunt finanțate de către insurgenți.

Criminalitatea este un domeniu sensibil și de importanță critică, întrucât poate presupune și corupția unei părți însemnate a oficialilor guvernamentali la nivel central și local. Forțele militare și de securitate locale pot proteja sau chiar participa la activitățile infracționale, ceea ce poate transforma criminalitatea într-o problemă deosebit

de periculoasă pentru actul de guvernare. Una dintre căile de rezolvare a acestei probleme o poate constitui abordarea cuprinzătoare, care să includă acțiuni politice și economice, precum și reforma sectorului de securitate.

3) *Corupția și gestiunea ineficientă a treburilor locale* se concretizează în: ineficiența administrației locale, lipsa de transparență și de responsabilitate a autorităților, tendințele autoritariste, birocrăția excesivă, expertiza redusă în domenii de importanță vitală, lipsa de realism a programelor, capacitatea redusă a autorităților de a gestiona urgențele civile. Toate acestea subminează încrederea populației în autoritățile locale și pot constitui o amenințare semnificativă asupra stării de securitate, în perioada postconflict.

4) *Terorismul de sorginte extremist-religios* – acest fenomen reprezintă cel mai dăunător flagel îndreptat împotriva valorilor fundamentale pe care se întemeiază o comunitate, reprezentat de viața și libertatea oamenilor, democrația, cultura și tradițiile popoarelor. Găsind în zonele locuite afectate de conflict, un teren favorabil pentru amplasarea de noi baze și desfășurarea de antrenamente și operații, rețelele teroriste beneficiază totodată de mijloace financiare și de comunicare rapide, de infrastructura și sprijinul oferite de organizații extremiste, ori de asistența unor autorități locale corupte și lipsite de capacitatea de a governa în mod democratic. Consecințele acțiunilor teroriste pot fi devastatoare, prin provocarea de pierderi mari de vieți omenești, distrugerii materiale de mare amploare sau prin posibilul acces la armele de distrugere în masă.

5) *Violențe de natură etnică sau generate de secte* reprezintă, de asemenea, una dintre cele mai mari amenințări la adresa stării de securitate favorizând actele de dezordine și acțiunile subversive. Actele de dezordine sunt motivate infracțional, economic sau politic. Ele caută să dezorganizeze, să provoace autoritățile sau să le atragă atenția asupra unor probleme de interes. Adeseori, actele de dezordine apar și se dezvoltă fără a avea o direcționare foarte clară și ca o formă de manifestare a nemulțumirilor sau a nedreptății resimțite de o parte a populației. Aceste sentimente, precum și actele efective de dezordine reprezintă baze excelente de recrutare pentru mișcările insurgente și extremiste.

Acestea caută să submineze puterea militară, economică, psihologică ori politică sau moralul unei autorități guvernamentale. Subversiunea produce efecte maxime atunci când se desfășoară cu consecvență, pe o perioadă cât mai îndelungată.

Eforturile subversive nonviolente includ utilizarea mișcărilor politice, propaganda, agitația, infiltrarea în agențiile guvernamentale sau proteste civile nonviolente (greve sau demonstrații publice pașnice). Acțiunile violente, cum ar fi acțiunile de guerilă și actele de sabotaj, pot avea, de asemenea, efecte subversive.

Întrucât zonele afectate de conflict prezintă mai toate condițiile necesare, competiția între diferite secte sau grupuri etnice și politice pentru putere economică și politică poate degenera în violențe incontrollabile. Dacă aceste violențe părăsesc cadrul local și se extind la nivel național, un război civil devine inevitabil.

6) *Insecuritatea granițelor* – în cazul zonelor locuite situate la limita dintre state. Frontierele insuficient controlate și securizate favorizează: traficul ilegal de armament, muniții și explozivi; traficul de droguri; migrația ilegală și traficul de ființe umane.

Utilizarea amenințărilor asimetrice este apanajul, în mod special, al actorilor nonstatali, dintre care amintim grupările teroriste, luptătorii de gherilă, insurgenții, sau alte organizații ce aparțin grupărilor de crimă organizată transnațională fiind puse în practică prin tactici, metode și proceduri convenționale, dar din ce în ce mai mult prin cele neconvenționale. Actorii care fac apel la astfel de amenințări, manifestă o preocupare permanentă pentru îmbunătățirea formelor de acțiune asimetrică, prin care se urmărește atingerea obiectivelor propuse și care ar putea să le ofere un avantaj tactic, operativ sau strategic. În mod curent, prin utilizarea acestor amenințări, se urmărește valorizarea vulnerabilităților adversarului și, în același timp, evitarea contactului nemijlocit cu un inamic apreciat ca fiind mai puternic la toate capitolele.

Ca urmare, amenințările asimetrice pot avea un impact major asupra mediului de securitate din zonele traversate de conflicte militare. Din această cauză, elaborarea unei strategii coerente de luptă împotriva riscurilor și amenințărilor asimetrice, adaptată la condițiile concrete ale teatrului de operații, a devenit deosebit de actuală și necesară.

Valențele noilor concepte operaționale de contracararea riscurilor și amenințărilor asimetrice de securitate, în operațiile postconflict

În cadrul operațiilor postconflict este foarte dificil să fie evitate riscurile și amenințările asimetrice, deoarece asimetria prin natura sa

se bazează pe surprindere astfel că, actorii care le utilizează își îndreaptă acțiunile împotriva adversarilor mai puternici atunci când nivelul de alertă al acestora este coborât pentru a lovi ținte de valoare variabilă. Un bun exemplu îl constituie atacurile insurgenților din Afganistan care validează acest aspect al luptei împotriva forțelor de securitate afgane și ale forțelor ISAF (*International Security Assistance Force* – Forța Internațională de Asistență pentru Securitate). De asemenea, actorii care întreprind astfel de amenințări pentru a diminua decalajele de înzestrare, utilizează puterea psihologiei împotriva adversarilor mai puternici. Atacurile cu dispozitive explozive improvizate (DEI) sau atentatele sinucigașe care intensifică sentimentul de frică în rândul militarilor adversarului, dar și în rândul populației, reprezintă cel mai elocvent exemplu.

Analizii militari americani au realizat o analiză serioasă a amenințărilor asimetrice specifice confruntărilor militare elaborând o filosofie a confruntării în acest spațiu guvernat de un sistem de ecuații din zona probabilităților condiționate prin lansarea a *cinci concepte* care țin de asimetria strategică: *dominare a întregului spectru de misiuni, manevră dominantă, angajare de precizie, accentuare pe logistică, protecție multidimensională*². În aparență, este destul de dificil să se facă legătura între aceste concepte operaționale și problematica riscurilor sau a amenințărilor de natură asimetrică, mai ales cu aceea a contracarării unor asemenea pericole.

În cele ce urmează, voi prezenta o succintă analiză a virtuților de contracarare ce le oferă conceptele enunțate, posibil și altele, într-un conflict de natură asimetrică. De aceea, primul concept formulat de către americani – cel de *dominare a întregului spectru de misiuni* – trebuie tradus prin ceea ce numim capacitate de cunoaștere permanentă a situației și de flexibilitate opțională. Ca urmare a acestui concept, forțele de coalitie, participante la operații multinaționale, trebuie să cucerească și să mențină inițiativa strategică, îndeosebi în zona confruntărilor asimetrice. În acest sens, trebuie pus accent pe strategiile informaționale, pe optimizarea activității de culegere a datelor și informațiilor, pe analiza lor și desprinderea concluziilor necesare pentru prevenirea surprinderii și zădărnicierea acțiunilor de punere a forțelor în fața faptului împlinit.

Manevra decisivă este, de regulă, la îndemâna celui care deține superioritatea, dar ea poate să se constituie într-un atu și pentru cel care nu dispune, neapărat, de avantajele asimetriei pozitive. În acest caz, existența forțelor instruite, a unui minimum de mijloace necesare, apte să acționeze pentru exploatarea avantajelor unor acțiuni asimetrice, în general atipice, care să se concentreze pe efecte în timp și spațiu, se constituie în tot atâtea soluții de rezolvare a asimetriei negative de contracarare a superiorității de toate nuanțele a unui potențial agresor.

Manevra decisivă concepută în acest mod vizează un nou cadru al spațiului operațional, diferit de cel actual, deoarece atât forțele, mijloacele, cât și obiectivele vizate vor fi diferite. Se pleacă, în acest sens, de la premisa că manevra va trebui să asigure aplicarea puterii de luptă selectiv, acolo unde inamicul se așteaptă cel mai puțin, exploatând rapid și eficient orice oportunitate ce se oferă în punctele cele mai vulnerabile ale spațiului de confruntare.

Angajamentul de precizie necesită, în mod obligatoriu, informații, presupunând acțiuni de identificare și localizare a obiectivelor de importanță strategică și operativă ale adversarului, dar care prezintă vulnerabilități apte să ofere oportunități în scopul lovirii cu eficiență a acestora.

Într-o confruntare asimetrică, angajamentul imaginat în acest fel presupune: forțe bine echipate, înzestrate și, mai ales, instruite; abilitatea de a identifica, selecta și lovi obiective aflate în oricare punct al spațiului de confruntare, în mod oportun și cu precizie; capacitatea de a asigura o evaluare precisă a situației, de angajare și reangajare a forțelor în acțiuni atipice, care să contracareze superioritatea adversarului; capacitatea de a minimaliza efectele distructive directe și colaterale ale loviturilor unui adversar ce deține superioritatea etc.

Forțele armate, dar nu numai, rămân vulnerabile la amenințările asimetrice, îndeosebi la cele informaționale și psihologice de precizie, la posibilitatea utilizării unor arme de nimicire în masă și a vectorilor purtători ai acestora, a terorismului, în special a celui urban. Toate aceste amenințări, ca și altele din această categorie, presupun o strategie și un angajament selectiv de precizie, pe fondul unei foarte bune cunoașteri. În consecință, concentrarea pe informații se justifică mai mult ca oricând, iar eforturile informaționale trebuie orientate mai mult către amenințările netradiționale, îndeosebi cele asimetrice.

În ceea ce ne privește, procesul de obținere, analiză, procesare și distribuire a informațiilor este, cu siguranță, mai dificil, tocmai din cauza lipsei tehnologiilor în domeniu. Aceasta, însă, nu-i diminuează nicidecum importanța, obligând organismele specializate să utilizeze absolut toate sursele de informații, inclusiv pe cele care par, la prima vedere, ca fiind depășite.

Protecția multidimensională (vulnerabilitatea minimă) a forțelor proprii vizează întreaga gamă de amenințări, inclusiv cele de natură asimetrică, devenite tot mai prezente în ultima perioadă. Ele, de fapt, sunt și foarte greu de identificat.

Protecția multidimensională și, deci, vulnerabilitatea minimă trebuie să se caracterizeze prin capacitatea forțelor noastre de a limita libertatea de acțiune a adversarului. Este posibil însă un asemenea lucru? Acest lucru este posibil, cu condiția asigurării unui control subtil al spațiului de confruntare și al asigurării condițiilor pentru: cunoașterea modului de acțiune al adversarului, al mijloacelor și sistemelor de cercetare-lovire ale acestuia, precum și a vulnerabilităților ce le prezintă; identificarea și monitorizarea propriilor vulnerabilități ce pot constitui ținte (obiective) ușor de atins de către adversar; cunoașterea riscurilor la care forțele noastre pot fi expuse, limitarea pierderilor produse prin luptă și eliminarea, pe cât posibil, a celor colaterale; existența, în permanență, a unei strategii de protecție individuală și colectivă, care să vizeze pericolele majore la care sunt expuse forțele proprii, dar, mai ales, cele rezultate din confruntarea asimetrică.

Conceptul protecției multidimensionale vizează toate dimensiunile spațiale de acțiune armată în care s-ar putea manifesta agresiunea (terestră, aeriană, navală, cosmică ori informațională). Într-un mediu operațional fluid și, cel mai adesea, asimetric, surprizele pot să apară la tot pasul, iar noi trebuie să fim pregătiți să le facem față.

Flexibilitatea în gândire și acțiune a fost din totdeauna o caracteristică a marilor comandanți și o condiție a succesului. Ea însă trebuie cultivată și exersată cu mult timp înainte de a fi pusă în practică. Subliniem acest lucru, deoarece, în practica instruirii noastre, declarativ suntem de acord cu necesitatea adaptabilității, însă, în cadrul aplicațiilor și al jocurilor de război, cu greu își găsesc locul situații care să pună în evidență întreaga gamă a riscurilor și amenințărilor asimetrice. Rămânem, în schimb,

tributari unor situații și concepții tradiționale clasice, care nu solicită în măsură suficientă rezolvări conflictuale de natură asimetrică.

Concentrarea logistică presupune, pe lângă asigurarea libertății de acțiune a structurilor specifice, susținerea eficientă a tuturor acțiunilor într-un spațiu conflictual supradimensionat, dar, în același timp, punctual în privința intervențiilor de specialitate propriu-zise. Ideal ar fi ca logistica să nu se „vadă”, însă să fie mereu prezentă la locul și la momentul potrivit. Componentele propriu-zise pot fi ele însele ținta unor atacuri asimetrice, impunându-se o grijă deosebită pentru asigurarea protecției acestora.

Concluzie

Aplicarea în practică a noilor concepte operaționale, pe timpul ducerii operațiilor militare, cu precădere a celor postconflict, poate avea drept consecință diminuarea, în mod considerabil, a riscurilor și amenințărilor de securitate, specifice perioadei postconflict, însă acest lucru este condiționat de anumiți factori dintre care cei mai importanți considerăm a fi:

- nivelul de asimilare, la nivelul comandanților care își desfășoară activitatea în teren, a noilor tendințe referitoare la fenomenul militar;
- nivelul de cunoaștere a mediului operațional în care urmează să acționeze;
- nivelul de instruire și capacitățile forțelor de a opera într-un mediu operațional complex și volatil.

NOTE:

1 *Doctrina privind participarea la misiuni internaționale împotriva insurgenței*, ediția 2012.

2 Gl.bg.dr. Paul Vasile, *Asimetria strategică*, în Revista „Observatorul militar”, nr. 18 (8 - 14 mai 2001).

BIBLIOGRAFIE

Doctrina Armatei României, București, 2012.

Doctrina privind participarea la Operații Multinaționale Împotriva Insurgenței, București, 2012.

Gl.dr. Mureșan Mircea, gl.bg.(r) Văduva Gheorghe, *Războiul Viitorului, Viitorul Războiului*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004.

Gl.bg.dr. Vasile Paul, *Asimetria strategică*, în Revista „Observatorul militar”, nr. 18 (8 - 14 mai 2001).

Morgenthau Hans, *Politica între națiuni*, Editura Polirom, București, 2007.

Stăncilă Lucian, Pîrgulescu Ion, Constantin Eugen, *Operațiile postconflict*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010.

Stăncilă Lucian, Stoian Gabriela, Constantin Eugen, *Abordarea cuprinzătoare a efectelor în operațiile postconflict*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012.

UNELE CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA GENERAREA CAPABILITĂȚILOR FORȚELOR ARMATE

SOME CONSIDERATIONS ON THE GENERATION CAPABILITIES OF THE ARMED FORCES

Lt.col.ec.drd. Marius GHINEA*

Abordarea cuprinzătoare și analiza sistemică a capabilităților militare o consider necesară și relevantă pentru înțelegerea principalelor domenii de dezvoltare a capabilităților militare, și anume: pregătire, organizare, doctrină, personal, echipament, interoperabilitate, infrastructură și conducere. Este necesar ca structurile de forțe armate să asigure îndeplinirea tuturor angajamentelor luate față de NATO, dar, totodată, este utilă crearea unor capabilități pentru a duce la îndeplinirea misiunilor.

The comprehensive approach and systematic analysis of military capabilities is considered necessary and relevant for the understanding of the main areas of development of military capabilities, namely: preparation, organization, doctrine, personnel, equipment, interoperability, infrastructure, and management. It is necessary that the structures of armed forces ensure all commitments to NATO, but also create useful capabilities to carry out missions.

Cuvinte-cheie: capabilități; integrare; dezvoltare; management; securitate.

Keywords: capabilities; integration; development; management; security.

Aderarea la structurile Alianței Nord-Atlantice a constituit un pas important în evoluția politicii de apărare a României, o certificare a eforturilor depuse în reformarea domeniului securității și realizarea angajamentelor luate față de aliați.

Integrarea în NATO și conexiunea cu procesele de transformare intervenite în interiorul Alianței au un important rol în trecerea la o nouă abordare a exigențelor și a modalităților de realizare a securității naționale. În cadrul Alianței Nord-Atlantice se realizează apărarea intereselor statelor aliate, prin angajarea la misiuni împreună cu celelalte forțe ale statelor membre și prin participarea în cadrul operațiilor de stabilizare și de reconstrucție în diverse părți ale lumii.

Capabilitățile forțelor armate

Celebrul profesor indian Amartya Sen, laureat al premiului Nobel pentru pace, în cadrul abordărilor teoretice despre definirea sărăciei¹, în termeni

relativi sau absoluți, analiza termenul *capabilități*, prefigurând discuția despre măsurarea directă sau indirectă a sărăciei. Prin *capabilități*, Sen înțelege *capacitățile de bază care permit oamenilor să existe/să funcționeze*. Acestea se manifestă prin nevoia de instrumente ale căror caracteristici să furnizeze capabilitățile în cauză.

Sen a sesizat faptul că obiectele servesc indivizilor ca instrumente, satisfăcând – prin funcțiile/caracteristicile lor puse în valoare de capacitățile individului – nevoi specifice. Un obiect poate satisface o anumită nevoie doar în măsura în care individul *este capabil* să îl utilizeze în acest sens. Altfel, el devine lipsit de valoare prin prisma nevoii respective.

Capabilitatea apare astfel ca fiind un ansamblu format din instrumente, caracteristicile acestora și capacitatea indivizilor de a pune în valoare instrumentele și caracteristicile lor pentru a-și satisface nevoile.

Termenul de capabilități este folosit foarte des în numeroase domenii ale vieții sociale, cum ar fi: cel economic, informațional (mai ales în domeniul IT), politic, sau militar, dar o delimitare strict teoretică a termenului este oarecum dificil de efectuat mai ales

*Sanatoriul de Balneofizioterapie și Recuperare Medicală „Dr. Dimitrie Cantemir”
e-mail: ghinea.marius12@gmail.com

în condițiile în care aria de cuprindere a termenului este extrem de vastă².

Utilitatea modernizării capabilităților militare, ca și proces de susținere și de amplificare a nevoilor de transformare din Armata României, este un proces cu ample semnificații și determinări care solicită sisteme militare din ce în ce mai complexe și performante, care implică tehnologii noi, militari superspecializați, acțiuni complexe desfășurate pe coordonate strategice și tactice diferite de cele actuale.

În ansamblul general al preocupărilor teoretice și al acțiunilor practice, conceptul de capabilități și-a găsit un loc distinct și semnificativ în teoria și în practica militară, și nu numai, datorită modului în care acesta influențează diferite domenii ale societății, cum ar fi cel economic, politic, militar, informațional.

În același timp, pentru evidențierea preocupărilor pe linia clarificării conținutului conceptului de capabilități militare și a punerii în evidență a unor modalități de influență și de dezvoltare este necesară clarificarea și abordarea unor idei semnificative privind cunoașterea și localizarea capabilităților militare în cadrul abordărilor teoriei generale și a celor specifice științei militare.

În limbajul comun, dar și în cadrul unor lucrări de specialitate, autohtone și străine, sunt prezente două concepte, respectiv cel de capacitate și capabilitate, fără o delimitare teoretică riguroasă. Totuși o definiție concretă și mai puțin evazivă a termenului de capabilitate este necesar a fi luată în considerare. În opinia mea, capabilitatea reprezintă potențialul complex al caracteristicilor specifice capacității și abilitatea de valorificare a acesteia pentru declanșarea, susținerea și finalizarea cu competență a unei acțiuni, proces, fenomen sau fapt.

Pentru că modernizarea este strâns legată de inovare apare astfel obligativitatea însușirii și implementării unor noi concepte operaționale care reprezintă o anticipare a viitoarelor operații și o descriere a modului în care decidentul (comandantul) poate utiliza teoria (doctrine, tactici, tehnici, proceduri) și arta militară în angajarea capabilităților pentru realizarea efectelor și a obiectivelor dorite.

Schimbările care au apărut în aceste prime decenii ale secolului XXI au re poziționat capabilitățile din perspectiva importanței acordate

cunoașterii și valorizării potențialului de care dispun. Astăzi, se consideră că, în domeniul militar, abordarea corectă a tot ceea ce ține de capabilitățile militare devine o condiție esențială pentru asigurarea îndeplinirii cu succes a misiunilor ce revin armatei la nivel național și internațional.

În cadrul NATO, dezvoltarea capabilităților se desfășoară pe parcursul unor etape distincte, pornește de la analiza strategică realizată la nivelul Consiliului Nord-Atlantic, concretizată în Directiva Politică (Comprehensive Political Guidance – CPG), în care sunt identificate domeniile ce configurează nevoia de noi capabilități sau de revizuire a celor existente. Pe baza acestui document, Comitetul Militar al NATO și Statul Major Internațional planifică implementarea militară a CPG.

De asemenea, conceptul „Smart Defense” reprezintă o abordare nouă a procesului de generare a capabilităților necesare Alianței Nord-Atlantice și presupune, în primul rând, regândirea modului de utilizare a industriilor de apărare ale statelor membre în scopul adaptării producției acestora la nevoile actuale ale NATO, pentru a face față diverselor provocări ale mediului de securitate actual și viitor.

În ceea ce privește demersurile UE asupra îmbunătățirii calitative a capacităților de apărare, trebuie menționat Planul de dezvoltare a capabilităților militare (CDP), aprobat în martie 2011, care stabilește capabilitățile prioritare, identifică riscurile potențiale și trasează liniile directoare pentru definirea cerințelor de capabilități care pot converge către proiecte și programe ce pot fi derulate în colaborare.

În același timp, dezvoltarea în viitor a capabilităților militare ale Uniunii Europene este strâns legată de implementarea conceptului „Pooling and Sharing” prin care statele membre pot dobândi, în mod colectiv, capabilități care nu ar putea fi achiziționate în mod individual.

Menționez că numai un parteneriat strategic între NATO și Uniunea Europeană reprezintă o necesitate pentru menținerea credibilității euroatlantice în contextul politicii globale specifice secolului XXI. Adaptarea și consolidarea parteneriatului dintre cele două organizații la noile realități bazate pe reconfigurarea unui echilibru de putere și pe multiplicarea riscurilor și provocărilor din mediul de securitate o considerăm a fi o cerință esențială pentru promovarea valorilor și intereselor

comune ale membrilor acestor două organizații.

Un pas important se poate face acționând împreună în direcția acestor inițiative importante și decisive, respectiv Smart Defence și Pooling and Sharing, pentru identificarea, dezvoltarea și modernizarea acelor capacități militare care să contribuie la angajarea eficientă și hotărâtoare în soluționarea crizelor și conflictelor care afectează sau vor influența evoluția mediului de securitate contemporan.

Capabilitățile militare în SUA se analizează în raport cu șapte dimensiuni, denumite generic DOTLMPF care constituie de fapt domeniile/componentele capacității pe care le vom regăsi, într-o formă sau alta, și la alte state membre NATO. Acestea sunt: Doctrine (Doctrină); Organization (Organizația); Training & education (Instruirea și educația); Materiel (Componenta materială); Leadership (Dezvoltarea liderului – leadership); People (Personal); Facilities (Facilități).

Trebuie, însă, menționat faptul că dezvoltarea capacităților militare ale SUA se bazează astăzi, din ce în ce mai mult, pe utilizarea tehnologiei informației, pentru a obține avantaje la toate nivelurile luptei armate, prin utilizarea forțelor în rețea, în contextul posibilității de alocare a unor resurse pe care nicio altă țară nu și le poate astăzi permite.

La rândul său, Ministerul Apărării al Marii Britanii utilizează un model oarecum similar celui american în Defence Lines of Development (DLoDs – Linii/domenii de dezvoltare a apărării) pornind de la abordarea managementului capacităților prin prisma unei platforme pe care să se interconecteze Blocurile componente (*building blocks*) privitoare la structura forței, arma și specialitățile militare, pe de o parte, și liniile comune de facilități (*common lines of facilities*) care sprijină și deservește această platformă și care trebuie să livreze capacitățile necesare unităților operaționale, pe de altă parte.

Identificarea elementelor de particularitate în concepția armatei franceze are la bază Planul Strategic al Armatei 2015 (*Le Plan stratégique des armées 2015*)³, documentul cadru de dezvoltare a capacităților militare ale Armatei Franței. Acesta identifică trei axe strategice care rezumă acțiunea generală a armatei în serviciul țării, în cadrul constrângerilor bugetare, statale și internaționale. Acestea sunt: garantarea apărării Franței și a intereselor sale; transformarea armatei, simultan cu

valorizarea capacităților sale și plasarea armatei în centrul deciziilor de apărare și securitate.

De asemenea, modernizarea capabilităților militare, ca urmare a unui amplu proces de transformare a Armatei României, este proiectată pe trei direcții esențiale – structurală, conceptuală și operațională.

Concluzii

Armata României traversează un profund proces de transformare și de adaptare la cerințele unei armate profesioniste, compatibile standardelor NATO și cerințelor tehnologice moderne. Este necesar, în opinia mea, realizarea unui raport optim între modernizarea tehnologică și posibilitățile realiste de generare a forțelor și resurselor necesare, în contextul actual al evitării decalajelor de capacitate la nivel NATO sau UE, prin participarea la programe și inițiative gen *Smart Defence* sau *Pooling & Sharing*.

Chiar dacă dezvoltarea și modernizarea capacităților militare este în primul rând o responsabilitate națională, apartenența la un organism internațional de securitate poate constitui fundamentul unor acțiuni de cooperare optime și eficiente în condițiile în care tehnologia devine mai scumpă, și bugetele de apărare sunt sub presiune. În această direcție există posibilitatea constituirii unor capacități-cheie pe care mulți aliați le pot obține, numai în cazul în care conlucrează împreună pentru a le dezvolta sau a le dobândi.

Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „Studii doctorale și postdoctorale Orizont 2020: promovarea interesului național prin excelență, competitivitate și responsabilitate în cercetarea științifică fundamentală și aplicată românească”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/140106. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. Investește în Oameni!

NOTE:

1 Dan Morrell, *Who Is Poor?*, în <http://harvardmagazine.com/2011/01/who-is-poor>, accesat la 08.11.2013.

2 Lucian Ispas, *Capabilitățile forțelor terestre în desfășurarea operațiilor militare*, în http://www.rft.forter.ro/cd_2009/07-sub7/01.htm, accesat la 10.11.2013.

3 *Le Plan stratégique des armées 2015*, în www.defense.gouv.fr/content/.../PSA-2015.pdf, accesat la 14.12.2014.

BIBLIOGRAFIE

Mazilu Marian, *Sprijinul logistic al operațiilor întrunite desfășurate pe teritoriul național*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012.

Moroșan Marilena, *Considerații privind eficiența managementului logistic în operațiile militare* în: *Logistica militară la început de*

secol XXI. Perfecționări conceptuale logistice și economico-financiare în spiritul strategiei de transformare, Sesiunea de comunicări științifice a Departamentului Logistică, Finanțe și Contabilitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2013.

Tănase Iulia Frăsina, *Curs de conducere logistică*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010.

MODELE ACTUALE DE COMANDĂ ȘI CONTROL SPECIFICE SISTEMELOR DE FOC ANTIAERIAN

PRESENT COMMAND AND CONTROL MODELS SPECIFIC TO AIR DEFENSE FIRE SYSTEMS

Lt.col.drd. Daniel ROMAN*

Impactul descoperirilor din domeniul tehnologiilor de vârf asupra ramurilor economice ale statelor puternic industrializate a fost resimțit și asupra industriei de apărare prin materializarea unor atitudini și modele conceptuale noi pentru ducerea acțiunilor militare. Contextual, au fost identificate noi sisteme de comandă și control care să răspundă eficient dispersării geografice a forțelor, operaționalizării infostructurii specifice a zonei de operații și a conducerii oportune a entităților în spațiul de luptă determinat. Fluxul de lucru antiaerian de tip colaborativ poate fi unul dintre conceptele cu putere de transformare radicală a luptei cu inamicul aerian specific forțelor terestre.

The impact of top high-tech discoveries on the economic sectors of the industrialized states has also influenced the defense industry in terms of trigger new attitudes and conceptual models for conducting military actions. Contextually, new systems of command and control have been identified that could efficiently respond to the geographical dispersal of forces, the operationalization of the specific info structure of the area of operations, and the timely management of entities in the determined battle space. The collaborative air defense workflow can be one of the concepts which could enable the radical transformation of air enemy combat, specific to the land forces.

Cuvinte-cheie: model conceptual; comandă și control; flux de lucru antiaerian colaborativ.

Keywords: conceptual model; command and control; air defense workflow.

Din perspectivă tehnologică, realitatea spațiului aerian contemporan este caracterizată prin una dintre stările fără precedent privind numărul și tipologia utilizatorilor, creșterea gradului de pericol și de asumare a riscurilor din partea tuturor entităților responsabile cu planificarea și executarea acțiunilor aeriene și antiaeriene, în context militar, dar și civil, deopotrivă. Apariția și dezvoltarea tehnologiilor noi de acțiune pe calea aerului, cu și fără personal uman la bordul aeronavelor, a mărit considerabil raza de acțiune, complexitatea misiunilor și gradul de supraviețuire în spațiul aerian în condiții de maximă eficiență. Raportat acestor tendințe moderne manifestate de forțele și mijloacele de acțiune pe calea aerului, sistemele de ripostă antiaeriană sunt marcate de o anumită stagnare tehnologică, lipsă a unor soluții de acțiune, comandă / control eficiente, adaptate la noile solicitări din spațiul aerian.

Fluxul de lucru antiaerian de tip colaborativ este unul dintre modelele conceptuale care pot

formula soluții pertinente la problemele generate de tehnologizarea spațiului aerian. Un flux de lucru este descris în general de totalitatea operațiilor sau fazelor logice și succesive ale unui proces tehnologic de prelucrare, transformare a unor date/materiale de intrare în produse finite descrise de anumite însușiri, particularități obținute exclusiv în urma procesului tehnologic dinainte realizat. Gradul de automatizare, numărul fazelor de prelucrare a „materiilor prime”, ca și numărul participanților la realizarea fluxului de lucru, diferă de la un domeniu de „producție” la altul. În acest caz, fluxul de lucru antiaerian poate fi împărțit în faze și subfaze de „producție / transformare” a „materiei prime”, și anume *ținta aeriană viabilă*, în „produs final”, *ținta aeriană distrusă*. Cum se poate ajunge de la o țintă aeriană viabilă (simplă sau multiplă) la o țintă aeriană distrusă, este problema spre rezolvare a unui flux de lucru antiaerian foarte bine conceput.

Fazele fluxului de lucru antiaerian, în accepțiunea mea, sunt: cercetarea spațiului aerian; descoperirea și identificarea apartenenței țintei aeriene descoperite; urmărirea continuă și coerentă a țintei aeriene; combaterea și nimicirea țintei aeriene

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: danutroman2@yahoo.com

(executarea tragerilor antiaeriene propriu-zise), observarea și omologarea rezultatului combaterii și nimicirii țintei aeriene și reluarea etapelor anterioare dacă situația o impune. În funcție de capacitatea sistemului antiaerian de a îndeplini integrat toate fazele și subfazele fluxului de lucru antiaerian, am formulat termenul compus de *monopost acțional antiaerian*, care reprezintă entitatea (sistem, structuri) care poate îndeplini autonom totalitatea fazelor fluxului de lucru antiaerian. Exemple de monopost acțional antiaerian pot fi: mașina de luptă GEPARD sau mașina de luptă CA-95, CA-94, sistemul conjugat GUN-STAR cu două tunuri OERLIKON, complexul KUB sau batalionul, respectiv regimentul de rachete și artilerie antiaeriană. Desigur, posibilitățile de realizare a fazelor și a subfazelor de lucru antiaerian pentru fiecare monopost acțional antiaerian diferă între ele în funcție de gradul de concepție și de realizare a luptei cu inamicul aerian (distanța de descoperire, stabilitatea în însoțire a țintei în cazul întrebunțării bruiajului electronic, manevra de forțe și mijloace și de foc antiaerian, capacitatea de reziliență în urma interacțiunii cu ținta aeriană etc.). Pe baza fluxului de lucru antiaerian definit mai sus, se poate extrapola și implica în realizarea fazelor și subfazelor acestui flux, mai multe monoposturi acționale de tip antiaerian, iar procesul tehnologic se transformă în flux de lucru antiaerian de tip colaborativ. Lucrul colaborativ, în variantă antiaeriană, necesită ca mai multe monoposturi acționale să deservească un flux de lucru antiaerian acolo unde ele pot obține o eficiență ridicată și un randament superior, conform caracteristicilor tehnico-tactice pentru care au fost proiectate și realizate inițial ca monoposturi. În exemplul fluxului de lucru antiaerian colaborativ realizat de monoposturile acționale diferite, o mașină de luptă GEPARD și un lansator CA-94, în fazele de cercetare, descoperire și de identificare a țintei aeriene se poate realiza o maximă de eficiență pe timp de zi sau de noapte de către complexul GEPARD, în exemplu clasic de țintă aeriană simplă sau multiplă (zbor rectiliniu uniform fără bruiaj, unghiuri de acoperire mici) la o distanță de 16 km și, ulterior, ținta preluată direct în fazele de combatere și nimicire de către CA-94, când a devenit manevrabilă și vitezele unghiulare cresc considerabil, este sub protecția unui puternic bruiaj radioelectronic.

Se observă experimental, cum complexul CA-94 poate fi cu mult mai eficient în fazele finale ale

fluxului de lucru colaborativ determinat. Substanța ideii în exemplul de mai sus constă în dozarea *efortului antiaerian* pe faze ale fluxului de lucru antiaerian colaborativ în manieră dinamică, pe tipologia interacțiunii cu ținta aeriană a fiecărui monopost acțional antiaerian angajat pe aceeași platformă / rețea / infrastructură antiaeriană de lucru colaborativ. Astfel, se pot deosebi, în esență, noțiunile de „cooperare” cu cea de „colaborare” a monoposturilor acționale antiaeriene (similare sau diferite constructiv). În demersul realizat, privind construirea conceptului de *flux de lucru antiaerian colaborativ*, am plecat de la două *stări* ale țintei aeriene, și anume starea inițială de viabilitate și starea finală de țintă aeriană sau de ordine inversă. Apreciez greutatea realizării unui asemenea model conceptual datorită complexității tehnologice – constructive ale fiecărui sistem antiaerian, precum și a centrului de comandă și control care trebuie să gestioneze fazele fluxului de lucru antiaerian colaborativ și să integreze dinamic, în interacțiune cu tipologia țintei aeriene, condițiile de mediu, obiectivul de apărare antiaerian, timpul la dispoziție a două sau a mai multor monoposturi acționale antiaeriene, sisteme de senzori antiaerieni ale altor entități cu responsabilități privind securitatea și siguranța spațiului aerian (stații de radiolocație, observatori antiaerieni etc.).

În urma studiului modului de comportament al unui monopost acțional antiaerian, am observat că eficiența fluxului de lucru antiaerian este influențată de mai mulți factori cum ar fi: caracteristicile tehnico-tactice ale tehnicii de luptă din dotare, gradul de pregătire al personalului, dispozitivul de luptă realizat și mai mult capacitatea dinamică de realizare al acestuia, tipologia obiectivului de apărare antiaerian, caracteristicile geografice ale terenului, starea vremii, timpul de lumină și de întuneric, tipologia țintei aeriene (simplă sau multiplă) și mai mult dinamica interacțiunilor pe care le poate realiza aceasta. În esență, am desprins lucrul celor două entități aflate în confruntare: monopostul acțional antiaerian și ținta aeriană, mai exact starea lor de pregătire de luptă imediată dinaintea luării contactului una cu cealaltă, altfel reformulat, de *stările atitudinale asociate* ale celor două părți aflate în conflict generate de o serie de capacități de pregătire de luptă distincte. Revenind asupra subiectului pus în discuție în cadrul acestui articol, *comanda și controlul sistemelor de foc antiaerian*,

am deschis o nouă viziune asupra materializării celor doi termeni. Această viziune se manifestă în sensul disimnării informațiilor cu privire la stările de pregătire pentru luptă și cele acționale în dinamica modificării parametrilor acestora, pentru dozarea *efortului antiaerian* pe secvența de comportament a țintei aeriene. În acest sens devine fundamentală repartizarea eficientă a fazelor și a subfazelor fluxului de lucru antiaerian conform dinamicii de interacțiune dintre părțile țintă aeriană și structură antiaeriană.

Clasic, planificarea acțiunilor structurilor antiaeriene reprezintă o etapă distinctă premergătoare comenzii și controlului sistemului de foc antiaerian. Varianta conceptuală a lucrului colaborativ antiaerian abordează o planificare a acțiunilor militare din perspectivă dinamică de tip SWOT¹ (Strengths, Weakness, Opportunities, Threats). Analizate pe rând se desprind câteva trăsături caracteristice. Punctele tari (Strengths) ale luptei cu inamicul aerian sunt generate atât de particularitățile tehnico-tactice ale sistemelor de foc antiaerian, aspecte pozitive, tangibile și intangibile, interne ale structurii antiaeriene analizate, dar și de modalitatea de exploatare și de punere în valoare la un moment dat a interacțiunii cu inamicul aerian angajat. Punctele slabe (Weakness) descriu factorii care nu sunt în totalitate sub controlul structurii subiect în cauză și împiedică menținerea sau obținerea de performanță acțională. Amenințările (Threats) concretizează factorii externi care pot atenta la scopurile, calitatea și destabilizarea fluxului de lucru antiaerian colaborativ. Oportunitățile (Opportunities) pot fi materializate în urma unei planificări sau pot fi generate din nematerializarea evenimentelor de risc.

Din perspectiva fluxului de lucru colaborativ antiaerian, comanda și controlul devin mult mai sistematizate și etapizate prin distribuția responsabilităților în funcție de tipologia rețelei antiaeriene realizate. Astfel, pot fi concepute atât capacitățile de acțiune, cât și de reziliență a sistemelor antiaeriene participante la lupta cu inamicul aerian în flux de lucru colaborativ prin îndeplinirea simultană a celor șase condiții de eficiență antiaeriană: sprijinul reciproc, angajarea oportună a țintelor, distribuția echilibrată a focului antiaerian, apărarea antiaeriană în adâncime, acoperirea cu pondere a riscurilor, concentrarea focului antiaerian. În general, comanda și

controlul sunt atribute exclusive ale punctului de comandă și pot fi îndeplinite de către module funcționale, specializate în culegerea, prelucrarea / transformarea, stocarea, transmiterea, informațiilor necesare comandantului și statului major pentru planificarea și conducerea acțiunilor militare. În urma analizei, asumarea riscului privind acțiunile în spațiul aerian pare să acopere aspectele unui eșec al operației sau altfel spus, reușita inamicului. Fluxul de lucru antiaerian asigură cadrul de manifestare și de înțelegere a *interacțiunii* dintre forțele proprii și inamicul aerian, pentru fiecare fază și subfază ale acțiunilor de luptă.

Exprimarea realistă a *potențialului de luptă antiaerian* la un moment dat în cadrul fluxului antiaerian asigură eficiența punctului de conducere a luptei și, implicit, asupra factorului de decizie posibilitatea de comandă și control adecvate fiecărei secvențe de luptă. Un punct de comandă specific sistemelor antiaeriene eficient trebuie să posede capacități de estimare, organizare, decizie și acțiune coerentă, rapiditate, precizie și letalitate. De asemenea, interoperabilitatea punctului de comandă antiaerian reprezintă o altă condiție necesară în constituirea zonei de operații a forțelor de tip joint și de realizare a colectării, prelucrării, schimbului și utilizării informațiilor despre starea spațiului aerian și terestru, implicit obținerea superiorității deciziei, efectelor coerente, a dislocărilor și a manevrelor pentru realizarea puterii de luptă. Capacitatea de comandă și control a unui punct de comandă (comandant și respectiv statul major) este materializată prin realizarea echilibrului dintre organizarea pentru misiune, concepția operației, pregătirea personalului, precum și susținerea tehnologică a acestuia. Modelul de comandă și control din perspectiva fluxului de lucru antiaerian colaborativ constă în operarea asupra informațiilor și identificarea în timp real a forței care poate executa cel mai bine misiunea, fie ea și fragmentată, pe faze și subfaze ale procesului luptei cu inamicul aerian. Deși acest model seamănă conceptului războiului bazat pe rețea² prin trăsăturile sale de bază, trecerea de la platformă la rețea, de la individual la constituirea ca parte din sistem, de la informație la cunoaștere, implică un model care nu prelucrează doar informații despre structurile subordonate conduse, ci mai degrabă operează cu *nivele ale stărilor acționale asociate* cu nivelul pregătirii pentru luptă în interacțiune cu inamicul

aerian și terestru. Realizarea controlului unei entități de luptă într-o rețea antiaeriană de tip colaborativ este importantă contextual în ceea ce se întâmplă cu celelalte entități aflate în cadru operațional comun, adică legate la același sistem de referință, al luptei cu inamicul aerian. Practic avem de-a face cu o „însurare” a mai multor *sisteme de referință* proprii monoposturilor acționale antiaeriene, care împreună generează *traectoria absolută a țintei aeriene desemnate*, un termen specific rețelei antiaeriene de lucru colaborativ. Centrul de greutate privind funcționarea modelului de comandă control astfel exprimat constă, nu neapărat, în cunoașterea spațiului de luptă, ci mai degrabă în cunoașterea *interacțiunilor* dintre entitatea subiect și spațiul de luptă, respectiv a stărilor acționale și atitudinale

Caracteristicile funcționale ale conceptului modelează comanda-controlul, dar și execuția într-un grad de integrare sporit realizat nu numai pe suportul unor planuri și decizii, dar și pe baza unor intenții formulate, cu mult mai puține detalii încorporate în ordinele transmise și o sporire considerabilă a vitezei de comandă. Toate entitățile acționale în relații colaborative își vor desfășura propriul lucru, contextual, raportat nu doar la mediul fizic de confruntare, ci mai degrabă la stările acționale ale partenerilor de rețea reprezentată schematic în fig. 1.

Viziunea asupra lucrului colaborativ antiaerian, în modelul descris mai sus, este exclusiv de factură sistemică în care monoposturile acționale pot fi la rândul lor sisteme de sisteme, de o anvergură extinsă

Fig. 1 Variantă conceptuală de arhitectură – rețea antiaeriană colaborativă acțională

ale entităților integrate în rețeaua colaborativă. Avantajul acestei abordări demonstrează faptul că entitățile subiect pot exista fizic, dar pot acționa atât în spațiul de luptă, cât și în afara acestuia, respectiv în spațiul de influență sau de interes. Elementul central supus comenzii și controlului este monopostul acțional antiaerian cu capacități proprii senzoriale, de decizie și acționale. Precizez importanța înțelegerii asupra implicării acestor *capacități proprii* pe faze și subfaze ale fluxului de lucru antiaerian colaborativ pentru că din acțiunea sinergică a tuturor monoposturilor conectate în rețea la final se va obține o imagine unitară asupra spațiului de luptă, implicit o generare eficientă a eforturilor antiaeriene (cercetare, descoperire etc.).

sau restrânsă, dar în mod obligatoriu de tip deschis. În acest sens, rolul critic³ pentru funcționarea rețelei de lucru colaborativ antiaerian va reveni sistemului de comandă și control.

În urma analizelor privind conjugarea comandamentelor batalioanelor înregimentate de rachete și artilerie antiaeriană, am observat un comportament asemănător monoposturilor acționale de tip antiaerian. Cu alte cuvinte, poate fi experimentat o integrare a punctelor de comandă care să realizeze un lucru similar monoposturilor acționale de tip colaborativ. Am identificat două direcții specifice sistemelor de foc antiaerian din forțele terestre: *manevra de forțe și mijloace*,

respectiv *manevra de foc*. Această nouă perspectivă diferă substanțial tocmai datorită caracterului integrativ al sistemelor (fizice) de referință specifice fiecărui centru de comandă și control în funcție de: intensitatea acțiunilor de luptă, procedeele folosite de inamicul aerian pentru lovirea obiectivelor, manevra mijloacelor de atac aerian împotriva tragerilor antiaeriene, importanța țintelor aeriene, eșalonarea acestora în timp și spațiu, respectiv cantitatea de proiectile / rachete care pot fi lansate în aer în zona țintelor aeriene. Nevoia de mobilitate este o caracteristică permanentă a forțelor terestre care implică refacerea dispozitivului de luptă, întărirea efortului antiaerian pe o direcție importantă, precum și refacerea capacității de luptă a unor unități/subunități care au suferit pierderi (creșterea capacității de reziliență antiaeriană). Spre exemplu, în varianta de acțiune în rețea colaborativă, punctele de comandă pot opera cu noțiuni mult mai flexibile, cum ar fi *continuitatea apărării antiaeriene*. Pentru calculul aliniamentului de semnal, în situația

a U/Sub ($T_{dep} = D_{dep} / V_{dep}$), T_o – timpul de ocupare a noii poziții de tragere. Astfel, lucrul punctelor de comandă în modelul colaborativ poate genera o combinație eficientă a potențialelor de luptă a structurilor subordonate și implicit un efect direct asupra asigurării continuității apărării antiaeriene concomitent cu reducerea riscului de scoatere din luptă a forțelor antiaeriene angajate.

Un alt rezultat direct al cercetării asupra fenomenului antiaerian, l-am concretizat în așa-numita schemă funcțională a conexiunilor TEWA (Threat Evaluation and Weapon Allocation) pentru evaluarea amenințării aeriene și comanda sistemelor de armament în executarea tragerilor antiaeriene. Elementele acționale ale suportului de interfață TEWA, ca în figura 2, sunt: modulul PO de planificare operativă, modulul TE de evaluare a amenințării, modulul WA de repartitie (desemnare) a sistemelor de armament antiaerian, modulul CFA de control al focului antiaerian, modulul de management al urmării ținte aeriene și modulul

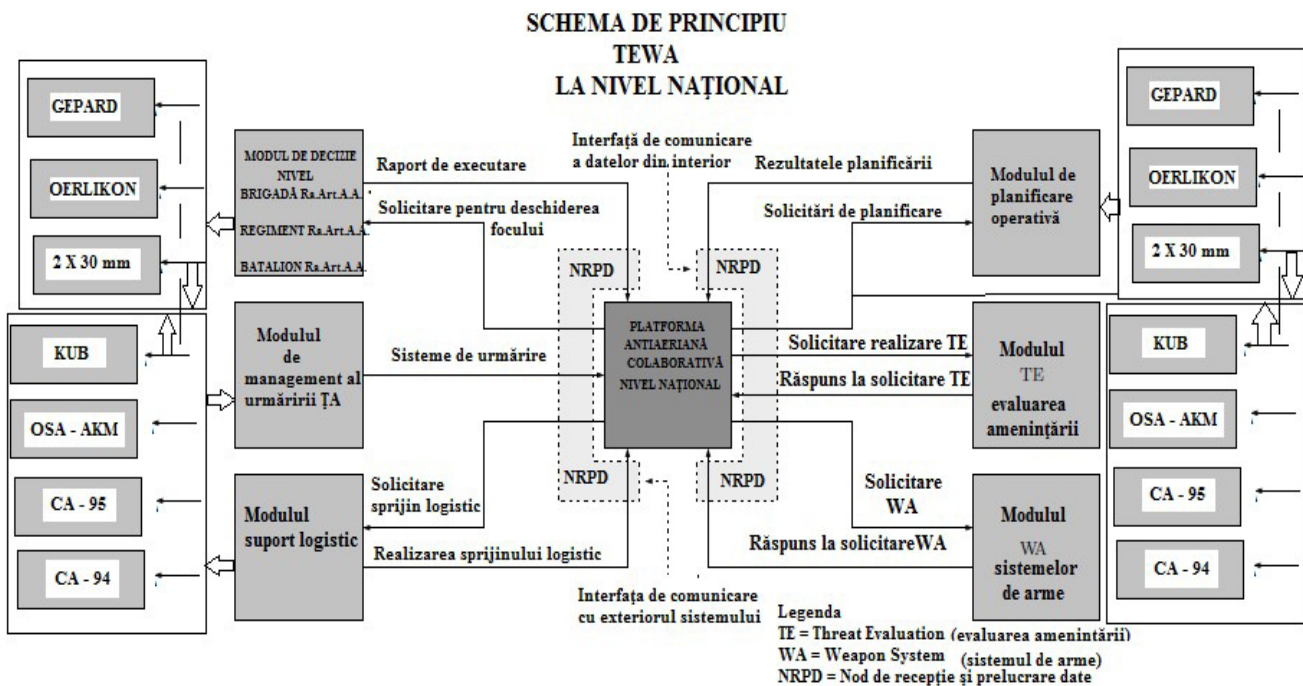

Fig. 2 Variantă de schemă de principiu TEWA la nivel național aplicabilă forțelor terestre

manevrei de forțe și mijloace antiaeriene pe timpul operației ofensive, aplicăm formula:

$$A_s = D_{dep} - R_o * (T_{st} + T_{dep} + T_o)$$

în care: A_s – aliniamentul de înștiințare, D_{dep} – distanța de deplasare a unității/subunității pentru asigurarea continuității apărării antiaeriene, R_o – ritmul ofensivei km (minute, ore), T_{st} – timpul de strângere (minute, ore), T_{dep} – timpul de deplasare

de susținere logistică al fluxului de lucru antiaerian. Relațiile organizatorice⁴ de comandă control și de execuție într-o astfel de structură pot fi: de autoritate, de control, de cooperare și de reprezentare pentru anumite funcții de îndeplinit privind construirea luptei cu inamicul aerian.

În principal, modelul de rețea colaborativă se bazează pe o reprezentare a tipurilor de relații de la

1 la 1, de la 1 la n și de la n la m. O rețea este formată din mai multe noduri și ochiuri de rețea care pot fi, după formă, simetrice sau asimetrice. Fiecare nod de rețea antiaerian, reprezintă o colecție de date specifice prelucrate sau prelucrabile, iar legăturile dintre acestea reflectă relațiile de asociere dintre utilizatori. Caracteristica principală este dată de gradul de acceptabilitate pentru oricare din colecțiile de date situate pe „n” nivele, prin indicarea explicită a relațiilor dintre aceste nivele, la accesul de la toate celelalte nivele sau doar de o anumită parte dintre utilizatorii conectați. În plus, este acceptată existența unei stări antiaeriene temporare a înregistrărilor independente care permite reprezentarea unică a imaginii spațiului aerian de responsabilitate într-o bază de date comună.

La finalul demersului meu științific atrag atenția asupra complexității luptei cu inamicul aerian care reclamă o cercetare mult mai aplecată pentru identificarea celor mai optime soluții adaptabile decalajului tehnologic profund realizat între mijloacele aeriene și cele antiaeriene avute la dispoziție la un anumit moment dat.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

- 1 S.F. Lee, Andrew Sai On Ko, *Building balanced scorecard with SWOT analysis, and implementing „Sun Tzu’s The Art of Business Management Strategies”*, Managerial Auditing Journal, pp. 78-76.
- 2 Cebrowscki Arthur, Garstka John, *Network Centric Warfare: Its Origin and Future*, Biroul pentru transformarea forței al Secretarului pentru Apărare al SUA, 1988.
- 3 S.F. Lee, Andrew Sai On Ko, *Building balanced scorecard with SWOT analysis, and implementing „Sun Tzu’s The Art of Business Management Strategies”*, Managerial Auditing Journal, pp. 205-216.
- 4 Stephen P. Robbins, *Organizational Theory: Structure, Design, and Applications*, Prentice Hall, New Jersey, 1990, p. 279.

BIBLIOGRAFIE

- Bălăceanu Ion, Dumitru Daniel, Ioana Ion, *Potențialul de luptă al forțelor terestre în context NATO*, Editura TOP FORM, București, 2006.
- Bălăceanu Ion, Martin Iulian, Dragomirescu Valentin, *Interacțiunea strategiilor în conflictele armate moderne*, Editura UNAp „Carol I”, 2010.
- Colectiv, *Memoratorul trupelor de artilerie și rachete antiaeriene*, Tipografia militară a MAPN, București.
- Johansson Frederik, *Evaluating the Performance of TEWA Systems*, University of Scövde, 2010.
- Martin Iulian, *Tendențe privind modernizarea și întrebuințarea sistemelor de artilerie și rachete antiaeriene în concepția unor armate moderne*, Sesiunea de comunicări științifice, Editura Etnograph, Cluj-Napoca, 2004.
- Robbins P. Stephen, *Organizational Theory: Structure, Design, and Applications*, Prentice Hall, New Jersey, 1990.

TIPOLOGIA INTERVENȚIEI MILITARE ÎN CADRUL CONFLICTULUI ARMAT

MILITARY INTERVENTION TYPOLOGY WITHIN ARMED CONFLICTS

Mr.drd. Adrian DIACONU*

Studiul asupra tipologiei intervențiilor militare continuă să genereze un interes sporit mai ales în condițiile actuale în care statele se confruntă cu o diversitate crescândă de riscuri și amenințări la adresa mediului de securitate intern și internațional.

Analiza conceptului integrator de conflict armat, ca denumire generică atribuită oricărui tip de manifestare a forței armate, reprezintă o constantă a teoreticienilor militari ce își propun o localizare clară a intervenției militare în spațiul confruntărilor armate actuale.

The approach concerning with military intervention typology is still an important issue especially within the current context in which states cope with various increasing risks and threats to both national and international security systems.

The analysis of the armed conflict concept as a generic term applicable to any type of armed force manifestation stands for a parameter worked out by military analysts whose aim is to locate precisely the military intervention within current armed conflict settings.

Cuvinte-cheie: intervenție militară; conflict armat; organizații suprastatale.

Keywords: military intervention; armed conflict; supernational organizations.

Conflictele armate, prin elementele lor definitorii: amploare spațială, desfășurarea în timp, forțele și mijloacele implicate și numărul de state participante în conflict, nu pot fi considerate în totalitate drept războaie. Statele ce dispun de potențial economic și implicit militar net superior optează, de multe ori, pentru controlul direct asupra factorilor politici, militari, economici și sociali ai altor state, prin utilizarea într-o anumită măsură a forței armate în cadrul unei intervenții militare¹.

Conflictul armat se manifestă în două planuri distincte și anume: intrastatal și interstatal.

Conflictul armat intrastatal este cunoscut și ca lovitură de stat, a avut o largă răspândire pe glob și s-a manifestat în diferite forme ca: conflicte împotriva regimurilor represive, războaie de secesiune, războaie pentru preluarea puterii în state aflate în colaps, războaie civile, conflicte etnico-religioase, conflicte împotriva propriilor guverne.

Conflictul armat interstatal este tot mai puțin probabil să apară în condițiile actuale din cauza

decalajelor enorme de tehnologie militară dintre beligeranți.

În perioada ce a urmat după cel de-al Doilea Război Mondial se manifestă o tendință clară de descreștere a numărului conflictelor interstatale și o creștere a numărului conflictelor intrastatale. Escaladarea și gestionarea greșită a conflictelor interne s-au dovedit a fi principalele cauze ale intervențiilor exterioare, în special prin acțiuni militare directe. Orice intervenție exterioară creează dificultăți pentru toate părțile implicate, adesea aceste acțiuni fiind brutale. Implicarea din exterior în conflictele sociale sau etnice este dificilă mai ales atunci când acțiunile au caracter de impunere a păcii².

Din analiza celor peste 100 de conflicte armate ale ultimului deceniu din secolul XX, s-a ajuns la concluzia că, în marea lor majoritate, peste 90%, conflictele au fost acțiuni militare de mică intensitate și intervenții militare. Este evident că pragmatismul politic și atitudinea comunității internaționale de neacceptare a escaladării violenței armate și mai ales a pierderilor umane din rândul civililor fac ca scopurile politice, economice, teritoriale să se obțină prin acțiuni armate de joasă intensitate mai ales de tipul intervențiilor militare și nu prin

*Academia Tehnică Militară
e-mail: adriandiaconu76@yahoo.com

declanșarea războiului. Aceste intervenții pot degenera în război, în funcție de o serie de factori ce privesc, în principal, rezistența statului agresat și valoarea forței militare implicate în desfășurarea acțiunilor³.

Această tendință este reflectată în modul în care s-au desfășurat misiunile de pace ale ONU. În perioada 1945 - 1987 din cele paisprezece operații desfășurate nouă au implicat conflicte interstate, în timp ce, între anii 1988 și 1994 dintre cele douăzeci și două de operații numai șase au avut legătură cu conflictele interstate. În nici una dintre aceste șase operații nu au fost implicate trupe numeroase din partea ONU, toate celelalte operații au fost destinate conflictelor intrastatale. Referitor la operațiile desfășurate după 1994, până în anul 2000, dintre cele douăzeci și șapte de conflicte armate majore identificate, douăzeci și cinci au fost conflicte interne, chiar dacă la unele dintre acestea au participat actori externi și numai două pot fi considerate ca misiuni destinate unor conflicte interstate – misiunea ONU, în Republica Democratică Congo (MONUC, 1999) și forța preventivă deplasată de ONU, în fosta Republică a Iugoslaviei - Macedonia (UNPREDEP, 1995-1999).

Odată cu destrămarea Uniunii Sovietice și a Iugoslaviei, zonele de conflict deschis sau latent s-au extins considerabil, aceste conflicte fiind, în cea mai mare parte a lor, conflicte interne.

În regiunile Orientului Mijlociu și în Asia de Sud, conflictele interstate tradiționale continuă și au tendința să reflecte, din ce în ce mai mult, interese etnice, religioase și chiar de clan. Cazurile clasice, de rivalități și adversități interstatale se manifestă mai rar, de exemplu: Iran-Irak, Irak-Kuwait, Peru-Ecuador. Cu toate acestea, tipurile de conflict tradiționale și rolul pe care ONU îl joacă se manifestă în continuare, așa cum au demonstrat acordul de încetare a focului dintre Eritreea și Etiopia, în care ONU a avut un rol decisiv.

Prevalența conflictelor interne se dovedește, astfel, a fi principala cauză a intervențiilor militare exterioare ale unor terțe părți, mai ales prin acțiuni armate directe. Este știut faptul că orice intervenție exterioară pune în dificultate toate părțile implicate atât pe cei care o declanșează, cât și pe cei care o execută, în majoritatea cazurilor acțiunile fiind soldate cu pierderi.

Implicarea superficială din exterior este dificilă în conflictele sociale sau etnice, mai ales atunci când

acțiunile au caracter de impunere a păcii, situație în care, de cele mai multe ori, părțile implicate nu au ajuns la un echilibru, în plan militar, care să permită o reglementare negociată a conflictului⁴.

În cele mai multe cazuri, orice conflict armat este considerat ca fiind război. Această confuzie este întreținută și de mass-media, ce atribuie denumirea de război tuturor conflictelor militare.

Războiul reprezintă un fenomen complex, ce presupune o angajare pe planuri multiple (politic, economic, social, informațional, militar și cultural) a părților aflate în conflict. Deci, războiul este un fenomen de maximă intensitate, ce se desfășoară în timp și se constituie ca o modalitate de deblocare a unei situații strategice internaționale sau zonale complicate, conflictul este momentul de maximă intensitate pe scala desfășurării războiului. La rândul lor, conflictele sunt de diferite tipuri, în funcție de fenomenul respectiv, de gradul de intensitate al procesului pe care îl însoțesc.

În funcție de domeniul în care au loc, conflictele pot fi: politice, economice, sociale, informaționale, culturale, financiare, etnice, religioase, militare. De asemenea, în funcție de spațiul pe care îl afectează, ele pot fi: globale, continentale, zonale sau în spații de confluență. În funcție de zona în care se desfășoară și de entitățile angajate, conflictele pot fi: naționale, frontaliere sau internaționale. După criteriul calității și caracteristicilor entităților angajate, conflictele pot fi: interetnice, religioase, inter sau intracivilizaționale, interinstituționale, profesionale.

Toate categoriile de conflicte prezintă următoarele etape: preconflict, conflict și postconflict.

Etapa preconflictuală cuprinde două faze: *deosebirea și opoziția*, iar acestea fac parte, uneori, din evoluția fenomenului spre conflict. Deosebirea nu duce totdeauna la opoziție, iar opoziția nu are ca finalitate totdeauna *conflictul*. Uneori, evoluția fenomenului (procesului, sistemului) se limitează la menținerea unui echilibru dinamic între componentele (părțile) care se deosebesc sau se opun, rar se ajunge la conflict, întrucât conflictul presupune distrugerea în anumite proporții a părților și reconstrucția sistemului. Sistemele omogene, acele sisteme în care părțile nu se deosebesc, au tendința să se autodistrugă. Starea normală a fenomenelor de toate tipurile, inclusiv a celor sociale, este *conflictualitatea*. Important este

ca ea să fie ținută sub control, în limitele pe care le permit legile naturale și sociale, pentru a se preveni excesele sau distrugerea sistemelor de valori.

Următoarea etapă este conflictul armat propriu-zis, unde intervenția militară se poate regăsi, atunci când pentru atingerea scopurilor propuse, factorii de decizie politico-militari ordonă acest tip de acțiune. După încheierea intervenției militare se trece, de regulă, la cea de-a treia etapă, cea post-conflict.

Devine tot mai evident faptul că etapa postconflict este mai importantă decât etapa conflictului armat propriu-zis prin dimensiunea temporară mult mai mare și resursele alocate.

După încheierea Războiului Rece, război în care marile puteri s-au limitat doar la etapele de opoziție ireconciliantă a părților, fără a se atinge vreodată maximum de intensitate în lupta armată, bipolaritatea s-a spart și au apărut nenumărate situații generatoare de conflicte armate.

Analiza evenimentelor politice și militare de după cel de-al Doilea Război Mondial demonstrează existența a două abordări postconflictuale: *etapa post-Război Rece*, care are implicații globale, și *etapele postconflict* ale numeroaselor confruntări violente din toate regiunile lumii, cu implicații zonale și internaționale deosebite, care au avut loc. Există o serie de caracteristici generale ale etapelor postconflict, dar și anumite particularități, în funcție de interesele părților, de specificul conflictelor, de zona geografică, de efectele conflictelor asupra relațiilor zonale și de poziția marilor puteri sau a organizațiilor internaționale.

Etapă postconflict are, din punct de vedere practic, numeroase particularități, în funcție de condițiile concrete în care au evoluat sistemele spre conflict, de intensitatea conflictului armat și de distrugerile provocate, care poate cuprinde mai multe faze: de dezamorsare a conflictului; de reabilitare a părților aflate în conflict; de refacere a infrastructurilor și structurilor necesare continuării supraviețuirii și începutului normalizării situației; de stabilizare; de reconstrucție și de revenire la normalitate.

Faza de dezamorsare a conflictului este cea mai importantă în ordinea rezolvării problemelor care au generat confruntarea armată, iar această fază presupune: acordul părților de a înceta ostilitățile; interesul marilor puteri și al țărilor din zonă de a se pune capăt confruntărilor armate; voința

comunității internaționale de a se implica în acest proces de a negociera și de a impune, la nevoie, încetarea ostilităților; existența mijloacelor care să permită oprirea conflictului; existența unor structuri specializate care să intervină în acest proces.

Acțiunile care se desfășoară în această fază sunt diverse și presupun, în partea inițială, operațiuni de negociere, intermediere, interpunere sau embargoul economic iar atunci când acestea nu au dat rezultate se trece la blocada navală, interdicția aeriană și ca ultimă soluție intervenția nemijlocită.⁵

Pentru statul care inițiază acțiuni militare prin care dorește să impună anumite soluții folosind mijloace violente, victoria militară reprezintă un plan secundar, aceasta fiind doar un scop subordonat intereselor de natură politică sau economică aflate în prim-plan. La începutul secolului al XXI-lea a devenit evident amestecul intereselor economice și politice în cauzele generatoare de intervenții militare de pe glob. O analiză simplă privind zonele în care au avut loc aceste intervenții militare ne arată că s-au desfășurat în arii de maxim interes economic, politic și militar: în Irak și Afganistan, pentru înlăturarea unor regimuri politice care amenințau accesul țărilor puternic industrializate la principalele resurse energetice ale planetei și pentru instalarea la putere a unor regimuri favorabile, în fosta Iugoslavie, pentru instaurarea stabilității pe continentul european și crearea unei Europe sigure și lipsite de conflicte.

Intervenția militară reprezintă încercarea de a impune prin forță anumite orientări proceselor sociale, dar prin modalități care urmăresc evitarea confruntării armate de amploare considerabilă⁶.

Statele care pot susține politic, economic și militar o intervenție militară vor opta pentru o asemenea soluție doar atunci când sunt întrunite mai multe condiții favorabile, dintre care cele mai importante sunt: existența unui decalaj evident de putere militară între părțile aflate în conflict; partea care urmează să fie ținta intervenției militare să posede un grad scăzut de organizare socială, iar capacitatea de autoapărare să fie îngreunată de existența unor structuri funcționale instabile, care favorizează apariția și manifestarea unor disfuncții interne; intervenționistul percepe starea funcțională nesatisfăcătoare a societății statului vizat și consideră că poate obține controlul asupra acesteia intervenind cu forța armată pentru a impune soluția politică pe care o vizează; acțiunile nonmilitare

anterioare intervenției asigură exercitarea în prealabil a unui control variabil asupra instituțiilor politice și militare ale statului asupra căruia se va interveni; relațiile politico-militare interne și internaționale ale statului vizat de intervenția militară sunt îngreunate prin metode specifice⁷.

Criteriile de analiză ale intervențiilor militare

Tipologia intervențiilor militare poate fi analizată prin luarea în considerare a câtorva criterii considerate importante pentru analiză și anume: numărul statelor participante, scopul strategic general, suportul acordat intervenției de către mediul internațional reprezentat prin existența ori absența unei rezoluții a Consiliului de Securitate al ONU, raportul existent în ansamblul intervenției militare între acțiunile convenționale și cele neconvenționale sau speciale, mediul dominant în care se va desfășura intervenția militară sau efortul militar făcut de structurile intervenționiste.

Potrivit criteriilor enunțate, mai sus, intervențiile militare pot fi încadrate în următoarea tipologie:

Primul criteriu de analiză este reprezentat de *numărul statelor participante* la intervenție, acestea pot fi: naționale – intervențiile la care participă un singur stat; multinaționale – la care participă două sau mai multe state, în cadrul unei alianțe sau coaliții.

Al doilea criteriu este reprezentat de *scopul strategic general* al intervenției militare ce ne oferă posibilitatea distingerii următoarelor tipuri: agresive – acestea pot evolua într-o confruntare armată regională sau locală și au scopul de a menține hegemonia în spațiul supus intervenției; de stabilitate; de sprijin.

Un alt criteriu este dat de *caracterul juridic* al intervențiilor militare și ne oferă posibilitatea de a grupa aceste acțiuni în funcție de legalitatea lor în: intervenția militară legală – atunci când se desfășoară sub mandat emis de către Organizația Națiunilor Unite care consideră intervenția ca fiind necesară; intervenția militară ilegală – acțiune care este apreciată de către organismele internaționale drept agresiune armată, responsabilitatea acesteia o are statul sau statele ce o inițiază cu toate consecințele care decurg din aceasta.

În condițiile actuale, în care în mediul internațional există dorința unor state de a păstra unele poziții de influență politico-militară în zone conflictuale, aceasta se face numai în baza unei

hotărâri a Consiliului de Securitate al ONU sau în urma unor inițiative politico-militare ale unor țări.

Un alt criteriu de analiză este reprezentat de *raportul dintre acțiunile convenționale și cele neconvenționale* în cadrul intervenției militare, criteriu în funcție de care deosebim⁸: intervenții militare convenționale, în care acțiunea majoritară este executată de forțele convenționale, sprijinite prin acțiuni specifice de forțele speciale; intervenții militare neconvenționale, intervenții în care aportul forțelor convenționale și a celor speciale este relativ egal sau acțiunile forțelor speciale sunt majoritare sau chiar dominante.

În funcție de *mediul* în care se acționează, intervențiile militare pot fi: terestre, aeriene, navale sau întrunite. Cele mai multe intervenții militare au un caracter întrunit și folosesc toate mediile enumerate.

Primele două tipuri de intervenție au ca scop controlul unor situații de criză majoră.

Există o serie mare de opțiuni de intervenție, începând de la efortul minim acela de neimplicare și până la trimiterea forțelor de reacție rapidă. În toate situațiile, varietatea soluțiilor de adoptat depinde de mai mulți factori.

Un prim factor este stadiul în care s-a ajuns în evoluția diferendului.

Un alt factor este tipul de societate în care are loc conflictul, natura părților implicate și tipul sistemului de luare a deciziei utilizate de fiecare dintre acestea, capacitatea lor de a fi accesibile diferitelor forme de intervenție din exterior.

În plus, opțiunile de intervenție depind de capacitățile celui care intervine, de hotărârea politică de a interveni, de legăturile anterioare cu părțile implicate, de interesele puse în joc și de stabilirea rolului pe care acesta dorește să și-l atribuie.

Un conflict interstatal poate implica acțiuni de tip diferit, de la cele de tip militar până la cele de tip polițienesc, destinate să mențină ordinea și să aplice legislația, de exemplu, în operația *Desert Storm*, condusă de către Statele Unite, în 1991, sub mandat ONU, pentru eliberarea Kuweitului.

Intervențiile militare se pot manifesta sub mai multe forme:

- acțiuni unilaterale, desfășurate de către un anumit stat cum ar fi intervenția Statelor Unite în Republica Dominicană în 1965 sau intervenția Marii Britanii în Sierra Leone din anul 2000;

- acțiuni sub mandat ONU, întreprinse de o putere regională sau globală, ca Statele Unite în Haiti (2004), Australia în Timorul
- coaliții ad-hoc, de exemplu, intervenția țărilor occidentale în Liban la începutul anilor 1980⁹. Conform criteriilor și formelor

Tabelul 1

TIPOLOGIA INTERVENȚIILOR MILITARE¹⁰

Nr. crt.	Criterii	Subcriterii	Tipuri de intervenții militare
1.	Numărul statelor participante la intervenția militară	- un singur stat; - două sau mai multe state în cadrul unei alianțe sau coaliții.	- intervenția militară națională; - intervenția militară multinațională.
2.	Scopul strategic general al intervenției militare	- menținerea hegemoniei în spațiul supus intervenției; - gestionarea rapidă a unui conflict armat; - controlul unor situații de criză majoră.	- intervenția militară agresivă ce se poate transforma într-o confruntare armată locală sau regională; - intervenția militară de stabilitate; - intervenția militară de sprijin.
3.	Caracterul juridic al intervenției militare, existența sau inexistența unei rezoluții a Consiliului de Securitate a ONU	- intervenție militară mandatată de ONU; - inițiativa politico- militară privind declanșarea intervenției aparține statului intervenționist sau mai multor state.	- intervenția militară legală considerată ca fiind benefică; - intervenția militară ilegală care poate fi apreciată agresivitate armată cu toate urmările ce decurg din aceasta.
4.	Raportul dintre acțiunile convenționale și neconvenționale în cadrul intervenției militare	- acțiune majoritară a forțelor convenționale sprijinită prin acțiuni specifice de forțele speciale; - aport relativ egal între acțiunile celor două tipuri de forțe; - acțiuni autonome, dominante, ale forțelor speciale.	- intervenția militară convențională; - intervenția militară neconvențională.
5.	Sediul în care se desfășoară intervenția militară	- mediul terestru; - mediul aerian; - mediul naval; - mediul cosmic; - mediul combinat.	Intervenția militară: - terestră; - aeriană; - navală; - cosmică; - combinată.
6.	Efortul organismelor internaționale privind intervenția militară	- stadiul în care s-a ajuns în desfășurarea conflictului; - tipul de societate în care are loc conflictul.	- intervenția militară cu efort minim; - intervenția forțelor de reacție rapidă.

- operații de pace ale ONU, pentru a pune în aplicare un acord de pace, cazul de la începutul anilor 1990, în Mozambic;

de Est (1999) sau Italia în Albania (1997); prezentate, intervențiile militare ar putea fi încadrate în următoarea tipologie conform tabelului alăturat.

Richard N. Haass, în *The Use and Abuse of Military Force*, prezintă intervenția militară ca o acțiune ce materializează „interferența coercitivă efectuată de un actor (principal) în sfera de jurisdicție sau de interes a altui actor sau agent” și clasifică intervențiile militare, după scop, în două categorii¹¹:

- *intervenții punitive*, în care durata și tipul acțiunilor militare este în totalitate la latitudinea actorului care intervine, având ca scop slăbirea puterii militare a statului asupra căruia se execută intervenția;
- *intervenții coercitive*, caz în care încetarea acțiunii militare este condiționată de îndeplinirea de către statul țintă a unor condiții stabilite.

Analizând evenimente istorice, Martin Ortega prezintă, în *Military Intervention and the European Union*, zece modele diferite ale intervenției militare corelate cu scopurile politice care pot fi atinse prin intermediul intervenției¹²:

1. *Modelul imperialist* – un stat puternic intervine militar asupra unui alt stat pentru a obține anumite avantaje, pentru apărarea propriilor interese sau pentru a-și crește influența pe scena internațională ori numai în statul țintă.

2. *Modelul colonial* – folosit cu precădere în trecut pentru obținerea de avantaje economice și politice.

3. *Modelul echilibrului de putere* – folosirea intervenției militare pentru refacerea echilibrului de putere.

4. *Modelul ideologic* – atunci când intervenția vizează schimbarea sistemului politic al statului țintă.

5. *Autodeterminarea* – în scopul de a sprijini lupta pentru autodeterminare a unui grup.

6. *Autoapărarea* – intervenția într-un stat vecin, ca răspuns la acțiuni militare efectuate împotriva propriului teritoriu.

7. *Intervenția de tip Război Rece* – intervenția celor două superputeri nucleu ale blocurilor militare în propriile zone de influență.

8. *Intervenția umanitară* – desfășurată de un stat sau un grup de state pentru a înlătura suferința unor grupuri de populație de pe teritoriul altui stat, fie atunci când este vorba de a proteja proprii conaționali sau pentru a acorda sprijin în cazul catastrofelor umanitare.

9. *Intervenția colectivă* – desemnează situația în care comunitatea internațională decide intervenția militară într-un stat pentru a menține pacea și securitatea internațională.

10. *Intervenția punitivă* – în acest model se încadrează bombardamentele americane împotriva Libiei, din 1986.

Concluzionând contextul actual este evident faptul că există o mare diversitate de criterii de analiză a tipologiei intervențiilor militare, toate depinzând de situația concretă în care urmează să se desfășoare aceasta.

Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „Studii doctorale și postdoctorale Orizont 2020: promovarea interesului național prin excelență, competitivitate și responsabilitate în cercetarea științifică fundamentală și aplicată românească”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/140106. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. Investește în Oameni!

NOTE:

1 Lucian Stăncilă, Gheorghe Radu, *Omnidirecționalitate și ritm pulsatoriu în confruntările armate moderne*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005, p. 30.

2 Ioan Foamete, Mircea Cosma, *Intervenția militară ca tip de conflict armat*, în vol. „Stabilitate și securitate regională”, Sesiunea de comunicări științifice cu participare internațională, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009, p. 423.

3 Adrian Stroea, *Intervenția militară ca tip preponderent de conflict armat interstate*, în Revista Forțelor Terestre nr. 3/2003, pp. 83-84.

4 Gl.dr. Teodor Frunzeti, *Rolul intervenției militare în managementul conflictelor*, în Revista „Impact strategic”, nr. 2/2005, pp. 21-22.

5 Ioan Foamete, Mircea Cosma, *op.cit.*, p. 425.

6 Lucian Stăncilă, Gheorghe Radu, *op.cit.*, p. 31.

7 Col.dr. Ion Giurcă, *Intervenția militară ca tip de conflict armat*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București 2003, p. 4.

8 Ioan Foamete, Mircea Cosma, *op. cit.*, p. 428.

9 Gl.dr. Teodor Frunzeti, *op. cit.*, p. 23.

10 Lucian Stăncilă, Gheorghe Radu, *op.cit.*, p. 36.

11 Richard N., Haass, *The Use and Abuse of Military Force*, în „Brookings Policy Brief”, November 1999, No. 54, la www.brook.edu/dybdocrootlcomm/policybriefs/pb054/pb54.pdf, accesat la 21.05.2014.

12 Martin Ortega, *Military Intervention and the European Union*, Chail/or Paper 45, march 2001, Institute for Security Studies of WEU, la www.iss-eu.org, accesat la 21.05.2014.

BIBLIOGRAFIE

Foamete Ioan, Cosma Mircea, *Intervenția militară ca tip de conflict armat*, în vol. „Stabilitate și securitate regională”, Sesiunea de comunicări științifice cu participare internațională, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009.

Frunzeti Teodor, *Rolul intervenției militare în managementul conflictelor*, în Revista „Impact strategic”, nr. 2/2005.

Giurcă Ion, *Intervenția militară ca tip de conflict armat*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003.

Haass N. Richard, *The Use and Abuse of Military Force*, în „Brookings Policy Brief”, november 1999.

Ortega Martin, *Military Intervention and the European Union*, Chail/or Paper 45, march 2001.

Stăncilă Lucian, Radu Gheorghe, *Omnidirecționalitate și ritm pulsatoriu în confruntările armate moderne*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.

Stroea Adrian, *Intervenția militară ca tip preponderent de conflict armat interstate*, în Revista Forțelor Terestre nr. 3/2003.

IMPLICAȚIILE SISTEMELOR ȘI TEHNOLOGIILOR MODERNE ÎN REDEFINIREA UNOR NOI CONCEPTE DOCTRINARE

IMPLICATIONS OF MODERN SYSTEMS AND TECHNOLOGIES IN REDIFINING NEW DOCTRINE CONCEPTS

Lt.col. instructor avansat drd. Cristian-Octavian STANCIU*

Războiul nu reprezintă o soluție de rezolvare a diferendelor acceptată de civilizație și totuși face parte din viața noastră, a societății omenești. Așa a fost din totdeauna și, probabil, așa va fi mereu.

Indiferent de tipul confruntării, pentru realizarea scopului final, și anume, înfrângerea inamicului, concepția operațiilor sau acțiunile de luptă mizează pe inteligență, iar superioritatea în gândire are un rol important în exploatarea slăbiciunilor inamicului, chiar dacă maximizează avantajele sau minimizează dezavantajele, realizează sau evită surprinderea.

Implementarea în sistemul militar a tehnologiei din ce în ce mai performantă a condus la schimbarea fizionomiei acțiunilor militare, la implementarea unor noi concepte doctrinare, producând schimbări majore în planificarea și în desfășurarea acțiunilor militare.

War has never been a solution to settling disputes accepted by civilization; however, it is still part of our life, of human society. It has always been like that and it will probably be like that forever.

No matter the type of confrontation, in order to reach the final goal that is defeating the enemy, the way operations are conceived and combat actions are performed must definitely be based on intelligence. Superiority in thinking has a major role in exploiting the enemy's weaknesses, even though it only maximizes advantages and minimizes drawbacks, and it creates or avoids surprise.

The implementation in the military system of the continuously improving technology has led to a major change in military actions, to implementing new doctrine concepts and producing significant alterations in planning and undertaking military actions.

Cuvinte-cheie: tehnologie; acțiuni militare; concepte doctrinare.

Keywords: technology; military actions; doctrine concepts.

„Victoria le zâmbește acelor care anticipează schimbările în caracterul războiului și nu acelor care așteaptă să se adapteze după apariția acestor schimbări”.

Giulio Douhet

Folosirea tehnologiei și aplicarea ei în domeniul militar urmărește creșterea intensității și complexității acțiunilor militare, concomitent cu micșorarea duratei de timp și a numărului de militari angrenați.

Un accent deosebit privind tehnologizarea sistemului militar s-a pus în perioada Războiului Rece, o perioadă de timp apusă, începută la finalul

celui de-al Doilea Război Mondial și până în anul revoluțiilor anticomuniste din 1989, acum desuet, dar care, analizând evoluția ultimilor evenimente pare că revine în actualitate, o perioadă care a avut ca oponenti, lumea democratică: SUA, țările occidentale, NATO, pe de o parte, iar pe de altă parte, URSS și țările Europei de Est.

În acest „conflict”, cursa înarmării a cunoscut o evoluție nemaîntâlnită și în care ambii oponenti au dezvoltat tehnologii greu de imaginat cu ceva timp înainte. Ambii oponenti dispuneau de cantități uriașe de tehnologie și armament (tehnologie

* *Universitatea Națională de Apărare „Carol I”*
e-mail: cristianstanciu73@yahoo.com

nucleară, rachete balistice, avioane de luptă, nave etc.) fiecare în parte dispunând de arsenal necesar mai mult decât suficient pentru apărarea propriului teritoriu și a zonelor de influență. Această luptă a înarmării a determinat apariția tehnologiei cosmice, prin lansarea primilor sateliți militari, dezvoltând noi tehnologii de spionaj cu scopul obținerii cât mai multor informații despre inamic.

Pentru a putea ține pasul înarmării, unele state au făcut eforturi financiare uriașe, de multe ori cu implicații sociale grave, unii dintre specialiști considerând că acesta reprezintă un factor important care a dus la căderea comunismului și dezintegrarea URSS.

În anii optzeci, pe fondul acestei lupte a înarmării, au fost puse bazele unor noi generații de sisteme de armament, sisteme de comunicații și tehnologii de colectare a informațiilor, care a fost aplicată cu succes în războiul din Golful Persic din anii 1990-1991, verificându-se viabilitatea conceptelor elaborate și eficiența tehnologiilor implementate, având la bază sistemele de armamente de înaltă precizie, cu posibilități de lovire a țintelor punctual, dinainte stabilite. Tot cu acea ocazie au fost puse în practică sistemul de poziționare globală (GPS), care a oferit noi perspective în navigație, implicit navigația militară; informații digitalizate referitoare la teren, modalități de identificare și de localizare a țintelor; Internetul, care a mărit capacitatea de comunicare.

Odată cu destrămarea URSS, NATO a pierdut adversarul clasic, puternic, de valoare teoretic egală, iar războiul de mare amploare, războiul dintre două superputeri, cu posibilități uriașe de desfășurări de forțe și mijloace a luat sfârșit.

Putem afirma că războiul a luat sfârșit? Din păcate, omenirea nu este încă pregătită să renunțe la război. Actorii puternici și-au adaptat conceptele doctrinare la realitatea contemporană, întreprinzând acțiuni de dezamorsare a crizelor, de stabilizare a situației, de menținere a păcii. Astfel, războiul ajunge la un adevărat paradox, foarte multă lume considerându-l necesar numai și numai pentru menținerea păcii¹.

Din totdeauna, cel puternic va folosi toate mijloacele pentru a-și impune interesele în fața celui slab. Ca și reacție, cel slab va folosi împotriva celui puternic o gamă foarte largă de forme și procedee ale războiului (gherila, războiul total și mai ales terorismul), pe care îl definim ca fiind război asimetric.

Dinamica războaielor și conflictelor armate post-Război Rece este una de tip special, haotic, care pune probleme cu totul deosebite tuturor statelor, organizațiilor și organismelor internaționale. Gama acestei problematice este foarte largă și deosebit de fluidă, iar caracteristicile ei principale sunt graba, încrâncenarea, intensitatea, schimbările rapide și intempestive de situații, regrupările strânse, nesiguranța, angoasa și, mai ales, caracterul pronunțat imprevizibil al proceselor și al evenimentelor.

Datorită tehnologizării crescânde, a supertehnologizării armatelor moderne, decalajul dintre actorii puternici și cei mai puțin puternici va crește, de unde și apariția componentei dominante a lumii, va accentua caracterul asimetric al confruntărilor viitoare. Prin urmare, actorii statali vor fi nevoiți să-și adapteze doctrinele și conceptele operaționale pentru a face față diferitelor tipuri de amenințări.

Tipologia și fizionomia acțiunilor sunt determinate de mai mulți factori, iar cei mai importanți sunt armamentul și tehnica din dotare, într-un cuvânt mijloacele de luptă. Dacă la începutul erei tehnologice, primele descoperiri au apărut accidental, găsindu-li-se aplicabilitate în domeniul militar, s-a ajuns ca în prezent, ca tehnologiile să fie solicitate pentru a face față diferitelor tipuri de confruntări militare, în concordanță cu conceptele doctrinare și strategice ale actorului respectiv.

Cele două elemente care stau la baza succesului în operațiile moderne sunt inteligența și tehnologiile de vârf. „Fiecare scânteiere de inteligență, fiecare probă de rafinament a gândirii strategice și tactice îl poate deruta pe adversar, poate să-i afecteze grav capacitatea de luptă, să-i anihileze voința de a continua să reziste, să-i producă pierderi materiale și umane serioase, ezitare și nesiguranță, să influențeze ritmul luptei. Celălalt element al binomului, tehnologiile la vârf, revoluționează, la rândul său, strategia și tactica, impune noi concepte, norme și reguli de angajare”².

Influența tehnologiei asupra artei militare nu implică numai o schimbare a principiilor, ci și o adaptare a structurilor și a acțiunilor la noile posibilități.

Spre exemplu, în cel de-al Doilea Război Mondial, Germania, în concordanță cu conceptele strategice, doctrinare, în vigoare, dispunând de o bază tehnologică temeinică (sistem de comunicații, blindate, aviație), a dezvoltat conceptul de „război-

fulger”. Succesul armatei germane s-a datorat nu numai superiorității tehnologice a acesteia, ci și adaptării conceptelor doctrinare la cerințele tehnologice a inamicilor. Făcând referire la acest dureros episod, francezii spun tranșant că: „Cea mai mare inferioritate a armatei franceze rezidă în creierul generalilor săi. Breviarul comandamentului, Instrucțiunea asupra întrebuirii tactice a marilor unități prevăd în mod expres că războiul viitorului va fi continuarea războiului precedent”³.

SUA, în schimb, au tras învățăminte din experiența confruntărilor militare, înțelegând perfect posibilitatea creată de noile tehnologii – de lovire a țintelor la distanță – au aplicat un nou concept de pregătire a forțelor, au configurat câteva modalități de angajare, pentru a face față unei game tot mai vaste de amenințări.

Omenirea, fiecare națiune în parte, independent sau în cadrul alianțelor, coalițiilor, va face tot ce este posibil pentru a-și asigura un mediu de securitate stabil, care să-i asigure acel minim confort continuării vieții și conservării entității și identității naționale. Când este vorba despre păstrarea identității, fie că se referă la individ, comunitate, țară, națiune, fiecare consideră că totul este justificat. Drept urmare, în această cursă a înarmării și a tehnologizării sistemului militar, războiul devine consumatorul principal de știință și tehnologie.

Marea majoritate a invențiilor în domeniul militar au ca finalitate mărirea puterii de distrugere a sistemelor de armament și realizarea unui sistem informațional cât mai performant. În același timp, dependența de mijloace a acțiunilor a determinat și schimbări în tacticile și modul de întrebuire a arsenalului militar⁴.

Revoluțiile în domeniul militar nu se reduc la rezultatul inventării și modernizării tehnicii, ci al transformării dimensiunilor și al modalităților de ducere a războiului. În acest sens, Thomas Keane și Eliot Cohen consideră că: „Schimbările revoluționare în ducerea războiului necesită noi tehnologii (motoarele cu combustie internă, blindajul etc.), integrarea lor în sisteme de armament noi (tancul sau bombardierele strategice), adoptarea celor mai adecvate concepte operaționale (ruperea apărării folosind forța blindatelor) și în final adoptarea structurilor organizaționale (de exemplu, Divizia Panzer)”⁵.

Specialiștii în domeniu consideră că implementarea și folosirea tehnologiei în domeniul

militar va produce numeroase schimbări, iar cele mai afectate domenii vor fi:

- doctrinele, conceptele, tipul operației și conducerea acesteia;
- redimensionarea structurilor militare, pentru fiecare tip de operație în parte, cât și instruirea și educarea militarilor profesioniști;
- achizițiile de tehnică și armament de ultimă generație;
- designul sistemelor și interconectarea sistemelor în cadrul unor misiuni întrunite, multinaționale;
- sprijinul logistic, problemele organizaționale.

Cunoscând importanța ființei umane și tendințele societăților moderne de a înlătura tragediile, reducerea la minim a pierderilor devine un imperativ major pentru orice angajamente militare viitoare⁶.

Drept urmare și sistemul militar își adaptează conceptele doctrinare și se estimează că operațiile vor fi rapide, duse de formațiuni relativ mici, constituite din profesioniști, înzestrați cu mijloace inteligente, performante. Performanțele se obțin, cu precădere, din cauza creșterii distanței de tragere la țintă concomitent cu creșterea efectului la țintă, reducerea consumurilor de muniții, creșterea cadenței de tragere, creșterea mobilității forțelor și a armamentului.

Precizia armamentului a crescut uluitor. Rachetele de croazieră, armament ghidat prin GPS, sunt elemente care dau o cu totul altă viziune fizionomiei acțiunilor militare și spațiului de luptă.

Generalul John Shalikashvili a publicat, în 1996, documentul intitulat *Joint Vizion 2010* (JV 2010), în care scoate în evidență diversificarea modalităților de desfășurare a războiului, importanța atât a tehnologiei, cât și calitatea umană și rolul comandantului, a echipei de comandă (personal, structuri organizatorice), și a conceptelor doctrinare și operaționale. *The Concept for future Joint Operations (CFJO)* dezvoltă conceptele din JV2010, le-au transformat în capacități de acțiune și le-au dat o finalitate practică. Conceptul pentru viitoarele Operații Întrunite (Integrate, Articulate) impune schimbări majore în șase domenii critice: personal; leadership; doctrină; educație și formare (pregătire); organizare; material⁷.

În prezent, revoluția în afacerile militare are ca scop cunoașterea în cele mai mici detalii ale

câmpului de luptă, determinând introducerea, în terminologia militară, a conceptului de *sistem al sistemelor* care are la bază:

- cunoașterea cât mai detaliată a inamicului și a intențiilor acestuia, prin folosirea senzorilor și tehnologiilor de citire și de afișare a informației – ISR (cercetare, supraveghere și recunoaștere);
- prelucrarea informațiilor și transmiterea datelor despre inamic, identificarea și selectarea țintelor, formularea misiunilor, alocarea și repartizarea țintelor, într-un cuvânt procesul C⁴I (comandă, control, comunicații, computere și informații);
- forțele luptătoare care trebuie să acționeze cu rapiditate și precizie sporită.

Majoritatea specialiștilor militari consideră că *Revoluția militară* se referă atât la implicațiile schimbărilor *tehnologice* implementate în domeniul militar, cât și la efectele produse de implementarea acestora și anume în *domeniul doctrinal – operațional* (transpunerea efectelor tehnologiei în concepte, teorii, acțiuni) și *domeniul organizațional* (integrarea interarme civil-militară, instituțional). Aceasta are influențe la nivel practic asupra politicii, a economiei, a structurii industriale, a demografiei, a sociologiei și a culturii.

Printre cele mai cunoscute definiții este cea conținută într-un raport întocmit de Adunarea Parlamentară a NATO, care-l citează pe Andrew Marshall, director al Oficiului de Evaluare din Departamentul american și care afirmă: „O revoluție în probleme militare (*Revolution in Military Affairs* RMA) este o schimbare de fond în natura războiului, determinată de aplicarea inovatoare a noilor tehnologii care, combinate cu schimbările profunde ale doctrinei militare și conceptelor operaționale și organizaționale, modifică radical caracterul și conducerea operațiilor militare”⁷⁸.

Revoluția în Afaceri Militare aduce mutații substanțiale îndeosebi în strategia forțelor, în cea a mijloacelor și, evident, în strategia operațională. Într-o primă etapă (care deja a început), deciziile vor fi luate în ore, minute și chiar în secunde, centrele vitale inamice vor fi lovite prompt, instantaneu, prin surprindere, de la mare distanță, manevra dominantă va conecta, într-un spațiu fluid, un sistem integral (un sistem de sisteme) de cercetare-informare-decizie-lovire care-l va pune pe adversar în imposibilitatea de a reacționa

eficient. Acesta este *efectul tehnologic în spațiul strategic imediat* al RMA căruia, pe plan acțional, îi corespunde *războiul disproporționat*, de regulă, *noncontact*. *Efectul de răspuns*, în același cadru creat de RMA, va fi, probabil, unul pe măsură, care va caracteriza etapa a doua a implicării globale a acestei revoluții. Prima expresie a acestui efect a fost *reacția asimetrică* (pe care americanii o prevăzuseră) și îndeosebi intensificarea acțiunilor teroriste. Războiul asimetric al celui de-al treilea val, descris de către Alvin Toffler, a început deja. În următorii ani, se va produce, fără îndoială, o remodelare a spațiului de confruntare, a filosofiei beligeranței și a mediului de securitate atât din perspectiva *RMA*, cât și din cea a unei posibile *contrarevoluții în domeniul militar*.

Caracterul asimetric al acțiunilor militare reiese din modul în care forțele acționează asupra adversarului. Astfel, acțiunile de luptă se vor duce nu împotriva forțelor adversarului pregătite pentru luptă, ci împotriva acelor care se află în deplasare, se mobilizează, sunt în refacere sau pe timpul pregătirii acțiunii. Totodată, asimetria apare ca efect al amenințărilor „dintr-o multitudine de direcții, cu o mare varietate de sisteme de armament”⁷⁹. Asimetria rezultă și din utilizarea la maxim a avantajelor deținute de către una dintre părți, oricare ar fi domeniul în care există acest avantaj.

Mediul de securitate – un element cu importanță deosebită în desfășurarea acțiunilor militare – se caracterizează prin numeroase crize, conflicte armate și chiar războaie. Crizele de la începutul secolului al XXI-lea sunt de natură complexă, preponderent politico-militare, dar pe un suport economic, în condițiile creșterii decalajelor și multiplicării amenințărilor asimetrice. Ele afectează, deopotrivă, atât țările dezvoltate, cât și țările sărace, care se confruntă, în plus, cu războaie frontaliere, foamete, malnutriție și cu lipsa acută a locurilor de muncă.

Războiul viitorului va găsi marile puteri, bazându-se pe evoluțiile semnificative din domeniul tehnologic, vor impune noi tipuri de confruntări, precum: războiul informațional, războiul cibernetic, războiul bazat pe rețea *Network Centric Warfare* (NCW) etc. Fizionomia conflictului militar va fi profund schimbată, fiind determinată de modificările semnificative care au loc în mediul de securitate internațional și în dinamica desfășurării operațiilor militare, prin introducerea

sistemelor și platformelor de arme inteligente, a folosirii senzorilor avansați, a utilizării sistemelor de comandă și control moderne, concomitent cu digitalizarea câmpului de luptă. Așadar, în viitorul apropiat operațiile militare vor avea loc într-un mediu operațional fluid, multidimensional (aerian, terestru, naval, informațional, psihologic etc.), caracterizat prin acțiuni asimetrice, mobilitate ridicată, descentralizare, manevrabilitate, flexibilitate, acțiuni desfășurate simultan la nivel strategic, operativ și tactic, cu un ritm susținut avându-se ca scop lovirea decisivă a centrelor de greutate ale inamicului și obținerea victoriei.

De-a lungul timpului, s-au pus bazele artei militare, așa cum o cunoaștem, tehnologia și informația aducând noi coordonate și noi orizonturi în arta militară.

Tehnologiile și tehnicile care se afirmă în prezent integrează o mare cantitate de informații în procesul de elaborare a deciziei, utilizând fuziunea informațiilor sau sisteme care combină date din diferite surse de informații utile. Aceste informații permit comandanților militari să elaboreze decizii în timp scurt și corecte cu riscuri și costuri mai reduse.

Totodată, tehnologia de război răspunde unor cerințe ale strategiei mijloacelor (strategiei genetice) și se manifestă mai ales în timp de pace, mai exact, în perioada dintre războaie. La rândul ei, tehnologia influențează arta militară atât la nivel tactic, cât și la nivelurile operativ și strategic. Această influență se exercită, de regulă, prin revoluții în domeniul militar, care sunt, înainte de toate, salturi calitative hotărâtoare în sistemele de armamente, în sistemele de comandă și control și în cele de comunicații.

Războiul bazat pe Rețea, un război creat de implementarea tehnologiei moderne în sistemul militar, cuprinde o grilă (rețea) a senzorilor, o rețea centrală de conducere și o rețea a platformelor de luptă. Între aceste trei componente se stabilesc relații foarte strânse care asigură transmiterea informației (imagine, date, parametri) în timp real – și chiar anticiparea acțiunilor – ceea ce facilitează nu numai conducerea, ci și acțiunea ca atare și protecția. Luptătorii se află înapoia unui „scut informațional”, înapoia unui „scut de foc” și înapoia unui „scut logistic”, astfel încât informația și tehnologia preiau greul înfruntării și cruță viața oamenilor, iar scutul logistic le asigură, în timp real, cele necesare traiului și acțiunii. Războiul viitorului nu va mai fi un război care produce milioane de

morți, ci va fi o confruntare care se va desfășura în spațiul *high-tech* (înaltei tehnologii, tehnologiei de vârf) și tehnologiei informației (IT).

De aceea, aproape tot ce aparține *high-tech*, tehnologiei informației, nanotehnologiei și biotehnologiei își găsește aplicare, într-o formă extrem de precisă, în primul rând, în domeniul militar. Acesta este unul dintre obiectivele noii revoluții în afaceri militare.

Războiul informațional este în plin proces de definire. Războiul informațional, prin operațiile pe care le are în vedere, este un instrument al descurajării strategice atât pe plan global, cât și în diferite teatre de operații. Războiul informațional este la un nivel de maturitate în care desprinderea de informații și cunoștințe reprezintă probabil activitatea cea mai critică. Acest tip de război ar putea fi definit ca o acțiune de negare, exploatare sau distrugere a informațiilor și a mijloacelor de comandă, control și de procesare ale inamicului, protejându-le totodată pe cele proprii, concomitent cu exploatarea funcțiilor informației militare, înfăptuită prin cele două componente¹⁰ principale:

- atac și apărare informațională, materializată prin: atac informațional; inducere în eroare militară; război electronic (bruiaj); operații psihologice; distrugerea fizică a mijloacelor (prin care se vizează distrugerea senzorilor de informație și a canalelor de comunicație ale adversarului¹¹); măsuri de securitate a operațiilor, a comunicațiilor și pe linie informatică;
- exploatarea informațiilor care determină operațiile informaționale.

Sistemele informaționale din domeniul militar sunt sistemele de comandă și control, sistemele de colectare și de analiză a informațiilor încorporate și sistemele de control ale platformelor și rețelelor de comunicații care constituie infrastructura informațională pe care aceste sisteme se sprijină. Structurile guvernamentale civile și organizațiile private au un echivalent propriu al tuturor acestora în scopuri de management și comunicații. Sistemele informaționale militare și civile își asigură sprijin mutual unele altora și utilizează aceiași infrastructură informațională.

Strategia militară, care implementează războiul informațional pe câmpul de luptă, implică utilizarea integrată a securității operațiilor, inducerii în eroare, operațiilor psihologice, războiul electronic și distrugerii fizice, toate acestea cu suport de

informații exploatabile, pentru a împiedica adversarul să dispună de acestea, a influența, deteriora sau distruge capacitățile de comandă ale adversarului în același timp cu protejarea capacităților proprii¹².

Strategia militară are ca finalitate obținerea victoriei pe câmpul de luptă, victorie care depinde, pe lângă nivelul de pregătire al forțelor luptătoare și de calitatea tehnicii (armament și muniții) și de implementarea conceptelor doctrinare care să valorifice avantajul tehnologic.

Doctrinile trebuie să asigure o bază conceptuală modernă pentru pregătirea și desfășurarea operațiilor specifice secolului XXI, în toate mediile de confruntare, caracterizate de viteza mare de acțiune și ritm operațional ridicat, executarea descentralizată a misiunilor, limitarea deplasării forțelor și mijloacelor și compensarea prin circulația informațiilor, capacitate letală sporită și complexitate tot mai mare. Totodată, doctrina trebuie să asigure concordanța cu tehnologiile avansate pentru a valorifica la maximum capacitățile superioare asigurate de acestea, la toate categoriile de forțe și la toate nivelurile ierarhice, decuplarea senzorilor de actorii din spațiul de confruntare și constituirea unei arhitecturi operaționale moderne a acestuia.

Conform conceptelor doctrinare privind războiul, statele membre NATO, conducerea politico-militară a fiecărui stat, trebuie să acorde o atenție deosebită înzestrării cu tehnica necesară structurilor de forțe ce vor participa la ducerea operațiilor specifice acestui tip de război.

Ca o concluzie a celor prezentate anterior, se poate afirma că tehnologia (viteza și precizia loviturilor, automatizarea conducerii etc.), beneficiind de doctrine și structuri viabile, coroborate cu tendința de reducere a pierderilor de ambele părți, este un element-cheie care va permite combatanților să lupte mai inteligent, mai rapid și să acționeze mai eficient, cu condiția deținerii acestui set de avantaje.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 Nicolae Ene, *Fizionomia conflictelor post-război rece și conținutul actualei revoluții în afaceri militare*, teză de doctorat, Editura UNAp „Carol I”, București, 2008.

2 Vasile Popa, *Tehnologie și inteligență în conflictele militare*, Editura UNAp, București, 2004, p. 4.

3 *La seconde guerre mondial*, vol. 1, Larousse, Paris-Match, p. 47.

4 Ion Irimia, Dănuț Manta, *Revoluția în domeniul militar*, Biblioteca virtuală UNAp, București, p. 9.

5 *Ibidem*, p. 9.

6 Gl.lt.dr. Eugen Bădălan (coordonator), gl.bg.dr. Teodor Frunzeti și colectiv, *Concepte strategice și operative de actualitate*, Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2004, p. 129.

7 Nicolae Ene, *Fizionomia conflictelor post-Război Rece și conținutul actualei revoluții în afaceri militare*, teză de doctorat, Editura UNAp „Carol I”, București, 2008.

8 Committee Reports, Commission des sciences et des technologies, *La revolution dans les affaires militaires*, Rapport Special, M. Lothar Ibrügger (Allemagne), Rapporteur General, *Novembre 1998*, citat luat din *The Battlefield of the Future - 21st Century Warfare Issues*, Air University, <http://www.cdsar.af.mil/battle.bftoc.html>, capitolul 3, p. 1.

9 S. Metz, V. Johnson, *Asymmetry and US Military Strategy. Definition Background and Strategic Concepts*, Strategic Studies Institute, Special Report, Washington, DC, January 2001, pp. 67-69.

10 Eugen Bădălan, Teodor Frunzeti, *op. cit.*, p. 165.

11 Gl.prof univ dr. Mircea Mureșan, gl.bg.(r) dr. Gheorghe Văduva, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Ediția a II-a, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, p. 499.

12 Gheorghe Nicolaescu, *Războiul informațional*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005, p. 39.

BIBLIOGRAFIE:

Bădălan Eugen (coordonator), Teodor Frunzeti și colectiv, *Concepte strategice și operative de actualitate*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2004.

Bădălan Eugen, Arsenie Valentin, Văduva Gheorghe, *Strategie militară contemporană*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2004.

Bălăceanu Gheorghe Ion, *Revoluția tehnologică contemporană și impactul ei asupra potențialului militar*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2001.

Mureșan Mircea, Văduva Gheorghe, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Ediția a II-a, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

- Bălăceanu Ion, Buruiană Nicolae, Scrieciu Liviu, *Riposta antiaeriană în operațiile Forțelor Terestre sub impactul tehnologiilor moderne*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2005.
- Crăciun Marius Dumitru, *Confruntarea înalt tehnologizată – o paradigmă la început de mileniu*, Editura Pro Universalis, București, 2005.
- Dolghin Nicolae, Văduva Gheorghe, *Războiul bazat pe rețea și viitorul strategiei militare*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004.
- Ene Niculae, *Fizionomia conflictelor post-război rece și conținutul actualei revoluții în afaceri militare, teză de doctorat*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2008.
- Frunzeti Teodor, Zodian Vladimir, (coordonatori), *Lumea 2007 – Enciclopedie politică și militară*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2007.
- Irimia Ion, Manta Dănuț, *Revoluția în domeniul militar*, Biblioteca virtuală UNAp, București.
- Mureșan Mircea, Ilie Gheorghe, *Tehnologiile de vârf și domeniul militar*, Editura Militară, București, 1995.
- Nicolaescu Gheorghe, *Războiul informațional*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005
- Onișor Constantin, Moștofleii Constantin, (coordonatori), *Aspecte tehnico-metodologice și modalități practice de aplicare a conceptului „Război Bazat pe Rețea” în Armata României, corespunzător „Structurii de Forțe 2007”*, Centrul de Studii Strategice de Securitate, București, 2003.
- Ostropel Viorel, *Elemente de artă militară*, Editura Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2006.
- Păun Vasile, Popa Anca, *O provocare strategică: Războiul informațional*, Editura UTI, București, 2002.
- Popa Vasile, *Tehnologie și inteligență în conflictele militare*, Editura UNAp, București, 2004.
- Strategia de Transformare a Armatei României*, București, 2007.
- Văduva Gheorghe, *Războiul bazat pe rețea în fizionomia noilor conflicte militare*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005.

CONSIDERAȚII PRIVIND UTILIZAREA TEHNOLOGIILOR MODERNE INFORMATICE ȘI DE COMUNICAȚII ÎN SISTEMELE MILITARE DE INSTRUIRE ȘI EDUCARE DIN NATO ȘI UE

CONSIDERATIONS REGARDING THE USE OF MODERN INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN MILITARY TRAINING AND EDUCATION SYSTEMS FROM NATO AND EU

Col.drd. Daniel BELIGAN*

Cu fiecare an care trece, constatăm că apariția noilor tehnologii, în special cele informatice și de comunicații determină o abordare diferită a modului de aplicare a programelor de instruire și educare. Aceste abordări diferite la nivelul implementării noilor tehnologii în diferite organizații, sunt determinate de posibilitățile tehnice, financiare și umane, de scopul urmărit și, nu în ultimul rând, de importanța acordată impactului acestor tehnologii în sistemul de instruire și educare. Utilizarea potențialului noilor tehnologii este o tendință din ce în ce mai pregnantă la nivel global și armatele moderne au asimilat foarte rapid aceste tehnologii în domeniul educației și instruirii militare, uneori înaintea mediului educațional civil. Acest articol vizează în special tehnologiile specifice e-learning.

With each passing year, we find that the emergence of new technologies, especially information and communication technologies, determine a different approach in the way of application of training and education programs. These different approaches in implementation of new technologies in different organizations are determined by purpose, technical, financial, and human possibilities, and not least by the importance given to the impact of these technologies on education and training system. Using the potential of new technologies is a growing trend at global level and modern armies have assimilated very quickly these technologies in the education and training domain, sometimes before the civilian educational environment. This article is focused especially on e-learning technologies.

Cuvinte-cheie: educație; instruire; tehnologii informaționale și de comunicații; e-learning.

Keywords: education; training; information and communication technologies; e-learning.

Viziunea NATO, dar și a UE, în ceea ce privește instruirea și educarea a suferit modificări de-a lungul existenței acestora, în acord cu evoluția situației de securitate, dar și cu caracteristicile fiecărei epoci.

În perioada actuală, posibilitățile oferite de tehnologiile informaționale și de comunicații au determinat abordări specifice atât privind modul de proiectare, dar în special cel de realizare a instruirii și educării. Au apărut metode, mijloace și tehnici noi de instruire și educare care permit realizarea unor performanțe sporite, dezvoltarea de competențe și deprinderi care pot fi aplicate

direct la condițiile câmpului de luptă modern. Dezvoltarea așa-numitelor platforme educaționale online (*Learning Management System*) a permis răspândirea sistemului e-learning și a derivatelor acestuia. Fulminantul progres al tehnologiei mobile a condus la răspândirea conceptului *mobile learning*. Combinarea utilizării sistemului tradițional cu învățarea online, la distanță, a dus la apariția sistemului *blended learning*, utilizat din ce în ce mai mult atât în mediul civil, cât și militar.

Utilizarea jocurilor serioase și a simulării permite crearea de scenarii și a unor realități cât mai apropiate de câmpul de luptă tactic și însușirea de cunoștințe care sunt necesare pentru a acționa într-o situație reală, la costuri mult mai mici și fără nici un risc.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: daniel.beligan@adlunap.ro

În acord cu aceste tendințe, în NATO și în UE au fost emise politici, directive și metodologii pentru alinierea practicilor în educație și instruire cu realitățile și posibilitățile tehnologiei și cu obiectivele și misiunile specifice.

Instruirea și educarea în NATO

Prin noua versiune a Directivei¹ privind instruirea și educarea, apărută în octombrie 2013, NATO a urmărit să optimizeze realizarea unui sistem de instruire coerent și integrat, care să contribuie direct la menținerea unui set comun de forțele naționale și a unei structuri de comandă NATO, interoperabile și care asigură o gamă completă de capacități și structuri care pot satisface nivelul de ambiție al Alianței într-un mediu de securitate incert și care evoluează foarte rapid. Practic, acest document oferă orientarea strategică cu privire la responsabilitățile, programarea, planificarea, precum și procedurile standard de executare a educației și instruirii pentru a asigura o abordare coordonată pentru toate structurile Alianței, în scopul de a furniza forțele antrenate și disponibile pentru operațiunile curente și viitoare. Viziunea strategică a directivei este integrată cu Inițiativa de Conectare a Forțelor², cu Directiva privind educarea și instruirea individuală³, dar și cu Directiva privind

acestea, e-learning, cursuri rezidențiale, instruirea persoanelor cheie și exercițiile, pentru a construi și a susține interoperabilitatea și disponibilitatea forțelor.

În acord cu conceptul e-learning al NATO, în tehnologiile e-learning sunt incluse următoarele tipuri: *Advanced Distributed Learning* (învățare distribuită la distanță, care se realizează prin intermediul unor platforme educaționale conectate la internet, în mod sincron sau asincron), *computer-based training* (învățământ bazat pe calculator – conținutul educațional este livrat direct pe calculatorul unui student prin intermediul unui dispozitiv de stocare, CD-ROM etc. și nu este necesară conexiunea la Internet), *immersive learning* (o combinație a jocurilor educaționale cu simularea care creează o realitate reală sau virtuală într-un mediu dinamic permițând atât instruirea individuală, cât și colectivă pe baza unor scenarii), *mobile learning* (conținutul educațional este accesat prin intermediul dispozitivelor mobile) și *collaborative learning* (instrument de sprijinire al învățării prin metode interactive sau de comunicare online folosind instrumente social media).

În aplicarea sistemului e-learning, Alianța a dezvoltat un set de principii descrise în documentul care fundamentează conceptul e-learning în NATO⁵.

Tip de activități

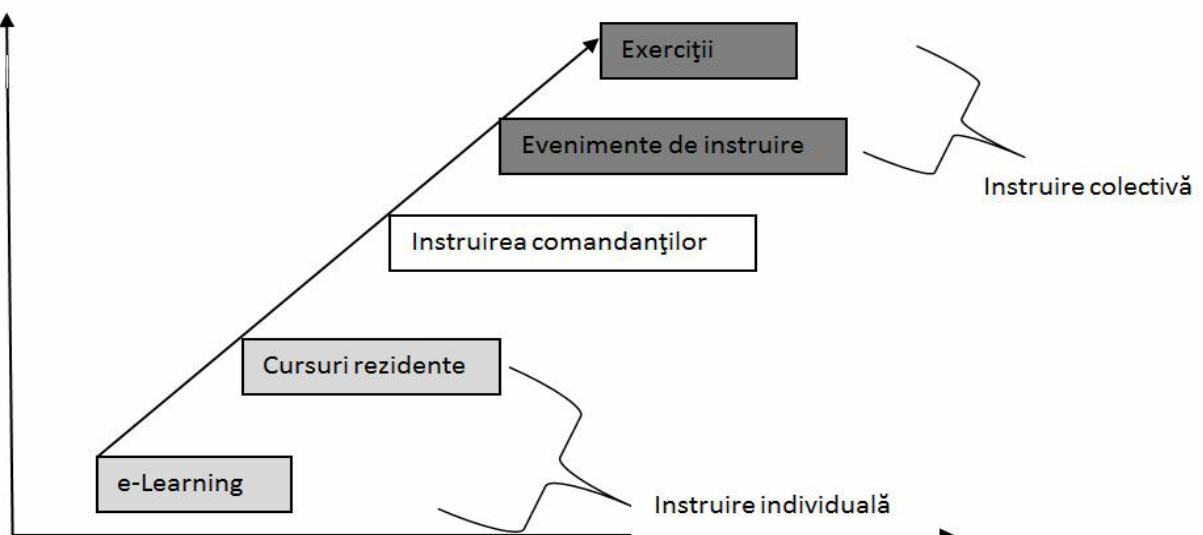

Fig. 1 Schema organizării instruirii și educării în NATO

instruirea colectivă și exercițiile⁴. Un element central al acestor documente este utilizarea educației și instruirii incluzând, dar fără a se limita la

Aceste principii cheie includ:

- eficacitate, eficiență și prețuri accesibile
- instruirea concretă, bazată pe prioritățile

strategice curente ale NATO este livrată la nivel global prin metode multiple și necesită puține investiții pentru utilizare;

- îmbunătățirea angajamentului națiunilor și partenerilor – cursurile sunt disponibile prin intermediul rețelelor, în special Internet și permit acumularea în timp real a cunoștințelor și abilităților care contribuie în mod efectiv la îndeplinirea misiunilor NATO;

- ghidare încorporată – standardele și liniile directoare pentru dezvoltarea capabilităților e-learning sunt disponibile la instituțiile de învățământ și instruire din NATO.

Rolul și locul componentei e-learning în cadrul documentelor de planificare și de organizare NATO a instruirii sunt reprezentate în figura nr. 1.

Așa cum reiese din figură, sistemul e-learning este considerat un punct de plecare în organizarea instruirii și educării în NATO. În documentul care stipulează politica NATO în domeniul educației, instruirii, exercițiilor și evaluării⁶, e-learning este descris ca o metodă inovatoare, eficientă și rentabilă care asigură furnizarea de educație și instruire relevantă și de calitate. Capacitatea sa de a fi utilizat permanent, disponibilitatea oricând-oriunde, cu un număr aproximativ nelimitat de participări îl prezintă ca un instrument disponibil și util în cadrul instruirii și educării în NATO. Când analizăm, prin prisma documentelor menționate până acum, utilizările e-learning, putem vedea că parcurge spectrul complet, de la antrenament național până la dislocare (figura nr. 2).

Fiecare țară membră a Alianței NATO este responsabilă să se asigure că personalul repartizat să

ocupe posturile Alianței satisface cerințele specifice, așa cum este detaliat în descrierea posturilor NATO și este responsabilă pentru educația și formarea personalului și a forțelor alocate NATO.

Instruirea în NATO, ca de altfel și în Armata României, cuprinde instruirea individuală și cea colectivă. Viziunea NATO privind instruirea individuală constă în faptul că oportunitățile de instruire pot fi livrate prin intermediul sistemului e-learning sau prin cursuri rezidente. În fapt, sistemul e-learning poate fi utilizat atât ca o metodă de sine stătătoare de instruire atunci când îndeplinește cerințele de instruire și educare, ca o metodă complementară a instruirii clasice, rezultând așa-numitul sistem „blended learning”, sau ca o metodă de a menține deprinderile obținute la cursurile rezidente.

Elementul central al NATO care permite accesul la resursele de tip e-learning este portalul e-NATO, accesibil la adresa <http://www.e-NATO.net>. De aici poate fi accesată și platforma educațională (Learning Management System) a NATO care pune la dispoziție un număr ridicat de cursuri online, organizate pe domenii de interes și al căror management este asigurat de către instituțiile NATO de educare și instruire și de către Centrele de excelență ale acestuia.

Prin intermediul portalului e-NATO se pot accesa toate programele care, într-un fel sau altul, au legătură cu resurse online de instruire și educare și programele NATO care sprijină managementul instruirii individuale și colective; la acest ultim punct merită a fi menționate:

- *e-ITEP – Electronic Individual Training and*

Fig. 2 Spectrul complet al utilizării sistemul e-learning

Education programme (Programul electronic de instruire și educație individuală) – este o aplicație bazată pe web, destinată publicului larg și accesibilă prin rețeaua NATO neclasificată care sprijină publicarea tuturor evenimentelor de educație și formare cunoscute și permite administrarea și planificarea cerințelor și oportunităților educaționale și de instruire individuală la toate nivelurile. Altfel spus, acest program oferă posibilitatea de a furniza instruire la oamenii potriviți, la momentul potrivit, într-un mod eficace, eficient și la prețuri accesibile. În cadrul acestui program, un element important îl constituie faptul că prin intermediul acestuia vor avea acces la conținut educațional persoanele care vor fi numite într-un post NATO, pentru a-și dezvolta deprinderile necesare pentru îndeplinirea cerințelor postului, înainte de prezentarea la post.

• *ETOC – Education and Training Opportunities Catalogue* – Catalogul oportunităților de educație și instruire – este o bază de date deschisă (nu necesită autentificare) care permite vizualizarea tuturor evenimentelor educaționale și de instruire pentru NATO și națiunile partenere; oferă informații privind cursurile disponibile, cine le organizează, descriere, cerințe pentru înscriere etc.

Începând cu 1 ianuarie 2015, NATO, prin Comandamentul Aliat pentru Transformare, gestionează și platforma educațională (*Learning Management System*) destinată să pună la dispoziție cursuri online tuturor instituțiilor Consorțiului PfPC (Academiilor de apărare și Institutelor pentru studii de securitate). Practic, NATO preia o atribuție care până la sfârșitul anului 2014 a fost gestionată de către Elveția.

Ca un exemplu al eficienței utilizării cursurilor online, poate fi menționat cursul ISAF (*The Afghanistan pre-deployment course*), dezvoltat de NATO pentru persoanele care urmau să participe la misiuni în teatrul de operații din Afganistan, care a fost parcurs de peste 35.000 de persoane, într-un interval de trei ani, la un cost mediu de 7\$ / persoană, așa cum a precizat managerul programului e-learning al NATO în prezentarea sa la Grupul de lucru *Advanced Distributed Learning*, în noiembrie 2014, la Sofia.

Instruirea și educarea în UE

Conceptul de instruire în domeniul politicii europene de securitate și apărare⁷ descrie obiectivele de instruire ale UE, inclusiv cerințele civile,

pentru poliție și armată, publicul țintă, principiile directe, dar și responsabilitățile și stabilește măsurile și procedurile necesare pentru punerea în aplicare a politicii agreeate, inclusiv îmbunătățirea relațiilor dintre statele membre și instituțiile și organismele UE relevante în domeniul educației și instruirii. Conform documentului, instruirea furnizată de instituțiile UE este complementară celei realizate de statele membre, care au responsabilitatea primară pentru instruirea personalului pus la dispoziție UE.

Cerințele de instruire în domeniul politicii europene comune de securitate și apărare acoperă atât nivelul operațional, cât și cel strategic. Tipurile de instruire utilizate îmbracă mai multe forme: cursuri, seminarii, coaching, proiecte de grup, instruire prin simulare, workshop-uri, prelegeri unice, învățământ la distanță prin intermediul internetului (*Internet-based Distance Learning – IDL*), formare la locul de muncă, alte formate. Se poate observa că și în conceptul de instruire al UE există acest sistem de instruire bazat pe cursuri online (*IDL*). Legat de acest aspect, în cadrul UE, instituția reprezentativă pentru care ne propunem să analizăm modul de utilizare al tehnologiei e-learning este Colegiul European de Securitate și Apărare care pune la dispoziție o serie de cursuri online pentru diferite obiective educaționale și de instruire. Astfel, pentru nivelul strategic se poate menționa cursul de înalt nivel (*High Level Course*), dar și seminarii de înalt nivel, iar pentru nivelul operațional sunt mai multe forme de instruire, cum ar fi: cursuri de orientare, de specializare, curs pentru consilieri (*legal advisors*), cursul avansat pentru consilieri (*political advisors*), dar și cele organizate în cadrul programului Erasmus Militar. Pentru fiecare dintre aceste tipuri de instruire, cursanții trebuie să treacă obligatoriu prin faza pregătitoare de tip IDL. Practic se realizează tot un sistem „blended learning”, în care cursurile rezidente sunt precedate de unele online, obligatorii, fiind necesar să se obțină un anumit punctaj în cadrul testelor încorporate în cadrul acestor module online premergătoare, pentru a putea participa la etapa următoare.

Raportul privind lecțiile anului 2013 legate de politica europeană comună de securitate și apărare⁸ subliniază că tot personalul internațional al UE ar trebui să beneficieze de instruire înainte de dislocarea în zona de executare a misiunii. În acest sens au fost realizate la nivelul Colegiului

European de Securitate și Apărare o serie de cursuri online destinate pentru persoanele care încadrează comandamentul care coordonează operațiunea EUNAVFOR, pentru personalul care încadrează European Union Military Staff (EUMS), dar și un curs online destinat de a îmbunătăți abilitățile de lucru ale personalului EUMS, eligibil pentru a fi parte dintr-o echipă de planificare de răspuns la crize, pentru a le permite să contribuie la planificarea răspunsului la criză la nivel politico-strategic.

Concluzii

Politica NATO, dar și a UE în domeniul educației și instruirii este aceea de a încuraja națiunile să integreze formele de instruire bazate pe tehnologie plecând de la analiza nevoilor de instruire, precum și toate tipurile de cursuri furnizate online, în special pentru instruirea înainte de dislocare. Atât NATO, cât și UE au făcut pași importanți, în dezvoltarea sistemului „blended learning” care îmbină cursurile rezidente cu cele furnizate online. În acest sens, în special în NATO, dar și în UE au fost emise o serie de documente, instrucțiuni și directive care reglementează și încurajează utilizarea sistemului e-learning.

În România, singurul domeniu unde au apărut reglementări privind utilizarea unor componente online la nivelul Ministerului Apărării Naționale, pe partea instruire și educare, este cea din sistemul de învățare a limbilor străine. Au fost făcuți pași importanți în integrarea e-learning în sistemul de formare profesională continuă în domeniul limbilor străine, plecând de la testarea inițială online care stabilește nivelul de cunoaștere a limbii străine, pe cele patru categorii de deprinderi (citit, ascultat, vorbit, scris) și continuând cu o serie de module online destinate menținerii deprinderilor dobândite la cursurile cu frecvență. Cu toate acestea, pentru a ne încadra în dezideratul „instrucția și exercițiile se desfășoară respectând liniile directoare și îndrumările emise de autoritățile NATO, în baza angajamentelor naționale asumate”⁹, consider că este imperios necesar:

- să fie creat un cadru metodologic și legislativ la nivelul MAPN care să reglementeze în mod clar modul de utilizare a componentei online atât la nivelul învățământului preuniversitar, cât și a celui universitar și de formare profesională continuă;

- să se stabilească rolul, locul și importanța cursurilor online în cadrul planurilor de școlarizare în instituțiile militare de învățământ;

- în proiectarea la nivelul instituțiilor militare românești de învățământ a unor conținuturi educaționale online, sau chiar a unor platforme educaționale online, să se aibă în vedere compatibilitatea acestora cu standardul SCORM, sau dezvoltările ulterioare ale acestuia, de tip xAPI, în acord cu STANAG 2591, adoptat la nivelul MAPN.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

- 1 *Bi-SC 75-2, Education and Training Directive, E&TD, NATO, octombrie, 2013.*
- 2 *Connected Forces Initiative, CFI.*
- 3 *Bi-SC 75-7, Education and Individual Training Directive, E&ITD, NATO, draft, august 2013.*
- 4 *Bi-SC 75-3, Collective Training and Exercise Directive, CT&ED, NATO, octombrie, 2013.*
- 5 *NATO e-learning Concept, februarie, 2012, p. 8.*
- 6 *NATO Education, Training, Exercises and Evaluation (ETEE) Policy, MC 0458/3, NATO, mai, 2014, p. 19.*
- 7 *EU training concept in ESDP.*
- 8 *EU's Annual CSDP Lessons Report 2013, p. 2.*
- 9 *Precizări privind instrucția și exercițiile în Armata României în anul 2015, nr. CP3 3379 din 04.11.2014, p. 5.*

BIBLIOGRAFIE

- NATO Education, Training, Exercises and Evaluation (ETEE) Policy, MC 0458/3, NATO, mai 2014.*
- Bi-SC 75-2 Education and Training Directive, E&TD, NATO, octombrie 2013.*
- Bi-SC 75-3, Collective Training and Exercise Directive, CT&ED, NATO, octombrie 2013.*
- Bi-SC 75-7, Education and Individual Training Directive, E&ITD, NATO, draft, august, 2013.*
- Connected Forces Initiative, International Military Staff, iunie 2013.*

- NATO e-learning Concept*, februarie 2012.
- The ADL Handbook, NATO Training Group Task Group- Individual Training And Education Developments*, decembrie 2014.
- EU training concept in ESDP.*
- EU's Annual CSDP Lessons Report 2013.*
- Precizări privind instrucția și exercițiile în Armata României în anul 2015, nr. CP3 3379 din 04.11.2014.*
- Ordinul Șefului Statul Major General privind instrucția și exercițiile în perioada 2013-2015, nr S.M.G-57 din 11.09.2012.*
- Precizări privind organizarea și desfășurarea activităților educaționale în unitățile și instituțiile*
- învățământ militar din subordinea Statului Major General, nr. CP3 1605 din 19.05.2014.*
- Normele privind managementul sistemului de formare continuă în domeniul limbilor străine, aprobate prin Ordinul ministrului apărării naționale nr. M87/2013.*
- Normele privind managementul programelor de formare continuă în domeniul limbilor străine din Ministerul Apărării Naționale, aprobate prin Dispoziția șefului Direcției management resurse umane nr. DMRU 11/2013.*
- <https://ntg.act.nato.int/portal>
- <http://nato.int/>
- <http://www.e-NATO.net>

CONSIDERAȚII PRIVIND INTEGRAREA SIMULĂRII ÎN PROCESUL DE PLANIFICARE OPERAȚIONALĂ

OPINIONS REGARDING THE INTEGRATION OF SIMULATION IN THE OPERATIONAL PLANNING PROCESS

Mr.lect.univ.dr. Nicolai-Tudorel LEHACI*

Pregătirea și desfășurarea procesului de planificare operațională presupune, indubitabil, utilizarea unor mijloace moderne, ca rezultat al tehnologiilor avansate, în special din domeniul comunicațiilor și informaticii. În acest sens, utilizarea simulatoarelor și mijloacelor de instrucție electronizate câștigă din ce în ce mai mult teren în ciclul decizional, chiar dacă ele nu substituie complet omul, tehnica de luptă sau armamentul din dotare, dimpotrivă, le completează. Pe principiul complementarității, având ca prim pas instruirea, simularea acțiunilor se poate aplica cu bune rezultate și în ceea ce privește planificarea, decizia.

In order to prepare and fulfill the operational planning process, it is obviously necessary to use modern means as a result of advanced technologies, especially in the domains of communications and IT. In this respect, the use of simulators and means of electronic instruction has gained more and more importance in the decision-making process even if they do not replace completely the man, the combat technique or the weapons; on the contrary, they complete them. Using the principle of complementariness, having instruction as its first step, simulating actions can also be applied with good outcomes in planning and decision-making.

Cuvinte-cheie: planificare; simulare; decizie; proces; tehnologie.

Keywords: *planning; simulation; decision; process; technology.*

Procesul de planificare operațională poate fi descris ca o secvență logică a proceselor cognitive și a unor proceduri asociate asumate de către comandanți și statele majore în scopul analizării situației, determinării cerințelor misiunii și identificării celei mai bune metode de îndeplinire a sarcinilor primite și finalității dorite. Reușita acțiunilor planificate depinde în mare măsură de parcurgerea fiecărei faze a procesului amintit, cu rigurozitate și temei științific, ancorați în realitatea câmpului de luptă. Mai mult, este necesar ca în elaborarea produselor, din fiecare fază a procesului, planificatorii să beneficieze de lecțiile învățate și experiențele anterioare. La acest moment a devenit foarte clar pentru majoritatea analiștilor fenomenului militar contemporan faptul că sporirea continuă, de multe ori exponențială, a complexității factorilor care determină conținutul luptei armate impune realizarea unei viziuni teoretice de largă deschidere asupra acestora.

Dacă în trecut apelul la lecțiile învățate era relativ simplu, baza de documentare având ca fundament războiul de tip clasic, modificarea radicală a mediului operațional actual impune nevoia unui instrument mai sofisticat care să poată lua în considerare întregul spectru de factori, de realități a câmpului de luptă devenit extrem de complex în zilele noastre. Această complexitate este dată, pe de o parte, de schimbările intervenite în sistemul de securitate internațional, iar pe de altă parte de progresele tehnologice și accesul destul de facil la acestea sau chiar de amenințările neconvenționale, ca principală sursă de tensiune. Pentru a putea gestiona o asemenea diversitate de factori astfel încât rezultatele planificării să fie reale, aplicabile și să asigure succesul ar fi necesare structuri de planificare extinse, numeroase din punct de vedere al încadrării cu personal. Ori, în condițiile în care asistăm la o demasificare a forțelor soluțiile pot veni tot din zona tehnologică prin integrarea sistemelor de simulare în procesul de planificare operațională.

Desigur că utilizarea simulării nu are un caracter de noutate, însă integrarea acesteia în actul

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: lehacitudor@yahoo.com

decizional poate fi. Dar când a apărut simularea? E clar că aceasta a apărut cu mult timp înaintea apariției computerului modern. Figurine cu războinici copiind arta războiului au fost datate în jurul anului 2500 î.H., în Egipt. Ulterior a apărut șahul, joc familiar acum, care are la bază un set de reguli și o strategie cu posibilități infinite. În timp ce majoritatea îl consideră un joc comun, pricepera strategică era luată foarte în serios în Lumea Aantică. Un alt reper îl constituie jocul *Wei Hei* sau „încercuire” scris în jurul anului 500 î.H de către strategul și filozoful militar chinez Sun Tzu. Ajungând în pragul modernității, anul 1600 marchează apariția în Germania a unei table mari careia i-au fost adăugate mai multe detalii militare și piese adiționale. Această tablă avea acum râuri, păduri și alte forme de teren. În 1842, baronul prusac von Reisswitz a publicat o carte numită *Kriegspiel* sau *Jocul Războiului*, odată cu înlocuirea tablei plate, s-a făcut alta, revoluționară pentru acel moment, sub forma terenului tridimensional. Observând că războiul este ceva mai mult decât luptă, maiorul James Livermore a adăugat, în 1879, logistica și cuantificarea oboselii. Începând cu anul 1887, jocurile de război au devenit o componentă

de departe de ceea ce folosim astăzi, iar în 1964, Naval War College înlocuiește tehnologia analog cu cea digitală și creează primul joc de război modern.

În urma acestei rapide treceri în revistă a evoluției simulării apare întrebarea firească: „Ce este totuși?” Simularea sau jocul de război, în accepție simplă, poate fi o discuție în jurul unei hărți, grafic sau poate fi asistat de calculator¹ folosind un program sofisticat. În ultimul caz, simularea pe calculator încearcă practic să pună factorii de decizie în dileme recunoscute și în unele cazuri să ofere răspunsuri, posibile soluții de rezolvare prin analiza computerizată a proceselor, sistemelor, comportamentului organizațional, mediilor și nu în ultimul rând activități întruchipate de sistemele de armament. Totuși, este necesar să facem o distincție între cele două noțiuni, diferență dată de nivelul de implicare al factorului uman, simularea, spre deosebire de jocul de război, fiind de regulă preprogramată, rulează independent și produce rezultate ce pot fi analizate statistic².

Revenind la procesul de planificare consider util să amintesc că în *Doctrina planificării operaționale în Armata României*, acesta este

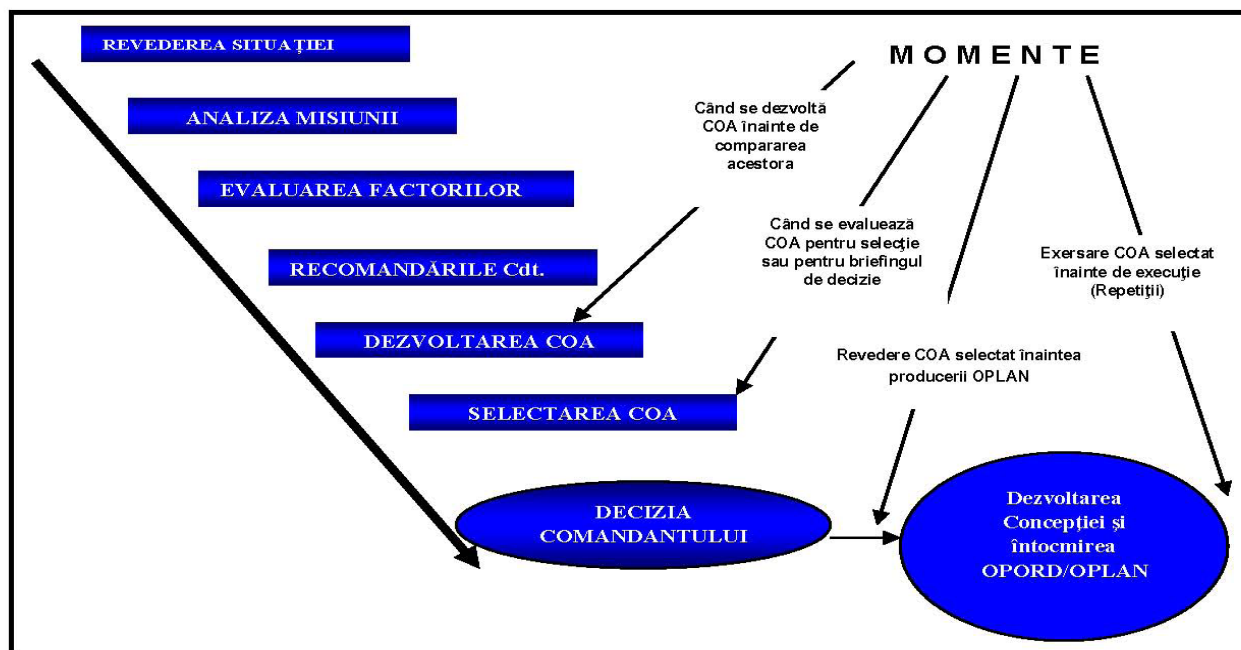

Fig. 1 Momente în care simularea poate ajuta planificarea

permanentă a curriculumului de la U.S. Naval War College datorită eforturilor lui William McCarty. În secolul XX, mai precis în anii 1960, pe fondul proliferării tehnicii marchează apariția primului calculator capabil să suporte simulări, totuși destul

descriș ca „o înșiruire logică de activități cognitive și proceduri asociate, inițiate de comandanți și statele majore, pentru a analiza o situație, a deduce cerințele misiunii și a alege metoda cea mai bună de executare a sarcinilor desemnate”³, ceea ce ne

conduce spre ideea că fiecare entitate, în funcție de misiuni și activitățile de executat își stabilește cu preponderență în faza a treia a procesului de planificare operațională, elaborarea concepției,

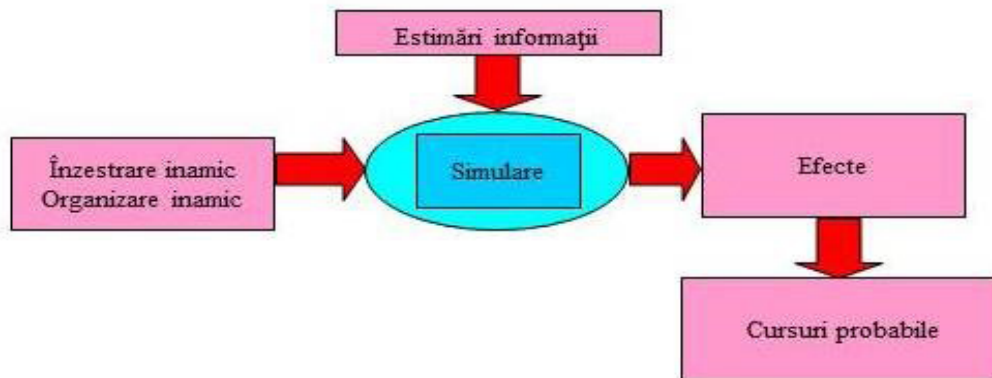

Fig. 2 Analiza misiunii / estimări informații

propriul set de proceduri, lucru normal de altfel până la un anumit punct. De asemenea, acest proces include totodată și identificarea forțelor și capacităților militare necesare pentru desfășurarea unei operații.

Având în vedere complexitatea fenomenului, majoritatea armatelor și-au accentuat preocupările cu privire la schimbarea concepției și metodologiei de fundamentare și sprijin a planificării operaționale și instruirii pentru luptă a trupelor. Aceasta vine pe fondul reducerii efectivelor armatelor, profesionalizarea militarilor, reducerea bugetelor militare, restructurările, reorganizările, transformările sau chiar redotările cu tehnică de vârf. Apariția unor noi riscuri, amenințări și vulnerabilități, conduc inevitabil la schimbarea concepției de planificare și desfășurare a acțiunilor militare, la apariția de noi strategii, doctrine, tehnici și proceduri atât pentru planificarea și ducerea acțiunilor militare, cât și pentru pregătirea și instruirea integrată a forțelor.

În acest sens, includerea simulării ca parte a planificării poate aduce reale beneficii sistemului. Problema care se ivește este în ce etapă este cel mai potrivit să introducem simularea astfel încât ea să conducă la o îmbunătățire a actului decizional, să sprijine decidentul și statul său major, nu să se transforme într-o activitate redundantă. Tradițional, așa cum este prezentat în figura nr. 1, jocul de război sau simularea acțiunilor se regăsesc

atunci când se realizează analiza cursurilor de acțiune, cele cinci faze fiind: inițierea, orientarea, elaborarea concepției, elaborarea planului, verificarea și actualizarea planului⁴.

Condițiile dificile în care se desfășoară, în prezent, lupta armată, caracterizate de asimetrie, neliniaritate, determină și ele într-un fel ca fiecare acțiune să fie un fenomen irepetabil, avându-și propriile particularități. În noile condiții în care câmpul de luptă modern nu mai acceptă uniformitatea, liniaritatea clasică, cu fășii, aliniamente, raioane, adâncimi etc.⁵ avem nevoie de un „generator de situații” care să fie la îndemâna planificatorilor și să-i sprijine, iar în anumite situații chiar să fundamenteze decizia. În urma simulării se creează premisele validării punctelor de decizie, a misiunilor, a sarcinilor sau a criteriilor de succes. Totodată în urma simulării, pe baza rezultatelor, pot fi făcute schimbări în organizarea pentru luptă, organizarea comenzii și controlului, încadrarea în timp a operației, aprecierea consumurilor și a pierderilor; identificarea punctelor critice; dezvoltarea fazelor și etapelor operației ori identificarea nevoilor de informații etc.

Chiar dacă în general se consideră că simularea poate sprijini planificarea în patru momente esențiale, așa cum am arătat în figura nr. 1, apreciez că în funcție de nevoi și de timpul la dispoziție aceasta poate fi utilizată și în celelalte faze ale planificării, practic poate sprijini și eficientiza

procesul decizional pe întreaga sa durată, începând cu analiza misiunii și până la desfășurarea repetițiilor cu personalul cheie. Astfel, pe timpul etapei de analiză a misiunii, simularea poate fi utilizată în estimările statului major.

Spre exemplu, în cadrul estimării de informații, materializată grafic printr-o schemă simplificată în figura nr. 2, simularea permite vizualizarea modului probabil de acțiune al adversarului, având ca date de intrare estimări privind dispunerea, organizarea și înzestrarea. Prin interogarea bazei de date și corelarea cu variabilele noi introduse, sistemul poate analiza informații și simula efectele, poate reprezenta și simula structura

de operativitate și posibilitățile tehnicii, precum și întrebuițarea rațională și selectivă a acestora.

„Totodată, apreciez că sistemele de simulare a acțiunilor militare pot fi utilizate chiar și în etapa de bilanț, de evaluare și analiză a acțiunilor. Acest lucru conduce atât la identificarea și înlăturarea deficiențelor și menținerea capacității de luptă bazându-ne pe rezultatele obținute, cât și la îmbunătățirea bazei de date a sistemului prin introducerea rezultatelor reale obținute în urma desfășurării efective a acțiunilor”⁶.

În concluzie, pe fondul modernizării echipamentelor, simularea a devenit larg întrebuițată, suficient de agreată în majoritatea țărilor și foarte

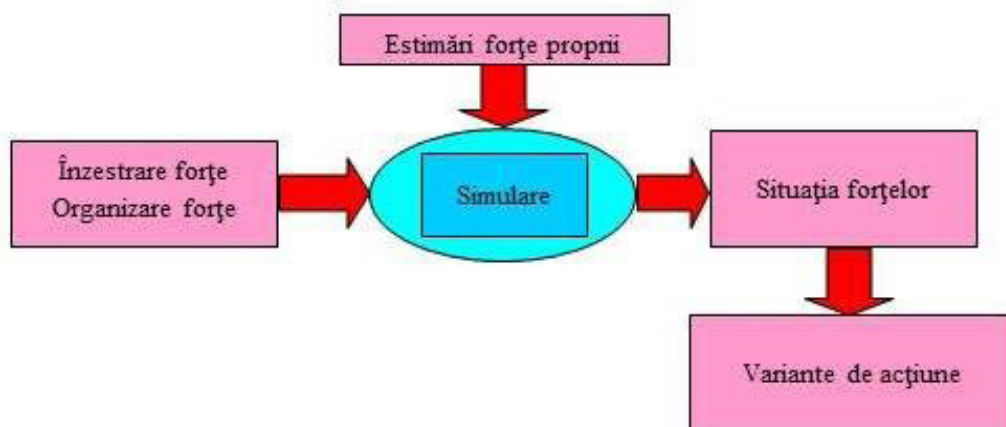

Fig. 3 Analiza misiunii / estimări operații

forțelor inamice, posibilitățile tehnico-tactice ale armamentelor și sistemelor de lovire și ce este poate cel mai important, se pot anticipa cursuri care să fie utilizate pentru planificarea forțelor proprii, printr-o interpretare corectă a relației spațiu – timp – mișcare – mijloace.

Apelând la aceeași manieră de prezentare, în figura nr. 3 sunt evidențiate posibilitățile de utilizare a sistemelor de simulare în sprijinul planificării forțelor proprii. În primul rând, în această fază ne permite vizualizarea concordanței dintre misiune, sarcini și modul de rezolvare a acestora. În plus, putem utiliza sistemul de simulare pentru a realiza și a verifica succesiunea și sincronizarea acțiunilor având în vedere modul de organizare, asigurarea acțiunilor și protecția forței în funcție de acțiunea inamicului. În al doilea rând pot fi generate rapoartele privind situația forțelor de manevră și sprijin, starea

mult stimulată de evoluțiile tehnologiilor avansate, fiind un procedeu foarte eficient, adoptat în extrem de multe domenii de activitate. În același timp, cercetarea în domeniul simulării este un proces în plină desfășurare în toate țările, aspect ce generează o competiție a performanțelor și a modului de întrebuițare. Spre exemplu, o mare parte dintre armatele țărilor membre ale NATO, execută instruirea prin simulare de la nivel individual până la nivel teatru de operații militare. Totodată, dezvoltarea domeniului modelării și simulării în activitățile specifice mediului militar poate asigura, cu eforturi financiare medii, o fundamentare și eficientizare consistentă a tuturor proceselor și activităților militare, știut fiind gradul de aplicabilitate în toate domeniile vieții sociale.

Analizată din prisma conceptului revoluție în afacerile militare, integrarea simulării în procesul

decizional vizează trei aspecte: organizatoric, tehnic și doctrinar. Din punct de vedere organizațional, integrarea simulării în actul decizional asigură îmbunătățirea capacității proprii de a lua decizii prin îmbunătățirea continuă și optimizarea conceptelor, a structurilor și a dispozitivelor de luptă. Din punct de vedere tehnic, integrarea simulării determină integrarea în structura funcțională a sistemelor de comandă și control ceea ce conduce la creșterea capacității de optimizare a viitoarelor structuri de forțe și mijloace. Sub aspect doctrinar, operațional, întrebuințarea simulării în procesul de planificare devine o necesitate datorită faptului că ea sprijină și asigură dezvoltarea doctrinei și a tacticilor prin sprijinul operațional pentru planificare, executarea și analiza operațiilor și, nu în ultimul rând, prin posibilitatea executării repetițiilor generale înaintea misiunilor care contribuie la dezvoltarea procedurilor de operare.

În final, faptul că în viitor simularea va fi o metodă obișnuită, element inseparabil al procesului decizional și al celui de instruire este o certitudine. Interconectarea sistemelor de arme cu cele de simulare va permite atât pe timpul acțiunilor militare reale, cât și în plan virtual, prelucrarea datelor și informațiilor reale, ceea ce poate facilita acumularea unei experiențe superioare în pregătirea și desfășurarea operațiilor.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

- 1 Costache Codrescu et al., *Antrenarea asistată de calculator a statelor majore*, Editura Militară, București, 1997, p. 52.
- 2 Iulian Martin, *Modelarea și simularea acțiunilor militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009, p. 87.
- 3 *Doctrina planificării operaționale în Armata României*, București, 2008, p. 35.
- 4 *Ibidem*, p. 37.
- 5 Revista „Gândirea Militară Românească”, Nr. 2/2010, p. 12.
- 6 Iulian Martin, *Modelarea și simularea acțiunilor militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009, p. 204.

BIBLIOGRAFIE

- Codrescu Costache et al, *Antrenarea asistată de calculator a statelor majore*, Editura Militară, București, 1997.
- Calopăreanu Gheorghe, *Optimizarea procesului de luare a deciziei la structurile operaționale multinaționale și implicațiile pentru Armata României*, teză de doctorat, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2008.
- Martin Iulian, *Modelarea și simularea acțiunilor militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009.
- Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I” – anii 2009-2014.*
- Revista „Gândirea Militară Românească”, Nr. 2/2010.
- Doctrina planificării operaționale în Armata României*, București, 2008.
- Manualul de planificare a operațiilor*, București, 2011.

COOPERAREA REGIONALĂ ȘI SECURITATE A REGIUNII EXTINSE A MĂRII NEGRE ÎN CONTEXTUL GLOBAL ACTUAL

REGIONAL COOPERATION AND SECURITY OF WIDER BLACK SEA REGION IN CURRENT GLOBAL CONTEXT

Ing.drd. Marius ROȘU*

Modificarea configurației generale după anumite criterii ale statelor din Regiunea Extinsă a Mării Negre a condus, inevitabil, la destructurări ale echilibrului politic regional și mondial, urmate de procese active, uneori periculoase, de reaşezare a controlului principalelor zone strategice.

Schimbarea contextului strategic, în special pentru statele din Regiunea Extinsă a Mării Negre, este însoțită și de amplificarea și diversificarea unor factori de risc interni, a căror evoluție negativă pentru securitatea statelor poate fi stimulată și de adâncirea situațiilor de criză politică, socială, militară și economică. Regiunea Extinsă a Mării Negre se confruntă, în ultimii ani, cu o frecvență din ce în ce mai ridicată, cu fenomenul migrației internaționale. Acest flagel reprezintă unul dintre efectele negative produse de globalizare.

The general configuration changes according to certain criteria of the countries in the Wider Black Sea Region led inevitably to the destructuring of regional and global political balance followed by active, sometimes dangerous, processes of relocation the control of the main strategic areas.

Changing the strategic context, especially for countries in the Wider Black Sea Region is accompanied by amplification and diversification of internal risk factors, whose negative development for the security of states can be stimulated by the deepening political, social, military, and economic crises. Wider Black Sea Region has faced in recent years the increasing frequency of international migration. This scourge is one of the negative effects of globalization.

Cuvinte-cheie: context strategic; mediul de securitate; conflicte înghețate; migrație ilegală; NATO; Rusia; UE; Ucraina.

Keywords: strategic context; security environment; frozen conflicts; illegal migration; NATO; Russia; EU; Ukraine.

Globalizarea este un proces care presupune, trecut printr-un proces major de reaşezare pe noi în principal, extinderea dezvoltării prin creșterea baze economice și politice. Astfel, economia de posibilităților nelimitate de comunicare în timp și piață a înlocuit economia de tip centralizat specifică spațiu. În plan economic, globalizarea se manifestă statelor foste socialiste aflate în sfera de influență în cadrul procesului de reformă, unde privatizarea sovietică.

Omenirea se află în faza în care criza economică, financiară, politică și de mediu s-a extins de la nivel local la nivel regional și mondial. Diferitele tipuri de crize se suprapun și se interconectează, amplificându-se reciproc, cu efecte ce depășesc zona crizelor, intrând în cea a preconflictelor și a conflictelor.

După căderea Cortinei de fier, majoritatea statelor din Regiunea Extinsă a Mării Negre au

În perioada 2007-2008 a izbucnit criza financiară internațională, având un impact foarte mare asupra celor mai puternice economii ale lumii care erau considerate până în acel moment foarte stabile. Fără intervenția masivă și susținută a autorităților publice de a sprijini băncile, efectele și amploarea ar fi fost și mai dezastruoase, deși instituțiile bancare au reprezentat principalii vinovați ai crizei financiare.

O combinație colosală de datorii private, create de o inginerie necontrolată a capitalului fictiv, s-a adăugat datoriilor publice ale celui mai îndatorat stat al lumii, Statele Unite ale Americii, prăbușindu-se apoi și dezechilibrând toate piețele de capitaluri importante.

**Garda de Coastă, Constanța*
e-mail: rosu.marius@outlook.com

Criza a depășit rapid frontierele imaginare ale sectorului financiar bancar, trecând ca o tornadă peste sectorul asigurărilor, intrând mai apoi cu repeziciune în economia mondială.

Criza economică mondială s-a propagat pe principiul efectului de domino de la vest la est, influențând masiv și economiile statelor în curs de dezvoltare din Regiunea Extinsă a Mării Negre, aflate în tranziție de la economia centralizată de tip comunist la cea capitalistă de tip democratic.

Confruntarea celor două mari blocuri ideologice constituite, pe de-o parte, din Rusia și China, ce susțin modelul economic al autoritarismului capitalist, iar pe de altă parte, SUA și UE, ce promovează capitalismul democratic, ne relevă faptul că statele occidentale produc globalizarea economică, iar ideile puse deja în practică au fost preluate de către Rusia și China, ce consumă globalizarea economică.

Trebuie amintit faptul că implozia fostei URSS a survenit din interior provenind din cauze economice și nu a fost implozie ideologică de tip politic. Și atunci, ca și în prezent, liderii de la Moscova au pierdut din vedere presiunea economică în continuă creștere în detrimentul investițiilor în apărare și tehnică militară.

Oficial, Federația Rusă alocă anual un procentaj cuprins între 3 și 4% din PIB pentru investițiile destinate apărării și tehnicii militare, dar neoficial se crede că Rusia ar alocă până la 30% acestui sector deosebit de important pentru susținerea ambițiilor sale expansioniste.

Datorită succesiunii diferitelor guverne care au condus Ucraina și modului oscilant de a pendula între Uniunea Europeană și Federația Rusă, statul vecin a fost în imposibilitatea de a duce la bun sfârșit politicile economice de integrare în Uniunea Europeană. Astfel, la 21 noiembrie 2013, guvernul de la Kiev a făcut public un comunicat prin care a anunțat că va suspenda negocierile pentru semnarea Acordului de asociere cu UE invocând motive care țin de „securitatea națională” a Ucrainei și intenția de a reveni la relațiile economice privilegiate cu statele membre ale CSI¹.

Decizia surprinzătoare a autorităților de la Kiev a fost adoptată în contextul în care negocierile cu Bruxelles-ul erau aproape finalizate (pe agenda bilaterală se mai afla doar chestiunea controversată a eliberării din închisoare a fostului premier Iulia Timoșenko) și al unor presiuni economice exercitate

de Federația Rusă.

Economia ucraineană era aproape de colaps, după ce, în august 2013, Fondul Monetar Internațional înghețase negocierile cu Kievul pentru acordarea unui împrumut, deoarece autoritățile ucrainene nu adoptaseră reformele prevăzute în acordurile anterioare (în principal, reducerea sau eliminarea subsidiilor pentru prețul la gazul natural furnizat consumatorilor casnici).

Bruxelles-ul se angajase să sprijine financiar Ucraina și să faciliteze negocierile cu reprezentanții FMI în schimbul semnării acordurilor și a implementării reformelor, dar suma exactă a împrumuturilor care urmau să fie acordate Kievului era încă pe agenda negocierilor².

Decizia guvernului de a îngheța negocierile cu UE a determinat apariția unor proteste masive în Kiev și în principalele orașe din vestul, estul și sudul Ucrainei, situație care a dus la apariția unei crize politice în Ucraina, finalizată în 28 ianuarie 2014, cu demisia premierului și a întregului aparat guvernamental³.

Mediul de securitate în Regiunea Extinsă a Mării Negre a suferit modificări substanțiale în urma evenimentelor militare ce s-au desfășurat în Ucraina, stat care părea să fie sigur pe mijloacele sale politice, militare și diplomatice și care nu a dat semne în a avea probleme de coeziune internă. Totuși, se distingeau faliile ideologice și religioase, vestul catolic proeuropean fiind în antiteză cu estul ortodox prorus, zona capitalei Kiev reprezentând o a treia regiune distinctă, populația de aici fiind o mixtură între cele două religii și ideologii.

Numim *agresiune* „un atac sau o intervenție ilegală, nejustificată, incorectă sau imorală din partea unui stat sau a agenților acestuia împotriva altuia”⁴.

La începutul anului 2014, în Ucraina a avut loc o agresiune evidentă din partea Federației Ruse, operație dusă în toate mediile, și anume: terestru, aerian, informatic, mediatic și psihologic. Aceste evenimente au condus la ocuparea Peninsulei Crimeea de forțe armate ce nu aveau însemne statale.

Anterior, Rusia semnase tratatul de frontieră cu Ucraina, iar prin Memorandumul de la Budapesta, Federația Rusă garanta integritatea teritorială a Ucrainei. Actul din capitala Ungariei este un tratat internațional semnat la 5 decembrie 1994 între Ucraina, Statele Unite, Marea Britanie și Rusia.

Memorandumul se referă la dezarmarea nucleară a Ucrainei și prevede garanții de securitate a independenței sale. Prin acest tratat, Ucraina a renunțat la armele nucleare sovietice de pe teritoriul său care au fost transferate către Federația Rusă.

Procesul de anexare a Crimeei a stârnit multe controverse și este considerat de către Uniunea Europeană, OSCE, NATO și ONU drept o anexare ilegală, care a început ca urmare a intervenției Rusiei în Republica Autonomă Crimeea și în orașul Sevastopol, diviziuni administrative ale Ucrainei. După ce autoritățile locale nerecunoscute și-au declarat independența față de Ucraina, au organizat un referendum, sub ocupație militară rusă, referendum nerecunoscut și considerat ilegal de guvernul de la Kiev și de comunitatea internațională. În final, alipirea teritoriului nou cucerit la Federația Rusă nu a reprezentat decât o formalitate, oficializată de către președintele Vladimir Putin, în 18 martie 2014.

Parteneriatul strategic al Statelor Unite ale Americii cu Federația Rusă este acum serios „gripat” din cauza recentului conflict armat din Ucraina. Oficialii ruși și americani s-au întâlnit, imediat după Summitul NATO din Țara Galilor, din 11.09.2014, la Moscova, în cadrul unor consultări cu privire la aspecte legate de punerea în aplicare a Tratatului privind forțele nucleare intermediare, datând din anul 1987. Acest tratat prevedea eliminarea rachetelor cu rază medie și scurtă de acțiune, intrând în vigoare la 1 iunie 1988.

Tratatul stipulează renunțarea la producerea, testarea și implementarea rachetelor balistice și de croazieră, lansate de la sol, cu rază medie, de la 1.000 până la 5.500 de kilometri, și rază scurtă, de la 500 până la 1.000 de kilometri. Statele Unite au acuzat, în repetate rânduri, Federația Rusă de încălcarea unor prevederi ale tratatului.

Relația Statelor Unite cu Turcia și parteneriatul SUA-Ucraina sunt alte inițiative importante regionale. Turcia este un actor puternic regional, demn de luat în seamă, fiind aliatul tradițional al americanilor în Regiunea Mării Negre.

Ca urmare a Summitului NATO de la New Port din Țara Galilor, Alianța Nord-Atlantică a decis să nu se implice prin furnizarea de armament și capacități militare în conflictul dintre Ucraina și separatiștii prorusi susținuți de către Moscova.

NATO a susținut, prin vocea secretarului general al Alianței, Anders Fogh Rasmussen, faptul

că fiecare stat membru aliat poate hotărî dacă va furniza tehnică militară Ucrainei.

La Summitul din Marea Britanie s-a luat o hotărâre deosebit de importantă pentru România și anume că țara noastră va fi coordonatorul și decidentul în materie de politici de securitate cibernetică în cadrul Alianței, ceea ce denotă faptul că este apreciată, în mod deosebit, valoarea resurselor umane și experților din domeniu.

Modificarea configurației generale după anumite criterii ale statelor din Regiunea Extinsă a Mării Negre a condus inevitabil la destructurări ale echilibrului politic regional și mondial, urmate de procese active, uneori periculoase, de reaşezare a controlului principalelor zone strategice.

Schimbarea contextului strategic, în special pentru statele din Regiunea Extinsă a Mării Negre, este însoțită și de amplificarea și diversificarea unor factori de risc interni, a căror evoluție negativă pentru securitatea statului poate fi stimulată și de adâncirea situațiilor de criză politică, socială, militară și economică.

Complexitatea fenomenelor existente în viața de zi cu zi nu poate fi explicată numai prin interacțiunea câtorva variabile, totuși războiul și diplomația vor rămâne, întotdeauna, la fel de necesare și de periculoase în același timp.

Atât relațiile transnaționale, cât și cele interstatale implică mișcarea peste graniță a „ceva”, mergând de la oameni și materiale până la idei. De aceea, cele două niveluri sunt strâns interdependente. Mișcarea directă dintr-un stat în altul poate pune în pericol securitatea statelor. Consecința unei astfel de mișcări poate fi un conflict deschis, cum este cel dintre Federația Rusă și Ucraina, sau un conflict de mică intensitate asociat cu lupta împotriva criminalității internaționale, cum sunt conflictele înghețate din Transnistria, Nagorno Karabah, Abhazia și Oseția de Sud.

Regiunea Extinsă a Mării Negre se confruntă în ultimii ani cu o frecvență din ce în ce mai ridicată cu fenomenul migrației internaționale. Acest flagel reprezintă unul dintre efectele negative produse de globalizare. La începuturile apariției fenomenului, migrația ținea cont de anumite limitări, cum sunt: distanțele geografice, posibilitățile de finanțare, afinitățile lingvistice și culturale.

Treptat, migrația a ajuns să reprezinte promisiunea unei vieți mai bune, devenind răspunsul imediat la constrângerile economice

și sociale din statele de origine ale emigranților. Migrația internațională constituie un exemplu de interdependență care ne afectează pe toți deopotrivă: indivizi, state și actori nonstatali.

Instabilitatea economică, lipsa unei perspective sociale durabile, izbucnirea și reaprinderea focarelor de război din Regiunea Extinsă a Mării Negre și din Orientul Apropiat afectează grav siguranța cetățenilor regiunii.

Migrația populațiilor din Orientul Apropiat, dar și din Ucraina, Georgia, Moldova, Azerbaidjan, Armenia – state care au resimțit din plin efectele insecurității – are potențialul de a spori presiunea asupra resurselor statelor de tranzit și de destinație. Fenomenul migraționist schimbă uneori compoziția etnică, semănând germenii unor conflicte culturale sau religioase.

Astfel, migrația, potențată de globalizare, devine un subiect de securitate.

Situația de securitate din Regiunea Extinsă a Mării Negre a devenit foarte sensibilă în urma declanșării războiului de tip hibrid, acesta îmbinând conflictul de tip clasic cu dezinformări în toate mediile purtat de Federația Rusă pe teritoriul Ucrainei. Rusia a dat un semnal foarte clar, în anul 2008, în Georgia, de revenire la ambițiile expansioniste. Acest semnal a fost tratat cu o oarecare lejeritate de NATO și Uniunea Europeană, în 2014 ajungând în fața faptului împlinit ca Rusia să anexeze Crimeea printr-o invazie purtată aerian și terestru. Estul Ucrainei este, de asemenea, controlat de Moscova, toate evenimentele secesioniste din regiunile Donbas, Lugansk și Mariupol fiind finanțate și susținute cu armament.

Starea de insecuritate din Ucraina s-a propagat cu repeziciune și este predominantă în Republica Moldova, stat pe teritoriul căruia se află un corp de armată al Federației Ruse, staționat în Transnistria, încă de la proclamarea independenței sub pretextul menținerii și asigurării neutralității declarate prin Constituție.

Eforturile și acțiunile strategice ale României susțin demersul internațional al Republicii Moldova, ce are oportunitatea majoră, odată cu votul proeuropean de la alegerile din iarna anului 2014, de a intra în NATO și UE prin aderarea directă la cele două Organizații cu vocație de securitate sau prin alipirea la țara mamă și revenirea în granițele trasate de dinaintea celui de-al Doilea Război Mondial.

Dintre acțiunile de apropiere ale României față de Republica Moldova amintesc realizarea gazoductului de importanță strategică Iași – Ungheni, rută ce ajută statul vecin în demersurile sale de redobândire a independenței energetice față de Federația Rusă; ajutorul financiar direct acordat Republicii Moldova de Guvernul României; susținerea prin proiecte de dezvoltare culturală și de redobândire a obiceiurilor și a tradițiilor românești; acordarea de burse studenților din Republica Moldova care învață în România.

Conflictul din Transnistria rămâne, pentru moment, unul înghețat și constituie problema de securitate a Republicii Moldova. Acționând pe baza raționamentului deductiv putem afirma că în eventualitatea în care Republica Moldova va face un pas major de apropiere către România și, implicit, către NATO și UE, Federația Rusă ar putea să reacționeze într-un mod similar cu cel în care a acționat în Ucraina.

Astfel, aprinderea focarului de război din Ucraina, ce se află în vecinătatea Transnistriei, coroborat cu conflictele înghețate din Caucaz, conduce la o situație regională de securitate foarte tensionată, devenind un adevărat butoi cu pulbere.

Prin politica externă extrem de agresivă, Federația Rusă nu testează posibilitățile de rezistență ale Ucrainei, ci coeziunea și rezistența statelor vestice SUA, Franța, Germania, Marea Britanie.

Situația de securitate din Regiunea Extinsă a Mării Negre este foarte complicată, această zonă riscând să nu țină pasul cu efectele pozitive ale globalizării și exploziei tehnologice. Mediul economic din regiune bate pasul pe loc în unele state, în timp ce în altele a intrat în recesiune, ajutat fiind, pe de-o parte, de criza financiară și economică mondială, iar pe de altă parte de criza regională de securitate declanșată de evenimentele din Ucraina.

Concluzii

Situația de securitate din Zona Mării Negre a suferit modificări esențiale, deoarece s-a schimbat paradigma de securitate regională datorită schimbării atitudinii strategice fundamentale a Federației Ruse. Pacea și securitatea în Regiunea Extinsă a Mării Negre sunt rezultatul sumei păcii și securității fiecăruia dintre statele membre ale zonei largite pontice și nu pot fi obținute fără cooperarea lor totală.

Federația Rusă încearcă să-și crească nivelul de securitate propriu prin stoparea procesului de extindere spre est a NATO și UE. Astfel, încercarea Rusiei de a obține securitate sporită induce o stare de insecuritate în întreaga Regiune a Mării Negre.

Anexarea Crimeei, din punct de vedere al legislației internaționale, a însemnat apariția unui conflict între Ucraina și Federația Rusă. Pe lângă faptul că anexarea încalcă un șir de tratate internaționale privind integritatea teritorială a Ucrainei, ea semnifică aplicarea forței în relațiile interstatale, ceea ce e ilegal conform cartei ONU⁵.

Nu poți construi nimic temeinic pe baze durabile dacă securitatea socială, economică, politică și culturală sunt afectate într-o măsură atât de mare încât instituțiile statului de drept nu mai funcționează. Astfel, Ucraina a ajuns în imposibilitate parțială de a se governa și se află la un pas de eșec statal.

Negocierile dintre separatiștii din estul Ucrainei, susținuți de Kremlin și guvernul de la Kiev, reprezintă drumul sigur către permanentizarea conflictului, deoarece nimic nu este permanent decât provizoriul, toate aceste acțiuni fiind repetate de către Moscova și în Transnistria, dar și în conflictele înghețate din Caucaz. Încetarea parțială a conflictului din Ucraina reprezintă o pace strâmbă și nu un război drept.

Concluzionând, putem afirma, fără îndoială, că, în cazul agresiunii armate a Federației Ruse din Ucraina, dreptul forței a primat cu siguranță forței dreptului internațional.

După ultimele evenimente petrecute în Ucraina și în urma desfășurării Summitului NATO din Marea Britanie se observă o re poziționare a forțelor armate ale Alianței pe flancul Estic și o mai mare preocupare în vederea acordării de fonduri bănești pentru înzestrare militară, modernizare și achiziții de noi capacități necesare pentru asigurarea unei securități regionale care să permită dezvoltarea economică și socială continuă a statelor aliate.

Discontinuitatea în domeniul politic demonstrată de Ucraina prin pendularea între Uniunea Europeană și Federația Rusă este un exemplu elocvent pentru acțiunile de înfăptuire a politicii externe a celorlalte state din regiune. În opinia mea, statele din Regiunea Extinsă a Mării Negre nu-și mai pot permite discontinuități în domeniul politic și, mai mult, ar trebui să facă pași concreți în promovarea unei ordini și culturi

a cooperării zonale, acesta fiind un demers politic profund și de durată, facilitat de cunoașterea strategică.

La trecerea unui sfert de secol de la căderea Cortinei de fier, Regiunea Extinsă a Mării Negre se confruntă cu o situație precară de securitate în care principalele probleme sunt: confruntările etnice; tranziția economică îndelungată în statele foste socialiste; creșterea numărului imigranților și refugiaților; degradarea accentuată a mediului; conflictele culturale și religioase.

Statele care fac parte din Regiunea Extinsă a Mării Negre trebuie să depășească stadiul de înțelegere ulterioară a unui eveniment, să valorifice lecțiile învățate și să ajungă la stadiul de anticipare.

Cunoașterea strategică este cheia conturării intereselor și stabilirii priorităților. Cea mai puternică resursă pentru conștientizarea problemelor și urgentarea soluționării lor este cunoașterea strategică⁶.

NOTE:

1 Institutul Diplomatic Român, *Policy Paper* nr. 7 / 2014.

2 *Ibidem*.

3 <http://jurnalul.ro/stiri/externe/guvern-ucraina-demisie-660055.html>, accesat la 11.11.2014.

4 Graham Evans, Jeffrey Newnham, *Dicționar de relații internaționale englez-român*, Editura Universal Dalsi, București, 2001, p. 19.

5 <http://fumn.eu/conflictul-din-ucraina-intre-conflict-intrastatal-si-razboi-interstatal>, accesat la 20.11.2014.

6 George Cristian Maior, Serghei Konoplyov, *Cunoaștere strategică în zona extinsă a Mării Negre*, Editura Rao, București, 2011, p. 11.

BIBLIOGRAFIE

Bădălan E., *Securitate și cooperare în spațiul extins al Mării Negre*, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Securitate și stabilitate în bazinul Mării Negre, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.

Chifu Iulian, *Gândire Strategică*, Editura Institutului de științe politice și Relații Internaționale, București, 2013.

Graham Evans, Jeffrey Newnham, *Dicționar de relații internaționale englez-român*, Editura

Universal Dalsi, București, 2001.

Maior George Cristian, Sergei Konoplyov,
*Cunoaștere strategică în zona extinsă a Mării
Negre*, Editura Rao, București, 2011.

Institutul Diplomatic Român, *Policy Paper* nr.7 /
2014.

<http://jurnalul.ro/stiri/externe/guvern-ucraina-demisie-660055.html>, accesat la 11.11.2014.

<http://fumn.eu/conflictul-din-ucraina-intre-conflict-intrastatal-si-razboi-interstatal>, accesat la 20.11.2014.

PROVOCĂRI ALE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR MILITAR ROMÂNESC ÎN ETAPA INTEGRĂRII DEPLINE A ȚĂRII NOASTRE ÎN NATO ȘI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

CHALLENGES FOR THE ROMANIAN HIGHER MILITARY EDUCATION AT THE STAGE OF FULL INTEGRATION INTO NATO AND EUROPEAN UNION

Drd. Mihaela POPESCU*

Strategia de Transformare a Armatei României prevede trei etape de parcurs pentru asigurarea succesului procesului de transformare a Armatei României și sincronizarea acestuia cu transformarea NATO și a Uniunii Europene, perioada 2016 - 2025 fiind „Etapa integrării depline în NATO și Uniunea Europeană”. Acest articol prezintă orientările la nivelul NATO și al Uniunii Europene în domeniul învățământului superior militar și măsurile care se impun la nivel național pentru compatibilizarea deplină a învățământului superior militar românesc cu cel din spațiul euroatlantic.

In order to succeed in the process of Romanian Armed Forces transformation, there are three stages to be followed, and the period 2016 – 2025 is „The stage of full integration into NATO and European Union”, as mentioned in the document “Romanian Armed Forces Transformation Strategy”. This paper presents NATO and European Union views on higher military education and our opinion on the actions to be taken at national level, in order to get full compatibility with the higher military education in Euro-Atlantic space.

Cuvinte-cheie: învățământ superior militar; transformarea Armatei României.

Keywords: higher military education; Romanian Armed Forces transformation.

Integrarea deplină a României în NATO și în Uniunea Europeană este un deziderat al perioadei 2016 - 2025, care presupune reprezentarea Armatei României în toate structurile euroatlantice și contribuția românească semnificativă la formularea și la atingerea obiectivelor acestor structuri.

Analiștii militari încearcă să schițeze trăsăturile războiului viitorului, într-un context în care vulnerabilitățile, riscurile și amenințările de tip clasic vor coexista cu provocările actuale: globalizarea, terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, criminalitatea organizată, catastrofele naturale, conflictele și crizele internaționale. Pentru a face față acestor provocări, cerințele pentru structura de forțe a Armatei României sunt: adaptabilitatea, superioritatea informațională și viteza de reacție, compunerea

modulară, gradul ridicat de dislocare, capacitatea de a acționa întrunit, capacitatea de a desfășura concomitent și în mod susținut misiuni de luptă, de mică sau mare intensitate, în cadrul aceluiași spațiu de angajare¹.

Din această perspectivă, învățământul superior militar românesc trebuie să asigure resursa umană pregătită să acționeze atât împotriva amenințărilor convenționale, cât și a celor asimetrice, independent sau în cadrul NATO. *Strategia de Transformare a Armatei României* prevede trei etape de parcurs pentru asigurarea succesului procesului de transformare a Armatei României și sincronizarea acestuia cu transformarea NATO și a Uniunii Europene:

a) etapa finalizării restructurărilor de bază (2005 - 2007);

b) etapa integrării operaționale în NATO și în Uniunea Europeană (2008 - 2015);

c) etapa integrării depline în NATO și în Uniunea Europeană (2016 - 2025)².

*Casa Corpului Didactic Cluj-Napoca;
Colegiul Economic „Julian Pop” Cluj-Napoca
e-mail: mihaela.popescu2012@yahoo.com

Obiectivele Strategiei de transformare a Armatei României în domeniul învățământului superior militar și măsuri care se impun în etapa 2016-2025

Strategia de transformare a Armatei României prevede pentru domeniul „Managementul resurselor de apărare”, subdomeniul „Resurse umane”, obiectivul specific „Remodelarea învățământului militar”, care presupune „realizarea unui sistem suplă, eficient și economic, în acord cu necesarul de formare și dezvoltare profesională a personalului Armatei, precum și compatibilizarea deplină a învățământului militar românesc cu învățământul național și cu cel din spațiul euroatlantic, concomitent cu promovarea și dezvoltarea valorilor și tradițiilor Armatei României”³.

Pentru fiecare obiectiv al etapei 2016 - 2025⁴ sunt schițate, în continuare, orientările la nivelul NATO și măsurile care, în opinia noastră, se impun la nivel național pentru compatibilizarea deplină a învățământului superior militar românesc cu cel din spațiul euroatlantic. De asemenea, m-am raportat și la orientările în domeniu la nivelul țărilor Uniunii Europene, având în vedere atenția deosebită pe care uniunea o acordă învățământului ca mijloc de realizare a dezideratului „creștere inteligentă: dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere și inovare”⁵.

Obiectivul 1 Definitivarea și implementarea prevederilor, publicațiilor, standardelor și cerințelor NATO privind organizarea și desfășurarea învățământului militar

La nivelul NATO se elaborează standarde și cerințe, publicate în documente precum: STANAG (*Standardization Agreement*), AACP (*Allied Acquisition Practices Publication*), AAP (*Allied Administrative Publication*), AASTP (*Allied Ammunition Storage and Transport Publication*), AECTP (*Allied Environmental Conditions and Test Publications*), AEDP (*Allied Engineering Documentation Publication*), AJP (*Allied Joint Doctrine*), AOP (*Air Operation Procedures*), AQAP (*Allied Quality Assurance Procedure*), ARMP (*Allied Reliability and Maintainability Publication*), ATP (*Allied Tactical Publication*), AdatP (*Allied Data Publication*).

Comisia Europeană publică periodic documente privind organizarea și desfășurarea învățământului superior, referitoare la: organizarea pe trei trepte

(licență, masterat, doctorat), implementarea sistemului ECTS, recunoașterea diplomelor, mobilitatea studenților și cadrelor didactice, cercetarea științifică, formarea continuă etc.

Pentru implementarea prevederilor, publicațiilor, standardelor și cerințelor NATO, la nivelul învățământului superior militar din România, se impun următoarele măsuri:

- revizuirea periodică a curriculum-ului, în acord cu cerințele și standardele formulate la nivelul NATO și al Uniunii Europene;
- adaptarea permanentă a strategiilor și a planurilor manageriale ale instituțiilor de învățământ superior militar la cerințele Comisiei Europene privind organizarea și desfășurarea învățământului superior.

Obiectivul 2 Alinierea procesului de formare și dezvoltare profesională a personalului militar, cu cel practicat în țările membre NATO

„Bi-SC 75-2 Education and Training Directive” este un ghid privind educația și instrucția, care are scopul de a asigura o abordare comună la nivelul țărilor NATO, în domeniul educației și instrucției trupelor, pentru operațiile prezente și viitoare⁶. Principalele prevederi ale acestui document în domeniul învățământului superior sunt:

- Descurajarea nucleară, forța de răspuns NATO (operații specifice Articolului 5 și operații de răspuns la crize), formarea liderilor și dezvoltarea capacităților reprezintă priorități pentru educație și instrucție⁷.
- Se pune accentul pe transferabilitate, în sensul de preluare la nivel național a produselor educaționale pe care Alianța le-a dezvoltat deja, considerându-se că aceasta este o abordare pragmatică și în acord cu conceptul/filozofia Smart Defence. În acest sens, se prevede crearea unui cadru pentru acordarea de credite pentru descrierea, măsurarea și compararea rezultatelor învățării care va respecta standardele internaționale de educație și asigurarea calității (International Educational Standards and Ensuring Quality Assurance)⁸.
- Este încurajată utilizarea standardelor privind asigurarea calității și acreditarea programelor de educație și instruire, pentru că astfel se contribuie la asigurarea interoperabilității⁹.
- Pentru perfecționarea pregătirii ofițerilor este important sprijinul acordat de către experții din centrele de excelență NATO și din consorțiul/

parteneriatul centrelor de educație și de formare (*Partnership Training and Education Centres*).

- e-Learning și Blended Learning sunt metode utile în procesul de învățare care vor beneficia de o atenție sporită, având în vedere avantajele pentru utilizatori: flexibilitate, eficiență, posibilitatea de a accesa o paletă largă de resurse.

În ceea ce privește orientările la nivelul Uniunii Europene, reținem faptul că, pentru perioada de programare 2014 - 2020, Ministerul Fondurilor Europene a decis finanțarea unor activități în domeniul educațional care au în vedere:

- exploatarea noilor tehnologii de informare și comunicare în educație;
- reformarea managementului resurselor umane în sistemul educațional;
- învățarea pe tot parcursul vieții¹⁰.

O recomandare a Grupului pentru Modernizarea Învățământului Superior este aceea de a asigura certificarea pregătirii pedagogice a tuturor cadrelor didactice din învățământul superior până în 2020¹¹.

La nivelul Uniunii Europene a fost lansat U-Multirank, un instrument de clasificare a universităților bazat pe performanța în cinci domenii: reputația în domeniul cercetării, calitatea predării și învățării, internaționalizarea, transferul de cunoștințe și contribuția la dezvoltarea regională¹². Instrumentul a fost lansat în 2013 și utilizarea sa va fi extinsă, în scopul sprijinirii studenților în alegerea universității în cunoștință de cauză.

Strategia Europa 2020 prevede, printre altele, promovarea recunoașterii învățării nonformale și informale¹³. De asemenea, se consideră prioritară consolidarea sistemului european de credite transferabile (ECTS), pentru a îmbunătăți recunoașterea studiilor în străinătate¹⁴.

În vederea alinierii învățământului superior militar românesc la cel practicat în țările membre NATO și UE se impun următoarele măsuri:

- actualizarea permanentă a conținuturilor învățării, cu accent pe operații specifice Articolului 5 și operații de răspuns la crize;
- adaptarea la viitorul cadru NATO privind acordarea de credite pentru descrierea, măsurarea și compararea rezultatelor învățării;
- echivalarea tuturor specializărilor acreditate cu specializările din instituții de învățământ superior civile;
- crearea unor centre pentru evaluarea și certificarea rezultatelor învățării în context

nonformal și informal¹⁵;

- dezvoltarea activității Departamentului Regional de Studii pentru Managementul Resurselor de Apărare (DRESMARA) și a Departamentului Regional de Management al Crizelor și Operații Multinaționale care funcționează în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”;

- dezvoltarea activității centrelor de limbi străine din cadrul instituțiilor de învățământ superior militar și înființarea unor astfel de centre acolo unde acestea nu există (cu mai mult accent pe studierea celei de-a doua limbi străine);

- dezvoltarea cooperării cu instituții similare din spațiul euroatlantic și nu numai, cu scopul schimbului de bune practici, valorificării produselor educaționale existente la nivelul NATO și organizării în parteneriat a unor cursuri de pregătire în domeniul apărării;

- analiza oportunității pentru instituțiile de învățământ superior militar de a utiliza instrumentul U-Multirank, în vederea clasificării la nivel european;

- utilizarea unor metode de predare-învățare-evaluare care valorifică potențialul noilor tehnologii de informare și de comunicare (*e-Learning* și *Blended Learning*) și care permit dobândirea de către studenți a unor competențe transversale (capacitatea de adaptare, capacitatea de a reacționa rapid, capacitatea de a gestiona situații de criză în condiții de incertitudine, leadership, abilități de comunicare, autonomia învățării, deschiderea spre învățarea pe tot parcursul vieții);

- diversificarea activităților de cooperare dintre instituțiile de învățământ superior militar pe domeniul operațiilor întrunite;

- realizarea de investiții în baza materială atât a celei privitoare la tehnica de luptă, cât și a celei care sprijină e-Learning și Blended-Learning;

- găsirea unor soluții, în cadrul parteneriatelor la nivelul UE, pentru punerea în comun a unor elemente ale bazei materiale destinate practicii studenților militari;

- stimularea și susținerea participării la programele internaționale de cercetare și tehnologice în domeniul apărării și securității coordonate de către NATO și de către Uniunea Europeană;

- atragerea în sistemul de învățământ superior militar a celor mai buni specialiști în domeniul militar, prin măsuri care vizează motivarea acestora;

- formarea continuă a cadrelor didactice din instituțiile de învățământ superior militar pe componenta pedagogică.

Obiectivul 3 Dezvoltarea învățământului distribuit la distanță

Comandamentul Aliat pentru Transformare al NATO (*Allied Command Transformation*) organizează programe de educație și formare care utilizează abordarea e-NATO: eficient, eficace, la prețuri accesibile și deschis. Sub egida NATO se derulează o serie de programe de formare prin sistemul învățământului deschis la distanță: e-ITEP (*Electronic Individual Training and Education Programme*), ETOC (*Education and Training Opportunities Catalogue*), e-Learning (*e-Learning Program Learning Management System*), NTG (*portalul NATO Training Group*), eMTEP (*Electronic Military Training and Exercise Programme*), e-ISAF (*International Security Assistance Force*)¹⁶.

Catalogul oportunităților de educație și de formare NATO (ETOC) include oferta centrelor NATO, a partenerilor săi și a altor organizații internaționale, cu scopul conectării la comunități care împărtășesc aceleași interese, în spiritul abordării cuprinzătoare (*Comprehensive Approach*). Cursurile pentru învățământ distribuit la distanță se găsesc pe portalul <http://jadr.act.nato.int>, iar informațiile referitoare la cursurile derulate în sistem e-Learning se găsesc pe portalul <http://www.e-NATO.net>¹⁷. Scopul învățământului distribuit la distanță este de a asigura instrumente pentru învățare în sistem sincron și asincron, oricând, oriunde și la cerere¹⁸.

Comisia Europeană sprijină dezvoltarea învățământului distribuit la distanță, considerându-l o facilitare a erei digitale atât pentru formarea inițială, cât și pentru formarea continuă. Agenda Digitală pentru Europa 2020 este una dintre inițiativele Strategiei Europa 2020, care are scopul de a susține exploatarea potențialului TIC în mai multe domenii, inclusiv în educație. Asociația Europeană a Universităților de Învățământ la Distanță (EADTU – *European Association of Distance Teaching Universities*), promovează învățământul deschis și la distanță, acordând sprijin membrilor asociației în vederea cooperării acestora. Comisia Europeană de Legătură în Domeniul Învățământului la Distanță Online (*European Online Distance Learning*

Liaison Committee) facilitează schimbul de opinii în domeniul învățământului deschis și la distanță, precum și implementarea unor proiecte și programe pentru integrarea TIC în educație.

Deoarece utilizarea de către cadrele didactice a platformelor pentru învățământul distribuit la distanță necesită competențe specifice, Grupul pentru Modernizarea Învățământului Superior recomandă sprijinirea lor în acest sens¹⁹.

În vederea dezvoltării învățământului distribuit la distanță, la nivelul învățământului superior militar din România se impun următoarele măsuri:

- diseminarea oportunităților de formare continuă în rândul ofițerilor români, așa cum sunt acestea prezentate în Catalogul oportunităților de educație și de formare NATO (*ETOC – Education and Training Opportunities Catalogue*);

- implementarea unor proiecte și programe finanțate de Comisia Europeană pentru integrarea TIC în educație și folosirea instrumentelor ADL;

- dezvoltarea ofertei de cursuri distribuite la distanță prin platforma ILIAS de către Universitatea Națională de Apărare „Carol I” și implicarea în această activitate a celorlalte instituții de învățământ militar superior din țară;

- cooperarea cu instituții similare din spațiul euroatlantic, în vederea dezvoltării de platforme de învățare în sistem ADL;

- derularea unor activități de formare continuă pentru cadrele didactice, în vederea dezvoltării competențelor necesare utilizării platformelor pentru învățământul distribuit la distanță.

Obiectivul 4 Eficiențizarea fluxului informațional și a cooperării între instituțiile militare de învățământ

La nivelul NATO, Programul pentru educație și dezvoltare în domeniul securității (*Defence Education and Enhancement Programme – DEEP*) asigură colaborarea dintre experții în educație militară din țările NATO și a celor partenere, pentru dezvoltarea curriculumului și a metodelor de învățare. Anual are loc conferința comandantilor instituțiilor militare de învățământ superior, cu scopul promovării cooperării dintre aceste instituții și facilitarea schimbului de experiență și bune practici. Ediția din mai 2014 a acestei conferințe s-a desfășurat la Universitatea Națională de Apărare „Carol I” din București și a reunit reprezentanți ai instituțiilor de învățământ superior

militar din lume, reprezentanți ai Centrului pentru Politică de Securitate de la Geneva și ai Centrului European pentru Studii de Securitate „George C. Marshall”, precum și reprezentanți ai unor instituții nonguvernamentale și parteneri globali.

În Rezoluția Parlamentului European din 12 septembrie 2013 referitoare la structurile militare ale UE – situația actuală și opțiuni viitoare, sunt câteva precizări legate de învățământul militar, încurajându-se următoarele inițiative:

- participarea instituțiilor europene de educație și instrucție militară la programul Erasmus;
- schimburile de tineri ofițeri prin programul Erasmus militar;
- organizarea comună de cursuri de pregătire în domeniul apărării²⁰.

Una dintre inițiativele cele mai importante ale Uniunii Europene este programul ERASMUS +, un program în domeniul educației, formării profesionale, tineretului și sportului, care se derulează în perioada 2014 - 2020. Programul prevede trei acțiuni-cheie: mobilități pentru învățare; cooperare pentru inovare și schimb de bune practici; sprijin pentru reforma politicilor.

În ceea ce privește participarea studenților la schimburile dintre universități, se prevede ca până în 2020 proporția celor care încheie o perioadă de studii sau de formare în străinătate să fie de 20% din totalul acestora²¹.

O altă inițiativă europeană este *Exchange of Military Young Officers (Erasmus militar)*, care are scopul de a sprijini formarea elitelor militare în domeniul asigurării interoperabilității și pentru a facilita dezvoltarea unei culturi a apărării și securității europene.

U-map este un instrument creat pentru descrierea universităților din Europa și oferta lor educațională, în vederea eficientizării fluxului informațional și a cooperării dintre instituțiile de învățământ superior din Europa²².

Un raport al Agenției Executive pentru Educație, Audiovizual și Cultură P9 Eurydice specifică necesitatea unui echilibru în fluxurile de mobilitate, la primire și la trimitere²³. De asemenea, documentul prezintă câteva obstacole pentru mobilități care vor trebui înlăturate în perioada următoare: finanțarea, recunoașterea, competențele lingvistice, organizarea curriculumului/studiilor, aspecte juridice, informarea deficitară, situația personală a studenților²⁴.

În vederea eficientizării fluxului informațional și a cooperării cu instituțiile militare de învățământ superior din NATO și Uniunea Europeană, la nivelul învățământului superior militar din România se impun, în opinia mea, următoarele măsuri:

- participarea activă a reprezentanților DRESMARA la acțiunile Programului pentru educație și dezvoltare în domeniul securității;
- analiza oportunității pentru instituțiile de învățământ superior militar de a deveni membre U-map <http://www.u-map.org/>;
- creșterea numărului de studenți militari participanți la mobilitățile Erasmus +, pentru atingerea unei rate a mobilităților de cel puțin 20% din numărul total al studenților;
- echilibrarea balanței de mobilități, prin creșterea atractivității programelor de studii pentru studenții militari din străinătate;
- participarea cadrelor didactice la vizite de studiu în instituții de învățământ similare și la manifestări științifice internaționale dedicate pedagogiei militare;
- dezvoltarea competențelor cadrelor didactice din instituțiile de învățământ militar pe domeniul managementului de proiect, în vederea valorificării oportunităților de cooperare cu instituții similare, prin programul de finanțare al Comisiei Europene pentru perioada de programare 2014 - 2020.

Concluzii

Așadar, pentru atingerea obiectivelor prevăzute în *Strategia de Transformare a Armatei României* pentru etapa 2016 - 2025, în domeniul învățământului superior militar sunt necesare măsuri pe trei coordonate:

a) *Organizarea rețelei instituțiilor de învățământ*

- dezvoltarea ofertei educaționale și actualizarea specializărilor acreditate, conform nevoilor identificate atât la nivel național, cât și la nivelul NATO și al Uniunii Europene;
- acreditarea unor specializări care să își găsească echivalentul în specializările din instituțiile de învățământ superior civil;
- crearea cadrului pentru recunoașterea și certificarea rezultatelor învățării în context nonformal și informal;
- dezvoltarea cooperării între instituțiile de învățământ superior militar din România.

b) *Cadrul pedagogic*

- adaptarea permanentă a curriculum-ului la cerințele și standardele NATO și UE, cu respectarea principiilor învățării centrate pe student;

- utilizarea unor metode de predare-învățare-evaluare care permit dobândirea de către studenți a unor competențe transversale;

- redimensionarea ponderii activităților practice și teoretice în pregătirea studenților militari;

- acordarea unei atenții sporite studiului limbilor străine, cu mai mult accent pe a doua limbă străină;

- utilizarea avantajelor oferite de noile tehnologii de informare și comunicare, precum și de sistemul de învățământ distribuit la distanță;

- dezvoltarea cooperării cu instituții de învățământ superior similare și creșterea numărului de studenți și cadre didactice participante la mobilități;

- dezvoltarea cercetării științifice și implicarea mai consistentă a studenților în acest domeniu;

- participarea la programele internaționale de cercetare în domeniul apărării și securității, coordonate de NATO și Uniunea Europeană;

- dezvoltarea și înnoirea bazei materiale.

c) *Perfecționarea pregătirii ofițerilor*

- dezvoltarea ofertei de cursuri de formare continuă care utilizează sistemul de învățământ distribuit la distanță;

- diseminarea oportunităților de formare continuă în rândul ofițerilor români, așa cum sunt acestea prezentate în Catalogul oportunităților de educație și formare NATO;

- organizarea unor cursuri de formare continuă în domeniul apărării, în parteneriat cu instituții de învățământ superior militar din țările NATO și UE;

- creșterea numărului de mobilități în cadrul inițiativei europene *Exchange of Military Young Officers (Erasmus militar)*.

Consider că integrarea deplină a României în NATO și în Uniunea Europeană depinde în mare măsură de integrarea prin educație, aceasta fiind componenta „soft” a oricărei strategii care privește realizarea unei structuri de forțe la nivel național capabile să acționeze întrunit și să participe la operații multinaționale.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822,

cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 P. Duțu, C. Bogzeanu, *Strategia militară a României în contextul noilor repere europene și euroatlantice de securitate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2011, p. 85.

2 *Strategia de Transformare a Armatei României*, Statul Major General, București, 2007, pp. 15-16.

3 *Strategia de Transformare a Armatei României*, Statul Major General, București, 2007, p. 16.

4 *Strategia de transformare a Armatei României*, Statul Major General, 2007, p. 16.

5 *Europa 2020 – O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii*, Comisia Europeană, Bruxelles, 2010, p. 5.

6 NATO, *Bi-SC 75-2 Education and Training Directive*, 2013, p. 1.

7 *Ibidem*, pp. 14-15.

8 NATO, *Bi-SC 75-2 Education and Training Directive*, 2013, p. 21

9 *Ibidem*, p. 33.

10 *Romanian Partnership Agreement for the 2014 - 2020 Programming Period*, Ministry of European Funds, March 2014, pp. 49-50.

11 *Report to the European Commission on Improving the quality of teaching and learning in Europe's higher education institutions*, High Level Group on the Modernisation of Higher Education, Luxembourg, 2013, p. 64.

12 <http://epthinktank.eu/2013/10/08/university-ranking-and-u-multirank/> accesat la 14 iulie 2014.

13 *Strategia Europa 2020*, Comisia Europeană, Bruxelles, 2010, p. 16.

14 Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul economic și social și Comitetul regiunilor – Sprijinirea creșterii și a ocupării forței de muncă – un proiect pentru modernizarea sistemelor de învățământ superior din Europa, Comisia Europeană, Bruxelles, 2011, p. 13.

15 T. Popa, T. Pleșanu, *The Importance and Necessity of Attracting Funds to the Romanian Ministry of National Defence*, în The 10th International scientific Conference „Strategies XXI” Strategic Changes in Security and International Relations, Vol. 3, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2014, p. 183.

16 <http://www.act.nato.int/e-management>, accesat la 16 iulie 2014.

17 NATO, *Bi-SC 75-2 Education and Training Directive*, 2013, p. 22.

18 K. Viereck, *NATO's Global Training Architecture*, în The 6th International Conference on ICT for Development, Education and Training, Dar es Salaam, Tanzania, 2011, p. 5.

19 *Report to the European Commission on Improving the quality of teaching and learning in Europe's higher education*

institutions, High Level Group on the Modernisation of Higher Education, Luxembourg, 2013, p. 66.

20 *Rezoluția Parlamentului European din 12 septembrie 2013 referitoare la structurile militare ale UE: situația actuală și opțiuni viitoare (2012/2319(INI))*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0381+0+DOC+XML+V0//RO>, accesat la 17 iunie 2014.

21 *Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul economic și social și Comitetul regiunilor – Sprijinirea creșterii și a ocupării forței de muncă – un proiect pentru modernizarea sistemelor de învățământ superior din Europa*, Comisia Europeană, Bruxelles, 2011, p. 7.

22 <http://www.u-map.org/> accesat la 16 iulie 2014.

23 *Spațiul European al Învățământului Superior în 2012: Procesul Bologna. Raport de implementare*, Agenția Executivă pentru Educație, Audiovizual și Cultură P9 Eurydice, Brussels, 2012, p. 161.

24 *Ibidem*, pp. 165-167.

BIBLIOGRAFIE

Strategia de Transformare a Armatei României, Statul Major General, București, 2007.

NATO Bi-SC 75-2 Education and Training Directive, 2013.

Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul economic și social și Comitetul regiunilor – Sprijinirea creșterii și a ocupării forței de muncă – un proiect pentru modernizarea sistemelor de învățământ superior din Europa, Comisia Europeană Bruxelles, 2011.

Europa 2020 – O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii, Comisia Europeană, Bruxelles, 2010.

Report to the European Commission on Improving the quality of teaching and learning in Europe's higher education institutions, High Level Group

on the Modernisation of Higher Education, Luxembourg, 2013.

Romanian Partnership Agreement for the 2014 - 2020 Programming Period, Ministry of European Funds March 2014.

Rezoluția Parlamentului European din 12 septembrie 2013 referitoare la structurile militare ale UE: situația actuală și opțiuni viitoare 2012/2319(INI).

Spațiul European al Învățământului Superior în 2012: Procesul Bologna. Raport de implementare, Agenția Executivă pentru Educație, Audiovizual și Cultură P9 Eurydice, Brussels, 2012.

Mandache R.A., Bojor L., *Land Forces officers Training Between Full Spectrum Combat and Irregular Conflict*, în The 10th International scientific Conference „Strategies XXI” Strategic Changes in Security and International Relations, Vol. 3, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2014.

Popa T., Pleșanu T., *The Importance and Necessity of Attracting Funds to the Romanian Ministry of National Defence*, în The 10th International scientific Conference „Strategies XXI” Strategic Changes in Security and International Relations, Vol. 3, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2014.

Viereck K., *NATO's Global Training Architecture*, în The 6th International Conference on ICT for Development, Education and Training, Dar es Salaam, Tanzania, 2011.

<http://epthinktank.eu/2013/10/08/university-ranking-and-u-multirank/> accesat la 14 iulie 2014.

<http://www.act.nato.int/e-management> accesat la 16 iulie 2014.

<http://www.u-map.org/> accesat la 16 iulie 2014.

INFORMAȚIILE DIN SURSE DESCHISE – DELIMITĂRI CONCEPTUALE

OPEN SOURCE INTELLIGENCE – CONCEPTUAL DELIMITATIONS

Col.conf.univ.dr. Ion CĂLIN*

OSINT (Open Source INTelligence) pot constitui un punct esențial de agregare pentru toate disciplinele de informații. Sursele deschise au avut din totdeauna un rol important în culegerea informațiilor clasificate. În acest articol, prin abordarea elementelor teoretice doresc să susțin ideea că tipul solid de conținut al OSINT contribuie semnificativ la creșterea gamei surselor de informații disponibile pentru personalul specializat al serviciilor de informații pentru acoperirea necesarului informațional.

OSINT could constitute an essential aggregation pool for all the intelligence disciplines. The open sources have always played a significant role in gathering classified information. In this paper, we approach theoretical aspects and try to support the idea that robust content of OSINT highly contributes to the increasing range of intelligence sources that are available for the intelligence agencies personnel in order to accomplish the informational requirements.

Cuvinte-cheie: informații; OSINT; servicii de informații; factori decizionali; analiza multisursă.

Keywords: intelligence; OSINT; intelligence agencies; decision makers; all sources analysis.

Evenimentele ultimului deceniu al secolului al XX-lea au condus la transformări importante nu numai pe scena relațiilor internaționale (încheierea Războiului Rece, modificarea frontierelor unor state europene precum Germania, Cehoslovacia sau Iugoslavia, extinderea NATO și a Uniunii Europene), ci și în activitatea cotidiană a individului uman. Deschiderea granițelor și adoptarea progresului tehnologic înregistrat în domenii, precum comunicațiile, transporturile și tehnologia informației au condus la dezvoltarea unui tip de societate cunoscut la scară largă drept societatea informațională. Caracterizată de întrebuințarea frecventă și în majoritatea domeniilor de activitate a mijloacelor puse la dispoziție de către avansul tehnologic înregistrat în domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor, societatea informațională are la bază un concept controversat, dar necesar, concept aflat în istoria omenirii încă de la formarea primelor grupuri organizate de indivizi umani: *informația*.

Cunoscut publicului larg în special prin intermediul literaturii polițiste sau de aventuri, conceptul de informație și tot ceea ce presupune acesta (informații militare, structuri, mijloace, tehnici și metode specializate), conceptul de informație a început să fie din ce în ce mai prezent în literatura de specialitate în timpul desfășurării Războiului Rece, probabil și pe fondul dezvoltării literaturii academice de specialitate în domeniul studiilor de securitate.

Apariția strategiilor de securitate din ce în ce mai punctuale, dar în același timp din ce în ce mai fundamentate științific, a condus la conștientizarea nevoii din ce în ce mai importante de informații care, puse la dispoziția factorilor decizionali, să fie folosite în scopul adoptării de politici care să susțină, să apere sau să promoveze, după caz, interesele naționale sau cele organizaționale de tip UE sau NATO.

Astfel, se poate afirma că procesul de luare a deciziei în domeniul securității naționale a influențat direct apariția și dezvoltarea *studiilor în domeniul informațiilor* sau așa cum mai sunt cunoscute în special, în literatura anglo-saxonă, a *studiilor de intelligence*.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: jannotcalin@yahoo.com

Prin intermediul acestui proces academic, analiza conceptului de informație s-a dezvoltat apărând diverse definiții, taxonomii și teorii care s-au impus în ultimele cinci decenii, începând de la abordările de tip filosofic¹ ale lui Claude Elwood Shannon și continuând cu abordări diferite de tipul celor ale lui Warren Weaver² sau în contemporaneitate cu cele ale lui Robert David Steele³, cel din urmă fiind și unul dintre cei mai puternici susținători ai analizei informațiilor din surse deschise.

Conceptul OSINT – percepție și delimitări în cadrul conceptual al informațiilor

Revenind la conceptul de informație, voi aborda în continuare aspectele de clasificare a informației, în scopul de a delimita câmpul de analiză necesar radiografierii informațiilor din surse deschise.

Astfel, studiul literaturii de specialitate ne-a condus către concluzia că, în general, informațiile sunt clasificate după câteva criterii, și anume:

- domeniul de interes (politic, economic, militar etc.);
- nivelul de acțiune (strategic, operațional, tactic);
- statalitate (interne și externe);
- tipul informației (brută, de bază, conjuncturală, estimativă, în timp real, finită etc.);
- nivel clasificare (clasificate, neclasificate);
- sursa de culegere (surse umane, surse tehnice, surse deschise etc.).

Clasificarea informațiilor redată anterior introduce în câmpul nostru de cercetare o caracteristică importantă a subiectului acestui articol, și anume faptul că informațiile din surse deschise sunt denumite astfel după sursa de culegere a acestora, această caracteristică sprijinindu-ne în a avansa o definiție. Astfel, se poate afirma că informațiile din surse deschise (OSINT) *reprezintă procesul specific de identificare, culegere, colaționare, procesare și diseminare a informațiilor din surse deschise*.

Totuși definiția avansată poate fi clarificată, prin clasificarea surselor deschise lărgind câmpul de analiză. Așadar, în funcție de accesul la informație, sursele deschise pot fi clasificate astfel:

- surse tradiționale (mass-media);
- Internetul (care conține surse cu acces nelimitat și surse comerciale care, contra cost sau în baza unui abonament, pot furniza produse necesare

activității de informații);

- așa-numita literatura gri⁴ (informație disponibilă din punct de vedere legal și etic, dar distribuită prin canale specializate; în această categorie se încadrează lucrări de cercetare, manuscrise, rapoarte și documente tehnice, discursuri și fotografii comerciale);
- surse umane⁵ (observatori, cercetători etc.);
- sateliți comerciali.

Această clasificare presupune că procesul de exploatare a surselor deschise de informații implică, uneori, și un contact direct cu persoane cum ar fi oficialități guvernamentale, bibliotecari, arhivari, jurnaliști de investigație, reporteri acreditați pe lângă instituții guvernamentale, angajați ai unor organizații neguvernamentale.

În ceea ce privește valoarea și credibilitatea surselor deschise, se poate menționa că datele obținute din surse deschise au aceeași valoare sau chiar mai mare decât datele clasificate, situație întâlnită mai ales în cazul monitorizării sau analizei unor probleme actuale, cum ar fi terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, accidente ecologice etc., ceea ce a condus la creșterea atenției acordate de către agențiile de intelligence informațiilor din surse deschise. Dincolo de aspectele de ierarhizare înregistrate în modul de prezentare a unui serviciu de informații, este recunoscut faptul că informațiile produse pe baza datelor obținute din surse deschise reprezintă o parte semnificativă a produselor de informații ale diverselor agenții de intelligence. Ultimele decenii au condus la dezvoltarea interesului pentru specializarea în OSINT în agenții, precum CIA⁶ sau FBI, aceasta din urmă incluzând OSINT în cadrul mai larg al disciplinelor axate pe culegerea informațiilor⁷.

Tehnologiile adoptate de agențiile de intelligence în domeniul culegerii de informații sunt și ele de natură să conducă la opinii care să susțină că valoarea informațiilor din surse deschise poate fi egală cu a informațiilor secrete. În acest domeniu, agențiile de informații includ, într-o măsură mai mare sau mai mică, în funcție de disponibilitățile tehnice și financiare, servicii specializate de culegere de informații IMINT, SIGINT și HUMINT. Astfel, sunt direcționate resurse importante către activitățile de culegere IMINT și SIGINT, pentru dezvoltarea de sateliți de recunoaștere, de sisteme de interceptare a comunicațiilor, precum și dezvoltarea de sisteme

de interpretare și analiză a datelor și a imaginilor obținute. De cealaltă parte, OSINT-ul nu este tratat cu aceeași unitate de măsură, deși informațiile din surse deschise reprezintă, uneori, produsul obținut prin prelucrarea de date, imagini, știri, comentarii, editoriale, articole, printr-un proces complex specific agențiilor de informații ce implică identificarea surselor, selectarea și procesarea datelor. Acest proces se desfășoară în compartimente speciale ale serviciilor de informații, unde se combină expertiza specialiștilor, cu vastă experiență și specializare pe un anumit domeniu, cu munca de analiză.

Desconsiderarea informațiilor obținute din surse deschise în favoarea informațiilor din surse secrete, obținute cu costuri și eforturi mult mai mari, și numai atunci când sunt disponibile, poate fi o soluție greșită în activitatea de management a informațiilor. Tendința serviciilor de informații, și mai ales a ofițerilor de informații, de a secretiza toate produsele de informații pe care le furnizează organismelor de conducere politică ale unui stat derivă din necunoașterea de către majoritatea politicianilor și de către organismele neguvernamentale a specificului și a metodelor de lucru folosite pentru culegerea datelor necesare producerii de informații. Pentru unii politicieni, informațiile sunt exclusiv rezultatul parcurgerii presei internaționale și al întâlnirilor între diplomați de diverse ranguri.

Revenind la aspectele de definire ale informațiilor din surse deschise, se poate afirma că, în urma studierii literaturii de specialitate, similar altor concepte teoretice, și în cazul OSINT nu există o definiție unanim acceptată, ci, mai degrabă, o pletera de definiții.

În cadrul acestui demers științific de analizare a informațiilor din surse deschise, am considerat necesar să se identifice și să se menționeze o serie de definiții.

Astfel, informațiile din surse deschise au fost considerate drept:

- disciplină de intelligence care implică găsirea, selectarea și obținerea de informații din surse publice disponibile precum și analizarea acestora pentru a obține produse de intelligence acționabil;

- produs obținut din înregistrări audio și video comerciale, ziare, reviste, precum și alte publicații scrise. Procesarea OSINT transformă (*convertește, traduce și formatează*) text, grafică, sunet și video

pentru a răspunde cerințelor utilizatorilor⁸.

- informații obținute din surse accesibile publicului larg cum ar fi: mijloacele media, propaganda de stat, revistele de știință și lucrările tehnice, Internet, cărți și manuale etc.⁹

- reprezintă informațiile care pot fi obținute prin metode legale (neacoperit) și sunt disponibile în mod liber (a nu se înțelege și gratuit) oricui dorește să le acceseze. Informațiile obținute din surse deschise implică, pe lângă presa scrisă, audiovideo și Internet, o gamă largă de cunoștințe accesibile și nesecrete din surse private. Cu toate acestea, 80% din informațiile din surse deschise nu sunt accesibile în România și nu sunt în limba română. Pentru ca scopul final de obținere de produse de intelligence din surse deschise să fie atins, este necesar un proces extrem de laborios și nu foarte ieftin. Acest proces implică descoperirea, diferențierea, filtrarea și selectarea acelor fragmente de informații care, integrate și interpretate, să ducă la obținerea unor informații utile.¹⁰

- partea de intelligence care se bazează pe informațiile colectate din surse deschise publicului, cum ar fi cele media: radio, televiziune și ziare, propagandă, publicații educaționale și tehnice, Internet, cărți și manuale;

- produsele informative finite, obținute prin prelucrarea informațiilor primare culese din surse deschise, precum documentele publice, mijloacele media, cărți și reviste, „literatura gri” și Internet¹¹;

- produsul obținut prin prelucrarea de date, imagini, știri, comentarii, editoriale, articole, printr-un proces complex de „intelligence” (specific serviciilor de informații) ce implică identificarea surselor, selectarea și procesarea datelor, respectiv efectuarea unei analize de specialitate.¹²

Continuând demersul de analiză a abordărilor la nivelul definiției OSINT, „Manualul Informațiilor din Surse Deschise” al NATO, ediția noiembrie 2001, definește informațiile din surse deschise ca fiind *date nesecrete care sunt în mod planificat descoperite, selectate, analizate și distribuite unor beneficiari selectați cu scopul de a răspunde unor preocupări informative specifice*.

Astfel de informații conferă o bază robustă pentru alte mijloace de culegere de informații. Abordarea, într-o manieră sistematică, a culegerii de informații din surse deschise, urmată de analiză de specialitate, poate oferi avantajul reducerii cerințelor pentru culegerea de informații secrete prin

limitarea necesarului de informații numai la acele aspecte care nu pot fi satisfăcute prin exploatarea surselor deschise.

Încadrarea OSINT în cadrul procesului de intelligence

Rolul și potențialul OSINT reprezintă, încă, o problemă în dezbateră în lumea analiștilor de intelligence. Pe de o parte, adepții OSINT consideră că acest domeniu reprezintă răspunsul la multe dintre provocările actuale cărora trebuie să le răspundă orice serviciu de informații. Aceștia promovează necesitatea unei noi paradigme în care să predomină analiza informațiilor din surse deschise și să se realizeze o rețea de colaborare cu actori din sectorul public și privat. Pe de altă parte, scepticii se pronunță împotriva considerării OSINT-ului mai mult decât ca o componentă a procesului de analiză multisursă.

Disciplinele intelligence-ului sunt domenii bine definite ale procesului de colectare, procesare, exploatare și raportare folosind resurse umane sau tehnice. Acestea sunt, în același timp, mijloace sau sisteme care pot fi utilizate pentru observarea și înregistrarea informațiilor legate de condiția, situația sau activitățile unei locații țintă. Așadar, mediile de culegere a informațiilor sunt determinate de caracteristica predominantă a surselor de informații folosite pentru obținerea de date și informații. În literatura de specialitate, aceste medii de culegere sunt asimilate cu tipuri principale sau categorii de intelligence.

OSINT are, în opinia specialiștilor¹³, patru principale contribuții la culegerea de informații clasificate: *subiect, context, validare și acoperire*. Mai mult, OSINT poate avea un rol major în avertizarea surselor secrete, selectarea subiectelor surselor fiind în măsură să explice nuanțele subiectului, oferă context prin posibilitatea de a acumula istoric, validare pentru o înțelegere mai bună a materialelor colectate din surse secrete și acoperire verosimilă în scopul protecției surselor.

Tocmai de aceea, sursele deschise sunt, în mod special, cele mai potrivite pentru a preveni celelalte discipline ale intelligence-ului asupra unor subiecte de interes, în special în condițiile în care libertatea de mișcare combinată cu reducerea ariilor interzise sau cu acces restricționat și cu o paletă largă de mijloace de transport a mărit considerabil accesul entităților media la informații. Nu în ultimul rând,

Internetul furnizează capacități virtuale aproape nelimitate pentru diseminarea gratuită de informații, inclusiv pentru acei martori oculari care postează și publică, on-line, în comunitatea sa de interes, primele date ale unui eveniment.

Concluzii

În urma celor prezentate în cadrul analizei noastre asupra aspectelor teoretice privind definirea, rolul și importanța informațiilor din surse deschise în cadrul procesului de intelligence, se poate concluziona că, prin intermediul OSINT, se pot completa o mare parte a nevoilor de informații și, astfel, se realizează o descongestionare a celorlalte resurse de culegere, permițându-le o concentrare a efortului asupra altor tipuri de informații. Acest model de complementaritate în etapa de culegere poate permite analistului să utilizeze produsele secrete de intelligence în scopul validării produselor OSINT.

Deși suntem conștienți de faptul că OSINT nu va putea înlocui produsele clasificate de intelligence susținem că informațiile din surse deschise sunt în măsură să completeze și să scoată în evidență produsele intelligence de tip *all-sources*, oferind sprijin esențial informațiilor de tip clasificat. Din aceste puncte de vedere, OSINT reprezintă mijlocul principal – și cel mai rapid – pentru a satisface nevoile de informații de bază ale factorilor de decizie, comandanților, incluzând în cadrul acestora informațiile despre istoricul, contextul curent și informațiile geospațiale din zona de interes/responsabilitate.

În general, OSINT, ca sursă a sprijinului de informații, are un potențial semnificativ pentru determinarea indiciilor avertizării, dezvoltarea politicilor, planificarea de urgență, în asistența de securitate, achiziția de armament, în operații multinaționale și de coaliție, precum și în abordarea noilor priorități, cum ar fi proliferarea și terorismul.

Nu în ultimul rând, OSINT este vital ca mijloc de orientare rapidă a decidenților și constituie un punct de plecare pentru managementul culegerii de informații pentru celelalte discipline de intelligence¹⁴, analiza tuturor surselor cu fuziunea tuturor surselor de informații validate și relevante rămâne cel mai bun mijloc pentru a transmite informația utilizatorului.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

- 1 Sloane N.J.A., Wyner A.D, Claude E. Shannon, *Collected Papers*, IEEE Press, New York, 1993.
- 2 Warren Weaver, *The Mathematics of Communication* în Scientific American nr. 181 (1), Scientific American, Inc., iulie 1949, pp. 11-15.
- 3 Robert David Steele, *The Open-Source Everything Manifesto: Transparency, Truth, and Trust*, Evolver Editions, Berkeley, 2012.
- 4 Sursele de literatură gri pot fi ONG-urile, instituțiile de învățământ și cercetare, companii comerciale, agenții guvernamentale, asociații formale și informale etc.
- 5 Acest tip de surse nu trebuie confundat cu sursele umane specifice activității de informații (HUMINT).
- 6 <https://www.cia.gov/news-information/featured-story-archive/2010-featured-story-archive/open-source-intelligence.html>
- 7 <http://www.fbi.gov/about-us/intelligence/disciplines>
- 8 *Joint and National Intelligence Support to Military Operations – JP 2-01*, 2004, III-32.
- 9 *Doctrina națională a informațiilor pentru securitate*, Editura SRI, București, 2004, p. 42.
- 10 Dan Plăvițu, *Surse și medii de culegere a informațiilor*, în Revista „Gândirea Militară Românească” nr. 6/2006, pp. 21-27.
- 11 Interviu acordat de către gl. Gheorghe Nicolaescu, Cotidianul „Ziua”, din 09.08.2003.
- 12 Corneliu Pivariu, Nicolae Perhaiță, *Pulsul geostrategic. Eficiența informațiilor: între secrete și surse deschise (I)*.
- 13 Dan Plăvițu, *Conceptul și rolul OSINT în cadrul fluxului informațional. Capabilități ale serviciilor moderne de informații militare*, coordonator Sergiu Medar, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2007, pp. 127-161.
- 14 Robert D. Steele, *Open Source Intelligence: What is it? Why is it important to the military?*, President Open Source Solution, Inc., <http://www.oss.net/>

BIBLIOGRAFIE

- Joint and National Intelligence Support to Military Operations – JP 2-01*, 2004.
- Doctrina națională a informațiilor pentru securitate*, Editura SRI, București, 2004.
- Doctrina pentru Informații, Contrainformații și Securitate a Armatei – I.P.S.-1*.
- Maior George Cristian, Nițu Ionel, *Provocări și tendințe în analiza de intelligence*, Editura RAO, București, 2012.
- Pivariu Corneliu, Perhaiță Nicolae, *Pulsul geostrategic, Eficiența informațiilor: între secrete și surse deschise (I)*.
- Plăvițu Dan, *Conceptul și rolul OSINT în cadrul fluxului informațional. Capabilități ale serviciilor moderne de informații militare*, coordonator Medar Sergiu, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2007.
- Plăvițu Dan, *Surse și medii de culegere a informațiilor*, în Revista Gândirea Militară Românească, nr. 6/2006.
- Predică Gheorghe, *Rolul și importanța OSINT*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2014.
- Sloane N.J.A., Wyner A.D, Claude E. Shannon, *Collected Papers*, IEEE Press, New York, 1993.
- Steele D. Robert, *Open Source Intelligence: What is it? Why is it important to the military?*, President Open Source Solution, Inc., <http://www.oss.net/>
- Steele Robert David, *Open Source Intelligence, Operational OSINT*.
- Steele Robert David, *The Open-Source Everything Manifesto: Transparency, Truth, and Trust, Evolver Editions*, Berkeley, 2012.
- Steele Robert David, *The Smart Nation Act: Public Intelligence in the Public Interest*, OSS International Press, Oakton, Virginia.
- Weaver Warren, *The Mathematics of Communication*, în Scientific American nr. 181 (1), Scientific American, Inc., iulie 1949.
- Winder Robert, *Untangling the Web. A guide for Internet research*, 2007.
- www.cia.gov/news-information/featured-story-archive/2010-featured-story-archive/open-source-intelligence.html
- www.fbi.gov/about-us/intelligence/disciplines

IMPLICAREA ONU, NATO, UE ȘI OSCE ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII UMANITĂȚII

INVOLVEMENT OF UNO, NATO, EU, AND OSCE IN THE MAINTENANCE OF THE SECURITY OF HUMANITY

Asist.univ.dr.av. Anelis-Vanina ISTRĂTESCU*

Statele nu mai pot face față, în mod individual, avalanșei provocate de mutațiile din sfera geopolitică și militară, coalizarea lor în menținerea securității constituind chintesența regulilor aflate la temelia statului de drept, a ordinii juridice pe care se fundamentează societățile civilizate. În ecuația jocurilor de putere, organizațiile și alianțele internaționale – create inclusiv pentru îndeplinirea unor scopuri militare – joacă un rol esențial în contracararea riscurilor ce afectează securitatea umanității, în lumina idealurilor și rațiunilor care au condus la formarea lor pornind de la ideea că cea mai redutabilă „armă” este cooperarea la toate nivelurile și pe toate palierele.

Pe aceleași principii funcționează astăzi și ONU, NATO, UE și OSCE, ale căror intervenții în segmentul afacerilor militare reflectă capacitatea lor de a-și perfecționa arsenalul, prin prisma lecțiilor învățate de-a lungul istoriei, dar și de a se adapta la formele noi ale războiului actual, având ca protagoniști și armatele neregulate ale unor entități politice nonstatale, al căror comportament în sfera relațiilor internaționale nu încetează să ne surprindă.

The States are no longer capable of facing individually the effect of the mutations that occurred in the geo-political and military area, so their entry into coalitions made for the maintenance of security represents the quintessence of the rules applicable in the law-based State and of the legal order which civilized societies are based on. In the equation of power games, the international organizations and alliances – established for military purposes inclusively – play a major role in the fight against risks affecting the security of humanity, in the light of the ideals and reasons taken into consideration upon their establishment, bearing in mind the fact that the most redoubtable “weapon” is cooperation at all levels and in all areas.

The same principles are also applied to the activity of UNO, NATO, EU, and OSCE of which interventions in the military affairs reflect their capability to improve their arsenal view of the lessons learned throughout history and to adapt themselves to the new forms of the present wars having also as protagonists, the irregular armies of some non-state political entities whose behavior in the international relations field is continuously surprising.

Cuvinte-cheie: securitate; cooperare; supremația legii; stabilitate; pace; ordine.

Keywords: security; cooperation; rule of law; stability; peace; order.

Este un truism că securitatea rămâne o problemă de actualitate, motiv pentru care mă voi axa, în cele ce urmează, pe abordarea activității desfășurate de marile organizații și alianțe internaționale pentru salvagardarea securității, în îndeplinirea obiectivului atât de greu de atins, al menținerii și al consolidării păcii globale. Aceasta întrucât riscurile și amenințările conturate în ultimii ani au reflectat fațetele cameleonice ale

războiului modern, în care lupta propriu-zisă dintre „combatanți” nu mai îmbracă doar forma participării directe în teatrele de operații, ci s-a extins în multiple domenii, precum cel cibernetic, informațional sau tehnologic, conturând astfel imaginea unui „război multidimensional”, pentru combaterea căruia se impune reunirea eforturilor liderilor statali în plan politic, juridic și militar.

ONU și securitatea globală

Apariția ONU pe scena internațională a constituit un moment crucial în istoria umanității, pentru realizarea scopurilor proiectate la crearea ei, și anume menținerea păcii și securității internaționale, dezvoltarea relațiilor prietenești

*Universitatea „Spiru Haret”;
Institutul Național pentru Pregătirea
și Perfecționarea Avocaților;
Baroul București
e-mail: istratescu_anelis@yahoo.com

dintre națiuni, realizarea cooperării internaționale în rezolvarea problemelor cu caracter economic, social, cultural sau umanitar¹, în lumina deciziei statelor semnatare ale Cartei Națiunilor Unite de „a izbăvi generațiile viitoare de flagelul războiului”.

În timp ce pentru unii doctrinari Consiliul de Securitate al ONU constituie un veritabil polițist al securității internaționale, având ca funcțiune subsidiară cea de guvernare și supranațională în scopul îndeplinirii sarcinilor interne ale statului eșuat², pentru alții, existența ONU facilitează eforturile multinaționale în sensul îngrădirii, limitării și chiar opririi unui război, în cazul în care părțile beligerante sunt de acord să fie îngrădite, limitate și împiedicate de la a-și duce lupta până la capăt³.

O privire retrospectivă asupra intervențiilor operate de ONU în conflictele armate sau focarele conflictuale cu consecințe dezastruoase asupra vieții și integrității fizice ori psihice a civililor ne susține punctul de vedere, conducând la concluzia că organizația și-a demonstrat pe deplin, chiar dacă uneori în modalități mai mult sau mai puțin criticabile, atributul de garant al securității internaționale, de veritabil gardian al valorilor ocrotite în statul de drept, clădit pe principiul supremației legii și pe respectarea drepturilor și libertăților fundamentale individuale. Putem aminti aici deciziile recente ale Consiliului de Securitate al ONU în domeniul menținerii păcii și securității internaționale și prevenirii conflictelor (*Rezoluția nr. 2.171 din 21 august 2014*), protejării civililor în conflictele armate (*Rezoluția nr. 2.175 din 29 august 2014*) ori cele privind amenințările la adresa păcii și securității internaționale cauzate de acte teroriste (*Rezoluția nr. 2.178 din 24 septembrie 2014*), toate aceste rezoluții relevând preocuparea constantă a națiunilor de a identifica vulnerabilitățile la care este expusă omenirea și de a găsi soluțiile cele mai adecvate la problemele rămase încă fără rezolvare.

Pe lângă adoptarea de rezoluții destinate reglementării unor chestiuni generale în domeniul securității globale, ONU s-a implicat și continuă să se implice pregnant în operațiile complexe de stabilitate și sprijin desfășurate în diverse teritorii ale unor state, prin intermediul Consiliului de Securitate, între atribuțiile cărora se numără și cea privind cercetarea oricărei dispute sau situații de natură a produce fricțiuni internaționale, precum și cea de a acționa militar împotriva agresorilor.

Astfel, prin *Rezoluția nr. 2.174 din 27 august 2014 referitoare la Libia* s-a decis că furnizarea, vânzarea sau transferul de arme și muniții în Libia vor fi supuse în prealabil aprobării Comitetului (par. 8); prin *Rezoluția nr. 2.180 din 14 octombrie 2014 privitoare la Haiti* s-a luat decizia extinderii mandatului MINUSTAH (trupe armate și forțe polițienești) pe teritoriul țării până la data de 15 octombrie 2015 pentru menținerea securității, în contextul organizării de alegeri parlamentare și prezidențiale; prin *Rezoluția nr. 2.183 din 11 noiembrie 2014 privind Bosnia și Herțegovina*, Consiliul de Securitate al ONU a autorizat statele membre să acționeze în cooperare cu Uniunea Europeană pentru a continua pe o perioadă de 12 luni, începând cu data adoptării rezoluției, funcționarea forței multinaționale de stabilizare EUFOR ALTHEA, sub control și comandă reunite. și exemplele ar putea continua, evidențiind aportul incontestabil adus de organizația internațională mai sus-amintită la reconstrucția instituțională și normativă a popoarelor afectate, la menținerea unui climat de pace și ordine socială.

La fel de relevantă pentru asigurarea securității umanității este și activitatea din ultima perioadă a comisiilor create la nivelul ONU, în scopul monitorizării și investigării violărilor aduse drepturilor omului, prin prezentarea de rapoarte, precum *Raportul A/HRC/25/63 din 7 februarie 2014 adoptat de Comisia abilitată cu cercetarea situației din Republica Populară Democrată Coreeană*⁴, căreia i s-a recomandat adoptarea urgentă de reforme profunde politice și instituționale, modificarea Codului Penal și a Codului de Procedură penală, în scopul abrogării prevederilor privind așa-zisele infracțiuni antistat și anti-popor, respectarea deplină a dreptului la un proces echitabil și garanțiilor consfințite prin Pactul cu privire la Drepturile Civile și Politice, abolirea pedepsei cu moartea, promovarea prin educație a respectului drepturilor omului și libertăților fundamentale, urmărirea și trimiterea în judecată a persoanelor responsabile de comiterea de crime împotriva umanității, ratificarea Convențiilor adoptate în materia protejării persoanelor împotriva dispariției forțate, drepturilor persoanelor cu dizabilități, a Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale, precum și acceptarea imediată a prezenței unei baze de lucru și a asistenței acordate de Biroul Înaltului Reprezentant al Națiunilor Unite

pentru Drepturile Omului și alte entități abilitate ale Națiunilor Unite.

Încălcări similare de drepturi ale omului au fost constatate și de *Comisia mandatată cu monitorizarea situației din Siria*, stat confruntat cu lupta continuă dintre forțele guvernamentale și grupuri armate nonstatale⁵ și atacuri ale luptătorilor extremiști, astfel cum rezultă din *Raportul A/HRC/2760 din 13 august 2014 privind Siria*⁶, prin care s-au formulat de asemenea, unele recomandări: respectarea drepturilor omului și a dreptului internațional umanitar, implementarea efectivă a rezoluțiilor Consiliului de Securitate privitoare la asistența și accesul la ajutorul umanitar, judecarea și tragerea la răspundere a persoanelor vinovate de încălcări ale drepturilor omului și ale dreptului internațional umanitar, încetarea folosirii ilegale și arbitrare a armamentului, permiterea accesului pe teritoriul țării a organismelor și a grupurilor de monitorizare în domeniul drepturilor omului și luarea măsurilor necesare pentru a le asigura protecția. Pe aceeași linie de gândire, s-a recomandat cu fermitate comunității internaționale să impună embargo și să înceteze furnizarea de armament în această țară, să sprijine finanțarea operațiilor umanitare și extinderea ajutorului umanitar, iar Consiliul de Securitate să acționeze pentru deferirea situațiilor constatate către organismele judiciare competente (între care și Curtea Penală Internațională) și să eficientizeze aplicarea și implementarea dispozițiilor dreptului internațional al drepturilor omului și ale dreptului umanitar.

Nu poate fi omisă în această cercetare nici contribuția decisivă în menținerea securității a *Curții Internaționale de Justiție*, organismul judiciar principal al ONU, în competența căruia se circumscriu litigiile privitoare la încălcările normelor dreptului internațional, a căror soluționare servește atât la reglementarea raporturilor juridice concrete deduse judecării, cât și la prevenirea comiterii unor încălcări similare de drepturi, prin standardele de conduită impuse părților litigante și prin principiile evocate în cuprinsul deciziilor pronunțate. Investirea acestui organ judiciar cu soluționarea unor dispute juridice legate de delimitarea unor teritorii și fixarea granițelor dintre părțile aflate în conflict (*Burkina Faso v. Nigeria*⁷, *Peru v. Chile*⁸) ori a unor cauze având ca obiect încetarea experiențelor cu arme nucleare și dezarmare nucleară (*Insulele Marshall v. Pakistan*,

*Insulele Marshall v. India ori Insulele Marshall v. Regatul Unit*⁹), ne confirmă susținerile, ținând seama de impactul tranșării disputelor existente asupra stabilității internaționale, în general și asupra celei regionale, în particular, din perspectiva afacerilor militare derulate în teritoriile respective.

Misiunea de restabilire a ordinii de drept înfăptuită prin intermediul ONU se completează și prin jurisprudența *tribunalelor speciale internaționale* (*Tribunalul Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavia*, *Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda*) sesizate de Consiliul de Securitate cu judecarea unor cauze privind încălcări ale dreptului internațional umanitar, în virtutea prerogativelor conferite acestuia prin art. 41 din Carta Națiunilor Unite, continuând și în prezent prin Mecanismul Rezidual Internațional pentru Tribunalele Penale¹⁰ instituit prin *Rezoluția nr. 1.966* (2010) a Consiliului de Securitate al ONU și completat prin rezoluțiile sale ulterioare (cea mai recentă fiind *Rezoluția nr. 2.130/2013*). Acest mecanism urmărește continuarea demersurilor de cercetare, judecare și tragere la răspundere penală a autorilor infracțiunilor care se sustrag anchetelor sau ale căror cauze nu s-au finalizat.

Iată deci, cât de complexă este implicarea ONU în menținerea climatului de stabilitate și ordine mondială, atât de fragil și de instabil în contextul noilor provocări și amenințări. Indiferent de opiniile nuanțate privind locul pe care îl ocupă această organizație în domeniul afacerilor militare, ale cărei decizii continuă să alimenteze polemici și controverse în comunitatea internațională, dar și critici vehemente din partea susținătorilor ardenti ai principiului neintervenției, se poate afirma, cu convingere, că fără ONU istoria omenirii ar fi urmat un curs diferit și că securitatea globală ar fi fost privată de unul dintre cei mai vajnici protectori ai ei.

NATO – gardian al securității

Crearea NATO în 1949 în temeiul Tratatului Nord-Atlantic a stat sub semnul obiectivului primordial al organizației, acela de a salvagarda libertatea și securitatea membrilor săi, prin mijloace politice și militare, realitatea faptică demonstrându-ne că cooperarea dintre națiuni, fundamentată pe solidaritate și întrajutorare, rămâne remediul cel mai eficient pentru escaladarea conflictelor și gestionarea crizelor ce afectează și destabilizează

umanitatea, dincolo de diferențele de ordin politic, militar, juridic, economic, social și cultural existente între statele aliate.

Explicitarea modalităților de interacțiune din cadrul contingentelor militare multinaționale a condus la distincția dintre *multinaționalitatea orizontală*, formă tradițională de interacțiune între forțele armate aliate, constând în alăturarea unităților naționale individuale în cadrul aceleiași grupări sau chiar cooperarea unor corpuri de armată din țări diferite, caracterizată prin întruniri la nivelul cartierelor generale sau în domeniul logistic și *multinaționalitatea verticală*, de esența căreia este constituirea unor contingente mixte, bi sau multinaționale, la un eșalon inferior, în scopul declarat de a alătura unități naționale diferite, de a încuraja dialogul dintre soldați de diferite naționalități, de a îmbunătăți înțelegerea reciprocă și a diminua prejudecățile mutuale¹¹.

Conceptul de „apărare colectivă” consacrat prin art. 5 din Tratatul de la Washington a făcut posibilă extinderea Alianței, prin cooptarea de noi membri de pe două continente (în prezent totalizând 28 de state), animați de ideea consultării și cooperării în domeniul apărării și securității, dar și de participarea în operații multinaționale de gestionare a crizelor, prin prisma Conceptului Strategic adoptat la Summitul NATO de la Lisabona din 2010, care îi conturează și îi potențează atribuțiile Alianței.

De altfel, obiectivele apărării colective, managementul crizelor și securitatea prin cooperare au fost reafirmate și în *Declarația Summitului NATO din Țara Galilor din 5 septembrie 2014*, prin care NATO a aprobat *Planul de Acțiune pentru creșterea nivelului de reacție*, pentru a putea răspunde cu promptitudine schimbărilor intervenite în mediul de securitate, provocărilor și implicațiilor strategice generate de conduita Rusiei, ca și riscurilor și amenințărilor venite din Orientul Mijlociu și din Africa de Nord (pct. 5). Prin aceeași Declarație, NATO a lansat și *Conceptul Națiunilor-Cadru*, în temeiul căruia statele aliate acționează în grupuri multinaționale pentru dezvoltarea reunită a forțelor și capacităților lor, sub coordonarea unei națiuni-cadru, pentru implementarea conceptului punându-se bazele inițiale a trei grupuri multinaționale de lucru coordonate de Germania, Anglia și Italia, iar alte astfel de grupuri fiind în curs de formare (pct. 67). În plus, prin Declarația specificată s-a aprobat și *Inițiativa privind Construirea Capacităților*

de Apărare și de Securitate Conexă destinată consolidării angajamentelor asumate față de aliați și susținerii stabilității Alianței, părțile semnatare convenind să extindă aplicarea inițiativei și în Georgia, Iordania și Republica Moldova și să furnizeze asistența pentru asigurarea apărării și securității în Libia, inclusiv prin dezvoltarea de parteneriate cu ONU, UE și OSCE (pct. 89).

Descrisă fie ca bloc constructiv indispensabil unei noi și stabile ordini mondiale¹² ori ca expresie instituțională a unei viziuni comune asupra legitimității¹³, NATO se află într-un continuu proces de restructurare și de metamorfozare, încercând să învețe din trecutul istoric, să se ancoreze în prezent și să își proiecteze strategia viitoarelor acțiuni întreprinse în exercitarea rolului său activ, proclamat încă de la data înființării ei, prin lupta asiduă condusă împotriva terorismului, prin acțiuni de apărare împotriva atacurilor cibernetice, ca și prin promovarea contribuției femeilor în domeniul păcii și securității.

Astfel, operațiile și misiunile conduse de NATO în Bosnia și Herțegovina, Macedonia, Irak, Pakistan, Sudan și Libia din perioada 1992-2011 au avut o evoluție sinuoasă, dar în același timp, au desăvârșit experiența coaliției în rezolvarea conflictelor și crizelor globale ori regionale și au pavat drumul acțiunilor actuale din zone deosebit de sensibile ale Globului. Mă refer, spre exemplu, la *misiunea NATO din Afganistan*, unde Alianța coordonează activitatea ISAF¹⁴, mandată cu extinderea autorității Guvernului afgan pentru crearea mediului funcționării instituțiilor democratice și garantării respectării principiului supremației legii și desfășoară concomitent activități de pregătire și instruire a unui corp militar profesionist constituit din afgani (ANSF), capabil să asigure securitatea propriei țări, Alianța angajându-se să acorde asistența și sprijinul financiar necesar susținerii acestei noi forțe de securitate începând din 2015, în cadrul *Misiunii Resolute Support*, reglementată juridic prin *Convenția asupra Statutului Forțelor (SOFA)* semnată în 30 septembrie 2014.

La fel de constructivă pentru asigurarea securității este și *Misiunea NATO din Kosovo*, derulată prin intermediul trupelor aliate reunite sub titulatura de Forța NATO pentru Kosovo (KFOR),¹⁵ a căror prezență în zonă este esențială în prezervarea păcii și stabilității și continuă în temeiul *Rezoluției nr. 1.244/1999* a Consiliului

de Securitate al ONU, având o înrâurire decisivă asupra dialogului mediat de UE dintre Serbia și Kosovo, axat în principal, pe rezolvarea disputei privitoare la zona nordică a Kosovo și materializat prin semnarea unui Pact cuprinzând un set de principii privind normalizarea relațiilor dintre cele două state în aprilie 2013, sprijinit de Alianța Nord-Atlantică. Implicarea NATO în stabilizarea regiunii afectate a vizat, între altele, menținerea siguranței și ordinii publice, prezervarea securității granițelor, interzicerea contrabandei transfrontaliere cu armament, implementarea unui program referitor la tranzacțiile cu arme, muniții și exploziv pe teritoriul Kosovo, distrugerea armamentului, dar s-a concentrat și pe rezolvarea unor probleme majore de care depinde însăși funcționarea statului kosovar, respectiv înființarea de instituții civile, crearea unui sistem legislativ și judiciar propriu, aplicarea mecanismului punitiv indispensabil combaterii infracționalității.

În analiza contribuției NATO în domeniul securității internaționale, merită amintit și sprijinul substanțial furnizat actualmente de Alianța Uniunii Africane, prin asistența oferită în *Misiunea din Somalia (AMISOM)*¹⁶, în domeniul aerian și maritim, prin trimiterea de experți specializați în diverse domenii (strategic, financiar, logistic, managementul forței armate, resurse umane, IT), instruirea în programele școlilor NATO, ca și prin suportul oferit African Standby Force (ASF), pentru ca această nouă forță militară regională să devină perfect operațională și să poată asigura prin propriile sale capacități, stabilitatea întregului continent african în timpul crizelor.

Participarea NATO în demersurile actuale de consolidare a securității globale nu se limitează însă la spațiul terestru, acțiunile sale desfășurându-se și în spațiul maritim, respectiv în Marea Mediterană, în cadrul *Operațiunii Active Endeavour*¹⁷, prin monitorizarea constantă a transporturilor operate de nave prin Strâmtoarea Gibraltar, întărind astfel siguranța regiunii, contracarând terorismul practicat în largul mării și contribuind la combaterea eficientă a activităților de contrabandă și proliferare a armelor de distrugere în masă. În paralel, acțiunile NATO se îndreaptă și în direcția combaterii pirateriei maritime în largul Cornului Africii, prin coordonarea *Operațiunii Ocean Shield*¹⁸ a cărei realizare îmbracă forme multiple: monitorizarea aeriană a navelor, prevenirea și neutralizarea

deturnărilor de nave, reprimarea jafurilor armate, distrugerea bazelor și materialului logistic utilizat de pirați, escortarea și reținerea navelor.

Cercetarea științifică a rolului Alianței Nord-Atlantice în opera de menținere a păcii și a securității globale nu ar fi completă, fără evidențierea importanței eforturilor depuse de NATO în combaterea terorismului, prin angajarea sa în numeroase inițiative de natură politică, operațională, conceptuală, militară, tehnologică și științifică, consolidate prin elaborarea și implementarea unui *Ghid de combatere a terorismului lansat în cadrul Summitului de la Chicago din 2012* și dezvoltarea unei ample activități pe trei planuri: prin crearea unui forum permanent de consultare transatlantică, prin folosirea capacităților sale militare și civile în scopul combaterii terorismului și gestionării consecințelor atacurilor teroriste, prin cooperarea în parteneriate împreună cu alte organizații internaționale (ONU, UE și OSCE) sau state nonmembre ale Alianței. În considerarea rațiunilor pe care își fundamentează propria existență, NATO a decis, în aprilie 2014, suspendarea cooperării civile și militare cu Rusia, inclusiv în sfera combaterii terorismului, condamnând intervenția militară nelegală a Rusiei în Ucraina, soldată cu încălcarea flagrantă a integrității teritoriale și a suveranității Ucrainei, ca și tentativa de a anexa Crimeea teritoriului rus, într-o manieră incompatibilă cu principiile dreptului internațional și îndeosebi cu principiul supremației legii, reafirmat de NATO prin toate instrumentele sale normative.

Pe fundalul suspendării cooperării dintre NATO și Rusia, raporturile de cooperare dintre NATO și Ucraina s-au intensificat, materializându-se pe de o parte, în sprijinirea Ucrainei în procesul de reformare a sistemului ei de apărare și securitate, esențial pentru deplina instaurare a regimului democratic în această țară, prin coordonarea furnizării de asistență umanitară și medicală în zonele afectate de criza cu Rusia, iar pe de altă parte, prin ajutorul acordat NATO de Ucraina în gestionarea misiunilor sale curente din Afganistan și Kosovo, colaborarea dintre cele două entități devenind mai solidă, odată cu adoptarea unei declarații comune în septembrie 2014 a Comisiei NATO-Ucraina la Summitul din Țara Galilor, prin care Rusia a fost aspru condamnată pentru destabilizarea deliberată și continuă a Ucrainei de est, ca și pentru așa-zisa anexare a Crimeii.

În abordarea locului pe care îl joacă NATO în actualul mediu de securitate trebuie subliniată și implicarea Alianței în acțiunile de combatere a *cyber-terorismului*, transpuse prin noua politică¹⁹ promovată în cadrul Summitului din Țara Galilor din septembrie 2014, potrivit căreia apărarea cibernetică constituie parte integrantă a apărării colective, iar dreptul internațional se aplică și în spațiul cibernetic. Noua politică constituie o piatră de încercare pentru aliați, întrucât aduce ca elemente inovatoare, restructurarea guvernantei în apărarea cibernetică, procedura de asistență a aliaților, ca și integrarea apărării cibernetică în planurile operaționale, stipulând necesitatea de intensificare a cooperării cu parteneri privați din domeniul industrial.

Nu în ultimul rând, NATO a depus și continuă să depună diligențe pentru înlăturarea impedimentelor privind participarea femeilor în prevenirea, gestionarea și rezolvarea conflictelor, ca și în operațiile de restabilire a păcii, protejarea drepturilor persoanelor de sex feminin, prevenirea violențelor decurgând din conflicte de natură sexuală, prin dezvoltarea durabilă de parteneriate cu alte organizații internaționale, cea mai recentă inițiativă în acest sens reprezentând-o *Noua Politică NATO din 2014 referitoare la Femei, Pace și Securitate*, în care se reflectă punerea în practică a principiilor cristalizate prin *Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU nr. 1.325/2000* și a rezoluțiilor conexe subsecvente.

Analiza riguroasă a acțiunilor NATO din ultimul deceniu, în care se înscrie și dezvoltarea parteneriatelor cu ONU, UE și OSCE, cu precădere în domeniile de interes vital pentru menținerea păcii globale, ne determină să concluzionăm că Alianța Nord-Atlantică și-a însușit pe deplin valențele „abordării cuprinzătoare a securității”, înțelegând nevoia stringentă de protecție a omenirii în fața noilor provocări și amenințări ale contemporaneității.

Uniunea Europeană în mediul actual de securitate

Formarea Uniunii Europene în constelația colectivităților de state reunite pentru realizarea intereselor economice și politice comune a marcat în mod decisiv pleiada demersurilor privind apărarea securității globale, consfințind cooperarea interstatală în lupta acerbă condusă

pentru promovarea și ocrotirea drepturilor omului, elaborarea și implementarea politicii de securitate și apărare comună, combaterea fermă a infraționalității transfrontaliere, ceea ce a reprezentat un pas uriaș în îndeplinirea dezideratului de consolidare a păcii și ordinii sociale.

Idealul Uniunii Europene de ancorare în viața societății a rolului central al omului și a drepturilor lui inviolabile și inalienabile, precum și respectarea acestor drepturi, s-au inspirat atât din moștenirea culturală religioasă și umanistă a statelor europene, cât și din experiențele Consiliului Europei în promovarea libertăților fundamentale, astfel încât, la fel ca țările ce o compun sau ca organizația CE, Uniunea se bazează pe valorile respectării demnității umane, democrației, egalității și statului de drept, încercând să ofere cetățenilor săi un spațiu de libertate, securitate și justiție (...)²⁰.

Beneficiul colaborării cu principalii actori angrenați în misiuni și operații de preservare a securității a fost înțeles în profunzime și de UE, care, prin dezvoltarea de alianțe strategice cu alte organisme și organizații internaționale, transpuse în declarații, acorduri sau convenții, a devenit, la rândul său, un fervent susținător al stabilității, dar și un promotor al valorilor ocrotite prin acțiuni militare colective, punând astfel în aplicare efectivă principiile proclamate în Tratatul de la Lisabona, prin care s-a impus și conceptul de *Politică de Apărare și Securitate Comună (PSAC)*.

În viziunea noii legi europene fundamentale, implicarea UE în domeniul gestionării militare a crizelor include dreptul de a recurge la acțiuni de dezarmare, de a desfășura misiuni umanitare și de evacuare, de a acorda asistență și consiliere în probleme militare, de a restabili pacea și de a conduce operații de stabilizare în perioada postconflictuală, toate aceste prerogative fiindu-i conferite Uniunii în considerarea rolului său substanțial în edificarea și protejarea securității europene, ca parte integrantă a securității globale. În acest context, UE devine un „pion” esențial în jocurile de putere derulate pe harta lumii, în care acțiunile militare trebuie să îndeplinească atât o funcție preventivă, cât și o funcție combativ-constructivă, atunci când interesele umanității o cer.

Sub aspect normativ, UE s-a preocupat, între altele, de elaborarea *Strategiei europene de securitate din 12 decembrie 2003* (fondată pe contracararea amenințărilor, asigurarea securității vecinătăților

sale, dezvoltarea unei ordini internaționale bazate pe multilateralism efectiv), dar și de adoptarea *Strategiei UE contra proliferării armelor de distrugere în masă din 2003* (stipulând importanța multilateralismului, necesitatea promovării unui mediu regional și internațional stabil, cooperarea strânsă cu parteneri-cheie); reglementarea comerțului cu arme (implementată prin *Decizia 2010/336/PESC din 14 iunie 2010 a Consiliului Uniunii Europene*); combaterea comerțului ilicit cu arme de calibru mic și armament ușor pe calea aerului, prin adoptarea *Strategiei Uniunii Europene de combatere a acumulării ilicite și a traficului ilicit de arme de calibru mic și armament ușor (SALW), precum și de muniție aferentă – Strategia UE privind SALW din 2003* (în aplicarea căreia s-a adoptat *Decizia 2010/765/PESC a Consiliului Uniunii Europene din 2 decembrie 2010*); controlarea exporturilor, transferului, serviciilor de intermediere și tranzitului produselor cu dublă utilizare, prin edictarea *Regulamentului Consiliului UENr. 428 din 5 mai 2009* (reglementându-se situația bunurilor cu utilizare civilă și militară, sub aspectul procedurii și condițiilor de tranzacționare).

Pentru atingerea obiectivului de întărire și de perfecționare a capacităților sale militare, eforturile UE s-au manifestat de-a lungul evoluției sale și în plan instituțional, prin crearea *Comitetului Militar al Uniunii Europene*²¹ (având atât funcția de forum pentru cooperare și consultare militară a statelor unionale în domeniul prevenirii conflictelor și managementul crizelor, cât și funcția de evaluare a opțiunilor militare strategice, de consiliere și planificare a operațiilor pe timp de criză) și *Agenciei Europene de Apărare*²² (însărcinată cu dezvoltarea capacității de apărare în situații de criză, promovarea cooperării în domeniul armamentului, consolidarea bazei industriale și tehnologice, creșterea eficacității cercetării și tehnologiei) ori prin consacrarea instituției *Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politică de securitate comună* și a unui *Serviciu european pentru acțiune externă*,²³ care au sporit capacitatea Uniunii de a răspunde amenințărilor asupra securității cetățenilor europeni.

Incursiunea noastră științifică în acțiunile militare recente derulate de UE relevă faptul că această comuniune de state își conștientizează atributul de instrument eficace al securității și pune un accent deosebit pe respectarea principiului supremației dreptului, garantarea drepturilor

omului, perfecționarea capacităților umane, tehnice și logistice și profesionalizarea corpului forțelor armate proprii, consolidarea sistemului de apărare și securitate colectivă, finanțarea acțiunilor militare, îmbunătățirea procedurilor de lucru în teatrele de operații.

*Operațiunea EUFOR ALTHEA*²⁴ constituie un exemplu elocvent de implicare a Uniunii Europene în acțiunile actuale de menținere a securității în Bosnia și Herțegovina, pentru a-i sprijini stabilizarea și a-i facilita integrarea europeană, ceea ce se traduce prin suportul uman, material și logistic acordat forțelor militare naționale în procesul de formare și instruire continuă, ținând seama de imperativul asigurării păcii în zona de Balcanilor de Vest, în realizarea unuia dintre obiectivele fundamentale ale Politicii de Apărare și Securitate Comună: prevenirea conflictelor.

Aportul militar al UE se dovedește la fel de vizibil și pe continentul african, unde statele unionale au decis, în 2014, să lanseze *Operațiunea militară EUFOR RCA*²⁵, a cărei dislocare a fost aprobată prin *Rezoluția nr. 2.134 din 28 ianuarie 2014 a Consiliului de Securitate al ONU*, pentru a asigura un mediu stabil de securitate pe teritoriul Republicii Central Africane, în zona Bangui, astfel încât să se permită acordarea de ajutoare și asistență umanitară populației civile supuse unui regim auster de violență și teroare.

Eforturile UE de sprijinire a păcii, de protejare a populației civile și de reconstrucție a statelor africane confruntate cu un grad de infraționalitate extrem de ridicat s-au reflectat și în alte misiuni militare de mare anvergură pentru securitatea regională: *EUSEC RD Congo*²⁶ (axată pe susținerea autorităților congoleze în reconstrucția armatei naționale și crearea cadrului necesar redresării economice și sociale a statului), *EUTM-Mali*²⁷ (implicată în acțiuni de sprijin pentru restaurarea ordinii constituționale și democratice, susținerea autorităților statale în exercitarea suveranității asupra teritoriului malian, combaterea crimei organizate și a actelor teroriste) și *EUTM Somalia*²⁸ (mandată cu antrenarea forțelor armate somaleze, protejarea civililor, familiarizarea militarilor somalezi cu normele de drept internațional umanitar și normele de protecție a drepturilor omului, furnizarea consultanței strategice și activități de mentoring).

La fel ca și NATO, UE se alătură acțiunilor militare maritime angajate în zona Cornului Africii

și a Oceanului Indian, derulând în acest sens, propriile sale operații și misiuni militare, respectiv *EU NAVFOR Somalia – Operația Atalanta*²⁹ și *EUCAP Nestor*³⁰, care implică depistarea, prevenirea și reprimarea pirateriei și a jafurilor armate, protecția navelor transportatoare de hrană, monitorizarea activităților de pescuit, consolidarea securității maritime, întărirea sistemului judiciar sub aspectul procedurilor aplicate pentru cercetarea, urmărirea, judecarea și condamnarea persoanelor găsite vinovate de comiterea de infracțiuni în spațiul maritim.

Pe lângă misiunile și operațiile militare complexe desfășurate de forțele UE la scară planetară, Uniunea și-a orientat prioritățile și către îndeplinirea unor *misiuni civile* aflate în plină desfășurare la ora actuală, ale căror obiective se circumscriu conceptelor apărării și securității comune: *EUBAM Libia*³¹ (focalizată pe susținerea Libiei în perioada postconflict, prin transfer de know-how, în scopul dezvoltării securității și managementul granițelor terestre, maritime și aeriene); *EUCAP Sahel Niger*³² (concentrată pe combaterea amenințărilor la adresa securității, terorismului, crimei organizate și migrației nelegale și pe susținerea securității energetice, prin sprijinul acordat forțelor de securitate nigeriene în instruirea și dezvoltarea strategiilor operaționale și a competențelor tehnice); *EUCAP Sahel Mali*³³ (mandată cu sprijinirea statului malian în instaurarea ordinii democratice și constituționale, menținerea durabilității păcii și a autorității statale pe întregul teritoriu, prin furnizarea de instruire și consiliere strategică); *EULEX Kosovo*³⁴ (constând în acordarea de asistență autorităților kosovare în implementarea principiului supremației legii, cu accent pe întărirea sistemului național judiciar și puterii judecătorești, prin monitorizare, mentorat și consultanță); *EUAM Ucraina*³⁵ (abilitată cu susținerea autorităților ucrainene în elaborarea strategiilor de securitate, reformarea sistemului polițienesc și sistemului judiciar, acordarea de consultanță strategică, implementarea aplicării și garantării principiului supremației legii); *EUBAM Moldova și Ucraina*³⁶ (misiune cu caracter tehnic și consultativ, menită a sprijini, prin consiliere și instruire, reformarea sectorului vamal și securizarea granițelor, îndeosebi a graniței ucrainiano-moldovene și ucrainiano-transnistrene, prevenirea și depistarea actelor de contrabandă și a traficului

ilicit de mărfuri și de ființe vii).

Misiunilor evocate anterior le-am putem adăuga și misiunile *EUPOL Afganistan*³⁷ și *EUPOL Copps/Palestinian Territories*³⁸ inițiate de Uniunea Europeană în vederea reformării sistemului polițienesc și celui judiciar, în special, în sfera penală, dezvoltarea infrastructurii de profesionalizare și instruire a polițiștilor și personalului de securitate și ordine publică, armonizarea legislației interne cu normele dreptului internațional, asigurarea garanțiilor pentru aplicarea principiului supremației legii și respectarea drepturilor omului în teritoriile afgane și palestinieni profund afectate de criză și instabilitate.

Complexitatea acțiunilor UE în scopul menținerii păcii locale, regionale ori globale, ce îmbracă inclusiv forma misiunilor militare și civile, ne demonstrează fără putință de tăgadă că conceptul de *apărare și securitate comună* reglementat prin *Tratatul de la Lisabona* nu a rămas în stadiu pur teoretic, ci s-a integrat perfect în realitatea faptică a mediului actual de securitate aflat într-o continuă dinamică, schimbare și incertitudine.

OSCE în era securității – Situația din Ucraina

Crearea OSCE în urma reformării fostei Conferințe pentru Securitate și Cooperare în Europa și impunerea ei în decorul geopolitic și strategic al lumii moderne, alături de alte mari organizații și organisme internaționale focalizate pe menținerea păcii globale, nu a condus doar la însuflețirea „peisajului” securității, dar a încununat, în egală măsură, diligențele liderilor statali de a contracara prin toate mijloacele, mecanismele și instrumentele, flagelurile care zdruncină temelia stabilității globale, aducând o gravă și iremediabilă atingere drepturilor omului, principiilor dreptului internațional și ordinii sociale.

Spre deosebire de subsistemul Consiliului Europei, care abordează protecția drepturilor omului dintr-o perspectivă mai juridică, ori acela al UE, care pune accentul pe instituții și mecanisme supranaționale, subsistemul OSCE, mai cuprinzător sub aspectul numărului de state participante și cu implicații extraregionale (America de Nord, Mediterana, Orientul Îndepărtat al Federației Ruse), are în vedere corelațiile dintre securitate, cooperarea economică și libertățile democratice, dezvoltând în mod progresiv un mecanism original al dimensiunii umane³⁹. Activitatea sa este bazată pe conceptul de

securitate comprehensivă, comună și indivizibilă. A promovat obiectivele civile ale drepturilor omului, domnia legii, instituțiile democratice, presa liberă, desfășurarea de alegeri libere și corecte și o guvernare bună; alături de aspectele politice și militare tradiționale ale securității⁴⁰.

Natura multidimensională și extrem de complexă a activității acestei organizații internaționale ne face să înțelegem că prezervarea securității constituie un obiectiv de maximă prioritate al umanității, pentru îndeplinirea căruia statele membre trebuie să se așeze la masa tratatelor, să depășească barierele de ordin politic, social, economic, cultural sau religios care le separă și le definesc profilul, să facă concesii reciproce și să învețe din experiențele individuale ori comune, pentru a găsi cele mai viabile soluții, punând astfel pe pedestalul suprem al valorilor, ființa umană, cu toate drepturile și libertățile sale fundamentale. Numai în acest mod, OSCE va deveni un real for al dezbaterii și deciziei colective, în care vocea popoarelor unite se va face auzită, chiar și de cei pentru care *conflictul* reprezintă cuvântul de ordine. De altfel, prin însăși *Strategia de la Maastricht*⁴¹, aliații organizației au subliniat că slaba guvernare și omisiunea statelor de a asigura instituții democratice corespunzătoare și funcționale care să promoveze stabilitatea, pot genera intensificarea amenințărilor⁴².

Tocmai de aceea, OSCE și-a șlefuit de-a lungul timpului propriile mecanisme de menținere a securității, acțiunile sale fiind dintre cele mai variate, extinzându-se din sfera politică, orientată pe promovarea principiilor buneii guvernări și regulilor democrației, în cea militară și de securitate, materializându-se prin operații și misiuni de control a traficului cu arme și muniții, securizarea granițelor și reformarea sistemului vamal, prevenirea și soluționarea conflictelor, reformarea sistemului militar și nu în ultimul rând, în sfera juridică, unde organizația militează fervent pentru aplicarea principiului supremației legii, protejarea drepturilor omului, combaterea terorismului și traficului de persoane, respectarea libertăților jurnalistice, drepturilor minorităților și principiului nediscriminării. Dacă adăugăm la acestea și implicarea OSCE în protecția mediului și a educației, ne putem da seama de capacitatea polivalentă a acestui organism internațional de a contribui la prezervarea securității.

Cercetarea activității OSCE din ultima perioadă ne arată că conceptul de *securitate cuprinzătoare* este mai actual decât oricând în viziunea națiunilor membre, pentru care conflictul nu reprezintă o piesă de teatru la care asistă ca simpli spectatori, ci o realitate palpabilă și incontestabilă căreia trebuie să i se adapteze permanent.

Și poate că cel mai ilustrativ exemplu al prezentului este *conflictul din Ucraina*, în aplanarea căruia OSCE s-a implicat substanțial și necondiționat, pornind de la premisa că rezolvarea diplomatică s-ar dovedi cheia succesului, sens în care s-au derulat mai multe întrevederi și negocieri atât la nivel prezidențial, cât și la nivel ministerial, cu participarea unor diplomați experimentați în dezamorsarea conflictelor, rezultatul medierii constând în semnarea *Protocolului de la Minsk din 5 septembrie 2014* urmat de un memorandum de implementare convenit de reprezentanții Grupului de Contact Trilateral privind Ucraina (format din Rusia, Ucraina și OSCE) și de liderii autoproclamatelor state Donetsk și Lugansk, în scopul încetării violențelor din regiunea ucraineană Donbass. Între cele 12 puncte ale Protocolului specificat s-au numărat asigurarea monitorizării permanente a graniței ucrainiano-rusești, crearea unor zone de securitate în regiunile de graniță dintre cele două state, precum și retragerea din Ucraina a grupurilor armate nelegale, echipamentului militar, precum și a luptătorilor și mercenarilor (pct. 4 și 10 din Protocol).

Pe de altă parte, situația din Ucraina a format și formează inclusiv la ora actuală obiectul *Misiunii Speciale de Monitorizare a OSCE*⁴³ începută la 21 martie 2014 și îndeplinită prin intermediul a 250 de observatori, care colectează informații relevante și raportează periodic faptele constatate, implicându-se și în acțiuni de mediere între părțile aflate în conflict pentru normalizarea relațiilor și detensionarea diferendelor apărute și semnalând repetat insecuritatea permanentă la care sunt expuși și imposibilitatea de a pătrunde pe teritoriul Crimeei. O dovadă a vigilenței reprezentanților OSCE în monitorizarea securității din această regiune o reprezintă adoptarea de către Consiliul Permanent al organizației a unei *Declarații din 18 iulie 2014*, în urma prăbușirii avionului Malaysia Airlines Flight MH17 în Ucraina, declarație prin care națiunile aliate au solicitat securizarea accesului reprezentanților OSCE și ai altor organisme internaționale în zona

impactului și în regiunile din proximitate, păstrarea intactă a urmelor accidentului și a rămășițelor umane și materiale aflate la fața locului și au sprijinit efectuarea unei investigații internaționale transparente și independente, în coordonare cu Organizația Internațională de Aviație Civilă și experți judiciari și tehnici. Misiunea specială de observare a situației din Ucraina se derulează în paralel cu misiunea OSCE de monitorizare a celor două puncte de control aflate la granița Rusiei cu Ucraina (Gukovo și Donetsk), la invitația Federației Ruse, pentru a se verifica atât gradul de risc la adresa securității locale, cât și intrările și ieșirile derulate între teritoriile celor două state.

Asumându-și pe deplin atribuțiile și rolul său în asigurarea securității, OSCE s-a implicat și în acțiuni militare de control pe teritoriul Ucrainei, astfel de misiuni derulându-se în perioada martie-mai 2014, în baza Documentului de la Viena din 2011, prin observatori și inspectori militari din țări membre OSCE, între care și România, având ca sarcină, verificarea aspectelor militare privitoare la securitate în arealul monitorizat. De altfel, în cadrul dezbaterilor purtate cu privire la criza ucraineană, înșiși reprezentanții militari ai statelor aparținând OSCE au reamintit importanța respectării *Codului de conduită privind aspectele politico-militare ale securității din 1994*, arătând că după douăzeci de ani de la adoptarea sa, actul menționat a redobândit o nedorită „actualitate” în timpul conflictului din Ucraina și au rechemat comunitatea țărilor aliate să își continue eforturile constante pentru consolidarea prevederilor sale și să faciliteze construcția securității și încrederii în regiunile aflate sub ocrotirea OSCE și dincolo de acestea⁴⁴.

Prin prisma competențelor ce îi sunt conferite, OSCE s-a preocupat și de *monitorizarea situației respectării drepturilor omului pe teritoriul ucrainian*, prin misiunea organizată în perioada martie-mai 2014 în mai multe orașe și regiuni expuse conflictualității, sub tutela Biroului pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului și Înaltului Comisar pentru Minorități Naționale. La finalul misiunii s-a adoptat *Raportul Biroului pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului din cadrul OSCE din 12 mai 2014*, în care s-au consemnat grave încălcări ale drepturilor și libertăților fundamentale individuale, precum crima și agresiunile fizice, intimidarea victimelor

ori disparițiile forțate, dar și faptul că efectul crizei din Ucraina s-a răsfrânt și asupra minorității tătare și ucrainene din Crimeea, constând în special, în interzicerea folosirii limbii materne, ceea ce a generat o stare perpetuă de tensiune și a alterat relațiile interetnice.

Recomandările OSCE⁴⁵ s-au adresat mai întâi autorităților ucrainene, cărora li s-a solicitat să ia măsuri imediate pentru respectarea drepturilor omului și celor aparținând minorităților, pentru a asigura anchetarea promptă, imediată și efectivă a infracțiunilor, plasarea forțelor armate sub control democratic și atragerea răspunderii pentru acțiuni militare ilicite, armonizarea legislației existente cu cea internațională și adoptarea unor legi noi, conforme dreptului internațional. Statului ucrainian i s-a recomandat să implementeze în legislația sa, toate recomandările privitoare la drepturile minorităților decurgând din mecanismele de protecție ale ONU, OSCE și Consiliul Europei, să își revizuiască propria legislație în vederea garantării drepturilor minorităților, să adopte politici și strategii pe termen lung care să permită integrarea internațională, să asigure transparența și participarea celor interesați în verificarea progreselor făcute cu privire la minorități.

Pe de altă parte, prin același raport, OSCE s-a adresat în mod direct și autorităților ce exercită controlul *de facto* al Peninsulei Crimeea, cărora li s-a recomandat să acorde prioritate maximă garantării drepturilor omului și drepturilor minorităților, să acționeze urgent pentru a asigura drepturile minorităților, îndeosebi celor aparținând comunității tătare și ucrainene aflate în zonă și contactele personale între membrii familiilor separate în cele două teritorii, să faciliteze dreptul la rezidență a persoanelor aflate în Crimeea, să elimine discriminările aplicate rezidenților din Crimeea, să permită observatorilor interni și internaționali să monitorizeze situația minorităților din peninsulă.

Se observă că OSCE nu rămâne în pasivitate, ci dimpotrivă, veghează atent la respectarea dreptului și a valorilor pe care acesta le ocrotește, pornind de la premisa că securitatea nu poate exista fără ordine juridică, cum nici dreptul nu se poate aplica eficient decât în condiții de securitate deplină.

Sunt principii pe care liderii responsabili de criza din Ucraina ar trebui să le învețe, să le respecte și să le pună în practică, înțelegând că pacea este singura cale spre progresul și stabilitatea omenirii.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 Art. 1 din *Carta Națiunilor Unite* semnată la San Francisco, la 26 iunie 1945.

2 M.M. Neag (coordonator), ș.a., *Securitatea umană în conflictele și crizele internaționale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010, p. 287.

3 C.S. Gray, *Războiul, pacea și relațiile internaționale – O introducere în istoria strategică*, Editura Polirom, Iași, 2010, p. 317.

4 *Raportul A/HRC/25/63* prezintă și violări ale drepturilor și libertăților fundamentale rezultate din detenția arbitrară, aplicarea torturii și executarea pedepselor (par. 56-63) comise de forțe polițienești și de securitate exonerate de orice răspundere, cât și comiterea de crime împotriva umanității, sub forma exterminării, uciderii, aplicării torturii, încarcerării, violului, avortului forțat, persecutării pe criterii politice, rasiale sau de sex, dispariției forțate a persoanelor, precum și provocarea cu știință a înfometării prelungite (par. 74-79).

5 Grupuri antiguvernamentale, Statul Islamic al Irakului și Al-Sham (ISIS), grupuri de protecție a kurzilor (YPG).

6 Raportul consemnează, între altele, comiterea de violări în rândul civililor și a noncombatanților (masacre și alte forme de ucidere ilegală, luarea de ostatici, tortură și rele tratamente) ori încălcări comise în timpul ostilităților (atacuri nelegale sau folosirea de arme ilicite).

7 *Decizia Curții* din 16 aprilie 2013.

8 *Decizia Curții* din 27 ianuarie 2014.

9 Cauzele menționate se află pe rolul Curții. La data de 24 aprilie 2014, Insulele Marshall au acționat în justiție Pakistan, India, Regatul Unit și Irlanda de Nord în fața CIJ, reclamând omisiunea statelor pârâte de a înceta experiențele cu arme nucleare și dezarmarea nucleară, soluționarea acestor cauze fiind estimată în 2015.

10 Mecanismul a devenit funcțional din data de 1 iulie 2012 pentru Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda și respectiv din data de 1 iulie 2013 pentru Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavia.

11 A se vedea în acest sens, P. Klein, *Forțele armate multinaționale*, în *Securitatea internațională și Forțele Armate*, J. Callaghan și F. Kernic, coord., Editura Tritonic, București, 2004, pp. 212-213.

12 H. Kissinger, *Diplomația*, Editura All, București, 2007, p. 716.

13 G.C. Maior, *Incertitudine. Gândire strategică și relații internaționale în secolul XXI*, Editura RAO, București, 2009, p. 160.

14 Creată de Națiunile Unite în 2001, *International Security Assistance Force (ISAF)* se află sub coordonarea NATO din 2003, fiind susținută de 48 de națiuni în septembrie 2014.

15 Trupele NATO totalizând inițial 50.000 de militari au fost dislocate în Kosovo la 12 iunie 1999, în 2014 cuantificând 5.000 de militari.

16 Misiunea NATO din Somalia a început în 2007, suportul acordat în spațiul aerian și maritim fiind autorizat și în prezent de Consiliul Nord-Atlantic (NAC).

17 Începută în 6 octombrie 2001, Operațiunea *Active Endeavour* avea în 2014 cele patru atribuții conferite prin mandatul reglementat de Strategia Maritimă a Alianței (*Alliance Maritime Strategy*) din 2011: descurajarea și apărarea colectivă, managementul crizelor, securitatea prin cooperare, securitatea maritimă.

18 Operațiunea *Ocean Shield* demarată în august 2009 a urmat celor două operațiuni anterioare ale NATO din 2008-2009, *Operation Allied Provider* și *Operation Allied Protector*, mandatul său fiind extins până la finalul anului 2016.

19 Politica NATO din 2014 în domeniul cyber-terorismului a fost precedată de alte două politici adoptate anterior de Alianța Nord-Atlantică în acest domeniu, prima în ianuarie 2008, iar cea de-a doua, în iunie 2011.

20 I. Dragoman, *Dreptul european al drepturilor omului*, Editura Fundației România de Măine, București, 2009, pp. 254-255.

21 Înființat prin Decizia Consiliului din 22 ianuarie 2001.

22 Creată prin Acțiunea Comună 2004/551/PESC din 12 iulie 2004 a Consiliului Uniunii Europene.

23 Bazele acestor instituții au fost puse prin Tratatul de la Lisabona, intrat în vigoare la 1 decembrie 2009.

24 Aprobata prin Acțiunea Comună a Consiliului UE nr. 2004/570/CFSP din 12 iulie 2004 și începută la 2 decembrie 2004, operațiunea se continuă și în prezent sub comandă și control reunite împreună cu ONU, potrivit Rezoluției Consiliului de Securitate ONU nr. 2.123/2013, derulându-se cu sprijinul capacităților și echipamentelor furnizate de NATO, în baza Acordurilor „Berlin Plus”.

25 Mandatul EUFOR RCA a fost prelungit până la 15 martie 2015 prin Decizia Consiliului UE nr. 2014/775/CFSP din 7 noiembrie 2014.

26 Misiunea a fost dislocată în Congo în iunie 2005, fiind extinsă până la 30 iunie 2015.

27 Declanșată în 18 februarie 2013, misiunea reunește în prezent 23 de state membre, între care și România.

28 Lansată la 10 aprilie 2010, mandatul misiunii a fost prelungit până în martie 2015.

29 Mandatul UE în Somalia a început în 2008, fiind prelungit până în decembrie 2014.

30 Demarată în 2012, misiunea urmărește consolidarea capacității maritime pentru cinci țări: Djibouti, Kenya, Somalia, Seychelles și Tanzania.

31 Misiunea UE în Libia a fost aprobată de către Consiliul UE la 22 mai 2013.

32 Mandatul misiunii a debutat în urma Deciziei Consiliului UE nr. 2012/392/CFSP din 16 iulie 2012, fiind extins prin Decizia nr. 2014/482/CFSP din 22 iulie 2014.

33 Misiunea înființată de Consiliul UE la 15 aprilie 2014 se integrează în conceptul de *abordare cuprinzătoare a securității* promovat de UE în zona Sahel, alături de Misiunea *EUCAP Sahel Niger*.

34 Apreciată drept cea mai amplă misiune civilă desfășurată de UE, misiunea a fost lansată în 2008, sub auspiciile Deciziei Consiliului de Securitate ONU nr. 1244/1999 privind rezolvarea crizei din Kosovo.

35 Misiunea a fost înființată de Consiliul Uniunii Europene la 22 iulie 2014.

36 Misiunea a debutat în noiembrie 2005, în urma scrisorii comune adresate UE de Președinții Ucrainei și Moldovei, fiind prelungită succesiv de trei ori, mandatul actual expirând la data de 30 noiembrie 2015.

37 Misiunea începută în 2007 a fost extinsă până în 31 decembrie 2014, cooperând cu ISAF aflat sub conducerea NATO.

38 Inițiată în 2005, mandatul său a fost prelungit până la 30 iunie 2015.

39 I. Dragoman, *Protecția juridică a drepturilor omului*, Editura Fundației România de Măine, București, 2008, p. 159.

40 P. Duță, *Scenarii ale cooperării Consiliului de Securitate cu organizațiile regionale*, în Volumul Sesiunii Anuale internaționale de comunicări științifice „Politici și Strategii în gestionarea conflictualității”, volumul IV, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008, p. 197.

41 Adoptată în cadrul Adunării Consiliului Ministerial al OSCE desfășurat în perioada 1-2 decembrie 2003.

42 Pentru amănunte, OSCE Secretariat. Conflict Prevention. Centre Operations Service, *The OCE Concept of Comprehensive and Co-operative Security*, pp. 11-12, Viena, 2009.

43 Mandatul misiunii a fost extins până în martie 2015.

44 Aspecte reflectate în discursul gl.lt. Aldo C. Schellenberg, Comandantul Forțelor Armate Aeriene Elvețiene cu ocazia celei de-a douăzecea aniversări a Codului desfășurate în iulie 2014 la Viena.

45 A se vedea în detaliu, pp. 122-125 din Raport.

BIBLIOGRAFIE

Carta Națiunilor Unite din 1945.

Tratatul Atlanticului de Nord din 1949.

Tratatul de la Lisabona din 2007.

Rezoluția nr. 1.966/2010 a Consiliului de Securitate ONU.

Rezoluția nr. 2.130/2013 a Consiliului de Securitate ONU.

Rezoluția nr. 2.171/2014 a Consiliului de Securitate ONU.

Rezoluția nr. 2.174/2014 a Consiliului de Securitate ONU.

Rezoluția nr. 2.175/2014 a Consiliului de Securitate ONU.

Rezoluția nr. 2.178/2014 a Consiliului de Securitate ONU.

Rezoluția nr. 2.180/2014 a Consiliului de Securitate ONU.

Rezoluția nr. 2.183/2014 a Consiliului de Securitate ONU.

Strategia Europeană de Securitate din 2003.

Strategia Uniunii Europene contra proliferării armelor de distrugere în masă din 2003.

Strategia Uniunii Europene de combatere a acumulării ilicite și a traficului ilicit de arme de calibru mic și armament ușor (SALW), precum și de muniție aferentă – Strategia UE privind SALW din 2003.

Regulamentul Consiliului Uniunii Europene nr. 428/2009.

Protocolul de la Minsk din 5 septembrie 2014.

Dragoman Ion, *Protecția juridică a drepturilor omului*, Editura Fundației România de Măine, București, 2008.

Dragoman Ion, *Dreptul european al drepturilor omului*, Editura Fundației România de Măine, București, 2009.

Duță Paul, *Scenarii ale cooperării Consiliului de Securitate cu organizațiile regionale*, în Volumul Sesiunii Anuale internaționale de comunicări științifice „Politici și Strategii în gestionarea conflictualității”, volumul IV, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008.

Gray Collin S., *Războiul, pacea și relațiile internaționale – O introducere în istoria strategică*, Editura Polirom, Iași, 2010.

Kissinger Henry, *Diplomația*, Editura All, București, 2007.

Klein Paul, *Forțele armate multinaționale*, în *Securitatea internațională și Forțele Armate*, Callaghan, Jean și Kernic, Franz, coord., Editura Tritonic, București, 2004.

Mr. George Cristian, *Incertitudine. Gândire strategică și relații internaționale în secolul XXI*, Editura RAO, București, 2009.

Neag Mihai Marcel, coord, ș.a. *Securitatea umană în conflictele și crizele internaționale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010.

OSCE Secretariat. Conflict Prevention. Centre Operations Service, *The OCE Concept of Comprehensive and Co-operative Security*, Viena, 2009.

Raportul A/HRC/25/63 / 2014 al Comisiei

ONU privind Republica Populară Democrată Coreeană. *Drepturile Omului din cadrul OSCE* din 12 mai 2014.

Raportul A/HRC/2760 / 2014 al Comisiei ONU privind Siria. www.un.org

Declarația Summitului NATO din Țara Galilor din 2014. www.icj-cij.org

Raportul Biroului pentru Instituții Democratice și www.nato.int

www.europa.eu

www.osce.org

TRANSFORMAREA ORGANIZAȚIONALĂ ȘI STRUCTURALĂ SPECIFICĂ ARMEI GENIU

MILITARY ENGINEERING SPECIFIC ORGANIZATIONAL AND STRUCTURAL TRANSFORMATION

Lt.col.drd. Laurențiu ARIN*

Conform documentelor Alianței în vigoare, forța de răspuns a NATO (NRF¹) trebuie să fie în măsură să acționeze ca o forță expediționară, întrunită și multinațională. Pentru a putea deservi o astfel de forță, structurile de geniu puse la dispoziția NATO trebuie să fie capabile să îndeplinească o gamă largă de provocări simultane în domeniul sprijinului de luptă, dar și provocări tehnice atât în termeni de competențe, cât și în domeniul echipamentului. De aceea, pentru națiunile membre NATO, punerea la dispoziția Alianței a anumitor structuri pentru realizarea capabilităților necesare și creșterea nivelului de interoperabilitate rămâne în continuare obiectiv de importanță deosebită. Dacă provocările sunt uriașe pentru perioada actuală, ce se va întâmpla în viitor? Răspunsul ni-l oferă documentul intitulat „Viziunea NATO și obiectivele în domeniul genului pentru perioada 2016 - 2025”, iar acesta este unul extrem de simplu: „să asigure sprijin efectiv de geniu pentru forțele NATO, pentru întreaga gamă de operații curente și viitoare, dându-i comandantului NATO cea mai mare libertate de acțiune, la cea mai bună valoare pentru națiuni”². Punerea în aplicare însă a acestui răspuns arată determinarea Alianței de a oferi, și în viitor, cele mai bune „servicii” pentru națiunile membre.

According to NATO documents in force, the NATO Response Force (NRF) must be able to act as an expeditionary force, joint and multinational. To serve such a force, military engineering structures available to NATO must be able to perform a wide range of challenges simultaneously in combat support and technical challenges, both in terms of skills and equipment. Therefore, NATO nations, putting certain structures at the Alliance's disposal to achieve the necessary capabilities and increase interoperability remains an important objective. If the challenges are huge for the current period, what will happen in the future? The answer comes from the document entitled „NATO's vision and objectives in the field of military engineering for the period 2016 – 2025” and it is extremely simple: „to provide effective support engineer for NATO forces for the full range of current and future operations, giving NATO commander them the greatest freedom of action, the best value for the nation”. However, the implementation of thic answer shows Alliance's determination to provide in the future the best „services” for member nations.

Cuvinte-cheie: context; alianță; coaliție; parteneriat; strategic; operațional.

Keywords: context; alliance; coalition; partnership; strategic; operational.

Orice armată modernă trebuie să ofere garanții de securitate pentru cele mai variate ipoteze, iar aceasta are implicații profunde asupra concepțiilor de organizare, a principiilor de întreținere în luptă și în operație a forțelor armate.

Analiza structurilor genistice ale unor state membre NATO, comparativ cu a celor similare române, scoate în evidență trei componente esențiale ale potențialului oricărei structuri militare: potențialul de luptă, cel tehnic și cel de conducere.

Necesitatea realizării interoperabilității și compatibilității structurilor și tehnicii de geniu cu cele similare din NATO reprezintă un obiectiv de mare actualitate, vizat de către armata noastră, corespunzător opțiunilor sale.

Dar care sunt provocările actuale pentru structurile de geniu? Aceste tipuri de structuri sunt implicate în toate fazele unui conflict militar (de implicare a lor încă din fazele premergătoare desfășurării luptelor armate poate depinde chiar succesul acțiunilor desfășurate).

Pe timpul unui conflict, sarcinile pot fi: proiectarea forței (asigurarea sprijinului pentru dislocarea forței în teatrul de operații); protecția forței (activități ce cuprind soluții organizatorice,

*Brigada 10 Geniu „Dunărea de Jos”
e-mail: arin.laurentiu@forter.ro

materiale și procedurale pentru protecția personalului, echipamentului etc. împotriva întregului spectru de amenințări pe timpul desfășurării operațiilor); asigurarea superiorității asupra inamicului, din punct de vedere al informațiilor (activități prin care furnizează forțelor proprii toate informațiile necesare desfășurării operațiilor în paralel cu ascunderea activității forțelor proprii prin acțiuni de mascare și inducere în eroare); pregătirea câmpului de luptă (acțiuni prin care să sporească avantajele oferite de mediu forțelor proprii în paralel cu acțiuni prin care să folosească mediul pentru a zădărnici acțiunile desfășurate de inamic); susținerea forței (acțiuni pentru susținerea tempoului operațiilor desfășurate de către trupele proprii, pentru consolidarea infrastructurii etc.).

În timp de pace, structurile de geniu pot fi implicate în realizarea unor obiective civile, îndeplinindu-se în acest mod mai multe obiective: antrenarea structurilor în îndeplinirea sarcinilor specifice; promovarea unei imagini pozitive a armatei și a țării, pe glob; îmbunătățirea infrastructurii națiunilor gazdă. Prin intermediul acestor activități se angajează proiecte civile, cum ar fi: construirea de școli, drumuri și spitale; amenajarea unor surse de apă potabilă (din puțuri de adâncime sau din alte surse); construirea și mentenanța unor elemente de infrastructură, cum ar fi baze militare, terenuri de instrucție, porturi și aeroporturi.

O altă activitate extrem de importantă în care sunt implicate structurile de geniu în timp de pace este intervenția în caz de dezastre naturale, pe plan național sau, dacă situația impune, internațional, dezastre provocate de inundații, uragane, erupții vulcanice, cutremure, incendii etc., care amenință sau care au lovit populația din anumite zone și care pot produce un număr mare de victime și pagube materiale însemnate. În astfel de situații, sarcinile pot fi: construirea de adăposturi temporare și de posturi sanitare pentru acordarea asistenței medicale pentru sinistrați; eliminarea materialelor rezultate din prăbușirea clădirilor; executarea unor construcții temporare pentru susținerea structurilor slăbite; executarea reparațiilor în vederea restabilirii circulației pe căile de transport rutiere și nu numai, pentru mijloacele destinate intervenției; întărirea sau construirea de diguri; participarea la lucrările de stingere a incendiilor de mari proporții.

Pe timpul participării la misiuni de impunere a păcii, se pot realiza lucrări pentru sprijinul

populației afectate sau chiar construirea de bariere fizice între părțile combatante. În caz de război este evident că la toate acestea se pot adăuga sarcinile specifice acestor tipuri de structuri.

Este oare suficient să comparăm actualele structuri de geniu din armata română cu cele din armatele unor state dezvoltate? Cu siguranță nu. Poate cea mai bună abordare este cea în baza căreia viitoarele structuri de geniu se vor proiecta în funcție de obiectivele pe care și le-a propus Alianța pentru următoarea perioadă. Aceste obiective sunt deja analizate și se regăsesc într-un document intitulat chiar „Viziunea și obiectivele pentru geniu pentru perioada 2016 - 2025”³. Acesta este practic documentul care sintetizează direcțiile de acțiune în domeniul geniului, în cadrul NATO, pentru perioada următoare.

Aceste direcții sunt elaborate pe patru niveluri: *viziunea*, care reprezintă scopul, obiectivul final al celor zece ani de transformare (2016 - 2025) continuă în domeniul geniului în cadrul Alianței; *scopurile*, care reprezintă liniile directoare (de efort) pentru perioada de zece ani de planificare și care corelează viziunea cu obiectivele detaliate și dau structura acestora din urmă; *obiectivele*, care specifică rezultatele dorite, conduc și sprijină procesul de îndeplinire al viziunii; *sarcinile*, reprezintă activitățile care sunt necesare pentru îndeplinirea obiectivelor.

Așa cum am precizat deja, „viziunea” în domeniul geniului pentru perioada 2016 - 2025 este „de a oferi un sprijin de geniu eficient pentru forțele NATO pentru întreaga gamă de misiuni curente și anticipate, dând comandantului NATO cea mai mare libertate de acțiune, la cea mai bună valoare pentru națiuni”⁴.

Ținând seama de evoluția continuă a capacităților de geniu cerute pentru a sprijini operațiile NATO, pornind de la conceptele actuale, de la structurile și capacitățile necesare pentru a atinge nivelul de sprijin necesar pentru misiunile anticipate și pentru a sprijini Conceptul Strategic al Alianței, au fost stabilite un număr de cinci scopuri pentru perioada 2016-2025. Acestea sunt⁵:

- *scopul 1* – optimizarea capacităților, capacităților și disponibilităților structurilor naționale de geniu pentru misiuni NATO;
- *scopul 2* – în întreaga Alianță, trebuie să crească nivelul de înțelegere al capacităților, capacităților și disponibilităților structurilor

de geniu disponibile pentru operațiile NATO;

- *scopul 3* – ridicarea nivelului de interoperabilitate al forțelor de geniu din NATO;
- *scopul 4* – optimizarea procesului de Comandă și Control al structurilor de geniu;
- *scopul 5* – contribuția la susținerea forțelor NATO.

Un alt element extrem de important de care trebuie să se țină seama în momentul în care se discută despre transformarea organizațională și structurală specifică armeei de geniu îl reprezintă fluxul informațional. Analiza acestuia trebuie efectuată atât la nivel tactic, cât și la nivel operativ și strategic.

Studiul documentelor Alianței⁶, documente pe care România și-a luat angajamentul că le va implementa, arată clar care trebuie să fie structurile de conducere, pe fiecare treaptă ierarhică și, care sunt atribuțiile acestora în asigurarea sprijinului de geniu în orice acțiune desfășurată de o structură militară. În aceste condiții, se menționează că reintroducerea structurilor de specialitate în cadrul statelor majore ar putea avea un impact deosebit asupra acțiunilor desfășurate.

Problematika transformărilor într-un domeniu este una deosebit de complexă. În continuare se vor prezenta câteva repere, apreciez importante, de care ar trebui să se țină seama pe timpul acestei analize.

O parte dintre aceste repere ar putea fi: identificarea acelor tipuri de structură care îndeplinesc cerințele noi de operaționalitate și funcționalitate; identificarea și stabilirea acelor puncte sensibile ale structurilor de geniu actuale; stabilirea unor structuri moderne de organizare și a unor modalități noi de funcționare a acestora; stabilirea acelor obiective și criterii de compatibilitate și interoperabilitate de care se ține cont pentru executarea unor acțiuni comune cu forțele similare din NATO; stabilirea unui model de asigurare a sprijinului de geniu pentru luptă; identificarea și precizarea unor metode și a unor algoritmi de dimensionare pentru structurile de geniu; dimensionarea structurilor de geniu pe baza modelului sprijinului de geniu stabilit.

Însăși noțiunea de „structură militară” sau cea de „structură organizatorică militară” reprezintă o entitate cu semnificații complexe, constituită,

în principiu, pe reuniunea ordonată a mai multor elemente: sisteme (organisme) conducătoare și de execuție (subunitate, unitate, mare unitate, grupare de forțe etc.); niveluri ierarhice; compartimente funcționale; posturi de lucru. Finalitatea oricărei variante de organizare este să asigure funcționalitatea structurii în concordanță deplină cu scopurile și obiectivele pentru care acea structură a fost creată. O structură organizatorică înseamnă de fapt reuniunea a patru organigrame: funcțională, pozițională, relațională și informațională⁷.

Astfel, o variantă a unei structuri de geniu ar trebui să țină seama de următoarele aspecte:

- subunitățile de geniu de la nivelul brigăzilor să asigure în totalitate sprijinul de geniu (de a amenaja și a deservi punctele de trecere pe porțițe de mare capacitate și pod, pe timpul executării forțării cursurilor de apă și pentru desfășurarea acțiunilor ulterioare; a realiza integral nevoile de culoare prin câmpurile de mine antiblindate proprii și ale inamicului; a executa măsurile și lucrările genistice de mascare etc.);
- batalioanele de geniu de la nivelul diviziilor să asigure în totalitate sprijinul de geniu pentru structurile deservite (existența, la nivelul nevoilor, a subunităților de pionieri care să satisfacă trinomul de misiuni: (1) verificarea la minare și deminarea terenului; (2) executarea culoarelor prin barajele de mine; (3) sprijinul cu subunități de specialitate al marilor unități/unităților tactice de arme întrunite angajate în operație);
- existența subunităților de pontonieri și/sau treceri desant, fapt ce implică independența acestora, precum și existența unor mijloace de geniu multifuncționale și polivalente care pot satisface concomitent mai multe misiuni și lucrări genistice;
- creșterea mobilității tehnicii/mijloacelor de geniu din înzestrare etc.

Problematika transformării structurilor de geniu nu se poate finaliza în doar câteva pagini. Cu toate acestea, se poate analiza o variantă, a unei structuri de geniu (de nivel companie), din cadrul unei brigăzi. Subunitatea ar putea avea următoarea structură: pentru asigurarea cu date și informații a comenzii companiei (o grupă de cercetare de geniu); pentru asigurarea mobilității (un pluton drumuri poduri cu grupă construcții drumuri, grupă mașini

drumuri și grupă poduri mobile de însoțire); pentru asigurarea contramobilității (un pluton pionieri); pentru asigurarea sprijinului de geniu al forței (un pluton tehnic cu grupe de iluminat, prelucrare lemn, asigurare cu apă, mijloace de săpat și construcții punct comandă).

Dintre avantajele acestei structuri menționez: plutoanele/grupele din compunerea subunității pot asigura principalele funcții ale sprijinului de geniu; subunitatea are posibilitatea să execute independent lucrări de geniu.

Respectând aceleași principii, batalioanele de geniu din cadrul diviziilor ar trebui să aibă structuri pentru asigurarea mobilității (probabil, datorită mijloacelor tehnice necesare pentru asigurarea acestui domeniu, ar trebui să fie două subunități, prima de pontonieri și cea de-a doua de drumuri-poduri), o subunitate de asigurare a contramobilității și o subunitate de asigurare a sprijinului de geniu (menținerea capacității operaționale, precum și asigurarea sprijinului general de geniu) și nu în ultimul rând, o subunitate de stat major și deservire. Trebuie precizat că structura de batalion de geniu propusă este asemănătoare cu cea a batalioanele de geniu care au existat în organica diviziilor mecanizate până la începerea procesului de restructurare al armatei române. Dintre avantajele unei astfel de structuri menționez: asigură principalele misiuni și lucrări genistice din cadrul funcțiilor de geniu într-un volum complet și la standardele impuse de cerințele câmpului de luptă modern; asigură un grad mare de independență eșaloanelor pe care le sprijină (grupare operativă de forțe terestre sau de tip divizie); misiunile specifice mobilității (deminare, executarea culoarelor, distrugerea lucrărilor și obiectivelor importante ale inamicului, amenajarea și întreținerea drumurilor și a trecerilor peste cursurile de apă etc.) se pot executa concomitent, în volum complet și cu eficiență maximă (se exclude ipoteza că angajarea unei misiuni se face în detrimentul altora; misiunile de contramobilitate se realizează cu mijloace moderne și în momentele cerute de ducerea acțiunilor militare cu consumuri reduse de materiale de geniu, mine și materiale explozive; se asigură funcția de protecție (lucrări de fortificații, amenajarea și deservirea punctelor de comandă, lucrări și măsuri genistice de mascare etc.), fapt ce asigură siguranța necesară forțelor luptătoare, de sprijin, actului de conducere și sprijin logistic.

În concluzie, consider că variantele propuse pot constitui un punct de plecare pentru proiectarea unor structuri de geniu viitoare. Apreciez, totodată, că un act de comandă și control eficient desfășurat poate

fi considerat cheia succesului pentru asigurarea sprijinului de geniu pe timpul desfășurării operațiilor cu toate că, pe timpul desfășurării operațiilor, de către structurile combinate sau întrunite, un anumit grad de autoritate „tehnică” este absolut necesar. Acest lucru nu înseamnă că, în paralel cu lanțul de comandă normal, apare un alt lanț de comandă paralel. Credibilitatea consilierilor pe linie de geniu este extrem de importantă și ea rezultă din experiența pe care aceștia o au în domeniile în care își desfășoară activitatea (de cele mai multe ori domeniile sunt extrem de specializate). În multe situații, cerințele tehnice pot avea un impact major asupra deciziilor comandantului și de aceea consilierii pe linie de geniu trebuie să mențină un echilibru între cerințele pe linie tehnică și intenția comandantului. Natura sarcinilor pe linie de geniu le face mult mai eficiente în situațiile în care acestea pot fi prioritizate, comanda este centralizată, iar execuția este descentralizată.

Concluzii

Nu numai structurile din armata română parcurg în momentul de față un proces de restructurare. Schimbările produse pe plan mondial în ultimele decenii (în toate domeniile de activitate), experiența câștigată în misiunile desfășurate în diverse teatre de operații, progresele tehnologice sunt doar câteva dintre motivele care au impus desfășurarea acestui proces în toate armatele lumii. Ceea ce este însă important pentru armata română este ca această transformare să fie făcută atât în acord cu nevoile (dar și resursele) proprii, cât și în acord cu cele ale Alianței. Obiectivul acestor transformări îl constituie capacitatea acestor structuri de a oferi un sprijin de geniu eficient pentru forțele NATO pentru întreaga gamă de misiuni curente și anticipate, dând comandantului NATO cea mai mare libertate de acțiune, la cea mai bună valoare pentru națiuni, iar acesta poate fi îndeplinit prin: optimizarea capabilităților, capacităților și disponibilităților structurilor naționale de geniu pentru misiuni NATO; creșterea nivelului de înțelegere al capabilităților, capacităților și disponibilităților structurilor de geniu disponibile pentru operațiile NATO, în întreaga Alianță; ridicarea nivelului de interoperabilitate al forțelor de geniu din NATO; optimizarea procesului de Comandă și Control al structurilor de geniu; contribuția la susținerea forțelor NATO.

Sarcinile naționale pentru îndeplinirea obiectivelor sunt multiple și presupun desfășurarea unor activități cum ar fi: identificarea capabilităților naționale, existente (în domeniul asigurării

genistice), dar în același timp și a deficitului de capabilități, conform cerințelor NATO; găsirea unor modalități prin care structurile de geniu românești pot contribui la dezvoltarea capabilităților Alianței în acest domeniu sau prin care pot beneficia de anumite aspecte dezvoltate deja la nivelul NATO (atât la nivel individual, cât și colectiv); efectuarea demersurilor pentru ridicarea nivelului de interoperabilitate cu structuri similare din celelalte armate; actualizarea documentelor naționale de conducere în conformitate cu prevederile documentelor NATO; creșterea rolului jucat de structurile de geniu atât pe plan național, cât și internațional, în cooperarea cu autoritățile publice civile; optimizarea sistemului de achiziții de echipament genistic etc.

Se poate concluziona că realizarea interoperabilității în domeniul asigurării sprijinului de geniu pentru acțiunile militare desfășurate de structurile luptătoare reprezintă unul dintre factorii importanți în vederea îndeplinirii obligațiilor asumate de România în momentul intrării în cadrul NATO, iar factorii de decizie atât militari, cât și civili poartă răspunderea pentru luarea măsurilor necesare asigurării acestei interoperabilități.

NOTE:

1 NRF – NATO Response Force.

2 <http://milengcoe.org/Pages/default.aspx>, accesat la 30.12.2014.

3 <http://milengcoe.org/Pages/default.aspx>, accesat la 30.12.2014 (NATO's vision and objectives in the field of military engineering for the period 2016- 2025).

4 *Ibidem*.

5 <http://milengcoe.org/Pages/default.aspx>, accesat la 30.12.2014 (NATO's vision and objectives in the field of military engineering for the period 2016-2025).

6 JP 0-2, *Acțiunea unită a forțelor armate (UNAAF)*, 2000, p. 23, traducere.

7 Gl.lt. Eftimescu și alții, *Conducerea în domeniul militar*, Editura Militară, București, 1989, p. 153.

BIBLIOGRAFIE

Dumitru Radu, *Dimensionarea structurilor de geniu din cadrul Forțelor Terestre ale Armatei României pentru realizarea compatibilității și interoperabilității cu structurile similare din*

armatele statelor membre NATO, teza de doctorat, Editura Universității Naționale de Apărare, 2003, București.

Dumitru Radu, *Direcții de acțiune pentru asigurarea compatibilității și interoperabilității structurilor de geniu din Forțele Terestre ale Armatei României cu cele similare din armatele statelor membre NATO*, Referatul nr. 3 al tezei de doctorat, Editura UM 02648, București, 2003.

Grecu Petre, Barbu Viorel, *Elemente doctrinare specifice trupelor de geniu din NATO. Tehnologii moderne la început de secol*, Convocarea metodico-științifică din perioada 23-24 septembrie 2004, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004.

Grecu Petre, *Opinii privind arma geniu în viziunea NATO, Apărarea națională și apărarea colectivă – corelații și determinări*, Sesiunea de comunicări științifice 21-23 septembrie 2005, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005.

Grecu Petre, Radu Dumitru, *Aspecte generale privind arma geniu în concepția NATO, Arhitectura mediului de securitate europeană la început de secol și mileniu*, a XLVI-a Sesiune de comunicări științifice cu participare internațională, iulie 2005. Secțiunea: Teoria instruirii și educării trupelor, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.

Mihai-Silviu Popescu, *Aspecte privind realizarea interoperabilității cu structurile NATO în domeniul conducerii protecției genistice*, Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I” nr. 2/2007, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

G. – 1, *Doctrina sprijinului de geniu în operațiile întrunite*, București, 2010.

F.T. –9, *Manualul sprijinului de geniu în operațiile forțelor terestre*, București, 2008.

F.T./G-6.1, *Manualul pentru luptă al companiei geniu luptă*, București, 2009.

F.T./G-6.2, *Manualul pentru luptă al companiei geniu sprijin general*, București, 2010.

SCENARIUL MILITAR, CADRU CONCEPTUAL FUNDAMENTAL PENTRU EXERCITIILE DESFĂȘURATE LA NIVEL TACTIC-OPERATIV ÎNTRUNIT

MILITARY SCENARIO, FUNDAMENTAL CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR THE EXERCISES CONDUCTED AT TACTICAL-OPERATIONAL LEVEL

Mr.drd. Dan Lucian PETRESCU*

Rațiunea de a fi a procesului de dezvoltare a scenariilor rezultă din funcția inițiativă a actului de conducere și anume previziunea. În scopul contracarării amenințărilor specifice mediului operațional, planificatorii trebuie să dezvolte ipotezele care rezultă din activitatea previzională și să genereze scenarii fie în scop de antrenament, fie cu scopul de a pregăti din timp planuri aplicabile în momentele apariției situațiilor de criză. Indiferent de situație, procesul de dezvoltare a scenariilor constituie o condiție *sine qua non* pentru o planificare eficientă în mediul operațional actual. În acest articol sunt prezentate câteva aspecte privind conceptul de scenariu militar în contextul procesului de desfășurare a exercițiilor de nivel tactic-operativ. Abordarea teoretică a subiectului se concentrează pe delimitarea conceptuală a acestuia pornind de la definire și dezvoltând conținutul și cerințele specifice unui scenariu militar. Problema propusă este în esență legată de rolul concepției operației (CONOP) în contextul scenariilor întocmite pentru desfășurarea exercițiilor de nivel tactic-operativ. Din analiza efectuată rezultă necesitatea abordării diferențiate a CONOP în funcție de tipul de exercițiu executat.

The raison d'être of the scenarios developing process lies with the initiatory function of leadership that is forecast. A good leader should be able to predict the evolution of the current situation and take all measures to counter any hypothetical threats. For the purpose of countering the threats from the operational environment, planners must develop hypotheses resulting from the activity of forecasting and generate scenarios either with the purpose of training or in order to prepare the plans applicable in crisis situations. Whatever the case, the scenarios developing process is a sine qua non for effective planning in the current operational environment. This paper presents some aspects of the concept of scenario in the context of military exercises at tactical-operational level. The theoretical approach to the subject focuses on its conceptual delimitation from defining and developing the content and requirements of a military scenario. The problem proposed is essentially linked to the role of the concept of operation (CONOP) in the context of scenarios prepared for conducting military exercises at operational-tactical level. From the analysis, it results the need to have a differentiated approach towards CONOP, depending on the type of exercise performed.

Cuvinte-cheie: scenariu militar; exercițiu; cadru conceptual; mediu operațional; concepția operației; planificarea operației; structura instruită.

Keywords: military scenario; exercise; conceptual framework; operational environment; concept of operation; planning; training audience.

Scenariul este produsul unui proces complex, caracterizat de realizarea unei combinații judicioase a artei militare cu știința militară și cu experiența planificatorilor. El constituie modul prin care personalul participant la exercițiile de orice nivel al artei militare (strategic, operativ sau tactic) este

introdus în situația acțională pe care trebuie să o soluționeze.

Documentele care reglementează desfășurarea exercițiilor în Armata României definesc *scenariul* ca fiind „un cadru conceptual ipotetic prin care se configurează o situație probabilă de criză în domeniul securității sau de altă natură, de nivel strategic operativ sau tactic, generată de amenințări de factură militară sau nemilitară care afectează interesele României și aliaților săi, pun în pericol securitatea națională și stabilitatea anumitor zone

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: dan_petrescu1@yahoo.com

la nivel regional, pentru a căror soluționare este necesară angajarea forțelor armate”¹.

O caracteristică deosebit de importantă a scenariilor este că admit o gamă variată de modalități de dezvoltare, fiecare dintre ele fiind construită în jurul unor factori determinanți care, separat, dar mai ales în conexiune au ponderi determinante pentru cursul acțiunilor pe care le implică.

Cadrul conceptual

Este important de menționat faptul că toate elementele și *factorii* cuprinși în scenariu sunt prezentați în relații care se bazează pe principii, metode, procedee și reguli ce creează un sistem normativ integrat pe baza căruia acțiunile implicate se pot desfășura în mod articulat.

Punctul de plecare în crearea oricărui scenariu este identificarea misiunilor/sarcinilor pe care structura destinatară trebuie să le îndeplinească. Pe baza acestora, planificatorii militari determină ipotezele de planificare și dezvoltă o radiografie a situației de criză, centrată pe mediul operațional în care se situează și acțiunile care au generat-o. Acesta este cadrul exercițiului care, ulterior, va fi completat cu secvențe narative ce completează forma scenariului și îi dau destinatarului imaginea completă a situației pe care trebuie să o rezolve. Adiacent acestuia, lista cu principalele evenimente și incidente contribuie la generarea unor momente ce necesită luarea unor decizii adecvate de către conducerea structurii participante la exercițiu.

Putem identifica o serie de *cerințe* care trebuie să fie îndeplinite de către scenariile militare, indiferent dacă acestea sunt fictive, reale sau sintetice. Ele trebuie să fie *realiste*, adică să plaseze forțele și procedeele de acțiune ale acestora într-o situație care poate exista, fără a denatura anumite aspecte legate, în special, de mediul operațional sau de drumul spre criză. În acest fel, situația generată creează premise realiste de atingere a obiectivelor propuse. În strânsă legătură cu această cerință se află necesitatea ca informațiile cuprinse în scenariu să fie *obiective*. Este foarte important ca descrierea mediului și a evenimentelor generatoare de situație să fie obiectivă, să nu conțină secvențe redundante, alambicate sau cu un noian de detalii care să determine confuzie. De asemenea, scenariul trebuie să fie *robust* și *complet*, în sensul în care trebuie să asigure într-un spațiu operațional bine delimitat întrebuințarea integrată a tuturor capacităților

forței necesar a fi antrenate, într-o concepție întrunită și unitară. O altă cerință identificată este ca scenariul să fie *fezabil*. În acest sens, validarea scenariului se poate realiza prin utilizarea simulării constructive, reale sau virtuale, mediu în măsură să ofere elemente care completează sau corectează succesiunea informațiilor cuprinse în acesta. Este foarte important ca un scenariu să fie *coerent*. El trebuie să abordeze descrierea situației într-o manieră fluentă și articulată, cu informații prezentate în strânsă corelație, care să plaseze eficient structura instruită (*training audience* – TA) în mediul operațional necesar îndeplinirii obiectivelor.

Scenariul setează cadrul general, care, din punct de vedere acțional, este definit printr-o serie de evenimente ce generează situația operațională. În concepția specialiștilor în domeniul analizei procesului de dezvoltare a scenariilor există o serie de tipologii de scenarii, partajate în funcție de diferite criterii. Fără a dori o enumerare a acestora, consider utilă doar aducerea în atenție a clasificării scenariilor în funcție de modalitatea de dezvoltare. Urmând acest criteriu, scenariile pot fi *longitudinale* și *transversale*.

Scenariile longitudinale sunt caracterizate de faptul că descriu evenimentele urmând axa timpului din momentul inițierii crizei și până în momentul în care aceasta necesită intervenția în forță. Se pune accent, în acest caz, pe o abordare dinamică a desfășurării drumului spre criză, fiind surprinse momentele importante ale evoluției acestuia, punctele lui de ramificație, modificările în echilibrul șanselor, precum și eforturile și așteptările fiecărui actor participant. O reprezentare grafică a unui asemenea tip de scenariu ar fi sub o formă arborescentă, ramificațiile ducând spre configurarea situației de criză previzionată, cu ipotezele și alternativele posibile ce pot conduce la găsirea soluțiilor.

Scenariile transversale descriu detaliat și complet modul în care se prezintă situația în momente reprezentative de timp, la intervale de dimensiuni variabile. Structura instruită/evaluată primește astfel imagini statice ale stării situației în evoluția ei pe drumul spre momentul STARTEX. Alegerea tipului de dezvoltare a scenariului depinde în special de natura obiectivelor de îndeplinit și de nivelul de expertiză a structurii instruite.

Conform „Dispoziției privind planificarea, desfășurarea și analiza exercițiilor în armata

României”, conținutul standard al scenariilor prezintă gradual și detaliat *situația geostrategică* (în analiza PMESII) și *teatrul de operații*, apoi secvențele de *inițiere strategică* și *planificarea răspunsului la criză*, urmând partea care descrie *activarea și dislocarea forței*. Scenariul se încheie cu informațiile privind execuția, însă doar cele care descriu situația la startul exercițiului. Este adăugată și *lista cu principalele evenimente și incidente – MEL-MIL*. Este de remarcat faptul că nu este inclusă concepția operației (CONOP), acest document constituindu-se în parte separată de scenariu.

Instrucțiunile care reglementează elaborarea scenariilor strategice în Armata României prevăd existența CONOP în compunerea scenariilor strategice, indiferent dacă acestea sunt întrebuințate în procesul de planificare la nivel strategic sau sunt realizate pentru desfășurarea instrucției (exerciții sau experimente).

Problema care se pune în discuție este dacă scenariile realizate în scopul desfășurării exercițiilor trebuie sau nu să conțină concepția operației (CONOP). Pentru o analiză eficientă a acestui subiect trebuie avută în vedere perioada din procesul de planificare a operației care se dorește a fi „jucată”. Astfel, dacă exercițiul este conceput pentru antrenarea-verificarea modului de realizare a unui plan de operație, atunci scenariul are scopul de a oferi un cadru operațional în care structurile antrenate să desfășoare parțial sau complet procesul de planificare. Acest tip de scenariu nu presupune planificarea care se execută pe timpul ducerii luptei în scopul adaptării planului. Ca atare, scenariul se caracterizează prin faptul că are o abordare descriptivă a unei situații de criză sau conflict, cu detalii corespunzătoare nivelului pentru care este proiectat scenariul (strategic, operativ sau tactic) și nu presupune dinamica unei acțiuni care se desfășoară pe timpul exercițiului. Cronologic, el se încheie cu situația la STARTEX, ce are în vedere acțiunile care au generat cadrul operațional în care se va desfășura operația planificată.

Dacă exercițiul vizează antrenarea/verificarea modului de desfășurare a procesului de planificare pe timpul ducerii operației, atunci în scenariu se include și concepția operației, dezvoltată în planul întocmit de către structura instruită/evaluată. Scopul acestor scenarii este antrenarea/verificarea capacităților structurii participante la exercițiu în desfășurarea procesului de planificare în regim

dinamic, pe timpul ducerii luptei. În această situație, planificatorul exercițiului trebuie să întocmească o concepție proprie a operației, care va fi cunoscută în părțile care le privesc doar de către celulele de sprijin ale exercițiului (în special, HICON și celula de monitorizare a scenariului exercițiului). Această concepție constituie baza pentru întocmirea documentelor de conducere și de informare emise de către eșalonul superior pentru structura instruită/evaluată. De asemenea, documentul stabilește cursul real al operației.

Structura instruită/evaluată trebuie să-și adapteze concepția proprie pentru a respecta designul operației impus astfel. Un rol important îl are aici și MEL-MIL prin care se va „direcționa” cursul operației astfel încât să se încadreze în concepția operației așa cum a fost întocmită de către planificator. Se dorește astfel antrenarea/verificarea TA în aplicarea procedurilor specifice ducerii operației și planificării operației curente în scopul adaptării planului.

În cazul prezentat anterior, concepția operației întocmită de către planificatorul exercițiului și răspunsul așteptat din MEL-MIL constituie în acest caz un standard de apreciere a activității. Celulele de sprijin ale exercițiului trebuie să cunoască în detaliu cursul operației (în părțile care le privesc) și să fie în măsură să mențină dinamica acțională a TA în direcția și cu tempoul stabilit de către planificator. Astfel, structura evaluată este canalizată spre parcurgerea situațiilor și momentelor stabilite de către planificatorii exercițiului, în scopul rezolvării acestora și atingerii obiectivelor. Evaluatorii trebuie să urmărească modul în care personalul din structura antrenată/evaluată rezolvă situațiile apărute, concomitent cu desfășurarea operației curente, conform procedurilor. Ei trebuie să ia în considerare posibilitatea destul de mare ca structura instruită să dezvolte răspunsuri diferite de concepția operației întocmită de către planificatorii exercițiului. Pe baza expertizei lor, ei trebuie să aprecieze permanent dacă CONOP-ul curent se constituie într-o soluție cel puțin la fel de bună și să o valideze ca atare. Din acest punct de vedere, este foarte eficientă utilizarea simulării constructive. Aceasta elimină necesitatea întocmirii de către planificatorul exercițiului a unei concepții a operației care să fixeze standardul. Mai mult, *simularea constructivă* poate genera situații concrete, apropiate de mediul operațional real, pe care planificatorul exercițiului le-a omis sau le-a

dezvoltat eronat. În ceea ce privește modul de rezolvare al situațiilor injectate prin MEL-MIL, se poate aprecia faptul că acesta are un pronunțat caracter de unicitate întrucât, de regulă, este bazat pe aplicarea unei proceduri clare care definește *modus operandi* în situații standard.

În ambele situații este necesară întocmirea CONOP întrucât ea se constituie în suport pentru întocmirea de către planificatorii exercițiului a documentelor de conducere a operației (OPORD/OPLAN, WARNO, FRAGO). După cum am specificat mai sus, diferența o constituie modul în care se utilizează acest document pe timpul desfășurării exercițiului.

Un caz particular îl constituie exercițiile de tip *war-gaming* – *WG*. Acestea se caracterizează prin faptul că planificatorii creează situația la STARTEX (prin scenariu), iar structura instruită generează cursurile de acțiune atât pentru inamic, cât și pentru forțele proprii. Pe timpul desfășurării *WG*, inamicul va acționa așa cum a estimat modulul informații al structurii antrenate (de regulă, după cursul cel mai probabil și, eventual, după cursul cel mai periculos sau alte cursuri, pentru crearea răspunsurilor de contingență). Se urmărește astfel, obținerea în mod interactiv de date pentru validarea cursurilor de acțiune întocmite și luarea deciziei privind unul dintre ele.

În toate celelalte tipuri de exerciții, inamicul va acționa așa cum a gândit planificatorul exercițiului. Structura instruită primește doar informații privind acțiunile inamicului cuprinse în documentele de conducere/informare ale eșalonului superior sau ale structurilor subordonate sau cu care cooperează sau pe cele cuprinse în MEL-MIL ca preambul al situațiilor injectate. Valoarea informațiilor furnizate și gradul lor de completare este stabilit de către planificatorii exercițiului, în funcție de obiectivele de instruire/evaluare stabilite (în special, pentru modulul informații), precum și de expertiza structurii instruite. Aceasta va trebui să parcurgă ciclul de validare și de prelucrare a informațiilor astfel încât să obțină date utile în procesul de estimare a situației. Astfel, planificatorii exercițiului pot influența prin scenariu și documentele de planificare și de conducere a operației, dar și modul de atingere a obiectivelor de instruire/evaluare.

Importanța scenariului crește considerabil în cazul exercițiilor care presupun acțiuni în mediul operațional hibrid. Cunoscut fiind faptul că acest tip de mediu presupune amenințări de tipuri

variate, diferite de cele specifice operațiilor majore de tip combat, informațiile furnizate în scenariu care descriu actorii regionali majori, mediul de desfășurare a operației și capacitățile forțelor participante la conflict, dobândesc o importanță determinantă privind modul de abordare a situațiilor și găsirea soluțiilor pentru contracararea amenințărilor. Spre exemplu, o informație privind modul de operare a unei celule teroriste partizane unui actor inamic poate determina fundamental alegerea soluției nu numai privind amenințarea teroristă (ca o consecință directă), ci și privind alte moduri de executare a puterii militare, cu consecințe semnificative la nivel operativ și tactic.

Mediul operațional hibrid lărgeste mult spectrul amenințărilor ce pot fi incluse în scenariu și permite planificatorilor exercițiului o mai mare libertate de a genera situații variate care să ducă la îndeplinirea obiectivelor de către structura instruită/evaluată. Caracteristica de multidimensionalitate a situației de criză în mediul operațional hibrid creează scenariștilor posibilitatea de a genera pentru structura instruită/evaluată momente în care riscurile sunt de natură diferită de cele specifice operațiilor de tip combat. Acțiuni teroriste, atacuri cibernetice sau în spectrul electro-magnetic, acțiuni în mass-media presiuni la nivel politic, manipularea populației civile, constrângeri economice sau acțiuni de spionaj sunt câteva dintre cele mai importante tipuri din paleta largă de amenințări caracteristice mediului operațional de tip hibrid. Acestea pot fi aplicate pe rând sau simultan, în cel de-al doilea caz efectele fiind mult mai devastatoare decât suma efectelor fiecăror în parte. Astfel, planificatorii exercițiului pot include în scenariu asemenea amenințări, eventual grupate pentru a obține situații ce necesită acțiuni specifice din partea structurii instruite/evaluate.

Concluzii

Se poate considera că scenariul este un document de bază pentru exercițiile desfășurate la nivel tactic-operativ și chiar la nivelul strategic întrucât el poate influența întreaga gamă de acțiuni executate de către structura instruită/evaluată în scopul atingerii obiectivelor stabilite. Indiferent de tipul de operație generată de scenariu, acesta trebuie să creeze un *framework* pentru structura instruită/evaluată care să fie în măsură să o direcționeze spre parcurgerea tuturor pașilor planificați de către scenariști.

NOTE:

¹ *Dispoziție privind planificarea, desfășurarea și analiza exercițiilor în armata României*, SMG-91, Anexa 7, Statul Major General, București, 2011.

BIBLIOGRAFIE

Dispoziție privind planificarea, desfășurarea și analiza exercițiilor în armata României, SMG-91, Statul Major General, București, 2011.

Manualul de evaluare a operațiilor, SMG-60, Statul Major General, București, 2012.

Bălăceanu I., Duțescu L., Martin I., *Proiectarea sceleilor și simularea acțiunilor militare*, Curs, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

Coșcodaru I., Duțescu L., Ioniță C., Palaghia C., Pușcașu G., *Perfecționarea pregătirii planificatorilor operațiilor militare*, Curs, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012.

Collective training and exercise directive, BI-SC 075-003, 02 October 2013.

EFECTE ALE CRIZELOR SOCIALE ȘI POLITICE ASUPRA COMUNICĂRII ACTORILOR PUBLICI CU ATRIBUȚII ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII DIN ROMÂNIA POSTDECEMBRISTĂ

THE EFFECTS OF SOCIAL AND POLITICAL CRISES ON THE COMMUNICATION PATTERNS OF PUBLIC ACTORS WITH ATTRIBUTES IN THE FIELD OF SECURITY IN POST-DECEMBER 1989 ROMANIA

Lect.univ.dr. Luminița CRĂCIUN*

Reprezentând forma de comunicare esențială pentru societate încă din cele mai vechi timpuri și având rolul de a informa despre viața comunității sau de a influența bunul mers al acesteia, discursul generează în permanență contexte noi (Maingueneau, 1998). Comunicarea actorilor publici oferă posibilitatea unei schimbări în percepția receptorilor-cetățeni asupra realităților sociale pe care le trăiesc, creând orizonturi particulare pentru fiecare dintre ei, conform hărții mentale pe care o posedă. În acest articol propun să identificăm efecte ale crizei sociale și politice asupra structurii și logicii discursurilor formale susținute de către actorii publici și să demonstrăm dacă aceste discursuri pot crea tensiuni și momente de risc la adresa securității naționale.

Discourse, the essential form of communication in society from time immemorial, has the role of informing about the life of the community and of streamlining its smooth development, thus permanently generating new contexts. The way in which public actors communicate can change the perception of the recipient-citizens on the social realities in which they live by creating particular representations according to the mental maps they possess.

In this article we attempt to identify the effects of social and political crises on the structure and logic of formal discourses made by public actors and to demonstrate that these discourses can create tensions in moments of risks to national security.

Cuvinte-cheie: discurs; actori publici; mesaj; receptor public activ; receptor public spectator; registru formal și informal.

Keywords: discourse; public actors; message; active recipient public; spectator recipient public; formal and informal register.

Discursul social

Orice act de comunicare al actorilor publici constituie un discurs, deoarece reprezintă forma prin care cei abilitați exprimă către cetățeni o anumită poziție față de evenimente, iar mesajul lor constituie puncte de reper în interacțiunea socială¹. Pe lângă aceasta, discursurile reflectă și legătura dintre orientarea ideologică a actorilor publici, cultura și practica enunțării la nivel micro

sau macrosocial. Prin discursul prezentat de către actorii publici ne familiarizăm cu limbajul utilizat pentru diverse tipuri de situații sociale caracterizate prin norme, valori, practici, evenimente, imagini etc., iar pe lângă conținutul comunicării identificăm poziția lor față de cele comunicate (atitudine neutră, obiectivitate, implicare etc.). În teoria lui M. Foucault (1995), discursul nu este doar construcție lingvistică, el cuprinde și o serie de elemente materiale care constituie mediul din care se comunică (instituția, spațiul public, obiecte, dovezi materiale etc.) și care își pun amprenta asupra acestuia².

Orice discurs e un act singular, care aparține cuiva, se petrece la un moment dat, într-un anume

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: craciun.luminita@myunap.net

loc. E. Benveniste instituie axa *eu-aici-(a)cum-tu* (comunic într-un anumit spațiu și timp, într-un anumit mod, în raport „cu tine”, așa „cum te definesc” și cum mă „definesc” în calitate de comunicator)³. Ponderea uneia dintre categoriile propuse de către Benveniste ne poate oferi imaginea importanței pe care o acordă opiniei publice actorii sociali din România postdecembristă. De altfel, trebuie să distingem între identitatea socială a comunicatorului și identitatea discursivă, construită prin discurs. De asemenea, Foucault afirmă că actorul social nu poate fi considerat autorul „absolut” al discursului, ci el comunică în limitele unui regim discursiv în care respectă anumite forme specifice sau reguli discursive ale sferei de activitate.

În analiza discursului actorilor publici trebuie luată în calcul relația dintre organizarea textuală a discursului și situația de comunicare, mai ales atunci când vorbim despre crize sociale sau politice, deoarece tensiunea evenimentelor determină modificări ale enunțării atât la nivel lingvistic, cât și la cel pragmatic. Conform Charaudeau (2005:40): „Orice discurs se instituie la intersecția unui câmp de acțiune – un loc al interacțiunilor simbolice organizat în funcție de raporturile de forțe – și un câmp de enunțare la nivelul căruia acționează mecanismele de punere în scenă a limbajului”⁴. Cu alte cuvinte, analiza discursului pune în evidență relația dintre un mod de enunțare și un loc determinat social.

Discursul și crizele sociale și politice

Pe parcursul construirii societății democratice dorite de către români, după Decembrie 1989, au apărut diferite momente de tensiune politică și socială identificate sub numele de crize⁵ care au determinat exprimarea diferitelor poziții de către principalii actori publici în discursuri oficiale sau în cursul desfășurării evenimentelor.

Sociologia pune crizele pe seama unor fenomene precum inechitatea socială, scăderea motivației și a inițiativei, revolta împotriva autorității defecțiuni la nivelul mecanismelor de control social, declinul achizițiilor morale familiale, comunitare, civice și religioase etc. Cu toate că mass-media reflectă permanent aspectele vieții sociale și prezintă informații referitoare la nivelul

insatisfacției cetățenilor, crizele apar, de obicei, în momente neprevăzute și în forme de manifestare neașteptate, ceea ce determină reacții diferite din partea actorilor cu responsabilități în domeniul securității naționale.

Politologii caută explicații pentru situațiile de criză în sfera politică, punând sub analiză eficiența conducerii politice, a guvernării, consistența și coerența sistemului politic, abilitatea partidelor politice de a preveni și de a rezolva anumite probleme economice, politice, sociale care degenerază în conflicte și, implicit, în adevărate crize de natură diferită care aduce prejudicii iremediabile. În plan politic, criza se manifestă prin creșterea numărului partidelor politice, migrația de la un partid la altul, nediferențierea doctrinelor, apariția și proliferarea extremismului, exacerbarea luptei pentru putere, creșterea neîncrederii populației în clasa politică, incoerența și lipsa de realism a programelor politice, mai ales a celor de guvernare, campanii electorale murdare, corupție, terorism politic⁶.

Există așadar abordări diferite ale fenomenului de criză în funcție de domeniul de activitate în care se manifestă sau interpretarea dată de domeniul științific care se preocupă de studiul cauzelor, apariției și manifestării, precum și a consecințelor disfuncționalităților apărute în societatea umană.

Exercițiul democratic manifestat după 1989 s-a concretizat în pluripartitism și alternanța la guvernare, tensiunile apărând în preajma alegerilor sau, din cauza presiunilor sociale, în reconfigurările guvernului.

Crizele sociale și politice constituie prilej de punere în scenă a discursului de către actorii publici (politicieni, lideri sindicali, directori/managerei ai instituțiilor sau ai companiilor implicate etc.), deoarece el este o reflectare a lumii ca spectacol și orice deviere a cursului vieții sociale se reflectă și asupra comunicării către opinia publică. Utilizând limbajul verbal și nonverbal pentru a-și atribui o poziție față de conținutul pe care îl comunică și față de interlocutori, actorii publici realizează dimensiunea strategică și dramaturgică a comunicării. De altfel, D. Wolton aprecia că o societate se caracterizează prin existența mai multor scene și că „există un timp și o scenă pentru fiecare situație socială”⁷, iar discursul ocupă prim-planul spațiului public⁸.

Studiu de caz – discursuri ale actorilor publici referitoare la două momente de criză: mineriada din iunie 1990 și manifestațiile contra proiectului minier de la Roșia Montană

Momentele critice importante care au marcat viața cetățenilor români imediat după Revoluția din Decembrie 1989 îl constituie mineriadele, acțiuni organizate, conform opiniilor unor analiști, la comanda conducerii politice ale acelei perioade, ca reacție la complexul de acțiuni protestatere împotriva pericolului comunist organizate la Timișoara și București de către tinerii și adepții politicilor liberal-țărăniște, de dreapta.

De obicei în cazul acțiunilor publice (manifestări de susținere sau de protest) cu un număr mare de participanți este așteptat discursul mobilizator al principalilor actori publici pentru desfășurarea cu succes a manifestațiilor, precum și discursul evaluator, de mulțumire sau de reproș, în funcție de rezultatul obținut.

Luând în considerare faptul că discursul reprezintă o formă a comunicării cu accentuată intenție de influențare se poate face o succintă analiză a elementelor sale componente pentru a putea surprinde specificul fiecăruia. Astfel, *emițătorul* este reprezentat de institutul prezidențial care, la momentul acela postrevoluționar, reprezenta, pentru o mare parte a populației României, simbolul dreptății și al democrației câștigate prin sacrificii. Mesajele acesteia erau formulate de către principalul actor public într-un registru stilistic ce era tributar regimului comunist al cărui activist de frunte a fost. *Publicul receptor* poate fi împărțit în patru categorii: *un public țintă* reprezentat la început de către cetățenii Capitalei, apoi de către mineri față de care mesajul este formulat în mod direct; *un public protestatar* aflat în Piața Universității, etichetați prin discurs ca *elemente fasciste, elemente incitante, drogați*, împotriva cărora este orientată acțiunea de reprimare prin mesaj; *un public pasager* format de către trecătorii aflați întâmplător sau din motive aleatoare în zona evenimentelor; *un public spectator* aflat în fața ecranelor de televiziune care percepe doar imaginea unei realități filtrate de mijloacele tehnice de comunicare. Canalul de transmitere, Televiziunea Română, ca instituție simbol al libertății și democrației, principal canal de transmitere a mesajului audiovideo, care beneficiase

de o „pală” de libertate după căderea comunismului. Având acoperire națională, Televiziunea Română reprezenta, la acel moment, principala sursă de informații referitoare la viața socială și politică pentru toți cetățenii.

În cazul mineriadelor s-a folosit același scenariu de „intoxicare media” ca la Revoluția din Decembrie 1989, și anume acela prin care televiziunea și radioul național reprezentau principalele medii de transmitere a informațiilor. S-a mizat mult pe impactul emoțional al discursului însoțit de imagini, pe faptul că timpul foarte scurt de la revoluție nu a putut șterge din memoria colectivă imaginile atrocităților și victimelor ce s-au înregistrat, iar sosirea minerilor înarmați cu bâte și lopeți pot inspira teama celor care manifestau în Piața Universității, amintind de forțele polițienești care au acționat fără discernământ.

Datorită politicii de uniformizare a opiniei publice prin folosirea sloganului „cine nu e cu noi e împotriva noastră” de către serviciile de securitate din perioada comunistă și a imaginii de eliberator, în perioada imediat postrevoluționară Ion Iliescu a mizat pe inteligența noncritică a audienței.

Discursul-apel al principalului actor public, președintele Ion Iliescu, a fost adresat, mai întâi, către cetățenii Capitalei pentru a restabili ordinea dorită de către conducătorii politici și pentru a risipi manifestații către care protestau, de altfel, pentru instaurarea unei democrații reale (susținătorii Proclamației de la Timișoara, 20 martie 1990), pentru înlăturarea foștilor activiști de partid din funcțiile de conducere ale statului.

„Este clar că ne aflăm în fața unei tentative organizate de a răsturna prin forță, prin violență dezlănțuită, conducerea aleasă în mod liber și democratic la 20 mai 1990. Ne adresăm tuturor cetățenilor capitalei, în numele democrației câștigate prin alegeri libere, să respingă cu toată hotărârea actele iresponsabile de violență și să sprijine organele de ordine în restabilirea situației de calm și legalitate. Chemăm toate forțele conștiente și responsabile să se adune în jurul clădirii Guvernului și Televiziunii pentru a curma încercările de forță ale acestor grupuri extremiste, pentru a apăra democrația atât de greu cucerită”⁹.

În discursul-apel se identifică elementele simbol redade prin nominalizarea instituțiilor puternic valorizate în acea perioadă, diferite ca tip de activitate, una reprezentând puterea politică

(guvernul), alta purtând încă importantul rol de mijlocitor în victoria revoluției decembriste (Televiziunea). Mesajul este adresat publicului identificat prin sintagma *cetățenii capitalei*, iar rolurile de actori publici sunt jucate de către președinte și alți conducători ai statului la acel moment. Asumarea mesajului este realizată prin utilizarea formei de pronume personal, persoana I, numărul plural (*ne*) și a formelor verbale corespunzătoare (*ne aflăm, ne adresăm, chemăm*), iar îndemnul apelului este adresat către persoana a III-a, nr. pl. (cetățenii/ei – *să respingă, să sprijine, să se adune*). În fiecare dintre cele trei fraze care alcătuiesc discursul întâlnim referința la *democrație/democratic*, vocabule utilizate pentru a încerca, la nivelul cetățenilor, conștientizarea importanței pe care a dobândit-o opinia și alegerea fiecăruia în societatea nou constituită. Identificăm o antonimie între sintagmele *democrație câștigată prin alegeri libere* și *democrație atât de greu cucerită* datorată intenției de valorificare a apelului la memoria colectivă în ceea ce privește efortul realizării și pentru salvarea aparenței în legătură cu alegerile libere, văzute ca succes câștigat.

Utilizarea repetată a lexemelor simple (*forță* – două utilizări, *violență* – două utilizări), a unor structuri lingvistice (*acte iresponsabile de violență, grupuri extremiste, încercările de forță*) din repertoriul agresivității, precum și a infinitivului verbelor *a curma* și *a apăra* contribuie la creșterea tensiunii momentului și la aceea de influențare în scopul aprecierii acțiunii minerilor.

Antonimia este prezentă și prin verbele *să respingă* și *să sprijine*, din dorința de a mobiliza în acțiunea de reprimare a manifestațiilor grupurilor din Piața Universității.

Discursul pentru mobilizarea cetățenilor capitalei și invitația adresată minerilor de a veni la București au fost completate cu interviuri date jurnaliștilor televiziunii naționale. Discursurile se caracterizează prin abundența lexemelor din registrul semantic negativ prin care s-a încercat distribuția vinovăției și responsabilității către cei aflați în opoziție cu puterea:

„Așa cum ați văzut,/ de astă dată/ avem de-a face cu elemente de-a dreptul fasciste, /cu elemente incitante,/ unele dintre ele drogare...”¹⁰ (Iliescu).

Nominalul *elemente* nu trimite la un referent precis, presupunând fie necunoașterea, fie temerea; are valoare emfatică, cu sens negativ, explicat de

determinările ulterioare, iar utilizarea locuțiunii adverbiale *de astă dată* sinonimă cu *acum* face trimitere aluzivă la evenimente asemănătoare, repetabile, întâmplate în trecut (*altă dată*). Locuțiunea adverbială *de-a dreptul* conține o valoare semantică ce nu mai permite contestarea.

Adjectivele *fascist, drogat* exprimă limita maximă a pericolului și a decăderii, valori respinse de societatea comunistă, dar și de cea democratică, reprezentând exprimarea indirectă a obiectivului de chemare pentru eliminarea forțelor ostile și de delimitare față de acestea.

Discursul de evaluare apreciativă urmează modelul antedecembrist, al regimului ceaușistocomunist în care pronumele nehotărât *tuturor* era frecvent utilizat fără a avea un referent precis determinat¹¹, ci numai pentru a simboliza ideea de egalitate, unitate, fraternitate. De asemenea, este adresat celor care nu au beneficiat de o pregătire și o instruire specială, nu au informații diverse, în schimb oferă disponibilitatea forței pe care o posedă.

Vă mulțumesc încă o dată tuturor/ pentru ceea ce ați demonstrat și în aceste zile; /că sunteți o forță puternică,/ cu o înaltă disciplină civică, muncitorească, /oameni de nădejde și la bine, dar mai ales la greu!...

Utilizarea perfectului compus al verbului *a demonstra* induce convingerea legată de o acțiune finalizată, dovedită, fără echivoc, iar adverbul de întărire „și” în asociere cu conjuncția adversativă „dar” au rolul de a evidenția importanța unei acțiuni reușite, repetate.

*Aci sunt reprezentanții Guvernului, ai Ministerului Transporturilor... în mod organizat, în mod eșalonat, ordonat să asigurăm această deplasare ordonată a tuturor spre locurile dumneavoastră*¹².

Asumarea discursului este făcută prin menționarea reprezentanților instituțiilor de conducere ale statului și prin utilizarea adjectivului posesiv *noastre* în formula: „vă rog să transmiteți salutările noastre”, iar forma regională, familiară a adverbului de loc *aici (aci)* contribuie la diminuarea distanțelor formale dintre actorii publici și participanții la acțiunea de forță, minerii. Mai mult, satisfacția pentru îndeplinirea obiectivelor propuse este formulată în termenii urărilor familiale (*multă sănătate, să ne vedem cu bine*). Pentru evidențierea rolului îndeplinit de către mineri se utilizează

repetiția pronumelui de politețe *dumneavoastră* și reluarea acestuia prin pronumele nehotărât *toți*.

Valoarea afectivă este pusă în evidență prin adjectivul *călduroase* din sintagma *salutările noastre călduroase* și prin valoarea semantică a expresiei idiomatice *a fi cu inima alături de noi*¹³.

În discursul justificativ adresat jurnaliștilor străini referitor la urmările descinderilor minerilor la București, președintele Ion Iliescu a încercat să scoată în evidență doar aspecte pozitive: prin folosirea propoziției negative cu adjectiv negativ (*nu este niciun mort*), prin locuțiunea adverbială de întărire *sigur că/desigur că*, prin adverbul de întărire și în sintagma *și lucruri bune*.¹⁴

Perioada mineriadelor a reprezentat o acumulare de tensiune¹⁵, dar și un risc de securitate alimentate prin intermediul televiziunii naționale. La acel moment, ilustrarea pe ecrane a vieții sociale pentru cetățenii români era ceva nou, puteau vizualiza și interpretata mișcările de protest din capitala țării, precum și măsurile de contracarare a acestora, chemările și declarațiile principalului actor public cu responsabilitate pentru securitatea națională, demonstrându-se încă o dată (după Revoluția din Decembrie 1989) că „există situații în care logica puterii și a raportului de forță este superioară celei a comunicării”¹⁶.

Cel de-al doilea moment selectat pentru analiză și identificat ca situație de criză socială îl reprezintă manifestațiile cetățenilor din întreaga țară, dar și din afara acesteia (Chicago, Londra etc.), față de aprobarea de către guvern și trimiterea către parlament a unei legi privind începerea exploatărilor de la Roșia Montană, proiect al companiei Gold Corporation, care au culminat în septembrie 2013. Proiectul cu privire la deschiderea exploatărilor de aur de la Roșia Montană, demarat încă din anul 1997, a stârnit nenumărate controverse din cauza pericolului de poluare a mediului din zonă.

Dacă la începutul perioadei postrevoluționare soluționarea crizelor era așteptată doar din partea instituției prezidențiale, în anul 2013 putem constata prezența mai multor „voci” ale actorilor publici cu rol de decizie în politica statului: lideri de partid, miniștri, primul ministru, președintele camerei deputaților și președintele României, în calitate de emițători ai procesului de comunicare. Mai mult chiar, având în vedere importanța proiectului pentru economia României, pe de o parte, dar și lupta politică dintre partide, pe de alta, are loc o

diversitate în formele de elaborare a mesajelor.

Receptorii mesajelor pot fi grupați în mai multe categorii:

- *public receptor activ* – protestatarii care manifestau împotriva proiectului în orașe sau în mediul on-line, susținătorii proiectului, respectiv locuitorii din zonă pentru care începerea lucrărilor ar însemna rezolvarea problemei locului de muncă și angajații/colaboratorii firmei Gold Corporation;
- *public receptor pasiv* sau *spectator* cetățenii români neimplicați în această activitate.

Canalele de transmitere a mesajelor au fost multiple: numeroase canale de televiziune, radio și publicații de presă, precum și mediul on-line.

În ceea ce privește discursul, ca formă de comunicare a mesajelor, se observă că cele ale președintelui Traian Băsescu se caracterizează printr-o continuitate în susținerea opiniilor. Atât în 2004¹⁷, cât și mai târziu¹⁸, în 2011, este afirmată încrederea în rezultatele favorabile în ceea ce privește creșterea nivelului de trai al cetățenilor din zonă, precum și beneficiile economice pentru statul român, singurele rezerve fiind legate de măsurile de protejare a mediului pentru care afirmă că va ține cont de părerile specialiștilor.

„În orice caz, un asemenea proiect nu poate fi început fără un aviz al Comisiei Europene. Problema este ca Guvernul să aibă curaj să spună, în primul rând românilor, că acest proiect trebuie început și dus la bun sfârșit – cu protecția mediului, cu obligația celor care exploatează să refacă mediul și reîmpărțire a drepturilor din exploatarea zăcămintului de aur, argint și alte metale”¹⁹.

Pentru a fi convingător în mesajul său identificăm locuțiunea adverbială de întărire *în orice caz* și locuțiunea verbală *a duce la bun sfârșit* precedată de verbul cu sens condițional *trebuie*. Interogația retorică *Ce țară stă cu o asemenea avere în pământ fără să găsească soluții să o pună în valoare?* în care adverbul *asemenea* semnifică superlativul absolut completează ideea de susținere a proiectului.

Și președintele Camerei Deputaților, Valeriu Zgonea, declara că este un susținător al proiectului și, în septembrie 2013, deplasându-se la Roșia Montană ca urmare a protestelor și vizitând galeria minieră Cătălina Monulești, a afirmat că cei care sunt împotriva proiectului trebuie să propună soluții pentru locuri de muncă, el adăugând: „Nu poți să fii numai așa, Gică contra”²⁰. Observăm în

discursul său stilul colocvial și introducerea unei expresii familiare (*a fi Gică contra*) ca urmare a presiunii mulțimii localnicilor care revendicau locuri de muncă în zonă.

Un caz particular îl reprezintă discursurile primului ministru, Victor Ponta, preocupat mai mult de interesul vieții politice și al contradicției cu președintele Traian Băsescu, încercând în orice ocazie să formuleze acuze și replici acide. Opinia favorabilă pentru proiectul firmei Gold Corporation a constituit încă o ocazie de a-i transmite acuze grave (*ca și în 2004, Traian Băsescu își protejează sponsorii din campanie, împotriva intereselor României*) și de a influența opinia publică în defavoarea acestuia²¹. Pentru a completa acuzațiile, acesta recurge la registrul informal afirmând că președintele „se gândește doar la buzunarele sale și niciodată la interesele României”.

Cu altă ocazie, în discursul susținut la lansarea viziunii USL pe Mediu, în octombrie 2011, prim-ministrul a îmbinat ironia cu acuzațiile de corupție, generalizate de data aceasta către întreaga clasă politică:

„Aș vrea să îl parafrazez pe președintele Traian Băsescu, care a spus că din 1997 proiectul este blocat pentru că politicienii au fost lași. Eu spun că din 1997 este blocat și va fi în continuare pentru că nu toți politicienii pot fi cumpărați, așa cum e cumpărat președintele Traian Băsescu, cum sunt cumpărați alții din toate partidele”.

Continuând, Victor Ponta a arătat că proiectul Roșia Montană nu privește pensia președintelui Traian Băsescu, ci interesul național al României și, în stil caragialesc, viitorul acesteia:

„Proiectul de la Roșia Montana e despre interesul național al României, despre viitorul României, despre riscurile pe care România trebuie sau nu trebuie să și le asume. Nu e un proiect pentru pensia președintelui Traian Băsescu, nu e un proiect prin care plătim datoriile din campanie ale nimănui, nu e un proiect ca să câștig cinci voturi la Alba Iulia”²².

Aceste replici incisive, cu atac direct către persoana ce îndeplinește cea mai înaltă funcție în stat, pe fondul nemulțumirilor cetățenilor români legate de posibila poluare a mediului prin exploatarea miniere de la Roșia Montană, reprezintă riscuri de securitate deoarece creează impresia de instabilitate politică.

În ceea ce privește susținerea opiniilor există

fluctuații între acceptare și respingere, în divagarea de la tema subiectului, în funcție de presiunea opiniei publice și din dorința păstrării poziției de lider al partidului și al guvernului, fără a avea o informare suficientă în problematicile abordate²³. Aceasta se observă și în discursul ocazionat de interviul la canalul România TV în perioada manifestațiilor împotriva proiectului:

„Există un război economic care s-a pliat pe niște manifestații normale, de bună-credință, care este, în baza informațiilor pe care eu le dețin, din două direcții: în mod sigur, există interese economice din afara României ca România să nu își redeschidă mineritul în ansamblu – nu vorbim doar despre aur sau despre cianuri, ci de minerit – și ca România să nu fie independentă economic din punct de vedere al gazelor. E normal, cine vrea prin jurul nostru să avem gazele noastre, să nu le mai importăm, și cine vrea să avem resurse naturale importante? Nu cred că cineva vrea cu adevărat și în mod clar există și acest gen de influență”²⁴.

Afirmațiile referitoare la un *război economic, la interese economice din afara României, la independența legată de gazele naturale*, cu aluzie direct la Rusia, reprezintă un afront diplomatic care poate determina reacții din partea statului rus și reprezintă risc la adresa securității naționale.

Concluzii

În acest articol m-am oprit asupra analizei discursurilor principalilor actori publici cu responsabilități în domeniul securității naționale susținute în perioada desfășurării a două momente de criză socială și politică diferite prin amploare, formele de manifestare și prin distanțarea temporală față de Revoluția din Decembrie 1989. Chiar dacă aceasta a marcat trecerea la o societate democratică, societatea românească a păstrat, o vreme, caracteristicile ideologice ale perioadei comuniste.

Am ales ca prim reper criza generată de mineriada din iunie 1990, apoi pe cea datorată manifestațiilor de protest contra proiectului firmei Gold Corporation de la Roșia Montană, din perioada 2011-2013.

Analiza efectuată a pus în evidență faptul că, mai mult decât orice alt moment al evoluției societății, crizele sociale și politice produc efecte la nivelul discursurilor, rezultând schimbări mai mult sau mai puțin intenționate de către autorii lor. De

altfel, întregul proces de comunicare de la nivelul societății suferă modificări încercând să satisfacă nevoia de informare a populației în legătură cu evenimentele în desfășurare. Am constatat că numărul discursurilor și al „vocilor” care transmit mesaje a crescut de-a lungul perioadei 1990-2013, iar responsabilitățile funcțiilor publice au fost mai mult sau mai puțin asumate, fapt care ar putea crea condițiile unei crize de securitate. Situațiile de criză impun întotdeauna constituirea unei celule de criză în care responsabilitatea comunicării trebuie asumată, iar mesajele transmise trebuie să nu fie contradictorii.

Presiunea exercitată asupra actorilor publici de către opinia publică prin organizarea diferitelor manifestații și proteste, precum și insistența jurnaliștilor din mass-media în aflarea detaliilor legate de momentele crizelor sunt factori contributivi la generarea de schimbări. Acestea se concretizează în inconsecvența susținerii opiniilor, omisiuni sau declarații false, inserarea secvențelor registrului informal în registrul formal al discursurilor și delegarea responsabilităților către alți actori publici.

Am constatat că mecanismul de autoapărare al actorilor publici a funcționat diferit în cele două cazuri analizate: în cazul mineriadei, actorul public principal, președintele Ion Iliescu, a apelat la negarea informației jurnaliștilor de la televiziunea italiană RAI 2 referitoare la victimele mineriadei încercând să supraliciteze acțiunile de reconstrucție ale minerilor; în cel de-al doilea caz, prim-ministrul a încercat în permanență să paseze responsabilitatea în sarcina președintelui și să recurgă la o interpretare defensivă, prin interpunerea în discurs a altui subiect de importanță strategică pentru România (resursele de gaze naturale).

Canalul de transmitere a discursurilor a fost, în principal televiziune, cu precizarea că în primul caz nu exista încă televiziunea privată, iar autoritatea actorilor publici era completată de aceea a Televiziunii Române, ca factor important în desfășurarea Revoluției din Decembrie 1989. În cel de-al doilea caz, discursurile transmise cetățenilor români prin diversele canale de televiziune au fost fie filtrate, fie interpretate de către jurnaliști în diversele emisiuni, fie selectate în funcție de orientarea politică a proprietarilor de trusturi mass-media. De aceea, analiza întreprinsă s-a concentrat doar fragmente din declarațiile actorilor publici

redate de MEDIAFAX.

Discursurile publice ale actorilor cu responsabilități în problema securității naționale, mai ales în situațiile de criză socială și politică, trebuie să urmărească registrul formal, elaborat cu un limbaj coerent, precis și referențial, fără aluzii sau trimiteri acuzatoare către mediul internațional, fără intrarea în polemici ale căror cauze sunt altele decât cele ale subiectului crizei.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 „Adesea se consideră, în mod eronat, că numai un anumit tip de comunicare este și *discurs*... În fapt, orice act de comunicare este și un *discurs* pentru că de fiecare dată actorul social comunică nu doar un conținut anume, ci și poziția sa în legătură cu acel conținut. Discursul indică modul în care un actor social utilizează un limbaj (conversațional, științific, administrativ etc.), precum și alte surse comunicaționale (comportament nonverbal, diverse mijloace de comunicare etc.) pentru a construi un *punct de vedere* sau o *poziție* în legătură cu ceea ce se comunică și în raport cu interlocutorii”. Camelia Beciu, *Sociologia comunicării și a spațiului public*, Editura Polirom, Iași, 2011, p. 32.

2 *Ibidem*, p. 50.

3 *Ibidem*, p. 35.

4 Camelia Beciu, *Comunicare și discurs mediatic. O lectură sociologică*, Editura Comunicare.ro, București, 2009.

5 Dicționarele de sociologie definesc criza ca „o perioadă, în dinamica unui sistem, caracterizată prin acumularea accentuată a dificultăților, izbucnirea conflictuală a tensiunilor, fapt care face dificilă funcționarea sa normală, declanșându-se puternice presiuni spre schimbare – C. Zamfir, L. Vlăsceanu (coord.), 1993 : 145 apud Coman, Cristina, *Comunicarea de criză. Tehnici și strategii*, Editura Polirom, Iași, 2011, p. 15 sau „acel moment în care mecanismele de control și identitatea unui grup sunt supuse unei încercări, în general neprevăzute, considerată tranzitorie, periculoasă și cu o rezolvare nesigură – Boudon et al. 1996:73 apud Cristina Coman, *Comunicarea de criză. Tehnici și strategii*, Editura Polirom, Iași, 2011, p. 15.

6 Gheorghe Văduva, Mihai Dinu, *Crizele politico-militare la început de mileniu*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005, p. 7.

7 Dominique Wolton, *Despre comunicare*, Editura Comunicare.ro, București, 2012, p. 186.

8 *Idem*, p. 225.

9 <https://www.youtube.com/watch?v=ITCamWpGgnk>

10 <https://www.youtube.com/watch?v=ITCamWpGgnk>

11 „Doresc numai să mulțumesc tuturor oamenilor muncii din Capitală” <http://jurnalul.ro/scinteia/din-arhivele-cc-al-pcr/discursul-lui-ceausescu-la-mitingul-din-piata-republicii-528173.html> apud Arhivele Naționale, Fond CC al PCR - Secția Cancelarie, dos. nr. 78/1989, accesat la 20.11.2014.

12 Film documentar Stere Gulea, Vivi Drăgan Vasile, Sorin Ilieșiu, <https://www.youtube.com/watch?v=ITCamWpGgnk>, accesat la 20.11.2014.

13 *Ibidem*.

14 *Nu este niciun mort provocat de mineri, sigur că la rândul lor au făcut și lucruri bune. Ei au ajutat ca să fie curățată Piața Universității de urmele vandalismelor din ajun și reluarea traficului, ei au pus mâna pe sapă și au refăcut spațiul verde din fața Teatrului Național* (transcript interviu Ion Iliescu pentru Televiziunea Rai 2-<https://www.youtube.com/watch?v=ITCamWpGgnk>, accesat la 20.11.2014).

15 „Din cauza mediatizării excesive a tensiunilor, comunicarea deține un rol semnificativ în tot acest joc... Se creează impresia că nu mai există nimic altceva în afara crizei. Aceasta invadează, destabilizează totul”. Dominique Wolton, *Despre comunicare*, Editura Comunicare.ro, București, 2012, p. 187.

16 *Ibidem*.

17 Interviul acordat de către Președintele României, domnul Traian Băsescu, cotidianului „Adevărul” (publicat în numărul de joi, 6 ianuarie 2005): „Sincer, îl susțin, mi se pare realist și necesar... Eu cred că pentru zonă nu este o soluție rea. Este însă o părere de politician și nu una de specialist și vă asigur că voi ține cont de punctul de vedere al specialiștilor”.

18 „Pe cei care vorbesc despre distrugerea mediului îi invit să meargă acum la Roșia Montană. Eu am fost de trei ori. E adevărat, niciodată ca președinte al României. Am susținut și susțin proiectul, cum susțin orice tip de dezvoltare industrială”, declarație din 18.08.2011, <http://www.mediafax.ro/politic/basescu-proiectul-rosia-montana-trebuie-facut-dar-cu-renegocierea-partajarii-beneficiilor-8630726>, accesat la 20.01.2015.

19 *Ibidem*.

20 <http://www.mediafax.ro/politic/zgonea-cei-care-resping-proiectul-rosia-montana-sa-aduca-solutii-nu-pot-fi-doar-gica-contra-11374063>, accesat la 20.01.2015.

21 „Cred că mai întâi trebuie să discutăm despre transparența fondurilor Gold Corporation pentru a sponsoriza persoane politice și mass-media. Gold Corporation ar trebui să facă publice toate persoanele politice, fie că sunt de la PSD, PNL sau PDL, pe care le-a sponsorizat, pentru că la

Băsescu știm sigur că a fost, probabil și la Roberta Anastase. Altminteri, riscăm să avem în România cel mai grav caz de lobby și corupție politică”, declarație din 19.08.2011, <http://www.mediafax.ro/politic/ponta-in-cazul-rosia-montana-basescu-isi-protejeaza-sponsorii-din-campania-electorala-8633571>, accesat la 25.01.2015.

22 Declarație din 6.10.2011, <http://www.mediafax.ro/politic/ponta-proiectul-rosia-e-si-va-fi-blocat-pentru-canu-toti-politicienii-pot-fi-cumparati-ca-basescu-8842830>, accesat la 20.01.2015.

23 „Eu am fost împotriva proiectului Roșia Montană prima dată, înainte să cunosc aproape nimic despre proiect, pentru că era susținut de Traian Băsescu și am zis că dacă îl susține Traian Băsescu, sigur că e ceva rău”, a spus premierul, într-un interviu acordat Antena 3, la 11.09.2013, <http://www.mediafax.ro/politic/ponta-am-fost-impotriva-proiectului-rm-gc-inainte-de-a-l-cunoaste-pentru-ca-era-sustinut-de-basescu-11317689>, accesat la 25.01.2015.

24 Declarația lui Ponta, la România TV, <http://www.mediafax.ro/social/ponta-despre-manifestatiile-privind-rosia-montana-in-mod-sigur-exista-interese-economice-din-afara-romaniei-11348818>, accesat la 20.01.2015.

BIBLIOGRAFIE

Abric Jean-Claude, *Psihologia comunicării. Teorii și metode*, Editura Polirom, Iași, 2002.

Beciu Camelia, *Comunicare și discurs mediativ. O lectură sociologică*, Editura Comunicare.ro, București, 2009.

Beciu Camelia, *Sociologia comunicării și a spațiului public*, Editura Polirom, Iași, 2011.

Coman Cristina, *Comunicarea de criză. Tehnici și strategii*, Editura Polirom, Iași, 2011.

Moscovici Serge, *Influența socială și schimbarea socială*, Editura Polirom, Iași, 2011.

Văduva Gheorghe, Dinu Mihai, *Crizele politico-militare la început de mileniu*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.

Wolton Dominique, *Despre comunicare*, Editura Comunicare.ro, București, 2012.

<https://www.youtube.com/watch?v=ITCamWpGgnk>

<http://www.mediafax.ro>

<http://jurnalul.ro/scinteia>

LIMBAJ, PUBLICITATE ȘI MODEL CULTURAL

LANGUAGE, ADVERTISING AND CULTURAL MODEL

Conf.univ.dr. Maria Magdalena POPESCU*

De câte ori vorbim despre publicitate gândul ne poartă la vitrinele strălucitoare ale unui magazin de lux – produsele pot fi obținute, dar prețul extrem de ridicat nu garantează calitatea, și uneori nu calitatea contează, ci statutul pe care îl obținem prin achiziția produsului. În felul acesta, dovleacul din poveste devine caleașca mult visată, Cenușăreasa se transformă miraculos în prințesa de la miezul nopții, iar neîmplinirile din realitate devin plăcerea refuzată mult timp. Un instrument cu două tăișuri ce transformă lipsurile în împliniri aducând schimbări de atitudine, publicitatea este atât stăpân, cât și servitor, pe rând, atât pentru consumator, cât și pentru producător.

When one speaks about advertising it is similar to the wonderful things that are displayed in the shop window- they look gorgeous but cannot be touched. If touched yet, the fairy tale pumpkin turns into the long waited chariot while Cinderella turns into the midnight princess. This paper gives insight into the processes inside advertising that are responsible for the miraculous changes in humans, turning their driven back attitudes to real-time pleasure. A two folded instrument turning lacks into gratification but also bringing obedience along, advertising shifts turns from master to servant and back both for the consumer and for the producer.

Cuvinte-cheie: strategii publicitare; model cultural; limbaj; influențare.

Keywords: advertising strategies; cultural model; language; influence.

Atunci când vorbim despre publicitate este ca și cum am vorbi despre prăjitura din vitrină – ne încântă ochiul, dar atâta timp cât nu ajungem să o consumăm nu ne îngrășăm, nu facem carii și nu cresc valorile glicemiei. Asta pentru că publicitatea deschide Cutia Pandorei, ne arată toate calitățile unui produs sau ale unui serviciu și ne face să râvnim la ceva, stârnindu-ne dorințe neîmplinite sau aducând în prezent vise de mult uitate. Prin procesele de acord, identificare și internalizare, cel care vizualizează imaginea promovată de creația publicitară trece la acțiune, în timp ce producătorul își atinge targetul și vinde produsul.

Creația publicitară văzută astfel precum și limbajul verbal și nonverbal ce o compun, simbolurile utilizate precum și situațiile generate de acestea acționează calchiind sau chiar construind modele culturale și pot astfel influența, în mod

eficace, diverse segmente de public cu condiția ca primele menționate să fie actuale din punct de vedere cultural. În acest context, actualitatea se impune mai ales pentru că simbolurile culturale transferate atât prin educație, cât și cele arhetipale realizează, împreună, dar și readuc în atenție legături de mult trecute în plan secund, refulate sau eliberate prin compensare.

Publicitatea își justifică existența culturală și comercială, precum și eficiența ca instrument de vânzare și cultură în strategia stilurilor de viață, reflectate fidel sau sublimate, pentru oricine este dispus să o decodifice, căci orice reclamă propune un model cultural care are drept suport și simbol durabil obiectul comercial, fie el un produs în sine sau o idee, o imagine instituțională sau un pachet de servicii. Achiziționarea este însă prețul plătit pentru identificarea cu stilul de viață respectiv. Prin aceasta, consumatorul se definește, capătă un statut și își însușește un rol în fața propriei persoane, conform dorințelor și nevoilor personale în fața celorlalți care îl judecă și în fața întregii societăți care îl constrânge la rândul ei prin modele și norme. Astfel se creează un cerc vicios, subiectul social

*Universitatea Națională de Apărare Carol I
e-mail: popescu.maria@myunap.net

aflat în situație de consum depinde de publicitate care, la rândul ei, îl alimentează pe acesta cu simboluri și imagini satisfăcătoare, cu compensări magice ale frustrărilor trăite. Cultura însăși, iată, își bazează existența pe acest univers ficțional din care indivizii își extrag modelele și de unde colectivitatea însăși își alege stereotipurile pentru a nu-și vedea membrii îndepărtându-se.

Tot cultura este – pe de altă parte – cea care ne face să tratăm publicitatea cu aroganță și să ne impunem o distanță față de reclame, pretinzând că pe noi nu ne influențează; realitatea este însă că textul publicitar ne determină să ne angajăm într-o interacțiune complexă din care ambele părți câștigă atât vânzătorul, cât și cumpărătorul de imagini, de vise, de idei.

În termenii codurilor vizuale, cititorul elaborează o semnificație pentru fiecare element dat, dar sensurile sunt diferite de la un cititor la altul, căci nu e nevoie neapărat de culturi diferite pentru interpretări diferite, ci doar de apartenențe instituționale, sociale, demografice diferite și totul se schimbă. Ceea ce se remarcă însă este că dacă orice lectură a imaginii ia în considerare perspective diferite aduse de către cititori, limbajul verbal al unui text prezintă același nivel de complexitate. Reclamele aduc în prim-plan texte elaborate ce folosesc din plin resursele limbajului și invită la interpretări creative și subtile din partea publicului țintă, consumator de statut, ce poate fi comercializat doar prin aplicarea mesajului, îmbrăcat la rândul lui într-un text.

Numim text publicitar textul reprodus în ziare, reviste, artefacte vizuale, elemente de limbaj, cu scopul de a determina o anumită schimbare de atitudine în publicul țintă, în sensul achiziționării produsului promovat, schimbare ce determină, la rândul ei, progresul societății, dezvoltarea de noi modele, norme, grupări culturale. Textele acestui produs media denumit publicitate sunt informative sau persuasive, căci reclamele sunt texte menite să ne atragă atenția și apoi să ne convingă asupra unei imagini, produs, serviciu. De ce să ne atragă atenția? Din simplul motiv că reclamele au întotdeauna soluția pentru tot ceea ce nouă ni se pare închis și imposibil, intangibil sau chiar opac.

Strategii creative de atragerea atenției

În contextul observării strategiilor folosite de către cei ce concep mesajele publicitare cu scopul

de a ne atrage atenția, să ne oprim asupra mesajelor menite a determina o reacție imediată sau a genera o atitudine favorabilă față de produsul descris în reclame. Din ce în ce mai mult, reclamele scrise intră în competiție cu o serie de alte texte din cadrul culturii noastre. De aceea, copywriterii, advertiserii, trebuie să găsească diverse modalități de a fi vehemenți, de a pătrunde brutal privirea sau spațiul personal, pentru a „deranja”, spre influențare.

Una dintre strategiile de atragere a atenției dezvoltate în ultimii ani este *reproducerea unor imagini de senzație*, lucru care s-a observat că vinde foarte bine prin compensarea produsă la nivelul individului; această idee a fost preluată ulterior de instituțiile media inclusiv în realizarea materialelor zilnice, pentru că senzaționalul vinde cel mai bine, mai ales în ultimii ani. George Gerbner¹ a studiat efectele violenței televizate și, prin studiile lui, a văzut că acestea, de fapt senzaționalismul din spatele acestor scene, nu produce comportament violent, cum ar fi de așteptat. Dimpotrivă, face ceva mult mai grav, și anume generează teama de a deveni victimă. Acest sentiment creează nesiguranță și dependență.

Copiii care cresc într-o familie în care televizorul este sursa principală de informare își asumă rol de victimă sau victimizator. Ei nu se nasc așa, ci poveștile pe care le văd îi învață să devină așa. În consecință, acțiunea media reprezintă o primă cauză pentru pierderea credibilității. Efectele senzaționalismului afectează publicul, dar și integritatea jurnalismului.

În acest sens, campaniile Benetton² sunt un exemplu des folosit, întrucât începând cu anii '80 aceștia și-au câștigat reputația folosind imagini ce reproduceau scene reale, brutale chiar, cu oameni aflați în suferință. Protestele ce au urmat față de această manieră de abordare au fost menite a atrage însă atenția și mai mult asupra lor.

Un exemplu grăitor ar putea fi reclamă intitulată *Hrană pentru viață*, 2003 (Benetton, a history of shocking ad campaigns, www.ibtimes.co.uk) o imagine a unei amputații care în loc de proteză se termină cu o lingură atașată brațului amputat, Benetton a spus atunci: „Scopul a fost să arătăm cum mâncarea poate fi catalizatorul schimbării sociale, un motor puternic pentru pace și dezvoltator care poate schimba radical perspectiva individuală asupra vieții unui individ”.

Pe de altă parte, citând spirala tăcerii lui Noelle Newman și gândindu-ne la felul în care se

formează ideologiile predominante ale unei culturi, să reamintim aici faptul că se consideră relevant tot ce nu este general acceptat pentru că iese din tipar prin îndrăzneală sau duritate³. Temerile au fost întotdeauna și sunt folosite în continuare ca imagini pentru vânzarea unei largi game de produse, de la mașini până la ciocolată fină; de asemenea, *fizicul uman* a ajuns să reprezinte o resursă pentru strategii de imagine ce vând întotdeauna pentru că produc empatie mult mai repede, prin identificare. În acest context, dacă imaginea ce comunică un întreg univers – să nu uităm că o imagine face cât o mie de cuvinte – este însoțită și de text, atunci mesajul devine mult mai complex întrucât inevitabil apare și *comunicarea nonverbală*, termenul din urmă desemnând aspectele comunicaționale ce înconjoară și susțin limbajul verbal în întâlnirile cotidiene, față în față: postura corpului, gestică, proximitatea fizică, vestimentația.

Uitându-ne la modul de decodificare și la contextele în care acesta are loc, trebuie să menționez statisticile care arată că publicul nu percepe imaginile separat de textul verbal ce le însoțește, ci, dimpotrivă, textul verbal nu este citit fără referire la imagini și totul, prin întrepătrundere și cross-referențialitate, se îmbină într-un cod complex. Mai mult, așa cum modul de prezentare al unei imagini poate oferi anumite sugestii, cum ar fi: vulnerabilitatea umană, la fel textul verbal poate fi vehiculul unor mesaje transmise prin felul în care este reprezentat vizual – altfel spus, scrisul este și el o formă de creare a imaginii. Putem spune de altfel că scrisul are propriul paralimbaj, în funcție de modul în care advertiserul alege să îl îmbrace, să îl cosmetizeze, prin poziționarea în pagină, dimensiunea caracterelor, fontul ales, culoarea și felul în care ea contrastează sau se completează cu fundalul. Textul și modalitatea lui de înfățișare reprezintă, la rândul lor, un întreg univers de simboluri pe care consumatorul avizat le internalizează, cel neavizat le sublimează.

Trebuie însă remarcată o diferență importantă în modul de prezentare prin alegerea tipului de caractere utilizate în scriere, dimensiunea literelor, fonturile, stilurile, caracterele, care sunt evidențiate în bold sau italic. Acest aspect ține de cât de mult vrem să realizăm o individualizare a mesajului. Intervenția semnelor ortografice și de punctuație, felurile tipuri de scriere ce ne trimit cu gândul la diferiți autori, comunică elemente importante.

Caracteristicile tipografice crează idei, generează mesaje prin apelarea la diferite modalități de prezentare, și de aici a fost des menționat faptul că reclamele au ceva în comun cu poezia – limbajul verbal creează imagini ale subiectului pe care îl tratează. Pe lângă aceste caracteristici, *factorii fonologici și grafologici* sunt elemente comune cu poezia. Factorii fonologici se referă la utilizarea caracterelor alfabetului într-o asemenea manieră încât pe lângă textul creat din alăturarea lor, să redea și o anumită imagine prin modalitatea de dispunere.

Factorii grafologici reprezintă caracterele asociate cu aspectele vizuale ale textelor și compun strategiile de folosire a spațiului oferit; aceștia sunt la fel de importanți ca și limbajul verbal și nonverbal. Utilizarea caracterelor într-o anumită manieră, precum și a spațiilor goale dintre acestea sunt la fel de semnificative ca și textul publicitar însuși, întrucât fiecare are semnificația proprie; mai mult decât atât, absența limbajului este o modalitate de atragere a atenției. Tot din absență apare și textul construit de către cititor, un text deschis și cu o varietate de conținuturi, de la cititor la cititor. Fiecare individ decodifică mesajul în funcție de apartenența socială, culturală, instituțională, demografică, în funcție de psihologia proprie. Judecat prin prisma unor rațiuni pecuniare, orice spațiu publicitar trebuie utilizat la maxim; în realitate însă, lucrurile sunt de multe ori diferite – sunt intenționat lăsate locuri libere în spațiul publicitar. Putem spune oare că textul își refuză propriul impact prin absență? Sau este vorba doar despre un refuz politicos, nerostit, de a teroriza cititorul? Cum textul poate fi construit de fiecare dintre noi, răspunsul va fi de găsit, la fel, de fiecare dintre noi în parte, mereu același sau... dimpotrivă.

Instrumente de analiză a textului publicitar

Odată ce am trecut în revistă câteva dintre modalitățile prin care advertiserul atrage atenția publicului, audienței, țintei, cititorului, clientului, ne întrebăm... de fapt cui încearcă textele publicitare să atragă atenția? De câte tipuri sunt cititorii și cine sunt ei? Ei bine, într-un text publicitar există mereu doi actori, cel care scrie și cel care citește. Vom avea, așadar, în aceeași reclamă, implicați și scriitorul, dar și cititorul. Scriitorul poate fi emițător, producător, locutor. Cititorul, pe de altă parte, poate fi receptor, consumator, ilocutor, în această ordine.

Astfel, multiplele dimensiuni pe care acești doi termeni le poate căpăta, sugerează faptul că textul publicitar trebuie privit ca o entitate artistică scrisă, generată de către o persoană creativă. Cuvintele emițător și receptor evocă ideea de știință, mesajele fiind văzute ca transmisii în masă prin cabluri și unde termenii „producător” și „consumator” țin de științele sociale și pun accent pe natura comercială a interacțiunii. Astfel, textul este văzut ca o afacere; pe de altă parte, termenii „locutor” și „ilocutor” țin de lingvistică și privesc textul ca o interacțiune vorbită din cadrul mai larg al interacțiunilor *live*, *face-to-face*. Ceea ce leagă toți acești termeni este publicitatea, pentru că ea este arena în care mijloacele literare și tehnologiile își dau mâna pentru a da viață reclamelor, acestea din urmă la rândul lor angajând o voce care să empatizeze cu cititorul. Cititorul real însă poate fi diferit de cel vizat de textul publicitar, căci reclamele, ca și textele literare, nu se adresează unui singur individ. Astfel, în construcția textului publicitar trebuie avut din start în vedere publicul țintă; de regulă folosind cuvinte deictice de genul azi, mâine, aici, tu, voi, se creează senzația că oricine citește reclama poate simți mesajul ca fiindu-i adresat și astfel se simte inclus în target.

Realitatea însă este că publicul larg este mixt, complex, compus din tot felul de indivizi; dacă ar fi omogenitate de grup este greu de crezut că toți indivizii ar putea fi convinși de aceleași argumente, având în vedere varietatea de opinii și complexitatea structurii indivizilor unui grup, lăsând la o parte factorul cultural – educația, mediul de viață, experiența, realitatea individuală. Pentru ca traseul urmat să fie sigur atât pentru advertiseri, precum și pentru cei de la marketing, să se asigure că își ating obiectivele propuse, reclamele sunt de obicei particularizate pe publicații ai căror cititori se potrivesc profilului din textul publicitar, descriindu-i în mod explicit pe cei cărora li se adresează. Se conturează astfel două categorii de public, utilizând formule de genul „pentru oamenii cărora timpul destinat afacerilor nu le este suficient”, și ceilalți, nenominalizați. Se creează astfel o relație mai strânsă între advertiser și publicul țintă, cu o viteză mai mare de reacție, întrucât cei vizați se simt privilegiați.

În plus, prin particularizare, cei din target se identifică deja cu o anumită categorie de public și chiar dezvoltă dorința de a se situa în mod vizibil

în acel segment. Totul este, de fapt, o speculație psihologică, un joc al minții și caracterelor. Ceilalți însă, rămași în afara sferei de referință prin neapartenența la segmentul vizat simt că le este refuzată o lume pentru care din varii motive nu sunt eligibili. Vor face astfel tot posibilul să se înscrie în valul al doilea de aspiranți sau își vor sublima dorințele mulțumindu-se cu „locurile mai puțin privilegiate”, cu produse sau servicii sau cu un statut de calitate a doua, hrănind, dacă nu cultura unui popor, subcultura sau „cultura populară”, dacă ar fi să traducem *mot-a-mot* termenul de *popular culture*.

Textul, însă, este de regulă folosit atunci când se dorește creionarea unei anumite distanțe față de public, pentru a obține avantajul de a controla situația și a fi bine pregătit. Cu cât intertextualitatea este mai amplă cu atât mesajul este mai complex și publicul țintă trebuie să aibă un nivel mai avansat de înțelegere. *Intertextualitatea* poate fi prezentă și prin reînvierea unor texte deja trecute în uitare; tocmai pe aceasta se poate baza, însă, reclama, pe faptul că textul la care se apelează trezește deja semnificații mai vechi în mintea cititorilor/audienței. De aceea, materialele folosite vor fi caracterizate de proximitate spațială, vor avea referențialitate în cultura proprie sau vor reprezenta semne din bagajul cultural universal. Prin text înțelegem aici orice segment ce comunică fie scris, fie audiovideo. Intertextualitatea acoperă un domeniu foarte larg - zicale, texte tradiționale, proverbe, texte de film, texte aparținând aceleiași epoci culturale, dar neîndepărtându-ne de cultura de referință căci culturile diferite aduc atitudini și valori diferite lecturii unui text. Dacă publicitatea nu ia în calcul aceste aspecte, dificultățile de percepere a mesajului vor fi inerente și chiar insuccesul a ceea ce se promovează va fi asigurat. Traducerea reclamelor dintr-o limbă străină prezintă de asemenea pericole ascunse prin neconcordanțele culturale, căci textul va fi întotdeauna abordat în mod activ de publicul țintă, ce va fi gata să se implice, să decodifice și apoi să reacționeze dacă există elemente de referențialitate comune. Utilizarea *referințelor comparative*, pe de altă parte, face apel la adjective și adverbe ce fac ca produsul promovat să fie mult mai bun decât altul similar existent pe piață, mai eficient, în timp ce – prin achiziționare – consumatorul dobândește o poziție privilegiată, superioară. Adjectivele sau adverbele sunt elemente

importante ce trebuie luate în considerare în analiza reclamelor pentru că fac parte din propoziția unică de vânzare – calitate ce face ca un produs să fie obligatoriu achiziționat de subiect. Important însă este și locul, poziționarea unde apar – în textul publicitar apar mai multe adjective, termenii comparativi sunt frecvent folosiți pentru a conduce spre identificare. Cuvintele sunt alese să fie comune, dar pline de semnificație, ușor de înțeles, dar și cu atracție pe un segment reprezentativ de populație.

Pe lângă utilizarea adjectivelor și adverbilor ca metode de atragere a atenției și persuasiune, și legat de poziționarea cuvintelor în cadrul frazei, respectiv mesajul, strategiile publicitare presupun ca elementele de lexic importante să fie așezate în partea inițială a frazei, pentru a atrage atenția. Indiciile apar sub formă de întrebare, adresate parca direct din partea advertiserului.

Adresarea unei întrebări formulate cu grijă și plasate la începutul unei reclame este o strategie clară și sigură de implicare a cititorului. Construcțiile emfatică fac, de asemenea, apel la emoție, căci cititorul este mereu neliniștit și îngrijorat. El empatizează imediat. Prin jocul cu mintea și temerile indivizilor se aplică o strategie de atragere a atenției subiectului și astfel obiectivul advertiserului este atins.

În cele ce urmează voi face o scurtă trecere în revistă a metodelor bazate pe elemente psihologice ale grafiei de influențare a virtualului cumpărător, individul vizat din cadrul publicului-țintă:

Psiho-grafia textului publicitar. S-a demonstrat că omul privește obiectul nu ca pe o traiectorie întâmplătoare, ci „atinge” cu privirea elementele cele mai importante ale figurii. Proprietatea ochilor de a cuprinde dintr-o privire grupe de litere, forma acestora, precum și o lungime determinată a rândurilor influențează accelerarea sau încetinirea lecturării prin traiectoria pe care o parcurge ochiul uman la citirea informației: de la început ochiul se ridică la colțul din dreapta sus al paginii, apoi se coboară la mijlocul acesteia citind consecutiv informația, de la stânga la dreapta până la sfârșit.

Psihologia sloganului și a textului publicitar. O importanță deosebită în anunț o joacă titlurile. În medie, un titlu este citit de cinci ori mai mult decât textul însuși. Deci fără menționarea produsului în titlu, marea majoritate a potențialilor cumpărători nu vor deveni reali.

Psiho-tehnologia ilustrațiilor. O importanță deosebită într-o reclamă o au imaginile pentru că s-a stabilit superioritatea acestora asupra cuvintelor privind percepția și memorarea lor de către indivizi. Astfel, se crede că un matur poate cuprinde cu vederea, simultan, patru până la șase obiecte. Prin micșorarea numărului de obiecte, atenția devine mai concentrată, ceea ce favorizează perceperea mai profundă a acestora.

Psihologia culorii. Culoarea, în mod deosebit, influențează starea psihointelectuală a individului. Aceasta nu se adresează logicii individului, ci sentimentelor acestuia. Prin culori se creează componenta emoțională a publicității prin intermediul căreia se asigură legături de tip sensibil între produsul promovat și subiectul actului publicitar.

Psihologia formei. Liniile verticale sau orizontale sunt adesea percepute ca fiind masculine, tăioase, abrupte și chiar aspre, ele asociindu-se cu claritatea și solidaritatea, în timp ce formele curbe sunt percepute ca feminine, blânde, continue. Liniile în zigzag transmit impresia unei schimbări instantanee, concentrări ale puterii și eliberare rapidă de energii.

Construcțiile arhetipale. Alfabetul matricial pe care indivizii îl dețin din naștere este constituit dintr-o înșiruire de subsemne iconice destul de concrete, de modulare a spațiului înconjurător. Concepția semnelor arhetipale îi este atribuită lui C.G. Jung⁴. Arhetipurile sunt imagini mitologice cu încărcătură emoțională care acționează ca niște magneti și ne cristalizează complexe psihice. Psihologii susțin că există cam treizeci de arhetipuri, fiecare fiindu-i corespunzător un anumit stil de comportament de retrăire emoțională și prognozare inconștientă a desfășurării evenimentului. Un arhetip renumit este eroul, tema căruia constă în cucerire, succes, siguranță, provocare, frumusețe, competiție, câștigare și se utilizează foarte des în publicitate.

Până la urmă, reclamele fac din noi toți eroi, fără să realizăm. Toate reclamele sunt guvernate – mai mult sau mai puțin – de principiul plăcerii. Este, de fapt, singura acțiune benefică a mass-mediei asupra individului, pentru că sprijină defuzarea și eliberează conștiința, deși uneori prețul plătit este foarte mare.

Publicitate și model cultural

Dacă ar fi să ne aplecăm puțin asupra mesajului publicitar în sine, lăsând la o parte individul asupra căruia el, mesajul reclamei, acționează, trebuie să observăm că mesajul unei reclame este mesaj cultural, întotdeauna mărturie a civilizației, căci el exprimă stilul de viață al societății.

Prin jungla de filme și mărci se simte la un moment dat lupta pe care ele o duc pentru supremație, o luptă comercială, un război al viziunilor asupra lumii, o concurență a valorilor, o alegere a dominantei culturale. Publicitatea vinde astfel stiluri de viață și, implicit, cultură, prin produsele pe care le promovează. Totul se consumă, se achiziționează, sub influențe „tulburi”. Oare publicitatea este un drog? Ceea ce știm însă este că produsul promovat are trei valențe:

- O valență „utilitară și funcțională”, ce rezultă din productivitatea tehnică a obiectului și care se exprimă rațional prin demonstrație, mod de întreținere, integrare în cotidian, test și probă, explicare și argument.

- O valență „simbolică”, de fapt o valoare de natură socială care ține de tradiție sau modernitate, modă sau întâmplare, elitism sau democrație, în care produsul devine statut social, stil de viață. În acest caz, publicitatea trebuie să recurgă la limbajul stereotipurilor socioculturale, al imaginilor optimiste simplificate, folosind cuvinte și semne din modă, tehnologie, jurnalism, cu figuri din universul afacerilor, științei, spectacolului.

- O valență „imaginară” ce face ca produsul să fie o imagine în sine, ca răspuns la motivațiile și la dorințele cele mai profunde și mai iraționale de evadare, metamorfoză, uitare, idealizare a sinelui, dominare a lucrurilor sau control asupra lor, contemplare sau participare.

În acest mod simplu, limbajul publicitar devine un spectacol al fantasmelor, spărgând codurile discursului social, pentru a face produsul permanent transparent față de visul pe care consumatorul dorește să îl găsească în el. Prin publicitate se instituie astfel modele de viață, tipare de conștiință culturală. Mesajele, mai ales cele comerciale, produc civilizație fie că pare adevărat, fie că nu, pentru că ele promovează stiluri de viață.

Dacă ar fi să căutăm o definiție a publicității în acest sens, cea mai potrivită ar fi cea emisă de către B. Cathelat⁵: „Publicitatea este psihosociologia informării aplicată unor obiective comerciale”.

Ea derivă din realitatea culturală, din științele umaniste, cu finalitate clară în domeniul economiei finanțelor.

Publicitatea este un instrument al unor întreprinderi comerciale folosit pentru a acționa indirect și aparent, subtil, asupra indivizilor, convingându-i de excelența și necesitatea achiziționării aceluși produs. Publicitatea evidențiază și speculează tot ce ține de consumator, nu de producător, nici de publicitar. Publicitatea nu poate trăi fără componenta psihologică și nici fără cea culturală, dar ea nu face propagandă. Ea doar asigură un permanent echilibru între ceea ce dorește instituția ofertantă și cel căruia îi lipsește. Publicitatea este un negociator fin, aflat mereu de partea producătorului. Publicitatea vinde, dar totul se cumpără.

Publicitatea de marcă se amestecă cu cea colectivă și astfel se promovează blue jeans, servicii, cosmetice, joburi, produse de entertainment. Totul se vinde și orice se cumpără. Scopul enunțului publicitar este să demonstreze că există o nevoie de satisfăcut apoi să aducă argumente prin care să arate că produsul poate satisface această necesitate și că este o alegere mult mai bună decât orice altceva.

Teoretic, publicitatea se adresează rațiunii, practic ea se adresează voinței și sentimentului. Teoretic, publicitatea atrage atenția, stârnește interesul, provoacă dorința, procese ce stau la baza piramidei lui Maslow. Este însă la fel de adevărat că nereușita unei reclame este tot pe componentă psihologică, întrucât intervine acțiunea *supraeului* (Sigmund Freud, 1923) care controlează totul și refuză, ba chiar întoarce spatele acelei influențe.

NOTE:

1 G. Gerbner, P. Gross, *Living with television; the violence profile*, „Journal of Communication”, 1976, 26 (2) pp. 172-1799.

2 Benetton, *a history of shocking ad campaigns*, www.ibtimes.co.uk

3 E. Noelle-Newman, *The spiral of silence. A theory of public opinion*, University of Chicago Press, 1984, USA.

4 C.G. Jung, *Psihologie și alchimie*, Editura Teora, București, 1998.

5 B. Cathelat, *Publicitate și societate*, Editura Trei, București, 2005, p. 35.

BIBLIOGRAFIE

- Cathelat B., *Publicitate și societate*, Editura Trei, București, 2005, p. 35.
- Jung C.G., *Psihologie și alchimie*, Editura Teora, București, 1998.
- Noelle-Newman E., *The spiral of silence. A theory of public opinion*, Univ of Chicago Press, 1984, USA.
- Gerbner G., Gross P., *Living with television; the violence profile*, „Journal of Communication”, 1976, 26 (2).
- Benetton, *a history of shocking ad campaigns*, www.ibtimes.co.uk

AFGANISTAN – SCURT ISTORIC AL CONFLICTULUI

AFGHANISTAN – A BRIEF HISTORY OF CONFLICT

Dr. Ioana-Alina DIMA*

Începutul mileniului III a adus schimbări importante în paradigma securității globale. Dispariția bipolarității după încheierea Războiului Rece¹ a condus la dispariția simetriei strategice. Implozia Tratatului de la Varșovia² și haosul creat după destrămarea sistemului comunist au deschis larg poarta asimetriei și a condus la accentuarea dilemei securității³. Mediul internațional de securitate a înregistrat o schimbare dramatică după atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 asupra unor obiective din Statele Unite ale Americii (World Trade Center și clădirea Pentagonului), când noile circumstanțe internaționale au determinat apariția altor reguli în domeniul securității internaționale.

The beginning of the third millennium has brought important changes to the paradigm of the global security. The disappearance of the bipolarity after the end of the Cold War led to the disappearance of strategic symmetry. The implosion of the Warsaw Treaty and the chaos that appeared after the collapse of the communist system, left the door open to asymmetry and led to emphasizing the security dilemma. The international security environment faced a dramatic change after the terrorist attacks of September 11, 2001 on some objectives in the USA (World Trade Center and the Pentagon), when the new international circumstances determined the implementation of the new rules in the field of the international security.

Cuvinte-cheie: securitate, terorism; război; atentate; talibani; reconstrucție; Coran.

Keywords: security; terrorism; war; attacks; Taliban; reconstruction; Koran.

Intervenția forțelor coaliției proamericane în 2001 și, ulterior, a NATO în 2003, în războiul civil afgan care era în plină desfășurare, au dat naștere *Războiului din Afganistan*. Acest fapt s-a declanșat oficial din cauza atacurilor teroriste asupra SUA, reacția imediată a acestora vizând distrugerea rețelei Al-Qaeda și eliminarea bazelor acestora găzduite de regimul taliban în Afganistan.

Desigur, adepții teoriei conspirației au făcut din acest tragic eveniment un al doilea „Pearl Harbor”, ajutați fiind și de multele aspecte controversate ale incidentului.

După atacurile de la 11 septembrie 2001, s-a conturat o nouă fațetă a unui extremism punitiv și răspunzător: terorismul islamist⁴.

Islamismul este pur și simplu, în concepția lui Daniel Pipes, o politică totalitară. Cea mai gravă eroare ar fi să amestecăm islamul și islamismul. Islamiștii tocmai asta doresc. Musulmanii care cultivă moderația sunt considerați, de către islamiști, ca fiind aliații Occidentului⁵.

Trucate/anticipate/cunoscute sau nu, atentatele de la 11 septembrie 2001 au fost, conform datelor oficiale, o serie de atacuri sinucigașe organizate, conduse și executate de către Al-Qaeda împotriva Statelor Unite.

În dimineața acelei zile, 19 teroriști Al-Qaeda au deturnat patru avioane comerciale de pasageri, au preluat controlul acestora, prăbușind două dintre ele, Turnurile Gemene ale World Trade Center din New York, omorând toate persoanele de la bord și mulți alți oameni care lucrau în clădiri. Ambele clădiri s-au prăbușit în decurs de două ore, distrugând și avariind și alte clădiri din jur⁶. Teroriștii au prăbușit un al treilea avion în clădirea Pentagonului din Arlington, Virginia, lângă Washington D.C. Al patrulea avion s-a prăbușit pe o câmpie de lângă Shanksville, în zona rurală a statului Pennsylvania, după ce unii dintre pasageri și membrii echipajului au încercat să recâștige controlul avionului pe care teroriștii îl îndreptau spre Washington D.C. nu au existat supraviețuitori ai zborurilor. În total, în urma atacurilor au murit 2.993 de oameni, inclusiv teroriștii. Majoritatea covârșitoare a morților au fost civili, cetățeni din 90 de țări.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: dima_alina2002@yahoo.com

Aceste atentate au fost „picătura” care a umplut paharul răbdării americane, având în vedere că patru dintre cele șase atentate majore anterioare ale Al-Qaeda au fost îndreptate împotriva sa (atentatul din Aden, Yemen, 1992; bombardarea World Trade Center, SUA, 1993; bombardarea ambasadelor americane din Africa de Est, 1998; atacul asupra USS Cole din Aden, Yemen, 2000).

În acest sens, obiectivul militar nu mai poate fi atacarea sistematică și eficientă a liniilor inamicului, ci, în cele mai multe situații, erodarea susținerii populare a războiului în țara adversarului⁷.

În locul războiului convențional care periclitează instituțiile pe care ar trebui să le protejeze, politicile de securitate actuale fixează ca scop prevenirea conflictelor. Confruntată cu amenințarea greu de stăvilit a armelor de nimicire în masă și a cursei ilogice a înarmărilor, securitatea nu mai poate fi realizată prin dezvoltarea fără restricții a puterii militare, ci prin controlul ei strict. Forțele militare sunt întrebuințate mai nou „nu pentru a duce, ci pentru a preveni războiul”⁸, pentru a-l descuraja.

Acest concept este cu atât mai de actualitate cu cât, pe lângă componenta militară a securității, trebuie luate în calcul și cele „economico-financiare, diplomatice, informaționale, culturale sau psihologice care devin din suport sau alternativă a puterii sau acțiunilor militare, elemente de interferență și complementaritate, generatoare de securitate”⁹.

De asemenea, nu trebuie trecut cu vederea nici faptul că riscurile și amenințările de securitate s-au diversificat și s-au transformat de la cele nucleare la cele teroriste, de la ciberpiraterie și ciberterrorism la cele ale rețelelor transfrontaliere de crimă organizată, de la cele cosmice la cele ecologice, de la cele fundamentalist-religioase la cele provocate de extremismul etnic¹⁰.

Pentru pedepsirea Al-Qaeda, SUA au inițiat încă de la începutul anului 2001, acțiuni acoperite prin intermediul CIA vizând ajutarea luptei Alianței Nordului a lui Massoud împotriva talibanilor, acesta avertizându-i că va avea loc un atac de proporții pe teritoriul SUA, lucru care de altfel s-a întâmplat la două zile după moartea sa.

Statele Unite au răspuns la ultimele atacuri lansând un „Război împotriva terorii”, invadând Afganistanul pentru a înlătura de la putere regimul dictatorial al talibanilor care adăpostea teroriști Al-Qaeda și adoptând controversata lege USA

PATRIOT Act. Multe alte țări și-au întărit și ele legislația antiteroristă și au extins puterile forțelor de aplicare a legii.

La 11 septembrie 2001, ministrul de externe taliban, Wakil Ahmed Muttawakil, a condamnat atacul terorist pe care, în ziua următoare, președintele Bush l-a numit „un act/declarație de război”, iar la 13 septembrie, ambasadorul taliban în Pakistan, Abdul Salam Zaeef, a promis extrădarea lui Bin Laden doar dacă sunt aduse dovezi clare că acesta este responsabil de atac.

La 14 septembrie 2001, Congresul american îl autorizează pe președinte să folosească armata SUA pentru a lua toate măsurile necesare împotriva celor care au planificat, autorizat, condus, executat sau au ajutat la comiterea atentatului, precum și împotriva persoanelor, grupurilor sau țărilor care îi adăpostesc.

La 20 septembrie 2001, președintele Bush le dă un ultimatum autorităților talibane pentru predarea lui Bin Laden și a celorlalți membri Al-Qaeda de pe teritoriul său, aceștia refuzând, pretextând lipsa dovezilor. În schimb, Marele Consiliu Clerical Musulman Afgan a emis o *Fatwa*¹¹ prin care își exprima regretul pentru victimele atentatelor, îi cer formal lui Bin Laden să părăsească țara și solicită ONU și *Organizației Cooperării Islamice* să desfășoare o anchetă independentă pentru cercetarea incidentului. La 21 septembrie 2001, solicită din nou dovezi ale implicării lui Bin Laden, dar amenință SUA că în cazul unui atac vor avea aceeași soartă ca Marea Britanie și Rusia.

La 23 septembrie 2001, SUA trimite Pakistanului dovezile preliminare ale implicării lui Bin Laden în atentate, aceștia trimițându-le mai departe talibanilor, dar nici Mullahul Omar și nici americanii nu s-au aratat dispuși la negocieri.

Operația Efort Activ (Operation Active Endeavour) este lansată la 4 octombrie 2001, iar la 7 octombrie 2001 este lansată *Operația Libertate Trainică (Operation Enduring Freedom)* care debutează cu bombardamente aeriene strategice asupra obiectivelor/talibanilor din Kabul, Kandahar și Jalalabad.

Între 14 și 16 octombrie, talibanii propun predarea lui Bin Laden către o țară terță pentru a fi judecat, dar doar după prezentarea dovezilor privind implicarea lui în atentat, ambele propuneri fiind refuzate de către americani.

În schimb, în ciuda diferendelor legale, este declanșată operațiunea terestră prin implicarea forțelor speciale alături de forțele Alianței Nordului. Sprijiniți de lovituri aeriene masive asupra taberelor de antrenament și a pozițiilor talibane, precum și de dezertările numeroase din forțele talibane, Coaliția a cucerit, la 9 noiembrie, Mazar-i Sharif, Heratul la 12 noiembrie, capitala Kabul, la 13 noiembrie și toată partea de nord, inclusiv Kunduz până la 26 noiembrie. Ofensiva a continuat apoi în sud spre Kandahar, cucerit în decembrie, urmat de Tora Bora între 12 și 17 decembrie. Pe 22 decembrie 2001, Hamid Karzai devine al doisprezecelea președinte al Afganistanului.

Talibanii rămași s-au refugiat în munți sau au fugit în zona tribală din Pakistan.

Între 2 și 16 martie 2002, a avut loc *Operațiunea Anaconda*, prima mare operațiune din Afganistan în care s-au folosit forțe convenționale alături de cele afgane.

După această operațiune a început lungul război de gherilă desfășurat de către talibani până în zilele noastre. Modalitatea de acțiune principală a talibanilor de-a lungul insurgenței a fost următoarea:

- liderii principali retrași în zona tribală din Pakistan stabileau direcțiile prioritare de acțiune în timpul iernii, pe care le comunicau liderilor secundari înainte de declanșarea anuală a „ofensivei de primăvară”, timp în care strângeau fondurile necesare desfășurării acțiunilor și lansau campanii propagandistice pentru continuarea *Jihad*-ului (un adevărat război global, o amenințare de mari proporții și de o cu totul altă natură decât cea a amenințărilor clasice sau nucleare de până acum)¹²;

- liderii secundari aflați în Pakistan sau în zonele muntoase inaccesibile din Afganistan organizau și desfășurau reprovizionarea cu armament, muniție și materiale necesare desfășurării atacurilor, precum și antrenarea luptătorilor;

- liderii terțiari organizau supravegherea viitoarelor obiective și pregătirea atacurilor, pe care uneori le conduceau personal;

- liderii de echipe și luptătorii executau atacuri de hărțuire de tipul „lovește și fugi”, de tip direct și indirect sau complex coordonate în vederea producerii de pierderi sau pagube materiale, dar și în scopuri propagandistice sau pentru erodarea încrederii populației în capacitatea autorităților de

a le asigura protecția.

Bineînțeles că, pe lângă lupta pe care o duceau cu forțele „invadatoare”, talibanii au continuat și lupta între ei, nu puține fiind cazurile în care aceștia își „vindeau” sau chiar omorau oponenții pentru a le lua locul. Același lucru îl făceau însă și reprezentanții afgani ai administrației locale, unii dintre cei mai corupți din lume, dar și ceilalți „lorzi ai războiului” implicați în traficul de droguri sau în crima organizată care-și doreau, la rândul lor, o recunoaștere formală, dar mai ales informală, a puterii lor. În mod cert, cei care au avut cel mai mult de pierdut în acest război au fost localnicii, toată lumea luptând în numele lor, dar nu pentru ei.

Sucesele tactice au pendulat între cele două tabere, pierderile de vieți omenești crescând exponențial atât în rândul combatanților, cât mai ales în cel al populației. Din punct de vedere operațional, victoria a revenit clar Coaliției, talibanii nefiind capabili să recucerească niciun obiectiv important, dar păstrând totuși un control limitat în zonele în care forțele internaționale nu erau prezente. Din cei aproximativ 10.000 de luptători activi, doar un sfert erau suficient motivați și pregătiți să execute operații de amploare sau eficiente, majoritatea celorlalți fiind doar „carne de tun”. Cei mai periculoși și mai violenți „talibani” erau însă un număr mic de luptători străini, extrem de bine antrenați și înarmați, experți mai ales în fabricarea bombelor artizanale și executarea ambuscadelor complexe.

Din punct de vedere strategic însă, victoria a aparținut mult timp talibanilor pentru că forțele internaționale n-au reușit să câștige „inima și mintea” localnicilor care-i priveau în continuare ca pe niște invadatori incapabili să le înțeleagă nevoile și să le asigure securitatea și bunăstarea promise.

În paralel cu operațiile militare¹³, începând cu ianuarie 2006, tactica ISAF s-a schimbat tocmai pentru a câștiga sprijinul populației. Astfel au apărut *Echipele de Reconstrucție Provincială* care au avut un rol important în dezvoltarea Afganistanului, în ciuda acuzațiilor de subminare a autorităților afgane.

Numărul tot mai mare de atacuri ale insurgenților și de victime rezultate au determinat creșterea permanentă a forțelor de securitate, dar au creat și probleme majore în realizarea sprijinului logistic aferent. Talibanii au exploatat acest fapt

prin atacarea cu predilecție a convoaielor logistice, insuficient păzite și care le aduceau cel mai mare profit prin revânzarea/folosirea produselor capturate, dar și prin neplăcerile aferente cauzate forțelor internaționale. La aceasta a contribuit și închiderea temporară (în 2008) a liniilor de aprovizionare din Pakistan. Pentru protejarea convoaielor s-au folosit cu precădere companii private de securitate care au comis însă abuzuri ce au avut un impact negativ asupra percepției populației civile referitoare la forțele de securitate. De asemenea, s-au identificat și s-au folosit rute alternative de aprovizionare.

O altă problemă a fost cauzată de insuficiența fondurilor pentru reconstrucția țării. Angajată simultan în două conflicte (Afganistan și Irak) consumatoare de fonduri colosale, lovită puternic de criza economică din 2007 și contestată din ce în ce mai puternic în plan intern referitor la implicarea într-un alt „Vietnam”, SUA s-a văzut nevoită să micșoreze treptat, dar semnificativ, fondurile asociate reconstrucției. „Ajutată” și de corupția administrației afgane care risipea fondurile, scăderea ajutorului material a fost percepută de afgani, un popor materialist prin definiție, ca un semn de „părăsire” și a determinat scăderea și mai mult a sprijinului populației, moment exploatat de propaganda talibană.

Acest fapt a condus la creșterea numărului de afgani care s-au alăturat talibanilor în ciuda eforturilor ISAF de a-i atrage de partea sa. Pentru a contracara acest fapt, ISAF a introdus, în noiembrie 2009, noul program de antrenare a forțelor de securitate afgane din dorința de a marca începutul perioadei de tranziție a responsabilității asigurării securității de către acestea. Pe lângă beneficiile clare, acest program a dus la apariția unei alte probleme pentru forțele internaționale de securitate: fratricidul.

La acest fapt a contribuit și eșecul programului de dezarmare, demobilizare și reintegrare a talibanilor care nu a avut un succes prea mare, deoarece ex-combatanții talibani angajați în noile forțe de securitate afgane dezertau și se reîntorceau la luptă de partea talibanilor (constrânși sau de bună-voie).

Incapacitatea și corupția administrației locale, care acționau în cu totul altă direcție decât cea dorită de forțele internaționale de securitate, au fost și sunt, în continuare, două dintre cele mai mari probleme din Afganistan, consilierea acestora

devenind una dintre direcțiile prioritare de acțiune ale ISAF.

Nu trebuie uitat nici faptul că peste 90% din opiu (și derivatele sale) care se găsește pe piața internațională de droguri este produs în Afganistan alimentând, astfel, o piață de 65 de miliarde de dolari¹⁴. În pofida unei ușoare scăderi în 2007, producția de opiu din Afganistan a explodat în ultimii zece ani, atingând 6.900 de tone, în 2009, peste consumul mondial. În consecință, pentru a împiedica talibanii să controleze această piață în expansiune, ISAF a primit ca nouă misiune și lupta împotriva drogurilor (prin sprijinul informațional al celorlalte organizații care luptă împotriva acestui flagel).

Numirea generalului McCrystal în fruntea ISAF, la 15 iunie 2009, a reorientat direcția de luptă a ISAF prin creșterea numărului de atacuri directe împotriva liderilor talibani executate de către forțele de operații speciale. Aceste raiduri, pe lângă efectul scontat, au avut ca efecte secundare un număr semnificativ de victime colaterale, ceea ce a dus la înrăutățirea relațiilor cu Pakistanul și la creșterea urii localnicilor împotriva ISAF. Acestea au fost amplificate și de dezvăluirile din 2010 ale site-ului Wikileaks, care a dat publicității numeroase rapoarte după misiune ale ISAF în care apăreau victime colaterale numeroase, precum și relațiile strânse de colaborare a talibanilor cu autoritățile pakistaneze. Acestea au avut un impact negativ și asupra tentativelor autorităților afgane de a negocia pacea cu talibanii. Totuși „vânătoarea de vrăjitoare” a ISAF nu a avut efectul scontat, deoarece în locul liderilor uciși apăreau imediat alții dornici de a se face remarcați și care executau atacuri și mai violente.

În consecință, numărul de victime a atins cote alarmante. Talibanii au devenit mai puternici și mai încrezători în forțele proprii, încercând chiar atacuri de anvergură, cum ar fi tentativa (nereușită) de recucerire a Kandaharului din 7 mai 2011. Acesta a fost doar unul dintre răspunsurile talibanilor la omorârea lui Bin Laden de către forțele speciale americane la 2 mai 2011, în Abbottabad, Pakistan.

La 22 iunie 2011, președintele Obama a anunțat retragerea oficială a 10.000 de militari americani până la sfârșitul anului, urmat de anunțuri similare ale altor țări care contribuiau cu forțe la ISAF. În consecință, activitatea ulterioară a ISAF s-a concentrat pe predarea responsabilității asigurării

securității către forțele de securitate afgane concomitent cu retragerea forțelor internaționale de securitate.

Incidente cum ar fi: omorârea accidentală de către ISAF a 24 de militari pakistanezi din 26 noiembrie 2011; transmiterea pe Internet a unei filmări cu militari americani urinând pe cadavrele unor insurgenți în ianuarie 2012; posibila înțelegere secretă dintre SUA, Pakistan și talibani, din ianuarie 2012; arderea accidentală de către militari americani a unor exemplare ale *Coranului* în februarie 2012; uciderea a 17 civili din Panjwai de către un soldat american în martie 2012, au umbrat imaginea și așa destul de șifonată a ISAF și au adus un capital de imagine nesperat talibanilor care au profitat și au susținut că retragerea „invadatorilor” este meritul lor direct.

Între timp, la 2 mai 2012, președinții Obama și Karzai au semnat un parteneriat strategic între cele două țări în care se stabilea calendarul retragerii forțelor și modalitățile de cooperare pe termen lung după aceasta. Acest act a fost urmat de unul similar cu NATO semnat în urma Summitului de la Chicago din 21 mai 2012 în care se preciza că va continua transferul de autoritate către forțele de securitate afgane până la jumătatea anului 2013 și că, până la retragerea completă din Afganistan a celor 130.000 de militari ISAF din decembrie 2014, principala misiune a acestora va fi consilierea și antrenarea forțelor de securitate afgane.

În acele momente, ca și acum de altfel, foarte multe voci, locale și din lume, au acuzat forțele internaționale de securitate (în special, pe americani) că au abandonat, de fapt, Afganistanul prin forțarea adoptării unui proces de tranziție nerealist și că au pus bazele unei forțe de securitate afgane pregătite doar să fie suficient de puternice pentru a le permite retragerea și nu pentru a prelua cu adevărat dificila misiune de asigurare a securității regionale prin securizarea Afganistanului.

De asemenea, alte voci au acuzat (Uniunea Europeană, în principal, dar și pe americani) că importul (nesolicitat de altfel) de democrație va trebui compensat de exportul ulterior de resurse energetice, „adevăratul” motiv al invaziei Afganistanului de către forțele internaționale.

Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „Studii doctorale și postdoctorale Orizont 2020: promovarea interesului național prin excelență, competitivitate și responsabilitate în cercetarea științifică fundamentală

și aplicată românească”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/140106. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. Investește în Oameni!

NOTE:

1 *Războiul Rece* (1947-1989) a fost o perioadă de tensiuni și confruntări politice și ideologice, o stare de tensiune întreținută care a apărut după sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial și a durat până la revoluțiile din 1989. În Războiul Rece s-au confruntat două grupuri de state care aveau ideologii și sisteme politice foarte diferite. Într-un grup se aflau URSS și aliații ei, grup căruia i se spunea uzual „Blocul răsăritean” (sau oriental), iar celălalt grup cuprindea SUA și aliații săi, fiind uzual numit „Blocul apusean” (sau occidental) (http://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_Rece, accesat la 27 mai 2014).

2 *Pactul de la Varșovia* sau *Tratatul de la Varșovia*, numit în mod oficial *Tratatul de prietenie, cooperare și asistență mutuală* a fost o alianță militară a țărilor din Europa Răsăriteană și din Blocul Răsăritean, care voiau să se apere împotriva amenințării pe care o percepeau din partea alianței NATO (care a fost fondată în 1949). Tratatul de la Varșovia a fost inițiat de către Nikita Hrușciov în 1955 și a fost semnat la Varșovia la 14 mai 1955. Pactul și-a încetat existența la 3 martie 1991 și a fost în mod oficial dizolvat la întâlnirea de la Praga, la 1 iulie 1991 (http://ro.wikipedia.org/wiki/Pactul_de_la_Var%C8%99ovia, accesat la 27 mai 2014).

3 Descrisă de către John H. Herz (reprezentant al realismului clasic american), dilema constă în faptul că încercările de asigurare a securității unui stat generează o stare de insecuritate pentru alți actori, care, la rândul lor, își caută propria securitate. Căutarea individuală a securității duce, de fapt, la creșterea insecurității în sistem (Cristian Troncotă, *Studii de securitate*, note de curs, capitolul introductiv, preluat după „Evoluția conceptelor de securitate”, <http://studiidesecuritate.wordpress.com/2011/08/11/evolutia-conceptelor-de-securitate/>, accesat la 27 mai 2014).

4 Gl.bg.dr. Virgil Ovidiu Pop, *Afganistan, țara conflictelor fără sfârșit*, Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, 2014, p. 57.

5 Daniel Pipes, *Militant Islam Reaches America*, Editura WW Norton, 2002, p. 97.

6 Gl.bg.dr. Virgil Ovidiu Pop, *Afganistan, țara conflictelor fără sfârșit*, Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, 2014, p. 66.

7 *The changing face of war*, publicată în „The World Guide”, <http://www.henciclopedie.org.uy/autores/Laguiadelmundo/GlobalWar.htm>, accesat la 27 mai 2014.

8 Conf.univ.dr. Neculai Stoina, *Evoluția paradigmei securității de la tradiție la contemporaneitate*, www.armyacademy.ro/biblioteca/anuare/2004/a6.pdf, accesat la 27 mai 2014.

9 Dr. Gheorghe Văduva, *Războiul asimetric și noua fizionomie a conflictualității armate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007, p. 46 <http://>

cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/razboiul_asimetric_si_noua_fizionomie_a_conflictualitatii_armate.pdf, accesat la 27 mai 2014.

10 Viorel Buța, *Simetrie și asimetrie în acțiunile militare*, în „Revista de Științe Militare”, nr. 3/2010, p. 56.

11 O opinie pe teme religioase privind legea islamică emisă de către un jurist/invățat (*muftiu/ulama*), poziție nu neapărat oficială. În islamul sunnit, o *fatwā* nu este obligatorie pentru nimeni, pe când în islamul šiit poate fi considerată de un individ ca obligatorie, în funcție de relația pe care o are cu emitentul ei. O *fatwā* conține, în general, detaliile raționamentului unui lider islamic, de regulă, în raport cu un caz particular, și sunt considerate precedent de musulmanii legați de acel lider, inclusiv de viitorii muftii.

12 Dan Sandu, *Concepția despre Jihad în Islamul clasic și modern*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007, p. 4.

13 http://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Silicon, accesat la 01 iunie 2014.

14 http://www.unodc.org/documents/afghanistan/Counter_Narcotics/Afghanistans_Drug_Industry_UNODC_World_Bank.pdf, accesat la 02 iunie 2014.

BIBLIOGRAFIE

Buța Viorel, *Simetrie și asimetrie în acțiunile militare*, în „Revista de Științe Militare”, nr. 3/2010.

Pipes Daniel, *Militant Islam Reaches America*, Editura WW Norton, 2002

Pop Virgil Ovidiu, *Afganistan, țara conflictelor fără sfârșit*, Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, 2014.

Sandu Dan, *Concepția despre Jihad în Islamul clasic și modern*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

Stoina Neculai, *Evoluția paradigmei securității de la tradiție la contemporaneitate*, www.armyacademy.ro/biblioteca/anuare/2004/a6.pdf, accesat la 27 mai 2014.

Troncotă Cristian, *Studii de securitate*, note de curs, preluat după *Evoluția conceptelor de securitate*, <http://studiidesecuritate.wordpress.com/2011/08/11/evolutia-conceptelor-de-securitate/>

Văduva Gheorghe, *Războiul asimetric și noua fizionomie a conflictualității armate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007, http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/razboiul_asimetric_si_noua_fizionomie_a_conflictualitatii_armate.pdf

The changing face of war, publicată în „The World Guide”, <http://www.henciclopedia.org.uy/autores/Laguiadelmundo/GlobalWar.htm>, accesat la 27 mai 2014.

<http://www.descopera.ro/cultura/7126569-comoara-din-afganistan-adevaratul-motiv-al-invaziei-americane>;

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>;

www.wikipedia.org;

www.nato.int.

SECURITATEA INTERNAȚIONALĂ: ASPECTE GLOBALE ȘI REGIONALE

INTERNATIONAL SECURITY: GLOBAL AND REGIONAL ASPECTS

Psiholog dr. Flavia-Emilia STAN*

În acest articol propun o scurtă prezentare a câtorva aspecte esențiale privind cadrul teoretic general de analiză a problematicilor privind securitatea internațională și a modelelor echilibrului de putere la nivel internațional, conducând analiza spre o perspectivă generală asupra elementelor angrenate în diversele modele de realizare a securității internaționale.

In this paper I will present a brief analysis of some essential issues regarding the theoretical framework of international security taking into account the patterns advanced for the international balance of power (unipolar, multipolar etc.) leading our analysis towards a general perspective on the specific elements involved in various international security patterns.

Cuvinte-cheie: securitate; tratate; soluționare politică; comunitate internațională; teritoriu de stat; regiune geostrategică; sistem.

Keywords: security; treaties; political solutions; international community; state territory; geostrategic region; system.

Securitatea internațională cuprinde sistemul de relații internaționale, bazate pe respectul principiilor și normelor de drept internațional dintre toate națiunile, care exclude soluția de rezolvare a disputelor și a diferendelor dintre ele prin forță sau amenințare.

Principiile securității internaționale

Printre principiile securității internaționale se pot enumera: coexistența pașnică ca un principiu universal al relațiilor internaționale; asigurarea securității pentru toate statele; crearea de garanții eficiente în domeniul militar, politic, economic și umanitar; prevenirea cursei înarmărilor în spațiul cosmic, încetarea tuturor testelor de arme nucleare și finalizarea lichidării acesteia; respectarea necondiționată a drepturilor suverane ale fiecărui popor; soluționarea politică a crizelor internaționale și a conflictelor regionale; consolidarea încrederii între state; dezvoltarea unor metode eficiente de prevenire a terorismului internațional; eradicarea

genocidului, apartheidului, fascismului etc.; excluderea din practica internațională a tuturor formelor de discriminare, blocaje economice și a sancțiunilor (fără recomandările comunității internaționale); stabilirea unei noi ordini economice, care să asigure securitatea economică egală a tuturor statelor.

O parte integrantă a securității internaționale o constituie funcționarea eficientă a mecanismelor colective de securitate.

Modalitățile principale de asigurare a securității internaționale sunt tratatele bilaterale (asigură securitatea reciprocă dintre țările în cauză și uniunea statelor în alianțe multilaterale) și organizațiile internaționale universale (organisme și instituții pentru menținerea securității internaționale regionale).

Domeniile de aplicare a securității internaționale

În funcție de domeniul de aplicare, securitatea internațională se manifestă atât la nivel național, cât și la nivel regional și mondial.

Această tipologie este strâns legată de teritoriul de stat, regiunile geopolitice și geostrategice și spațiul geopolitic global.

*Școala de Aplicație a Informațiilor pentru Apărare, București
e-mail: comnausi@yahoo.com

Teritoriu de stat – reprezintă spațiul geografic în limitele căruia statul își exercită suveranitatea deplină și exclusivă. Împreună cu populația și organele puterii, teritoriul constituie una dintre premisele existenței statului ca subiect al dreptului internațional. Acest lucru înseamnă că guvernul statului respectiv funcționează după anumite reguli și nu depinde de alte circumstanțe sau forțe externe. Cu toate acestea, acest model reprezintă idealul și este un atribut al teoriei. În practică, suveranitatea statului are anumite restricții care impun cooperarea țării cu alți actori internaționali. Aceste limitări sunt legate de obligațiile asumate de către state la încheierea de acorduri internaționale sau la data intrării în organizațiile internaționale.

Valoarea „teritoriului de stat” reprezintă unul dintre cei mai importanți indicatori, ce determină în mare măsură locul statului în ierarhia relațiilor internaționale, politicile sale de pe scena mondială și interesele cu proiecție geopolitică naționale.

Regiunea geostrategică este formată în jurul unui stat sau grup de state, care joacă un rol-cheie în politica mondială, și ocupă un spațiu mare în care, în plus față de țările din zona respectivă, include zona de control și influența lor. Aceste regiuni constau în spațiul geopolitic de magnitudine mai mică, numită regiune geopolitică.

Regiunea geopolitică face parte dintr-o regiune geostrategică, caracterizată prin legături politice, economice și culturale mai strânse și mai stabile.

Dezvoltarea conceptului de „securitate internațională”

În forma generală a înțelegerii moderne, conceptul de securitate internațională a fost formulat odată cu crearea ONU. În primul articol al Cartei ONU se definește obiectivul său principal, și anume „pentru a menține pacea și securitatea internațională și, în acest scop: să ia măsuri colective eficiente pentru prevenirea și înlăturarea amenințărilor împotriva păcii și pentru reprimarea oricăror acte de agresiune sau altor încălcări ale păcii și să înfăptuiască, prin mijloace pașnice și în conformitate cu principiile justiției și dreptului internațional, aplanarea ori rezolvarea diferendelor sau situațiilor cu caracter internațional care ar putea duce la o încălcare a păcii”¹.

Larg acceptat, conceptul de „securitate”, a început să fie utilizat frecvent în Statele Unite la sfârșitul anilor 1940 – începutul anilor 1950,

când termenul făcea referire la sfera civil-militară privind strategia de cercetare, tehnologia, controlul armelor în timpul Războiului Rece, în care problema confruntărilor militare, în special în noua dimensiune nucleară, a apărut ca domeniu dominant al relațiilor internaționale. Cursurile în domeniul securității internaționale au devenit o parte integrantă a programelor universitare, iar securitatea s-a transformat într-un obiect central de studiu, făcând posibilă apariția unui număr tot mai mare de centre de cercetare în domeniul securității.

În prezent, domeniul de aplicare al securității internaționale și naționale este unul dintre domeniile-cheie ale oricărui stat. Acest lucru, la rândul său, necesită o abordare conștientă ale problemelor de securitate națională și internațională nu numai de către profesioniști, ci și pentru ceilalți cetățeni. Din acest motiv problemele de securitate națională și internațională fac parte din programele instituțiilor de învățământ superior, publicații, adresate nu numai profesioniștilor, ci și publicul larg.

Modelul operațional al securității internaționale

Pentru o caracterizare mai detaliată a opiniilor specialiștilor în domeniul securității internaționale se iau în considerare două tipuri de modele privind securitatea internațională.

Primul tip de model de securitate internațională este construit în funcție de numărul de entități în securitatea sistemului, și anume:

a) Securitatea sistemului unipolar

După prăbușirea Uniunii Sovietice, Statele Unite ale Americii rămâne singura superputere, care încearcă să poarte „povara” de lider mondial, în scopul de a preveni vidul de putere în relațiile internaționale și pentru a asigura propagarea democrației în întreaga lume.

Modelul unipolar presupune consolidarea alianțelor militare, politice conduse de Statele Unite ale Americii. Astfel, NATO, potrivit unor analiști, este autoritatea care asigură stabilitatea în subsistemul transatlantic al relațiilor internaționale, prin armonizarea relațiilor dintre SUA și statele europene într-o zonă strategică pentru a asigura prevenirea conflictelor pe continentul european, și nu numai.

Acest lucru a fost demonstrat în practică în timpul războiului din Balcani, în 1999, și anume

acela că NATO este principalul garant al securității europene.

Alte organizații regionale ca – UE, OSCE și altele – pot juca, de asemenea, un rol important în arhitectura de securitate europeană a secolului XXI. În conformitate cu conceptul strategic al NATO adoptat în anul 1999, prin care membrii Alianței se angajau în apărarea comună, promovarea păcii și a stabilității într-un spațiu euroatlantic lărgit, zona de responsabilitate a Alianței s-a extins pentru a include și regiunile învecinate. Din punctul de vedere al unor experți, aderarea sau deținerea calității de membru NATO servește ca indicator „democratic” de apartenență la civilizația occidentală.

După răsturnarea regimului lui Saddam Hussein, unii experți au susținut că, odată cu victoria SUA în Irak, s-a stabilit în cele din urmă modelul unipolar al lumii, iar Washingtonul va conduce de fapt lumea în pace, fiind în măsură să identifice modalități de abordare a noilor provocări cu care se confruntă comunitatea mondială

Ar trebui remarcat, totuși, că modelul unipolar al securității internaționale suferă și este criticat, atât de către Rusia și Statele Unite ale Americii, cât și de către alte state.

Deocamdată, putem afirma că nici una din cele două mari puteri nu dispune de resursele necesare pentru a exercita funcțiile de lider mondial. De asemenea, suntem conștienți de faptul că acest rol presupune costuri financiare substanțiale.

Alte centre de putere – Uniunea Europeană, Japonia, China – și-au exprimat, de asemenea, opoziția față de hegemonia unuia dintre principalii actori (în formă deschisă sau disimulată). În plus, mulți analiști străini cred că pentru un răspuns adecvat la provocările din domeniul „securității” (crize financiare și economice, dezastre ecologice, terorismul, traficul de droguri, migrația ilegală, războiul informațional, și așa mai departe) trebuie reconfigurat și aparatul militar care, pur și simplu nu mai face față.

b) Securitatea „mai multor mari puteri”

Unii specialiști sugerează că cel mai bun model de alianță internațională a „mai multor mari puteri” (după modelul Sfintei Alianțe), este acela care își asumă responsabilitatea pentru menținerea stabilității atât în lume, cât și prevenirea și soluționarea conflictelor regionale. Acest concept constă în o mai bună manipulare și, în consecință,

o mai mare eficiență, deoarece o astfel de alianță își coordonează pozițiile și decide mult mai ușor (de exemplu, ONU).

În acest caz, unii experți sunt de acord pentru a forma această alianță având la bază cele „opt state puternic industrializate – G8”²² (în special, după războiul din Irak), în timp ce alții insistă pe participarea indispensabilă a Chinei și a Indiei.

Cu toate acestea, criticii acestui model indică faptul că acesta discriminează statele mici și mijlocii. Sistemul de securitate este creat pe baza statelor puternice din punct de vedere economic și militar, nu pe bază legitimă și nu se bucură de sprijinul majorității membrilor comunității internaționale. În plus, eficacitatea acestui model poate fi subminată de rivalitatea dintre marile puteri sau de ieșirea din comunitatea internațională a unuia sau mai multor membrii.

c) Modelul multipolar

Dominația Statelor Unite este în mare măsură recunoscută, pentru actori, cum ar fi Uniunea Europeană, Japonia, China, India. Rusia recunoaște puterea Statelor Unite, însă dorește să redevină una dintre marile puteri. Pentagonul a anunțat că „pentru prima dată în 14 ani, Rusia are mai multe focoaie nucleare mobilizate decât SUA. În ciuda programului de dezarmare nucleară, început în anul 1991, cele două puteri au reînceput să-și consolideze forța nucleară. Acum, Rusia deține 1.643 de ogive nucleare, cu una mai mult decât SUA.

Din martie 2014, după ce a anexat Peninsula Crimeea, Federația Rusă a făcut eforturi impresionante pentru a-și consolida forța nucleară, se arată în raportul anual întocmit de Pentagon ca parte a efortului în lupta împotriva proliferării nucleare.

Astfel, rușii au mobilizat 131 de focoaie nucleare în ultima jumătate a anului 2014. Puterea nucleară a unei țări este calculată însă și pe baza numărului de lansatoare și de vehicule care pot transporta încărcătura nucleară. Astfel, armata rusă a crescut numărul lansatoarelor mobilizate de la 906 la 911.

În același interval, SUA și-au majorat numărul ogivelor active de la 1.585 la 1.642, dar și-a redus numărul de lansatoare de la 952 la 912, potrivit datelor Pentagonului. Deși ultimele șase luni ale anului 2014 au adus o cursă a înarmării între SUA și Rusia, cele două puteri mondiale au avut

strategii diferite în ultimii ani, Astfel, rușii aveau 1.537 de focoase în 2011, cu 106 mai puține decât au astăzi. SUA aveau însă peste 1.800 de ogive mobilizate, ceea ce înseamnă că au dezarmat 158 dintre acestea”³.

Influența crescândă a acestor centre de putere este facilitată și de schimbările în relațiile internaționale, nu din punct de vedere militar, ci al dimensiunilor economice, științifice, tehnice, informaționale și culturale ale acestui fenomen.

Astfel, potențialul economic și tehnico-științific al Japoniei și al Asociației Națiunilor din Sud-Estul Asiei – Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) sunt comparabile cu cel al Statelor Unite. De exemplu, Japonia reprezintă a doua putere economică a lumii care împreună cu statele Unite, Germania, Franța, Marea Britanie, Italia și Canada alcătuiesc „Grupul celor 7”⁴.

Uniunea Europeană trebuie să-și consolideze domeniul militar prin formarea unei armate proprii, iar, ulterior, prezența acesteia în zonele fierbinți ale lumii. De asemenea, trebuie să se concentreze asupra unui număr de probleme de securitate globală, în conformitate cu propriile priorități de acțiune externă și pentru a susține în totalitate demersurile internaționale, indiferent dacă acestea sunt sau nu lansate la inițiativa sa.

Evoluția geostrategică a Chinei este un factor decisiv, care a făcut obiectul cercetării unor specialiști. Viziunile acestora asupra evoluției Chinei pot fi grupate în trei posibile paliere de dezvoltare, corespunzătoare școlilor de gândire: primacistă sau „conurență strategică”, excepționalistă sau „creștere pașnică” și pragmatică sau „coexistență competitivă”.

Școala *primacistă*, sau „conurență strategică”, are o vedere corespunzătoare curentului realist asupra viitorului din Asia, astfel cum reiese din lucrările cercetătorilor și analiștilor militari occidentali Aaron L. Friedberg, John J. Mearsheimer, Robyn Lim și Hugh White⁵. Ei susțin că Europa dinaintea de 1945 este probabil un model de viitor pentru Asia. În opinia lor, în prezent, Asia seamănă cu Europa înainte de 1914. Ascensiunea Chinei în Asia secolului XXI este similară cu cea a Germaniei Imperiale a secolului XIX, cu Beijing-ul dezvoltându-se ca un concurent strategic inevitabil al SUA, astfel cum evidențiază Friedberg în deja celebra sa frază, „regiunea este coaptă pentru rivalitate”⁶. Hugh White rezumă înțelepciunea

școlii primaciste prin faptul că, pentru înțelegerea balanței de putere, nu există o modalitate mai bună de a încadra întrebările despre viitorul Asiei decât în termenii trecutului european⁷.

Susținătorii modelului multipolar insistă că SUA a recunoscut că nu mai deține poziția de lider mondial și că au deschis un dialog de parteneriate cu alte centre de putere, în timp ce oponenții susțin că un astfel de model nu va aduce stabilitate în relațiile internaționale. La urma urmei, este vorba despre viziunea relațiilor internaționale ca un câmp de competiție eternă între „centrele de putere”.

d) Modelul global (universal)

Susținătorii acestui concept se bazează pe teza că securitatea internațională poate fi realizată cu adevărat numai la nivel global și numai cu condiția ca toți membrii comunității internaționale să ia parte la crearea sa. Crearea acestui model este posibilă numai dacă toate națiunile și popoarele vor împărtăși la nivel global un minim de valori umane și civile și un sistem de control unic. Acest model va fi rezultatul unei evoluții treptate a sistemului existent unde toate sistemele și organizații de securitate internațională recunosc rolul de lider al ONU.

Al doilea tip de modele de securitate internațională este determinată de natura relației dintre părțile la acest sistem de securitate. În continuare voi aborda trei modele – colectiv, universal și de cooperare.

a) Securitate colectivă

Conceptul a apărut în vocabularul politic global și s-a înrădăcinat în practica diplomatică în anii 1920-1930, când s-au făcut încercări de a stabili un mecanism pentru a preveni un alt război mondial.

Principalele elemente ale securității colective sunt constituite de prezența unui grup de state, unite printr-un scop comun (protecție și securitate) și de sistemul de măsuri politico-militare luate împotriva unui potențial inamic sau agresor.

Pot exista diferite tipuri de securitate colectivă, care diferă unele de altele în funcție de tipul de coaliție interstatală și obiectivele stabilite între state. Aceasta poate fi o organizație ce cuprinde state cu structură similară socială și politică, istorie și valori comune (de exemplu, NATO, Uniunea Europeană, țările CSI etc.), coaliție ce apare ca urmare a amenințării externe la acest grup, iar

interesul este reprezentat de apărarea colectivă împotriva unui inamic comun.

În general, securitatea colectivă se concentrează pe probleme strategice, militare și nu vizează abordarea altor aspecte ale securității internaționale (dimensiuni economice, sociale, de mediu și altele). Începând cu anii '90 s-a observat o creștere a interesului pentru acest model din partea oamenilor de știință și a politicienilor, ca urmare a dinamicii statelor CSI, precum și a extinderii NATO, a exacerbării fundamentalismului islamic, a conflictelor locale și regionale. Nu este o coincidență, Tratatul de la Tașkent din 1992 a fost numit Tratatul privind Securitatea Colectivă.

b) Securitatea comună

Conceptul a apărut pentru prima dată în raportul Comisiei Palme în 1982. Acest concept este menit să sublinieze caracterul multidimensional al securității internaționale, precum și necesitatea de a lua în considerare nu numai interesele legitime ale unui grup restrâns de state, ci a tuturor membrilor comunității mondiale.

Cadrul instituțional de securitate la nivel mondial trebuie să fie preluat, în acest caz, de către o organizație globală, cum ar fi ONU, și nu de alianțe politico-militare ca în cazul securității colective.

Unii specialiști susțin faptul că deși conceptul de securitate la nivel mondial reprezintă un pas semnificativ în asigurarea securității acesta prezintă și o serie de dezavantaje, cum ar fi: definiție vagă a securității internaționale (conceptul de securitate a devenit sinonim cu binele public), lipsa de priorități, cooperarea anevoioasă la nivel instituțional și dificultățile de punere în practică a unui sistem regional sau global de securitate internațională.

c) Securitatea prin cooperare

Modelul a devenit popular pe la mijlocul anilor 1990. Acest model combină cele mai bune părți ale celor două concepte anterioare. Pe de o parte, acesta recunoaște caracterul multidimensional al securității internaționale, iar pe de altă parte stabilește o ierarhie a priorităților ce vizează activitățile internaționale.

Modelul de securitate prin cooperare preferă mijloacele pașnice de soluționare a litigiilor, dar, în același timp, nu exclude folosirea forței militare (nu doar în ultimă instanță, ci ca un instrument

al diplomației preventive și a păcii). Promovează cooperarea și contactele dintre state aparținând diferitelor tipuri și sisteme sociale și se bazează pe sistemul existent de alianțe militaro-politice, recunoscând statul-națiune ca subiect principal al activităților internaționale, acordând în același timp o mare atenție organizațiilor multinaționale.

În același timp, modelul de dezvoltare al securității prin cooperare este încă departe de a fi complet. Trebuie înțeleși pe deplin anumiți parametri specifici, și anume: care instituție ar trebui să devină nucleul unui nou sistem de securitate internațională, care este natura forței și limitele utilizării sale în relațiile internaționale contemporane, care sunt perspectivele suveranității naționale în contextul alianțelor politico-militare existente pentru a construi un sistem echitabil și ierarhic de relații internaționale.

Concluzii

Evenimentele din 11 septembrie 2001 au determinat crearea unei largi coaliții internaționale împotriva terorismului în cadrul căreia marile puteri au fost dispuse să coopereze. În ciuda răcirii temporare a relațiilor dintre Rusia, pe de o parte, și Statele Unite, Uniunea Europeană, pe de altă parte, din cauza conflictului din Golf și mai recent a celui din Ucraina, consider că există o strânsă cooperare pe probleme globale, cum ar fi neproliferarea armelor de distrugere în masă, reducerea capacităților militare și dezarmarea, lupta împotriva terorismului internațional, crima organizată, traficul de droguri etc.

În prezent, din cauza reducerii tensiunilor internaționale și a declanșării unei confruntări la nivel mondial, problema conflictului militar rămâne de actualitate și constituie un permanent obiect de studiu. În fiecare an, în lume, au loc aproximativ 30 de conflicte armate. Din păcate, toate sunt caracterizate de consecințe negative mari (traficul de arme, ilicite, terorism, fluxurile de refugiații etc.).

Prin urmare, conflictele militare trebuie să fie abordate, cu mult înainte ca acestea să apară. În acest scop, consider că este necesar ca efortul comun al tuturor organismelor internaționale (ONU, UE, NATO, OSCE, OTSC, OCS etc.) să îl constituie prevenirea unor astfel de conflicte concomitent cu asigurarea securității atât la nivel regional, cât și la nivel mondial ca răspuns la noile provocări din mediul global de securitate.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 *Carta Națiunilor Unite*, Organizația Națiunilor Unite, 26 iunie 1945, publicat în Monitorul Oficial din 26 iunie 1945, www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationale/Carta_Organizatiei_Natiunilor_Unite_ONU_.pdf, accesat la 02.02.2015.

2 G8 este numele prescurtat al *Grupului celor mai puternic industrializate state din lume*, care reprezintă împreună 65% din economia mondială: Marea Britanie, Franța, SUA, Canada, Italia, Germania, Japonia, Rusia.

3 http://adevarul.ro/international/rusia/rusia-redevenit-cea-mai-mare-putere-nucleara-mondiala-14-ani-suprematie-statelor-unite-1_543133e10d133766a8af02c1/index.html, accesat la 02.02.2015.

4 www.academia.edu/6739807/Capitolul_4, accesat la 02.02.2015

5 Aaron L. Friedberg, *Europe's Past, Asia's Future*, octombrie 1998; John J. Mearsheimer, *The Tragedy of Great Power Politics*, editura W. W. Norton New York, 2001; Robyn Lim, *The Geopolitics of East Asia: The Search for Equilibrium*, editura Routledge, Londra, 2003; Hugh White, *Why War in Asia Remains Thinkable*, decembrie 2008-ianuarie 2009, pp. 85-103.

6 Aaron L. Friedberg, *Ripe for Rivalry: Prospects for Peace in a Multipolar Asia*, în *International Security*, 1993/94, pp. 5-33.

7 Hugh White, *op.cit.*, p. 92.

BIBLIOGRAFIE

Aaron L. Friedberg, *Europe's Past, Asia's Future*, octombrie 1998.

Aaron L. Friedberg, *Ripe for Rivalry: Prospects for Peace in a Multipolar Asia*, în *International Security*, 1993/94.

Achcar Gilbert, *Noul Război Rece*, Editura Corint, București, 2002.

Brzezinski Zbigniew, *Marea tablă de șah*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000.

Brzezinski Zbigniew, *The Choice: Global Domination or Global Leadership*, Editura Basic Books, New York, 2004.

Hugh White, *Why War in Asia Remains Thinkable*, decembrie 2008 - ianuarie 2009.

John J. Mearsheimer, *The Tragedy of Great Power Politics*, Editura W. W. Norton New York, 2001.

Kissinger Henry, *Nuclear Weapons and Foreign Policy*, Random House, New York, 1957.

Omand David, *The National Security Strategy: Implications for the UK intelligence community. A discussion paper for the IPPR Commission on National Security for the 21st Century*, February 2009.

Robyn Lim, *The Geopolitics of East Asia: The Search for Equilibrium*, Editura Routledge, Londra, 2003.

Walton C. Dale, *Geopolitics and the Great Powers in the Twenty-First Century: Multipolarity and the Revolution in Strategic Perspective*, Editura Routledge, Londra, 2007.

Mr. Cristian George, *Incertitudine gândire strategică și relații internaționale în secolul XXI*, Editura RAO, București 2009.

Munteanu Petre, *Galeria elitelor*, în „Foreign Policy România”, Ediție specială, ianuarie/februarie 2012.

Nicolescu Agnes, *Noul concept strategic al NATO – Un test pentru relațiile transatlantice*, Colecția de studii IER, nr. 26, București, iunie 2010.

Soare Corneliu, *Gândirea Militară*, Editura Antet, 1999.

<http://www.globalsecurity.org/intell/world/india/dia.htm>

<http://www.globalizare.com/globalizare-stiri-geopolitica.htm>.

<http://www.adevarulonline>.

<http://www.globalizare.com/globalizare-stiri-geopolitica.htm>

http://adevarul.ro/international/rusia/rusia-redevenit-cea-mai-mare-putere-nucleara-mondiala-14-ani-suprematie-statelor-unite-1_543133e10d133766a8af02c1/index.html,

TEORIILE POSTPOZITIVISTE ȘI INFLUENȚA LOR ÎN ELABORAREA TEORIEI LUMII MULTIPOLARE

POSTPOSITIVIST THEORIES AND THEIR INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF THE MULTIPOLAR WORLD THEORY

Ec.dr. Mihaela GHEORGHE*

Analizarea teoriilor postpozitiviste prezintă importanță pentru elaborarea Teoriei Lumii Multipolare. Abordarea prezentată în cadrul acestui articol – o analiză a reperelor teoretice importante pentru lumea multipolară - reprezintă o încercare de evaluare comparativă a modelelor identitare și civilizaționale în sistemul relațiilor internaționale și influența caracteristicilor specifice fiecărui stat la stabilirea relațiilor intercivilizaționale, precum și impactul pe care hegemonia exercitată de lumea occidentală îl are asupra identității fiecărui stat.

Analysis of the postpositivist theories is important in developing The Multipolar World Theory. The approach presented in this article – an analysis of the theoretical landmarks important for the multipolar world - is an attempt to have a comparative evaluation of the identity and civilizational patterns in the international relations system and the influence of specific characteristics of each state regarding the relations between civilizations and the impact of the hegemony exerted by the Western world on the identity of each state.

Cuvinte-cheie: identitate; cultură; civilizație; multipolaritate; relații internaționale.

Keywords: identity; culture; civilization; multipolarity; international relations.

În încercarea de a elabora Teoria Lumii Multipolare se impune necesitatea unei analize istorico-filosofică amplă a disciplinei Relații Internaționale. În acest context, teoriile postpozitiviste se asimilează cel mai exact încercării de a analiza disciplina Relații Internaționale. Influența teoriilor postpozitiviste specifice Relațiilor Internaționale are o contribuție semnificativă în fundamentarea Teoriei Lumii Multipolare.

Aceste teorii încearcă să extindă analiza, depășind importanța – uneori exacerbată – ce se atribuie culturii, științei și politicii occidentale, și să prezinte modul cum teoriile moderne specifice Relațiilor Internaționale au ca punct central de analiză caracterul hegemonist susținut de către statele occidentale. Construcțiile teoretice sunt extrem de importante, fiind uneori decisive în

elaborarea unei teorii sau în realizarea anumitor proiecte.

Teoria critică a Relațiilor Internaționale, prima din categoria teoriilor postpozitiviste, ar putea fi direcționată, aproape în totalitate, pentru a dezaproba caracterul hegemonic occidental. Această teorie dezaproabă caracterul occidental și centrist al capitalismului global, al globalizării, al lumii unipolare, aceste analize și argumente susținute de Teoria critică fiind elemente de bază în elaborarea Teoriei Lumii Multipolare.

Sistemul relațiilor internaționale, în mediul contemporan de securitate, este un sistem cu caracter hegemonic și unipolar. Prin elaborarea Teoriei Lumii Multipolare se încearcă, în anumiți termeni, găsirea unei alternative la situația actuală, caracterizată prin hegemonia lumii occidentale, cu al său vârf de lance, Statele Unite ale Americii.

Este extrem de important să se realizeze o descriere viabilă și detaliată a structurii și a modalităților de manifestare a statelor în cadrul hegemoniei. Prin această cunoaștere se deschid

* *Universitatea Națională de Apărare „Carol I”*
e-mail: ella712000@yahoo.com

căile pentru identificarea punctelor vulnerabile și de a le exploata în elaborarea propriilor concepții care să dezvolte o Teorie a Lumii Multipolare.

Teoria critică a Relațiilor Internaționale, cu precădere abordarea realizată de către Cox¹, se constituie într-un atac veritabil la adresa hegemoniei occidentale, un atac ce vine să prezinte o alternativă la unipolaritate, nu doar pe plan politic, strategic, diplomatic, dar și pe plan civilizațional, cultural și social. Analiza structuralistă și lingvistică a hegemoniei² constituie, de asemenea, o bază de analiză a caracterului hegemonic specific Occidentului și elemente de bază pentru elaborarea Teoriei Lumii Multipolare.

Critica hegemoniei, ca rezultat al concepției reprezentanților grupului antihegemonist, poate fi asimilată unor puncte de pornire în vederea conturării Teoriei Lumii Multipolare. Teoria critică marxistă susținea ideea unor contraargumente privind hegemonia, aceste contraargumente sunt prezentate destul de succint, dar, în situația Teoriei Lumii Multipolare, conceptul grupului antihegemonist este mult mai concret și mai sistematizat. Reprezentanții Teoriei Lumii Multipolare definesc grupul antihegemonist ca reprezentând multitudinea de forțe ce există și se manifestă în interiorul civilizațiilor, care consideră și percep caracteristicile hegemoniei actuale ca inadecvate pentru națiuni și societăți.

Condițiile hegemoniei actuale, în viziune multipolaristă, nu sunt acceptate de popoare, deoarece nu le reprezintă interesele. Reprezentanții civilizațiilor se constituie ca susținători ai argumentelor contra hegemoniei. Spațiile eurasiatic, islamic, chinez, latino-american, japonez și african dau reprezentanți care susțin această teorie. Aceștia au ca scop o încercare de delimitare și de scădere, chiar de restricționare, a influenței occidentale asupra culturii proprii, tradițiilor și obiceiurilor, având ca finalitate menținerea propriei identități civilizaționale.

Chiar și civilizația occidentală include reprezentanți ai unor grupuri de intelectuali care consideră acestui tip de civilizație, cu manifestare la nivel global și regional, trebuie să i se limiteze aria de influență, având în vedere diferențele mare care există între popoarele lumii.

Ideile care au la bază problemele de natură etică, religioasă, culturală sau ideologică se constituie

ca forme de manifestare și de opoziție din partea reprezentanților grupului antihegemonist, ale celor ce se opun fenomenului globalizării pe model occidental.

Influența Teoriei critice poate fi destul de mare, pornind de la o abordare și o atitudine morală și intelectuală prin dezvoltarea unei forțe notabile, reprezentată de idei și concepte, care să permită fuziunea cu Teoria Lumii Multipolare.

O altă teorie relevantă pentru teoreticienii care încearcă să fundamenteze Teoria Lumii Multipolare este *Teoria postmodernistă*.

În Relațiile Internaționale, curentul postmodernist este de reținut în contextul tentativei de contracarare sistematică a opiniei conform căreia hegemonia occidentală este absolut normală, naturală, fără să poată fi înlocuită de o alternativă.

Teoretizarea ariei de manifestare a Relațiilor Internaționale în zona politică occidentală presupune existența unor metode de rezolvare a problemelor de prezentare a dezirabilului ca realitate și de prezentare a realității ce vizează îndeplinirea intereselor reprezentanților valorilor occidentale.

Susținătorii postmodernismului în Relațiile Internaționale nu percep cunoașterea ca fiind neutră și obiectivă³. Această tendință poate periclita abordarea Relațiilor Internaționale prin identificarea exagerărilor, omisiunilor și standardelor în texte și în declarațiile care analizează logica proceselor în cadrul relațiilor interstatale la nivel global⁴.

În linii mari, teoria postmodernistă are aceeași optică precum are și teoria critică, ambele teorii încercând să demonstreze caracterul hegemonist al Occidentului și tendința de a impune interesele și valorile proprii altor state⁵.

Din punctul de vedere al criticii hegemoniei și al tendinței de a deține puterea, obiectiv specific Occidentului, Teoria critică și Teoria postmodernistă sunt în consonanță, ambele critică hegemonia și evidențiază caracterul orientat către deținerea puterii la nivel global, manifestat de Occident cu deosebită forță.

Critica susținută de către postmoderniști este acceptată de către susținătorii Teoriei Lumii Multipolare, care resping alternativa formulată de către postmoderniști. În viziunea reprezentanților Teoriei postmoderniste, alternativa la desființarea hegemoniei ar fi instituirea unei situații de relaxare,

de renunțare la orice formă de ierarhie, de cunoaștere a laturii sociale, politice, culturale etc.

Postmoderniștii susțin desființarea principiului ierarhiei, al existenței unor forme de structură și de voință, idei ce nu sunt agreate și susținute de Teoria Lumii Multipolare, aceasta promovând nu ideea de a desființa voința de putere a Occidentului, ci de a crea premisele apariției și dezvoltării lumii multipolare, prin limitarea ariei de influență a Occidentului și prin crearea condițiilor care să permită altor state să-și impună propria formă de manifestare a voinței de putere, pe baza istoriei, tradiției și a culturii. În acest sens, fiecare stat poate avea propria voință de putere și, în condițiile independenței față de Occident, statele vor avea un grad mare de libertate și de impunere a voinței de putere.

Evoluția contemporană a sistemului relațiilor internaționale este analizată din perspectivă istorică, aceasta fiind metoda sociologiei istorice, care prezintă importanță pentru Teoria Lumii Multipolare.

Susținătorii ideilor școlii istorico-sociologice din cadrul Relațiilor Internaționale dezaproabă teoriile clasice, deoarece aceste teorii nu au avut în vedere dimensiunea istorică, neacordând atenție evoluției actorilor statali, evoluției principiilor ce stau la baza interacțiunii acestor actori în diferite etape istorice. Teoriile clasice ale Relațiilor Internaționale restricționează accesul la înțelegerea trecutului și impun viitorului respectarea aceluiași legi. Lipsa de consultare și de analizare a trecutului va determina emiterea unor prognoze și analize eronate, neconcordante cu situația reală. Astfel, reprezentanții curentului neorealist și ai curentului neoliberal au fost în imposibilitatea de a sesiza fragmentarea URSS și dispariția lumii bipolare.

Barry Buzan și Richard Little sunt reprezentanții Teoriei Sociologiei Istorică și au propus o abordare istorico-sociologică, formulând noțiunea de sistem internațional și monitorizând modificările fundamentale ale acestui sistem, raportate la anumite perioade istorice⁶.

Ei au identificat patru sisteme internaționale, și anume:

- sistemul prenațional, specific acelor societăți care nu prezintă o formă de organizare politico-statală, de exemplu, triburile și producătorii agricoli;
- sistemul clasic (antic), specific orașelor-state, imperiilor, acest sistem fiind caracteristic societății tradiționale;

- sistemul internațional global, acest sistem având la bază interacțiunea dintre statele suverane naționale, iar prin aplicarea structurii teritoriilor naționale asupra spațiului locuit la nivel planetar se conferă acestui sistem internațional un caracter global;
- sistemul internațional postmodernist, care se manifestă ca rezultat al fenomenului globalizării.

Transferul de la un sistem internațional la altul produce modificări majore: se schimbă actorii statali, relațiile dintre ei, organizarea economică, gândirea ideologică etc. Transferul de la un sistem la altul se poate manifesta pe perioade foarte lungi, în anumite zone ale lumii, în forme și intensități de manifestare diferite. Interpretarea viabilă și pertinentă a momentului actual în relațiile internaționale se poate realiza prin plasarea acestuia într-un context istorico-sociologic adecvat.

Sistemele internaționale plasează factorul civilizațional într-o postură extrem de importantă în sistemul relațiilor internaționale, acest aspect fiind important pentru elaborarea Teoriei Lumii Multipolare. Civilizația prezintă importanță deosebită în relațiile internaționale și, de aici, importanța istorică și sociologică a sistemului postmodernist. Civilizația este considerată ca actor principal în cadrul relațiilor internaționale.

Abordarea universalistă de tip occidental interpretează transferul la sistemul internațional global ca fiind un fenomen ireversibil și favorabil pentru toate statele. Dar, în ciuda unei modernizări a sistemelor politice, societățile care nu sunt occidentale prezintă un model social și cultural total diferit, un sistem care include caracteristici ale sistemului clasic al relațiilor internaționale. Modernizarea vizează doar nivelul superior al societății, celelalte nivele prezentând caracteristici specifice societăților tradiționale.

Procesul de globalizare presupune trecerea la modernitate, dar acest transfer se confruntă cu existența unor zone la nivel global, zone ce nu au absorbit modernitatea, menținând valorile și caracteristicile tradiționale. Aici se remarcă importanța factorului civilizațional, iar o manifestare insuficientă a influenței acestui factor va conduce la o altă interpretare a istoriei. Teoria Lumii Multipolare, în acest context, analizează transferul de la interpretarea lineară a istoriei la

interpretarea ciclică, de la perioada unică a întregii civilizații (rase umane), la perioade ale unor manifestări civilizaționale diferite.

Barry Buzan și Richard Little identifică sistemul internațional postmodernist ca pe o alternativă, ca pe o opțiune între procesul de globalizare și procesul multipolar, această identificare fiind un element de analiză pentru teoreticienii care elaborează Teoria Lumii Multipolare.

Schimbarea sensurilor, actorilor, relațiilor, structurilor într-un sistem internațional se manifestă, iar această influență apare și în contextul transferului de la un sistem global la un nou sistem. În contextul actual, am putea considera postmodernitatea ca fiind un proces de continuare a modernității, un proces ce ar putea contura caracteristicile unei lumi multipolare manifestată pe baza pluralismului civilizațional.

Teoria constructivistă reprezintă un alt izvor de importanță majoră în elaborarea Teoriei Lumii Multipolare.

Analizarea caracteristicilor lumii, la nivel global, este foarte importantă, din aceasta se identifică aspecte de natură calitativă, dar și influența pe care cultura, tradiția, religia și istoria au avut-o asupra proceselor apărute în sistemul relațiilor internaționale.

Reprezentanții teoriei constructiviste, cu precădere Alexander Wendt, utilizează principiile teoretice ale Relațiilor Internaționale într-o abordare neoliberală și umanistă, evidențiind importanța formulărilor ce stabilesc autolimitări în cadrul Relațiilor Internaționale.

Wendt analizează anarhia relațiilor internaționale făcând referire la optica lui Hobbes (rivalitate), optica lui Locke (concurență) și a lui Kant (solidaritate, parteneriat într-o societate civilă comună). Wendt susține că, din punct de vedere al trăsăturilor generale ale existenței ființei umane, se manifestă aceleași relații anarhice, dar aprecierea acestei anarhii prin prisma capacității umane de a cunoaște realitatea creează premisele apariției unui câmp al conflictului, a unei zone a concurenței, a unui spațiu al cooperării, elementele ce se vor forma având la bază această anarhie.

Reprezentanții teoriei constructiviste consideră factorul uman ca fiind responsabil în totalitate pentru lumea și civilizația ce se manifestă în contextul actual, fiind o lume creată de noi. Nicholas Onuf subliniază această optică în lucrarea sa numită *Lumea pe care am creat-o noi înșine*⁷.

Indiscutabil, civilizațiile nonoccidentale vor viza *crearea lumii* având la bază principii, idealuri, tradiții și practici culturale proprii. Construirea lumii și descompunerea ei constituie practici importante pentru elaborarea Teoriei Lumii Multipolare.

Progresul tehnic, democrația, drepturile omului, umanismul, toleranța, economia de piață, presa liberă etc. sunt norme specifice practicilor occidentale, dar o analizare mai amplă a acestor norme conduce la o manifestare oarecum ireală a lor, deoarece, prin analiza viabilă a proceselor existente, se remarcă o altă situație la nivel global, realitatea reflectând alte aspecte. Se impune construirea unui alt tip de realitate, de lume multipolară.

Barry Buzan și Richard Little au propus patru tipuri de sisteme internaționale, iar metoda propusă de către aceștia pentru analiză prin comparație cu multipolaritatea prezintă interese în elaborarea Teoriei Lumii Multipolare.

Se evidențiază cinci niveluri specifice⁸:

- sistemul;
- subsistemul;
- unitatea;
- subunitatea;
- individul.

Relațiile dintre cele cinci sisteme se manifestă:

- la nivel militar;
- la nivel politic;
- la nivel economic;
- la nivel social;
- la nivel ambiental.

În sistemul internațional se evidențiază structura sau organizarea statică a unității în sistem, procesul sau transformarea relațiilor la nivel calitativ și interacțiunea, care poate fi lineară sau se poate desfășura pe mai multe coordonate.

Sistemul internațional postmodernist prezintă anumite specificații:

- vizează extinderea nomenclatorului unităților de bază, comparativ cu sistemul global ce se situa în centrul acțiunii statale;
- identifică apariția și acțiunea unor actori nonstatali;
- evidențiază manifestarea unei mai mari intensități a relațiilor dintre actorii statali;
- identifică manifestarea a noi câmpuri de acțiune la nivel informațional, comercial, cultural, de rețea, de distribuție;

- consideră interacțiunea la nivel global ca dispersie, dispersia unităților militare și politice de bază către unitățile comerciale și economice.

Prezentarea sistemului postmodernist internațional de către Buzan și Little se asimilează, într-o anumită măsură, opticii globaliste și principiilor neoliberalismului. În cazul lumii multipolare, unitatea de bază este civilizația, considerată ca pol al lumii multipolare.

Civilizația aparține sistemului planetar construit pe interacțiunea dintre multitudinea de civilizații. Atât în sistemul postmodernist, cât și în cel ce analizează multipolaritatea, se evidențiază importanța factorilor locali și noul regionalism. Specificitățile la nivel cultural, etnic, teritorial, religios etc. concură la formarea și manifestarea unei anumite identități, acest aspect conducând la formarea relațiilor între diferitele civilizații.

Identificarea de noi comunități, constituite pe diferite baze și principii, sau reapariția unor comunități etnice și socioculturale sunt elemente ce denotă apariția și manifestarea lumii multipolare.

Relațiile dintre civilizații nu vor fi uniforme, aceste relații manifestându-se cu intensitate mai mare sau mai mică, în funcție de domeniul în care se edifică.

În condițiile multipolarității, rolul individului și al identității individuale se diminuează, dar se manifestă apariția identităților colective disimetrice și a diferitelor și variatelor statute sociale.

Sistemul postmodernist percepe viitorul prin transferul prerogativelor contemporane occidentale la nivel individual într-o manieră mai diseminată.

Lumea multipolară percepe viitorul ca o manifestare a identității colective, a colaborării și interacțiunii dintre diferite procese și grupuri, acționând continuu și producând o permanentă schimbare a calității colaborării.

Civilizația este percepută ca o realitate extrem de complexă, unică, variată și cu o multitudine de actori. Acest conglomerat de principii, norme, tradiții, actori și culturi generează sistemul relațiilor internaționale, iar schimburile, alianțele, dominația, împrumuturile și războaiele au un caracter complex⁹. Această idee, susținută de către Edgar Morin și Jean-Louis Le Moigne în lucrarea *L'intelligence de la complexité*, denotă complexitatea relațiilor intercivilizatoriale, prezentând războiul dintre civilizații total diferit

de războiul dintre actorii statali, diferit ca formă și conținut. O civilizație care este dominantă asupra altei civilizații poate să dețină acest statut la nivel material, dar nu este obligatoriu să-l dețină la nivel spiritual sau cognitiv. Lumea multipolară creează cadrul adecvat pentru manifestarea dominației în diferite câmpuri de acțiune.

Lumea multipolară se vrea a fi spațiul unei istorii deschise, aria unei manifestări active a actorilor statali pentru crearea unei noi societăți umane și a unei realități complexe și multidimensionale. Libertatea istorică nelimitată, libertatea națiunilor de a pune bazele propriei istorii, sunt aspecte ce definesc lumea multipolară.

Civilizația este un fenomen foarte complex, ce are la bază principiul nonlinearității, spre deosebire de statul național care era perceput ca o realitate raționalizată, schematică și reduționistă. Unitatea de bază în cadrul Teoriei Lumii Multipolare este factorul civilizațional.

Louis Dumont, în lucrarea *L'Essai sur l'individualisme*, percepe individul, în calitate de concept construit după modelul sociologiei vest-europene, ca fiind limită a unor sisteme complexe¹⁰. Individul este perceput ca fiind concept specific central al sociologiei, dar pluralismul civilizațional utilizează constructe antropologice variate, fiecare civilizație fiind caracterizată de un anumit specific al organizării, concretizat în structura puterii și formalizarea ei.

O civilizație presupune stabilirea de relații intercivilizatoriale, de cooperare, de schimburi, și de interdicții, aceste prerogative fiind considerate ca pol strategic al civilizațiilor, adică un pol al lumii multipolare, rezultatul manifestării intereselor și opiniilor civilizațiilor.

Manifestarea unui pol strategic în cadrul civilizațiilor determină transformarea sistemului mondial într-un sistem multipolar. Sistemele complexe se manifestă în contextul actual, de exemplu, în Iran, Arabia Saudită, China, India și Rusia.

Modelul lumii multipolare va determina o manifestare a sistemelor de putere, aceste sisteme nu vor mai fi nevoite să se manifeste de parcă ar promova standardele democratice occidentale. Civilizația se poate manifesta liber, polul său strategic demonstrând caracteristicile fiecărei civilizații. Civilizațiile vor putea să-și stabilească propriile modele de guvernare pe baza culturii și

a tradițiilor, fără să fie anihilate caracteristicile democrației.

Teoria Lumii Multipolare nu percepe pluralismul civilizațional ca o formă de manifestare a culturii și tradițiilor prin respingerea democrației, cu precădere a democrației occidentale.

Prin menționarea pluralismului civilizațional în elaborarea Teoriei Lumii Multipolare nu este vizată stabilirea unui nou universalism în identificarea purtătorului puterii în lumea multipolară. Civilizațiile, ca structuri, își pot desfășura modelele raționalității și, de aici, organizarea societății la nivel politic.

Problema puterii în lumea multipolară se poate rezolva prin identificarea centrului strategic al fiecărei civilizații, centru ce se manifestă ca subiect al colaborării în cadrul relațiilor internaționale. Acest centru reprezintă stabilirea regulilor de formalizare a civilizației în sistemul multipolar. Dar structura ei, competențele și relațiile cu societatea pot fi variate. În acest context, noțiunea de centru strategic este definită concret din perspectiva relațiilor internaționale, dar, în interior, această noțiune este liberă, ea putând fi conturată și stabilită conform caracteristicilor culturale specifice fiecărei civilizații.

Elaborarea Teoriei Multipolare presupune analiza amplă a influenței manifestate în Relațiile Internaționale, prin emiterea diferitelor teorii ce au avut ca fundament interpretarea realității, stabilirea relațiilor de colaborare dintre state și determinarea rolului factorului decizional și factorului civilizațional în desfășurarea relațiilor internaționale.

După ce am analizat opiniile exprimate în cadrul teoriei critice, importanța acestor opinii în elaborarea Teoriei Lumii Multipolare, influența teoriei postmoderniste, am menționat cele patru tipuri de *sisteme internaționale*, modele descrise de către Barry Buzan și Richard Little, și am examinat caracteristicile teoriei constructiviste, doresc să prezint câteva concluzii care să evidențieze rolul și influența acestora asupra elaborării Teoriei Lumii Multipolare.

Aceste teorii, considerate ca fiind postpozitiviste, dau posibilitatea, prin suportul științific pe care îl pun la dispoziția analistului și teoreticianului care se ocupă de studiul Relațiilor Internaționale, de a descifra care este importanța factorului civilizațional, dar și a factorului cultural în formularea Teoriei Lumii Multipolare.

Cu toată multitudinea de opinii și de abordări privind existența unei lumi multipolare, considerăm ca definitorie posibilitatea de manifestare a statelor prin cultură, civilizație, tradiții și obiceiuri, fără restricționarea sau impunerea anumitor norme sau reguli, cu păstrarea și promovarea propriei identități, fără anihilarea caracteristicilor culturale sau istorice.

Păstrarea principiilor democratice, menținerea unei colaborări între factorii decizionali în cadrul statului, dezvoltarea unui sistem de relații internaționale, având la bază respectarea principiilor fiecărui actor statal, respectarea factorului civilizațional, considerarea și stabilirea priorităților, constituie elementele fundamentale la nivel global, iar existența și promovarea unei lumi multipolare va fi benefică pentru menținerea propriei identități și propriei culturi.

În esență, în opinia mea, prin manifestarea principiilor lumii multipolare, relațiile intercivilizaționale se vor desfășura având la bază contribuția fiecărui actor statal, iar prin identificarea aspectelor pozitive, dar și a celor negative specifice fiecărui stat, lumea multipolară va conferi libertate de manifestare actorilor statali și, de aici, posibilitatea de colaborare constructivă.

Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „Studii doctorale și postdoctorale Orizont 2020: promovarea interesului național prin excelență, competitivitate și responsabilitate în cercetarea științifică fundamentală și aplicată românească”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/140106. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. Investește în Oameni!

NOTE:

1 Cox R.W. Production, *Power and World Order: Social Forces in the Making of History*, Columbia: Columbia University Press, 1987, pp. 151-163; Gramsci, *Hegemony and International Relations: An Essay in Method*/ Gill S. (ed.). Gramsci, *Historical Materialism and International Relations*, Cambridge: Cambridge University Press, 1983, pp. 49-66.

2 R. Ashley, *The Eye of Power: The Politics of World Modeling*// International Organization, vol. 37, No. 3, summer 1983, pp. 495-535.

3 Derian Der J. (ed.), *International Theory: Critical Investigations*, London: MacMillan, 1995, pp. 212-241.

4 M. J. Shapiro, *Textualizing Global Politics*/ Darian Der J., Shapiro M. J. (eds.), *International/Intertextual*

Relations: Postmodern Readings of World Politics, Lexington, MA: Lexington Books, 1989, pp. 11-22;

5 R. Ashley, *Imposing International Purpose: Notes on a Problematic of Governance*// Czempiel Ernst-Otto, Rosenau James N. (eds.), *Global Changes and Theoretical Challenges: Approaches to World Politics for the 1990s*. Lexington, MA: Lexington Books, 1989, pp. 251-255;

6 B. Buzan, Little R., *International Systems in World History*, Oxford: Oxford University Press, 2000, pp. 17-32.

7 Nicholas Onuf, *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*, Columbia: University of South California Press, 1989, p. 35.

8 B. Buzan, R. Little, *International Systems in World History*, Oxford: Oxford University Press, 2000, p. 68.

9 E. Morin, J.L. Le Moigne, *L'intelligence de la complexité*. Paris: L'Harmattan, 1999, pp. 105-169;

10 L. Dumont, *Essai sur l'individualisme. Une perspective anthropologique sur l'idéologie moderne*, Paris: Le Seuil, 1983, p. 263.

BIBLIOGRAFIE

Ashley R., *Imposing International Purpose: Notes on a Problematic of Governance*// Czempiel Ernst-Otto, Rosenau James N. (eds.), *Global Changes and Theoretical Challenges: Approaches to World Politics for the 1990s*. Lexington, MA: Lexington Books, 1989.

Ashley R., *The Eye of Power: The Politics of World Modeling*// International Organization, vol. 37, No. 3, summer 1983.

Buzan B., Little R., *International Systems in World History*, Oxford: Oxford University Press, 2000.

Darian Der J. (éd.), *International Theory: Critical Investigations*, London: MacMillan, 1995.

Dughin Aleksandr, *Teoria lumii multipolare; Compendiu, traducere și prefață de Iurie Roșca, Universitatea Populară, Chișinău, 2014.*

Dumont L., *Essai sur l'individualisme. Une perspective anthropologique sur l'idéologie moderne*, Paris: Le Seuil, 1983.

Morin E., Le Moigne J.L., *L'intelligence de la complexité*, Paris: L'Harmattan, 1999.

Onuf Nicholas, *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*, Columbia: University of South California Press, 1989.

Shapiro M. J. Textualizing Global Politics/ Darian Der J., Shapiro M. J. (eds.), *International/ Intertextual Relations: Postmodern Readings of World Politics*, Lexington, MA: Lexington Books, 1989.

Cox R.W. Production, *Power and World Order: Social Forces in the Making of History*, Columbia: Columbia University Press, 1987; Idem. Gramsci, *Hegemony and International Relations: An Essay in Method*/ Gill S. (ed.). Gramsci, *Historical Materialism and International Relations*, Cambridge: Cambridge University Press, 1983.

COMPONENTE SPAȚIALE ALE STRUCTURILOR MILITARE – ÎNTRE RELOCARE ȘI RECONVERSIE

SPATIAL ELEMENTS OF THE MILITARY FACILITIES – BETWEEN RELOCATION AND RECONVERSION

Arhitect urbanist drd. Florentina IUGAN*

Funcția principală a orașelor, cea de apărare față de amenințările exterioare, a suferit mutații diverse în timp, generate de factori politici, economici și de progres tehnologic. Adaptarea permanentă a sistemelor de apărare atât la diversificarea formelor pericolelor din mediul extern orașului, cât și la oportunitățile create în viața orașului prin apariții sau dispariții de construcții, activități și interese umane, a generat metamorfoze ale matricei de securitate în teritoriu, prin mutarea sau excluderea unor puncte strategice de apărare (precum structurile cu rol militar) și înlocuirea lor cu funcțiuni nonmilitare.

The main function of the city, namely the defence towards external menaces, has suffered various mutations during historical evolution, being generated by political, economic, and technological factors. The constant adaptation of the defence systems to the diversification of the outside dangers and to the opportunities that entry the city life due to occurrence or dismantling of buildings, activities, and human interests, have generated the metamorphosis of the territory security matrix by relocation or demolition of strategic power points (as the military facilities) and their replacement with non-military uses.

Cuvinte-cheie: reconversie; relocare; structuri militare; planificare urbană.

Keywords: reconversion; relocation; military facilities; urban planning.

Tendențele actuale de reconfigurare a sistemelor de apărare în teritoriu atrag atenția asupra intensificării preocupărilor pentru un capital încă neexploatat suficient: structurile militare dezafectate (cazărmi, forturi/fortificații, poligoane de tragere, tancodrumuri, depozite de arme și muniții etc)¹. Se consideră că potențialul economic ale acestora este subvalorificat sau chiar ignorat în România, cel puțin prin comparație cu situația acestora în alte state europene.

Caracteristici ale contextului actual al planificării apărării teritoriului

Documentele programatice din domeniul apărării naționale, printre care *Strategia Națională de Apărare* (2010), *Strategia Militară a României* (2000) și *Strategia de Transformare a Armatei*

(2007), urmăresc asigurarea apărării naționale prin dezvoltarea unei capacități optime de apărare și vizează modernizarea infrastructurii militare, îmbunătățirea metodelor și practicilor de management a resurselor pentru apărare, îmbunătățirea eficienței sistemului de planificare, programare, bugetare și evaluare, reducerea mărimii forțelor, trecerea de la planificarea bazată pe amenințări la cea bazată pe capabilități. Relația securitate - prosperitate - identitate din matricea de securitate fundamentează necesitatea abordării securității umane și a teritoriului într-o formă integrată a convergenței planificării apărării naționale și planificării urbane și regionale. Acest deziderat este sprijinit și de *Strategia Europa 2020*, care promovează consolidarea rolului orașelor ca motoare ale dezvoltării regionale și vizează dezvoltarea unei economii competitive, durabile și incluzive, ceea ce în Politica de Coeziune 2014-2020² se manifestă printr-un puternic accent pe investiții teritoriale integrate orientate către regenerare

*SC Insiteuro SRL

e-mail: f.iugan@insiteuro.eu.

urbană. Dat fiind faptul că resursele materiale ale apărării sunt grupate în rețelele de infrastructuri fizice (tehnice, edilitare, informaționale, de servicii etc.) care formează *infrastructura strategică*, rezultă că dezvoltarea infrastructurii strategice a țării poate fi accelerată prin alocarea de fonduri europene pentru implementarea de proiecte de modernizare a infrastructurilor teritoriale, cu dublu rol civil și militar.

În concluzie, planificarea apărării necesită un management integrat al resurselor apărării, adaptat acțiunilor subordonate obiectivelor privind transformarea capacității de apărare a țării, printre care: dezvoltarea elementelor de infrastructură care să asigure capacități de dislocare, staționare și antrenament pentru forțele naționale și cele aliate; dezvoltarea unui sistem integrat de apărare antirachetă, bazat pe capacități de detecție și interceptare; restructurarea, eficientizarea și rentabilizarea industriei naționale de securitate.

Repere în transformarea sistemelor de apărare în evoluția istorică a orașelor

În majoritatea orașelor actuale se găsesc structuri militare organizate în unități militare. Acestea se află pe amplasamente ale unor structuri militare stabilite încă din perioada războaielor mondiale sau au fost amplasate ulterior în oraș în perioada postbelică, cu preponderență în timpul Războiului Rece. În unele orașe, alături de astfel de structuri militare moderne, coexistă sisteme istorice de apărare, de tip cetăți sau fortificații. Sistemele medievale de apărare au marcat consolidarea limitelor fizice ale orașelor prin construirea de cetăți cu ziduri puternice din piatră, în formă circulară. Sistemele de fortificații reprezentate de castelele nobiliare erau completate cu alte sisteme de fortificații difuze în teritoriu. Tipologia cetăților s-a diversificat în secolul XVII-XVIII prin apariția sistemelor de tip Vauban³. Cetățile fortificate care au rezistat până în prezent au fost asimilate treptat țesutului urban și incluse în patrimoniul cultural. Majoritatea cetăților din România au fost clasificate ca monumente istorice sau situri arheologice, de interes național sau local, constituind astfel un important fond documentar de arhitectură militară și fiind valorificate cu prioritate ca atracții turistice. Construcțiile istorice cu rol de apărare supraterane sunt adesea însoțite de unele construcții sau amenajări subterane, cu rol integral

sau parțial defensiv (tuneluri, hrube, catacombe, galerii etc.). La acestea s-au mai adăugat în secolul XX adăposturile subterane de protecție civilă, antiatomice sau antiaeriane.

Restructurarea semnificativă a sistemelor de apărare în ultimele două decenii este o caracteristică globală a mediului internațional de securitate dar include și anumite atribute specifice României în ceea ce privește cauzele care au declanșat-o, printre care:

- reforma Armatei, impusă de condițiile de aderare a României la UE și NATO, care continuă în prezent în baza *Strategiei de Transformare a Armatei (2007)* și pune accentul pe managementul integrat al resurselor de apărare;
- desființarea, începând cu anul 2006, a obligativității satisfacerii stagiului militar de către tineri, având ca rezultat scăderea efectivului personalului militar cu aproximativ 70%;
- politicile fiscale și financiare asumate de diverse programe de guvernare, care s-au modificat substanțial din 4 în 4 ani, au avut printre consecințe și reducerea bugetului de Stat alocat MAPN până la o valoare mult prea mică (1,42% din PIB în anul 2014) pentru a face posibilă asigurarea minimului necesar pentru menținerea capacității de apărare națională la un nivel satisfăcător.

În consecință, s-a diminuat considerabil numărul structurilor militare necesare pentru asigurarea permanentă a activităților militare, drept urmare cele devenite excedentare au fost propuse inițial spre conservare. Lucrările necesare conservării lor au fost extrem de costisitoare, ceea ce a dus la orientarea către alte soluții, precum restrângerea capacității unor structuri militare și mutarea lor pe amplasamente periferice orașelor sau reconversia lor funcțională⁴.

Un caz particular este cel al unităților militare amplasate în structuri militare istorice, precum în cetățile medievale sau în cele de tip Vauban (de exemplu, Cetatea „Alba Carolina” din Alba Iulia). Dezafectarea acestor unități militare implică demilitarizarea cetății, prin desființarea construcțiilor militare adăugate în timp în incinta cetății sau alipite zidului exterior al cetății originale, dar exclude desființarea propriu-zisă a cetății, aceasta constituind un bun de patrimoniu cultural de interes local sau național, care poate funcționa în continuare în circuitul civil.

Reconfigurarea sistemelor de apărare prin relocarea unor structuri militare

Opțiunea de relocare a structurilor militare derivă din necesitatea funcționării acestora în continuare în scop militar și a menținerii lor în teritoriul local sau regional pe care îl deservește, dar pe alte amplasamente, situate la distanțe relativ mici față de cele inițiale. Nevoia mutării acestora a apărut în timp din cauza extinderii orașului în teritoriu. Astfel, unitățile militare amplasate inițial la periferia orașului au fost „înghițite” treptat de țesutul urban în expansiune, ajungând să fie asimilate în prezent de zone adiacente centrului orașului. Prin relocarea lor la actuala periferie a orașului sau chiar în zona periurbană a acestuia, se produce un efect sinergic: pe de o parte, se reconstituie rolul lor inițial din sistemul de apărare aferent orașului și teritoriului înconjurător; pe de altă parte, se asigură disponibilitatea unor terenuri aflate într-o locație atractivă a orașului, care poate fi valorificate prin importante investiții imobiliare.

În ultimii ani a apărut încă o cauză care generează nevoia de relocare a structurilor militare, și anume retrocedarea imobilelor ocupate în prezent de structuri militare sau aflate în zona de protecție a acestora. Cel mai întâlnit caz este cel al poligoanelor de tragere, care ocupă suprafețe mari de teren și impun restricții și interdicții de ocupare și utilizare a terenurilor aflate în zonele de protecție și de siguranță ale acestora. Prin reconstituirea dreptului de proprietate privată asupra acestor terenuri, s-a creat o presiune din partea noilor proprietari care solicită mutarea poligoanelor de tragere pe alte terenuri pentru a nu le mai afecta exercitarea dreptului de proprietate în realizarea de noi dezvoltări imobiliare.

O altă variantă de relocare, care este fezabilă numai în cazul anumitor structuri militare, este mutarea lor în subteran, prin crearea de noi spații subterane sau viabilizarea unor spații istorice încă existente.

Condiții pentru reconversia funcțională a structurilor militare dezafectate

Din practica internațională, din care s-au inspirat deja anumite inițiative în România, reconversia funcțională a imobilelor ce conțin construcții se poate face cu desființarea construcțiilor existente și realizarea de noi construcții în locul acestora sau cu menținerea integrală sau parțială a construcțiilor

existente, cu variantele de conservare a acestora sau de „reciclare” prin lucrări de modernizare, extindere, recompartimentare, supraetajare etc., astfel încât să fie asigurate condițiile și standardele necesare scopurilor în care sunt folosite în continuare. La aceste lucrări de intervenție *in situ* se adaugă și operațiile pregătitoare lor, ce implică schimbări în regimul juridic, economic și tehnic al imobilelor respective, care să permită reconversia lor funcțională.

Reconversia funcțională a structurilor militare dezafectate nu obligă implicit introducerea acestora în circuitul civil ci oferă oportunități pentru utilizarea acestora în continuare în sistemul militar (prin reconversia cazarmilor în locuințe de serviciu, cămine, spitale sau centre de instruire pentru cadrele militare) sau în alte structuri cu destinație specială (penitenciare, centre de detenție, unități speciale de intervenții pentru situații de urgență)⁵.

Regimul juridic. Imobilele cu caracter militar, fie că acestea sunt numai terenuri sau sunt terenuri și construcții, aparțin domeniului public al Statului și se află în administrarea MAPN, orice modificare a regimului juridic al acestora fiind supusă prevederilor Legii nr. 213/1998. Aceste imobile își pot menține apartenența la domeniul public al Statului și transfera dreptul de administrare către alte autorități publice centrale (ministere sau agenții naționale). În cazul transferului dreptului de proprietate, din domeniul public al Statului în domeniul privat al Statului sau în domeniul public al unităților administrativ-teritoriale, administrat de către Consiliile Județene sau Consiliile Locale, acesta se efectuează în baza unor Hotărâri de Guvern. După ce astfel de imobile intră în inventarul public al unităților administrativ-teritoriale, ele pot fi trecute în domeniul privat al aceluiași unități prin Hotărâri ale Consiliului Județean sau ale Consiliului Local, după caz. Una dintre consecințele acestor operații succesive privind circulația imobiliară este privatizarea fostelor structuri spațiale militare. Astfel, în final, aceste imobile pot fi tranzacționate pe piața imobiliară ca orice alte bunuri imobile din domeniul privat, putând fi închiriate sau concesionate de persoane fizice sau juridice, sau chiar cumpărate de către acestea. Se remarcă, totuși, că acest proces de transfer de la public către privat este incomplet, fiind redus la componenta scriptică de inventar a bunurilor imobile și fiind astfel lipsit de componenta economică aferentă fiecărui bun

imobil în parte, în primul rând de valoarea de piață a bunului mobil respectiv, mai ales că valoarea actuală de piață a majorității bunurilor imobile cu caracter militar este net superioară oricărei valori de inventar înregistrate pentru bunurile respective în evidențele patrimoniale ale autorităților publice, diferența datorându-se, în primul rând, plus-valorii generate prioritar de locația în oraș a imobilelor respective. Din păcate, valorificarea acestor imobile este indiferentă față de estimarea potențialului acestora pe piața imobiliară, singura operațiune în care este solicitată o evaluare imobiliară fiind în cazul vânzării imobilului către persoane fizice sau juridice. Un caz particular care se adaugă la cele sus-menționate este cel al retrocedării terenurilor care au aparținut unor persoane private și pe care s-au construit ulterior structuri militare, caz în care acțiunea de reconstituire a dreptului de proprietate include și expertiza imobiliară care confirmă valoarea actuală reală a terenurilor respective. Totuși, în standardele actuale de evaluare imobiliară nu există criterii distincte pentru imobilele cu caracter militar față de alte categorii de imobile, care să identifice valori proprii numai acestor imobile și pe care să le cuantifice în termeni de preț.

Regimul economic. Din punct de vedere al zonării funcționale a teritoriului intravilan, imobilele cu caracter militar sunt incluse în *zone cu destinație specială*. Reglementarea acestor zone și autorizarea lucrărilor de construcții la imobilele din aceste zone fac obiectul unor proceduri separate de cele instituite pentru imobilele din circuitul civil, conform prevederilor Legii nr. 350/2001 și Legii nr. 50/1991, fiind subordonate prevederilor legislației din domeniul apărării și securității naționale. De exemplu, autorizația de construire pentru lucrări propuse în incinta unei unități militare nu va fi emisă de autoritatea administrației publice locale (primăria sau consiliul județean), ci de către MAPN. Totodată, în cazul lucrărilor propuse la construcții civile aflate în imediată vecinătate a construcțiilor speciale, autorizarea lucrărilor este posibilă numai după obținerea avizului favorabil al autorității care gestionează respectivele construcții speciale. De exemplu, în cazul vecinătății construcțiilor militare, este obligatoriu avizul MAPN – Statul Major General atât pentru aprobarea de documentații de urbanism, cât și pentru autorizarea lucrărilor de construcții⁶.

Reconversia funcțională a unui mobil cu caracter militar implică modificarea funcțiunii

acestui, trecerea lui în circuitul civil echivalând cu excluderea sa din zona cu destinație specială, ceea ce obligă la modificarea reglementărilor urbanistice care i se aplică conform Planului Urbanistic General (PUG). Legea nr. 350/2001 stipulează că noi reglementări urbanistice privind funcțiunea se pot stabili numai în baza unui Plan Urbanistic Zonal (PUZ), ceea ce conduce la concluzia că orice reconversie funcțională a structurilor militare dezafectate se poate efectua numai după elaborarea și aprobarea unui PUZ în acest scop și autorizarea lucrărilor de construcții în baza acestui PUZ.

Regimul tehnic. Principalele elemente de regulament care se modifică în cazul reconversiei funcționale sunt indicatorii urbanistici (Procentul de Ocupare a Terenului și Coeficientul de Utilizare a Terenului), regimul de înălțime și distanțele față de limitele de proprietate, întrucât acestea diferă semnificativ de la o funcțiune la alta. Modificarea lor va fi inclusă în noile reglementări care se vor propune în PUZ generat de schimbarea funcțiunii. Deși PUZ este singurul instrument prin care se pot modifica reglementările urbanistice afectate de necesitatea reconversiei funcționale, rolul PUZ este mult mai complex, urmărind asigurarea integrării echilibrate și coerente din punct de vedere spațial, funcțional și estetic, a fostei structuri militare în fondul construit existent, prin armonizarea cu siturile și construcțiile civile aflate în proximitate. O primă condiție în acest scop este „dizolvarea” limitelor fizice ale fostelor situri militare. Toate unitățile militare au fost împrejurite cu garduri înalte, masive și opace, cel mai adesea fiind ziduri de cărămidă sau beton al căror parapet depășea nivelul ochiului pietonului. Deși rolul acestora era de a sigura nivelul maxim de protecție a bunurilor mobile și imobile aflate în incintă, pentru păstrarea în siguranță a secretului militar, ele au avut ca efect și „fracturarea” vizuală a spațiului urban și perceperea acestor situri ca enclave fortificate și ostile trecătorilor, iar a spațiilor publice adiacente – ca spații sociofugale, descurajante pentru orice intenție de interacțiune socială.

Este interesant de remarcat metamorfoza imaginii structurilor militare în timp: de la cetatea medievală izolată și dominantă în teritoriu, cu rol permanent de pândă de la mare distanță a împrejurimilor în scopul avertizării din timp asupra eventualelor pericole ce se apropiau din vecinătățile îndepărtate, la unitățile militare din orașe, înconjurate

de cartiere, dominate spațial de blocuri înalte sau de construcții industriale, alăturate unor spații publice permanente animate de locuitori. Această mutație a structurilor militare, de la dominarea teritoriului la introversiunea în interiorul orașului, a fost însoțită și de modificarea limitelor fizice ale acestora, prin închiderea completă a acestora și camuflarea lor în frontul stradal. Soluțiile de integrare a fostelor structuri militare în fondul construit existent variază în funcție de nivelul efortului de intervenție, de la utilizarea de combinații cromatice care pot completa estetic peisajul antropocentric cu cel natural⁷ până la operațiuni de restructurare majoră a zonei (demolări, construcții noi, plantații masive etc.). Cele mai des întâlnite operațiuni de reconversie constau în lucrări de renovare a fostelor cămine militare de garnizoană și transformarea acestora în locuințe sociale, dar și construirea de clădiri civile pe terenurile deja sistematizate și libere de construcții din fostele situri militare (poligoane, tancodromuri, piste de avioane etc.).

Principalele avantaje ale fostelor structuri militare care recomandă reconversia lor funcțională includ:

- amplasarea majorității lor în intravilanul orașului, ceea ce le atribuie o valoare ridicată pe piața imobiliară și le asigură condiții maxime de construibilitate;

- accesibilitate ridicată la infrastructura de circulație și transport, care le asigură legătura directă și rapidă cu centrul orașului, cu importante puncte de interes din oraș și din zona periurbană, dar și cu centre de interes regional⁸. Totodată, efectuarea periodică de lucrări de modernizare și extindere a infrastructurii urbane asigură permanent funcționarea acestora la parametrii optimi;

- echiparea cu utilități urbane datorită racordării lor la rețelele publice de alimentare cu apă, canalizare, energie electrică, energie termică, gaze naturale și telecomunicații;

- situarea în vecinătatea unor cartiere de locuințe, mai ales locuințe colective, caracterizate de o densitate ridicată a populației, astfel beneficiind atât de potențiala disponibilitate imediată (din punct de vedere spațial) a unei forțe de muncă numeroase, cât și a unei mase importante de utilizatori (cumpărători, vizitatori, clienți etc.). Totodată, proximitatea unei zone rezidențiale oferă și accesul rapid la dotările din cartier aferente locuirii, precum unități de învățământ, unități sanitare sau spații comerciale.

- ocuparea de suprafețe mari de teren, de ordinul hectarelor, cu un Procent de Ocupare a Terenului redus, rezultând astfel și suprafețe mari de teren libere de construcții care pot fi amenajate ca spații verzi sau pot fi construite direct, terenurile fiind deja sistematizate;

- posibilitatea refolosirii materialelor de construcții rezultate în urma demolării construcțiilor din incinta fostelor unități militare⁹.

Oportunitățile care impulsionează reconversia funcțională a fostelor structuri militare includ:

- constituirea de rezerve de teren pentru dezvoltare economică locală. Aceste imobile pot fi folosite atât pentru asigurarea de servicii publice locale, cât și pentru activități comerciale, culturale sau de alt interes public, desfășurate de antreprenori privați. Totodată, folosirea în continuare a terenurilor fostelor situri militare, inclusiv prin ocuparea cu noi construcții, va reduce „presiunea” imobiliară asupra altor spații libere de construcții, precum spațiile verzi, spațiile comunitare sau terenurile de sport în aer liber, care pot rămâne în continuare ca atare. Astfel, odată cu crearea premizelor pentru dezvoltarea economică locală prin reutilizarea fostelor situri militare, se produce un efect sinergic datorat neafectării resurselor actuale ce asigură protecția mediului și menținerea spațiilor libere pentru activitățile cu caracter social;

- apariția de noi funcțiuni pentru care cererea de utilizare este în continuă creștere, precum cele de „agrement militar” sub forma de airsoft;

- necesitatea asigurării de spații pentru sedii ale administrației publice locale, apărută în urma retrocedării sediilor actuale către proprietarii lor de drept;

- includerea lor în patrimoniul cultural local, prin considerarea valorii lor culturale, arhitecturale sau memoriale, și integrarea lor în programe culturale de interes local sau regional, inclusiv ca atracții turistice în cadrul circuitelor destinate turismului cultural;

- disponibilitatea de fonduri nerambursabile, structurale sau din alte surse, pentru lucrările de construcții și amenajări aferente operațiilor de reconversie, precum și accesul la alte surse de finanțare (împrumuturi bancare, fonduri private prin parteneriate public-privat, obligațiuni municipale etc.).

Câteva dintre posibilele noi funcțiuni pentru utilizarea în circuit civil a structurilor militare dezafectate sunt enumerate în continuare, cu

indicarea orașelor din România sau din alte țări europene în care au fost demarate deja astfel de inițiative:

- locuințe sociale sau locuințe pentru tineri prin programul ANL (Brăila, Alexandria, Târgu Jiu, București);
- spații sportive sau polivalente, parc pentru sporturi cu motor (Bacău, Cerghid din jud. Mureș);
- unități industriale sau de producție, depozite (Mediaș, Petroșani);
- dotări culturale de tip săli de spectacole, săli de expoziție, biblioteci, muzee, arhive etc. (Cluj-Napoca, Timișoara, Oradea);
- unități de asistență socială, centre medicale (Iași, Reșița, Păltinoasa din jud. Suceava);
- birouri, centre de afaceri, centre de sprijinire a afacerilor (incubatoare de afaceri), parcuri tehnologice, parcuri industriale (Brăila, Caransebeș, Huedin);
- spații comerciale, unități de alimentație publică, restaurante, piețe agroalimentare (Abrud);
- campus universitar (Kosta Nadj din Serbia);
- complexe de agrement, centre turistice (baze militare din Bosnia Herțegovina);
- centre sportive, baze de paintball sau airsoft (Orăștie, Chitila, Ploiești);
- parcuri, spații de recreere, în special în cazul fostelor structuri militare situate în arii naturale protejate sau în imediata vecinătate a acestora (Monfalcone din Italia).

În scopul valorificării maxime a avantajelor și oportunităților identificate pentru reconversia funcțională a fostelor structuri militare se recomandă pregătirea unor condiții unitare și favorabile implementării operațiilor de reconversie, printre care:

- realizarea unui cadru strategic coerent privind valorificarea potențialului economic al fondului imobiliar militar, prin care să se stabilească programe, proiecte și planuri de acțiuni concrete în acest scop, etapizate pe termen scurt, mediu și lung. Acestea trebuie coroborate și cu strategiile de dezvoltare locală și regională elaborate pentru perioadele de programare de fonduri europene, în baza cărora pot fi obținute fonduri nerambursabile pentru dezvoltare economică, de capital uman, de infrastructuri, și de competitivitate economică la nivelul comunitar. Un important punct de pornire în configurarea acestui cadru strategic îl constituie programele și proiectele deja propuse

sau implementate, de exemplu, *Proiectul FATE*¹⁰ „Transformarea unităților militare dezafectate în centre antreprenoriale”, derulat în perioada 2009-2011 în cadrul Programului Transnațional de Cooperare pentru țările din Sud-Estul Europei 2007-2013.

- modificarea legislației pentru facilitarea valorificării potențialului fostelor structuri militare, în sensul că pentru implementarea de proiecte ce au ca obiect foste structuri militare se poate crea un cadru instituțional și metodologic care să fie similar în mai multe state europene dar și adaptat cadrului legal specific fiecăruia din acestea. Având în vedere rezultatele proiectului FATE, se anticipează că un astfel de cadru instituțional ar fi cel mai eficient în formula de parteneriat public-privat, posibil sub forma unei agenții de dezvoltare.

- fundamentarea de acte normative care să reglementeze baza unui inventar cu evidența structurilor spațiale militare trecute în circuitul civil și propuse a fi dezafectate, total sau parțial, în următorii 5-10 ani, care să includă și valoarea economică a bunurilor imobile respective, estimată ca valoare de piață pentru cea mai bună utilizare („best use”) a acestora.

- verificarea elementelor de valoare (culturală, istorică, arhitecturală, urbanistică, ambientală, memorială etc.) existente la construcțiile și siturile militare dezafectate sau propuse spre dezafectare și clasarea imobilelor respective în patrimoniul cultural local sau național, sau, după caz, în alte registre de protecție a valorilor respective (de exemplu: zone construite protejate).

- stimularea spiritului de antreprenoriat prin scheme de ajutor de stat sau acordarea de facilități fiscale investitorilor interesați să revitalizeze fostele structuri militare prin reconversie funcțională (reducere de impozite, oferirea de facilități pentru angajarea de forță de muncă din zonă etc.).

- includerea fostelor situri militare în programe de turism, ca atracții în cadrul circuitelor destinate turismului cultural.

Unele perspective ale reconversiei funcționale în sistemele de apărare

Efectele pe termen lung anticipate din reconversia fostelor structuri militare includ următoarele estimări:

- folosirea intensivă a resurselor locale, preponderent a celor materiale, umane și financiare,

va încuraja dezvoltarea sectorului de afaceri, în special a IMM-urilor, și va ameliora unele probleme generate în acest sector odată cu debutul crizei economice, prin reducerea ratei șomajului, creșterea veniturilor populației active, reconversia profesională a forței de muncă existente etc.;

- creșterea ofertei pe piața imobiliară de terenuri și spații rezidențiale, comerciale, de birouri și industriale, în funcție de potențialul de reconversie funcțională specific fiecărui imobil cu fostă destinație militară.

- creșterea veniturilor la bugetul local, sub formă de taxe și impozite rezultate din valorificarea fostelor structuri spațiale militare;

- dezvoltarea turismului prin crearea unui nou sector în domeniu: turismul militar;

- regenerarea urbană a zonelor care includ foste structuri militare, care se adaugă la propunerile de implementare a conceptului de regenerare urbană în România, printre care este și cea de *creștere a gradului de securitate pentru cetățeni* căreia îi corespunde¹¹ realizarea unor spații publice cât mai atractive și lipsite de riscuri.

- creșterea atractivității și competitivității orașelor în care sunt valorificate foste structuri militare.

În fapt, se urmărește reconfigurarea spațială a sistemului de apărare, prin înlocuirea sau mutarea unor centre strategice militare și generarea de noi legături directe între acestea, cu potențial ridicat de eficientizare a activităților militare în continuare. Aceste legături sunt constituite în special de infrastructuri tehnico-edilitare și de comunicații, care beneficiază și de sistemul de protecție a infrastructurilor critice. Centrele strategice din teritoriu rămân în continuare structurile militare active, fie relocalizate în orașe sau în zone periurbane, fie în subteran, la care se adaugă noi structuri militare de ultimă generație, ce servesc scopului de apărare derivat din rolul geostrategic actual al României în spațiul comunitar și în NATO (de exemplu, noua bază militară de la Deveselu construită în cadrul sistemului de apărare antirachetă al NATO). Abordarea curentă a dezvoltării orașului va trebui să țină cont de aceste mutații ale sistemelor de apărare și să le integreze în echilibru cu celelalte schimbări de forme și funcțiuni urbane nonmilitare în cadrul politicilor și planurilor de planificare urbană.

Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „Studii doctorale și postdoctorale Orizont 2020: promovarea interesului național prin excelență, competitivitate și responsabilitate în cercetarea științifică fundamentală și aplicată românească”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/140106. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. Investește în Oameni!

NOTE:

1 A se face distincție între structurile militare cu rol de apărare și cele destinate altor activități din sistemul militar, precum cele din fondul construit destinat cazării, refacerii capacității de muncă, și activităților recreative și sportive, prevăzute în Ordinul MAPN nr. M128/2008, cu excepția cazurilor în care astfel de structuri fac parte integrantă din unități militare dezafectate sau propuse spre dezafectare în totalitate.

2 http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/index_ro.cfm

3 Inventate de către Marchizul de Vauban, mareșalul Franței din timpul domniei lui Ludovic al XIV-lea, sistemele de fortificații Vauban sunt caracterizate de forma perfect geometrică, cu bastioane în formă de pană, prin care se creează un dispozitiv de supraveghere ce evită punctele „moarte” din partiul de cetate medievală.

4 De exemplu, în perioada 2004-2013, au fost dezafectate în total 149 de unități militare în baza transferului dreptului de administrare de la MAPN către autoritățile publice locale a 449 de imobile cu suprafața totală de teren de aproximativ 19.527 ha și 1,4 milioane mp construcții. Cele mai multe au fost transferate în perioada 2010-2012, în scopul reconversiei lor funcționale în locuințe pentru tineri prin programul guvernamental derulat de Agenția Națională pentru Locuințe (ANL), parte din acestea (20-50% în medie în fiecare ansamblu ANL astfel realizat, cumulând în total aproximativ 9.338 de locuințe) urmând să revină MAPN pentru a fi alocate tinerilor militari. Până în prezent nu a fost începută construirea niciunui astfel de ansamblu ANL, deși până în 2015 acestea trebuiau finalizate integral și transferate în cotă-parte către MAPN, cauza inexistenței lor actuale fiind lipsa fondurilor necesare din partea ANL. Datele sunt preluate din articolul publicat în Curierul Național, ediția din 19.01.2015, cu titlul „Cazărmile MAPN, lăsate de izbeliște”, autor Afrodită Cicovschi, care citează din concluziile unui raport al Curții de Conturi privind eficiența măsurilor dispuse de MAPN pentru identificarea, gestionarea, conservarea și valorificarea activelor fixe corporale excedentare din patrimoniu către Direcția Domenii și Infrastructuri.

5 Unele unități militare au fost transferate către Ministerul Justiției—Administrația Națională a Penitenciarelor, în scopul reconversiei cazărmilor și depozitelor de muniții în penitenciare. Astfel de cazuri au fost, de exemplu, la Iași și Târgu Jiu.

6 Conform prevederilor HG nr. 62/1996 și a Ordinului comun MLPAT, MI, SRI, MAPN nr. 34/1995.

7 Ideea utilizării cromaticii în domeniul militar este dezvoltată pe larg de Sorina-Georgiana Rusu în lucrarea *Revitalizarea peisagistică a zonelor cu destinație specială actuale și a vechilor structuri de apărare dezafectate*, „Urbanism. Arhitectură. Construcții”, vol. 2, nr. 4, Editura INCĐ URBAN-INCERC, București, 2011, pp. 3-13.

8 De exemplu, unitățile militare amplasate în apropierea porturilor, care reconstituie astfel în prezent linia de apărare formată din orașele-cetăți de-a lungul Dunării.

9 Deșeurile lemnoase pot fi folosite drept combustibil pentru asigurarea încălzirii populației pe timp de iarnă.

10 *FATE – From Army To Entrepreneurship* (orig.). România a participat în acest proiect cu studii de caz din mai multe județe printre care Bacău, Brăila, Iași, Caraș-Severin, Cluj și Vâlcea.

11 Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, *Ghid informativ privind regenerarea urbană*.

BIBLIOGRAFIE

Bara Simona, Antal Alexandru, Barbu Mariana, *Patrimoniul provenit din fostele baze militare trecute în circuit civil între realitate și uitare*, „Urbanism, Arhitectură. Construcții”, vol. 1, nr. 1, Editura INCĐ URBAN-INCERC, 2011.

Cicovschi Afrodita, *Cazărmile MApN, lăsate de izbeliște*, „Curierul Național”, ediția 19.01.2015.

Duțu Petre, Bogzeanu Cristina, *Strategia militară a României în contextul noilor repere europene și euroatlantice de securitate*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2011.

Petrișor Alexandru-Ionuț, Meiță Vasile, Simion-Melinte Cezar-Petre, *Reconversia fostelor baze militare din sud-estul Europei în centre antreprenoriale: de la probleme de securitate la probleme economice, ecologice, de arhitectură, urbanism și amenajarea teritoriului*, Buletinul UNAp „Carol I”, nr. 3, Editura UNAp „Carol I”, 2007.

Pollack Martha, *Cities at War in Early Modern Europe*, Editura Cambridge University Press, New York, 2010.

Rusu Sorina-Georgiana, *Revitalizarea peisagistică a zonelor cu destinație specială actuale și a vechilor structuri de apărare dezafectate*, „Urbanism. Arhitectură. Construcții”, vol. 2, nr. 4, Editura INCĐ URBAN-INCERC, 2011.

Comisia Europeană, *Politica Regională – Inforegio, Politica de Coeziune 2014-2020*, http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/index_ro.cfm

Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, *Ghid informativ privind regenerarea urbană*, http://www.mdrl.ro/_documente/publicatii/2007/Brosura%20Ghid%20informativ%20privind%20Regenerarea%20Urbana%20-%20principii%20si%20practici%20europene.pdf

South East Europe Transnational Cooperation Programme, *From Army To Entrepreneurship (FATE) Project*, http://www.southeast-europe.net/en/projects/approved_projects/?id=63

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor-șef: Laura MÎNDRICAN

Corector: Mariana ROȘCA

Tehnoredactare: Gabriela CHIRCORIAN

Grafica: Elena PLEȘANU

ISSN (print) 1584 - 1928

Bun de tipar: 02.04.2015

Lucrarea conține 262 de pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București

e-mail: *buletinul@unap.ro*

Tel. 319.48.80/0215; 0453